Jalal al-Dīn Rumī, Mawlānā, 1207-1273

Maṡnavī-i ma'navī

بسم الله الرحمن الرحيم

الحكم جنود الله يقوى بها ارواح المريدين وينزه بها علمهم عن شائبة الجهل وعدلهم عن شائبة الظلم وجودهم عن شائبة الرياء وحلمهم عن شائبة السفه ويقرب اليهم مابعد عنهم من فهم الآخرة وييسر لهم ما عسر عليهم من الطاعة والاجتهاد وهى من بينات الانبياء ودلائلهم تخبر عن اسرار الله وسلطانه المخصوص بالعارفين وادارة الفلك النورانى الرحمانى الدرى الحاكم على الفلك الدخانى الكرى كما ان العقل حاكم على الصور الترابية وحواسها الظاهرة والباطنة فدوران ذلك الفلك الروحانى حاكم على الفلك الدخانى الكرى والشهب الزاهره والسرج المنيره والرياح المنشئة والاراضى المدحيه والمياه المطرده نفع الله بها عباده وزادهم فهما وانما يفهم كل قارئ على قدر نهيته وينسك الناسك على قدر قوة اجتهاده ويفتى المفتى مبلغ رأيه ويتصدق المتصدق بقدر قدرته ويجود الباذل بقدر موجوده ويقتنى المجود عليه ماعرف من فضله ولكن مفتقد الماء فى المفازة لايقصر به عن طلبه معرفته مافى البحار ويجد فى طلب ماء هذه الحيوة قبل ان يقطعه المعاش بالاشتغال عنه وتعوقه العلة والحاجة وتحول الاعراض بينه وبين مايتسرع اليه ولن يدرك هذا العلم مؤثر هوى ولا راكن الى دعة ولا منصرف عن طلبه ولا خائف على نفسه ولا مهتم لمعيشته الا ان يتعوذ بالله ويؤثر دينه على دنياه ويأخذ من كنز الحكمة الاموال العظيمة التى لاتكسد ولاتورث ميراث الاموال والانوار الجليلة والجواهر الكريمة والضياع الثمينة شاكرا الفضله معظما لقدره مجللا لخطره ويستعيذ بالله من خساسة الحظوظ ومن جهل يستكثر القليل مما يرى فى نفسه ويستقل الكثير العظيم من غيره ويعجب بنفسه بما لم يأذن له الحق وعلى العالم الطالب ان يتعلم مالم يعلم وان يعلم ماقد علم ويرفق بذوى الضعف فى الذهن ولا يعجب من بلاهة اهل البلادة ولا يعنف عن كليل الفهم ( كذلك كنتم من قبل

فمن

فمن الله عليكم ) سبحان الله تعالى عن اقاويل الملحدين وشرك المشركين وتنقيص الناقصين وتشبيه المشبهين وسوء اوهام المتفكرين وكيفيات المتوهمين وله الحمد والمجد على تلفيق الكتاب المثنوي الالٓهي الرباني وهو الموفق والمتفضل وله الطول والمن لاسيما على عباده العارفين على رغم حزب يريدون ان يطفؤا نور الله بافواههم والله متم نوره ولو كره الكافرون انا نحن نزلنا الذكر وانا له لحافظون فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم والحمد لله رب العالمين وصلى الله على نبيه محمد وآله وعترته الطيبين الطاهرين وسلم تسليما كثيرا وحسبنا الله ونعم الوكيل

## ترجمهٔ ديباجه

حكم يعنى ضمننده نيجه منافع جليله وفوائد جميله مستتر اولان حكمتلركه ( ومن يؤت الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا ) مصداقنجه اكسير خير كثير اولوب الله عظيم الشانك جل شانه بى حد وشمار عسكرلرى مثابه سنده دركه اول جنود معنويه ايله ارواح مريدينى تقويه ايليوب علملرنى جهل وعدللرنى ظلم وجود وسخالرنى ريا وحلملرنى سفه شوائبندن تنزيه وتبريه ايلر وبو مقامده حكمدن مراد كتاب مثنوينك حاوى اولديغى معارف الٓهيه دركه اعدا وبيگانه دن ستير ونهان واحباب وآشنايانه رمز وبيان ايچون امثال وحكايات وضروب وكنايات صورتنده شرفيافتهٔ ورود اولمشدر حسين خوارزمى قدس سره السامى مثنوئ شريفك جلد اولى اخبار شريعتى وثانيسى اطوار طريقتى وثالثى اسرار حقيقتى متضمن اولديغن تصريح واشعار ايلمشدر نبهنا الله بحقايقه ونفعنا من حكم دقايقه وحق سبحانه وتعالى بو حكم محكمه سببيله انلره فهم آخرتدن بعيد اولان امورى تقريب واوزرلرينه طاعت واجتهاددن عبادات عسيره يى تيسير وتطييب ايلر بو حكم جليله بينات ودلائل انبياء عظامدن اولوب عليهم السلام الله عظيم الشانك عارفلره مخصوص اسرار ربوبيت وسلطنت وقدرتى اطلاعندن اخبار وفلك دخانى وكرئ اوزره حاكم مثابه سنده اولان رحمانى ودرّى فلك نورانينك اداره سندن واقف اخبار ايدر مثلا عقل صور ترابيه وحواس ظاهره وباطنه يه حاكم اولديغى كبى فلك روحانينك دورانى فلك دخانى وشهب زاهره وسرج منيره ورياح منشئه واراضئ مدحوّه ومياه مطرده اوزرينه حاكمدر حق سبحانه وتعالى بو مذكورات ايله عبادنى مظهر اشفاع ايليوب فهملرين زياده ايلسون زيرا هر عالم وقارينك فهم ودرايتى عقل وادراكنك آثارى وهر ناسك ومطيعك طاعت وعبادتى قوت اجتهادى مقدارى اولوب مفتى مبلغ رأينى افشا ومتصدق قدرتى قدر تصدق وادا ايدر وباذل وجواد موجودى مقدارنى جود واعطا ومظهر جود وسخاسى اولان كمسه دخى اول صاحب جودك فضل معروف وموجودنى شهود واقتنا ايدر ولكن بريه ومفازه ده مفتقد ماء اولان لب تشنه يى بحار عظيمه يه شعور ووقوفى طلب مادن مقصر ايليوب معاشه اشتغالنى قطع وتفريق وعلت وحاجت منع وتعويق ايدوب نفسى ايله سرعت وشتاب ايلديكى مقصود اصلى يه حيلولت وتضييق ايتمزدن اوّل بو آب حياتك طلبنده جد وجهد ايلر حال بوكه علم وحكمته هواى نفسنى تقديم وايثار وآرزوى نفسنه ميل وركونى اختيار ايدوب طلب حقدن انصراف وانحراف ونفس بى انصافنه شفقت قيديله معيشتى امرنه اهتمام كذاف ايدن كمسه بر وجهله وصول وادراكه قادر اولمزالا اول كمسه كه الله عظيم الشانى حفظ وصيانت ايتمكله دينى دنياسى اوزرينه تقديم واختيار ايليوب گنجينهٔ بى نفاد حكمتدن ابدى

کسادن محفوظ ومیراث اموال کبی آخره موروث اولمیوب صاحبی اندن همواره منتفع ومحظوظ اوله جق اموال عظیمه اخذنه
فائز ونائل وتجلیات آلهیه وعنایات غیرمتناهیه وتنعمات ابدیهٔ جنات عالیادن عبارت وکنایت اولان انوار جلیله
وجواهر کریمه وضیاع ثمینه تحصیل وتملکنه واصل اوله وفضل ربانی یه شاکر وقدر وشان قدرتنه تعظیم وعظمت وجلالی
اجلال وتفخیم ایله ذاکر اولدیغی حالده حظوظ نفسانیه نک خساست ودنائتندن ونفس حیله کارنده فی الجمله ظهوره
کلن عمل قلیلی استکثار واستکبار وغیرک کثیرنی استقلال واستصغار جهالتندن ورخصت ورضای
ربانی مساعد اولمدیغی نسنه لر ایله اعجاب نفس خباثتندن الله عظیم الشانه استعاذه واستغاثه ایلیه وعالم
طالب اوزرینه بیلمدیکی علمی تعلم بی ریا وبیلدیکنی آخره تعلیم وانها ایلیوب فهم اسرار حکمتده
ضعیف الذهن اولان طالبلره رفق ومدارا اوزره اوله واهل بلادت وغباوتک بلادتنه
تعجب معجبانه وفهم وادراکی کلیل وضعیف اولانلره تعنیف متکبرانه ایلمیه که سزدخی
قبل التعلم اول غبیلر کبی ایدیکز انجق فیاض مطلق جل شانه سزه من واحسان
ایلیوب طریق علم وفهمی آسان ایلدی امدی اول علام الغیوب وستار العیوب
اولان ذو الجلال والاکرام الله ملحدلرک اقاویل باطله ومشرکلرک شرک
واراجیف عاطله لرندن مقدس ومعلا وناقصلرک تنقیص ناقصانه ومشبهلرک
تشبیه باطلانه لرندن منزه ومبرا اولوب متفکرلرک سوء اوهامندن
عالی ومتوهملرک کیفیات بی نظامندن متعالیدر حمد مستدام ومجد
بی انفصام اول آله بی شریک اچوندر که الهی وربانی اولان کتاب
مثنوینک جمع وتلفیقنه احسان توفیق ایلمشدر جمله یه توفیق وفضل
کردکاری وطول ومن پروردکاری اندندر علی الخصوص
عباد عارفین اچون مواهب صوریه ومعنویه سی
بیحسابدر اول زمرهٔ منکرینک زعمنه که ❁ یریدون
ان یطفؤا نور الله بافواههم والله متم نوره ولوکره
الکافرون ❁ انا نحن نزلنا الذکر وانا له
لحافظون ❁ فمن بدله بعد ما سمعه فانما
اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع
علیم ❁ والحمد لله رب العالمین
والصلوة والسلام علی سیدنا
محمد وعلی آله واصحابه
اجمعین وسلام علی
جمیع الانبیاء
والمرسلین

## دفتر سیوم

بسم الله الرحمن الرحیم

ای ضیاء الحق حسام الدین بیار
این سوم دفتر که سنت شد سه بار

بر کشا کنجینهٔ اسرار را
در سوم دفتر بهل اعذار را

قوتت از قوت حق می زهد
نه از عروقی کز حرارت می جهد

این چراغ شمس کو روشن بود
نه از فتیل و پنبه و روغن بود

سقف کردون کو چنین دائم بود
نه از طناب و استنی قائم بود

قوت جبریل از مطبخ نبود
بود از دیدار خلاق وجود

همچنان این قوت ابدال حق
او زحقدان نه از طعام و نه از طبق

جسمشان را هم زنور اسرشته اند
تا زروح و از ملک بکذشته اند

چونکه موصوفی باوصاف جلیل
ز آتش امراض بکذر چون خلیل

کردد آتش بر تو هم برد و سلام
ای عناصر مر مزاجت را غلام

هر مزاجی را عناصر مایه است
وین مزاجت برتر از هر پایه است

این مزاجت از جهان منبسط
وصف وحدترا کنون شد ملتقط

ای دریغا عرصهٔ افهام خلق
سخت تنک آمد ندارد خلق حلق

ای ضیاء الحق بحذق رأی تو
حلق بخشد سنک را حلوای تو

ای ضیاء الحق حسام الدین شعار
ویرا وچنجی جلدی سنتدر سه بار

فتح ایدوب کنجینهٔ اسراردن
دفتر ثالثده کچ اعذاردن

قوت حقدن هویدا قوتک
صانمه تهییج عروق خلقتک

کورچراغ شمسی کیم روشندر اول
بی فتیل و پنبه و روغندر اول

سقف کردونی تماشا قیل مدام
بی طناب و بی ستون ایلر قیام

قوت جبریله بی مطبخ غذا
اولدی فیض نور دیدار خدا

بویله درهپ قوت ابدال حق
دادحقدر بی طعام و بی طبق

انلرک نورا اولدی جسمی اتیمه شک
اولدی انلر سابق روح و ملک

چونکه اوصافک اوله وصف جلیل
آتش امراضی طی ایت چون خلیل

ساکه ده آتش اولور برد و سلام
ای عناصر در مزاجکده غلام

هر مزاج اچون عناصر مایه در
طبعک اما عنصره پیرایه در

بوجهان منبسطدن اول مزاج
وصف وحدتله بولورسنده رواج

ای دریغا عرصهٔ افهام خلق
اولدی غایت تنکنای خلق حلق

ای ضیاء الحق سکا مخصوص بو
حلو نطقک سنکه بخشش ایلر کلو

کوه

کوه طور اندر تجلی حلق یافت تا که می نوشید و می را بر نتافت
صار دکامنه وانشق الجبل هل رأیتم من جبل رقص الجمل
لقمه بخشی آید از هر کس بکس حلق بخشی کار یزدانست و بس
حلق بخشد جسم را و روح را حلق بخشد بهر هر عضوت جدا
این کهی بخشد که اجلالی شوی وازدغا وازدغل خالی شوی
تا نکویی سر سلطان را بکس تا نریزی قند را پیش مکس
کوش آنکس نوشد اسرار جلال کو چو سوسن صد زبان افتاد و لال
حلق بخشد خاک را لطف خدا تا خورد آب و بروید صد کیا
باز حیوان را ببخشد حلق و لب تا کیاهش را خورد اندر طلب
چون کیاهش خورد حیوان کشت زفت کشت حیوان لقمهٔ انسان و رفت
باز خاک آمد شد اکال بشر چون جدا شد از بشر روح و بصر
ذره‌ها دیدم دهانشان جمله باز کر بکویم خوردشان کردد دراز
برکها را برک از انعام او دایکان را دایه لطف عام او
رزقها را رزقها او می دهد زانکه کندم بی غذایی چون زهد
نیست شرح این سخن را منتها پارهٔ کفتم بدانی پارها
جمله عالم آکل و مأکول دان باقیان را مقبل و مقبول دان
این جهان و ساکنانش منتشر وان جهان و سالکانش مستمر
این جهان و عاشقانش منقطع اهل آن عالم مخلد مجتمع
پس کریم آنست کو خود را دهد آب حیوانی که ماند تا ابد
باقیات الصالحات آمد کریم رسته از صد آفت و اخطار و بیم
کر هزارانند یک کس بیش نیست چون خیالات عدد اندیش نیست
آکل و مأکول را حلقست و نای غالب و مغلوب را عقلست و رای
حلق بخشید او عصای عدل را خورد او چندان عصا و حبل را
واندرو افزون نشد زان جمله اکل زانکه حیوانی نبودش اکل و شکل
مر یقین را چون عصا هم حلق داد تا بخورد او هر خیالی را که زاد
پس معانی را چو اعیان حلقهاست رازق حلق معانی هم خداست
پس زمه تا ماهی هیچ از خلق نیست که بجذب مایه او را حلق نیست
حلق جان از فکر تن خالی بود آنکهان روزیش اجلالی بود
شرط تبدیل مزاج آمد بدان کز مزاج بد بود مرک بدان
چون مزاج آدمی کل خوار شد زرد و بد رنک و سقیم و خوار شد

چون تجلیدن کلودار اولدی طور نوش می ایتدی ولی کتدی شعور
اول تجلیدنکه شق اولدی جبل اولدی مشهود جبل رقص جمل
لقمه بخش اولمق اولور برنیچه کس حلق بخشی فعل باری اولدی بس
روح و جسمه ایلر احسان کلو استسه هر عضوک ایلر نکته کو
بخش ایدر اول دم که عالی اوله سن فعل بددن یعنی خالی اوله سن
سر سلطان اولمیه افشای کس ایده سن اول قندی محفوظ مکس
اکه مختص کوش اسرار جلال کیم چو سوسن صد زبان اما که لال
خاکه خلق حلق ایدر لطف اله نوش ایدوب آب ایده انبات کیاه
هم ایدر حیوانه بخش حلق و لب تا کیاهی ایلیه اندن طلب
چون کیاه ایله اولور حیوان سمین لقمهٔ انسان اولور عند الیقین
خاک اولور ینه غذا خوار بشر چون بشردن دور اولور روح و بصر
ذره‌لر کوردم دهانی جمله باز طعمه‌سن دیرسم اولور مبحث دراز
برک و بار برک انک انعامیدر دایکانه دایه لطف عامیدر
جمله اندن رزقه رزق اعطا اولور بی غذا کندم نیچه پیدا اولور
شرحنه یوقدر بو رمزک منتها جزئیدر جزنک بو قول پر بها
عالمی هپ آکل و مأکول بیل ماعدایی مقبل و مقبول بیل
بو جهان هپ ساکنانی منتشر اول جهان هم سالکانی مستمر
بو جهان هم عاشقانی منقطع اول جهان اهلی مخلد مجتمع
پس کریم اولدر ایده قلبه مدد آب حیوان نوش ایدوب قاله ابد
باقیات الصالحات استر کریم چکمیه تا آفت و اخطار و بیم
کر هزاران اولسه ده موجود بر بو خیال اولدی عددده مستتر
آکل و مأکوله سند حلق و نای غالب و مغلوبه مختص عقل و رای
حق عصای عدله بخش ایتدی کلو اولدی چوق حبل و عصادن لقمه جو
اولمدی افزون غذادن اول عصا چونکه حیوانی دکل شکل و غذا
حق یقینه چون عصا ویردی کلو طعمه ایتدی هر خیالی سو بسو
همچو اعیان وار معانی یه غذا رازق حلق معانی هم خدا
ماهدن ماهی یه دک خلق جهان جلب نفع ایچون کلو دار نهان
فکر تندن حلق جان خالی اولور قسمتی اول دم که اجلالی اولور
شرطی تبدیل مزاج اولدی عیان کیم مزاج بد اولور مرک بدان
چون مزاج آدمی کل خوار اولور زرد و بد رنک و سقیم و خوار اولور

چون مزاج زشت او تبدیل یافت | رفت زشتی از رخش چون شمع تافت
دایه‌ئی کو طفل شیر آموز را | تا بنعمت خوش کند بد فوز را
گر ببندد راه آن پستان برو | برگشاید راه صد بستان برو
زانکه پستان شد حجاب آن ضعیف | از هزاران نعمت و خوان و رغیف
پس حیات ماست موقوف فطام | اندک اندک جهد کن تم الکلام
چون جنین بود آدمی خون بد غذا | از نجس پاکی برد مؤمن کذا
از فطام خون غذایش شیر شد | وز فطام شیر لقمه گیر شد
وز فطام لقمه لقمانی شود | طالب اشکار پنهانی شود
گر جنین را کس بگفتی در رحم | هست بیرون عالمی بس منتظم
یک زمین خرمی با عرض و طول | اندرو بس نعمت و چندین اکول
کوهها و بحرها و دشتها | بوستانها باغها و کشتها
آسمان بس بلند و پرضیا | آفتاب و ماهتاب و صد سها
از جنوب و از شمال و از دبور | باغها دارد عروسیها و سور
در صفت ناید عجایبهای آن | تو درین ظلمت چه‌ئی در امتحان
خون خوری در چار میخ تنگنا | در میان حبس و انجاس و عنا
او بحکم حال خود منکر بدی | زین رسالت معرض و کافر شدی
کین محالست و فریبست و غرور | زانکه تصویری ندارد وهم کور
جنس چیزی چون ندید ادراک او | نشنود ادراک منکرناک او
همچنانکه خلق عام اندر جهان | زان جهان ابدال میگویند نشان
کین جهان چاهیست بس تاریک و تنگ | هست بیرون عالمی بی بو و رنگ
هیچ در گوش کسی زیشان نرفت | کین طمع آمد حجاب ژرف و زفت
گوش را بندد طمع از استماع | چشم را بندد غرض از اطلاع
همچنانکه آن جنین را طمع خون | کان غذای اوست در اوطان دون
از حدیث این جهان محجوب کرد | غیر خون او می نداند چاشت خورد

## قصهٔ خورندگان پیل بچه از حرص و ترک نصیحت ناصح

آن شنیدی تو که در هندوستان | دید دانائی گروهی دوستان
گرسنه مانده شده بی برگ و عور | می رسیدند از سفر از راه دور
مهر دانائیش جوشید و بگفت | خوش سلامیشان و چون گلبن شکفت
گفت دانم کز تجوع و زخلا | جمع آمد رنجتان زین کربلا

چون مزاج زشتی تبدیل ایدر | ظلمتینی نورینه تحویل ایدر
طفل شیر آموزه ایتسه دایه کر | نعمت شیرین ایله تدبیرلر
گرچه منسد درره پستان اکا | لیک اولور مفتوح یوز بستان اکا
اولدی پستان اول ضعیفه چون حجاب | بونجه نعمتلردن اولمز ذوقیاب
عیش اهل دل اولور وقت فطام | سعی قیل تدریج ایله تم الکلام
چون جنین ایدک بکا خوندر غذا | پاک اولور مؤمن نجسدن بی اذا
خون ایکن اولدی غذا تبدیل شیر | هم فطام شیر ایتدی لقمه گیر
پس فطام لقمه لقمانی اولور | دایه بخشش صید پنهانی اولور
رحم مادرده جنینه دیسه‌لر | طشره‌ده بر عالم اولدی معتبر
بر زمین خرم انده عرض و طول | انده چوق نعمتلر ایتشدر نزول
وار درانده دشت و دریا و جبال | باغ و بستان و مزارع برکمال
مرتفع بر آسمان وار پرضیا | انده مهر و ماه و انجم روشنا
چون هبوب ایلر جنوب ایله شمال | باغ و بستانلر ایدر سور کمال
وصفه گلمز اول عجایب بیگمان | سن بو ظلمتده اسیر امتحان
چار میخ تنگده خونخوارسن | محبس رنج و عناده زارسن
اول قیاس حال ایدوب انکار ایدر | بو رسالتده انی بدکار ایدر
دیر که مکر و حیله در امر محال | حس صورت کور ایچون مکتوم حال
نسنه جنسن گورممش ادراکی یوق | کفر و انکارنده وهم و باکی یوق
بو قیاس اوزره اولور خلق جهان | اول جهاندن اهل حق ویرسه نشان
بو جهان بر چاهدر تاریک و تنگ | بشقه بر عالمده ثابت زیب و رنگ
گوش عامی اندن اولمز حصه یاب | کیم طمع اولمش اکا قات قات حجاب
پس طمعدر گوشه سد استماع | هم غرضدر چشمه بند اطلاع
اکه بکزر کیم جنینی ذوق خون | اول غذایه ایلمش مألوف دون
بو جهاندن چونکه اول محجوبدر | اول غذا خون ایسه ده مرغوبدر

## ناصح نصیحتنی ترکله حرصدن فیل یاورسنی غذا ایدنلرک قصه‌سیدر

گوش قیل هندوستانده ناگهان | گوردی بر دانا که خیل دوستان
آچ و چیلاق هربری بی برگ و عور | برسفردن گلدیلر کیم راه دور
رحم ایدوب اول مرد دانا انلره | ایلدی عرض تحیت یکسره
دیدی بیلدم سزده بو جوع و خلا | اولمده همسنگ رنج کربلا

لیک

لیک الله الله ای قوم جلیل | تا نباشد خوردتان فرزند پیل
پیل هست آن سو که اکنون می روید | پیل زاده مشکنید و بشنوید
پیل بچگانند اندر راه تان | صید ایشان هست بس دلخواهتان
بس ضعیفند و لطیف و بس سمین | لیک مادر هست طالب در کمین
از پی فرزند صد فرسنگ راه | او بگردد در حنین و آه آه
آتش و دود آید از خرطوم او | الحذر زان کودک مرحوم او
اولیا اطفال حقند ای پسر | در حضور و غیبت ایشان باخبر
غائبی مندیش از نقصانشان | کو کشد کین از برای جانشان
گفت اطفال منند این اولیا | در غریبی فرد از کار و کیا
از برای امتحان خوار و یتیم | لیک اندر سر منم یار و ندیم
پشت داری جمله عصمتهای من | گوییا هستند خود اجزای من
هان و هان این دلق پوشان منند | صد هزار اندر هزار و یک تنند
ورنه کی کردی بیک چوبی هنر | موسئ فرعون را زیر و زبر
ورنه کی کردی بیک نفرین بد | نوح شرق و غرب را غرقاب خود
بر نکندی یک دعای لوط راد | جمله شهرستانشان را بی مراد
گشت شهرستان چو فردوسشان | دجلهٔ آب سیه رو بین نشان
سوی شامست این نشان و این خبر | در ره قدسش ببینی در گذر
صد هزاران انبیای حق پرست | خود بهر قرنی سیاستها بدست
گر بگویم زین بیان افزون شود | خود جگر چه بود که کهها خون شود
خون شود کهها و باز آن بفسرد | تو نبینی خون شدن کوری و رد
طرفه کوری دوربینی تیز چشم | لیک از اشتر نبیند غیر پشم
مو بمو بیند ز صرفه حرص انس | رقص بی مقصود دارد همچو خرس
رقص آنجا کن که خود را بشکنی | پنبه را از ریش شهوت بر کنی
رقص اندر خون خود مردان کنند | رقص و جولان بر سر میدان کنند
چو رهند از دست خود دستی زنند | چون جهند از نقص خود رقصی کنند
مطربانشان از درون دف میزنند | بحرها در شورشان کف میزنند
تو نبینی لیک بهر گوششان | برگها بر شاخها هم کف زنان
تو نبینی برگها را کف زدن | گوش دل باید نه گوش این بدن
گوش سر بر بند از هزل و دروغ | تا ببینی شهر جان را با فروغ
سر کشد گوش محمد در سخن | کش بگوید در نبی حق هو اذن

لیکن الله اچون ای قوم جلیل | اولمسون طعمه سزه فرزند فیل
رهگذرده فیللر وار در مدد | بچه‌سندن امر لازم کف ید
بچهٔ فیل ایله پر در راهگز | انلرک صیدی اولور دلخواهکز
کیمی لاغر در کیمی خوب و سمین | مادری اما نگهبان کمین
بچه‌سی ارد نجه یوز فرسنگ راه | قطع ایدوب ایلر حنین و آه آه
دود و آتشلر چیقار خرطومدن | الحذر اول کودک مرحومدن
اولیا اطفال حقدر ای پسر | غائب و حاضرده معلومی خبر
اولمه غیبت ساز نقصان انلره | غیرت حقدر نگهبان انلره
دیدی اطفال اولدی گویا اولیا | غربت ایلده فارغ کار و کیا
امتحانا اولدیلر خوار و یتیم | لیک معنیده بکا یار و ندیم
چاره خواه ملتجای عصمتم | اولدیلر انلر عیال حضرتم
خرقه پوشانمدر اول مردان درد | بردر اما صد هزاران شیرمرد
یوخسه موسی بر عصا ایله مکر | نیجه فرعونی ایدر زیر و زبر
یا نیجه بر بد دعا ایجاب ایده | نوح شرق و غربی غرق آب ایده
سر نگون ایتمز دعای لوط راد | شهر قومی ایتمه مولا مراد
صانکه فردوس ایدی شهرستانلری | اولدی بر آب سیه بستانلری
شام سمتنده معین بو خبر | رهروان قدسه اولدی رهگذر
نیجه یوز بیک انبیای حق پرست | ایلدی قومن سیاستله شکست
نقل و تقریر ایلسم افزون اولور | هم جگر هم سنگ خارا خون اولور
سنگ خون و خون اولور افسرده دل | کورمز ایسک کورسن وار چاره قیل
کور اما دوربین و تیز چشم | کوردیگی انجق شتردن رسم پشم
حرص ایله انسان ایدر تدقیق تام | رقص بی مقصود خرس آسا مدام
کندیکی محو ایله قیل رقص سرور | زخم شهوتدن چون اولدی پنبه دور
رقص خون آلوده مردانده اولور | رقص و جولان گرچه میدانده اولور
نفس الندن رسته دست افشان اولور | چونکه بی نقصان اول رقصان اولور
مطرب انلرده درونی دف زنان | بحر اولور شورشلرندن کف زنان
بی بصرسن انلرا چون پیکان | شاخده اوراق اولورلر کف زنان
کف زنان اوراقی کورمزسنکه سن | گوش دل یوق طوتدیغک گوش بدن
گوش سردن دور ایسه هزل و دروغ | پس عیان در شهر جان پر فروغ
چون نبی در کنج اسرار سخن | ایلدی قرآنده وصف حق اذن

سر بسر گوشست و چشمست این نبی | تازه زو ما مرضعست او ما صبی
این سخن پایان ندارد باز ران | سوی اهل پیل و بر آغاز ران

کوش و چشم اولدی محمد سر بسر | اول مربی بزلرا کویا پسر
بو سوزک پایانی یوق ربط ایله کل | اهل فیلک قصه سی اولسون بدل

## بقیهٔ قصهٔ معترضان پیل بچگان

هر دهانرا پیل بویی میکند | کرد معدهٔ هر بشر بر می تند
تا کجا یابد کباب پور خویش | تا نماید انتقام و زور خویش
گوشتهای بندگان حق خوری | غیبت ایشان کنی کیفر بری
هان که بویای دهانتان خالق است | کی برد جان غیر آن کو صادق است
وای آن افسوسیی کش بوی گیر | باشد اندر گور منکر با نکیر
نه دهان دزدیدن امکان زان مهان | نه دهان خوش کردن از دارو دهان
آب و روغن نیست مر روپوش را | راه حیلت نیست عقل و هوش را
چند کوبد زخمهای گرزشان | بر سر هر ژاژخا و مرزشان
گرز عزرائیل را بنگر اثر | گر نبینی چوب و آهن در صور
هم بصورت مینماید گه گهی | زان همان رنجور باشد آگهی
گوید آن رنجور ای یاران من | چیست این شمشیر بر ساران من
ما نمی بینیم باشد این خیال | چه خیالست این که هست این ارتحال
چه خیالست این که این چرخ نگون | از نهیب این خیالی شد کنون
گرزها و تیغها محسوس شد | پیش بیمار و سرش منکوس شد
او همی بیند که آن از بهر اوست | چشم دشمن بسته زان و چشم دوست
حرص دنیا رفت و چشمش تیز شد | چشم او روشن که خونریز شد
مرغ بی هنگام آمد چشم او | از نتیجهٔ کبر او و خشم او
سر بریدن واجب آید مرغ را | کو بغیر وقت جنباند درا
هر زمان نزعیست جزو جانترا | بنگر اندر نزع جان ایمانترا
عمر تو مانند همیان زرست | روز و شب مانند دینار اشمرست
می شمارد میدهد زر بی وقوف | تا که خالی گردد و آید خسوف
گر ز که بستانی و ننهی بجای | اندر آید کوه زان دادن ز پای
پس بنه برجای هر دم را عوض | تا ز واسجد واقترب یابی غرض
در تمام کارها چندین مکوش | جز بکاری که بود در دین مکوش
عاقبت تو رفت خواهی ناتمام | کارهات ابتر و نان تو خام
وان عمارت کردن گور و لحد | نی بسنگست و بچوب و نی لبد

## فیل بچه سنه تعرض ایدنلرک بقیهٔ قصه سیدر

هر دهانی فیل استشمام ایدر | معدهٔ آدمدن استعلام ایدر
بچه سندن قنده وار بوی کباب | انتقام ایله ایدر حالن خراب
ماکلک لحم عباد حق سنک | کیفر غیبت جزای روشنک
واقف بوی دهن خالق اوله | یوق نجات جان مگر صادق اوله
وای او غیبت کاره کیم بدبوی فم | منکر ینه ویره قبرنده الم
انده یوق چاره او بوی اوله نهان | انده یوق امکان تطییب دهان
انده ستر حاله یوق قدر اقتدار | حیله اولمز عقل و هوشه سازکار
انلرک اول آتشین گرزی تمام | ایلر آنی سرشکست انتقام
گرزی عزرائیلک اولدی کارگر | صورتا یوق چوب و آهندن اثر
گاه اولور صورتده ده منظور اولور | لیکن انجق منظر رنجور اولور
خسته دیر یارانه کاهی امان | کیمدر اوستومده بو خنجرکشان
خسته یه دیرلر دگل لا خیال | اول خیال ایسه نشان ارتحال
بو خیال اولسونمی کیم بو آسمان | بر خیال اولدی بو دهشتدن نشان
گرز ایله شمشیرلر محسوس اولور | خسته ده اعضا و سر منکوس اولور
اول بیلور نفسی ایچوندر دار و گیر | اولمز اعدا و احباسی خبیر
حرص دنیا گیتدی چشم اولدی گشاد | وقت رحلت کشف قلب اولدی زیاد
مرغ بیوقت اولدی اول عین یقین | منتج قهر اولدی انده کبر و کین
اول خروسک ذبحی لازمدر تمام | نا محل ایده صدای بی نظام
نزعی ظاهر جزو جانک هر زمان | حفظ ایمان ایله نزع کده امان
عمرک اولدی کیسهٔ زر فی المثل | روز و شب صرافه گزر فی المثل
بی وقوف ایتمکده در تعداد و خرج | کیسه خالی قالمده بی دخل و درج
بی عوض کوه اولسه غارتگاه گاه | کوه اولور نقصان ایله بر کون تباه
ایله نقصانه کمال ایله عوض | تا که واسجد واقترب اوله غرض
کار دنیایه نه ذر بو سعی و جد | امر دینک غیریه اولمه مجد
رحلت ایلرسن جهاندن ناتمام | ایشلرک ابتر قالور نان ایسه خام
صانمه قبر و لحدی تزیین و عمار | اوله سنگ و چوب ایله نقش و نگار

بلکه

بلکه خود را در صف کوری کنی
خاک او کردی و مدفون غمش
کور خانه قبها و کنکره
بنکر اکنون زندهٔ اطلس پوشرا
در عذاب منکرست آن جان او
از برون بر ظاهرش نقش و نکار
وان یکی پسنی در ان دلق کهن

در منی او کنی دفن منی
تا دمت یابد مددها از دمش
نبود از اصحاب معنی آن سره
هیچ اطلس دست کیرد هوشرا
کژدم غم در دل غمدان او
وز درون اندیشها او زار زار
چون نبات اندیشه و شکر سخن

## بازکشتن بحکایت پیل بچکان و نصیحت ناصح

گفت ناصح بشنوید این پند من
با گیاه و برکها قانع شوید
من برون کردم زکردن وام نصح
من بتبلیغ رسالت آمدم
هین مبادا که طمع ره تان زند
این بکفت و خیربادی کرد و رفت
ناکهان دیدند اندر جادهٔ
اندر افتادند چون کرکان مست
آن یکی همره نخورد و پند داد
از کبابش مانع آمد آن سخن
پس بیفتادند و خفتند آن همه
دید پیل سهمناکی می رسید
بوی میکرد آن دهانش راسه بار
چند باری کرد او کشت و برفت
مرلب هر خفتهٔ را بوی کرد
کز کباب پیل زاده خورده بود
در زمان او یک بیک را زان کرده
برهوا انداخت هر یکرا کزاف
ای خورنده خون خلق از راه برد
مال ایشان خون ایشان دان یقین
مادر آن پیل بچه کان کین کشد

تا دل و جانتان نکردد ممتحن
در شکار پیل بچه کان کم روید
جز سعادت کی بود انجام نصح
تارهانم مرشمارا از ندم
طمع برک از بیخهاتان برکند
کشت قحط و جوعشان در راه زفت
پور پیلی فربهی نوزادهٔ
پاک خوردندش فروشستند دست
که حدیث آن فقیرش بود یاد
بخت نو بخشد ترا عقل کهن
وان کرسنه چون شبان اندر رمه
اولا آمد سوی حارس دوید
هیچ بویی زو نیامد ناکوار
مرورا نازرد آن شه پیل زفت
بوی می آمد ورا زان خفته مرد
بردرانید و بکشتش پیل زود
می درانیدش نبودش زان شکوه
تا همی زد بر زمین میشد شکاف
تا نیارد خون ایشانت نبرد
زانکه مال از زور آید در یمین
پیل بچه خواره را کیفر کشد

بلکه قبرک حفر ایدوب صفوتده سن
ایله جسمک خاک و مدفون غمی
قبرک اوزره کنکره عالی قباب
بر نظر قیل شخص اطلس پوش ایچون
جانی چکمکده عذاب اضطراب
ظاهرا اولسه هر نظر نقش و نکار
کهنه دلق ایچره کوررسن برارے

حق یولنده ایده سن افنای تن
تا اوله حقدن سکا عیسی دمی
عند اصحاب المعانی ناصواب
اطلسک یوق نفعی عقل و هوش ایچون
قلبنی غم عقربی ایلر خراب
لیکن افکار ایله باطن زار زار
فکری قند اساو شکر سوزلری

## حکایت فیل بچه و نصیحت ناصحه رجوعدر

دیدی ناصح زیب کوش اولسون بو پند
قانع برک و کیاه اولمق کرک
بن نصیحت دینی ایتدم قضا
بن که تبلیغ رسالت ایلدم
اولمیه شاید طمع رهزن سزه
دیدی بویله خیر ایله ایتدی وداع
کوردیلر ناکاه یولده رهروان
صوندیلر اول دمده چون کرکان مست
برکشی انلردن ایتدی کف ید
اول نصیحت ایلیوب منع کباب
غالب اولدی انلره خواب کران
کوردی کلدی بر عجب شعریده فیل
ایتدی اوچ کرّه همان شم دهن
نیچه کرّه کشت ایدوب اطرافنی
مردمان خفته یه واردی همان
بچه سندن چون یمش ایدی کباب
ایتدی فی الحال اول کروهی یک بیک
بی محابا برهوا ایتدی همان
بس درای خونخوار خلق ال چک تمام
مالی خلقک قانیدر فهم ایت همین
یادری فیلک مادری کینه فزا

کورمسون تا جان و دل سزده کزند
اولمسون اولاد فیلک صیدی تک
پس قبول ایلر سعادت اقتضا
اولدی تخلیص ندامت مقصدم
کیم اولور حرص و طمع دشمن سزه
قحط و جوع انلرده ایتدی اجتماع
بچه بر فیلی سمین و نوجوان
اکل و بلعه اولدیلر همکار و دست
پند پیرا اولدی اکا یار و مدد
بخت نو عقل کهندن بولدی تاب
اول کرسنه انلره اولدی شبان
ابتدا اکلدی اکابی قال و قیل
بولمدی بر شمه اول بیچاره دن
ایتمدی آزرده کور انصافنی
شمه کیرا اولدی عیان اولدی نشان
درعقب ایتدی هلاکینه شتاب
بی تعب پامال قتل مشترک
پاره پاره اولدی جسم ناتوان
خون مظلوم ایتمیه تا انتقام
مال اولور زیرا که خون دل یقین
بچه خوارن ایتدی مقهور جزا

پیل بچه میخوری ای پاره خوار
هم برآرد خصم پیل از تو دمار

بوی رسوا کرد مکر اندیش را
پیل داند بوی طفل خویش را

آنکه یابد بوی رحمان از یمن
چون نیابد بوی باطل را ز من

مصطفی چون بوی برد از راه دور
چون نیابد از دهان ما بخور

هم بیابد لیک پوشاند ز ما
بوی نیک و بد بر آید بر سما

تو همی خسپی و بوی آن حرام
میزند بر آسمان سبزفام

همره انفاس زشتت میشود
تا بهو گیران گردون میرود

بوی کبر و بوی حرص و بوی آز
در سخن گفتن بیاید چون پیاز

گر خوری سوگند من کی خورده ام
از پیاز و سیر تقوی کرده ام

آن دم سوگند غمازی کند
بر دماغ هم نشینان بر زند

پس دعاها رد شود از بوی آن
آن دل کژ می نماید در زبان

اخسئوا آید جواب آن دعا
چوب رد آید جزای هر دغا

گر حدیثت کژ بود معنیت راست
آن کژی لفظ مقبول خداست

فیل بچه یرسن ای بیهوده خوار
لیک خصمک قادر قهر و دمار

بوی حیله صاحبن رسوا ایدر
بوی طفلن فیل استقصا ایدر

تا یمندن بوی حقه آشنا
حس بوی باطله چکمز عنا

نفحه یاب راه دور ایکن رسول
بوی افواه اولورمی نا وصول

فهم ایدر اما که مستور و نهان
بوی نیک و بد اولور چرخه روان

خواب غفلتده سن اول بوی حرام
واصل صوب سمای سبزفام

ناسزا انفاس ایله همراه اولور
نفحه گیران سما آگاه اولور

بوی حرص و بوی کبر و بوی آز
سوزده ظاهر در چو بد بوی پیاز

سن قسم گویان ایدرسن ادعا
کیم پیاز و سیره ایتدم اتقا

اول نفس وقت قسم غماز اولور
هم نشینان اوزره کشف راز اولور

باعث رد دعا در بوی بد
قلب قاسی یه لسان ایتمز مدد

اخسئوا در اول دعا ایچون جواب
چوب رد اولدی جزای ناصواب

گر سوزک سهو اولسه قلبک مستقیم
عفو ایدر اول سهوی مولای کریم

## بیان آنکه خطای محبان بهترست از صواب بیگانگان نزد محبوب

آن بلال صدق در بانگ نماز
حی را هی همی خواند از نیاز

تا بگفتند ای پیمبر نیست راست
این خطا اکنون که آغاز بناست

ای نبی وای رسول کردگار
یک مؤذن کو بود افصح بیار

عیب باشد اول دین و صلاح
لحن خواندن لفظ حی علی الفلاح

خشم پیغمبر بجوشید و بگفت
یک دو رمزی از عنایات نهفت

کای خسان نزد خدا هی بلال
بهتر از صد حی و قیل و قال

وا مشورانید تا من رازتان
وا نگویم آخر و آغازتان

گر نداری تو دم خوش در دعا
رو دعا میخواه ز اخوان صفا

## خطای محبان عند المحبوب بیگانگان صوابندن مرغوب ایدوکن بیاندر

اول بلال صدق مقبول خدا
حی لفظن هی ایلر دی ادا

دیدیلر پیغمبره اولمز درست
وقت آغاز نبوت لفظ سست

ای نبی وای رسول کردگار
بر مؤذن اولسه افصح نامدار

عیب در کیم اول دین و صلاح
لحن اوله ملفوظ حی علی الفلاح

اولدی وضع خشم ایله فخر جهان
کاشف رمز عنایات نهان

دیدیکم معبوده اول هی بلال
اولدی نیجه حا و خادن بر کمال

اولمسون مکشوف غیب راز کز
کتم اولنسون آخر و آغاز کز

یوق ایسه سنده دم پاک دعا
قیل رجای نطق اخوان صفا

## امر کردن حق تعالی بموسی علیه السلام که مرا بدهانی خوان که گناه نکرده باشد

بهر این فرمود با موسی خدا
وقت حاجت خواستن اندر دعا

گفت ای موسی ز من میجو پناه
با دهانی که نکردی تو گناه

گفت موسی من ندارم آن دهان
گفت ما را از دهان غیر خوان

از دهان غیر کی کردی گناه
از دهان غیر بر خوان ای آله

## حق تعالی موسی علیه السلامه بکا دعای گناه ایتمامش دهانله ایله دیو امر ایتدیکیدر

اولدی چون موسایه بو امر خدا
ایلدکده وقت حاجتده دعا

استه بندن دیدی ای موسی پناه
اول دهانله کیم اوله اوبی گناه

دیدی موسی بنده یوقدر اول دهان
حق دیدی غیرک دهانیدر عیان

ایتمدک غیرک دهانیله گناه
قیل فم غیر ایله دعوات آله

آنچنان کن که دهانها مرترا   در شب و در روزها آرد دعا
از دهانی که نکردستی گناه   وان دهان غیر باشد عذرخواه
یا دهان خویشتن را پاک کن   روح خود را چابک و چالاک کن
ذکر حق پاکست چون پاکی رسید   رخت بر بندد برون آید پلید
می گریزد ضدها از ضدها   شب گریزد چون برافروزد ضیا
چون درآید نام پاک اندر دهان   نی پلیدی ماند و نه اندهان

## بیان آنکه الله گفتن نیازمند عین لبیک گفتن حقست

آن یکی الله می گفتی شبی   تا که شیرین باشد از ذکرش لبی
گفت شیطانش خمش ای سخت رو   چند گویی آخر ای بسیار گو
می نیاید یک جواب از پیش تخت   چند الله میزنی با روی سخت
او شکسته دل شد و بنهاد سر   دید در خواب او خضر را در خضر
گفت هین از ذکر حق وا ماندهٔ   چون پشیمانی از آن کش خواندهٔ
گفت لبیکم نمی آید جواب   زان همی ترسم که باشم رد باب
گفت خضرش انخدا گفت این بمن   که برو با او بگو ای ممتحن
نی ترا در کار من آورده ام   نی منت مشغول ذکرم کرده ام
گفت آن الله تو لبیک ماست   وان نیاز و درد و سوزت پیک ماست
حیلهای و چاره جوییهای تو   جذب ما بود و گشاد این پای تو
ترس و عشق تو کمند لطف ماست   زیر هر یا رب تو لبیکهاست
جان جاهل زین دعا جز دور نیست   زانکه یا رب گفتنش دستور نیست
بر دهان و بر دلش قفلست و بند   تا ننالد با خدا وقت گزند
داد مر فرعون را صد ملک و مال   تا بکرد او دعوی عز و جلال
در همه عمرش ندید او درد سر   تا ننالد سوی حق آن بدگهر
داد او را جمله ملک این جهان   حق ندادش درد و رنج و اندهان
درد آمد بهتر از ملک جهان   تا بخوانی مر خدا را در نهان
خواندن بی درد از افسردگیست   خواندن با درد از دل بردگیست
آن کشیدن زیر لب آواز را   یاد کردن مبدأ و آغاز را
آن شده آواز صافی و حزین   ای خدا ای مستغاث وی معین
نالهٔ سگ در رهش بی جذبه نیست   زانکه هر راغب اسیر رهزنیست
چون سگ کهفی که از مردار رست   بر سر خوان شهنشاهان نشست

اویله سی ایتسکم دهنلر دائما   گیجه گوندز ایلیه سا که دعا
اول دهن کیم ایتمدک جرم و گناه   غیردن حقکده اولدی عذرخواه
یا واروب کندی دهانک پاک قیل   مرغ روحک چابک و چالاک قیل
ذکر حقدر پاک پاک اولسه بدید   محو اولور آثار مردار و پلید
ایکی ضدک جمعی چون اولمز روا   ظلمت شب محو اولور گلسه ضیا
ذکر حق گلسه دهانه پکمان   هم کدورت هم اولور غملر نهان

## نیازمندک ذکر اللهی قبول حق ایله عین لبیک اولدیغن بیاندر

برکشی الله دیردی جمله شب   ذکر ایله تا ایلیه ترطیب لب
دیدی شیطان ساکت اول ای سخت رو   نیچه بر سویلرسن ای بسیار گو
یوق سکا ردّ جواب ای شوره بخت   بونداتا کی ندر بو روی سخت
دل شکسته سر بخواب اولدی همان   خضری گوردی سبزه زار ایچره عیان
دیدی ذکر خالقه ایله شتاب   نیچون اولدک ذکر حقدن بی نصاب
دیدیکم لبیک ایله یوقدر جواب   خوفم اولدر کیم اولم مردود باب
دیدی خضر اکه بو در امر خدا   ایلیم تنبیه مولا یی ادا
ذکر کی اول دمده مقبول ایلدم   تا سنی اول ذکره مشغول ایلدم
ذکره شغلکدر سکا لبیکمز   اول نیازه نالشکدر پیکمز
چاره خواهی و نیاز و نالهلر   جذبهٔ توفیقدر سا که خبر
خوف و عشق اولدی سکا بزدن وصول   صیت یا رب اولدی لبیک قبول
جان جاهل بو دعادن دوردر   ذکر یا رب قلبنه مستوردر
وار دهانی قلبی اوزره قفل و بند   ایتمیه تا نالهلر وقت گزند
ویردی حق فرعونه بونجه ملک و مال   تا که ایتدی دعوی عز و جلال
گورمدی عمرنده قطعا درد سر   تا که نالان اولمیه اول بدگهر
ایلدی حق مالک ملک جهان   ویرمدی درد و الم رنج نهان
خوبدر ملک جهاندن درد دل   حقه در زیرا نیازک متصل
نالهٔ بی درد دل افسرده در   اهل دردک نالشی رهبرده در
اهل درد اخفا ایدوب آوازنی   ذکر ایدر پس مبدأ و آغازنی
بو یله در آواز صافی و حزین   ای خدا ای مستغاث وای معین
صوت کلب اول یولده بیجذبه دگل   طالب بی رهزن اولمز اویله بیل
چون سگ اصحاب کهف اولدی خلاص   بولدی وصل خوان مردان خواص

تا قیامت میخورد او پیش غار / آب رحمت عارفانه بی تغار
ای بسا سنگ پوست کورا نام نیست / لیک اندر پرده بی آن جام نیست
جان بده از بهر این جام ای پسر / بی جهاد وصبر کی باشد ظفر
صبر کردن بهر این نبود حرج / صبر کن کالصبر مفتاح الفرج
زین کمین بی صبر وحزمی کس نرست / حزم را خود صبر آمد پا ودست
حزم کن در خور دکین زهرین کیاست / حزم کردن زور ونور انبیاست
کاه باشد کو بهر بادی جهد / کوه کی مر باد را وزنی نهد
هر طرف غولی همی خواند ترا / کای برادر راه خواهی هین بیا
ره نمایم همرهت باشم رفیق / من قلاوزم درین راه دقیق
نی قلاوزست ونه ره داند او / یوسفا کم رو سوی آن گرگ خو
حزم این باشد که نفریبد ترا / چرب ونوش ودامهای این سرا
که نه چربش دارد ونه نوش او / سحر خواند می دمد در گوش او
که بیا مهمان ما ای روشنی / خانه آن تست تو آن منی
حزم آن باشد که گویی تخمه ام / یا سقیمم خسته این دخمه ام
یا سرم دردست دردسر ببر / یا مرا خواندست آن خال پسر
زانکه یک نوشت دهد با نیشها / که بکارد در تو نوش ریشها
زر اگر پنجاه اگر شصتت دهد / ماهیا او گوشت در شستت دهد
گر دهد خود کی دهد آن پر حیل / جوز پوسیده ست گفتار دغل
ژغژغ آن جوز مغزت را برد / صد هزاران عقل را یک نشمرد
یار تو خرجین تست وکیسه ات / گر تو رامینی مجو جز ویسه ات
ویسه ومعشوق تو هم ذات تست / وین برونیها همه آفات تست
حزم آن باشد که چون دعوت کنند / تو نگویی مست وخواهان منند
دعوت ایشان صفیر مرغ دان / که کند صیاد در مکمن نهان
مرغ مرده پیش بنهاده که این / میکند این بانگ وآواز وحنین
مرغ پندارد که جنس اوست او / جمع آید بردرد شان پوست او
جز مگر مرغی که حزمش داد حق / تا نگردد گیج آن دانه وملق
هست بی حزمی پشیمانی یقین / بشنو این افسانه را در شرح این

## فریفتن روستایی شهری را ودعوت خواندن او را بلابه والحاح بسیار

ای برادر بود اندر ما مضی / شهریی با روستایی آشنا

---

تا قیامت بولدی ذوق پیش غار / نوش آب رحمت ایلر بی تغار
نیجه لر وار صور تا کلب حقیر / پرده کیر اختفا اما که شیر
بذل جان ایت جام عشقه ای پسر / بی جهاد واجتهاد اولمز ظفر
صبر جام عشق ایچون یوقدر حرج / صابر اول الصبر مفتاح الفرج
بو کمیندن صبر وحزم اولدی مناص / صبر ایدر تکمیل حزمه اختصاص
احتیاط ایت چونکه پر سم در غذا / اولدی حزم آثار نور انبیا
کاه بکرز تابع باد وهوا / روزگاره کوه اولور صولت نما
هر طرف برغول ایدوب دعوت سنی / دیر برادر اشته یول دیکله بنی
رهنمایم اول بکا یار ورفیق / صعبدر غایتده بو راه دقیق
اول نه رهبردر نه یار راه جو / کتمه ای یوسف که اولدر گرگ خو
حزم اودر کیم ایتمیه مکر وفریب / ساکه عیش ونوش فانی ای غریب
چرب وشیرین انده یوق بیهوده در / سوزلری افسون ایله آلوده در
دیر که مهمانم سن اشته مسکنک / سن همنسن گل برو خانه سنک
دولت انک کیم دیه بی لذتم / اشتها یوق خستهٔ پر علتم
دردسر وار ویره سنده دردسر / خال زاده هم بنی دعوت ایدر
بر عطای نوشنک بیک نیشی وار / هر برینک ریش پر تشویشی وار
چون زرن پنجاه ایدر یا شصت ایدر / ماهی آسا لحمی زیب شست ایدر
ویرمز اما ویرسه ده مکر وحیل / جوز بی مغز ایله گفتار دغل
جوز بیمغزی سنی بی درک ایدر / نیجه بیک عقلی بر ایلر ترک ایدر
کیسهٔ اعمالک اولدی ساکه یار / ویسه یه رامین عاشقدر عیار
ذاتک اولدی ویسه معشوق بس / ماعداسی جمله آفات وهوس
دولت اولدر دعوت ایتدکده ظهور / قید اغیار ایتمیه سندن صدور
دعوت غیری صفیر مرغ بیل / مکر صیاد کمیندر متصل
مرده بر مرغ ایدوب دام کمین / مرغ صیده ایلر آواز وحنین
جنسی ظن ایله نزول ایلر طیور / قید صید ایله اولورلر بی شعور
یا مگر اول مرغه اوله داد حق / اولمیه مفتون صیت دن دلق
اولمین حزمی اولور نادم یقین / دیکله بو افسانه دن شرح مبین

## بر روستایی تک برشهری بی الحاح ایله دعوت وفریفته ایتدیکیدر

ای برادر نقل ایدرلر سابقا / اولدی برشهری وکویلی آشنا

روستایی چون سوی شهر آمدی　خر که اندر کوی آن شهری زدی
دو و سه ماه مهمانش شدی　بر دکان او و بر خوانش شدی
هر حوایج را که بودش آن زمان　راست کردی مرد شهری رایگان
رو بشهری کرد و گفت ای خواجه تو　هیچ مینایی سوی ده فرجه جو
الله الله جمله فرزندان بیار　کین زمان گلشنست و نوبهار
یا بتابستان بیا وقت ثمر　تا ببندم خدمتت را من کمر
قوم و فرزندان و خیلت را بیار　در ده ما باش سه ماه و چهار
که بهاران خطهٔ ده خوش بود　کشتزار و لالهٔ دلکش بود
وعده دادی شهری او را دفع حال　تا بر آمد بعد وعده هشت سال
او بهر سالی همی گفتی که کی　عزم خواهی کرد کامد ماه دی
او بهانه ساختی کامسال مان　از فلان خطه بیامد میهمان
سال دیگر گر توانم وارهید　از مهمات آن طرف خواهم دوید
گفت هستند این عیالم منتظر　بهر فرزندان تو ای اهل بر
باز هر سالی چو لکلک آمدی　تا مقیم قبهٔ شهری شدی
خواجه هر سالی ز زر و مال خویش　خرج او کردی گشادی بال خویش
آخرین کرت سه ماه آن پهلوان　خوان نهادش بامدادان و شبان
از خجالت باز گفت او خواجه را　چند وعده چند بفریبی مرا
گفت خواجه جسم و جانم وصل جوست　لیک هر تحویل اندر حکم اوست
آدمی چون کشتی است و بادبان　تا کی آرد باد را آن بادران
باز سوگند آن بدادش ای کریم　گیر فرزندان بیا بنگر نعیم
دست او بگرفت و سه کرت بعهد　کالله الله زو بیا بنمای جهد
بعد ده سال و بهر سالی چنین　لابها و وعدهای شکرین
کودکان خواجه گفتند ای پدر　ماه و ابر و سایه هم دارد سفر
حقها بر وی تو ثابت کردهٔ　رنجها در کار او بس بردهٔ
او همی خواهد که حق بعض آن　وا گزارد چون شوی تو میهمان
بس وصیت کرد ما را او نهان　که کشیدش سوی ده لابه کنان
گفت حقست این ولی ای سیبویه　اتق شر من احسنت الیه
دوستی تخم دم آخر بود　ترسم از وحشت که آن فاسد شود
صحبتی باشد چو شمشیر قطوع　همچو دی در بوستان و در زروع
صحبتی باشد چو فصل نوبهار　زو عمارتها و دخل بی شمار

روستایی شهره گلدکچه مدام　خانهٔ شهریده ایلردی مقام
گیم ایکی اوچ آی اولوب مهمان اکا　جلوه گاه ایدی دکان و خوان اکا
هر نه حاجاتی اولور سه اول زمان　مردم شهری گوررردی رایگان
دیدی برگون شهری یه ای خواجه سن　ایتمدک برکره بزده انجمن
ایله اولادگرامک وایه دار　وقت گلشندر زمان نوبهار
میوه وقتنده یا خود تشریف قیل　اولهلم خدمتگزار از جان و دل
ال پیله اولاد و اتباعک تمام　ایله اوچ درت آی قدر عیش مدام
کیم بهاری قریه نک زیبا اولور　کشتزار و لالهٔ حمرا اولور
وعده ایتدی شهری دفع حال ایچون　کیم سکز ییل گچدی اول اقوال ایچون
هر سنه دیردی قچن گلسک گرک　کیم زمستان و قتیدر بی ریب و شک
شهری ایلردی بهانه کیم بو سال　بر مسافر گلمشیدی اصل حال
بو سنه مهماندن اولور سم رها　ایلرم اول وعده یه حسن وفا
دیدی اولمقده عیالم منتظر　گورمکه اولادکی ای اهل بر
هر سنه لکلک کبی دور و دراز　دار شهریده اولوردی لانه ساز
خواجه هر سال ایتدی خرج سیم و زر　ایلر ایدی حاجتندن بهره ور
عاقبت اوچ آی اکا اول پهلوان　ایتدی صبح و شام بذل نان و خوان
خواجه یه دیدی خجالتدن غریب　نیچه بر بو وعدهٔ خاطر فریب
دیدی خواجه جسم و جاندن طالبم　لیک بن مغلوب حکم غالبم
اولدی انسان کشتی یا خود بادبان　باد مطلب حکم خلاق جهان
ویردی ایمان مکرر دیدی گل　ایله اولادکله ذوق بی کسل
عهد ایچون اوچ کره ال طوتدی همان　دیدی الله ایچون ایت جهد روان
اون سنه بو وجهله هر ییل تمام　بو یله اولدی دعوت و وعده نظام
خواجه نک اولادی دیدی ای پدر　ابر و ماه و سایه ایلر لر سفر
ایلدک حقنده اثبات حقوق　چنکزده اولمدی خلف و عقوق
اولدخی استر مکافات ایلیه　حق مهمانی مراعات ایلیه
اول بزه ایتدی وصیتلر نهان　دیدی تحریک پدر لازم همان
دیدی بو حقدر ولی ای سیبویه　اتق شر من احسنت الیه
دوستلکم اندن غرض خلت اولور　خوفم اولدر فاسد وحشت اولور
بعض صحبت تیغ تیز اولدی همان　قیش ایدر تغییر باغ و بوستان
بعض صحبت همچو فصل نوبهار　ایتمده ایراث فیض بی شمار

حزم آن باشد که ظن بد بری / تا گریزی و شوی از بد بری
حزم سوء الظن گفتست آن رسول / هر قدم را دام میدان ای فضول
روی صحرا هست هموار و فراخ / هر قدم دامیست کم ران گوستاخ
آن بز کوهی که گوید دام کو / چون بتازد دامش افتد در گلو
آنکه می گفتی که کو اینک ببین / دشت می دیدی نمی دیدی کمین
بی کمین و دام و صیاد ای عیار / دنبه کی باشد میان کشتزار
آنکه گستاخ آمدند اندر زمین / استخوان و کلهاشانرا ببین
چون بگورستان روی ای مرتضی / استخوانهاشان ببرس از ما مضی
تا بظاهر بینی آن مستان کور / چون فرو رفتند در چاه غرور
چشم اگر داری تو کورانه میا / ور نداری چشم دست آور عصا
آن عصای حزم و استدلال را / چون نداری دید میکن پیشوا
ور عصای حزم و استدلال نیست / بی عصا کش بر سر هر ره مه ایست
گام زان سان نه که نابینا نهد / تا که پا از چاه و از سگ وا رهد
لرز لرزان و بترس و احتیاط / می نهد پا تا نیفتد در خباط
ای ز دودی جسته در ناری شده / لقمه جسته لقمهٔ ماری شده

حزم او در فرصا اولورسن بدگمان / بولمغیچون مکر و وحشتدن امان
دیدیکم الحزم سوء الظن رسول / دام دار هر بر قدمده ای فضول
اولدی صحرا گرچه واسع خوش نظام / غافل اولمه هر قدم پوشیده دام
معز کوهی دام یوقدر دیر همان / ترکتاز ایتدکده دام اولور عیان
دی اکا کیم دامی گوردکمی یقین / دشتی گوردک اولمدی ظاهر کمین
بی کمین و دام اصحاب شکار / دمبه بی ایلرمی بذل کشتزار
غفلت اوزره سیر ایدنلردن همان / استخوان و کله لر قالدی نشان
چون مزارستان اوله عبرت مآل / انلرک قیل استخواننددن سؤال
امر ظاهر در که مستان قبور / اولدیلر افتادهٔ چاه غرور
گر نه اعمی وش بصیر ایسک اگر / بر عصا بول یوق ایسه سنده بصر
حزم و استدلالدن چون یوق عصا / سا که لازم دستگیر و پیشوا
چون عصا یوق حزم و استدلالدن / بی عصا کش هر یول اوزره دور ایسن
هر قدم اعمی کبی اول خطوه ساز / چاه و سگدن یعنی ایله احتراز
لرزش و خوف ایله ایلر احتیاط / تا اوله محفوظ آفات صراط
آتشه دوشدک قچارکن دوددن / لقمه دیرکن لقمه اولدک مار ه سن

## قصهٔ اهل سبا و طاغی کردن نعمت ایشانرا و در رسیدن شومیٔ طغیان و کفران در ایشان و بیان فضیلت شکر و وفا

## اهل سبانک قصه سی و انلرک نعمته طغیانی و طغیان و کفرانک شامتی و شکر و وفانک فضیلت و سعادتی بیاننده در

تو نخوانده قصهٔ اهل سبا / یا بخواندی و ندیدی جز صدا
از صدا آن کوه خود آگاه نیست / سوی معنی هوش که را راه نیست
او همی بانگی کند بی گوش و هوش / چون خمش کردی تو او هم شد خموش
داد حق اهل سبا را بس فراغ / صد هزاران قصر و ایوانها و باغ
شکر آن نگزاردند آن بدرگان / در وفا بودند کمتر از سگان
مر سگی را لقمهٔ نانی ز در / چون رسد بر در همی بندد کمر
پاسبان و حارس در میشود / گرچه بروی جور و سختی میرود
هم بران در باشدش باش و قرار / کفر دارد کرد غیری اختیار
گر سگی آید غریبی روز و شب / آن سگانش میکنند آندم ادب
که برو آنجا که اول منزلست / حق آن نعمت گروگان دلست
می گزندش که برو بر جای خویش / حق آن نعمت فرو مگذار بیش
از در دل و اهل دل آب حیات / چند نوشیدی و وا شد چشمهات

اولمدک اهل سبادن قصه جو / یا بو درکلدی سکا برکفت و گو
کیم صدادن کوه ایچون یوقدر خبر / گوش معنی یوق ایده حقی اثر
کوه ایدر رد صدا بی گوش و هوش / سن خموش اولسک اولور اوله خموش
ویردی حق اهل سبا ایچون فراغ / نیچه یوز بیک قصر و ایوان باغ و راغ
نعمتک شکرنده وارون اولدیلر / کیم وفاده کلبدن دون اولدیلر
کلبه کیم برلقمهٔ نان ویره لر / قوللغه باغلر اودر کهده کمر
پاسبان و حارس درگاه اولور / صبر ایدر هر جوره خاکراه اولور
دائم اول درگاهده ایلر قرار / اکه کفران غیر بابی اختیار
روز و شبده گلسه بر کلب غریب / اکه تأدیب ایلیوب ایتمز قریب
دیر اکه عزم ایت قدیمی منزله / حق نعمت رهن الزمدر دله
ایلرز اعضا دریده برنسنی / دار نگاه ایله قدیمی مسکنی
ویردیلر آب حیات اهل درون / ایچدک اندن نور چشم اولدک فزون

بس

پس غذای شکر و وجد و بیخودی
از در اهل دلان بر جان زدی

باز این در را رها کردی ز حرص
گرد هر دکان همی گردی ز حرص

بر در آن منعمان چرب دیک
میدوی بهر ثرید مرده ریک

چربش اینجا دانکه جان فربه شود
کار نا امید اینجا به شود

جمع آمدن اهل آفت هر صباحی بر در صومعهٔ عیسی علیه السلام
جهت طلب شفا بدعای او

صومعهٔ عیسیست خوان اهل دل
هان وهان ای مبتلا این در مهل

جمع گشتندی ز هر اطراف خلق
از ضریر و لنگ و شل و اهل دلق

بر در آن صومعهٔ عیسی صباح
تا بدم اوشان رهاند از جناح

او چو فارغ گشتی از اوراد خویش
چاشتگه بیرون شدی آن خوب کیش

جوق جوق مبتلا دیدی نزار
شسته بر در بر امید انتظار

گفت ای اصحاب آفت از خدا
حاجت این جملگانتان شد روا

هین روان گردید بی رنج و عنا
سوی غفاری و اکرام خدا

جملگان چون اشتران بسته پای
که گشایی زانوی ایشان برای

بی توقف جمله شادان و امان
از دعای او شدندی پادوان

آزمودی تو بسی آفات خویش
یافتی صحت ازین شاهان کیش

چند آن لنگی تو رهوار شد
چند جانت بی غم و آزار شد

ای مغفل رشتهٔ بر پای بند
تا ز خود هم گم نگردی ای لوند

ناسپاسی و فراموشیٔ تو
یاد ناورد آن عسل نوشیٔ تو

لاجرم آن راه بر تو بسته شد
چون دل اهل دل از تو خسته شد

زودشان دریاب و استغفار کن
همچو ابری گریهای زار کن

تا گلستانشان سوی تو بشگفد
میوهای پخته بر خود وا کفد

هم بران در گرد کم از سگ مباش
با سگ کهف ارشدستی خواجه تاش

چون سگان هم مر سگان را ناصحند
که دل اندر خانهٔ اول ببند

آن در اول که خوردی استخوان
سخت گیر و حق گزار از امهمان

می گزندش تا ز ادب انجا رود
وز مقام اولین مفلح شود

می گزندش کای سگ طاغی برو
با ولی نعمتت باغی مشو

بر همان در همچو حلقه بسته باش
پاسبان و چابک و برجسته باش

صورت نقض وفای ما مباش
بیوفایی را مکن بیهوده فاش

چون غذای شکر و وجد و بیخودی
اولیادن ساکه لطف و جود ایدی

مینه اولدک حرصله اندن بعید
حرصک اولدی صانکه بر حرص جدید

جلوه کاهک منعمان چرب دیک
مطلب نفسک ثرید مرده ریک

نعمت عرفان اولور جان اوزره جان
بونده در اتمام کار ناقصان

هر صباح عیسی علیه السلامک دعاسی سبب شفا اولمق جهتندن
صومعه سی قپوسنه اهل آفاتک جمع اولدیغیدر

معبد عیسی کبیدر اولیا
اول طلبکار شفا ای مبتلا

جمع اولوردی هر طرفدن بونجه خلق
لنک و اعمی و اشل و اهل دلق

باب عیسایه کلورلردی صباح
تا دم پاکی ایده فیض فلاح

اولدخی اورادن ایتدکده تمام
چونکه قوشلق وقتی ایلردی قیام

مبتلایانی کورردی بیشمار
ره نشین التجا و انتظار

دیردی ای اصحاب آفات اول خدا
ایلدی حاجاتکز جمله روا

هر کشی بیرنج و درد اولسون روان
شکر فضل حقه سعی ایتسون همان

پای بسته اشترایکن سربسر
اولدیلر زانو گشای بی کدر

بی توقف جمله شادان و امان
اولدیلر فیض دعاسیله روان

امتحان ایتدک که چوق آفاتدن
رسته اولدک اهل دل الطافیله سن

لنک ایکن رفتارک اولدی مستقیم
بولدی صحت جسمک اولمشکن سقیم

پایکه ای غافل ایت بر رشته بند
کندیکی ضایع ایدرسن دردمند

سنده بو نسیان و کفران نعم
لذت قندی اونتدردی اودم

ساکه بی شبهه ره حق بسته در
قلب اهل دل چو سندن خسته در

قیل شتاب اولحاله استغفار قیل
اغله ابر آسا باشک درکار قیل

انلرک کلزاری فتح اولسون سکا
فیض همت میوه سن ایله غذا

کلبدن دون اولمه اول منسوب در
کلبنه اصحاب کهفک قیل نظر

کورکلابی ایتدیلر اول کلبه پند
باب اولدن اوله تا بهره مند

چونکه وار در انده حق استخوان
اول او درکاهه ملازم قلتبان

اکه تأدیب ایچون ایلرلر جفا
تا ایده باب قدیمی یه وفا

دیرلر ای طاغی کوپک وار خدمته
اولمه سن باغی ولی نعمته

حلقه آسا بندهٔ درگاهی اول
پاسبان خانمان وراهی اول

صورت نقض وفا اولمه بزه
بیوفاییده بلا اولمه بزه

مرسکانرا چون وفا آمد شعار | رو سکانرا ننک و بدنامی میار
بیوفایی چون سکانرا عار بود | بیوفایی چون وفاداری نمود
حق تعالی فخر آورد از وفا | کفت من اوفی بعهد غیرنا
بیوفایی دان وفا با رد حق | بر حقوق حق ندارد کس سبق
حق مادر بعد از ان شد کان کریم | کرد او را از جنین تو غریم
صورتی کرد در درون جسم او | داد در حملش ورا آرام و خو
همچو جزو متصل دید او ترا | متصل را کرد تدبیرش جدا
صد هزاران صنعت و فن ساخته ست | تا که مادر بر تو مهر انداخته ست
پس حق حق سابق از مادر بود | هر که آن حق را نداند خر بود
انکه مادر آفرید و ضرع و شیر | با پدر کردش قرین آنرا مکیر
ای خداوند ای قدیم احسان تو | انکه دانم وانکه نی هم آن تو
تو بفرمودی که حق را یاد کن | زانکه حق من نمی کردد کهن
یاد کن لطفی که کردم آن صبوح | با شما از حفظ در کشتیٔ نوح
پیلهٔ بابایانتانرا آن زمان | دادم از طوفان و از موجش امان
آب آتشخو زمین بکرفته بود | موج او مر اوج که را می ربود
حفظ کردم من نکردم رد تان | در وجود جد جد جد تان
چون شدی سرپشت پایت چون زنم | کارکاه خویش ضایع چون کنم
چون فدای بیوفایان میشوی | از کمان بد بدان سو میدوی
من ز سهو و بیوفاییها بری | سوی من آیی کمان بد بری
این کمان بد بر انجا بر که تو | میشوی در پیش همچون خود دو تو
بس کرفتی یار و همراهان زفت | کر ترا پرسم که کو کویی که رفت
یار نیکت رفت بر چرخ برین | یار فسقت رفت در قعر زمین
تو بماندی در میانه آنچنان | بی مدد چون آتشی از کاروان
دامن او کیر ای یار دلیر | کو منزه باشد از بالا و زیر
نی چو عیسی سوی کردون بر شود | نی چو قارون در زمین اندر رود
با تو باشد در مکان و لامکان | چون بمانی از سرا و از دکان
او بر آرد از کدورتها صفا | مر جفاهای ترا کیرد وفا
چون جفا آری فرستد کوشمال | تا ز نقصان وا روی سوی کمال
چون تو وردی ترک کردی در روش | بر تو قبضی آید از رنج تبش
آن ادب کردن بود یعنی مکن | هیچ تحویلی از ان عهد کهن

کلب ایچون حق وفا اولدی نشان | ایلمه بدنامیٔ جنس سکان
بیوفا اولمق کلابه اولدی عار | یا سکا ترک وفا اولمزمی بار
حق تعالی ایلدی فخر وفا | دیدی من اوفی بعهد غیرنا
بیوفا ایلر وفای رد حق | کیم حقوق حق ایکن سبقه احق
حق مادر صکره درکیم اول کریم | مادری ایتدی جنینکدن غریم
صورتک جسمنده ایتدی منتقش | بولدی حملکده حسن پرورش
بیلدی ذاتک صانکه جزء متصل | امر حق وقتنده ایتدی منفصل
حکمت اظهار ایتدی خلاق کریم | تا که مهرکده اوله مادر مقیم
حق حق پس سابق اولدی مادره | بیلمین اول حقی بکزر اول خره
حق یراتدی ضرع و شیر و مادری | ایلدی جفت پدر قوی انلری
ای قدیم الفضل والاحسان خدا | علم و غیر علم اولور سنده عطا
امر ذکر ایتدک عباد عاجزه | کیم دوام اوزره اولور فضلک بزه
اولدی لطفک حافظ اجسام و روح | خلقه اولدقده مکان کشتیٔ نوح
جدکز اجدادیدر کیم اول زمان | ایتدم احسان موج طوفاندن امان
آب آتشناک ایله طولدی زمین | اوجلر موجندن اولمزدی امین
انلری حفظ ایلدم بی قهر و رد | کیم سزک اجدادکز در جد بجد
چون وجودکله عیاندر قدرتم | ضایع ایتیم کارکاه حکمتم
بیوفایانه نیچون اولدک فدا | سوء فهمکله ایدوب عکس ادا
سهو و غفلتدن مبرا حکمتم | سن نیچون مشکوک ایدرسن خدمتم
سوء ظنک انده اجرا قیل که تا | خدمت امثالکه اولدک دوتا
نیچه یار و همرهه بولدک ظفر | ساکه صورسم دیرسن انلر کتدیلر
یار صالح داخل دار نعیم | یار فاسق واصل نار جحیم
اویله قالدک اورته ده سن ناتوان | آتشن کویا براقمش کاربان
یار و یاور یوقدر الا اول اله | زیر و بالادن منزه پادشاه
حق دکل عیسی کبی کردون مکین | یا اوله حاشا که منزل زمین
امر مولاده مکان و لامکان | هپ محاط قدرتی دریا و کان
هر کدورت بولدی فضلیله صفا | حقدر انجق ایلین عهده وفا
چون جفاکار اوله سن تأدیب ایدر | نقص خلقک کامل و تهذیب ایدر
ذکر و وردکده اولورسن چونکه سست | قبض و رنج ایلر مزاجک نادرست
اولدی اول تأدیب یعنی الحذر | عهد سابقدن صقن ایتمه کذر

پیش ازان کین قبض زنجیری شود / این که دلگیرست پاگیری شود
رنج معقولت شود محسوس وفاش / تا نگیری این اشارترا بلاش
در معاصی قبضها دلگیر شد / قبضها بعد از اجل زنجیر شد
نعط من اعرض هنا عن ذکرنا / عیشة ضنکا ونجزی بالعما
دزد چون مال کسان را می برد / قبض و دلتنگی دل را می خلد
او همی گوید عجب این قبض چیست / قبض آن مظلوم کز شرت گریست
چون بدین قبض التفاتی کم کند / باد اصرار آتش را دم کند
قبض دل قبض عوان شد لاجرم / گشت محسوس آن معانی زد علم
غصها زندان شدست و چارمیخ / غصه بیخست وبروید شاخ بیخ
بیخ پنهان بود هم شد آشکار / قبض و بسط اندرون بیخی شمار
چونکه بیخ بد بود زودش بزن / تا نروید زشت خاری در چمن
قبض دیدی چارهٔ آن قبض کن / زانکه سرها جمله می روید زبن
بسط دیدی بسط خود در آب ده / چون بر آید میوه با اصحاب ده

گرچه بونده قبض دل زنجیر اولور / انده اول دلگیر اولان پاگیر اولور
رنج معقول انده محسوس وعیان / ایده کور فهم اشارت بیکمان
معصیتده قبض دل دلگیر اولور / قبض اجلدن صکره بل زنجیر اولور
ذکرمزدن اولدی اعراضه جزا / روز محشر عیش تنک ایله عما
مال خلقی چونکه سارق جلب ایدر / قبض اکا اول حالی خار قلب ایدر
اول تعجبلر ایدر قبض دله / سویله مظلوم آه ایدر اول جاهله
چونکه درد اول قبضه ایتمز التفات / نار اصراری بولور هردم ثبات
قبض حکام ایلر آخر منفعل / ایلر اظهار معانی قبض دل
غصه زندان خانه درهم چارمیخ / غصه بیخ اولدی مقرر شاخ بیخ
اصل پنهان ایدی اولدی آشکار / قبض اگر بسط اولدی بیخ اعتبار
چونکه بیخ بد در اخراج ایت انی / خار زار ایتمزدن اول گلشنی
قبض دل کوردک گرک چاره اکا / اصل اولور زیرا فروعه مقتدا
بسط دل کوردک انی سیرآب قیل / میوه سن پیرایهٔ احباب قیل

## بقیهٔ قصهٔ اهل سبا

آن سبا زاهل صبا بودند خام / کارشان کفران نعمت با کرام
باشدان کفران نعمت در مثال / که کنی با محسن خود تو جدال
که بمی باید مرا این نیکویی / من برنجم زین چه رنجه میشوی
لطف کن این نیکویی را دور کن / من نخواهم چشم زودم کور کن
پس سبا گفتند باعد بیننا / شیننا خیر لنا خذ زیننا
ما نمی خواهیم این ایوان و باغ / نه زنان خوب و نه امن و فراغ
شهرها نزدیک همدیگر بدست / آن بیابانست خوش کانجا ددست
یطلب الانسان فی الصیف الشتا / فاذا جاء الشتا انکر ذا
فهو لا یرضی بحال ابدا / لا بضیق لا بعیش رغدا
قتل الانسان ما اکفره / کلما نال هدی انکره
نفس زین سانست زان شد کشتنی / اقتلوا انفسکم گفت آن سنی
خار سه سویست هرجا کش نهی / در خلد وز زخم او تو کی جهی
آتش ترک هوا در خار زن / دست اندر یار نیکوکار زن
چون زحد بردند اصحاب سبا / که بپیش ما وبا به از صبا
ناصحانشان در نصیحت آمدند / از فسوق وکفر مانع میشدند

## بقیهٔ قصهٔ اهل سبا

خام ایدی اطفالدن اهل سبا / اولدیلر کفران نعمتله هبا
اولدی کفران نعم انچون مثال / کندی یه احسان ایدنلرله جدال
کیم بکا لازم دکلدر نعمتک / باکه رنجشدر رنجو ندر زحمتک
لطف ایدوب احسانی بندن دور قیل / استمم صحت بنی رنجور قیل
مطلبی اهل سبانک بعد بین / شیئمز خیر اولدی محو اولسون بو زین
پس بزه لازم دکل ایوان و باغ / هم زنان خوب وهم امن و فراغ
بربرینه قرب امصار اولدی بد / کیم بیابان خوشدر انده اولدی دد
صیف اولور انسان طلبکار شتا / چون شتا کلدی اولور منکر اکا
اولمدی برحال انچون راضی ابد / ضیق وعسرت اولسه یا عیش رغد
حسرت انسانه عجب انکار ایدر / اولسه توفیق هدی انکار ایدر
اشته نفس اولدی بویوزدن کشتنی / اقتلوا انفسکم دیدی غنی
اوچ جهت پر خار درهر حالده / زخمی جار یدر دل میالده
آتش اول خاره اولور ترک هوا / دستیار یار خوب اولمق روا
چونکه حددن کچدی اصحاب سبا / دیدیلر اولدی صبادن خوش وبا
کلدی ناصحلر نصیحت ایتمکه / منع فسق وکفر وغلظت ایتمکه

قصد خون ناصحان میداشتند — تخم فسق و کافری میکاشتند
چون قضا آید شود تنگ اینجهان — از قضا حلوا شود رنج دهان
گفت اذا جاء القضا ضاق الفضا — تحجب الابصار اذ جاء القضا
چشم بسته میشود وقت قضا — تا نبیند چشم کحل چشم را
مکر آن فارس چو انگیزید گرد — آن غبارت ز استغاثت دور کرد
سوی فارس رو مرو سوی غبار — ورنه بر تو کوبد آن مکر سوار
گفت حق آنرا که این گرگش بخورد — دید گرد گرگ چون زاری نکرد
او نمی دانست گرد گرگ را — با چنین دانش چرا کرد او چرا
گوسفندان بوی گرگ با گزند — می بدانند و بهر سوی خزند
بوی خشم شیر دیدی باز گرد — با مناجات و حذر انباز گرد
مغز حیوانات بوی شیر را — می بداند ترک میگیرد چرا
وانگشتند آن گروه از گرد گرگ — گرگ محنت بعد گرد آمد سترگ
بر دریدآن گوسفندان را بخشم — که ز چوپان خرد بستند چشم
چند چوپانشان بخواند و نامدند — خاک غم در چشم چوپان میزدند
که برو ما از تو خود چوپانتریم — چون تبع گردیم هر یک سروریم
طعمهٔ گرگیم و آن یار نی — هیزم ناریم و آن عار نی
حمیتی بد جاهلیت در دماغ — بانگ شومی بر دمنشان کرد زاغ
بهر مظلومان همی کندند چاه — در چه افتادند میگفتند آه
پوستین یوسفان بشکافتند — آنچه میکردند یک یک یافتند
کیست آن یوسف دل حق جوی تو — چون اسیری بسته اندر کوی تو
جبرئیلی را بر استن بسته — پر و بالش را بصد جا خسته
پیش او گوساله بریان آوری — که کشی او را بکهدان آوری
که بخور اینست ما را لوت و پوت — نیست او را جز لقاء الله قوت
زین شکنجه و امتحان آن مبتلا — میکند از تو شکایت با خدا
کای خدا فریاد ازین گرگ کهن — گویدش نک وقت آمد صبر کن
داد تو وا خواهم از هر بیخبر — داد که دهد جز خدای دادگر
او همی گوید که صبرم شد فنا — در فراق روی تو یا ربنا
احمدم در مانده در دست یهود — صالحم افتاده در حبس ثمود
ای سعادت بخش جان انبیا — یا بکش یا باز خوانم یا بیا
با فراقت کافران را نیست تاب — می گود یا لیتنی کنت تراب

ایتدیلر قصد خون ناصحان — جمله تخم افشان فسق کافران
چون قضا کلسه فضالر تنک اولور — طعم بد حلوا ایله‌کر تنک اولور
کیم قضا کلسه اولور ضیق فضا — پردهٔ ابصار اولور زیر قضا
چشم اولور وقت قضا بسته نظر — دیده دن مستور اولور کحل بصر
فارسک اول مکری ایتدکده ظهور — مستغیث اول کیم غباری ایده دور
فارسه عزم ایله قیل ترک غبار — تا که پامال ایتمیه مکر سوار
حق دیدی اول شخصی گرگ ایتدی غذا — قوردی کوردی ایتمدی صوت و نوا
بیلمدی قوردک غبارک بی بصر — بویله دانشله چراگاهه گیدر
بوی گرگ بد دلی جنس غنم — حس ایدوب پنهان اولورلر دمبدم
بوی شیر خشمی بیلدک قیل رجوع — ایله مولایه مناجات هجوع
بوی شیری مغز حیوان درک ایدر — اوتلغی خوفندن اولدم ترک ایدر
اولکه ایتمز احتراز از گرد گرگ — اول غبار اردنجه در گرگ سترگ
خشمی اول بیشه اولور کیم چاکساز — اوله چوبان خرددن بی نیاز
دعوت ایتدکجه گریزان اولدیلر — خاک زیر چشم چوبان اولدیلر
دیدیلر سندن زیاده جارسز — اولمز زیرا که یکتا فارسز
قورده راضی آخره یار اولمز — هیزم نارز که بی عار اولمز
جاهلیتده حمیت ایتدیلر — صوت شوم زاغه الفت ایتدیلر
قازدیلر مظلوملر حقنده چاه — گندیلر اول چاه ایله اولدی تباه
گرچه کیم چوق یوسفه ذئب اولدیلر — ایتدیکن هر بری بر بر بولدیلر
کیمدر اول یوسف دل جویای حق — حکم نفس ایله اسیر دق و لق
جبرئیل اولسونی هیچ بند ستون — پر شکسته یوز جراحتله زبون
عرض ایدوب بریان گوساله اکا — گوستررسن یول صمانلقدن کا
اکا دیرسن خوب و شیرین در بو قوت — قوت جبرائیل ایسه ذکر و قنوت
بو بلا و امتحاندن اول مدام — سندن اللهه شکایتده تمام
ای خدا داد ایت بو گرگ کهنه دن — حق اکا دیر وقتی وار صبر ایله سن
داد داد آندکه اولدر بیخبر — دادسندن غیری یوقدر دادگر
دیرکه صبر و طاقتم بولدی فنا — فرقتنده حضرتک یا ربنا
احمدم در ماندهٔ دست یهود — صالحم افتادهٔ مکر ثمود
ای سعادت بخش جان انبیا — قیل بنی مسرور و قرب کبریا
یوق فراقکله سنک کافرده تاب — دیه‌لر یا لیتنی کنت تراب

| | |
|---|---|
| حال او اینست کو خود زان سوست | چون بود بی تو کسی که آن توست |
| حق همی گوید که آری ای نزه | لیک بشنو صبر آر و صبر به |
| صبح نزدیکست خامش کم خروش | من همی کوشم پی تو تو مکوش |

## بقیهٔ داستان رفتن خواجه بدعوت روستایی بسوی ده

| | |
|---|---|
| شد ز حد هین بازگرد ای یار گرد | روستایی خواجه را این خانه برد |
| قصهٔ اهل سبا یک گوشه نه | آن بگو کان خواجه چون آمد بده |
| روستایی در تملق شیوه کرد | تا که حزم خواجه را کالیوه کرد |
| از پیام اندر پیام او خیره شد | تا زلال حزم خواجه تیره شد |
| هم ازینجا کودکانش در پسند | نرتع و نلعب بشادی میزنند |
| همچو یوسف کش ز تقدیر عجب | نرتع و نلعب ببرد از ظل اب |
| آن نه بازی بلکه جانبازیست آن | حیله و مکر و دغاسازیست آن |
| هرچه از یارت جدا اندازد آن | مشنو آنرا کان زیان دارد زیان |
| گر بود آن سود صد در صد مگیر | بهر زر مگسل ز گنجور ای فقیر |
| این شنو که چند یزدان زجر کرد | گفت اصحاب نبی را گرم و سرد |
| زانکه بربانگ دهل در سال تنگ | جمعه را کردند باطل بی درنگ |
| تا نباید دیگران ارزان خرند | زان جلب صرفه ز ما ایشان برند |
| ماند پیغمبر بخلوت در نماز | با دو سه درویش ثابت پر نیاز |
| گفت طبل و لهو و بازرگانیی | چونتان ببرید از ربانیی |
| قد فضضتم نحو قمح هائما | ثم خلیتم نبیا قائما |
| بهر گندم تخم باطل کاشتید | وان رسول حق را بگذاشتید |
| صحبت او خیر من لهوست و مال | بین کرا بگذاشتی چشمی بمال |
| خود نشد حرص شما را این یقین | که منم رزاق و خیر الرازقین |
| آنکه گندم را ز خود روزی دهد | کی توکلهات را ضایع کند |
| از پی گندم جدا گشتی از آن | که فرستادست گندم ز آسمان |

## دعوت کردن باز بطانرا از آب بصحرا

| | |
|---|---|
| باز گوید بط را کز آب خیز | تا ببینی دشتها را قندریز |
| بط عاقل گویدش ای باز دور | آب ما را حصن و امنست و سرور |
| دیو چون باز آمد ای بطان شتاب | هین ببیرون کم روید از حصن آب |

| | |
|---|---|
| کافرک نامحرم ایکن حالی بو | نیلسون سن نسزا ایدن عشق ایله خو |
| حق اکا دیرکیم بلی ای پاک دل | لیک طوت فرمانی صبر ایت متصل |
| سن خموش اول وقت صبح اولدی قریب | تا که ظاهر اهل صدق ایله مریب |

## روستایی دعوتیله خواجه نک عزم قریه ایتدیکی داستانی بقیه سیدر

| | |
|---|---|
| حدی کچدی قیل رجوع ای پهلوان | شهری ایله کویلی حالن قیل بیان |
| قیل براز اهل سبادن منع لب | نیجه کلدی قریه یه خواجه عجب |
| روستایی ایلدی مکر و فسون | احتیاطن خواجه نک ایتدی زبون |
| روستایینک پیاپی دعوتی | خواجه نک اولدی فسون دقتی |
| همدخی اطفال خواجه اولزمان | دیدیلر نرتع و نلعب شادمان |
| یوسفه هم اولدی تقدیر العجب | نکتهٔ نرتع و نلعب بر سبب |
| صانمه بازی بلکه جانبازدر اول | حیله و مکر و فسون سازیدر اول |
| هرنه کیم حقدن سنی مهجور ایدر | اول زیان اندر زیاندر قیل حذر |
| نیجه یوز سود اولسه ده ایله فدا | زر ایچون اولمه خزائندن جدا |
| زجر و نهی حقی گوش ایتکم همان | اولدی اصحاب نبی یه اولزمان |
| قحط ایدی صیت دهل گوش ایتدیلر | جمعه نک فضلن فراموش ایتدیلر |
| قصد اوکیم ارزان ایدوب بیع و شرا | ایده لر تاجردن اول اشترا |
| حضرت پیغمبر ایتدکده نماز | اون ایکی اصحابه اولدی جمعه ساز |
| حق دیدی اول قوه طبل کاربان | نیچون ایتدی مرشد حقدن رمان |
| سز پریشان حنطه فکریله تمام | ایلیه خلوتده پیغمبر قیام |
| گندم ایچون تخم باطلدر بو کار | اول رسول حق ایده تنها قرار |
| صحبتی خیر اولدی لهو و مالدن | ایله امعان نظر بو حالدن |
| حرصی محو ایتمزمی بو صدق یقین | بن اولم رزاق و خیر الرازقین |
| گندمک اول حق که ویردی قسمتن | ضایع ایلرمی توکل خدمتن |
| اندن اولدک حنطه فکریله جدا | کیم سمادن اول ایدر رزقک عطا |

## طوغانک قازلری صودن صحرایه دعوتیدر

| | |
|---|---|
| بطه دیدی باز گل قیل ترک آب | دشت شیرین سیرنه ایله شتاب |
| بط عاقل دیدی بازه قیل مرور | بزده صو در قلعهٔ امن و سرور |
| اشته بشطاندر بط نفسه چو باز | چیقمه حصن آبدن قیل احتراز |

بازرا گوید رو رو باز کرد　　از سر ما دست دار ای پایمرد
ما بری از دعوتت دعوت ترا　　ما نوشیم این دم تو کافرا
حصن ما را قند و قندستان ترا　　من نخواهم هدیه ات بستان ترا
چونکه جان باشد نیاید لوت کم　　چونکه لشکر هست کم ناید علم
خواجهٔ حازم بسی عذر آورید　　بس بهانه کرد با دیو مرید
گفت این دم کارها دارم مهم　　گر بپایم آن نگردد منتظم
شاه کار نازکم فرموده است　　ز انتظارم شاه شب نغنوده است
من نیارم ترک امر شاه کرد　　من نتانم شد بر شه روی زرد
هر صباح و هر مسا سرهنگ خاص　　میرسد از من همی جوید مناص
تو روا داری که آیم سوی ده　　تا در ابرو افکند سلطان گره
بعد از آن درمان خشمش چون کنم　　زنده خود را زین مگر مدفون کنم
زین نمط او صد بهانه باز گفت　　حیلها با حکم حق نفتاد جفت
گر شود ذرات عالم حیله پیچ　　با قضای آسمان هیچند هیچ
چون گریزد این زمین از آسمان　　چون کند او خویشرا از وی نهان
هرچه آید ز آسمان سوی زمین　　نی مفر دارد نه چاره نی کمین
آتش از خورشید می بارد برو　　او به پیش آتش بنهاده رو
ور همی طوفان کند باران برو　　شهرها را میکند ویران برو
او شده تسلیم او ایوب وار　　که اسیرم هرچه میخواهی بیار
ای که جزو این زمینی سرمکش　　چونکه بینی حکم یزدان درمکش
چون خلقناکم شنیدی من تراب　　خاک باشی جست از تو رو متاب
بین که اندر خاک تخمی کاشتم　　گرد خاکی و منش افراشتم
حملهٔ دیگر تو خاکی پیشه گیر　　تا کنم بر جمله میرانت امیر
آب از بالا به پستی در رود　　آنکه از پستی ببالا بر رود
گندم از بالا بزیر خاک شد　　بعد از آن او خوشه و چالاک شد
دانهٔ هر میوه آمد در زمین　　بعد از آن سرها بر آورد از دفین
اصل نعمتها ز گردون تا بخاک　　زیر آمد شد غذای جان پاک
از تواضع چون ز گردون شد بزیر　　گشت جزو آدمی حی و دلیر
پس صفات آدمی شد آن جماد　　بر فراز عرش پران گشت شاد
کز جهان زنده ز اول آمدیم　　باز از پستی سوی بالا شدیم
جمله اجزا در تحرک در سکون　　ناطقان که انا الیه راجعون

بازه بو اولسون جواب باصواب　　بزدن ال چک ایتمزز بز ترک آب
دعوتک لازم دگل اولسون سکا　　سوزلرک مکر اولدی کلمه بو یکا
قلعه بزده قند و قندستان سنک　　رشکمز یوق میوه و بستان سنک
چونکه جان وار رزق ایچون چکمه الم　　اکسک اولمز عسکر اولدقده علم
خواجهٔ دانا ایدوب چوق اعتذار　　ایتدی اولدیوه بهانه بی شمار
دیدی چوق ایش وار سزای اهتمام　　بن گیدر سم انلره گلمز نظام
شه بیوردی باکه بر امر عظیم　　خواب شاهی انتظار ایتدی عدیم
قادر اولمم ترک امر شاه ایدم　　قدرتم یوق شرم بر اکراه ایدم
کیجه گوندز گلمده سرهنگ خاص　　ذمتم بو عهده دن لازم خلاص
ساکه جائز می ایدم بن عزم راه　　اوله پرچین غضب ابروی شاه
صکره خشم شاهه کیم درمان ایدر　　زنده مدفون ایلیم کندم مگر
یوز بهانه سویلدی بو رسمه چوق　　حکم حقه حیله ایله چاره یوق
اولسه گر ذرات عالم کاردان　　هیچ ایدرانی قضای آسمان
نیجه قاچسون آسماندن بو زمین　　نیجه نفس ایده مستور کمین
هرنه کیم گوکدن یره ایتسه نزول　　چاره یوقدر دفعنه الا قبول
یاغسه آتشلر گونشدن گر اکا　　روی تسلیمی طوتراندن یکا
اوستنه طوفان باران ایلسه　　قریه و امصاری ویران ایلسه
همچو ایوب ایلیوب تسلیم تام　　دیر که منقادم نه در امرک مدام
سندخی جزو زمین ایسک اگر　　حکم مولادن صقن دوندره سر
چون ایشتدک خلقتک اولدی تراب　　مسکنتدر خاک وش سندن صواب
گور که بر تخم ایلدم القای خاک　　خاکسار اولدقچه ایتدم صاف و پاک
سنده چون خاک اول تواضع معدنی　　میر میران ایلیم تا کیم سنی
آب بالادن اولور پسته روان　　صکره پست ایکن اولور والامکان
حنطه بالادن که زیر خاک اولور　　خوشهٔ عالی اولوب چالاک اولور
تخمی هر بر میوه نک کیم خاک اولور　　سرفراز جانب افلاک اولور
اصلی هر بر نعمتک اولدی سما　　گلدی خاکه اولدی روح ایچون غذا
ایتدی گردوندن تواضعله نزول　　اولدی جزئی آدمک بولدی قبول
پس صفات آدم اولدی اول جماد　　ایلدی تا عرشه پرواز اولدی شاد
گرچه علویدن هبوط ایتدک تمام　　مبنیه اسفلدن اولور اعلا مقام
جمله اجزا گر تحرک گر سکون　　سوزلری انا الیه راجعون

ذکر و تسبیحات اجزای نهان / غلغلی افکند اندر آسمان
چون قضا آهنگ نارنجات کرد / روستایی شهری را مات کرد
باهزاران حزم خواجه مات شد / زان سفر در معرض آفات شد
اعتمادش بر ثبات خویش بود / گرچه که بدنیم سیلش در ربود
چون قضا بیرون کند از چرخ سر / عاقلان گردند جمله کور و کر
ماهیان افتند از دریا برون / دام گیرد مرغ پرّان را زبون
تا پری و دیو در شیشه شود / بلکه هاروتی ببابل در رود
جز کسی کاندر قضا اندر گریخت / خون او را هیچ تربیعی نریخت
غیر آنکه در گریزی در قضا / هیچ حیله ندهدت از وی رها

ذکر و تسبیحاتی اجزانک نهان / اولمده صیت افکن نه آسمان
چون قضا آهنگ نیرنگ ایلدی / کویلی شهری عذر نی لنک ایلدی
خواجه بونجه حزم ایدرکن مات اولور / اول سفردن معرض آفات اولور
اعتمادی اولدی اسبابه فزون / کوه ایدی اما که سیل ایتدی زبون
آسماندن چون قضا باش کوستره / عاقلک تدبیرن ایلر مستتر
قعر دریادن اولور ماهی برون / طائر پرّان اولور دامه زبون
شیشه ده دیو و پری مهبوت اولور / چاه بابل منزل هاروت اولور
کیم قضادن مخلص ایده قضا / ایلر آندن رها حسن رضا
غیری یوقدر هیچ قضادن احتراز / حیله و تدبیری اولمز چاره ساز

## قصهٔ اهل ضروان و حیلت کردن ایشان تا بی زحمت درویشان باغها را قطاف کنند

قصهٔ اصحاب ضروان خواندهٔ / پس چرا در حیله جویی ماندهٔ
حیله میکردند کژدم نیش چند / که برند از روزیٔ درویش چند
شب همه شب می سگالیدند مکر / روی در رو کرده چندین عمرو و بکر
خفیه می گفتند سرها آن بدان / تا نباید که خدا دریابد آن
باگل اندانیده اسگالید گل / دست کاری میکند پنهان ز دل
گفت الا یعلم هواک من خلق / ان فی نجواک صدقا ام ملق
کیف یغفل عن ظعین قد غدا / من یعاین این مثواه غدا
اینما قد هبطا و صعدا / قد تولاه و احصی عددا
گوش را اکنون ز غفلت پاک کن / استماع هجر آن غمناک کن
آن زکاتی دان که غمگین را دهی / گوش را چون پیش دستانش نهی
بشنوی غمهای رنجوران دل / فاقهٔ جان شریف از آب و گل
خانهٔ پر دود دارد پر فنی / مر و را بگشا ز اصغا روزنی
گوش تو او را چو راه دم شود / دود تلخ از خانهٔ او کم شود
غمگساری کن تو با ما ای روی / چون بسوی رب اعلا میروی
این تردد حبس و زندانی بود / که بنگذارد که جان سوی رود
این بدین سو آن بدان سو میکشد / هر یکی گوید منم راه رشد
این تردد عقبهٔ راه حقست / ای خنک آنرا که پایش مطلق است
بی تردد میرود در راه راست / رهنمی دانی بجو گامش کجاست

## اهل ضروانک حیله طریقیله فقرا و درویشاندن مخفی میوه چین باغ اولدقلری قصه در

اهل ضروان قصه‌سن قیل استماع / ترک مکر ایت حیله‌دن قیل امتناع
حیله ایتدی بر نیچه عقرب نهاد / حق درویشانی کتم ایتدی مراد
مکر ایتدی کیجه بر قاچ نفر / رو برو اتفاق اولدی مکر
خفیه قول ایتدی اول اهل عیوب / بیلمیه حاشا که علام الغیوب
گل گل اندوده اولور پرده دار / ال نیچه ایلر کوکلدن کیزلی کار
دیدی حق بیلمزمی خلق ایدن سنی / صدق و کذب سرکه عالم غنی
اندن اولسونمی مسافر مستتر / منزلن فردا ایلور کن قنده در
هپ انک ظاهر هبوط ایله صعود / هپ انک معلومی اعداد و حدود
گوشکی غفلتدن ایدی پاک قیل / هجر غمناکی ایشت ادراک قیل
بیلکه غمگینه زکات اولدی همان / داستانینه طوتر سک گوش جان
خسته دللر غملرین گوش ایله بیل / فاقهٔ جانه سبب در آب و گل
خانهٔ پر دود ده دوشمه اهل فن / روزن آچ اصغای احوالیله سن
استماعکله تنفس یاب اولور / خانه سندن دود تلخه باب اولور
غمگسار اول سن بزه ای نیکنام / رب اعلی یه ایدرسک عزم تام
بو تردد حبس اولور زندان اولور / مانع عزم ره جانان اولور
ایکی رهبردن چکرسن اضطراب / هر بری دیر بنده در رشد و صواب
بو تردد اولدی برزخ حق یوله / رشک اکا کیم واصل مطلق اوله
عزم ایده راه صوابه بی گمان / رهنما در نقش پای سالکان

کام آهورا بگیر و رو معاف — تا رسی از کام آهو تا بناف
زین روش بر اوج انور میروی — ای برادر گر بر آذر میروی
نی ز دریا ترس و نی از موج و کف — چون شنیدی تو خطاب لا تخف
لا تخف دان چونکه خوفت داد حق — نان فرستد چون فرستادت طبق
خوف آنکس راست کورا خوف نیست — غصه آنکس راکش اینجا طوف نیست

### روان شدن خواجه بسوی ده

خواجه در کار آمد و تجهیز ساخت — مرغ عزمش سوی ده اشتاب تاخت
اهل و فرزندان سفر را ساختند — رخت را بر گاو عزم انداختند
شادمانان و شتابان سوی ده — که بری خوردیم از ده مژده ده
مقصد ما را چراگاه خوش است — یار ما آنجا کریم و دلکش است
با هزاران آرزومان خوانده است — بهر ما غرس کرم بنشانده است
ما ذخیرهٔ ده زمستان دراز — از بر او سوی شهر آریم باز
بلکه باغ ایثار راه ما کند — درمیان جان خودمان جا کند
عجلوا اصحابنا کی ترجوا — عقل میگفت از درون لا تفرحوا
من رباح الله کونوا رابحین — انّ ربی لا یحب الفرحین
افرحوا هوناً بما آتاکم — کل آت مشغل الهاکم
شاد از وی شو مشو از غیر وی — او بهارست و دگرها ماه دی
هرچه غیر اوست استدراج تست — گرچه تخت و ملکتست و تاج تست
شاد از غم شو که غم دام لقاست — اندرین ره سوی پستی ارتقاست
غم یکی گنجست و رنج تو چو کان — لیک کی در گیرد این در کودکان
کودکان چون نام بازی بشنوند — جمله با خرکره هم تک میدوند
ای خران کور این سو دامهاست — در کمین این سوی خون آشامهاست
تیرها پران کمان پنهان زغیب — بر جوانی میرسد صد تیر شیب
گام در صحرای دل باید نهاد — زانکه در صحرای گل نبود کشاد
ایمن آباد است دل ای دوستان — چشمها و گلستان در گلستان
عج الی القلب و سر یا ساریه — فیه اشجار و عین جاریه
ده مرو ده مرد را احمق کند — عقل را بی نور و بی رونق کند
قول پیغمبر شنو ای مجتبی — گور عقل آمد وطن در روستا
هرکه در رستا بود روزی و شام — تا بماهی عقل او نبود تمام

کوزله آهو نقش پاین بی خلاف — کیم سنی اول نقش ایدر ایصال ناف
بو روش افلاکه موصلدر اگر — ای برادر آتش اولسه رهگذر
سنده قالمز خوف بحر و موج و کف — اولدی مسموعك خطاب لا تخف
لا تخف بیل سنده اولسه خوف حق — اول طعام ایچون گلور البت طبق
خوف آنکدر کیم خدادن خوفی یوق — وای اکا کیم قوللغنده طوفی یوق

### خواجهٔ شهرینك قریه یه کتدکیدر

خواجه ده اولدی مهیای آب و تاب — مرغ عزمی قریه یه ایتدی شتاب
اهل و اولادی ایلیوب قصد سفر — ایتدی رخت راهی بار گاو و خر
قریه یه اولدی شتابان شادمان — میوهٔ بسیار ذوقیله همان
مقصد اول مرعای شوق انگنده در — با خصوص اول یار مهمان انده در
نیجه پیك شوقیله ایتدی دعوتی — بزلره اماده خوان عشرتی
قیش ایچون نیجه ذخائر ایلرز — شهره عزم ایتدکده حاضر ایلرز
شویله کیم باغن بیله انعام ایدر — کندی جانندن فزون اکرام ایدر
نفع ایچون لازم شتاب جست و جو — پند و نصح عقل ایله لا تفرحوا
منفعت حقدن اولور باقی ترح — حقه مقبول اولمدی اهل فرح
شادمان اول حق کفاف اعطا ایدر — یوخسه هر کثرت سنی الها ایدر
حقدن اول شاد اولمه اغیار ایله شاد — کچ شتادن کیم بهار اولدی مراد
غیر حق سر جمله استدراجدر — گرچه ملك و مال و تخت و تاجدر
غمدن اول دلشاد او در دام لقا — ترك رفعتدر بو یولده ارتقا
غم عجب گنجینه در رنج ایسه کان — لیکن اطفاله بو سوز غایت نهان
کودکان چون نام لعبی گوش ایدر — سمت لعب و لهوه صرف هوش ایدر
بونده ای وحشی اشکر دام وار — الحذر چوق گزلی خون آشام وار
غیب و پنهاندر نیجه تیر و کمان — تیر پیری یه جوانلقدر نشان
خطوه ساز اول سیر صحرای دله — یوق گشایش باقمه صحن پر گله
ایمن آباد اولدی دل ای دوستان — انده نیجه چشمه سار و گلستان
قلبه میل ایت ایله سیر دلستان — انده در اشجار ایله آب روان
ده نه در ده آدمی احمق ایدر — عقلکی بی نور و بی رونق ایدر
قول پیغمبر کی طوت گوش جان — قبری عقلك قریه ده طوتمق مکان
قریه ده کیم ساکن اولسه صبح و شام — ثابت اولمز عقلی بر ماه تمام

تا بماهی احمقی با او بود — از حشیش ده جز اینها چه درود
وانکه ماهی باشد اندر روستا — روزکاری باشدش جهل وعما
ده چه باشد شیخ واصل ناشده — دست در تقلید وحجت درزده
پیش شهر عقل کلی این حواس — چون خران چشم بسته در خراس
این رها کن صورت افسانه کیر — هل تو دردانه تو کندم دانه کیر
کر بدر ره نیست هین بر میستان — کر بدان ره نیست این سو میبران
ظاهرش کیر ارچه ظاهر کژ پرد — عاقبت ظاهر سوی باطن برد
اول هر آدمی خود صورتست — بعد از ان جان کو جمال سیرتست
اول هر میوه جز صورت کی است — بعد از ان لذت که معنیٔ ویست
اولا خرکاه سازند وخرند — ترک را زان پس بمهمان آورند
صورتت خرکاه دان معنیت ترک — معنیت ملاح دان صورت چو فلک
بهر حق اینها رها کن یکنفس — تا خر خواجه بجنباند جرس

اکه بر آیده حماقت یار اولور — حاصل قریه بلاهت کار اولور
قریه ده بر آی ایدن مکث ومکان — کوری جهل ایله قالدی چوق زمان
قریه دن پیل شیخ ناقص در مراد — حجت وتقلیدی پر سهو وفساد
پیش شهر عقل کلیده حواس — چشم بسته خرلره اولدی قیاس
حصه کیر اول قصه وافسانه دن — جمع کندم ایله کچ دردانه دن
حنطه اولسون اینجو اولمزسه سکا — چونکه یول یوق اول یکا کل بو یکا
ظاهری آل کرچه ظاهر اولدی دون — باطنه ظاهر در آخر رهنمون
اولی هر آدمک صورت اولور — صکره جان پیرایهٔ سیرت اولور
اولی هر میوه نک صورتله در — صکره معناسی انک لذتله در
کار اول خیمه وخرگاه اولور — امر مهمان صکره ساز راه اولور
صورتک مهمان وخیمه سیرتک — معنی ملاح اولدی زورق صورتک
بو سوزه بردم کرک پایان اوله — تا خر خواجه جرس جنبان اوله

## رفتن خواجه وقومش بسوی ده

خواجه وبچکان جهازی ساختند — بر ستوران جانب ده تاختند
شادمانه سوی صحرا راندند — سافروا کی تغنموا برخواندند
کز سفرها ماه کیخسرو شود — بی سفرها ماه کی خسرو شود
از سفر بیدق شود فرزین راد — وز سفر یابید یوسف صد مراد
روز رخ از آفتابی سوختند — شب ز اختر راه می آموختند
خوب کشته پیش ایشان راه زشت — از نشاط ده شده ره چون بهشت
تلخ از شیرین لبان خوش میشود — خار از کلزار دلکش میشود
حنظل از معشوق خرما میشود — خانه از همخانه صحرا میشود
ای بسا از نازنینان خارکش — بر امید کلعذار ماه وش
ای بسا حمال کشته پشت ریش — از برای دلبر مهروی خویش
کرده آهنکر جمال خود سیاه — تا که شب آید ببوسد روی ماه
خواجه تا شب بر دکانی چارمیخ — زانکه سروی در دلش کردست بیخ
تاجری دریا وخشکی میرود — آن بمهر خانه شینی میدود
هر کرا با مرده سودایی بود — بر امید زنده سیمایی بود
آن درودکر روی آورده بچوب — بر امید خدمت مهروی خوب
بر امید زندهٔ کن اجتهاد — کو نکردد بعد روزی دو جماد

## خواجه نك قومیله قریه جانبنه عزیمتیدر

خواجه اطفالیله اولدی برکساز — قریه یه مرکبلر ایتدی ترکتاز
شادمان صحرالری ایتدی مقام — سافروا کی تغنموا اولدی کلام
کیم سفردن ماهی کورکیم بدر اولور — بی سفر قنده علو قدر اولور
بیدقی ایلر سفر فرزین راد — هم سفرده بولدی یوسف صد مراد
شمسله کوندز جبین سوز اولدیلر — کیجه انجمدن ره آموز اولدیلر
یانلرنده زحمت راه اولدی خوب — جنت آسا قریه ده شوق قلوب
تلخیٔ شیرین لبان محبوب اولور — کلشنك خاری بیله مرغوب اولور
حنظل معشوق خرمادن لطیف — خانه دلدار ایله صحرادن لطیف
نازپرورلرده وار در خارکش — مقصدی بر کلعذار ماه وش
نیچه حمال ارقه سن مجروح ایدر — کندی محبوبینه بذل روح ایدر
چهره سن آهنکر اتیکده سیاه — تا که اوله بوسه دار روی ماه
خواجه دکاننده تا شب چارمیخ — قلبنه بر سرو صالمش شاخ وبیخ
تاجر ایلر بحر وبرده ترکتاز — قلبی مهر انکیز یار خانه ساز
کیمده اولسه مرده یه سودا پدید — ایلر اول بر زنده سیمایی امید
اولدی نجاره توجه روی خوب — وصل مهرو ایلر آنی سینه کوب
قیل او زنده مطلب ایله اجتهاد — اولمیه تا اکی کون صکره جماد

مونسی مگزین تو خر را از خسی    عاریت باشد درو آن مونسی
انس تو با مادر و بابا کجاست    گر بجز حق مونسانترا وفاست
انس تو با دایه و لالا چه شد    گر کسی شاید بغیر حق عضد
انس تو با شیر و با پستان نماند    نفرت تو از دبیرستان نماند
آن شعاعی بود بر دیوارشان    جانب خورشید وا رفت آن نشان
بر هر آن چیزی که افتد آن شعاع    تو بر آن هم عاشق آیی ای شجاع
عشق تو بر هر چه آن موجود بود    آن ز وصف حق چو زر اندود بود
چون زری با اصل رفت و مس بماند    طبع سیر آمد طلاق او براند
از زر اندود صفاتش پا بکش    از جهالت قلب را کم گوی خوش
کان خوشی در قلبها عاریتست    زیر زینت مایهٔ بی زینتست
زر ز روی قلب در کان میرود    سوی آن کان رو تو هم کان میرود
نور از دیوار تا خور میرود    تو بدان خور رو که در خور میرود
زین سپس بستان تو آب از آسمان    چون ندیدی تو وفا در ناودان
معدن دنبه نباشد دام گرگ    کی شناسد معدن آن گرگ سترگ
زر گمان بردند بسته در گره    می شتابیدند مغروران بده
همچنین رقصان و خندان میشدند    سوی آن دولاب چرخی میزدند
چون همی دیدند مرغی می پرید    جانب ده صبر جامه می درید
هر که می آمد ز ره از سوی او    بوسه میدادند خوش بر روی او
که تو روی یار ما را دیدهٔ    پس تو جان را جان و ما را دیدهٔ

عاریتدر انده انس و الفتک    خار و خسله ایلمه انسیتک
اولسه حقدن غیرینک خیریتی    قنده گتدی والدین انسیتی
غیر ایدرمی گورسنی حقدن غنی    دایه و لالا ایله انسک قنی
مکتب ایچون قالمدی هم نفرتک    شیر و پستان ایله یوق انسیتک
مینه اولدی شمسه اول پرتو دوان    اولدی دیوار او زره بر پرتو عیان
عشقک اول پرتوده ظاهرد ائما    قنده کیم اول پرتو اولدی رونما
اول صفات حقدن اولدی رونمون    هر نه موجود او زره عشق اولسه فزون
محو اولورسندن اکامیل نهان    زر گیدوب اصلینه مس اولسه عیان
نقد قلبه جهل ایله ایتمه پسند    گل زر اندود صفاته اولمه بند
ایلر اول زینت سکا مکر و فریب    عاریتدر نقد قلبه نقش و زیب
قیل پیله سنده همان کانی مکان    زر ایدر قلبک یوزندن عزم کان
همره اول نور ایله قیل ترک هجوع    نور ایدر دیواردن شمسه رجوع
چونکه گوردک یوق وفای ناودان    ایده گور تحصیل آب آسمان
معدنی زیرا پسلور گرگ سترگ    معدن دنبه دکلدر دام گرگ
روستایه ایتدی معزوران شتاب    صرهٔ سربسته اولدی زر حساب
چرخ ادروب دولابه پویان اولدیلر    اولقدر خندان و رقصان اولدیلر
چاک اولوردی جامهٔ صبر و شکیب    قوشلر اوچسه قریه سمتینه قریب
اولدیلر اقبال و تقبیله روان    هر کیم اولسه قریه سمتندن عیان
بو سببدن جانمز جانانی سن    دیرلر ایدی یاریمز یارانی سن

### نواختن مجنون آن سگ را که مقیم کوی لیلی بود

همچو مجنون کو سگیرا می نواخت    بوسه اش میداد و پیش میگداخت
گرد او می گشت خاضع در طواف    هم جلاب و شکرش میداد صاف
بو الفضولی گفت ای مجنون خام    اینچه شید ایی که می آری مدام
پوز سگ دائم پلیدی می خورد    مقعد خود را بلب می استرد
عیبهای سگ بسی او بر شمرد    عیبدان از غیبدان بویی نبرد
گفت مجنون تو همه نقشی و تن    اندر آ و بنگرش از چشم من
کین طلسم بستهٔ مولیست این    پاسبان کوچهٔ لیلیست این
همتش بین و دل و جان و شناخت    کو کجا بگزیده مسکن گاه ساخت

کلبرا مجنون وش خاطرنواز    میکند در پیش او سوز و گداز

کلبه مجنون وش اولوب خاطرنواز    پیشگاهنده ایدر سوز و گداز

### کوی لیلیده مقیم اولان کلبه مجنونک نوازش ایتدیکیدر

کیم اولوب بر کلبه مجنون دلنواز    بوس ایدوب ایلر ایدی سوز و گداز
ایدوب اطرافن خضوع ایله طواف    عرض ایدردی سکر و جلاب صاف
بر فضول اکا دیدی ای قیس خام    بو نه مجنونانه جنبشدر تمام
کیم دهان کلب اولوب هر دم پلید    نیچه مکروهات اولور اندن بدید
ایلدی کلبک عیوبندن شمار    عیبدانه غیبدان ایچون نه کار
دیدی مجنون سنده وار نقش وجود    باق بنم چشمله اول اهل درود
کیم طلسم بستهٔ مولادر اول    پاسبان کوچهٔ لیلادر اول
همتن گور جان و دل آگاه کار    مسکنن گور قنده ایتمش اختیار

او سگ فرخ رخ کهف منست
بلکه او هم درد وهم لهف منست

آن سگی کو باشد اندر کوی او
من بشیران کی دهم یک موی او

ای که شیران مر سگانشرا غلام
گفت امکان نیست خامش والسلام

گر ز صورت بگذرید ای دوستان
جنتست وگلستان در گلستان

صورت خود چون شکستی سوختی
صورت کلرا شکست آموختی

بعد ازان هر صورتی را بشکنی
همچو حیدر باب خیبر بر کنی

سغبهٔ صورت شد آن خواجهٔ سلیم
که بده میشد بگفتار سقیم

سوی دام آن تملق شادمان
همچو مرغی سوی دانهٔ امتحان

از کرم دانست مرغ آن دانه را
غایت حرص است نه جود آن عطا

مرغکان در طمع دانه شادمان
سوی آن تزویر پران و دوان

گر ز شادیٔ خواجه اگاهت کنم
ترسم ای رهرو که بیگاهت کنم

مختصر کردم چو آمد ده بدید
خود نبود آن ره ره دیگر گزید

قرب ماهی ده بده می تاختند
زانکه راه ده نکو نشناختند

هر که در ره بی قلاوزی رود
هر دو روزه راه صد ساله شود

هر که تازد سوی کعبه بی دلیل
همچو آن سرگشتگان گردد ذلیل

هر که گیرد پیشهٔ بی اوستا
ریش خندی شد بشهر و روستا

جز که نادر باشد اندر خافقین
آدمی سر بر زند بی والدین

مال او یابد که کسبی میکند
نادری باشد که بر گنجی زند

مصطفایی کو که جسمش جان شود
تا که رحمان علم القرآن بود

اهل تن را جمله علم بالقلم
واسطه افراشت در بذل کرم

هر حریصی هست محروم ای پسر
چون حریصان تگ مرو آهسته تر

اندران ره رنجها دیدند و تاب
چون عذاب مرغ خاکی در عذاب

سیر گشته از ده و از روستا
وز شکرریزی چنان نااوستا

کهفمک فرخ لقا قطمیر یدر
بلکه همدرد ان عشقک پر یدر

کلب کیم بکار او ماهک کوینی
نیچه شیره ویرمزم بر موینی

بونجه شیرا ولسون کلابینه غلام
دیدی امکان یوق خموش اول والسلام

دوستلر صورتدن اولدقده گذر
گلشن اندر گلشن و جنت مقر

صورتک اولکه سن ایتدک شکست
ویردی کسر صورت کل ساکه دست

صکره هر صورتدن اولدقده بری
چون علی قیل قمع باب خیبری

صورت اولدی خواجه یه مکر عظیم
رهبر اولدی قریه یه قول سقیم

عازم دام تملق شادمان
دانه یه طامع طیور آسا همان

بیلدی مرغ اولدانه بی جود و کرم
اول ایسه احسانده کل حرص و الم

قوشجغزلر دانه ایچون شادمان
دام پر تزویره پران و دوان

ساکه شوق خواجه دن ویرسم خبر
قورقارم یولدن سنی تعویق ایدر

اختصاری قریه چون اولدی عیان
گتدیلر سمت خلافه رهروان

قریه قریه گزدی بر آیه قریب
غافل ایدی قریه راهندن غریب

بر یوله هر کیمکه بی رهبر گیدر
ایکی گونلک یول اولور یوز ییل قدر

کعبه یه هر کیم گیدرسه بی دلیل
اولدی اول سرگشته لرکبی ذلیل

کیمکه بی استاد اوله صنعت پسند
شهری یه کویلی یه اولدی ریشخند

ممکن اولمز بیلدی اهل خافقین
کیم ولد حاصل اوله بی والدین

کسب ایله بولدی ایدن تحصیل مال
نادر اولدی گنجه وصل و احتمال

مصطفی لازمکه جسمی جان اوله
فیض رحمان علم القرآن اوله

علم انسان اولدی تعلیم قلم
ایتدی حق بی واسطه بذل کرم

هر حریصه قیل نظر محرومدر
قیل قناعت حرصی ترک ایت شومدر

چکدیلر اول یولده زحمتلر عیان
سیل دیده مرغ خاکی وش همان

رنج ایله اول قریه دن سیر اولدیلر
تلخکام قند تدبیر اولدیلر

## رسیدن خواجه و قومش بده و نادیده و ناشناخته آوردن روستایی ایشانرا

بعد ماهی چون رسیدند آن طرف
بی نوا ایشان ستوران بی علف

روستایی بین که از بدنیتی
می کند بعد اللتیا والتی

روی پنهان میکند زیشان بروز
تا سوی باغش نبگشایند پوز

آنچنان رو که همه زرق و شرست
از مسلمانان نهان اولیترست

## خواجه قومیله قریه یه واصل اولوب روستایینک انلره نه گورمش ونه بیلمش معامله سن ایتدیکیدر

اولدی بر آیده بدیدار اول طرف
گتدیلر بیتاب و مرکب بی علف

روستایی گور که اول بدنیتی
ییلدی بعد اللتیا والتی

گوندزانلردن یوزن ایتدی نهان
باغنه تا اولمیه انلر روان

اویله یوزکیم زرق و حیله معدنی
گورممک یکدر مسلمانلر آنی

روبها باشد که دیوان چون مکس　　برسرش بنشسته باشد چون جرس
چون ببینی روی او در تو فتند　　یا مبین آن رو چو دیدی خوش مخند
درچنان روی خبیث عاصیه　　گفت یزدان نسفعا بالناصیه
چون بپرسیدند و خانش یافتند　　همچو خویشان سوی در بشتافتند
در فرو بستند اهل خانه اش　　خواجه شد زین کژ روی دیوانه وش
لیک هنگام درشتی هم نبود　　چون در افتادی بچه تیزی چه سود
بر درش ماندند ایشان پنج روز　　شب بسر ما روز خود خورشید سوز
نی زغفلت بود ماندن نه خری　　بلکه بود از اضطرار و بی خوری
با لئیمان بسته نیکان ز اضطرار　　شیر مرداری خورد از جوع زار
او همی دیدش همی کردش سلام　　که فلانم من مرا اینست نام
گفت باشد من چه دانم تو کئی　　یا پلیدی یا قرین پاکئی
گفت اینندم باقیامت شد شبیه　　تا برادر شد یفر من اخیه
شرح میکردش که من آنم که تو　　لوتها خوردی زخوان من دو تو
آن فلان روزت خریدم آن متاع　　کل سر جاوز الاثنین شاع
سر مهر ما شنیده ستند خلق　　شرم دارد رو چو نعمت خورد حلق
او همی گفتش چه گویی ترهات　　نه ترا دانم نه نامت نه جات
پنجمین شب ابر و بارانی گرفت　　کآسمان از بارشش دارد شگفت
چون رسیده کارد اندر استخوان　　حلقه زد خواجه که مهتر را بخوان
چون بصد الحاح آمد سوی در　　گفت آخر چیست ای جان پدر
گفت من آن حقها بگذاشتم　　ترک کردم آنچه می پنداشتم
پنج ساله رنج دیدم پنج روز　　جان مسکینم درین گرما و سوز
یک جفا از خویش و از یار و تبار　　در گرانی هست چون ششصد هزار
زانکه دل ننهاد بر جور و جفاش　　جانش خو کرد بود با لطف و وفاش
هر چه بر مردم بلا و شدتست　　این یقین دان کز خلاف عادتست
گفت ای خورشید مهرت در زوال　　گر تو خونم ریختی کردم حلال
امشب از باران بما ده گوشهٔ　　تا بیابی در قیامت توشهٔ
گفت یک گوشه است آن باغبان　　هست آنجا گرگ را او پاسبان
در کفش تیر و کمان از بهر گرگ　　تا زند گر آید آن گرگ سترگ
گر تو آن خدمت کنی جا آن تست　　ورنه جای دیگری فرمای جست
گفت صد خدمت کنم تو جای ده　　آن کمان و تیر در کفم بنه

چهره لر وار انده شیطان چون مکس　　باشی او زره سکن ایلر هر نفس
اویله بر چهره کورنجه الحذر　　خنده رو اولمه یا ایتمه هیچ نظر
اویله بر روی خبیث و عاصیه　　دیدی مولا نسفعا بالناصیه
چون سؤال ایله بولندی خانه سی　　ایتدیلر عزم در کاشانه سی
ایتدیلر اهل خانه فتح باب　　خواجه وضع بددن اولدی دلخراب
لیک بیلدی غلظتک وقتی دکل　　چونکه دوشدی چاه لازم صبر دل
قالدیلر بش کون قدر موقوف باب　　کیم کیجه سرد ایدی کوندز سوز و تاب
حمق و غفلتدن دکل ایدی بو حال　　بلکه اولدی اضطرار و انفعال
بند ایدر مردی لئیمه اضطرار　　شیری در د جوع ایدر مردارخوار
کوردی والحاصل آنی ویردی سلام　　بن فلانم هم فلاندر باکه نام
دیدی کیمسن قیل و قالک بیلمزم　　نیک و بد تحقیق حالک بیلمزم
دیدی بودم محشره اولدی شبیه　　یعنی المرء یفر من اخیه
دیدی اول شخصمکه بن کلدکجه سن　　خانه و خوانم اولوردی انجمن
بن فلان کونده سکا الدم متاع　　کل سر جاوز الاثنین شاع
خلق ایشتدی بیزمزده الفتی　　عیبدر نسیان حقوق نعمتی
اول ایسه دیردی ندر بو ترهات　　بن سنی بیلمم نه فهم نام و ذات
بش کیجه کچدی اولوب باران و ابر　　اولدی باران سیل خرمنزار صبر
جانه کار ایتدی قیلدی دق باب　　دیدی سویلک کلسون اول عالیجناب
کلدی الحاح ایله درکهدن یکا　　دیدی مقصودک ندر سویله بکا
دیدی کچدم حق صحبتدن همان　　برطرف در بنده اول ظن و کمان
اولدی بو بش کونده بش یللق بلا　　جانم اولدی کرم و سرده مبتلا
بر جفا خویش و تبار و یاردن　　بیل کراندر بیچه یوز بیک باردن
کیم دکل مأمول انلردن جفا　　عادت جان انلره مهر و وفا
اولدی بو خلقک بلا و شدتی　　عکس مأمولی خلاف عادتی
دیدی وار چون مهر مهرک ده زوال　　قانم اسرسک سکا اولسون حلال
بو کیجه باراندن ایله کوشه دار　　حق سنی محشرده اتسون توشه دار
دیدی وار برکوشه اما باغبان　　انده دفع کرک ایچون اولدی پاسبان
دائما دستنده در تیر و کمان　　کلمیه تا باغه کرک بی امان
منزل ایت ایلر ایسک اول خدمتی　　یوخسه جای آخره قیل همتی
دیدی کوستر خدمتک مقبول جان　　قنده در ویر دستمه تیر و کمان

من نخسبم حارسی رز کنم　　کر برآرد کرک سر تیرش زنم
بهر حق مکذارم امشب ای دو دل　　آب باران بر سر و در زیر کل
کوشهٔ خالی شد و او با عیال　　رفت آنجا جای تنک و بی مجال
چون ملخ باهمدکر کشته سوار　　از نهیب سیل اندر کنج غار
شب همه شب جمله کویان ای خدا　　این سزای ما سزای ما سزا
این سزای آنکه شد یار خسان　　یا کسی کرد از برای ناکسان
این سزای آنکه اندر طمع خام　　ترک کوید خدمت خاک کرام
خاک پاکان لیسی و دیوارشان　　بهتر از عام و رز و کلزارشان
بندهٔ یک مرد روشن دل شوی　　به که بر فرق سر شاهان روی
از ملوک خاک جز بانک دهل　　تو نخواهی یافت ای پیک سبل
شهریان خود رهزنان نسبت بروح　　روستایی کیست کیج بی فتوح
این سزای آنکه بی تدبیر عقل　　بانک غولی آمدش بکزید نقل
چون پشیمانی ز دل شد تا شغاف　　زان سپس سودی ندارد اعتراف
آن کمان و تیر اندر دست او　　کرک را جویان همه شب سو بسو
کرک بر وی خود مسلط چون شرر　　کرک جویان و ز کرک او بی خبر
هر پشه هر کیک چون کرکی شده　　اندر آن ویرانه شان زخمی زده
فرصت آن پشه راندن هم نبود　　از نهیب حملهٔ کرک عنود
تا نباید کرک آسیبی زند　　روستایی ریش خواجه بر کند
اینچنین دندان کنان تا نیمشب　　جانشان از ناف می‌آمد بلب
ناکهان تمثال کرکی هشته‌ای　　سر برآورد از فراز پشته‌ای
تیر را بکشاد آن خواجه ز شست　　زد بر آن حیوان که تا افتاد پست
اندر افتادن ز حیوان باد جست　　روستایی های کرد و کوفت دست
ناجوامردا که خرکرهٔ منست　　کفت نه این کرک چون اهرمنست
اندرو اشکال کرکی ظاهرست　　شکل او از کرکی او مخبرست
کفت نی بادی که جست از فرج وی　　می شناسم همچنان کابی ز می
کشتهٔ خرکره ام را در ریاض　　که مبادت بسط هرکز ز انقباض
کفت نیکوتر تفحص کن شبست　　شخصها در شب ز ناظر محجبست
شب غلط بنماید و مبدل بسی　　دید صائب شب ندارد هر کسی
هم شب و هم ابر و هم باران ژرف　　این سه تاریکی غلط آرد شکرف
کفت آن بر من چو روز روشنست　　می شناسم باد خرکرهٔ منست

حفظ باغ ایچون بن ایدوب ترک خواب　　ایلرم تیر ایله کرکی دلخراب
حق ایچون اولسون بو شب لایق دکل　　زیر و بالامز اوله باران وکل
وار دیلر بر کوشه یه اهل و عیال　　کوردیلر بر جای تنک و بی مجال
بری بری پرینه اولوب یعنی سوار　　اولدی خوف سیله مأمن کنج غار
دیدیلر اول شب زهی لایق جزا　　بو بزه یارب سزا در کیم سزا
بو جزا لایق انیسان خسه　　آدمیت ایده بویله ناکسه
اول طمعکاره سزادر بو تمام　　ایده ترک خدمت خاک کرام
بوسهٔ دیوار و خاک کاملان　　نعمت دوناندن اعلادر عیان
بندهٔ روشندلان اولمق یقین　　یکدر اولمقدن شهانه همنشین
حاصل شاهان سکا صوت دهل　　غیری یوق ای طالب خیر سبل
شهریان خود روحه نسبت رهزنان　　روستا و روستایی ابلهان
بو سزادر اکه بی تدبیر عقل　　صوت غولی ایلیه اسباب نقل
چون ندامت اوله داغ قلب و ناف　　صکره اولمز نفع و سود اعتراف
حاصلی الدی اله تیر و کمان　　حارس کرک اولدی اول شبده نهان
قوردایسه اکه مسلط چون شرر　　قوردی استراندن اتابی خبر
قوردایدی هر پشه و برغوث اکا　　زخم اوروب ویرانه ده اندن یکا
دفع پشه ایتمکه یوق فرصتی　　اولدی دفع کرکه انجق رخصتی
خوف ایدردی قورد اوله آسیب رس　　ایده غلظت روستایی اخس
اولدیلر بو درد ایله تا نیم شب　　هر بری بیتاب و نالان جان بلب
کوردیلر بر کرک صورت ناکهان　　پشته دن باشی کوستروب اولدی عیان
خواجه ویردی شستنه اولدم کشاد　　دوشدی حیوان اولدی اهل خواجه شاد
بر هوا چیقدی دوشوب حیوان اودم　　کویلی ایواه ایله اولدی پر الم
دیدی کتدی کرهٔ خر حیف و آه　　دیدی خواجه یوق اودر کرک سیاه
انده قورد اشکالی ظاهردر عیان　　شکلیدر قورد اولدیغینه بر نشان
روستایی دیدی اول باد شکم　　شاهد خرکره در بی بیش و کم
باغده خرکره می ایتدک هلاک　　کوره راحت دائم اول اندوهناک
دیدی شبدر قیل تفحص بیکمان　　شب ایدر اشخاصی کوزلردن نهان
شب ایدر تغلیط و تبدیل مرام　　راست بین اولمز کیچه هر کوز تمام
هم کیچه هم ابر و هم باران اوله　　پس بو اوچ ظلمتده سهو اولسه نوله
دیدی باکه کون کبی مجز و مدر　　بادی اول خرکره نک معلومدر

در میان پست بادآن بادرا
می شناسم چون مسافرزادرا
خواجه برجست وبیامد ناشکفت
روستایی راکریبانش کرفت
کابله وطرار وشید آورده
بنگ وافیون هردو باهم خورده
درسه تاریکی شناسی بادخر
چون ندانی مرمرا ای خیره سر
انکه داند نیمشب کوساله را
چون نداند همره ده ساله را
خویشتنرا عارف و واله کنی
خاک درچشم مروت میزنی
که مرا ازخویش هم اکاه نیست
در دلم کنجای جزالله نیست
انچه دی خوردم ازانم یاد نیست
این دل ازغیر تحیر شاد نیست
عاقل ومجنون حقم یاددار
در چنین بیخوشیم معذور دار
انکه مرداری خورد یعنی نبید
شرع اوراسوی معذوران کشید
مست وبنکی را طلاق وبیع نیست
همچو طفلست او معاف ومعتقیست
مستیی کاید زبوی شاه فرد
صدخم می درسر ومغز آن نکرد
پس برو تکلیف چون باشد روا
اسب ساقط کشت وشد بیدست وپا
بارکه نهد درجهان خرکره را
درس که دهد پارسی بومره را
باربرکیرند چون آمد عرج
کفت حق لیس علی الاعمی حرج
سوی خود اعمی شدم ازحق بصیر
پس معافم ازقلیل وازکثیر
لاف درویشی زنی وبیخودی
های وهوی مستیان ایزدی
که زمین رامن ندانم زآسمان
امتحانت کرد غیرت امتحان
بادخرکره چنین رسوات کرد
هستی نفی ترا اثبات کرد
اینچنین رسوا کند حق شید را
اینچنین کیرد رمیده صید را
صدهزاران امتحانست ای پسر
هرکه کوید من شدم سرهنک در
کرنداند عامه اورا زامتحان
پختکان راه جویندش نشان
چون کند دعوی خیاطی کسی
افکند درپیش او شه اطلسی
که ببر اینرا بغلطاق فراخ
زامتحان پیدا شود اورا دوشاخ
کرنبودی امتحان هر بدی
هرمخنث دروغا رستم بدی
خود مخنث را زره پوشیده کیر
چون ببیند زخم کردد چون اسیر
مست حق هشیار چون شد ازدبور
مست حق ناید بخود تانفخ صور
باده حق راست باشد نی دروغ
دوغ خوردی دوغ خوردی دوغ دوغ
ساختی خودرا جنید وبایزید
روکه نشناسم تبررا ازکلید
بدرگی ومبتلی وحرص وآز
چون کنی پنهان بشید ای مکرساز

فرق اولور اوسه یکرمی بادا کر
زادنی بیلمز مسافر اول قدر
خواجه پرتاب ایتدی تندی امان
کویلینک طوتدی کریبانن همان
دیدی ای ابله نذر بوکج ادا
بنک وافیونی معا ایتدک غذا
ایتدک اوچ ظلمتده فهم بادخر
سن بنی بیلمزمیسن ای خیره سر
نیم شبده فهم ایدن کوساله سن
نیچه بیلمز همره ده ساله سن
دعوی عرفانده هم حیرت زده
هم مروتده ایدرسن عربده
بندخی کندمدن اکاه اولمدم
دلده حقدن غیره همراه اولمدم
دون نه ایدی طعمه یادمده دکل
غیر یوق حیرتله درشادی دل
عاقل ومجنون حقم متصل
بویله بیهوش اولدیغم معذور بیل
هرکیم اول مردار خمری نوش ایدر
اهل عذره شرع انی همدوش ایدر
مستله بنکیده یوق بیع وطلاق
طفل نادان وصغیدر بالاتفاق
آنیکم مست ایده عشق کردکار
صدخم می اولسه ایتمز اویله کار
پس اکا تکلیف اولورمی هیچ روا
دوشسه اسب البت اولور بیدست وپا
باری کیم قوردنیاده خرکره یه
درس فرسی کیم ویرر بومره یه
برطرفدر بارکلدکده عرج
دیدی حق لیس علی الاعمی حرج
نفسه اعمی یم ولی حقدن بصیر
پس معافم کرقلیل وکرکثیر
لاف درویشی ایدرسن بی خودی
های وهوی جیل مست ایزدی
دیرسن ایتیم فرق ارض وآسمان
پس سنی بیل غیرت ایلر امتحان
بادخرکره سنی کیم مات ایدر
حاصل نفیک وجود اثبات ایدر
ساخته مجنون اولور رسوای کار
صید اولور بویله رمان ایکن شکار
صدهزاران امتحان وار بیحساب
کیم دیسه حالا منم سرهنک باب
خالقه سد اولسه طریق امتحان
پختکان اندن طلب ایلر نشان
دیسه خیاطم اکر برمرد دون
شاه اولور درحال اکا اطلس نمون
دیرکه ایله بربغلتاق فراخ
امتحان ایله اولور اهل دوشاخ
اولمسه دنیاده خوف امتحان
هرمخنث رستم دیردی همان
زره پوش اولسه مخنث اول فقیر
زخم کوردکده اولور کویا اسیر
نیچه هشیار ایده مست حقی شور
هوشه کلمز مست حق تانفخ صور
باده عشق خدادە یوق دروغ
اولکه سن نوش ایلدک دوغ ایدی دوغ
کندکی ایتدک جنید وبایزید
واریوری بیلمم تبرمی یاکلید
کارک اولدی حمق وجهل وحرص وآز
ایتمه اظهار جنون ای حیله ساز

خویش را منصور حلاجی کنی　آتشی در پنبهٔ یاران زنی
که نشناسم عمر از بولهب　باد کرهٔ خرشناسم نیمشب
ای خری کین از تو خر باور کند　خویش را بهر تو کور و کر کند
خویشرا از رهروان کمتر شمر　تو حریف رهزنانی که مخور
باز پرا زشید سوی عقل تاز　کی پرد بر آسمان پر مجاز
خویشتن را عاشق حق ساختی　عشق با دیو سیاهی باختی
عاشق و معشوقرا در رستخیز　دو بدو بندند و پیش آرند تیز
تو چه خود را کج و ابله کردهٔ　خون رز کو خون ما را خوردهٔ
رو که نشناسم ترا از من بجه　عارف بیخویشم و بهلول ده
تو توهم میکنی از قرب حق　که طبق گرد ورنبود از طبق
آن نمی بینی که قرب اولیا　صد کرامت دارد و کار و کیا
آهن از داود مومی میشود　موم در دستت چو آهن میبود
قرب خلق و رزق بر جمله ست عام　قرب وحی عشق دارند این کرام
قرب بر انواع باشد ای پدر　میزند خورشید بر کهسار و زر
لیک قربی هست با زرشید را　که از آن آگه نباشد بید را
شاخ خشک و تر قریب آفتاب　آفتاب از هر دو کی دارد حجاب
لیک کو آن قربت شاخ طری　که ثمار پخته از وی می خوری
شاخ خشک از قربت آن آفتاب　غیر زوتر خشک گشتن گو بیاب
آنچنان مستی مباش ای بی خرد　که بعقل آید پشیمانی خورد
بلکه زان مستان که چون می میخورند　عقلهای پخته حسرت می برند
ای گرفته همچو گربه موش پیر　گر از آن می شیرگیری شیرگیر
ای بخورده از خیالی جام هیچ　همچو مستان حقایق بر مپیچ
می فتی این سو و آن سو مست وار　ای تو این سو نیستت آن سو گذار
گر بدان سو راه یابی بعد از آن　که بدین سو که بدان سو سر فشان
جمله این سویی از آن سو گپ مزن　چون نداری مرگ هرزه جان مکن
آن خضر جان کز اجل نهراسد او　شاید ار مخلوق را نشناسد او
کام از ذوق توهم خوش کنی　در دمی در خیک خود پرش کنی
پس بپک سوزن تهی گردی ز باد　اینچنین فربه تن عاقل مباد
کوزها سازی ز برف اندر شتا　کی کند چون آب بیند آن وفا

## افتادن شغال در خم رنگ و رنگین شدن و دعوی طاوسی

کندیکی منصور حلاج ایلدک　پنبهٔ یارانے ونّاج ایلدک
بولهبدن اولمیه فرق عمر　نیم شبده بللی بادکرّه خر
ای خریّت خرایدرسه اعتماد　کور وکر اوله سنکچون پیعناد
نفسکی پیل رهروانک کمتری　هرزه خوار اولمه دکلسن یول اری
قیل جنوندن سمت عقله ترکتاز　چرخه پرواز ایده مز پر مجاز
عشق حق دعوا ایدر عین گناه　کیم سکا معشوق ایکن دیو سیاه
عاشق و معشوقی محشرده تمام　بربرینه باغلی ایلرلر قیام
نفسکه نقش بلاهت ایلدک　قانمز ایچدک سفاهت ایلدک
رو یکی ایتدی تجاهل پرگره　عارف بی خویش اولوب بهلول ده
قرب حقدن سنده وهم بی مآل　فعلنی فاعل ایلور فی کل حال
آنی کورمزسنکه قرب اولیا　یوز کرامتله بولور کار و کیا
موم اولور آهن کف داوددن　آهن ایتدک مومی ال صوندقچه سن
قرب خلق و رزق اولور محصول عام　قرب وحی عشق اولور کار کرام
قربک انواعی اولور ایله نظر　فیضیاب شمس اولور کهسار و زر
ایک کور قرب زری خورشیددن　کیم او قرب اولمز هویدا بیددن
شاخ خشک و ترده قرب آفتاب　اولدی یکسان ایکیسندن بی حجاب
لیکن اولدی قربت شاخ طری　میوهٔ شیرین و پخته مظهری
شاخ خشکه اولدی قرب آفتاب　ازدیاد خشکیٔ بی آب و تاب
اولقدر مست اولمه کیم ای بیخرد　عقله کلدکده ندامت اوله سد
اویله مست اول بلکه اولسه میفشان　ایده عقل پخته بی حسرت کشان
گربه وش ایتمه شکار موش پیر　ایچ او میدان ایده سن تا صید شیر
سن خیال ایله اولورکن جام نوش　ایتمه مستان حقایق وش خروش
مست وش دوشمکده سن هر بر یکا　اول یکا واربونده یوقدر یول سکا
یول بولورسک اول یکا من بعد اگر　که او یا که بو یا که قیل گذر
بونده عقلک اولطرفدن ایتمه لاف　جان چکشمه موت ایچون یوقدر خلاف
قنغی خضر جان که چکمز خوف مرگ　بیلمسه مخلوقی جائز ایتمه ترک
وهم ایله ذوق دماغک پر نشاط　در دمیله ظرفک ایتمش اختلاط
ظرفکی بر سوزن ایلر بی هوا　عاقله بو عشرت اولسونمی روا
قیشده اولسک کوزه ساز برف اگر　ظرف آب اولمق نه ممکن قیل نظر

## برچقالک بویه کوپه دوشوب بویاندیغندن ناشی ابنای جنسنه

کردن درمیان شغالان

آن شغالی رفت اندر خم رنك　　اندران خم کرد یکساعت درنك
پس برآمد پوستش رنکین شده　　که منم طاوس علیین شده
پشم رنکین رونق خوش یافته　　آفتاب آن رنکها برتافته
دید خودرا سبز وسرخ وفور وزرد　　خویشتن را بر شغالان عرضه کرد
جمله کفتند ای شغالك حال چیست　　که ترا در سر نشاط ملتویست
از نشاط از ما کرانه کردهٔ　　این تکبر از کجا آوردهٔ
یك شغالی پیش او شد کای فلان　　شید کردی یا شدی از خوشدلان
شید کردی تا بمنبر برجهی　　تا ز لاف این خلق را حسرت دهی
بس بکوشیدی ندیدی کرمیٔ　　بس ز شید آوردهٔ بی شرمیٔ
کرمی آن انبیا واولیاست　　باز بی شرمی پناه هر دغاست
که التفات خلق سوی خود کشند　　که خوشیم و در درون بس ناخوشند

طاوس اولمق ادعاسن ایتدیکیدر

برچقال اولدی اسیر خم رنك　　ایلدی اول خمده برساعت درنك
موی جلدی اولدی رنکین بالتمام　　دیدی طاوسم اولوب علوی مقام
پشم رنکین ایله اولدی خوشنما　　آفتاب اولدی اکا رونق فزا
کوردی کندین سبز وسرخ وزردفام　　خود فروش اولدی شغالانه تمام
دیدیلر ای چقالجق حال نه　　سنده بو شوق وسرور بال نه
بو نشاط ایتمش سنی بزدن جدا　　سا که قندن بو تکبر بو ادا
برچقال اکه دیدی کیم ای فلان　　سحره می اولدك یا مجنون زمان
صنعت ایله عزم ایدوب تا منبره　　لاف حسرت اوله خلقه یکسره
سعی قیلدك کورمدك بر آب وتاب　　اولدی بی شرمی سکا شرم وحجاب
مظهر تاب انبیا واولیا　　اولدی بی شرم وحیا اهل ریا
التفات خلقه طالب اولدیلر　　ظاهر وباطنده کاذب اولدیلر

چرب کردن مرد لافی لب وسبلت خودرا هر بامداد بپوست دنبه وبیرون آمدن میان حریفان که من چنین خوردهام وچنان

پوست دنبه یافت مرد مستهان　　هر صباحی چرب کردی سبلتان
درمیان منعمان رفتی که من　　لوت چربی خوردهام در انجمن
دست در سبلت نهادی در نوید　　رمز یعنی سوی سبلت بنکرید
کین کواه صدق کفتار منست　　وین نشان چرب وشیرین خوردنست
اشکمش کفتی جواب بی طنین　　که اباد الله کید الکاذبین
لاف تو ما را بر آتش برنهاد　　کان سبال چرب تو برکنده باد
کر نبودی لاف زشتت ای کدا　　یك کریمی رحم افکندی بما
ور نمودی عیب کژ کم باختی　　یك طبیبی داروی او ساختی
کفت حق که کژ مجنبان کوش ودم　　ینفع الصادقین صدقهم
کهف اندر کژ مخسب ای محتلم　　آنچه داری وانما وفاستقم
ور نکویی عیب خود باری خمش　　از نمایش وز دغل خودرا بکش
در تو نقدی یافتی مکشا دهان　　هست در ره سنکهای امتحان
سنکهای امتحان را نیز پیش　　امتحانها هست در احوال خویش
کفت یزدان از ولادت تا بحین　　یفتنون کل عام مرتین

برمردك لاف لب وسبلتن هر صباح قویرق یاغیله آلوده ایلیوب یارانی یاننده شویله چرب وشیرین وبویله لذیذ وسمین طعام یدم دیو لاف ایتدیکیدر

پوست دنبه بولدی برشخص دنی　　هر صباح ایلردی سابیده آنی
عزم بزم منعمان ایدوب همان　　طعمهٔ چربی ایدردی درمیان
دست فخر ایله اولوب سبلت نواز　　کوستردی سبلتن اول حیله باز
مدعاسنه اوله کویا کواه　　چرب وشیرین ایدی نقل چاشتکاه
جوع ایله بطننده کفتار مبین　　کیم اباد الله کید الکاذبین
لافك آتشدر درونه سو بسو　　سبلت چربك دوکولسون مو بمو
اولمسه بو لاف زشتك ای کدا　　برکریم ایلردی احسان غذا
عرض اولنده قده بو عیب واعوجاج　　برطبیب ایلردی البته علاج
دیدی مولا اولمسون کج کوش ودم　　ینفع الصادقین صدقهم
ایلمه کج راهه نقل وارتحال　　استقامت اوزره ایله عرض حال
عیبك اقرار ایلمزسن اول خموش　　حیله ومکر ایله باری ایتمه جوش
نقره بولدك ایلمه فتح دهان　　اولدی زیرا که سنك امتحان
اولدی سنك امتحان ایچون دخی　　نیچه دورلو امتحانات برزخی
دیدی حق کورمز مسنکم اهل شین　　یفتنون کل عام مرتین

امتحان برامتحانست ای پدر / هین بکمترامتحان خودرامخر

## ایمن بودن بلعم باعور که امتحانها کرد حضرت اورا وازانها روی سپید آمده بود

بلعم باعور وابلیس لعین / زامتحان آخرین کشته مهین
او بدعوی میل دولت میکند / معده اش نفرین سبلت میکند
کانچه پنهان میکند پیدااش کن / سوخته را ای خدا رسواش کن
جمله اجزای تنش خصم وینند / کز بهاری لاف ایشان دردیند
لاف وادادکرمهامی کند / شاخ رحمت را زبن برمی کند
راستی پیش آریا خاموش کن / وانکهان رحمت ببین ونوش کن
آن شکم خصم سبالش آمده / دست پنهان در دعای او زده
کای خدا رسواکن آن لاف لئام / تا بجنبد سوی مارحم کرام
مستجاب آمد دعای آن شکم / سوزش حاجت بزد بیرون علم
کفت حق کر فاسقی واهل صنم / چون مراخوانی اجابتها کنم
تو دعارا سخت کیر ومی شخول / عاقبت برهاندت ازدست غول
چون شکم خودرا بحضرت در سپرد / کربه آمد پوست آن دنبه ببرد
ازپس کربه دویدند اوکریخت / کودک از ترس عتابش رنگ ریخت
آمد اندر انجمن آن طفل خرد / آب روی مرد لافی را ببرد
کفت آن دنبه که هر صبحی بدان / چرب میکردی لبان وسبلتان
کربه آمد ناکهانش در ربود / بس دویدم ونکرد آن جهد سود
خنده آمد حاضرانرا ازشکفت / رحمهاشان زود جنبیدن کرفت
دعوتش کردند وسیرش داشتند / تخم رحمت در زمینش کاشتند
او چو ذوق راستی دید از کرام / بی تکبر راستی را شد غلام

## دعوی طاوسی کردن آن شغال که درخم صباغ افتاده بود

آن شغال رنک رنک آمد نهفت / بربناکوش ملامتکر بکفت
بنکر آخر در من ودر رنک من / یک صنم چون من ندارد خود شمن
چون کلستان کشته ام صدرنک وخوش / مرمرا سجده کن از من سرمکش
کر وفر وآب وتاب ورنک بین / فخر دنیا خوان مرا ورکن دین
مظهر لطف خدایی کشته ام / لوح شرح کبریایی کشته ام

امتحان برامتحان وارالحذر / امتحان کمتره ایتمه نظر

## بلعم باعور جناب حقدن نیچه امتحانات ایله کامیاب اولوب ایمن اولدیغی قصه در

بلعم باعور وابلیس لعین / اولدی آخر امتحان ایله مهین
میل دولتله اوکیم دعوا ایدر / معده سی نفرین بی پروا ایدر
دیرکه پنهان ایتدیکن اظهار قیل / اول بزی یاقدی خدا اسن خوار قیل
خصم اکا اجزای جسمی سربسر / قیش کونی لاف بهارا یتمز اثر
لاف خودبینی ایدر منع کرم / قطع شاخ رحمت ایلر دمبدم
فی الحقیقه راست بین اول یا خموش / ایله جلب رحمت ایله عیش ونوش
مدعینک بطنی خصم سبلتی / ایتمده پنهان دعای لعنتی
بولئیمی ایله رسوا ای خدا / تا بزه رحم کرام اوله غذا
اول شکمدن مستجاب اولدی دعا / ایلدی رفع علم اول مدعا
دیدی حق کر فاسق واهل صنم / چون دعا ایلر قبول اولدی اهم
سن دعاده اهتمام ایت ای همام / حق سکا البت ایدر احسان تام
حضرته ایتدی حواله چون شکم / کربه یه اول دنبه اولدی زیب فم
المغه قصد ایتدیلر قیلدی شتاب / کودک ایتدی کربه یه خوف عتاب
کلدی بر مجلسده اول طفل صغیر / ایتدی آب روی لفافی حقیر
دیدی کتدی دنبه کیم هر صبحگاه / ساکه دهن سبلت ولب ایدی آه
کربه قاپدی ناکهان اولدق دوان / المغه یوق چاره کیم اولدی روان
ایتدی حضاری تعجب خنده ساز / باب شفقت اولدی اول لفافه باز
ایتدیلر دعوت انی سیرا ایتدیلر / کار تخم رحمه تدبیر ایتدیلر
کوردی چون صدقیله ذوق احترام / بی تکبر اولدی صدق اچون غلام

## بو باجی کوپنه دوشن چقالک طاوسلق ادعاسنی ایتدیکیدر

درلو رنک ایله کلنجه اول چقال / ایتدی کوش اهل لومه قیل وقال
دیدی برخوش باق بکا هم رنکمه / برصنم مالک دکل نیسر نکمه
بولمشم کلشن کبی یوز لون وشان / سجده دن لایقمی اولمق سرکشان
کر وفر وآب وتابدن همین / نامم اولسون فخر دنیا رکن دین
یعنی اولدم مظهر لطف خدا / ذاتم اولدی لوح شرح کبریا

ای شغالان هین مخوانیدم شغال ‌‌ کی شغالی را بود چندین جمال
آن شغالان آمدند انجا بجمع ‌‌ همچو پروانه بگرد اگرد شمع
پس چه خوانیمت بگو ای جوهری ‌‌ گفت طاوس نری چون مشتری
پس بگفتندش که طاوسان جان ‌‌ جلوه ها دارند اندر گلستان
تو چنان جلوه کنی گفتا که نی ‌‌ بادیه نارفته چون کویم منی
بانگ طاوسان کنی گفتا که لا ‌‌ پس نه طاوس خواجه بو العلا
خلعت طاوس آید ز آسمان ‌‌ کی رسی از رنگ و دعویها بدان

ای شغالان اولمسون نامم شغال ‌‌ بر چقالده وارمی بو حسن وجمال
هب چقالر کلدیلر جمع اولدیلر ‌‌ فی المثل پروانه وشمع اولدیلر
دیدیلر شمدی نه اولسون ساکه نام ‌‌ دیدی طاوس نر عالی مقام
پس دیدیلر آنکه کیم طاوسلر ‌‌ گلستان ایچره اولورلر جلوه گر
سنده وارمی اویله جولان دیدی یوق ‌‌ دعوی یه برهان کرکدر آز وچوق
صوت طاوسانه وارمی دیدی لا ‌‌ دیدیلر طاوس اولمق ناروا
طلعت طاوس اولور فیض سما ‌‌ رنگ ودعوی ایله اولمز خودنما

### تشبیه فرعون ودعوی الوهیت او بدان شغال مانند که رنگین دعوی طاوسی میکرد

### طاوسلق دعا ایدن شغالک مثالی فرعون بی عونک دعوای الوهیتنه تشبیه اولدیغیدر

همچو فرعونی مرصع کرده ریش ‌‌ برتر از عیسی پریده از خریش
او هم از نسل شغال ماده زاد ‌‌ در خم مالی وجاهی در فتاد
خلق دید آن مال وجاهش سجده کرد ‌‌ سجدهٔ افسوسیانرا خوش بخورد
گشت مستک آن گدای ژنده دلق ‌‌ از سجود و از تحیرهای خلق
مال مار آمد که در وی زهرهاست ‌‌ وان قبول وسجدهٔ خلق اژدهاست
های ای فرعون ناموسی مکن ‌‌ تو شغالی هیچ طاوسی مکن
سوی طاوسان اگر پیدا شوی ‌‌ عاجزی از جلوه ورسوا شوی
موسی وهرون چو طاوسان بدند ‌‌ پر جلوه بر سر ورویت زدند
زشتیت پیدا شد ورسواییت ‌‌ سرنگون افتاد از بالاییت
چون محک دیدی سیه گشتی چو قلب ‌‌ نقش شیری رفت وپیدا گشت کلب
ای سگ گرگین زشت از حرص وجوش ‌‌ پوستین شیر را بر خود مپوش
غرهٔ شیرت بخواهد امتحان ‌‌ نقش شیری آنگه اخلاق سگان

دونذی فرعونه ایدوب تزیین ریش ‌‌ اولدی حمق ایله خر بیهوده کیش
اولدی خر اولدی شغال طرفه دم ‌‌ مال وجاه ایدی اکا نیرنگ خم
سجده ایتدی جاه واموالن گورن ‌‌ سجدهٔ حیف اولدی آنکه راهزن
مست اولوب اولدی او بیچاره فقیر ‌‌ حیرت ایله سجدهٔ خلقه اسیر
مال مار اولدیکه زهری جان ربا ‌‌ هم قبول وسجدهٔ خلق اژدها
های ای فرعون ناموسک قنی ‌‌ هیچ چقال اولسون طاوس غنی
سمت طاوسانه ایلرسک گذر ‌‌ جلوه ده عجزک سنی رسوا ایدر
موسی وهارون ایدی طاوس بال ‌‌ کیم سن اولدک پرلرندن پایمال
اولدی رسوایی وسوء سیرتک ‌‌ سرنگون انداز قدر رتبتک
قلبکی ایتدی سیه سنگ محک ‌‌ شیر نقشی گتدی اولدک بر کوپک
حرص گرگ ایله اولوب بر کلب دون ‌‌ پوست شیرا تا خلافنده درون
نعرهٔ شیرانه اولدی امتحان ‌‌ نقش شیر وکلب اولورمی هیچ نهان

### تفسیر ولتعرفنهم فی لحن القول

### تفسیر ولتعرفنهم فی لحن القول

گفت یزدان مر نبی را در مساق ‌‌ یک نشانی سهلتر ز اهل نفاق
گر منافق زفت باشد نغز وهول ‌‌ وا شناسی مر ورا در لحن وقول
چون سفالین کوزهارا می خری ‌‌ امتحانی میکنی ای مشتری
می زنی دستی بران کوزه چرا ‌‌ تا شناسی از طنین اشکسته را
بانگ اشکسته دگرگون می بود ‌‌ بانگ چاوش است پیشش میرود
بانگ می آید که تعریفش کند ‌‌ همچو مصدر فعل تصریفش کند

دیدی حق پیغمبره بو درسیاق ‌‌ اولدی اسهل شیوهٔ اهل نفاق
هر نیچه اولسه منافقده مقال ‌‌ لحن قولنده اولور معلوم حال
السه گر بر قاچ سفال کمتری ‌‌ امتحان ایلر انی اول مشتری
کوزه یه یعنی اولور انگشت زن ‌‌ بیلمکه حالن طنین وناله دن
بشقه در زیرا صدای انکسار ‌‌ کیم ایدر صوت وصدا تعریف کار
اول صدا البت انی تعریف ایدر ‌‌ فعلی گور کیم مصدری تصریف ایدر

## قصهٔ هاروت وماروت ودلیریٔ ایشان بر امتحانات آلهی

چون حدیث امتحان رویی نمود / یادم آمد قصهٔ هاروت زود
پیش ازین زان گفته بودیم اندکی / خود چه گویم از هزارانش یکی
خواستم گفتن درین تحقیقها / تاکنون واماند از تعویقها
جملهٔ دیگر ز بسیارش قلیل / گفته آید شرح یک عضوی ز پیل
گوش کن هاروت ماروت ترا / ای غلام و چاکران ماروترا
مست بودند از تماشای آله / وز عجایبهای استدراج شاه
اینچنین مستیست ز استدراج حق / تا چه مستیها کند معراج حق
دانهٔ دامش چنین مستی نمود / خوان انعامش چها داند گشود
مست بودند ورهیده از کمند / های وهوی عاشقانه میزدند
یک کمین وامتحان در راه بود / صرصرش چون کاه که را می ربود
امتحان میکردشان زیر و زبر / کی بود سرمست را زینها خبر
خندق و میدان بپیش او یکیست / چاه وخندق پیش او خوش مسلکیست
آن بزکوهی بران کوه بلند / بر دود از بهر خوردی گزند
تا علف چیند ببیند ناگهان / بازیٔ دیگر ز حکم آسمان
بر که دیگر براندازد نظر / ماده بزبیند بران کوه دگر
چشم او تاریک گردد در زمان / برجهد سرمست زین که تا بدان
آنچنان نزدیک بنماید ورا / که دویدن گرد بالوعهٔ سرا
آن هزاران گز دو گز بنمایدش / تا ز مستی میل جستن آیدش
چونکه بجهد در فتد اندر میان / در میان هر دو کوه بی امان
او ز صیادان بکه بگریخته / خود پناهش خون او را ریخته
شسته صیادان میان آن دو کوه / انتظار این قضای باشکوه
باشد اغلب صید این بز همچنین / ورنه چالاکست وچست وخصم بین
رستم ارچه با سر وسبلت بود / دام پاگیرش یقین شهوت بود
همچو من از مستیٔ شهوت ببر / مستیٔ شهوت ببین اندر شتر
باز این مستیٔ شهوت در جهان / پیش مستیٔ ملک دان مستهان
مستیٔ آن مستیٔ این بشکند / او بشهوت التفاتی کی کند
آب شیرین تا نخوردی آب شور / خوش بود خوش چون درون دیده نور
قطرهٔ از بادهای آسمان / بر کند جانرا ز می وز ساقیان
تا چه مستیها بود املاک را / وز جلالت روحهای پاک را

## هاروت وماروتک امتحانات آلهیه یه جسارتلری قصه سیدر

شغل ایدرکن امتحان ظاهره / قصهٔ هاروت کلدی خاطره
بوندن اول اولدی تقریرا اقل / لیک انجق بیکده بر در ماحصل
سویلمک ایدی مرامم پک پک / قالدی تعویقات ایله بو وقته دک
ایده لم بو جمله ده از چوق بیان / فیلدن بر عضو شرح اولسون همان
گوش ایدوب هاروت وماروتی تمام / قیل عبادات خداده اهتمام
اولدی انلر مست انوار جمال / کیم عجایبدر بو استدراج حال
بویله در مستیٔ استدراج حق / مست کوناکون اولور معراج حق
دانهٔ دام ایله کیم سکران ایدر / خوان انعامی نه لر احسان ایدر
شویله سرمست ایدیلر بی فکر دام / عاشقانه های وهو اوزره مدام
یولده اما امتحان ایله کمین / صرصرندن کاه اولور کوه متین
امتحانده اولدیلر زیر وزبر / مست ایچون زیرا که پنهاندر خبر
خندق ومیدان او کنده بر اولور / چاه وخندق مستوی ظاهر اولور
جلوه گاه معز ایکن کوه بلند / ایلر اندن قصد عیش بی گزند
اول چراگاهه گیدرکن ناگهان / گوستریر بر نقشی حکم آسمان
غیری بر کوهه ایدر صرف نظر / انده بر محبوبه معزه میل ایدر
چشمنه تاریک اولوب اولدم جهان / عزم ایدر مستانه اول کوهه همان
گوزینه میدان اکا شویله قریب / حوض مقداری قیاس ایلر غریب
نیجه بیک ارشون ایکی ارشون اکا / جست ایدر مستانه لک اندن یکا
گتدی چابک اورته ده گوردی همان / ایکی جانب ایکی کوه بی امان
گوردیکی صیاددن ایتمش فرار / خوف خون ایله ایدر انده قرار
انده صیادان اوتورمش مستتر / بو قضای پرشکوهه منتظر
بویله در اکثر شکار معز کوه / یوخسه چالاک اولدی من کل الوجوه
اولدی رستم سبلت وسر صاحبی / لیک شهوت اولدی دام غالبی
ارکبی مستیٔ شهوتدن گسل / مستیٔ شهوت شترده اولدی پیل
مستیٔ شهوت جهانده پیلمش اول / کیم اولور سرمستیٔ مردانه قول
ایلر اول مستی بومستان بی ثبات / شهوت دنیایه ایتمز التفات
آب شیرین ایچمد کچه آب شور / خوش گلور گویا اولور چشمکده نور
قطرهٔ صهبای علوی پیل درست / بومی وساقیدن ایلر جانی سست
کیم ملائک مست اولور اندن مدام / هم دخی ارواح پاکان کرام

که بهوی دل دران می بسته اند / خم بادهٔ این جهان بشکسته اند
جز مگر آنها که نومیدند و کور / همچو کفاری نهفته در قبور
نا امیدان هردو عالم گشته اند / خارهای بی نهایت کشته اند
پس ز مستیها بگفتندی ای دریغ / برزمین باران بدادیمی چو میغ
گستریدیمی درین بیداد جا / عدل و انصاف و عبادات و وفا
این بگفتند و قضا میگفت پست / پیش پاتان دام ناپیدا بیست
هین مدو گستاخ در دشت بلا / هین مرو کورانه اندر کربلا
که ز موی و استخوان هالکان / می نیابد راه پای سالکان
جملهٔ راه استخوان و موی و پی / بس که تیغ قهر لاشی کرده شی
گفت حق که بندگان جفت عون / برزمین آهسته میرانند و هون
پا برهنه چون رود در خارزار / جز بوقفه و فکرت و پرهیزکار
این قضا میگفت لیکن گوششان / بسته بود اندر حجاب جوششان
چشمها و گوشها را بسته اند / جز مرآنها را که از خود رسته اند
جز عنایت که گشاید چشم را / جز محبت که نشاند خشم را

اولسه لر رشحه سندن نشوه یاب / بوجهانک خمن ایلرلر خراب
یا مگر انلر کا اولوب مایوس و دور / همچو کفار اوله محبوس قبور
ایکی عالمدن اولورلر ناامید / خارزار محنت اچره ناپدید
حال مستیده دیدیلر ای دریغ / اولسه بزدن ارضه باران همچو میغ
فرش ایدردک ظلم و طغیانه بدل / عدل و انصاف و عبادت هر محل
بویله دیرلردی قضا دیردی تمام / هر قدمده مختفی پیک درلو دام
اولمه غافل رهرو دشت هوا / بی بصیرت ایتمه عزم کربلا
انده سجد استخوان هالکان / اولدی سنک راه پای سالکان
کیم اوبولی استخوان و موی و پی / اولدی تیغ قهر ایله مقطوع و طی
دیدی مولا کیم عباد بختیار / هر قدمده ایدیلر هون و وقار
پا برهنه ایتسه طی خارزار / ایلر البت وقفه و پرهیزکار
بویله سویلردی قضا اما که گوش / اولمشیدی انلرا یچون پرده پوش
باغلیدر گوزلر و قولقلر یا مگر / ایده سن ترک وجوده بذل سر
کیم عنایتدن اولور کشف بصر / هم محبتله اولور حسن نظر

## قصهٔ خواب دیدن فرعون آمدن موسی علیه السلام را و تدارک اندیشیدن

## فرعون بی عون رؤیاده موسانک علی نبینا و علیه السلام تشریفنی کوردیکی و تدارک فکرنده اولدیغیدر

جهد بی توفیق خود کس را مباد / در جهان والله اعلم بالسداد
جهد فرعونی چو بی توفیق بود / هرچه او میدوخت آن تفتیق بود
از منجم بود در حکمش هزار / وز معبر نیز و ساحر بی شمار
مقدم موسی نمودندش بخواب / که کند فرعون و ملکش را خراب
با معبر گفت و با اهل نجوم / چون بود دفع خیال خواب شوم
جمله گفتندش که تدبیری کنیم / راه زادن را چو رهزن میزنیم
تا رسید آن شب که مولد بود آن / رای این دیدند آن فرعونیان
که برون آرند آن روز از پگاه / سوی میدان بزم و تخت پادشاه
پس بفرمودند در شهر آشکار / که منادیها کنند از شهریار
الصلای جمله اسرائیلیان / شاه میخواند شمار از آن مکان
تا شمارا رو نماید بی نقاب / بر شما احسان کند بهر ثواب
کان اسیران را بجز دوری نبود / دیدن فرعون دستوری نبود
گر فتادندی بره در پیش او / بهر آن یاسه بخفتندی برو

جهد بی توفیق ایله اولمز کشاد / دنیه ده والله اعلم بالسداد
جهد بی توفیق ایله فرعون دون / هرنه تدبیر ایتدیسه اولدی وارگون
اولدی حکمنده منجم صد هزار / هم معبر ایله ساحر بیشمار
اولدی چون موسی انکا معروض خواب / کیم بو ایلر ملک فرعونی خراب
ایتدی عرض اهل تعبیر و نجوم / دیدی بو خوابه ندر تدبیر شوم
دیدیلر تدبیر اودر کیم بالتمام / ایده لر قطع تولد خاص و عام
تا شب مولد حلول ایتدی عیان / ایلدی بورایی اول فرعونیان
خانه سندن هر کشی چیقسون تمام / صحن بزم شاهی ایتسونلر مقام
امر اولندی شهره اچنده ابتدا / کیم منادیلر ایده هرسو ندا
الصلای خیل اسرائیلیان / دعوت ایلر سزلری شاه زمان
تا ایدوب عرض جمال بی نقاب / سزلر ایچون ایده احسان ثواب
کیم اسیر آسا او زمره دور ایدی / گورمکه فرعونی بی دستور ایدی
اولسه لردی یولده فرعونه دوچار / یوزلری اوزره ایدرلردی قرار

یاسه این بدکه نبینند هیچ اسیر　　درکه و بیسکه لقای آن امیر
بانگ چاوشان چو در ره بشنود　　تا نبینندرو بدیواری کند
ور ببیند روی او مجرم شود　　انچه بدتر بر سر او آن رود
بودشان حرص لقای ممتنع　　چون حریصست آدمی فیما منع

رسم ممنوع ایدی قطعا بر اسیر　　ایلیه نظارهٔ روی امیر
چاوشان ایلردی تنبیه الحذر　　رو بدیوار اولسون اهل رهگذر
روی شاهه کیم بقار ایلر گناه　　باشنی زخم تبر ایلر تباه
انلرک حرص او منع ایتدی زیاد　　حرص ایدر منع ایله کسب ازدیاد

## بمیدان خواندن بنی اسرائیلرا برای حیلهٔ منع ولادت موسی علیه السلام

## ولادت موسی علیه السلام حیله اچون بنی اسرائیلی میدانه دعوتلریدر

ای اسیران سوی میدانگه روید　　کز شهنشه دیدن جود ست امید
چون شنیدند مژده اسرائیلیان　　تشنگان بودند و بس مشتاق شان
حیله را خوردند و آن سو تاختند　　خویشتن را بهر جلوه ساختند

ای اسیران اولدی میدان جلوه گاه　　جود و دیدار اولدی وعد پادشاه
چون ایشتدی مژده اسرائیلیان　　تشنه و مشتاق ایدیلر ناگهان
حیله یه بند اولدیلر عزم ایتدیلر　　وعد جود و رؤیته جزم ایتدیلر

## حکایت

همچنان کاینجا مغول حیله دان　　گفت میجویم کسی از مصریان
مصریان را جمع آرید این طرف　　تا در آید انکه میباید بکف
هر که می آمد بگفتا نیست این　　هین در آ خواجه در آن گوشه نشین
تا بدین شیوه همه جمع آمدند　　گردن ایشان بدین حیلت زدند
شومی انکه سوی بانگ نماز　　داعی الله را نبردندی نیاز
دعوت مکارشان اندر کشید　　الحذر را ز مکر شیطان ای رشید
بانگ درویشان و محتاجان نیوش　　تا نگیرد بانگ محتالیت گوش
گر گدایان طامعند و زشت خو　　در شکم خواران تو صاحبدل بجو
در تگ دریا گهر با سنگهاست　　فخرها اندر میان ننگهاست
پس بجوشیدند اسرائیلیان　　از بگه تا جانب میدان دوان
چون بحیلتشان بمیدان برد او　　روی خود بنمودشان بس تازه رو
کرد دلداری و بخششها بداد　　هم عطا هم وعدها داد آن قباد
بعد از ان گفت از برای جانتان　　جمله در میدان بخسبید امشبان
پاسخش دادند خدمتها کنیم　　گر تو خواهی یک مه اینجا ساکنیم

## حکایت

آگه بکز رکیم مغول حیله کار　　دیدی بر مصری گرگدر باکه یار
مصریانه مجمع اولدی اول طرف　　مطلب و مقصود اوله تا زیب کف
کیم کلورسه دیدی مطلب بو دکل　　وار اوتور بر گوشه ده ای ساده دل
تا که کلدی جمله سی بو طور ایله　　اولدیلر گردن زده پیک جور ایله
بو شئامت انلره وقت نماز　　دعوت مولایه تاخیر نیاز
دعوت مکاره مفتون اولدیلر　　مکر شیطاندن حذر صد الحذر
ایله درویشان و محتاجانی گوش　　ایتمه صوت حیله دن جوش و خروش
گر گدایان ایتسه ده سوء ادب　　انلرک صاحب دلن ایله طلب
قعر دریاده اولور گوهرله سنگ　　اولدی ظرف ایله تفاخر عار و ننگ
خانه لردن چیقدی اسرائیلیان　　اولدیلر تا صحن میدانه دوان
حیله میدانه اولنجه رهنمون　　انلره گوستردی یوز فرعون دون
ایتدی دلداری و بخشایش عطا　　هم عطا هم وعده ایتدی هر بکا
دیدی اندنصکره پر شوق و طرب　　جمله یه میدان گرک مأوای شب
دیدیلر فرمانبر ز خدمتگذار　　امر اولورسه ایلرز بر آیی قرار

## بازگشتن فرعون از میدان بشهر شاد بتفریق بنی اسرائیل از زنانشان در شب حمل

## بنی اسرائیلی خاتونلرندن لیلهٔ حملده تفریق ایتدم دیو فرعونک میداندن شهره شادمان رجوع ایتدیکیدر

شه شبانگه باز آمد شادمان　　کین شب حملست دورند از زنان

اوج گیجه چون گچدی اولدی شادمان　　دیدی مردان جمله مهجور زنان

خازنش عمران هم اندر خدمتش    هم بشهر آمد قرین صحبتش
گفت ای عمران برین در خسب تو    هین مرو سوی زن و صحبت مجو
گفت خسپم هم برین درگاه تو    هیچ نندیشم بجز دلخواه تو
بود عمران هم ز اسرائیلیان    لیک مر فرعون را دل بود و جان
کی گمان بردی که او عصیان کند    آنکه خوف جان فرعون آن کند

خازنی عمران ایدردی خدمتی    اولدی شهره گلمده هم صحبتی
دیدی ای عمران که بونده ایله خواب    همسر کلمه سنده اولمه نشوه یاب
دیدی درگاهک منام اولسون بکا    یوق رضادن غیری فکر نابجا
ایدی عمران قوم اسرائیلدن    لیک فرعون ایله گویا جان و تن
ظن اولنمزدی که عصیان ایلیه    جان فرعونه او خسران ایلیه

## جمع آمدن عمران بمادر موسی و حامله شدن بموسی علیه السلام

## عمران مادر موسی ایله جمع اولوب موسی علیه السلام حامله اولدیغیدر

شه برفت و او در آندرگاه خفت    نیم شب آمد پی دیدنش جفت
زن بر او افتاد و بوسید از لبش    برجهانیدش ز خواب اندر شبش
گشت بیدار او و زن را دید خوش    بوسه باران کرده از لب بر لبش
گفت عمران این زمان چون آمدی    گفت از شوق و قضای ایزدی
در کشیدش در کنار از مهر مرد    بر نیامد با خود آندم در نبرد
جفت شد با او امانت را سپرد    پس بگفت ای زن نه این کاریست خرد
آهنی بر سنگ زد زاد آتشی    آتشی از شاه و ملکش کین کشی
من چو ابرم تو زمین موسی نبات    حق شه شطرنج و ما ماتیم مات
مات و برد از شاه میدان ای عروس    آن مدان از ما مکن بر ما فسوس
آنچه این فرعون میترسد ازو    مست شد ایندم چو گشتم جفت تو

گتدی شه درگهده اولدی ایتدی منام    نیمشب خاتون اکا ایتدی خرام
زن کلوب اوستنده ایتدی بوس لب    خوابدن شوریده اولدی نیمشب
چونکه بیدار اولدی کوردی همسرن    ایتمده تقبیل حسرت لبلرن
دیدی عمران نیچه کلدک بو زمان    دیدی زن حکم قضای مستعان
همسرن مهریله ایتدی در کنار    قالمدی تغییر کاره اقتدار
جفت اولوب اولدی امانت جایگیر    دیدی ای زن بو در اول کار خطیر
آهن و سنگ اولدی چون آتش فشان    آتش اما شاه و ملکه سرکشان
بن سحابم سن زمین موسی نبات    حق شه شطرنج و بز گویا که مات
مات و برد شاهدن بیل ای عروس    آنی بزدن بیلمه اولمه پر فسوس
اولکه فرعون اولدی اندن خوفناک    ثابت اولدی بزدن اول بیوهم و باک

## وصیت کردن عمران جفت خود را بعد از مجامعت که تو مرا ندیده باشی

## عمرانک خاتونه بعد الاجتماع زنهار بنی گورممش کبی اول دیو توصیه سیدر

وا مگردان هیچ از ینها دم مزن    تا نیاید بر من و تو صد حزن
عاقبت پیدا شود آثار این    چون علامتها رسید ای نازنین
در زمان از سوی میدان نعرها    میر سید از خلق و پر میشد هوا
شاه از آن هیبت برو نجست آن زمان    پابرهنه کین چه غلغلهاست هان
از سوی میدان چه بانگست و غریو    کز نهیبش میرمد جنی و دیو
گفت عمران شاه ما را عمر باد    قوم اسرائیلیانند از تو شاد
از عطای شاه شادی میکنند    رقص می آرند و کفها میزنند
گفت باشد کین بود اما ولیک    وهم و اندیشه مرا پر کرد نیک

کشف راز ایتمه دهانک ایله بند    کلمیه تا ساکه و باکه گزند
عاقبت پیدا اولور اندن اثر    کیم علامتدر نمایاندر خبر
جانب میداندن اولدی اول زمان    درعقب صد نعره و افغان همان
هیبتندن نعره نک فرعون اودم    پابرهنه اولدی سرگردان غم
سمت میدانده ندر بو های و هو    انس و جنه دهشت انداز اولدی بو
دیدی عمران عمر شاه اولسون زیاد    قوم اسرائیلیان کیم اولدی شاد
شاهک احسانیله جمله شادمان    رقص ایدوب اولمقده دیر کفزنان
دیدی ای کاش اویله اولسه لیک بن    پرغم اندیشه وادبا مدن

## ترسیدن فرعون از آن بانگ

## فرعونک اول صدادن خوف ایتدیکیدر

این

این صدا جان مرا تغییر کرد
از غم و اندوه تلخم پر کرد

پش می آمد پس میرفت شه
جمله شب او همچو حامل وقت زه

هر زمان میگفت ای عمران مرا
سخت از جا برده است این نعرها

زهره نی عمران مسکین را که تا
باز گوید اختلاط جفت را

که زن عمران بعمران در خزید
تا که شد استارهٔ موسی بدید

هر پیمبر که در آید در رحم
نجم او بر چرخ گردد منجم

## پیدا شدن ستارهٔ موسی علیه السلام بر آسمان و غریو منجمان در میدان

برفلک پیدا شد آن استاره اش
کوری فرعون و مکر و چاره اش

روز شد گفتش که ای عمران برو
واقف آن غلغل و آن بانگ شو

راند عمران جانب میدان وگفت
این چه غلغل بود شاهنشه نخفت

هر منجم سر برهنه جامه چاک
همچو اصحاب عزا پوشید خاک

همچو اصحاب عزا آوازشان
برگرفته از فغان و سازشان

ریش و مو برکنده رو بدریدگان
خاک بر سر کرده خون پر دیدگان

گفت خیرست اینچه آشوبست حال
بد نشانی میدهد منحوس سال

عذر آوردند وگفتند ای امیر
کرد مارا دست تقدیرش اسیر

این همه کردیم و دولت تیره شد
دشمن شه هست گشت و خیره شد

شب ستارهٔ آن پسر آمد عیان
کوری ما بر جبین آسمان

زد ستارهٔ آن پیمبر بر سما
ما ستاره بار گشتیم از بکا

با دل خوش شاد عمران وز نفاق
دست بر سر می بزد کاه الفراق

کرد عمران خویش پرخشم و ترش
رفت چون دیوانگان بی‌عقل و هش

خویشتن را اعجمی کرد و براند
گفتهای بس خشن بر جمع خواند

خویشتن را ترش و غمکین ساخت او
نردهای بازگونه باخت او

گفتشان شاه مرا بفریفتید
از خیانت وز طمع نشکفتید

سوی میدان شاه را انگیختید
آبروی شاه مارا ریختید

دست بر سینه زدید اندر ضمان
شاه مارا فارغ آریم از غمان

شاه هم بشنید وگفت ای خائنان
من برآویزم شمارا بی امان

خویش را در مضحکه انداختم
مالها با دشمنان در باختم

تا که امشب جمله اسرائیلیان
دور ماندند از ملاقات زنان

بو صدا کیم جانی تغییر ایلدی
تلخی غصه بنی پر ایلدی

پشکاهنه گلوب گیتدکجه شاه
چون زن حامل او شب ایلردی آه

دیردی ای عمران بو دمده پخبر
تنکدل ایتدی بنی بو نعره لر

زهره یوق عمرانده گفتار ایلیه
اختلاط جفتن اظهار ایلیه

همسری عمرانه چون ایتدی قران
کوکب موسی همان اولدی عیان

بر پیمبر دوشه رحم مادره
نقش اولوردی نجمی چرخ اخضره

## موسی علیه السلامک ستاره سی آسمانده بدیدار اولوب میدانده منجملرک غریولری بیاننده در

اختر موسی اولوب زیب سما
کوری فرعونه اولدی رونما

کوندز اولدی دیدی ای عمران یتش
کورندر اول نعره و صیت و روش

کلدی میدانه دیدی عمران نوله
شاهی بی خواب ایلدی بو غلغله

هر منجم سر برهنه جامه چاک
ماتم ایتدی اولدی افتاده بخاک

ماتم اصحابی گبی آوازه لر
آه و افغاندن طوتلمش سر بسر

صاچ صقال پژمرده چهره زخمناک
دیده لر پرخون و سر پر گرد و خاک

دیدی خیر اوله نه بو آشوب و حال
بد نشان نحس انجق حکم سال

اعتذار ایدوب دیدیلر ای امیر
اولمشز تقدیر مولایه اسیر

گیتدی تدبیر اولدی دولت تیره آه
ظاهر و هم غالب اولدی خصم شاه

اختری اولدی بو شب انک عیان
نقش رغم ایتدی جبین آسمان

اول پیمبر کوکب افروز سما
بزدن اختر زیرا اشک اولدی بکا

شادی قلب اولدی عمرانه نطاق
دست بر سر دیر ایدی آه الفراق

ساخته عمران اولوب پر قهر و جوش
گیتدی مجنونلر گبی بی عقل و هوش

لال ایدوب کندین هم ایلردی شتاب
هم نجوم اهلینه ایلردی عتاب

نفس ایتدی ترش و غمکین ساخته
ایتدی نرد بازگونی باخته

سوزلریله ایتدیلر شاهه فریب
هپ خیانتدن طمعدن مستریب

شاهمزی تحریک میدان ایتدیلر
آبروی شاهی ریزان ایتدیلر

دست بر سینه بو ایدی مدعا
شاهمز بز ایلرز غمدن رها

شاه ایشتدکده دیدی ای خائنان
بن سزی صلب ایلرم ویرمم امان

کندم ایتدم سخره ساز مضحکه
مال بذل دشمنان معرکه

تا بو گیجه جمله اسرائیلیان
اوله مهجور ملاقات زنان

مال رفت وآب رو وکار خام ... این بودیاری وافعال کرام
سالها ادرار وخلعت می برید ... مملکتها را مسلم میخورید
رأیتان این بود فرهنگ ونجوم ... طبلخوارانید ومکارید وشوم
من شمارا بردرم آتش زنم ... بینی وگوش ولباتنان برکنم
من شمارا هیزم آتش کنم ... عیش رفته برشما ناخوش کنم
سجده کردند وبکفتند ای خدیو ... کریکی کرت زما چربید دیو
سالها دفع بلاها کرده ایم ... وهم وحیران زانچه ماها کرده ایم
فوت شد ازما وحکمش شد بدید ... نطفه اش جست ورحم اندر خزید
لیک استغفار این روز ولاد ... مانکه داریم ای شاه قباد
روز میلادش رصد بندیم ما ... تانکردد فوت ونجهد این قضا
کرنداریم این نکه مارا بکش ... ای غلام رأی تو افکار وهش
تابنه مه می شمرد اوروز روز ... تانپرد تیر حکم خصم دوز
چون مکان برلامکان حمله برد ... سرنکون آید زخون خود خورد
چون زمین با آسمان خصمی کند ... شوره کردد سرز مرکی برزند
نقش با نقاشش پنجه میزند ... سبلتان وریش خود برمی کند

مال وآبرو کیدوب کار اولدی خام ... بومیدر یاری افعال کرام
بونجه ییل احسان وخلعتلرله سز ... ملکتم اپچره مسلم اولدیکز
بومی عقل ورأی وتدبیر نجوم ... جمله کز بیهوده کو مکار وشوم
عضوکز چاک وشرر پوش ایده یم ... قطع بینی ولب وکوش ایده یم
آتش خشمه یانوب هیزم مثال ... عشرت سابق سزه اولسون خیال
سجده ایتدیلر دیدیلر ای خدیو ... بزده کربرکره اولسه مکر دیو
نیجه ییللر ایلدک دفع بلا ... وهمز حیران بوکاره اولا
فوت اولوب بزدن که حمل اولدی بدید ... نطفه دن حمل اولدی پنهان مستفید
بومکافاته ولی ای پادشاه ... ایده لم مولدده تدقیق نکاه
روز میلاده کرک بند رصد ... بوقضایی فوت اوله ممنوع وسد
چاره ایتمزسک اکر اولدر بزی ... ساکه ایتدک بنده رأی عاجزی
صایدیلر هرکون طقوز آیی تمام ... ایتمیه تأثیر حکم اجرای کام
هرکیم ایتسه قصد شبخون قضا ... ویردی سفک خونه کویا رضا
خصم اولورسه آسمان ایله زمین ... شوره کی مرکدن اولمز این
نقش اکر نقاشه اولسه پنجه کیر ... ریش وسبلتدن چیقار خوار وحقیر

## خواندن فرعون زنان نوزاده را سوی میدان هم جهت مکر

## مکرا ایچون وضع حمل ایدن زنانی فرعونک جانب میدانه دعوت ایتدیکیدر

بعد نه مه شه برون آورد تخت ... سوی میدان ومنادی کرد سخت
کای زنان با طفلکان بیرون روید ... جمله اسرائیلیان بیرون شوید
انچنانکه پار مردانرا رسید ... خلعت وهرکس ازیشان زر کشید
هین زنان امسال اقبال شماست ... تا یابد هرکسی چیزی که خواست
مرزنانرا خلعت وبخشش دهد ... کودکانرا هم کلاه زر نهد
هرکه او این ماه زاییدست هین ... کنجها کیرید از شاه مکین
آن زنان با طفلکان بیرون شدند ... شادمان تا خیمهٔ شاه آمدند
هرزن نوزاده بیرون شد زشهر ... سوی میدان غافل از دستان وقهر
چون زنان جمله بدو کرد آمدند ... هرچه بود آن نرز مادر بستدند
سربریدندش که اینست احتیاط ... تا نروید خصم ونفزاید خباط

چونطقوز آی کچدی قوردی شاه تخت ... سمت میدانه ندا ایتدردی سخت
ای زنان اطفالکزله بالتمام ... ایتسون اسرائیلی میدانی مقام
شویله کیم ییل اولنده اولرجال ... خلعت وزر آلدی اولدی اهل مال
پس بوییل اقبالکزدر ای زنان ... هرکس اولسون مطلبیله شادمان
شه زنانه یعنی خلعتلر ویرر ... کودکان ایچون کلاه زر ویرر
هرکیمک مولودی اولمشدر بوماه ... اکه چوق احسانله وعد ایتدی شاه
مادران اطفالن آلدی سربسر ... ایتدی شادان خیمهٔ شاهه کذر
شهردن چیقدی زن نوزاده هپ ... اولدی میدان سمتنه سرداده هپ
چوزنان جمع اولدی انده سربسر ... ارکن مادرلرندن آلدیلر
ایتدیلر بی سر برای احتیاط ... تا ظهور خصم اوله بی ارتباط

## بوجود آمدن موسی وآمدن عوانان بخانهٔ عمران ووحی آمدن بمادر موسی که موسی را در آتش انداز

## موسی علیه السلامک وجوده کلوب عوانانک خانهٔ عمرانه کلدکلری ومادرنه موسایی ناره القا ایچون وحی اولندیغیدر

خود

خود زن عمرانکه موسی برده بود
دامن اندر چید از آن آشوب و دود

آن زنان قابله در خانها
بهر جاسوسی فرستاد آن دغا

غمزه کردندش که اینجا کودکیست
نامد او میدان که در وهم و شکیست

اندرین کوچه یکی زیبا زنیست
کودکی دارد ولیکن پرفنیست

پس عوانان آمدند او طفل را
در تنور انداخت با امر خدا

وحی آمد سوی زن زان باخبر
که زاصل آن خلیلست این پسر

عصمت یا نار کونی باردا
لاتکون النار حرا شاردا

زن بوحی انداخت او را در شرر
بر تن موسی نکرد آتش اثر

پس عوانان بی مراد آنسو شدند
باز غمازان کزان واقف بدند

با عوانان ماجرا بر داشتند
پیش فرعون از برای دانک چند

کای عوانان باز گردید آن طرف
نیک نیکو بنگرید اندر غرف

حامل موسی زن عمران ایدی
قصه دن آگاه اولوب پنهان ایدی

خانه خانه قابله بو نجه زمان
اولدیلر جاسوس طفل بوزمان

غمز اولندی قالدی بر کودک ولی
کلمدی میدانه وهم اولدی جلی

کوچه ده واربر زن زیبانشان
کودکی واردر ولیکن نکته دان

کلدیلر تفتیش طفله اهل شور
ایتدی امر حق ایله وضع تنور

مادرینه وحی حق ویردی خبر
اولدی نسلندن خلیلک بو پسر

عصمت ایله نار اولور باردا کا
سوز نار اولمز ابد وار داکا

ایتدی چون وحی ایله القای شرر
کلمدی موسایه آتشدن ضرر

چون عوانان ایتدیلر مطلب رجوع
ایتدی غمازان ینه جد و قوع

اول عوانانه شدید اولدی غلو
حرص چندین نقد فرعون ایدی بو

ای عوانان امر ظاهر اول طرف
کیم کرک اقدام و تفتیش غرف

## وحی آمدن بمادر موسی که موسی را در آب انداز

## مادر موسی یه موسی یی القای آب ایتمک ایچون وحی اولندیغیدر

باز وحی آمد که در آبش فکن
روی در امید دار و مومکن

در فکن در نیلش و کن اعتمید
من ترا با وی رسانم روسپید

این سخن پایان ندارد مکرهاش
جمله می پیچید هم در ساق و پاش

صد هزاران طفل میکشت او برون
موسی اندر صدر خانه در درون

از جنون میکشت هر جا بد جنین
از حیل آن کورچشم دوربین

اژدها بد مکر فرعون عنود
مکر شاهان جهانرا خورده بود

لیک از و فرعونتر آمد بدید
هم ورا هم مکر او را در کشید

اژدها بود و عصا شد اژدها
این بخورد آنرا بتوفیق خدا

دست شد بالای دست این تا کجا
تا بیزدان که الیه المنتها

کان یکی دریاست بیغور و کران
جمله دریاها چو سیلی پیش آن

حیلها و چارها کر اژدهاست
پیش الا الله آنها جمله لاست

چون رسید اینجا بیانم سر نهاد
محو شد والله اعلم بالرشاد

انچه در فرعون بود اندر تو هست
لیک اژدرهات محبوس چهست

ای دریغ این جملهٔ احوال تست
تو بران فرعون بر خواهیش بست

کر ز تو کویند وحشت زایدت
ور ز دیکر چون فسان بنمایدت

چه خرابت میکند نفس لعین
دور می اندازدت سخت این قرین

آتشترا هیزم فرعون نیست
ورنه چون فرعون او شعله زنیست

ینه وحی اولدی قیلوب القای آب
قیل توکل چکمه یأس و اضطراب

نیله القا ایله بر وفق مراد
ایلرم آخر سنی وصلیله شاد

بو سوزک پایانی یوق در مکری چوق
پیچ و تابن کورممش آزاده یوق

نیجه بیک طفلی هلاک ایتدی تمام
صدر خانه اولدی موسایه مقام

کیم جنون ایتدی آنی خصم جنین
حیله ده خود کورچشم و دوربین

اژدها در مکر فرعون عنود
مکر شاهان اولدی اندن بی وجود

لیک اکا بر غالب اولدی خصم جان
هم آنی هم مکرن ایتدی ناتوان

اژدها ایدی ولی اکا عصا
اژدها اولدی بتوفیق خدا

دست بر بالای دست اولدی شها
تا او حقه کیم الیه المنتها

کیم او بر دریا که بی غور و کنار
جمله دریالر یانندہ قطره وار

حیله و تدبیر اولورسه اژدها
حکم الا الله ایله سر جمله لا

بونده چون اولدی بیان ایچون کشاد
اولدی محو الله اعلم بالرشاد

کار فرعون اولدی سنده قیل نکاه
لیک سنده اژدها محبوس چاه

حیف اولدی جمله احوالک سنک
کتدی فرعونه خیال روشنک

سا که سندن دیسه لر وحشت ویرر
بر حکایت غیریدن لذت ویرر

پس خراب ایلرسنی نفس لعین
دور ایدر حقدن قتی سوء قرین

آتشکده هیزم فرعون یوق
انده چون فرعون فر و عون یوق

## حکایت مارگیری که اژدهای افسرده را مرده پنداشت و در ریسمانهاش پیچید و آورد به بغداد برای هنگامه

یک حکایت بشنو از تاریخ گوی ‌ ‌ تا بری زین راز سرپوشیده بوی
مارگیری رفت سوی کوهسار ‌ ‌ تا بگیرد او بافسونهاش مار
گر گران و گر شتابنده بود ‌ ‌ عاقبت جوینده یابنده بود
در طلب زن دائما تو هر دو دست ‌ ‌ که طلب در راه نیکو رهبرست
لنگ و لوک و خفته شکل و بی ادب ‌ ‌ سوی او می غیژ و او را می طلب
که بگفت و که بخاموشی و که ‌ ‌ بوی کردن گیر هر سو بوی شه
گفت آن یعقوب با اولاد خویش ‌ ‌ جستن یوسف کنید از حد بیش
هر حس خود را درین جستن بجد ‌ ‌ هر طرف رانید شکل مستعد
گفت از روح خدا لا تیأسوا ‌ ‌ همچو گم کرده پسر رو سو بسو
از ره حس دهان پرسان شوید ‌ ‌ گوش را بر چار راه او نهید
هر کجا بوی خوش آید بو برید ‌ ‌ سوی آن سر کاشنای آن سرید
هر کجا لطفی ببینی از کسی ‌ ‌ سوی اصل لطف ره یابی عسی
این همه خوشها ز دریاییست ژرف ‌ ‌ جزو را بگذار و بر کل دار طرف
جنگهای خلق بهر خوبیست ‌ ‌ برگ بی برگی نشان طوبیست
خشمهای خلق بهر آشتیست ‌ ‌ دام راحت دائما بی راحتیست
هر زدن بهر نوازش را بود ‌ ‌ هر گله از شکر آگه می کند
بوی بر از جزو تا کل ای کریم ‌ ‌ بوی بر از ضد تا ضد ای حکیم
جنگها می آشتی آرد درست ‌ ‌ مارگیر از بهر یاری مار جست
بهر یاری مار جوید آدمی ‌ ‌ غم خورد بهر حریف بی غمی
او همی جستی یکی مار شگرف ‌ ‌ گرد کوهستان و در ایام برف
اژدهای مرده دید آنجا عظیم ‌ ‌ که دلش از شکل او شد پر ز بیم
مارگیر اندر زمستان شدید ‌ ‌ مار می جست اژدهای مرده دید
مارگیر از بهر حیرانی خلق ‌ ‌ مارگیرد اینت نادانی خلق
آدمی کوهیست چون مفتون شود ‌ ‌ کوه اندر مار حیران چون شود
خویشتن نشناخت مسکین آدمی ‌ ‌ از فزونی آمد و شد در کمی
خویشتن را آدمی ارزان فروخت ‌ ‌ بود اطلس خویش بر دلقی بدوخت
صد هزاران مار و که حیران اوست ‌ ‌ او چرا حیران شدست و مار دوست
مارگیر آن اژدها را برگرفت ‌ ‌ سوی بغداد آمد از بهر شگفت

## بریلاجی اژدهای افسرده یی مرده ظنیله عظیم ریسمان ایله بسته ایدوب سیر اچون بغداد شهرینه کوتوردیکیدر

برحکایت نقل ایدر تاریخ کو ‌ ‌ قصه دن اولمق کرکدر حصه جو
کوهساره کتدی کیم بر مارگیر ‌ ‌ اوله افسونیله ماره کارگیر
کرتانی اوزره کر تعجیل ایدر ‌ ‌ طالب البته مطلبی تحصیل ایدر
ایکی دست ایله طلب قیل دائما ‌ ‌ کیم یوله صدق طلبدر رهنما
خسته و بیدست و پا و بسته لب ‌ ‌ اکه عزم ایت ایله مطلوبی طلب
وقت گفتار و خموشی گاه گاه ‌ ‌ سو بسو قیل سعی شم بوی شاه
دیدی اولادینه یعقوب نبی ‌ ‌ یوسفک سچد کرکدر مطلبی
ایلیوب هر سو طلبده سعی و جد ‌ ‌ امر لازم مدرسنزه اولمق مجد
دیدی حق من روحنا لا تیأسوا ‌ ‌ قیل طلب گمگشته اوغلی سو بسو
راه حسی ایلیوب وقف دهان ‌ ‌ کوشی چار اطرافه ایله پاسبان
قنده خوش بو اولدی استشمام قیل ‌ ‌ واقف راز اولمغه اقدام قیل
قنده کورسک لطف معتادن اثر ‌ ‌ اصل لطفه طالب اول بولدک ظفر
بریم بی غایتسکدر اول کمال ‌ ‌ جزئی ترک ایت کله ایله اشتغال
جنگی خلقک زینت و زیبایه در ‌ ‌ برگ بی برگی ایسه طوبایه در
صلح اچوندر خشمی خلقک ای رفیق ‌ ‌ راحته پر راحت اولمقدر طریق
لطفه باعث قهر اولور آزار اولور ‌ ‌ شکوه یه آخر شکر یار اولور
جزؤدن ایله کله قلبک منصرف ‌ ‌ ضد اولور ضد یله زیرا منکشف
صلح اچوندر اصل و فرع دار و گیر ‌ ‌ ماری یاری اچون استر مارگیر
یاری اچون مار استر آدمی ‌ ‌ بی غم اچون چکمده دائم غمی
مارگیر استردی بر مار شگرف ‌ ‌ کتدی کهساره دم سرد و برف
مرده بر اژدر کورب انده عظیم ‌ ‌ هیبت ایتدی قلبنی پر خوف و بیم
اکه اولدی وقت سرمای شدید ‌ ‌ مار ارر کن مرده اژدرها بدید
خلقی حیران ایتمکچون مارگیر ‌ ‌ مار طوتدی اول جهالتدن خبر
کوه در آدم نیجه لرزان اولور ‌ ‌ کوه ماره نیجه حیران اولور
قدرینی بیلمز بو مسکین آدمی ‌ ‌ ایلر افزونیدن اقبال کمی
کندی ذاتن آدمی ارزان ویرر ‌ ‌ اطلس اوزره دلقه عنوان ویرر
نیجه بیک مار و جبل حیران اکا ‌ ‌ انده حیرت مار و اژدردن نکا
مارگیر اول اژدری الدی همان ‌ ‌ اولدی بغداده عجب اچون روان

اژدهایی چون ستون خانهٔ / می کشیدش از پی هنگامهٔ
کاژدهای مردهٔ آورده ام / درشکارش من جگرها خورده ام
او همی مرده گمان بردش ولیک / زنده بود و او ندیدش نیک نیک
او ز سرماها و برف افسرده بود / زنده بود و شکل مرده می نمود
عالم افسرده ست و نام او جماد / جامد افسرده بود ای اوستاد
باش تا خورشید حشر آید عیان / تا ببینی جنبش جسم جهان
چون عصای موسی اینجا مار شد / عقل را از ساکنان اخبار شد
پارهٔ خاکی ترا چون مرد ساخت / خاکها را جملگی باید شناخت
مرده زینسواند وز انسو زنده اند / خامش اینجا زان طرف گوینده اند
چون از انسوشان فرستد سوی ما / آن عصا گردد سوی ما اژدها
کوهها هم لحن داودی کند / جوهر آهن بکف مومی شود
باد حمال سلیمانی شود / بحر با موسی سخندانی شود
ماه با احمد اشارت بین شود / نار ابراهیم را نسرین شود
خاک قارونرا چو ماری درکشد / استن حنانه آید در رشد
سنگ بر احمد سلامی میکند / کوه یحیی را پیامی میکند
ما سمیعیم و بصیریم و خوشیم / با شما نامحرمان ما خامشیم
چون شما سوی جمادی می روید / محرم جان جمادان چون شوید
از جمادی عالم جانها روید / غلغل اجزای عالم بشنوید
فاش تسبیح جمادات آیدت / وسوسهٔ تأویلها نربایدت
چون ندارد جان تو قندیلها / بهر بینش کردهٔ تأویلها
که غرض تسبیح ظاهر کی بود / دعوی دیدن خیال وغی بود
بلکه مر بیننده را دیدار آن / وقت عبرت میکند تسبیح خوان
پس چو از تسبیح یادت میدهد / آن دلالت همچو گفتن می بود
این بود تأویل اهل اعتزال / وای آنکس کو ندارد نور حال
چون ز حس بیرون نیامد آدمی / باشد از تصویر غیبی اعجمی
این سخن پایان ندارد مارگیر / می کشید آن ماررا با صد زحیر
تا ببغداد آمد آن هنگامه جو / تا نهد هنگامهٔ بر چارسو
بر لب شط مرد هنگامه نهاد / غلغله در شهر بغداد اوفتاد
مارگیری اژدها آورده است / بوالعجب نادر شکاری کرده است
جمع آمد صدهزاران خام ریش / صید او گشته چو او از ابلهیش

اژدها اتا که مانند ستون / چکدی هشتله اولوب وحشت فنون
دیدی بر اژدر کتوردم مرده لیک / بغرمی خون ایلدی اول مرده ریک
مرده ظن ایتدی انی لیک اژدها / زنده ایدی باقمدی برخوش اکا
ایلیوب سرما و برف افسرده جان / زنده ایدی مرده شکلنده عیان
بو جهان افسرده در نامی جماد / جامد افسرده در وحشت نهاد
تاب مهر حشر اوله چونکیم عیان / کوره نه جنبش کوستر جسم جهان
چونکه موسانک عصاسی اولدی مار / عقله ساکنلردن اولدی اعتبار
ذره ذره طپراغک احیا ایدن / خاک وغیره واقف سر وعلن
بوکا مرده اوسمته زنده حال / بونده مغلق انده مطلق هرمائل
اولطرفدن مار اولدی خودنما / بوطرفدن اژدها اولدی عصا
صوت داوده جبال ایلر هجوم / جوهر آهن اولور کف اچره موم
روزکار اوزره سلیمان تخت زن / سحر ایله موسی ایدر بسط سخن
فخر عالمدن اشارت شق ماه / آتش ابراهیمه گلزار و پناه
خاکی ایدر قارونی طعمه همچو مار / شاخ خرماده حنین و آه و زار
سنگ ایدر سلطان کونینه سلام / کوه ایدر یحیایه ارسال پیام
یعنی دیرلر بز سمیعز هم بصیر / صور تا خاموشز اما کیم خبیر
اولدیکز چون سالک راه جماد / محرمیستده نه ممکن اتحاد
جامد اولمه ایله ارواح ایله جوش / غلغل اجزاء دهری ایله گوش
تا که تسبیح جمادات اوله فاش / وهم تأویلاتی قوغافل مباش
چونکه یوق روحک اچون قندیللر / کورمک اچون ایلمه تأویللر
کیم غرض تسبیح ظاهرمی اولور / رؤیت وفکر عمابرمی اولور
بلکه اول رؤیت بصیری بیکمان / وقت عبرتده ایدر تسبیح خوان
چونکه ایتدردی سکا تسبیحی یاد / اول دلالت اولدی تسبیح مراد
بویله در تأویل اهل اعتزال / نیلسون یوق انده زیرا نور حال
حس ظاهردن که چیقمز آدمی / اولدی تصویرات غیبیه اعجمی
بوسوزک پایانی یوقدر ماری کور / طالبان مار بدکرداری کور
کلدی چون بغداده اول هنگامه جو / تا اوله هنگامه ساز چارسو
شط کنارنده اولوب هنگامه ساز / اولدی شایع اهل بغداده بوراز
مارگیر اژدر کتورمش کیم عجیب / بوالعجب نادر شکار اما مهیب
نیچه بیک ناپخته جمع اولدی همان / گندیه بکزر شکار ابلهان

منتظر ایشان وهم او منتظر　　تا که جمع آیند خلق منتشر
مردم هنگامه افزونتر شود　　کدیه وتوزیع نیکوتر رود
جمع آمد صد هزاران ژاژخا　　حلقه گشته پشت پا بر پشت پا
مردرا از زن خبر نه زازدحام　　رفته درهم چون قیامت خاص وعام
چون همی حراقه جنبانید او　　می کشیدند اهل هنگامه گلو
واژدها در زمهریر افسرده بود　　زیر صد گونه پلاس وپرده بود
بسته بودش با رسنهای غلیظ　　احتیاطی کرده بودش آن حفیظ
در درنگ وانتظار واتفاق　　تافت بر آن مار خورشید عراق
آفتاب گرمسیرش گرم کرد　　رفت از اعضای او اخلاط سرد
مرده بود وزنده گشت او از شگفت　　اژدها بر خویش جنبیدن گرفت
خلقرا از جنبش آن مرده مار　　گشتشان آن یک تحیر صد هزار
با تحیر نعرها انگیختند　　جملگان از جنبشش بگریختند
میگسست او بند وزان بانگ بلند　　هر طرف میرفت چاقاچاق بند
بندها بشکست وبیرون شد ز زیر　　اژدهای زشت غران همچو شیر
در هزیمت بس خلایق کشته شد　　از فتاده کشتگان صد پشته شد
مارگیر از ترس بر جا خشک گشت　　که چه آوردم من از کهسار ودشت
گرگرا بیدار کرد آن کور میش　　رفت نادان سوی عزرائیل خویش
اژدها یک لقمه کرد آن گیجرا　　سهل باشد خون خوری حجاج را
خویشرا بر استنی پیچید وبست　　استخوان خورده را درهم شکست
نفس اژدرهاست او کی مرده است　　از غم بی آلتی افسرده است
گر بیابد آلت فرعون او　　که بامر او همی رفت آب جو
آنگه او بنیاد فرعونی کند　　راه صد موسی وصد هارون زند
کرمکست آن اژدها از دست فقر　　پشه گردد ز جاه ومال صقر
اژدهارا دار در برف فراق　　هین مکش او را بخورشید عراق
تا فسرده می بود آن اژدهات　　لقمهٔ اویی چو او یابد نجات
مات کن او را وایمن شو ز مات　　رحم کم کن نیست او ز اهل صلات
کان تف خورشید شهوت بر زند　　آن خفاش مرده ریکت پر زند
می کشانش در جهاد ودر قتال　　مردوار الله یجزیک الوصال
چونکه آن مرد اژدهارا آورید　　در هوای گرم خوش شد آن مرید
لاجرم آن فتنها کرد ای عزیز　　بلکه صد چندان که ما گفتیم نیز

خلق جمله منتظر او منتظر　　تا اوله مجموع خلق منتشر
خلق بر هنگامه ده اولسه فزون　　خیلیجه محصول امید ایلر درون
ایتدی جمعیت هزاران ژاژخا　　اولدیلر اطرافه حلقه پا بپا
مرد زندن فرق اولنمز ازدحام　　طولدی مانند قیامت خاص وعام
چون ایده حراقه سن تحریک بو　　اهل هنگامه چکرلردی گلو
اژدری ایتمش برودت سرزده　　گرچه پنهان یوز پلاس وپرده ده
بندی اولمشدی نیجه محکم رسن　　احتیاط ایتمشدی وهم وبیمدن
اولدی جمعیتده تاب طمطراق　　ماره تأثیر ایتدی خورشید عراق
ویردی حر شمس اکا چون تاب وتف　　سردیٔ اعضاسی اولدی برطرف
مرده ایکن زنده اولدی ناگهان　　اولدی اژدرهاده چون جنبش عیان
خلق کوردی جنبش ایلر مرده مار　　اولدی انلرده تحیر صد هزار
حیرت ایله نعره سازان اولدیلر　　هپ او جنبشدن گریزان اولدیلر
اول صدادن بندین ایتدی چاکچاک　　هر طرف گتدی صدای هولناک
بندلر مقطوع اولوب چیقدی دلیر　　اژدهای زشت کیم مانند شیر
نیجه خلق اولدی هزیمتده هلاک　　کیمی کشته کیمی خود پامال خاک
خشک اولوب قالدی یرنده مارگیر　　صید قیدنده ایکن اولدی اسیر
گرگی بیدار ایلدی اول میش کور　　ایتدی نادان یعنی عزم موت وکور
ابلهی بر لقمه ایتدی اژدها　　سهل اولور حجاج ایچون سفک دما
بر ستونه اولدی پیچیده همان　　طعمه سندن ایتدی کسر استخوان
نفسک اژدرهاسی صانمه مرده در　　آلت واسبابسز افسرده در
بولسه حکم آلت فرعونی بو　　کیم اکا منقاد اولوردی آب جو
ایلیوب دعوی فرعون ایله لاف　　ایده موسی ایله هارونه خلاف
اژدهایی فقر ایدر کرم حقیر　　پشه یی شاهین ایدر مال کثیر
اژدری قیل خستهٔ برف فراق　　ایلمه پرتاب خورشید عراق
اولسه افسرده اسیرک اژدها　　لقمه ایلر اول سنی بولسه رها
ماتدن آزاده اول قیل انی مات　　ناسزادر ایتمه رحم والتفات
زندهٔ خورشید شهوتدر حذر　　ایلر اول خفاشکی شهباز پر
اول مجاهد ایله انکله قتال　　مرد اول الله یجزیک الوصال
چون گتوردی اژدری اول مرد دون　　قوتی اولدی حرارتدن فزون
لاجرم اول فتنه‌لر اولدی پدید　　ساکه یوز نقلمدن افزون ومزید

تو طمع داری که او را بی جفا | بسته داری در وقار و در وفا
هر خسی را این تمنا کی رسد | موسیئی باید که اژدها کشد
صد هزاران خلق ز اژدرهای او | در هزیمت کشته شد از رای او

سنده اول امیدوار کیم بی جفا | بسته و محفوظ اولور انده وفا
هر کسه اولمز بو فکری ایلمک | اژدها اولدرمکه موسی کرک
اژدرندن نیچه بیک خلق اولدی خاک | یعنی اولدی اول هزیمتده هلاک

## تهدید کردن فرعون موسی را علیه السلام

گفت فرعونش چرا تو ای کلیم | خلق را کشتی و افکندی بیم
در هزیمت از تو افتادند خلق | در هزیمت کشته شد مردم ز زلق
لاجرم مردم ترا دشمن گرفت | کین تو در سینه مرد و زن گرفت
خلق را میخواندی در عکس شد | از خلافت مردمانرا نیست بد
من هم از شرت اگر پس می خزم | در مکافات تو دیگی می پزم
دل ازین برکن که بفریبی مرا | یا بجز فی پس روی گردد ترا
تو بدان غره مشو کش ساختی | در دل خلقان هراس انداختی
صد چنین آری و هم رسوا شوی | خوار گردی ضحکه غوغا شوی
همچو تو سالوس بسیاران بدند | عاقبت در مصر ما رسوا شدند

## موسای کلیمه فرعونک تهدید ایتدیکیدر

دیدی فرعون اکه نیچون ای کلیم | خلقی ایتدک کشته اوهام و بیم
خلقی افشان هزیمت ایلدک | قتل و اهلاکه عزیمت ایلدک
لاجرم خلق اولدیلر دشمن سکا | کینه دار سینه مرد و زن سکا
مطلبک برعکس اوله کار جهان | شاهمز اولمق نه ممکن مردمان
چونکه سندن صرف آفات ایلیم | بن سکا لایق مکافات ایلیم
اویله صانمه ایده سن باکه فریب | ساکه بندن اولا مخلص عنقریب
غره اولمه ایتدیگک کاره هله | کیم قلوب ناسه ویردک زلزله
بویله یوز فن ایلر ایسک هر کا | خوار اولوب ایلرکولر جمله سکا
ساکه بکزر بونده چوق دعوا اولور | مصرمزده عاقبت رسوا اولور

## جواب موسی علیه السلام فرعون را

گفت با امر حقم اشراک نیست | گر بریزد خونم امرش باک نیست
راضیم من شاکرم من ای حریف | اینطرف رسوا و پیش حق شریف
پیش خلقان خوار و زار و ریشخند | پیش حق مطلوب و محبوب و پسند
از سخن میگویم این ورنی خدا | از سیه رویان کند فردا ترا
عزت آن اوست و آن بندگانش | ز آدم و ابلیس بر میخوان نشانش
شرح حق پایان ندارد همچو حق | هین دهان بربند و برگردان ورق

## موسای کلیمک فرعونه جوابیدر

دیدی امر حقه یوقدر اشتراک | قانم ایلرسه هدر یوق وهم و باک
راضیم بن شاکرم اولسم اگر | بو طرف رسوا و حقده معتبر
خلق ایچنده خوار و زار و مستمند | درگه مولاده مقبول و پسند
ساکه پند اولدی سوزم یوخسه اله | هپ سنی فردا ده ایلر روسیاه
عزت آنک هم عباد صالحک | آدم و ابلیس بندر ناصحک
حق و شرح حق ایچون غایت محال | اول دهن بسته ورق گردان حال

## پاسخ دادن فرعون موسی را علیه السلام

گفت فرعونش ورق در حکم ماست | دفتر و دیوان حکم این دم مراست
مرمرا بخریده اند اهل جهان | از همه عاقل تری تو ای فلان
موسیا خود را خریدی هین برو | خویشتن کم بین بخود غره مشو
جمع آرم ساحران دهر را | تا که جهل تو نمایم شهر را
این نخواهد شد بروزی و دو روز | مهلتم ده تا چهل روز تموز

## حضرت موسی علیه السلامه فرعونک جوابیدر

دیدی فرعون اولدی حکمده جهان | شمدی محکومم امور مردمان
هپ بنی خلق جهان ایتدی قبول | جمله دن عاقلترم صاحب اصول
کندک ای موسی بزه صاتمه یتر | کوره نفسک اولمه مغرور هنر
ساحران دهری احضار ایلیم | جهلکی بو فنده اظهار ایلیم
برایکی کونده اکا اولمز نظام | پس بکا چل روز مهلت ویر تمام

## جواب موسی علیه السلام مر فرعون را

## ینه موسی علیه السلامک فرعونه جوابیدر

كفت موسى ايمنرا دستور نيست   بنده ام امهال تو مأمور نيست

كر تو چيرى ومرا خود يار نيست   بندهٔ فرمانم بدانم كار نيست

ميزنم با تو بجد تا زنده ام   من چه كارهٔ نصرتم من بنده ام

ميزنم تا در رسد حكم خدا   او كند هر خصم از خصمى جدا

ديدى موسى يوق بكا دستور حق   بنده يم مهلت دكل مأمور حق

سنده اعوان فكرى بن بيد ستيار   بندهٔ فرمانبرم يوق غيرى كار

زنده اولدقچه ايدوب خدمتده جد   بنده يم لازم بكا اولمق مجد

اولدى كارم بستهٔ حكم خدا   اول ايدر هر خصمى خصمندن جدا

## جواب فرعون موسى را و وحى آمدن بموسى عليه السلام

## موسى عليه السلامه مهلت اچون وحى الهى ورود ايدر

كفت نى نى مهلتى بايد نهاد   عشوها كم ده تو كم پيماى باد

حق تعالى وحى كردش در زمان   مهلتش ده متسع مهراس ازان

اين چهل روزش بده مهلت بطوع   تا سكالد مكرها او نوع نوع

تا بكوشد او كه نى من خفته ام   تيز رو كو پيش ره بكرفته ام

حيلهاشانرا همه برهم زنم   وانچه افزايند من بركم زنم

آب را آرند من آتش كنم   نوش خوش كيرند من ناخوش كنم

مهر پيوندند من ويران كنم   انكه اندر وهم نايد آن كنم

تو مترس و مهلتشده دم دراز   كو سپه كرد آر و صد حيله بساز

ديدى يوقيوق پس بكا مهلت كرك   تا بكى عرض تعلل ايلمك

حق تعالى ايلدى وحى اول زمان   اكه وسعت اوزره مهلت وير همان

مهلت چل روزه وير طوعا رضا   ايلسون انواع مكرى تا قضا

كوشش ايتسون سعينى رد ايلرم   سرعت ايتدكچه يولن سد ايلرم

حيله لر ايتدكچه اول مضطر اولور   هر نه افزون ايلسه كمتر اولور

آب صافى اكه آتش ايلرم   نوشنى مار منقش ايلرم

هر نه اباد ايتسه ويران ايلرم   وهمه كلمز كاره حيران ايلرم

بى الم وير مهلت دور و دراز   جمع لشكر ايلسون اول حيله ساز

## مهلت دادن موسى عليه السلام فرعونرا تا ساحرانرا جمع كند از مداين

## موسى عليه السلامك فرعونه مداينندن جمع سحره اچون مهلت ويرديكيدر

كفت امر آمد برو مهلت ترا   من بجاى خود شدم رستى زما

او همى شد و اژدها اندر عقب   چون سك صياد دانا و محب

چون سك صياد جنبان كرده دم   سنكرا ميكرد ريك او زير سم

سنك و آهنرا بدم در مى كشيد   خرد مى خاييد آهن را بديد

در هوا ميكرد خود بالاى برج   كه هزيمت ميشد از وى روم و كرج

كفك مى انداخت چون اشتر ز كام   قطرهٔ بر هر كه زد ميشد جذام

ژغژغ دندان او دل مى شكست   جان شيران سيه ميشد ز دست

چون بقوم خود رسيد آن مجتبا   شدق او بكرفت باز او شد عصا

تكيه بروى كرد و ميكفت اى عجب   پيش ما خورشيد و پيش خصم شب

اى عجب چون مى نبينند اين سپاه   عالمى پر آفتاب چاشتكاه

چشم باز و كوش باز و اين ذكا   خيره ام در چشم بندى خدا

من از ايشان خيره ايشان هم ز من   از بهارى خار ايشان من سمن

پيششان بردم بسى جام رحيق   سنك شد آبش بپيش اين فريق

ديدى مهله اذن حق اولدى بكا   اشته بن كتدم اجازتدر سكا

كتدى موسى اژدها در پى دوان   كلب صياد معلم وش روان

چون سك صياد ايدوب تحريك دم   ريكزار ايلردى سنكى ضرب سم

سنك و آهن محو اولور چكدكچه دم   آهنى خاييده ايلر هر قدم

بر هوا اولسه اولور برج يقين   روم و كرج و هندى ايلر وهمكين

اشتر آسا اولسه كف انداز كام   قطره سى اعدايى ايلردى جذام

صيت دندانى جكرلر چاك ايدر   جان شيرى وقف وهم و باك ايدر

چونكه كلدى قومنه اول مجتبا   طوتدى اغزن اولدى اول اژدر عصا

اكا ايدوب دير ايدى العجب   سن بزه خورشيد اولورسن خصمه شب

يا نچون كورمز بو قوم بدلقا   عالمه مجلوا ايكن شمس ضحا

كوزقولق وار اشته مهر و روشنى   خيره ايلر قدرت مولا بنى

باكه انلر انلره بن غصه خوار   بربهاره بن سمن انلر چو خار

انلره صوندم نچه جام رحيق   سنكه تبديل ايتدى آبى اول فريق

دستهٔ گل بستم وبردم بپش — هر گلی چون خار گشت ونوش نیش
آن نصیب جان بخویشان بود — چونکه با خویشند پیدا کی شود
خفتهٔ بیدار باید پیش ما — تا ببیداری ببیند خوابها
دشمن این خواب خوش شد فکر خلق — تا نخسبد فکرتش بستست حلق
حیرتی باید که روبد فکر را — خورده حیرت فکر را وذکر را
هر که کاملتر بود او در هنر — او بمعنی پس بصورت پیشتر
راجعون گفت ورجوع اینسان بود — که گله واگردد وخانه رود
چونکه واگردید گله از ورود — پس فتد آن بز که پیش آهنگ بود
پیش افتد آن بز لنگ پسین — اضحک الرجعی وجوه العابسین
از گزافه کی شدند این قوم لنگ — فخر را دادند وبخریدند ننگ
پاشکسته میروند این قوم حج — از حرج راهیست پنهان تا فرج
دل ز دانشها بشستند این فریق — زانکه این دانش نداند آن طریق
دانشی باید که اصلش زان سرست — زانکه هر فرعی باصلش رهبرست
هر پری بر عرض دریا کی پرد — تا لدن علم لدنی میبرد
پس چرا علمی بیاموزی بمرد — که بباید سینه را زان پاک کرد
پس مجو پیشی ازین سر لنگ باش — وقت واگشتن تو پیش آهنگ باش
آخرون السابقون باش ای ظریف — بر شجر سابق بود میوهٔ ظریف
گرچه میوه آخر آید در وجود — اولست او زانکه او مقصود بود
چون ملائک گوی لا علم لنا — تا بگیرد دست تو علمتنا
گر درین مکتب ندانی تو هجا — همچو احمد پرّی از نور حجا
گر نباشی نامدار اندر بلاد — گم نهٔ والله اعلم بالعباد
اندران ویرانه آن معروف نیست — از برای حفظ گنجینهٔ زریست
موضع معروف کی بنهند گنج — زین قبل آمد فرج در زیر رنج
خاطر آرد بس شکال اینجا ولیک — بگسلد اشکال را استور نیک
هست عشقش آتشی اشکال سوز — هر خیالی را برود نور روز
هم از ان سو جو جواب ای مرتضی — کین سؤال آمد از ان سو مر ترا
گوشهٔ بی گوشهٔ دل شه رهیست — تاب لا شرقی ولا غرب از مهیست
تو زین سو وآن سو چون گدا — ای که معنی چه مجویی صدا
هم از ان سو جو که وقت درد تو — میشوی در ذکر یا ربی دو تو
وقت درد ومرگ آن سو می نمی — چونکه دردت رفت چونی اعجمی

انلره گل دسته عرض ایسم اکر — خار اولور گل نیش اولور نوش شکر
اول نصیب جان بی خویشان اولور — چون وجود اهلی اوله بی شان اولور
خفتهٔ بیدار لازمدر که تا — اوله بیدار اولسه ده خواب آشنا
اولدی بو خوش خوابه دشمن فکر خلق — فکری تا نائم دکل بند اولدی حلق
حیرت استر فکری ایده رفت ورو — حیرت اولدی ذکر وفکره لقمه جو
کیمکه کاملدر هنرده قیل نظر — معنی ده پس صورتا اول پیشتر
راجعون دیدی رجوع اولدر که — مرتعندن خانه سمتینه گله
چون رجوع ایده گله ای هم نفس — اولدی پیش آهنگ اولان موقوف پس
پیشرو اولدی بز لنک پسین — اضحک الرجعی وجوه العابسین
نیچه بیهوده اولور بو زمره لنک — ایتدیلر فخری فدای عار وننک
پاشکسته ایتدیلر بو زمره حج — کیم حرجده گزلیدر راه فرج
محو دانش ایتدی دلدن بو فریق — کیم بو دانشله بیلنمز اول طریق
اویله علم استر اوله اصله حری — چونکه هر فرع اولدی اصلک رهبری
هر جناح ایتمز بو دریایی گذر — اول اوله علم لدنیدن مگر
اویله علمی ویره تعلیمه رضا — سینه دن محو ایتمکه ایده اقتضا
سرور اولمه بو طرفدن لنک اول — مرجعک وقتنده پیش آهنک اول
اولدی رمز آخرون السابقون — میوه سابق اولدی اشجار ایسه دون
میوه ده گرچه مؤخر در وجود — لیکن اقدمدر که وار ذاتنده جود
قیل ملک وش عجز لا علم لنا — دستگیرک اوله تا علمتنا
کسب مکتب اولمسه حرف هجا — سنت احمد ده در نور حجا
نامکی بیلمزسه گر اهل بلاد — ساکه بس الله اعلم بالعباد
اولکه معروف اولمدی ویرانه ده — حفظ گنج زر ایچوندر بازده
موضع معروفه قونمز مال وگنج — اولدی بویوزدن فرج موقوف رنج
خاطره بونده گلور چوق اشتباه — حل ایدر اول شبهه‌یی ذکر اله
عشقده وار در بر آتش شبهه سوز — هر خیالی محو ایدر چون نور روز
قیل طلب اندن جوابک پیمقال — کیم ینه گلدی سکا اندن سؤال
گوشهٔ بی غور دلده شاهراه — کیم دکل شرقی وغربی انده ماه
اول جهتدن بو جهتدن چون گدا — استمه ای کوه معنی سن صدا
استه اندن کیم محل درد دل — ذکر یارب اولسنده متصل
درد وغم وقتی دو شرسن اول یکا — گتسه دردک ذکر اولور رغمی سکا

وقت محنت کشتهٔ الله کو / چونکه محنت رفت کویی راه کو
این ازان آمد که حق را بیکمان / هرکه بشناسد بود دائم بران
وانکه در عقل وگمان هستش حجیب / گاه پوشیدست وگه بدریده جیب
عقل جزئی گاه چیره گه نکون / عقل کلی ایمن از ریب المنون
عقل بفروش وهنر حیرت بخر / رو بخواری نی بخارا ای پسر
ما چه خود را در سخن آغشته ایم / کز حکایت ما حکایت گشته ایم
من عدم وافسانه گردم در حنین / تا تقلب یابم اندر ساجدین
این حکایت نیست پیش مردکار / وصف حالست وحضور یار غار
آن اساطیر اولین که گفت عاق / حرف قرآنرا بد آثار نفاق
لامکانی که در و نور خداست / ماضی ومستقبل وحال از کجاست
ماضی ومستقبلش نسبت بتوست / هر دو یک چیزند پنداری که دوست
یک تنی او را پدر ما را پسر / بام زیر زید وبر عمرو آن زبر
نسبت زیر وزبر شد زان دو کس / سقف سوی خویش یک چیزست وبس
نیست مثل آن مثالست این سخن / قاصر از معنی نو حرف کهن
چون لب جو نیست مشکا لب ببند / بی لب وساحل بدست این بحر قند

وقت محنت ذکر الله اولدی لیک / کتدی محنت نفس ایله اولدی شریک
کلدی تواندکه حقی بی کمان / کیم بیلور ذکر اوزره در هرحین وآن
اولکه وار عقل وگماننده حجاب / گاه مستور اولدی گاهی بی نقاب
عقل جزئی گاه چاپک گه زبون / عقل کلی رستهٔ ریب المنون
حیرت اولسون فدا عقل وهنر / سا که خار اولدن بو خواری خوبتر
بز نچون غرق سخن اولمقده یز / کیم حکایتدن حکایت اولمشز
بن عدمده اولدی افسانه حنین / تا تقلب اوله وصل ساجدین
بو حکایت اولمز اهل کارده / وصف حال اولدی حضور یارده
دیرا ساطیر اولین اول قوم عاق / حرف قرآنه اولوب اهل نفاق
لامکان کیم انده در نور خدا / غابر وماضی وحال اولمز اکا
سا که در مستقبل وماضی همان / ایکیسی برسن ایکی ایتدک گمان
بر وجود آکه پدر باکه پسر / بام زیر زیدا ولور عمروه زبر
ایکی یه نسبتله در زیر وزبر / سقفه یکسا اندر دو معنای خبر
مثلی یوقدر بوسوز اولدی برمثال / اولدی بومعناده قاصر حرف قال
چون لب جو قیل زبان قالی بند / بی کنار وساحل اولدی بحر قند

## فرستادن فرعون بمداین در طلب ساحران

چونکه موسی بازگشت واو بماند / اهل رای ومشورترا پیش خواند
آنچنان دیدند کز اطراف مصر / جمع آردشان شه وصراف مصر
او بسی مردم فرستاد آنزمان / هر نواحی بهر جمع جادوان
هر طرف که ساحری بد نامدار / کرد پران سوی او ده پیک کار
دو جوان بودند ساحر مشتهر / سحر ایشان در دل مه مستمر
شیر دوشیده ز مه فاش آشکار / در سفرها رفته بر خمی سوار
شکل کرباسی نموده ماهتاب / آن پیموده فروشیده شتاب
سیم برده مشتری آگه شده / دست از حیرت برخها برزده
صد هزاران همچنین در جادوی / بوده منشی ونبوده چون روی
چون بدیشان آمد این پیغام شاه / کز شما شاهست اکنون چاره خواه
از پی آنکه دو درویش آمدند / بر شه وبر قصرش موکب زدند
نیست با ایشان بغیر از یک عصا / که همی کردد بامرش اژدها
شاه ولشکر جمله بیچاره شدند / زین دو کس جمله بافغان آمدند

## شهر مداینده فرعونک ساحرلری طلب ایتدیکیدر

چونکه موسی کتدی قالدی اول پلید / اولدی اهل مشورتدن مستفید
اویله تدبیر ایتدیلر اطرافدن / جمع اوله مصره هزاران اهل فن
چوق خبرلر ایتدی ارسال اولزمان / هر طرفدن جمع اوله تا ساحران
قنده بر ساحر وار ایسه نامدار / پیک اوچوردی اول یکا اول هرزه کار
وار ایدی ایکی جوان مشتهر / سحری کویا قلب ماهده مستمر
سود صاغردی ماهه اولسه سحرکار / سیر اطرافه اولوردی خم سوار
ماهتابی کوستروب کرباس وار / عالمه اولر صاتاردی بی شمار
اقچه صایمش مشتری وقت شعور / چهره سن ایلردی زخم آلود شور
بویله یوز بیک ایلیوب سحر وفسون / کاری اوهام وخیال کج نمون
کلدی چونکیم انلره پیغام شاه / دیدیلر شاه اولدی سزدن چاره خواه
کیم ایکی درویش کلدی ناکهان / قصر شاهه اولدیلر موکب زنان
نسنه یوق انلرده الا بر عصا / کیم اولور امر ایلدکده اژدها
شاه ولشکر جمله اولدی ناتوان / بو ایکی آدمدن ایتدیلر فغان

چارهٔ می باید اندر ساحری　　تا بود کز این دو ساحر جان بری
آن دو ساحر را چو این پیغام داد　　ترس و مهری در دل هر دو فتاد
عرق جنسیت چو جنبیدن گرفت　　سر بزانو در نهادند از شگفت
چون دبیرستان صوفی زانوست　　حل مشکل را دو زانو جادوست

## خواندن آن دو ساحر جادو پدر را از گور و پرسیدن از روان پدر حقیقت موسی علیه السلام

بعد از آن گفتند ای مادر بیا　　گور بابا کو تو ما را ره نما
بردشان بر گور او بنمود راه　　پس سه روزه داشتند از بهر شاه
بعد از آن گفتند ای بابا بما　　شاه پیغامی فرستاد از وجا
که دو مرد او را بتنگ آورده اند　　آب رویش پیش لشکر برده اند
نیست با ایشان سلاح و لشکری　　جز عصا و در عصا شور و شری
تو جهان راستان در رفتهٔ　　گرچه در صورت بخاکی خفتهٔ
آن اگر سحرست ما را ده خبر　　ور خدایی باشد ای جان پدر
هم خبر ده تا که ما سجده کنیم　　خویشتن بر کیمیایی بر زنیم
نا امیدانیم و امیدی رسید　　راندگانیم و کرم ما را کشید

## جواب گفتن ساحر مرده بفرزندان خود

گفتشان در خواب ای اولاد من　　نیست ممکن ظاهر این را دم زدن
فاش مطلق گفتنم دستور نیست　　لیک راز از پیش چشمم دور نیست
لیک بنمایم نشانی بر شما　　تا شود پیدا شما را این خفا
نور چشمانم چو آنجا که روید　　از مقام خفتنش آگه شوید
آن زمانکه خفته باشد آن حکیم　　آن عصا را قصد کن بگذار بیم
گر بدزدیدن توانی ساحرست　　چارهٔ ساحر بر تو ظاهرست
ور نتانی هان هان آن ایزدیست　　او رسول ذو الجلال و مهتدیست
گر جهان فرعون گیرد شرق و غرب　　سرنگون آید خدا آگاه حرب
این نشان راست دادم جان باب　　بر نویس الله اعلم بالصواب
جان بابا چون بخسبد ساحری　　سحر و مکرش را نباشد رهبری
چونکه چوپان خفت گرگ ایمن شود　　چونکه خفت آن جهد او ساکن شود
لیک حیوانی که چوپانش خداست　　گرگ را آنجا امید و ره کجاست

سحر ایله لازم اکا تدبیر خاص　　بو ایکی ساحردن اولسونلر خلاص
چون او ساحرلر بو قولی ایتدی کوش　　دللرنده خوف و مهر ایتدی جوش
عرق جنسیت ایدوب تحریک سر　　سر بزانوی تعجب اولدیلر
مکتب صوفی دو زانودر همان　　حل مشکلده دو زانودر سخوان

## اول ایکی ساحر بابالری مزارنه واروب حقیقت موسایی علیه السلام بابالری روحندن سؤال ایتدکلریدر

بعده انلر دیدیلر مادرا　　قنده در قبر پدر اول رهنما
اولدی مادر رهبر قبر پدر　　انده اوچ کون روزه دار ایتدیلر
صکره انلر دیدیلر ای بابا بزه　　شاه کوندردی پیام و جائزه
شاهی تضییق ایلمشلر ایکی مرد　　اولمش آب رویی کرد آلوده درد
یوغیمش انلرده هیچ خیل و سلاح　　بر عصادر اول عصاده هر صلاح
سن صداقت عالمنده جلوه کر　　صورتا خاک ایچره اولدک بی اثر
اول اکر سحر ایسه اخبار ایت بزه　　یوق خدایی ایسه اظهار ایت بزه
هم خبر ویر کیم اولوب اکا مطیع　　اوله لم بر کیمیادار رفیع
ناامید زوار ولی اندن امید　　گرچه مهجورز اوله وصلت بدید

## ساحر مرده نک خوابده اولاده جوابیدر

دیدی دوشده انلره ای نقد جان　　ظاهرا ممکن دکل نطق و بیان
یوق بکا اظهار ایچون اذن مقال　　راز اولور اتابکا مشهود حال
بر نشانه ایلرم انجق بیان　　اول نشان ایله اولور مخفی عیان
نور چشمم انلره وارد قده پس　　خوابکاهی قنده در تحقیق قیل
چونکه در خواب اوله اول مرد حکیم　　ایده کور قصد عصایی خوف و بیم
قادر ایسک المغه ساحردر اول　　چارهٔ ساحرسکا ظاهردر اول
قادر اولمز سک صقن بی قیل و قال　　اولدی حقانی رسول ذو الجلال
شرق و غربی طوتسه کر فرعونی دون　　جنک وحربنده اولور زار و زبون
بو نشان راستدرسا که جواب　　عامل اول والله اعلم بالصواب
جان بابا اولسه بر ساحر ده خواب　　سحر و افسونی قالور بی فر و تاب
خواب چوبان کرکه اولدی رهنمون　　خفته نک زیرا بولور جهدی سکون
لیک انک کیم حافظی اوله خدا　　کرک اولور راه امیدندن جدا

| | |
|---|---|
| جادویی که حق کند حقست و راست | جادویی خواندن مران حق را خطاست |
| جان بابا این نشان قاطعست | کر بمیرد نیز حقش رافعست |

| | |
|---|---|
| حقدر او لکم اکه حق ایده عطا | سحره نسبت ایلمك اولدی خطا |
| جان بابا اولدی بو قطعی دلیل | میت اولسه حی ایدر رب جلیل |

تشبیه کردن قرآن مجید را بعصای موسی علیه السلام و وفات مصطفی را علیه السلام نمودن بخواب موسی وقاصدان تغییر قرآنرا با آن دو ساحر بچه که قصد بردن عصا کردند چون موسی را علیه السلام خفته یافتند

قرآن مجیدی عصای موسایه و رسول اکرم حضرتلرینك وفاتنی خواب موسایه وحاشا تغییر قرآنه قصد ایدنلری موسی علیه السلام صورتنمای خواب اولدقده اول ایکی ساحر زاده نك عصایه قصد ایتدکلرین تشبیه طریقیله بیاندر

| | |
|---|---|
| مصطفی را وعده کرد الطاف حق | کر بمیری تو نمیرد این سبق |
| من کتاب و معجز ترا رافعم | بیش وکم کن راز قرآن مانعم |
| من ترا اندر دو عالم حافظم | طاعنانرا از حدیثت رافضم |
| کس نتاند بیش وکم کردن درو | تو به از من حافظی دیکر مجو |
| رونقترا روز روز افزون کنم | نام تو بر زر و بر نقره زنم |
| منبر و محراب سازم بهر تو | در محبت قهر من شد قهر تو |
| نام تو از ترس پنهان میکوند | چون نماز آرند پنهان میشوند |
| از هراس و ترس کفار لعین | دینت پنهان میشود زیر زمین |
| من مناره پر کنم آفاقرا | کور کردانم دو چشم عاقرا |
| چاکرانت شهرها کیرند و جاه | دین تو کیرد ز ماهی تا بماه |
| تا قیامت باقیش داریم ما | تو مترس از نسخ دین ای مصطفی |
| ای رسول ما تو جادو نیستی | صادقی هم خرقهٔ موسیستی |
| هست قرآن مر ترا همچون عصا | کفرها را درکشد چون اژدها |
| تو اکر در زیر خاکی خفتهٔ | چون عصایش دان تو آنچه کفتهٔ |
| قاصدانرا بر عصایت دست نی | تو بخسب ای شه مبارک خفتنی |
| تن بخفته نور تو بر آسمان | بهر پیکار تو زه کرده کمان |
| فلسفی و آنچه پوزش میکند | قوس نورت تیر دوزش میکند |
| آنچنان کرد و ازان افزون که کفت | او بخفت و بخت و اقبالش نخفت |
| جان بابا چونکه ساحر خواب شد | کار او بی رونق و بیتاب شد |
| هر دو بوسیدند کورش و رفت | تا بمصر از بهر آن پیکار زفت |
| چون بمصر از بهر آن کار آمدند | طالب موسی و خانه‌اش شدند |
| اتفاق افتاد کان روز ورود | موسی اندر زیر نخلی خفته بود |
| پس نشان دادند مردمشان بدو | که برو آن سوی نخلستان بجو |

| | |
|---|---|
| مصطفی یه وعده ایتدی کردکار | اشتقالکده بن قرآنه یار |
| کیم کتاب و معجزك ایتدم سدید | ممتنع قرآن ایچون نقص و مزید |
| ایکی عالمده سکا بن پاسبان | کیم حدیثکدر راین طاعنان |
| بیش وکم قادر دکل تحریفه کس | ساکه فضلم حافظ وکافی و بس |
| رونقك هر روز زاید وب افزون تمام | سیم وزرده نامك اکلدر نظام |
| صاحب محراب و منبر ایلدم | قهرمی قهرکده مضمر ایلدم |
| ایلر ایکن نامکی مخفی ندا | هم نماز اولور ایکن پنهان ادا |
| مانع ایکن خوف کفار لعین | دینکه مخزن ایدی زیر زمین |
| پر منارات ایلدم آفاقی بن | قیلدم اعمی چشم قوم عاقی بن |
| قوللرك محکومی بونجه شهر و جاه | دینك اولدی شهرت ماهی وماه |
| تا بمحشر شرعك ایتدم بردوام | اولمز اول منسوخ ای فخر انام |
| حق رسولسن ندر سحر وفسون | صدق موسی سندن اولدی خود فزون |
| حکم قرآن سنده مانند عصا | کفری ایله مضمحل چون اژدها |
| مشهد کده خفته صورتسن ولی | معجزاتکدر عصادن منجلی |
| کیمسه لر اولمز عصایه دسترس | راحت اول ای سرور معجز نفس |
| خفته سن نورك ایسه فوق السما | کارساز شوکت و هیبت نما |
| فلسفی تدبیره اولسه کارکیر | قوس نورکدن اولور ممنوع تیر |
| ایلدی ایجاز وعده اول قدیر | خفته صورت بخت واقبالی بصیر |
| ای اوغل ساحر ندم درخواب اولور | ایتدیکی بی رونق وبیتاب اولور |
| بوسش قبر پدر ایدوب همان | مصره اولدی اول ایکی ساحر روان |
| ایتدیلر مصره کلنجه سوبسو | حضرت موسی مقامن جست وجو |
| اتفاق اولکون بتقدیر اله | ایتدی موسی زیر نخلی خوابکاه |
| خلق ویردی انلره اندن پیام | دیدیلر خرمالغی ایتمش مقام |

چون

چون بیامد دید در خرما بنان | خفتهٔ کو بود بیدار جهان
بهر نازش بسته او دو چشم سر | عرش و فرشش جمله در پیش نظر
ای بسا بیدار چشم خفته دل | خود چه بیند چشم اهل آب و گل
انکه دل بیدار دارد چشم سر | گر بخسبد بر کشاید صد بصر
گر تو اهل دل نهٔ بیدار باش | طالب دل باش و در پیکار باش
ور دلت بیدار شد میخسب خوش | نیست غائب ناظرت از پنج و شش
گفت پیغمبر که خسبد چشم من | لیک کی خسبد دلم اندر وسن
شاه بیدارست حارس خفته گیر | جان فدای خفتگان دل بصیر
وصف بیداریٔ دل ای معنوی | در نگنجد در هزاران مثنوی
چون بدیدندش که خفته ست او دراز | بهر دزدیٔ عصا کردند ساز
ساحران قصد عصا کردند زود | کز پسش باید شدن انکه ربود
اندکی چون پیشتر کردند ساز | اندر آمد آن عصا در اهتزاز
انچنان بر خود بلرزید آن عصا | هر دو بر جا خشک گشتند از وجا
بعد از ان شد اژدها و حمله کرد | هر دو آن بگریختند و روی زرد
رو در افتادن گرفتند از نهیب | غلط غلطان منهزم در هر نشیب
پس یقینشان شد که هست از آسمان | زانکه میدیدند حد ساحران
بعد از ان اطلاق و تبشان شد بدید | کارشان تا نزع و جا کندن رسید
پس فرستادند مردی در زمان | سوی موسی از برای عذر آن
کامتحان کردیم و مارا کی رسد | امتحان تو اگر نبود حسد
مجرم شاهیم و مارا عذر خواه | ای تو خاص الخاص درگاه اله
عفو کرد و در زمان نیکو شدند | پیش موسی بر زمین سر میزدند
گفت موسی عفو کردم ای کرام | گشت بر دوزخ تن و جاشان حرام
من شمارا خود ندیدم ای دو یار | اعجمی سازید خود را از اعتذار
همچنان بیگانه شکل و آشنا | در نبرد آیید بهر پادشا
پس زمین را بوسه دادند و شدند | انتظار وقت فرصت می بدند

### جمع آمدن ساحران از مداین پیش فرعون و تشریفها یافتن و دست بر سینه زدن در قهر خصم او و گفتن که اینرا بر ما نویس

تا بفرعون آمدند آن ساحران | داد شان تشریفهای بس گران

کوردیلر خرمالک التنده عیان | خفته صورت لیک بیدار جهان
خوابه وارمش گرچه ایکی چشم سر | عرش و فرشه ایلر اتاکیم نظر
بی عدد بیدار چشم و خفته دل | کوردیکندن صوره نقش آب و گل
قلبی کیم بیدار اوله بو چشم سر | خوابه وارسه انده بینا صد بصر
اولمدکسه اهل دل بیدار اول | دل طلب قیل صکره خصمتدار اول
قلب اگر بیدار ایسه ایتسکده خواب | ناظرک غائب دکل بی ارتیاب
دیدی پیغمبر اویورسه گوزلرم | نائم اولمز قلب صاف وانورم
حارس اولسون خفته شه بیدار در | جان دل آگاه ایچون غمخوار در
وصف بیداریٔ قلب ای معنوی | ممکن اولمز اولسه یوز بیک مثنوی
کوردیلر چون انده ظاهر خواب ناز | اولدیلر جالب عصایه کارساز
ساحران قصد عصا ایدوب همان | اولدیلر درکار وضع سارقان
اولدیلر اندن یکاچون خطوه ساز | اول عصاده ظاهر اولدی اهتزاز
شویله گلدی لرزه یه اول دم عصا | ایکی ساحر قالدی خشک و بی نوا
اژدها اولدی اولوب حمله کنان | خوف ایدوب انلر فرار ایتدی همان
رو فتاده ایتدی هیبت انلری | قیلدی غلطان هزیمت انلری
بیلدیلر تأیید حقدر بی گمان | بو دگلدر حد کار ساحران
عارض اولدی انلره اطلاق و تب | نزع جانه دوشدیلر تفسیده لب
بولدیلر بر آدمی ارسال ایچون | جانب موسایه عذر حال ایچون
سنده ایتدی امتحان ناسزا | امتحان اولدی بزه سوء جزا
مجرم اولدق ولیکن عفو خواه | ایله عفو ای خاص درگاه اله
ایلدی عفو اولدیلر صحت قرین | اوپدیلر موسی حضورنده زمین
دیدی موسی ایلدم عفو ای کرام | ناره جسم و جانکز اولدی حرام
گورمدم گویا سزی هنگام کار | اول تغافل پیشهٔ بی اعتذار
یعنی کیم بیگانه شکلیله همان | صنعت اجراسنده اولسون امتحان
اولدیلر انلر زمین بوس ثنا | ناظر فرصت اولوب صبح و مسا

### شهر مداین‌دن ساحرلر گلوب حضور فرعونده جمعیت و هر بری زعمنجه مظهر تشریف خلعت اولوب قهر خصمنده جمله سی ادعای فرمانبری ایتدکلریدر

گلدیلر فرعونه چونکم ساحران | انلره بخش ایتدی تشریف گران

وعدها شان کرد و پیشین هم بداد    بندکان واسبان ونقد وجنس وزاد
بعد ازان میکفت هین ای ساحران    کرفزون آیید اندر امتحان
برفشانم برشما چندان عطا    که بدرّد پردهٔ جود وسخا
پس بکفتندش باقبال تو شاه    غالب آییم وشود کارش تباه
ما درین فن صفدریم وپهلوان    کس ندارد پای ما اندر جهان
ذکر موسی بند خاطرها شدست    کین حکایتهاست که پیشین بدست
ذکر موسی بهر روپوشست لیک    نور موسی نقد تست ای یار نیک
موسی وفرعون در هستی تست    باید این دو خصم را درخویش جست
تا قیامت هست از موسی نتاج    نور دیگر نیست دیگر شد سراج
این سفال واین فتیله دیگرست    لیک نورش نیست دیگر زان سرست
کر نظر در شیشه داری کم شوی    زانکه از شیشه است اعداد دوی
ور نظر بر نور داری وارهی    از دوی واعداد جسم منتهی
از نظرکاهست ای مغز وجود    اختلاف مؤمن وکبر وجهود

ایلدی چوق وعده هم پیشین ادا    بندکان واسب ونقد ایتدی عطا
بعد ذلک دیدیکم ای حاذقان    کر مزیت اوله وقت امتحان
ایلرم بن اولقدر بذل عطا    کیم ایدر حدّی کذر جود وسخا
دیدیلر یاور اولوب اقبال شاه    غالبز کیم ایلرز کارن تباه
صفدرز بوفنده بز هم پهلوان    بزلره همتا دکل خلق جهان
ذکر موسی اولدی خاطرلرده بند    بو حکایات اولدی پیشین وبلند
ذکر موسی یعنی ستر حالدر    نور موسی ساکه استدلالدر
موسی وفرعون واردر سنده هپ    ایکی خصمی ایله نفسکده طلب
حشره دک موسی اچون واردر نتاج    غیری یوق بر نوردندر هر سراج
غیردر کرچه بو قندیل وفتیل    شعله سی اما که بر نور جلیل
شیشه یه ایتسک نظر حددن مزید    اولدی اثنینیتی زیرا بدید
نوره ایلرسک نظر اولدک رها    ایکیلک یوق بولدی اعداد انتها
کیم نظرکاهکده ثابتدر شهود    اختلاف مؤمن وکبر وجهود

## اختلاف کردن در چکونکی وشکل پیل

پیل اندر خانهٔ تاریک بود    عرضه را آورده بودندش هنود
از برای دیدنش مردم بسی    اندران ظلمت همی شد هرکسی
دیدنش با چشم چون ممکن نبود    اندر ان تاریکیش کف می بسود
آن یکی را کف بخرطوم اوفتاد    کفت همچون ناودانست این نهاد
آن یکی را دست برکوشش رسید    آن بروچون بادبیزن شد بدید
آن یکی را کف چو برپایش بسود    کفت شکل پیل دیدم چون عمود
آن یکی بر پشت او بنهاد دست    کفت خود این پیل چون تختی بدست
همچنین هر یک بجزئی که رسید    فهم آن میکرد هر جا که شنید
از نظر که کفتشان شد مختلف    آن یکی دالش لقب داد این الف
در کف هرکس اکر شمعی بدی    اختلاف از کفتشان بیرون شدی
چشم حس همچون کف دستست وبس    نیست کف را بر همه او دسترس
چشم دریا دیکرست وکف دکر    کف بهل وز دیدهٔ دریا نکر
جنبش کفها ز دریا روز وشب    کف همی بینی ودریا نه عجب
ما چو کشتیها بهم برمی زنیم    تیره چشمیم ودر آب روشنیم
ای تو در کشتیّ تن رفته بخواب    آب را دیدی نکر در آب آب

## فیلک کیفیت وشکلنده اولنان اختلافی بیاندر

خانهٔ مظلمه مربوط ایدی فیل    کلمشیدی هنددن بی قال وقیل
خلق انی سیر ایتمک اچون سربسر    هپ او مظلم خانه یه عزم ایتدیلر
چونکه ظلمتدن کورنمز جمله کس    ایتدیلر اعضاسنی دست ایله مس
بری خرطومن طوتب دیدی همان    اولدی بو حیوان مثال ناودان
بری ایتدی کوش فیلی چونکه مس    بیلدی فیلی مروحه رسمنده بس
بری اولدی پایه دست آشنا    دیدی کویا برستون خوشنما
بری فیلک ارقه سینه سوردی ال    دیدی بکزر فیل تخته فی المثل
بویله بویله هرکس ایتدی وصف حال    قیلدی فیلی فهمی مقداری خیال
اولدی منظردن سخنلر مختلف    بری دال ایتدی لقب بیری الف
هرکسه برشمع اولیدی زیب کف    اختلاف قول اولوردی برطرف
چشم حس اولدی کف دسته مثال    کف اچون یوق جمع ادراکه مال
چشم دریا غیر هم کف غیردر    کفی قو دریایه باقمق خیردر
کفده دریادن بو جنبش روز وشب    کف کورر دریایی کورمزسن عجب
بزکه کشتیلر کبی شور افکنز    تیره چشمز عین آب روشنز
کارک اولدی کشتیٔ تن ایچره خواب    آبی کوردک قنده دریا آب آب

| | | | |
|---|---|---|---|
| آبرا آبیست کومی راندش | روح را روحیست کومیخواندش | آب ایچون برآب وار ایلر روان | روحه خود بر روح وار دعوت کنان |
| موسی وعیسی کجابد کافتاب | کشت موجوداترا می داد آب | موسی وعیسی قنی کیم آفتاب | کشت موجوداته ایلر فیض آب |
| آدم وحوا کجابد آن زمان | که خدا افکند این زه در کمان | آدم وحوا ایا قنده اولزمان | فعل حق جاری اولوردی بیکمان |
| این سخن هم ناقصست وابترست | آن سخن که نیست ناقص آن سرست | اولدی هم ناقص هم ابتر بو سخن | قول بی نقصان او ذات پاکدن |
| کر بکوید زان بلغزد پای تو | ور نکوید هیچ ازان ای وای تو | سویلسه ایلرسنی لرزنده پای | سویلمزسه هیچ وای اکا نه وای |
| ور بکوید بر مثال صورتی | بر همان صورت بچفسی ای فتی | اولسه بر صورت مثالنده بیان | سن او صورتده قالورسن بیکمان |
| بسته پایی چون کیا اندر زمین | سر بجنبانی ببادی بیقین | پای بسته چون نباتات زمین | باد ایله باشک صالرسن بی یقین |
| لیک پایت نیست تا نقلی کنی | یا مکر پا را ازین کل بر کنی | پای یوق کیم ایده سن تا انتقال | یا بو کلدن پایک ازاد ایده حال |
| چون کنی پا را حیاتت زین کلست | این حیاترا روش بس مشکلست | پای چکمرسن بو کلدندر حیات | بو حیات ایچون اولور مشکل ثبات |
| چون حیات از حق بکیری ای روی | پس شوی مستغنی از کل میروی | چون اوله حقدن حیات جاودان | کلدن استغنا ایله اولدک روان |
| شیرخواره چون ز دایه بکسلد | لوت خواره شد مراورا می هلد | شیرخواره چون کسلدی دایه دن | بهره ور دربوبچه شیرین دایه دن |
| بستهٔ شیر زمینی چون حبوب | جو فطام خویش از قوت القلوب | بسته سن شیر زمینه چون حبوب | منقطع اول فتح اوله قوت القلوب |
| حرف حکمت خور که شد نور ستیر | ای تو نور بی حجب را ناپذیر | حرف حکمت اولدی نور عرض وطول | سنده نور بی حجابه یوق قبول |
| تا پذیرا کردی ای جان نور را | تا ببینی بی حجب مستور را | ایده سن اول نوری تا مقبول جان | بی حجب مستور اولورسا که عیان |
| چون ستاره سیر بر کردون کنی | بلکه بی کردون سفر بی چون کنی | انجم آسا سیر کردون ایده سن | سیرکه کردونی مفتون ایده سن |
| انچنان کز نیست در هست آمدی | هین بکو چون آمدی مست آمدی | چونکه یوقدن وارلغه ایتدک سفر | نیجه کلدک سویله مست بیخبر |
| راههای آمدن یادت نماند | لیک رمزی بر تو برخواهیم خواند | کلدیکک یوللر دکل خاطر نشان | سویلیم بن ساکه بر رمز نهان |
| هوش را بکذار وانکه هوش دار | کوش را بربند وانکه کوش دار | هوشی ترک ایت اوله سن تا اهل هوش | کوشکی بند ایدوب ایله کسب کوش |
| نی نکویم زانکه خامی تو هنوز | در بهاری تو ندیدستی تموز | یوق دیمم زیرا خی سن خامسن | کیم تموزی کورممش خود کامسن |
| اینجهان همچون درختست ای کرام | ما برو چون میوه های نیم خام | بر شجردر بو جهان کویا که بز | اول شجرده میوهٔ ناپخته یز |
| سخت کیرد خامها مر شاخ را | زانکه در خامی نشاید کاخ را | میوه خام اولسه طوتر شاخی قتی | اندن آیرلمزکه یوقدر رغبتی |
| چون بپخت و کشت شیرین لب کزان | سست کیرد شاخها را بعد ازان | پخته وشیرین اولنجه برقرار | سست اولور شاخ اوزره اولمز پایدار |
| چون ازان اقبال شیرین شد دهان | سرد شد بر آدمی ملک جهان | چونکه اقبال ایلیه شیرین دهان | سرد اولور کاملره ملک جهان |
| سخت کیری وتعصب خامیست | تا جنینی کار خون آشامیست | اولدی پک طوتمق جهانی بدادا | کیم جنینه خون مادر در غذا |
| چیز دیکر ماند اما کفتنش | با تو روح القدس کوید بی منش | قالدی بر سوز ساکه اما متصل | انی روح القدس سویلر بن دکل |
| نه تو کویی هم بکوش خویشتن | بی من و بی غیر من ای هم تو من | کوشکه انی نه سن در سن نه بن | بن دیمم غیری دیمز یا بن یا سن |
| همچو آن وقتی که خواب اندر روی | تو ز پیش خود به پیش خود شوی | یعنی بکزرا که کیم هنکام خواب | کندیکه کندکدن ایلرسن شتاب |
| بشنوی از خویش و پنداری فلان | با تو اندر خواب کفتست آن نهان | نفسه مسموع اولسه ظن کده فلان | ساکه سویلر صانکه خواب ایچره نهان |
| تو یکی تو نیستی ای خوش رفیق | بلکه کردونی و دریای عمیق | سن قتی یکتا دکلسن ای رفیق | بلکه کردونسن یا دریای عمیق |
| آن تو زفتت که آن صد توست | قلزمست و غرقه کاه صد توست | وار طقوز یوز پرده کشف حالکه | قلزم اما غرقه کاه امثالکه |

خود چه جای حد بیداریست و خواب / دم مزن والله اعلم بالصواب
دم مزن تا بشنوی آن دمزنان / انچه نامد در زبان و در بیان
دم مزن تا بشنوی زان آفتاب / انچه نامد در کتاب و در خطاب
دم مزن تا دم زند بهر تو روح / آشنا بگذار در کشتیٔ نوح
همچو کنعان کاشنا میکرد او / که نخواهم کشتیٔ نوح عدو
هی بیا در کشتیٔ بابا نشین / تا نگردی غرق طوفان ای مهین
کفت نی من آشنا آموختم / من بجز شمع تو شمع افروختم
هین مکن کین موج طوفان بلاست / دست و پا و آشنا امروز لاست
باد قهرست و بلای شمع کش / جز که شمع حق نمی پاید خمش
کفت نی رفتم بدان کوه بلند / عاصمست آن که مرا از هر کزند
هین مکن که کوه کاهست این زمان / جز حبیب خویش را ندهد امان
کفت من کی پند تو بشنوده ام / که طمع کردی که من زین دوده ام
خوش نیامد کفت تو هرکز مرا / من بریام از تو در هر دو سرا
هین مکن بابا که روز ناز نیست / مر خدا را خویشی و انباز نیست
تا کنون کردی و ایندم نازکیست / اندرین درکاه کبر و ناز کیست
لم یلد لم یولدست او از قدم / نه پدر دارد نه فرزند و نه عم
ناز فرزندان کجا خواهد کشید / ناز بابایان کی خواهد شنید
نیستم مولود پیرا کم بناز / نیستم والد جوانا کم کداز
نیستم شوهر نیم من شهوتی / ناز را انجا رها کن ای ستی
جز خضوع و بندکی و اضطرار / اندرین حضرت ندارد اعتبار
کفت بابا سالها این کفته / باز میکویی بجهل آشفته
چند ازینها کفته با هر کسی / تا جواب سرد بشنودی بسی
این دم سرد تو در کوشم نرفت / خاصه اکنون که شدم دانا و زفت
کفت بابا چه زیان دارد اکر / بشنوی یکبار تو پند پدر
همچنین میکفت او پند لطیف / همچنان میکفت او دفع عنیف
نی پدر از نصح کنعان سیر شد / نی دمی در کوش آن ادبیر شد
اندرین کفتن بدند و موج تیز / بر سر کنعان زد و شد ریز ریز
نوح کفت ای پادشاه بردبار / مر مرا خر مرد و سیلت برد بار
وعده کردی مر مرا تو بارها / که بیابد اهلت از طوفان رها
دل نهادم بر امیدت من سلیم / پس چرا برد سیل از من کلیم

نارسیده حد بیداری یه خواب / ساکت اول والله اعلم بالصواب
بسته لب کوش اینکه سویلر و اصلان / انی کیم اولمز زبان ایله بیان
سویلمه کور سویلسون اول آفتاب / انی کیم یازمز کتاب اولمز خطاب
سن دیمه تا کیم سنکچون دییه روح / آشنا اول داخل کشتیٔ نوح
اولدی کنعان آشنای بی ثبات / ایتمدی کشتیٔ نوحه التفات
کشتیٔ بابایه کل بی امتناع / غرق طوفان اولمه ایله اجتماع
دیدی یوق بن غیره اولدم آشنا / باکه وار در شقه شمع روشنا
موج طوفان بلادر پس بو دم / دست و پا و آشنا اولدی عدم
باد قهر پر بلادر الحذر / شمع حقدن غیری اولمز کارکر
دیدی وار در باکه بر کوه بلند / عصمت ایلر اول بنی یوقدر کزند
کوهی کاه ایلر حذر قیل بو زمان / اهل حقدن غیره اچون یوقدر امان
دیدی ایتمم بن بو پنده اعتبار / باکه یوق بو دودمان ایلسه کار
سوزلرک خوش کلمدی اصلا بکا / سندن اولدم ایکی عالمده جدا
موسم ناز پدر صانمه بو حال / حقه خود خویشی و انبازی محال
نازی قوز یرا که نازکدر محل / اولمز اول درکاه اچون ناز و جدل
لم یلد لم یولد اولدی وصف حق / یوق زن و فرزند اکا پیدق ولق
ناز فرزندان انکچون ناسزا / ناز بابایان اکا اولمز روا
حق دکل مولود پیرا ناز اوله / هم دکل والد پسرا انباز اوله
صاحبه حاشا سزا اولمز اکا / بویله ناز نابجا اولمز اکا
پس خضوع و بندکی و اضطرار / بولدی بو حضرتده انجق اعتبار
دیدی دیرسن بونجه ییللر ای پدر / سن بو قوله بینه ویردک زیب و فر
هر کسه سن بویله ایتدک چه خطاب / چون جواب سرد ایله چکدک عتاب
باکه نطق سرد کر اولمز زیب کوش / باخصوص اولدم بو دم دانا و هوش
دیدی بر کره زیان ایتمز اکر / اولسه مسموعک نه وار پند پدر
بویله بویله ایلیوب پند لطیف / اول ایدردی رد ایله دفع عنیف
پند کنعاندن پدر سیر اولمدی / انده اما حکم تاثیر اولمدی
ناکهان بو سوزده ایکن موج تیز / پس سر کنعانه اولدی غوطه ریز
نوح اوده دیدی ای رب حلیم / سیل قهر اولدی بکا حزن الیم
وعده ایتمشدک نیجه کره بکا / اهلکه وار در بو طوفاندن رها
دائما لطفکدن ایلردم امید / اهل و اولاد اولمیه بندن بعید

کفت

کفت او از اهل وخویشانت نبود ❊ خود ندیدی تو سپیدی او کبود
چونکه دندان تو کرمش اوفتاد ❊ نیست دندان برکنش ای اوستاد
تا که باقی تن نکردد زار ازو ❊ کرچه بود آن تو شو بیزار ازو
کفت بیزارم زغیر ذات تو ❊ غیر نبود آنکه او شد مات تو
توهمی دانی که چونم با تو من ❊ بیست چندانم که باران با چمن
زنده از تو شاد از تو عائلی ❊ مغتذی بی واسطه بی حائلی
متصل نی منفصل نی ای کمال ❊ بلکه بی چون وچکونه واعتلال
ماهیانیم وتو دریای حیات ❊ زنده ایم از لطفت ای نیکو صفات
تو نکنجی در کنار فکرتی ❊ نی بمعلولی قرین چون علتی
پیش ازین طوفان وبعد ازین مرا ❊ تو مخاطب بودهٔ در ماجرا
با تو میکفتم نه با ایشان سخن ❊ ای سخن بخش نو وآن کهن
نی که عاشق روز وشب کوید سخن ❊ کاه با اطلال وکاهی با دمن
روی در اطلال کرده ظاهرا ❊ او کرا میکوید آن مدحت کرا
شکر طوفانرا کنون بکماشتی ❊ واسطهٔ اطلال را برداشتی
زانکه اطلال لئیم وبدبدند ❊ نی ندایی نی صدایی میزدند
من چنان اطلال خواهم در خطاب ❊ کز صدا چون کوه واکوید جواب
تا مثنی بشنوم من نام تو ❊ عاشقم بر نام جان آرام تو
هر نبی زان دوست دارد کوه را ❊ تا مثنی بشنود نام ترا
آن که پست مثال سنکلاخ ❊ موش را شاید نه ما را در مناخ
من نکویم او نکردد یار من ❊ بی صدا ماندم وکفتار من
با زمین آن به که هموارش کنی ❊ نیست همدم با قدم یارش کنی
کفت ای نوح ار تو خواهی جمله را ❊ حشر کردانم برآرم از ثرا
بهر کنعانی دل تو نشکنم ❊ لیک از احوال آکاهت کنم
کفت نی نی راضیم که تو مرا ❊ هم کنی غرقه اکر باید ترا
هر زمانم غرقه میکن من خوشم ❊ حکم تو جانست وچون جان میکشم
ننکرم کس را وکر هم بنکرم ❊ او بهانه باشد وتو منظرم
عاشق صنع توام در شکر وصبر ❊ عاشق مصنوع کی باشم چو کبر
عاشق صنع خدا با فر بود ❊ عاشق مصنوع او کافر بود

دیدی امکلدن دکلدر اول عنود ❊ سن سپید پاک او بد رنک وکبود
چونکه دندانکده کرم ایلر ظهور ❊ انی اخراج ایت سکا ویرمز حضور
چکمیه باقی وجودک تا کدر ❊ هر نه کیم بیزارسن اندن کیدر
دیدی سندن غیر ایله بیکانه یم ❊ غیر بیلمم شمعکه پروانه یم
بن سکا معلوم ای علام غیب ❊ لطفکه دلداده یم بیشک وریب
سندن اولدم زنده ودلشاد بن ❊ مغتنم احسانک ایله جان وتن
بنده یم بی اتصال وانفصال ❊ یعنی بی کیف وکم وبی قیل وقال
ماهیانز رحمتک بحر حیات ❊ زنده یز لطفکله ای عالی صفات
فکره صیغمز کارکاه حضرتک ❊ اولدی بی علت کمال وقدرتک
اول وآخر بو طوفاندن بکا ❊ سن مخاطب سن ملاذ وملتجا
انلره یوق سا که در عرض وسخن ❊ ای سخن بخش لسان جان وتن
کرچه عاشق روز وشب ایلر سخن ❊ کیم مخاطب اکه اطلال ودمن
ایلر اطلاله توجه ظاهرا ❊ اول کیمه ایلر کیمه مدح وثنا
شکر طوفان شمدی وصف حالدر ❊ بو خطابه واسطه اطلالدر
اولدی اطلال لئیم وبد ادا ❊ قالدی جمله بی ندا وبی صدا
ایلرم بن اویله اطلاله خطاب ❊ کوه وش اندن اوله رد جواب
تا مثنی کوش ایدم بن نامکی ❊ عاشق استر نام جان آرامکی
هر نبی ایتدی جباله میل تام ❊ تا مثنی کوش ایده اسمک تمام
اول جبل کیم اوله پست وسنکلاخ ❊ موشه لایق اول بزه اولمز مناخ
سویلرم بن لیک یوق صوت وندا ❊ پس قالور کفتار انده بیصدا
خاک له یکسان اوله یکدر اکا ❊ پایمال ایت چون دکل همدم سکا
دیدی ای نوح استر ایسک جمله بن ❊ انلری بعث ایلیم پس خاکدن
دلشکسته اولمه سن کنعان ایچون ❊ کشف احوال ایده یم اعلان ایچون
دیدی یوق یوق راضیم کرسن بنی ❊ غرقه فرمان ایلر ایسک ای غنی
غرقه بن راضی یم ایله هر زمان ❊ حکمک اولدی جان نیچون در فکر جان
کمسه یه باقمم باقرسه کوزلرم ❊ اول بهانه اولدی سن منظرم
صنعکه بن عاشقم با شکر وصبر ❊ عاشق مصنوع اولمق کار کبر
صنعه عاشق صابر وشاکر اولور ❊ عاشق مصنوع اولن کافر اولور

توفیق میان این دو حدیث که الرضا بالکفر کفر وحدیث دیکر که
من لم یرض بقضائی فلیطلب ربا سوائی

الرضاء بالکفر کفر حدیث شیله من لم یرض بقضائی فلیطلب
ربا سوائی حدیثنک بینی توفیقدر

دی سؤالی کرد سائل مرمرا / زانکه عاشق بود او بر ماجرا
گفت نکتهٔ الرضا بالکفر کفر / این پیمبر گفت و گفت اوست مهر
باز فرمود او که اندر هر قضا / مر مسلمانرا رضا باید رضا
نی قضای حق بود کفر و نفاق / گر بدین راضی شوم باشد شقاق
ورنیم راضی بود آن هم زیان / پس چه چاره باشدم اندر میان
گفتمش این کفر مقضی نه قضاست / هست آثار قضا این کفر راست
پس قضارا خواجه از مقضی بدان / تا شکالت دفع گردد در زمان
راضیم در کفر زان رو که قضاست / نی ازین رو که نزاع و خبث ماست
کفر از روی قضا خود کفر نیست / حق را کافر مخوان اینجا مایست
کفر جهلست و قضای کفر علم / هر دو کی یک باشد آخر علم و حلم
زشتی خط زشتی نقاش نیست / بلکه از وی زشترا بنمودنیست
قوت نقاش باشد زانکه او / هم تواند زشت کردن هم نکو
گر کشایم بحث این را من بساز / تا سؤال و تا جواب آید دراز
ذوق نکتهٔ عشق از من میرود / نقش خدمت نقش دیگر میشود

دون سؤال ایتدی چو بر سائل بکا / عشقی غالب ایدی معنیدن یکا
دیدیکم کفره رضا کفر صریح / قوالیدر پیغمبرک قول صحیح
هم بیوردی چون حصول ایلر قضا / اهل اسلامه رضا لازم رضا
پس قضای حق ایکن کفر و نفاق / گراکا راضی اولم اولدی شقاق
اولمسم راضی اوده ایلر زیان / یا ندر چاره بکا ایله بیان
دیدم اولدی کفر مقضی بی رضا / یعنی کیم کفر اولدی آثار قضا
فرق مقضی و قضا ایله همان / دفع اولور اشکال و شبهه بیگمان
راضیم کفره اولورسه گر قضا / خبثمزدن اولسه اول اولمز رضا
کفر کفر اولمز قضا اولسه نظر / کفره نسبت ایتمه حقی الحذر
کفر جهل اولدی قضای کفر علم / نیجه ممکندر اوله بر خشم و حلم
زشتی نقش ایتمک دگل نقاشه عار / بلکه زشتی نقش اولور تدقیق کار
قدرت نقاش ایچون اولدی دلیل / اوله نقشنده قبیح ایله جمیل
بن بو بحثی نقل ایدرسم پیقصور / چوق سؤال ایله جواب ایلر ظهور
نکتهٔ عشق و صفا بندن گیدر / نقش خدمتده اولور نقش دگر

## مثل درپیان انکه حیرت مانع بحث و فکرتست

آن یکی مرد دو مو آمد شتاب / پیش یک آیینه دار مستطاب
گفت از ریشم سپیدی کن جدا / که عروس نو گزیدم ای فتا
ریش او ببرید و کل پیش نهاد / گفت تو بگزین مرا کاری فتاد
این سؤال و آن جوابست آن گزین / که سر اینهاندارد درد دین
آن یکی زد سیلیٔ مر زید را / حمله کرد او ازبرای کید را
گفت سیلی زن سؤالت میکنم / پس جوابم گوی وانگه میزنم
بر قفای تو زدم آمد طراق / یک سؤالی دارم اینجا در وفاق
این طراق از دست من بود است یا / از قفاگاه تو ای فخر کیا
گفت از درد این فراغت نیستم / که درین فکر و تفکر بیستم
تو که بی دردی همی اندیش این / نیست صاحب درد را این فکر هین

## بو مثل حیرت مانع بحث و فکرت اولدیغن بیاندر

گلدی بر مرد دو موی ایتدی شتاب / سر تراشی ایتدی معروض خطاب
دیدی ریشمدن بیاضن قیل جدا / کیم عروس تازه یه اولسون فدا
کسدی ریشن ایتدی عرض پیشگاه / دیدی سن باق باکه دوشدی غیر راه
بو سؤال ایله جواب اولدی همین / بو هوا ده اولمز اهل درد دین
هم بری بر سله چکدی زیدا ایچون / حمله ایتدی زید دفع کید ایچون
سله زن دیدی سؤال اولدی بو حرب / ویر جوابم صکره سنده ایله ضرب
وقت ضربمده صدا ویردی قفا / بو سؤاله استرم سندن وفا
اول قفادنمی یا دستمدن بنم / استرم سندن جواب روشنم
دیدی یوق بنده وجعدن بیل فراغ / تا تفکر ایتمکه اوله مساغ
سنده چون یوقدر وجع فکر ایله سن / اهل درد کحظی یوق اندیشه دن

## حکایت

در صحابه کم بدی حافظ کسی / گرچه شوقی بود جانشانرا بسی
زانکه چون مغزش در اکند و رسید / پوستها شد بس رقیق و واکفید

## حکایت

اولدی اصحاب ایچره حافظلر قلیل / جانلری اتاکه پر شوق جلیل
اکه بکزر کیم پر اولسه مغز اگر / قشرن البته رقیق و چاک ایدر

پوست جوز و فستق و بادام هم　　مغز چون آکندشان شد پوست کم
مغز علم افزود و کم شد پوستش　　زانکه عاشق را بسوزد دوستش
وصف مطلوبی چو ضد طالبست　　وحی و برق نور سوزندهٔ نبیست
چون تجلی کرد اوصاف قدیم　　پس بسوزد وصف حادث را کلیم
ربع قرآن هر کرا محفوظ بود　　جل فینا از صحابه می شنود
جمع صورت با چنین معنیٔ ژرف　　نیست ممکن جز ز سلطان شگرف
در چنین مستی مراعات ادب　　خود نباشد ور بود باشد عجب
اندر استغنا مراعات نیاز　　جمع ضد نیست چون گردو دراز
خود عصا معشوق عمیان می بود　　کور خود صندوق قرآن میشود
گفت خود کوران صنادیقند پر　　از حروف مصحف و ذکر و نذر
باز صندوقی پر از قرآن بهست　　زانکه صندوقی بود خالی بدست
باز صندوقی که خالی شد ز بار　　به ز صندوقی که پر موشست و مار
حاصل اندر وصل چون افتاد مرد　　گشت دلاله بپیش مرد سرد
چون بمطلوبت رسیدی ای ملیح　　شد طلبکاریٔ علم اکنون قبیح
چون شدی بر بامهای آسمان　　سرد باشد جست و جوی نردبان
جز برای یاری و تعلیم غیر　　سرد باشد راه خیر از بعد خیر
آینهٔ روشن که شد صاف و جلی　　جهل باشد بر نهادن صیقلی
پیش سلطان خوش نشسته در قبول　　زشت باشد جستن نامه و رسول

قشر جوز و فستق و بادام هم　　اولدی کمتر مغزی اولدقچه اتم
مغز علم اولدی فزون نقص اولدی زره پوست　　عاشقی سوزان ایدر پس عشق دوست
طالب اولدی وصف مطلوب ایله لال　　وحی ایدر پیغمبری پرتاب حال
چون تجلی ایتدی اوصاف قدیم　　ایتدی حادث وصفنی سوزان کلیم
ربع قرآن کیمده اولسه حفظ دین　　جل فینا دیردی اصحاب گزین
یعنی جمع صورت و معنای خاص　　ایمز الا اهل حاله اختصاص
حال مستیده مراعات ادب　　ممکن اولمز اولسه اما کیم عجب
وقت استغنا مراعات نیاز　　ایکی ضد جمعی چو کوتاه و دراز
کور عصا اعمالرک معشوقیدر　　گرچه قرآن حفظنک صندوقیدر
قولی عمیانک نیچه صندوق پر　　پر حروف مصحف و ذکر و نذر
یکدر اول صندوقه کیم مالی اوله　　اخره نسبت که اول خالی اوله
یکدر اول صندوق اوله پکار و بار　　اندرونی اولمدن پر موش و مار
مشتری کیم نائل مطلوب اولور　　عرض دلال آکه نا مرغوب اولور
چونکه مطلوبه اوله وصل صریح　　علم اچون تضییع وقت اولدی قبیح
چون مقامک اولدی بام اسمان　　وضع بار دجست و جوی نردبان
نصرت و تعلیم غیرا اوله مگر　　یوخسه عود راه اولور نامعتبر
اولسه بر آیینه صاف و منجلی　　صیقل تکرار اولور جهل جلی
قرب سلطانده اولان اهل قبول　　پس رسول و نامه دن ایلر عدول

داستان مشغول شدن عاشقی بعشق نامه خواندن و مطالعه کردن در حضور معشوق خویش و معشوق آنرا ناپسند داشتن و گفتن که طلب الدلیل عند حضور المدلول قبیح والاشتغال بالعلم بعد الوصول الی المعلوم مذموم

معشوقی حضورنده بر عاشقک عشق نامه قرائت و مطالعه ایلدیکن و معشوقی اول وضعی ناپسند ایدوب طلب الدلیل عند حصول المدلول قبیح والاشتغال بالعلم بعد الوصول الی المعلوم مذموم دیو رد و تقبیح ایتدیکی داستاندر

آن یکی را یار پیش خود نشاند　　نامه بیرون کرد و پیش یار خواند
بیتها در نامه و مدح و ثنا　　زاری و مسکینی و بس لابها
گفت معشوق این اگر بهر منست　　وقت وصل این عمر ضایع کردنست
من به پیشت حاضر و تو نامه خوان　　نیست این باری نشان عاشقان
گفت اینجا حاضری اما ولیک　　من نمی یابم نصیب خویش نیک
آنچه میدیدم ز تو پارینه سال　　نیست اینم گرچه می بینم وصال
من ازین چشمه زلالی خورده ام　　دیده و دل ز آب تازه کرده ام

همنشین یار ایکن بر طرفه جان　　اولدی معشوقی یاننده نامه خوان
نامه ده ابیات ایله مدح و ثنا　　صد نیاز و نالهٔ درد آشنا
دیدی جانان با که ایسه بو مقال　　عمری ضایع ایلدک وقت وصال
منظر گده بن عیان سن نامه خوان　　بو دگلدر حال و شان عاشقان
دیدی حاضرسن ولی بی ارتیاب　　بنده ناپید انصباب آب و تاب
سال ماضیده اولان تأثیر حال　　شمدی یوقدر گرچه ثابتدر وصال
عین عشقکدن ایدردم نوش آب　　دیده و دلده بولوردم آب و تاب

چشمه می پسنم ولیکن آب نی — راه آبم را مکرز در رهزنی
گفت پس من نیستم معشوق تو — من ببلغار و مرادت در قتو
عاشقی تو برمن و بر حالتی — حالت اندر دست نبود یا فتی
پس نیم کلی مطلوب تو من — جزو مقصودم ترا اندر زمن
خانهٔ معشوقه ام معشوق نی — عشق بر نقدست بر صندوق نی
هست معشوق انکه او یک تو بود — مبتدا و منتهاءت او بود
چون بیابی اش نمانی منتظر — هم هویدا او بود هم نیز سر
میر احوالست نی موقوف حال — بندهٔ آن ماه باشد ماه و سال
چون بگوید حال را فرمان کند — چون بخواهد جسمها را جان کند
منتها نبود که موقوفست او — منتظر بنشسته باشد حال جو
کیمیای حال باشد دست او — دست جنباند شود مس مست او
گر بخواهد مرگ هم شیرین شود — خار و نشتر نرگس و نسرین شود
انکه او موقوف حالست آدمیست — که بحال افزون و گاهی در کمیست
صوفی ابن الوقت باشد در مثال — لیک صافی فارغست از وقت و حال
حالها موقوف عزم و رای او — زنده از نفخ مسیح آسای او
عاشق حالی نه عاشق بر منی — بر امید حال بر من می تنی
انکه یکدم کم دمی کامل بود — نیست معبود خلیل آفل بود
وانکه آفل باشد و که آن و این — نیست دلبر لا احب الافلین
انکه او گاهی خوش و که ناخوشست — یکزمانی آب و یکدم آتشست
برج مه باشد ولیکن ماه نی — نقش بت باشد ولی آگاه نی
هست صوفی صفا چون ابن وقت — وقت را همچون پدر بگرفته سخت
هست صافی غرق عشق ذوالجلال — ابن کس نی فارغ از اوقات و حال
غرقهٔ نوری که او لم یولدست — لم یلد لم یولد آن ایزدست
رو چنین عشقی بجو گر زندهٔ — ورنه وقت مختلف را بندهٔ
منگر اندر نقش زشت و خوب خویش — بنگر اندر عشق و در مطلوب خویش
منگر انکه تو حقیری یا ضعیف — بنگر اندر همت خود ای شریف
تو بهر حالی که باشی می طلب — آب میجو دائما ای خشک لب
کان لب خشکت گواهی میدهد — کو بآخر بر سر منبع رسد
خشکی لب هست پیغامی ز آب — که بمات آرد یقین این اضطراب
کین طلبکاری مبارک جنبشیست — این طلب در راه حق مانع کشیست

چشمه ظاهریوقدر آب روشنی — راه آبک غالبا وار رهزنی
دیدی پس بن اولمدم معشوق پهل — بن بخاراده سکا مطلب چکل
عاشقه عشق ایله حالت اولدی یار — حالت اولمز الده قالمز اختیار
اولمدم مطلوب کلی بن سکا — جزئی مطلوبم اوله روشن سکا
خانهٔ معشوقه یم معشوقه سز — عشق ایسه نقد عیان صندوقه سز
اولدی معشوق اولکه یکتا اوله پس — مبتدا و منتهاده ملتمس
قالمیه وصلنده غیره انتظار — ظاهر و باطن اوله مقصود و یار
میر حال اوله دکل موقوف حال — قول اوله یعنی اوشاه ماه وسال
سویلدکجه حاله فرمان ایلیه — استرایسه تنلری جان ایلیه
منتها اولمزکه موقوف اوله او — منتظر اوله اوتورسه حال جو
کیمیای حال اولدی انده دست — مس اولور تحریک دست ایتدکجه مست
استرایسه موت هم شیرین اولور — خار و نشتر نرگس و نسرین اولور
آدم اولدر حاله موقوف اوله هم — کاهی افزون اوله کاهی اوله کم
صوفی ابن الوقت اولور پیقیل وقال — لیک صافی فارغ اوقات و حال
حاللر موقوف عزم و رای اولور — زندهٔ نفخ مسیح آرای اولور
حاله عاشقسن بکا عاشق دکل — حال امیدنده اولورسن متصل
کاه نقص وکه کمال اولدی علیل — اولور آفل صانمه معبود خلیل
آفل اولدرکه درشت وکاه لین — ناسزا در لا احب الافلین
اولکه کاهی خوش کهی سرکش اولور — بر نفس صو بر نفس آتش اولور
برج ماهیدر ولی یوق انده ماه — نقش بتدر اولمز آگاه نگاه
صوفی ابن الوقت اولوب ارام ایدر — وقته مانند پدر اکرام ایدر
صاف اولنلر غرق عشق الله اولور — وقت و حالدن فارغ اولوب شاه اولور
نور لم یولده آنی کیم غرق ایدر — لم یلد لم یولدی اول فرق ایدر
وار یوری بر بویله عشق ایله طلب — مختلف وقته قول اولمه قیل ادب
نقش زشت و خوبکه ایتمه نظر — عشق ایله مطلوبی قیل نور بصر
باقمه سن نفسکده ضعف و قوته — قیل نظر مقدار سعی و همته
اولمه هر حال ایله بی سعی و طلب — طالب آب اول یوری ای خشک لب
خشکی لب چون سکا اولدی گواه — عاقبت سرچشمه در انجام راه
خشکی لبدر سکا پیغام آب — کیم سنی آبه چکر بو اضطراب
بو طلب غایت مبارک کاردر — راه حقده مانع اغیار در

این طلب مفتاح مطلوبات تست    اینسپاه ونصرت رایات تست

این طلب همچو خروسی در صیاح    میزند نعره که می آید صباح

کرچه آلت نیستت تو می طلب    نیست آلت حاجت اندر راه رب

هر کرا بینی طلبکار ای پسر    یار او شو پیش او انداز سر

کز جوار طالبان طالب شوی    در ظلال غالبان غالب شوی

کر یکی موری سلیمانی بجست    منکر اندر جستن او سست

هرچه داری تو ز مال وپیشهٔ    نی طلب بود اوّل واندیشهٔ

حکایت آن شخص که در عهد داود علیه السلام شب وروز دعا میکرد که مرا روزیٔ حلال ده بی رنج وتعب

آن یکی در عهد داود نبی    نزد هر دانا وپیش هر غبی

این دعا میکرد دائم کای خدا    ثروتی بی رنج روزی کن مرا

چون مرا تو آفریدی کاهلی    زخم خواری سست جنبی منبلی

بر خران پشت ریش بی مراد    بار اسبان واستران نتوان نهاد

کاهلم چون آفریدی ای ملی    روزیم ده هم ز راه کاهلی

کاهلم من سایه خسبم در وجود    خفتم اندر سایهٔ این فضل وجود

کاهلان وسایه خسبانرا مگر    روزیٔ بنوشتهٔ نوع دکر

هر کرا پاییست جوید روزیٔ    هر کرا پا نیست کن دلسوزیٔ

رزق را میران بسوی آن حزین    ابر را باران بسوی هر زمین

چون زمین را پا نباشد جود تو    ابر را راند بسوی او دوتو

طفل را چون پا نباشد مادرش    آید وریزد وظیفه بر سرش

روزیٔ خواهم بناکه بی تعب    که ندارم من ز کوشش جز طلب

مدتی بسیار میکرد این دعا    روز تا شب شب همه شب تا ضحی

خلق می خندید بر کفتار او    بر طمع خامی و بر پیکار او

که چه میکوید عجب اینست ریش    یا کسی دادست بنکی بیهشیش

راه روزی کسب ورنجست وتعب    هر کسی را پیشهٔ داد وطلب

اطلبوا الارزاق فی اسبابها    ادخلوا الاوطان من ابوابها

شاه وسلطان ورسول حق کنون    هست داود نبیّ ذوفنون

با چنان عزی ونازی کاندروست    که کزیدستش عنایتهای دوست

معجزاتش بی شمار وبی عدد    موج بخشایش مدد اندر مدد

بو طلب مفتاح مطلوباتدر    بونشان دولت وایاتدر

بو طلب ایلر خروس آسا صیاح    نعره لر ایلر که قد لاح الصباح

کرچه بی آلات ایسکده قیل طلب    کیم قومز آلاته حاجت راه رب

هر کیمی کورسک طلبکار ای پسر    اکه یار اول قیل انکچون ترک سر

همجوار طالبان اول طالب اول    سایه دار غالبان اول غالب اول

مور ایدر سه کر سلیمانی طلب    اول طلبده ایتمه سستی عجب

هر نکیم وار سنده مال وپیشه دن    اول طلبدن اولدی هم اندیشه دن

اول شخصک حکایتیدر که عهد داود علیه السلامده یارب بکا بی رنج رزق حلال احسان ایله دیو کیجه وکوندز دعا ایدردی

عهد داود نبی ده بر کشی    حقه ایلردی نیاز ونالشی

بویله ایلردی دعا کیم ای خدا    دولت بی رنج بخش ایله بکا

سن یراتدک بنده بو کیفیتی    سست طبعی ضعف حال وقوتی

چونکه مجروح وضعیف اولدی خران    اکه اولمز بار اسب واستران

کاهل اولدی چونکه حکم خلقتم    قیل سهولتله میسر قسمتم

کاهلم بن باکه سایه خوابکاه    فضل وجودک سایه سن قیلدم پناه

کاهلان وسایه دارانه مکر    قسمت مکتوبه در نوع دکر

رزقن استر کیمده کیم وار دست وپا    فضلک ایت بیدست وپایه رهنما

رزقن ایله واصل مرد حزین    ابری قیل مبذول اجزای زمین

ارض بیپا ایکن ای رب ودود    ابر ایله ایلرسن آکه فیض جود

طفل ایچون پا یوقدر اما مادری    زرقی امر نده ایدر داد آوری

اویله قسمت استرم کیم بی تعب    بنده کوشش اولمیه انجق طلب

خیلی مدت ایتدی بو رسمه دعا    روز تا اخشام وشب خود تا ضحا

خلق ایسه خندان ایدی کفتارینه    خامیٔ حرص وطمعله کارینه

کیم نه خاط ایلر عجب بو یاد کار    ویردی کمسه اکا بنک وغبار

کسب قسمتده اولور رنج وتعب    هر کسه بر پیشه در وجه طلب

طالب اول ارزاقه سن اسبابدن    داخل اول اوطانه سن ابوابدن

شمدی سلطان ورسول حق نمون    اولدی داود نبیّ ذوفنون

انده بونجه عزت ورفعت کواه    اکه اولمشدر عنایات اله

معجزاتی بی شمار وبی عدد    ایتمده امواج بخشایش مدد

هیچکس را خود ز آدم تاکنون | کی بدست آواز صد چون ارغنون
که بهر وعظی بمیراند دویست | آدمی را صوت خوبش کرد نیست
شیر و آهو جمع گردد آن زمان | سوی تذکیرش مغفل این ازان
کوه و مرغان هم رسائل از دمش | هر دو اندر وقت دعوت محرمش
این وصد چندین مراورا معجزات | نور رویش بی جهات و در جهات
با همه تمکین خدا روزیٔ او | کرده باشد بسته اندر جست و جو
بی زرهبافی و رنجی روزیش | می نیاید با همه پیروزیش
اینچنین مخذول واپس ماندهٔ | خانه کنده دون گردون راندهٔ
اینچنین مدبر همی خواهد که زود | بی تجارت پرکند دامن ز سود
اینچنین گیجی بیامد در میان | که برآیم بر فلک بی نردبان
این همی گفتش بتسخر رو بگیر | که رسیدت روزی و آمد بشیر
وان همی خندید ما را هم بده | زانچه یابی هدیه ای سالار ده
او ازین تشنیع مردم وین فسوس | کم نمی کرد از دعا و چاپلوس
تا که شد در شهر معروف و شهیر | کوز انبان تهی جوید پنیر
شد مثل در خام طمعی آن گدا | او ازین خواهش نمی آمد جدا

دویدن گاو در خانهٔ آن دعاکننده بالحاح قال النبی صلی الله علیه وسلم ان الله یحب الملحین فی الدعا زیرا که عین خواست از حق تعالی والحاح خواهنده را به است از انچه میخواهدان را ازو

تا که روزی ناگهان در چاشتگاه | این دعا میکرد با زاری و آه
ناگهان در خانه اش گاوی دوید | شاخ زد بشکست دربند و کلید
گاو گستاخ اندران خانه بجست | مرد در جست و قوایمهاش بست
پس گلوی گاو ببرید آن زمان | بی توقف بی تأمل بی امان
چون سرش ببرید شد سوی قصاب | تا اهابش برکند در دم شتاب

## عذر گفتن ناظم و مدد خواستن

ای تقاضا گر درون همچون جنین | چون تقاضا میکنی اتمام این
سهل گردان ره نما توفیق ده | یا تقاضا را بهل بر ما منه
چون ز مفلس زر تقاضا میکنی | زر ببخشش در سرای شاه غنی

عهد آدمدن حتی بو دوره دک | خمسه ده یوق بویله اوازملك
ایکیوز خمسه ویررو عظنده جان | صوت خوبی خمسه یه اولمز نهان
شیر و آهو جمع اولورلر سوبسو | ایلمشلر وعظ و تذکیر ایله خو
کوه و مرغان همدم معجزدمی | هر بری هنگام دعوت محرمی
اول نبیه بویله واریوز معجزات | نور دیداری ضیابخش جهات
قدری بویله قسمتی اما که رب | ایلمشدر رزقینه موقوف طلب
زره یاپمق ایله حاصل قسمتی | وار ایکن بونجه هنرده قدرتی
سن ایسه مخذول و مدبر شخص دون | خانه نارفته غریب بازگون
بویله بر مدبر که استر هر زمان | بی تجارت نفع و سود اوله عیان
گنج بی رنج ایلیوب آکه درود | نردبانسز ایلیه چرخه صعود
هزله دیرلردی دار اول وایه گیر | حاصل اولدی قسمتك گلدی بشیر
هم کولوب دیرلردی قیل حصه یاب | بزلری سن اندن ای عالی جناب
خلق ایتدکجه تشنیع و فسوس | ایتدی ترك دعا و چاپلوس
تا که معروف اولدی شهرده اکثرا بو | اشته انبان تهیدن طمعه جو
اولدی خام طمعده اول مثل | گلدی آکه بو خواهشدن کسل

اول الحاح ایله دعا ایدن خمسه نك خانه سنه براوکوزك سرعت ایله گلدیکیدر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ان الله یحب الملحین فی الدعا بیورمشدر زیرا جناب حقدن صدق والحاح ایله طلب مقبولدر

تا که قوشلق وقتی برگون ناگهان | بو دعایی ایلرایدی وردجان
خانه یه برگاو ایدوب عرض شتاب | ایتدی شاخیله شکست بند باب
بی تکلف خانه یی گاو ایتدی جای | درعقب مرد ایتدی انی بسته پای
ایلدی مذبوح گاوی اول زمان | بی توقف بی تأمل بی امان
ذبح ایدوب قصابه ایتدی فتح باب | تا ایده سلخنده اقدام و شتاب

## ناظم مثنوی نك اعتذار ایله مدد طلب ایتدیکیدر

ای قضا بخشای حاجات انام | دلده سن سندن تقاضای ختام
سهل ایدوب اولرهنما توفیق ویر | بی تقاضا قوت تحقیق ویر
مفلسم قورتار تقاضادن بنی | قیل نهان بخش زر ای رب غنی

بی

بی تو نظم و قافیه شام و سحر    زهره کی دارد که آید در نظر
نظم و تجنیس و قوافی ای علیم    بندهٔ امر توند از ترس و بیم
چون مسبح کردهٔ هر چیز را    ذات بی تمییز و با تمییز را
هر یکی تسبیح بر نوعی دکر    کوید او وز حال آن این بیخبر
آدمی منکر ز تسبیح جماد    وان جماد اندر عبادت اوستاد
بلکه هفتاد و دو ملت هر یکی    بیخبر از یکدکر واندر شکی
چون دو ناطق را ز حال همدکر    نیست آکه چون بود دیوار و در
چون من از تسبیح ناطق غافلم    چون بداند سبحهٔ صامت دلم
هست سنی را یکی تسبیح خاص    هست جبری را ضد آن در مناص
سنی از تسبیح جبری بیخبر    جبری از تسبیح سنی بی اثر
این همی کوید که آن ضالست و کم    بیخبر از حال او وز امر قم
وان همی کوید که این را چه خبر    جنکشان افکند یزدان از قدر
کوهر هر یک هویدا میکند    جنس از ناجنس پیدا میکند
قهر را از لطف داند هر کسی    خواه دانا خواه نادان یا خسی
لیک لطفی قهر در پنهان شده    یا که قهری در دل لطف آمده
کم کسی داند مکر ربانیٔ    کش بود در دل محک جانیٔ
باقیان زین دو کمانی می برند    سوی لانهٔ خود بیک پر می پرند

## مثال ظن و یقین در علم

علم را دو پر کمان را یک پرست    ناقص آمد ظن به پرواز ابترست
مرغ یک پر زود افتد سرنکون    باز بر پرد دو کامی یا فزون
افت و خیزان میرود مرغ کمان    با یکی پر بر امید آشیان
چون ز ظن وارست علمش رو نمود    شد دو پر آن مرغ یک پر پر کشود
بعد از ان یمشی سویا مستقیم    نه علی وجهه مکبا او سقیم
با دو پر بر می پرد چون جبرئیل    بیکمان و بی مکر بی قال و قیل
کر همه عالم بکویندش توی    بر ره یزدان و دین مستوی
او نکردد کرمتر از کفتشان    جان طاق او نکردد جفتشان
ور همه کویند او را کمرهی    کوه پنداری و تو برک کهی
او نیفتد در کمان از طعنشان    او نکردد دردمند از ضغنشان
بلکه کر دریا و کوه آید بکفت    کویدش با کمرهی کشتی تو جفت

روز و شب سنسز بو نظم و قافیه    اولمز اهل نظمه عفو و عافیه
نظم و تجنیس و قوافی ای علیم    بنده در فرمانکه پر خوف و بیم
چون مسبح ایلدک اشیایی سن    اولدی ذی عقل ایله بیعقله سخن
هر بری تسبیح ایدر نوع دیکر    سویلر اما بر برندن بیخبر
خلق ایدر انکار تسبیح جماد    اول جماد ایسه عبادت ایله شاد
بلکه بو یتمش ایکی ملت تمام    بر برندن بیخبر در صبح و شام
ایکی ناطق بر بری حالنده لال    نیجه دیوار و در ایتسون آکه قال
غافل تسبیح ناطق اولسه دل    سبحهٔ صامتدن اولمز منفعل
پهلکه وار سنیده بر تسبیح خاص    کیم ایدر جبری‌یه ضدی اختصاص
جبری تسبیحنده سنی بیخبر    سنی تسبیحنده جبری بی اثر
اول بری دیر اکه بو در ضال و کم    کیم دکل مفهوم حالی امر قم
اول انکچون دیر که یوق بونده خبر    اولدی بو جنک و جدل حکم قدر
هر برسی جوهرن ایلر پسان    جنس اولور ناجنسله البت عیان
قهری لطف ایله بیلور اهل فنون    عالم اولسون جاهل اولسون شخص دون
لیک بر لطف اولسه قهر ایچره نهان    لطف ایچنده اولسه یا قهر روان
فهمی مشکلدر مکر عارف اوله    قلب اولوب انده محک واقف اوله
ماعدا آلودهٔ ظن و کمان    یک پر ایلر قصد سمت آشیان

## علمه ظن و یقینه مثالدر

علم ایکی پر اولدی یکپر در کمان    ناقصک پروازی ابتر در عیان
بر جناح ایله اولور افتاده طیر    ایکی اوچ خطوه ایدر پرواز و سیر
افت و خیز اوزره اولور مرغ کمان    یک پر ایتد کچه امید آشیان
علمه تبدیل اولسه ظنک متصل    مرغ یکپر دو جناحین اولدی پیل
اولدی ماشیٔ صراط مستقیم    اولمز اول وجه مکب اوزره سقیم
ذو الجناح اولدی مثال جبرئیل    بیکمان بی مکر و فن بی قال و قیل
جمله عالم اکه دیرلرسه قوی    راه دین حقده سنسن مستوی
سوزلری عجب ایله دیرمز انفعال    جان و دلدن ایلمز تغییر حال
جمله‌سی دیرسه اکر کمراه سن    کوه ظن ایتمه که کندک کاه سن
طعنه دن کلمز اکا ظن و کمان    انلرک قولیله اولمز ناتوان
بلکه نطقه کلسه بحر ایله جبال    اکه سنسن دیسه لر اهل ضلال

هیچ یک ذرّه نیفتد در خیال — یا بطعن طاعنان رنجور حال

## مثال رنجور شدن آدمی بوهم تعظیم خلق و رغبت مشتریان بوی و حکایت معلم

کودکان مکتبی از اوستاد — رنج دیدند از ملال و اجتهاد
مشورت کردند در تعویق کار — تا معلم در فتد در اضطرار
چون نمی آید ورا رنجوریٔ — که بگیرد چند روز از دوریٔ
تا رهیم از حبس و تنگی و زکار — هست او چون سنگ خارا برقرار
آن یکی زیرکتر این تدبیر کرد — که بگوید اوستا چونی تو زرد
خیر باشد رنگ تو برجای نیست — این اثر یا از هوا یا از تپیست
اندکی اندر خیال افتد ازین — تو برادر هم مدد کن اینچنین
چون در آیی از در مکتب بگو — خیر باشد اوستا احوال تو
آن خیالش اندکی افزون شود — کز خیالی عاقلی مجنون شود
آن سوم و آن چارم و پنجم چنین — در پی ما غم نمایند و حنین
تا چو سی کودک تواتر این خبر — متفق گویند یابد مستقر
هر یکی گفتش که شاباش ای زکی — باد بخت بر عنایت متکی
متفق گشتند در عهد وثیق — که نگرداند سخن را یک رفیق
بعد از ان سوگند داد او جمله را — تا که غمازی نگوید ماجرا
رای آن کودک بچربید از همه — عقل او از پیش میرفت از رمه
آن تفاوت هست در عقل بشر — که میان شاهدان اندر صور
زین قبل فرمود احمد در مقال — در زبان پنهان بود حسن رجال

## بیان انکه عقول خلق متفاوتست در اصل فطرت و نزد معتزله متساویست تفاوت عقول از تحصیل علمست

اختلاف عقلها در اصل بود — بر وفاق سنیان باید شنود
برخلاف قول اهل اعتزال — که عقول از اصل دارند اعتدال
تجربه و تعلیم بیش و کم کند — تا یکی را از یکی اعلم کند
باطلست این زانکه رای کودکی — که ندارد تجربه در مسلکی
بر دمید اندیشهٔ زان طفل خرد — پیر با صد تجربه بویی نبرد
خود فزون آن به که آن از فطرتست — تا ز افزونی که جهد و فکرتست

ذرّه جه قونمز اکا کرد کدر — طعن طاعن ایلمز قطعا اثر

## برادمک تعظیم خلق وهمیله و طالبلرک اکا رغبتیله خسته اولدیغی و معلم حکایتی نقلیله مثالدر

خواجه دن صبیان مکتب ایتدی داد — کوردیلر رنج وملال و اجتهاد
مشورتله ایتدیلر تدبیر کار — خواجه تاکیم اوله اهل اضطرار
چونکه اولمز خستهٔ رنج وملال — اوله لم تانچه کون آسوده حال
حبس مکتبدن اولوب آزاده سر — یاتسه قالسه خواجه مانند حجر
اولدی اندن بیرینک تدبیری بو — دییه ای خواجه ندر زردیٔ رو
خیر اوله تغییر رنک اولمش بدید — یا هوادندر یا حمای شدید
اول خیال ایلر اکا یاپ یاپ اثر — ای برادر سنده بویله ویر خبر
باب مکتبدن بو اولسون قالکز — خیر اوله خواجه ندر احوالکز
اول خیال البت اولوراند فزون — کیم خیال ایله کلور عقله جنون
ثالث ایله چارم و پنجم تمام — بویله غمخوارانه ایتسونلر کلام
تا او توز کودکدن اولسه بو خبر — قلب استاده اولور وهم مستقر
هر بری دیدی اکا کیم مرحبا — بختکی قیلسون عنایت مجتبا
ایتدیلر بو عهده جمله اتفاق — اولمیه سوزده خلاف ایله شقاق
بربرینه ویردیلر جمله یمین — اولمغه غماز شرندن امین
غیردن اول کودک اولدی نیکرای — عقل اول ایدی از سر تا بپای
کیم تفاوت اوزره در عقل بشر — خوب رولرده اولور فرق صور
دیدی انکچون حبیب ذو الجلال — اولدی مخفی فی اللسان حسن الرجال

## عند اهل السنه عقول خلق اصل فطرتده متفاوت و عند المعتزله تساوی اولوب تفاوت عقول تحصیل علمده اولدیغی بیانندهدر

اولدی اصلی اختلافات عقول — بویله در اصحاب سنتدن نقول
دیدیلر اما که اهل اعتزال — اولدی اصلی بو عقوله اعتدال
عقلی علم و تجربه ایلر فزون — بر برندن خلق اولور اهل فنون
اولدی باطل بو که بر طفل صغیر — کیم دکل حکم تجاربدن خبیر
طفل ایکن بر حیله و تدبیر ایدر — نیجه پیری عاجز تقصیر ایدر
چونکه فطرتدندر اولدی خود نمون — جهد و فکرت خود انی ایلر فزون

تو بگو داده خدا بهتر بود
یا که لنگی راهوارانه رود

قول حقدر کیم اوله دادِ خدا
اولمه حقدن برطریق ایله جدا

## در وهم افکندن کودکان استاد را

روز گشت و آمدند آن کودکان
بر همین فکرت زخانه تا دکان

جمله استادند بیرون منتظر
تا در آید اوّل آن یار مصر

زانکه منبع او بدست این رای را
سر امام آید همیشه پای را

ای مقلد تو مجو بیشی بر آن
کو بود منبع ز نور آسمان

او در آمد گفت استا را سلام
خیر باشد رنگ رویت زردفام

گفت استا نیست رنجی مر مرا
تو برو بنشین مگو یاوه هلا

نفی کرد اما غبار وهم بد
اندکی اندر دلش ناگاه زد

اندر آمد دیگری گفت اینچنین
اندکی آن وهم افزون شد برین

همچنین تا وهم او قوت گرفت
ماند اندر حال خود پس در شگفت

## صبیانک خواجه‌لرینه القای وهم ایتدکلریدر

گوندز اولدی گلدی صبیان مکتبه
جمله ذاهب برطریق و مذهبه

ایتدیلر بیرون درده انتظار
تا گله اوّل او یار حیله کار

چونکه اول سردار ایدی بورای اپچون
مقتدا در سر همیشه پای اپچون

ای مقلد پیشرو اولمه اکا
کیم اوله اول مشرق نور سما

گلدی چونکم خواجه‌یه ویردی سلام
دیدی خیر اوله که رویک زردفام

دیدی خواجه بنده یوق آثار رنج
جانشین اول یوری اولمه یاوه سنج

ایتدی دفع اما غبار وهم بد
اندک اندک قلبه اولدی نامزد

گلدی برآخر او قولی ایتدی یاد
ایلدی فی الجمله اول وهمی زیاد

بویله بویله وهمی اولدقده قوی
حالنه حیرتله اولدی منزوی

## بیمار شدن فرعون هم بوهم از تعظیم خلقان

سجدهٔ خلق از زن و از طفل و مرد
زد دل فرعون زار رنجور کرد

گفتن هر یک خداوند و ملک
آنچنان کردش ز وهمی منهتک

که بدعویٔ الهی شد دلیر
اژدها گشت و نمی شد هیچ سیر

عقل جزئی آفتش وهمست و ظن
زانکه در ظلمات شد او را وطن

بر زمین گر نیم گز راهی بود
آدمی بی وهم ایمن می رود

بر سر دیوار عالی گر روی
گر دو گز عرضش بود کژ میشوی

بلکه می افتی ز لرزهٔ دل بوهم
ترس وهمی را نکو بنگر بفهم

## تعظیم خلقدن وهم ایله فرعونک دخی بیمار اولدیغیدر

سجدهٔ تعظیم طفل و مرد و زن
رنج ایله فرعونه اولدی داغزن

خلقدن قول خداوند و ملک
ایلدی وهم و خیاله منهمک

دعویٔ باطلده چون اولدی دلیر
اژدها وش ایتمدی برنسنه سیر

آفت اولدی عقل جزئه وهم و ظن
اولدی ظلمتده اکا زیرا وطن

نیم گز ده اولسه خاک او زره اگر
امن ایله بو وهم اولوب آدم گیدر

اولسه بر دیوار عالیده گذار
ایکی ارشون عرض ایله قالمز قرار

غالب اولسه وهم دلشاید دوشر
فهم اولور بو وجهله وهم بشر

## رنجور شدن استاد بوهم و خیال

گشت استا سست از وهم و ز بیم
بر جهید و می کشانید او گلیم

خشمگین با زن که مهر اوست سست
من بدین حالم نپرسید و نجست

خود مرا آگه نکرد از رنگ من
قصد دارد تا رهد از ننگ من

او بحسن و جلوهٔ خود مست گشت
بیخبر کز بام افتادم چو طشت

آمد و در را بتندی واگشاد
کودکان اندر پی آن اوستاد

گفت زن خیرست چون زود آمدی
که مبادا ذات نیکت را بدی

گفت کوری رنگ و حال من ببین
از غمم بیگانگان اندر حنین

## وهم و خیال ایله خواجه‌نک خسته اولدیغیدر

خواجه اولدی وهم و اوهام ایله سست
جامه خوابه ایلدی عزمی درست

گلدی بی مهریٔ همسردن غضب
کیم نیچون یوق حالمه انده عجب

رنگ رویمدن بنم ویرمز خبر
قصدی بند نصکره دلدار دگر

کندی حسن و جلوه سندن اولدی مست
طشت بام افتاده بیلمز اولدی پست

تند و سرکش گلدی ایتدی دق باب
خواجه‌نک ارد نجه صبیان با شتاب

دیدی خاتون خیر اوله سرعت ندر
عودت و تعجیلکه علت ندر

دیدی رنگ رویمه باق گور سن
غم چکر بیگانه سن مسرور سن

تو درون خانه از بغض و نفاق  می نبینی حال من در احتراق
گفت زن ای خواجه عیبی نیستت  وهم و ظن لاشس بی معنیستت
گفت ای غر تو هنوزی در لجاج  می نبینی این تغیر و ارتجاج
گر تو کور و کر شدی ما را چه جرم  ما درین رنجیم و در انده و کرم
گفت ای خواجه بیارم آینه  تا بدانی که ندارم من گنه
گفت رو نه تو رهی نی آینت  دائما در بغض و کینی و عنت
جامهٔ خواب مرا زو گستران  تا بخسپم که سر من شد گران
زن توقف کرد مردش بانگ زد  کای عدو زوتر ترا این میسزد

اوله سن مسکنده همطاق و رواق  حالمه باقمزسن ایلرسن نفاق
دیدی زن ای خواجه سنده عیب یوق  وهم و ظنکدر بو معنا ریب یوق
دیدی ای قحبه دخی سنده لجاج  بو تغیرله مذ رسوء مزاج
کوری ذاتکده یوق جرمم یقین  علتم وار خاطرم زار و حزین
دیدی خاتون اشته باق آیینه یه  بن سزا وار اولمدم بو کینه یه
دیدی مرآتکده سنده وارکه سن  کچمدک بغض و خلاف و کینه دن
ایله تعجیل او زره فرش جامه خواب  تا بوله خفت باشمده پیچ و تاب
زن توقف ایتدی مرد ایتدی صدا  دیدی تعجیل ایت ندر بو کج ادا

در جامه خواب افتادن استاد و نالیدن از وهم رنجوری

جامه خواب آورد و گسترد آن عجوز  گفت امکان نی و باطن پر ز سوز
گر بگویم متهم دارد مرا  ور نگویم جد شود این ماجرا
فال بد رنجور گرداند همی  آدمی را که نبودستش غمی
قول پیغمبر قبوله یفرض  ان تمارضتم لدینا تمرضوا
گر بگویم او خیال بد زند  فعل دارد زن که خلوت میکند
مر مرا از خانه بیرون میکند  بهر فسقی فعل و افسون می کند
جامه خوابش کرد و استاد اوفتاد  آه آه و ناله از وی می بزاد
کودکان آنجا نشستند و نهان  درس میخواندند با صد اندهان
کین همه کردیم ما زندانی ایم  بد بنایی بود و ما بد بانی ایم

خواجه نك فراشه دوشوب خسته لك وهمیله ناله ایتدیکیدر

جامه خواب ایتدی آماده عجوز  دیدی امکان یوق درونی در بو سوز
اتهام ایلر بنی سویلرایسم  سویلمزسم جدا اولور رنج و الم
فال بد دلخسته ایلر آدمی  ناسزا بیهوده رسم ماتمی
قولیدر پیغمبرک بو بی غرض  کیم تمارضدن اولور حاصل مرض
سویلسم قولمدن ایلر بد خیال  دیر که خلوت ایله قصدی سوء حال
خانه دن استر بنی بیرون ایده  فسقی اجرا ایتمکه افسون ایده
جامه خوابی ایتدی خواجه جایگاه  اولدی کاری ناله و افغان و آه
اولدی صبیانه نشیمن انده پاک  درسه آغاز ایتدیلر اندوهناک
دیدیلر بوا اولمدی حسبه مفید  بو بنا اولدی حذاقتدن بعید

دوم بار در وهم افکندن کودکان استاد را که او را ازین قرآن خواندن ما درد سر افزاید

گفت آن زیرک که ای قوم پسند  درس خوانید و کنید آوا بلند
چون همی خواندند گفت ای کودکان  بانگ ما استاد را دارد زیان
درد سر افزاید استا را ز بانگ  ارزد این کو درد یابد بهر دانگ
گفت استا راست میگوید روید  درد سر افزون شدم بیرون شوید

ایکنجی کره صبیان صوت بلند ایله قرائتمز خواجه نك دردسرن افزون ایدر دیو وهمه القا ایتدکلریدر

ایتدی اول زیرک صبی صبیانه پند  ایده لرتا درسی آواز بلند
صوت عالیده دیدی ای کودکان  صوتمزدن خواجه یه وار در زیان
خواجه ده افزایش ایلر درد سر  فلس ناچیز ایله لایقمی ضرر
خواجه تصدیق ایلیوب دیدی همان  دردم افزوندر سزه رخصت امان

خلاص یافتن کودکان از مکتب بدین مکر

سجده کردند و بگفتند ای کریم  دور بادا از تو رنجوری و بیم
پس برون جستند سوی خانها  همچو مرغان در هوای دانها

بو مکر ایله صبیانك مکتبدن خلاص اولدقلریدر

دیدی تعظیم ایله صبیان ای کریم  سندن اولسون دور دائم رنج و بیم
هر بری شاد ایتدی عودت خانه یه  صانکه قوشلر در که طالب دانه یه

مادرانشان خشمگین گشتند و گفت / روز کارست و شما با لهو جفت
وقت تحصیلست اکنون و شما / می گریزید از کتاب و اوستا
عذر آوردند کای مادر تو پست / این گناه از ما و از تقصیر نیست
از قضای آسمان استاد ما / گشت رنجور و سقیم و مبتلا
مادران گفتند مکرست و دروغ / صد دروغ آرید بهر طمع دوغ
ما صباح آییم پیش اوستا / تا ببینیم اصل این مکر شما
کودکان گفتند بسم الله روید / بر دروغ و صدق ما واقف شوید

انلره مادرلری ایتدی عتاب / روز مکتب لعبه ایلر سز شتاب
شمدیدر انجق سزک تحصیلکز / ترک مکتبده ندر تعجیلکز
عذر ایدوب انلر دیدی ای مادر آه / بزده یوقدر جرم و تقصیر و گناه
خواجه بر حکم قضای آسمان / شمدی بیمار و سقیم اولدی همان
دیدی مادر سزده در مکر و خلاف / ملعبه قصد ایله در تزویر و لاف
خواجه یی فردا اگر گدر جست و جو / ظاهر اولسون صدق و کذب گفتگو
دیدی بسم الله ای مادر همان / صدق و کذب اولسون تفصیله عیان

## رفتن مادران کودکان بعیادت استاد

بامدادان آمدند آن مادران / خفته استا همچو بیمار گران
هم عرق کرده ز بسیاری لحاف / سر ببسته رو کشیده در سجاف
آه آهی میکند آهسته او / جملگان گشتند هم لا حول گو
خیر باشد اوستا این درد سر / جان تو ما را نبوده زین خبر
گفت من هم بیخبر بودم ازین / آگهم مادر غران کردند هین
من بدم غافل بشغل قال و قیل / بود در باطن چنین رنجی ثقیل
چون بجد مشغول باشد آدمی / او ز دید رنج خود باشد عمی
از زنان مصر یوسف شد سمر / که ز مشغولی نشد زیشان خبر
پاره پاره کرده ساعدهای خویش / روح واله که نه پس بیند نه پیش
ای بسا مرد شجاع اندر حراب / که ببرّد دست تا پایش ضراب
او همان دست آورد در گیر و دار / بر گمان آنکه هست او برقرار
خود به بیند دست رفته در ضرر / خون ازو بسیار رفته بیخبر

## امهات صبیان خواجه نک عیادتنه گتدکلریدر

مادران اولدی صباح ایله روان / گوردیلر کیم خواجه بیمار گران
اولقدر اولمش عرقریز لحاف / رو و سر بسته اسیر انحراف
ایتمده پنهان انین و آه و واه / جمله لا حول ایله اولدی دادخواه
دیدیلر خیر اوله خواجه درد سر / باشنک اچون یوغیدی بزده خبر
دیدی بنده بیخبر ایدم همان / ایتدیلر آگاه او قحبه زادگان
ایلدی اشغال شغل قال و قیل / باطنمده وار ایمش رنج ثقیل
جد ایله مشغول اولنجه آدمی / ایده مز تمییز سور و ماتمی
گوردی زنان مصری یوسفدن مکر / اولدیلر حیران حسنی بیخبر
اللرین قطع ایتدیلر حیران و لال / اولدیلر جان ایله مفتون جمال
ای نیجه مرد شجیعک وقت حرب / دست و هم پایی اولور مقطوع ضرب
اول ینه در کار دست گیر و دار / اویله ظن ایلر که دستی پایدار
تا گوره نجه دستنه گلمش ضرر / قان روان اولمقده گندی بیخبر

## در بیان آنکه تن روح را چون لباسیست و این دست آستین دست روحست و این پای موزهٔ پای روحست

تا بدانی که تن آمد چون لبیس / رو بجو لابس لباسی را ملیس
روح را توحید الله خوشترست / غیر ظاهر دست و پایی دیگرست
دست و پا در خواب بینی و ائتلاف / آن حقیقت دان مدانش از گزاف
آن تویی که بی بدن داری بدن / پس مترس از جسم جان بیرون شدن

## تن روحه لباس گبی اولوب بو ال آستین دست روح و ایاق دخی موزهٔ پای روح مشابه سنده اولدیغی بیاننده در

بلکه اولدی روحه تن گویا لباس / بی لباس اول لابسی قیل التماس
روحه توحید الهیدر غرض / دست و پای غیر ظاهر در عوض
دوشده گوردک دست و پای ائتلاف / اول حقیقتدر انی صانمه گزاف
سنسن اول کم بی بدندر اول بدن / خائف اولمه جان بوتندن گتمدن

## حکایت آن درویش که در کوه خلوت کرده بود و بیان حلاوت انقطاع و خلوت و داخل شدن درین منقبت که

## جبلده خلوت ایدن درویشک حکایتی و انقطاع و خلوتک حلاوتی و انا جلیس من ذکرنی و انیس من استأنس بی

انا جلیس من ذکرنی و انیس من استأنس بی
کر با همه چونی منی بی همهٔ ❁ ور بی همه چو بامنی با همهٔ

منقبتنه دخولك سعادتی پاینده درکه
عالم ایله عنسز اولسك اولدك پکس ❁ کر پکس ایسك بنمله عالم سکا بس

بود درویشی بکهساری مقیم ❁ خلوت اورا بود هم یار و ندیم
چون ز خالق میرسید اورا شمول ❁ بود از انفاس مرد و زن ملول
همچنانکه سهل شد ما را حضر ❁ سهل شد هم قوم دیگر را سفر
انچنانکه عاشقی بر سروری ❁ عاشقست آنخواجه بر آهنگری
هر کسی را بهر کاری ساختند ❁ میل آنرا در دلش انداختند
دست و پا بی میل جنبان کی شود ❁ خار و خس بی آب و بادی کی رود
گر به بینی میل خود سوی سما ❁ پر دولت بر کشا همچون هما
ور به بینی میل خود سوی زمین ❁ نوحه می کن هیچ منشین از حنین
عاقلان خود نوحها پیشین کنند ❁ جاهلان آخر بسر بر می زنند
ز ابتدای کار آخر را ببین ❁ تا نباشی تو پشیمان یوم دین

اولدی بر درویش کوه ایچره مقیم ❁ اکه خلوت ایدی همخواب و ندیم
بولدی چون خلاقدن انس و قبول ❁ مرد و زندن ایتدی اعراض و عدول
شویله کیم سهل اولدی بزلرده حضر ❁ سهل اولور بر قوم ایچون سیر و سفر
شویله کیم وار سنده عشق سروری ❁ خواجه ایلر رغبت آهنکری
هر کسی بر کاره فرمان ایتدیلر ❁ قلبنی میال و جویان ایتدیلر
دست و پا بی میل اولمز کارکر ❁ خار و خس بی آب و باد ایتمز کذر
سنده وار ایسه اکر میل سما ❁ پر کشای دولت اول همچون هما
اولسه میلك دائما سمت زمین ❁ نوحه و زار ایت اوتوره بی حنین
عاقلان پیشین اولورلر نوحه ده ❁ جاهلان آخر اولورلر سرزده
اول کار ایله فکر عاقبت ❁ بی پشیمانی یوم آخرت

دیدن زرکر عاقبت کار را و سخن بر وفق عاقبت کفتن با مستعیر ترازو

آن یکی آمد به پیش زرکری ❁ که ترازو ده که بر سنجم زری
کفت خواجه رو مرا غربال نیست ❁ کفت میزان ده بدین تسخر مایست
کفت جاروبی ندارم در دکان ❁ کفت بس بس این مضاحک را بمان
من ترازویی که میخواهم بده ❁ خویشتن را کر مکن هر سو مجه
کفت بشنیدم سخن کر نیستم ❁ تا نه پنداری که بی معنیستم
این شنیدم لیک پیری مرتعش ❁ دست لرزان جسم تو نا منتعش
وان زر تو هم قراضه خرد و مرد ❁ دست لرزد پس بریزد زر خرد
پس بکویی خواجه جاروبی بیار ❁ تا بجویم زر خود را در غبار
چون بروبی خاک را جمع آوری ❁ کوییم غربال خواهم ای جری
من ز اول دیدم آخر را تمام ❁ جای دیگر رو ازینجا و السلام

بر زرکرك عاقبت کار فکریله ترازو استعاره ایلین کمسه یه عاقبت کاره موافق جواب ویردیکیدر

بر کشی بر زرکره ایتدی دیلك ❁ بر ترازو ویر که زر چکسم کرك
دیدی یوق ای خواجه غربالم بنم ❁ دیدی میزان ویر رجای روشنم
دیدی یوقدر بنده جاروب دکان ❁ دیدی کافی در بو سخره پکمان
بن ترازو استرم غیر استمم ❁ ایلمه تعلیل و اظهار صمم
دیدی ایتدم بی صمم کوش سخن ❁ صانمه پیمعنی اوله بو قولی سن
بن اشتدم لیك اولورسن رعشه دار ❁ لرزه ده سنك وجودك خود نزار
زر قراضه خرده و آمیخته ❁ لرزش دست ایده شاید ریخته
صکره دیرسن خواجه جاروب قنده در ❁ جست و جو لازم که زر افکنده در
رفت و روب خاك ایدنجه بسبب ❁ باکه دیرسن قنده غربالك عجب
اولندن آخری کوردم تمام ❁ غیره وار بندن بعید اول و السلام

بقیهٔ قصهٔ آن زاهد کوهی که نذر کرده بود که میوهٔ کوهی از درخت باز نکنم و درخت نیفشانم و کسی را نکویم صریح و کنایت که بیفشان آن خورم که باد افکنده باشد از درخت

اول کوه نشین زاهدك بقیهٔ قصه سیدر که نذر ایلمش ایدیکه تا کوهی میوه لرا غجلرندن کندی دوشمدکجه سلکوب میوه طلب ایتمیه و کمسه یه صراحة و کنایة میوه افشانی اشارت ایتمیوب فقط روزکار ایله ساقط اولان میوه دن غذا ایلیه

اندران که بود اشجار و ثمار / پس مرد کوهی انجا بی شمار
گفت آن درویش یارب با تو من / عهد کردم زین نچینم در زمن
جز از ان میوه که باد انداختش / من نچینم از درخت منتعش
مدتی بر نذر خود بودش وفا / تا بر آمد امتحانات قضا
زین سبب فرمود استثنا کنید / گر خدا خواهد به پیمان بر زنید
هر زمان دل را دگر میلی دهم / هر نفس بر دل دگر داغی نهم
کل اصباح لنا شان جدید / کل شیء عن مرادی لا یحید
در حدیث آمد که دل همچون پریست / در بیابانی اسیر صرصریست
باد پر را هر طرف راند گزاف / گه چپ وگه راست با صد اختلاف
در حدیث دیگر این دل دان چنان / کاب جوشان ز آتش اندر قازغان
هر زمان دل را دگر رایی بود / آن نه از وی لیک از جایی بود
پس چرا ایمن شوی بر رای دل / عهد بندی تا شوی آخر خجل
این هم از تأثیر حکمست و قدر / چاه می بینی و نتوانی حذر
نیست خود از مرغ پران این عجب / که نه بیند دام و افتد در عطب
این عجب که دام بیند هم وتد / گر بخواهد ور نخواهد می فتد
چشم باز و گوش باز و دام پیش / سوی دامی می پرد با پر خویش

اول جبلده اولدی اشجار و ثمار / کوهی امرود ایسه بیحد و شمار
دیدی درویش ایلیوب عهد و یمین / اولمیم اشجاردن بن میوه چین
میوه ریزان اولمدقچه یعنی باد / بن شجردن ایتمیم میوه مراد
ایلدی بو نذره بر مدت وفا / وارد اولدی امتحانات قضا
اولدی باعث امر استثنایه بو / کیم مشیئتله گرکدر جست وجو
هر دم ایلر قلبه حق بر میل کار / هر نفس بر داغ ایدر دلده قرار
حق ایچون هر یوم اولور شان جدید / هر مراد ایچون او در الحق مرید
کیم خبرده قلب اولوب چون ریش پر / ایده صحراده اکا صرصر گذر
دوندرر رهبر یا که پرّی روزگار / که یمین اکه جهت گاهی یسار
قلب اولوب دیگر حدیثه اچره بیان / آب جوشان اولدی آتشده همان
هر زمان قلبه گلور رأی دگر / اول دگل الا که عینی براثر
اکثریا اعتماد رأی دل / عهد بند ایلر ایدر صکره خجل
اولدی هم بو حکمت حکم و قدر / چاه ظاهر یوقدر امکان حذر
مرغ پرانده دگلدر بو عجب / کورمیوب دامی اولور بند تعب
اعجب اول دام و وتد نا مستتر / اکه استر استمز افتاده در
کوز قولاق آماده هم منظوری دام / جانب دامه ایدر تعجیل تام

## تشبیه بند و دام قضا بصورت پنهان با اثر پیدا

## بند و دام قضایی صورت پنهان و اثر عیانه تشبیه در

پی اندر دلق مهتر زاده ای / سربرهنه در بلا افتاده ای
در هوای نابکاری سوخته / اقمشه و املاک خود بفروخته
خانمان رفته شده بدنام و خوار / کام دشمن میرود ادبار وار
زاهدی بیند بگوید ای کیا / همتی میدار از بهر خدا
کاندرین ادبار زشت افتاده ام / مال و زر و نعمت از کف داده ام
همتی تا بو که من زین وارهم / زین گل تیره بود که بر جهم
این دعا میخواهد او از عام و خاص / کالخلاص والخلاص والخلاص
دست باز و پای باز و بند نی / نی موکل بر سرش نی آهنی
از کدامین بند می جویی خلاص / وز کدامین حبس میجویی مناص
بند تقدیر و قضای مختفی / که نبیند آن بجز جان صفی
گرچه پیدا نیست آن در مکمنست / بتر از زندان و بند آهنست
زانکه آهنگر مر آنرا بشکند / حفره گر هم خشت زندان بر کند

برکشی زاده کورر سن دلق پوش / سربرهنه مبتلا و درد نوش
کیم هوا سنده اولوب دائم روان / ملک و مالن ایلمش صرف هوان
خانمان گتمش اولوب بدنام و حال / دشمنه ادباری نقش قیل و قال
قنده بر زاهد کوره دیر سیدا / همت ایت الله ایچون ایله دعا
دوشمشم ادباره گتدی حرمتم / قالمدی دستمده مال و نعمتم
همت ایله تا بولم بوندن رها / اوله بو بخت سیاهه منتها
ایلر امید دعای عام و خاص / سوء حالندن اوله تا کیم خلاص
دست و پا آزاده یوق بند گران / باشی اوزره هم موکل یوق عیان
قنغی بند گدندرا امید خلاص / قنغی مجلسدن سکا اولسون مناص
بند تقدیر و قضا خود مختفی / کیم انی کورمز مگر جان صفی
اول کورنمز گرچه مستور نظر / بند آهن ایله زنداندن بتر
آهنی آهنگران ایلر شکست / حفره ایله زندان اولور ویران و پست

ای عجب این بند پنهان گران  عاجز از تکسیر آن آهنگران
دیدن آن بند احمد را رسد  بر گلوی بسته حبل من مسد
دید بر پشت عیال بولهب  تنگ هیزم گفت حمالهٔ حطب
حبل و هیزم را جز او چشمی ندید  که پدید آید بر او هر ناپدید
باقیانش جمله تأویلی کنند  کین ز بیهوشیست ایشان هوشمند
لیک از تأثیر آن پشتش دوتو  گشته و نالان شده او پیش تو
که دعایی همتی تا وا رهم  تا ازین بند نهان بیرون جهم
انکه بیند این علامتها پدید  چون نداند او شقی را از سعید
داند و پوشد بامر ذو الجلال  که نباشد کشف راز حق حلال
این سخن پایان ندارد آن فقیر  از مجاعت شد زبون و تن اسیر

لیکن اول بند گران اولدی نهان  آنی مکسور ایده مز آهنگران
کوردی اول بندی او محبوب صمد  بر گلوده بسته حبل من مسد
کوردی هم بار عیال بولهب  اولدی هیزم دیدی حمالهٔ حطب
غیری کوز کورمز او حبل و هیزمی  غیبده نذر انده نور مردمی
اکثری خلقک اولور تأویل بند  هوش یوق انلرده بونلر هوشمند
بیلمز اول بند نهان ایتمش دوتا  هر طرف ایتیکده زار و ناله تا
بر دعا و همت اوله که یار  ایلیه بند نهاندن دفع بار
کیم کوررسه بو علاماتی بدید  اکه ظاهر در شقی ایله سعید
ایلر اتاستر ستر ذو الجلال  کیم دکلدر کشف راز حق حلال
بو سوزه یوق در نهایت اول فقیر  ضعف جوع ایله اولوب نفسه اسیر

## مضطرب شدن فقیر نذر کرده بکندن امرود از درخت و گوشمال حق رسیدن بی مهلت

پنج روز آن باد امرودی نریخت  ز آتش جوعش صبوری می گریخت
بر سر شاخی مرودی چند دید  باز صبری کرد و خود را واکشید
باد آمد شاخ را سر زیر کرد  طبع را بر خوردن آن جبر کرد
جوع و ضعف و قوت جذب قضا  کرد زاهد را از نذرش بیوفا
چونکه از امرودبن میوه شکست  گشت اندر نذر و عهد خویش سست
هم در آن دم گوشمال حق رسید  چشم او بگشاد و گوش او کشید

## اول فقیر نذرنده مضطر اولوب اغجدن امرود کسدیکی و جناب حقدن گوشمال حکمت ظهور ایتدیکیدر

بش کون اولدی دوکمدی امرودی باد  آتش جوع اولدی صبره رخنه داد
کوردی آنده نیچه امرودی ولی  نفسنی کف ایلدی صبر جلی
روزگار بر شاخی پست ایتدی همان  طبعنه میل غذا اولدی روان
جوع و ضعف و قوت جذب قضا  کسر نذر ایتدردی اکا اقتضا
ایلدی امروده عزمن چون درست  بالضروره اولدی عهد و نذری سست
اول دم ایتدی گوشمال حق ظهور  چشمن آچدی گوشن ایتدی بی فتور

## متهم کردن آن شیخ را با دزدان و بریدن دستش

بیست از دزدان بدند آنجا و بیش  بخش میکردند مسروقات خویش
شحنه را غماز آگه کرده بود  مردم شحنه بر افتادند زود
با غضب مأمور شد آندم عوان  قطع کردن دستشان و پایشان
هم بدانجا پای چپ و دست راست  جمله را ببرید و غوغایی بخاست
دست زاهد هم بریده شد غلط  پاش را میخواست هم کردن سقط
در زمان آمد سواری بس گزین  بانگ بر زد بر عوان ایسگ ببین
این فلان شیخست و ابدال خدا  دست او را تو چرا کردی جدا
آن عوان بدرید جامه تیز رفت  پیش شحنه داد آگاهیش تفت
شحنه آمد سر برهنه عذر خواه  که ندانستم خدا بر من گواه

## اول شیخ سارقلر ایله اتهام اولنوب قطع ید اولندیغیدر

انده ساکن ایدی دزدان بیش و کم  مال مسروق ایتدی محصول شکم
شحنه یه غمازلر ویردی خبر  کوندروب اعوان اولدی دادگر
قیلدی جلاده غضبله امر او دم  ایتیکه قطع ایادی و قدم
هر برندن صول ایاق صاغ ال همان  اولدی مقطوع سیاست بی امان
سهو ایله زاهدن اولدی قطع ید  قصد قطع پای ایدرکن بی مدد
ظاهر اولدی اولزمان بر شهسوار  اول عوانه ایتدی صوت کینه دار
دیدی بو شیخ اولدی مقبول خدا  نیچون اولدی دستی جسمندن جدا
سینه چاک و جامه دران اول عوان  ایتدیلر چون شحنه یه حالی بیان
شحنه کلدی پابرهنه عذر خواه  دیدی اولدم بیخبر حقدر گواه

هین بجل کن مرمرازین کار زشت — ای کریم وسرور اهل بهشت
گفت میدانم سبب این نیش را — می شناسم من گناه خویش را
من شکستم حرمت ایمان او — پس یمینم برد دادستان او
من شکستم عهد و دانستم بدست — تا رسید آن شومی جرأت بدست
دست ما و پای ما و مغز و پوست — باد ای والی فدای حکم دوست
قسم من بود این ترا کردم حلال — تو ندانستی ترا نبود وبال
وانکه او دانست او فرمان رواست — با خدا سامان پیچیدن کجاست
ای بسا مرغی پریده دانه جو — که بریده حلق او هم حلق او
ای بسا مرغی زمعده وز مغض — در کنار بام محبوس قفص
ای بسا ماهی در آب دوردست — گشته از حرص گلوما خوذ شست
ای بسا مستور در پرده بده — شومیٔ فرج وگلو رسوا شده
ای بسا قاضیٔ حبر نیک خو — از گلو وز رشوتے او زرد رو
بلکه در هاروت و ماروت آن شراب — از عروج چرخشان شد سد باب
بایزید از بهر این کرد احتراز — دید در خود کاهلی اندر نماز
از سبب اندیشه کرد آن ذولباب — دید علت خوردن بسیار از آب
گفت تا سالی نخواهم خورد آب — انچنان کرد و خدایش داد تاب
این کمینه جهد او بد بهر دین — گشت او سلطان و قطب العارفین
چون بریده شد برای حلق دست — مرد زاهد را در شکوا ببست
شیخ اقطع گشت نامش پیش خلق — کرد معروفش بدین آفات حلق

سن حلال ایت باکه کارم اولدے زشت — ای کریم ای سرور اهل بهشت
دیدی زاهد کیم سبب معلومدر — بنده ظاهر بر گناه شومدر
حرمت عهدے بن ایتدم چون شکست — حکمت عدل ایله مقطوع اولدی دست
کسر عهد اولدے پلورم کار بد — شومیٔ جرأت اچوندر قطع ید
جمله اولسون دست و پا و جان و تن — هپ فدای حکم رب ذو المنن
قسمتمدر بو سکا اولسون حلال — سنکه بیلمزسن سکا یوقدر وبال
اولکه بیلدے امر انک فرمان انک — حقه تسلیمز این وآن انک
ای نیچه مرغان اولورلر دانه جو — بی گلو ایلر انی حرص گلو
ای نیچه مرغی ایدر درد مغص — بامک اطرافنده محبوس قفص
ال ایتشمزکن نیچه ماهیٔ آب — شسته ایلر حرص حلق ایله شتاب
ای نیچه مستوری اولمشکن نهان — لذت نفس ایتدی رسواے جهان
ای نیچه قاضیٔ نیکو سیرنی — روسیاه ایلر گلو ورشوتی
ایلدی هاروت و ماروتی بو حال — عزم بام آسماندن بی مجال
بایزید ایتدے بویوزدن احتراز — کوردی کاهل نفسنی وقت نماز
ایتدی تفتیش اصلن اول کان اد. — کوردی چوق صو اچمک اولمشدر سبب
ایتدی بر ییل منع آبه نیتی — ثابت اولدی بولدے حقدن قوتی
بو کمینه جهد ایدوب دین متین — اولدی پس سلطان قطب العارفین
ایلدی حرص گلو چون قطع ید — قیلدی اول زاهد در شکوا یی سد
خلق اچنده شیخ اقطع اولدے نام — اولدی بو آفتله معروف انام

## کرامات شیخ اقطع وزنبیل بافتن بدو دست

درعریش او را یکی زائر بیافت — که بهر دو دست مے زنبیل بافت
گفت او را ای عدو جان خویش — درعریشم آمدی سرکرده پیش
این چرا کردی شتاب اندر سیاق — گفت از افراط مهر و اشتیاق
پس تبسم کرد و گفت اکنون بیا — لیک مخفی دار اینرا ای کیا
تا نمیرم من مگو این با کسی — نی قرینی نی حبیبی نی خسی
بعد ازان قومی دگر از روزنش — مطلع کردند بر بافیدنش
گفت حکمترا تو دانی کردگار — من کنم پنهان تو کردی آشکار
آمد الهامش که یکچندی بدند — که درین غم بر تو منکر می شدند
که مگر سالوس بود او در طریق — که خدا رسواش کرد اندر فریق

## شیخ اقطعک کراماتی وایکی ال ایله زنبیل باف اولدیغیدر

کوردی بر زائر انی کیم بیخلاف — ایکی دست ایله اولور زنبیل باف
دیدی آکه ای عدو بی بصر — بی محابا بوزحمه ایتدک نظر
نیچون ایتدک بویله وضع بد سیاق — دیدی باعث فرط مهر و اشتیاق
ایلیوب عرض تبسم دیدے گل — ایکن اولسون سنده مخفی بو عمل
اولمدکچه کمسه یه ایتمه عیان — یار نیک و بددن اولسون بو نهان
صکره بر قوم ایتدی روزندن نظر — تک پیک بو حاله واقف اولدیلر
دیدیکم سن حکیم ای کردگار — بن نهان ایتمکده یم سن اشکار
حقدن اولدی اکه الهام و خبر — ساکه بر قاچ کمسه منکر اولدیلر
دیدیلر بو اولدے سالوس دنی — خلق اچنده ایتدی حق رسوا آنی

من نخواهم کان رمه کافر شوند / در ضلالت در گمان بد روند
این کرامترا بکردیم آشکار / که ذهیمت دست اندر وقت کار
تا که این بیچارگان بدگمان / ره نگردند از جناب آسمان
من ترا بی آنکه امتهای زیش / خود تسلی دادمی از ذات خویش
اینکرامت بهر ایشان دادمت / وین چراغ از بهر آن بنهادمت
تو از آن بگذشته کز مرگ تن / ترسی از تفریق اجزای بدن
وهم تفریق سر و پا از تو رفت / دفع وهم اسپر رسیدت نیک زفت

استمم کافر اوله برقاچ نفر / بولمیه ظن و ضلالتدن مفر
بو کرامت سنده اولدی آشکار / کیم اوله ظاهر اکی ال وقت کار
تا که اول بیچاره لرده بدگمان / ایتمیه ایجاب رد آسمان
بو کرامتدن مقدم بن سکا / تسلیتلر ایلدم لطف و عطا
بو کرامتلر ایچون آولدی بل / بو چراغی ایلدم ظلمت گسل
کچدک اندوه و هموم مرگدن / یوق غم تفریق اجزای بدن
وهم تفریق سر و پایی اثر / دفع وهمه اولدی سکا یعنی سپر

## سبب جرأت ساحران فرعون بر قطع دست و پا

## ساحران فرعونک قطع دست و پایه سبب جرأتلرین بیاندر

ساحرا نزانی که فرعون لعین / کرد تهدید سیاست بر زمین
که ببرّم دست و پاتان از خلاف / پس درآویزم ندارم تان معاف
او همی پنداشت کایشان در همان / وهم و تخویفند و وسواس و گمان
که بودشان لرزه و تخویف و ترس / از توهمها و تهدیدات نفس
او نمیدانست کایشان رسته اند / بر دریچهٔ نور دل بنشسته اند
سایهٔ خود را ز خود دانسته اند / چابک و چست و کش و برجسته اند
هاون گردون اگر صد بارشان / خرد کوبد اندرین گلزارشان
اصل این ترکیب را چون دیده اند / از فروع وهم کم ترسیده اند
اینجهان خوابست اندر ظن مأیست / گر رود در خواب دستی باک نیست
گر بخواب اندر سرت ببرید گاز / هم سرت برجاست هم عمرت دراز
گر به بینی خواب در خود را دو نیم / تندرستی چون بخیزی نی سقیم
حاصل اندر خواب نقصان بدن / نیست باک و نی دو صد پاره شدن
اینجهانرا که بصورت قائمست / گفت پیغمبر که حلم نائمست
از ره تقلید تو کردی قبول / سالکان این دیده پیدا بی رسول
روز در خوابی مگو کین خواب نیست / سایه فرعست اصل جز مهتاب نیست
خواب و بیداریت آن دان ای عضد / که ببیند خفته کو در خواب شد
او گمان برده که این دم خفته ام / بیخبر زان کوست در خواب دوم
کوزه گر گر کوزهٔ را بشکند / چون بخواهد باز خود قائم کند
کور را هر گام باشد ترس چاه / با هزاران ترس می آید براه
مرد بینا دید عرض راه را / پس بداند او مغاک و چاه را
پاو زانواش نلرزد هر دمی / رو ترش کی دارد او از هر غمی

ساحران حقنده فرعون لعین / ایتدی تهدید سیاست ایلکین
دیدی قطع دست و پا ایدوب خلاف / جمله کز صلب ایلرم بن بیمعاف
اولدی ظن ایلردی کیم انلر همان / دیه لر تخویف و وهم الامان
اوله لر لرزان تخویف و هراس / ایده تهدیداتی تغییر لباس
بیلمدی انلر اولوب اهل نجات / بولدیلر انوار قلب ایله ثبات
ایلیوب تمییز نور و سایه سن / چست و چابک کچدیلر هر پایه سن
هاون گردون ده یوز کره اگر / خرد و نابود اوله چکمزلر کدر
اصل ترکیبی کورنلر برقرار / فرع وهمی یه ایدرمی اعتبار
بیل که بیشک خوابدر اولدی بو جهان / خوابده کر ال کیدرسه یوق زیان
دوشده ایتسه قطع سر شمشیر و گاز / هم سرک پر خم و هم عمرک دراز
نقش خواب ایله وجود اولسه دو نیم / وقت بیداری سقامت خود عدیم
حاصل اولسه دوشده نقصان بدن / خوف اولنمز پاره پاره اولمدن
بو جهانکم ایتدی صورتده قیام / قول پیغمبرده احلام نیام
سن ره تقلیدن ایتدک قبول / سالکانه ظاهر اولدی خود اصول
خواب روز ایچون دیمه اولمز بو خواب / سایه چون فرع اولدی اصلی ماهتاب
خواب و بیدار اندره سنده عیان / خواب ایچنده خوابه وارمقدر همان
ظن ایدر خوابه اودمدر ابتدا / بی خبر کیم خواب ثانیدر اکا
کوزه گر گر کوزه یی ایتسه شکست / ایسته ایلر ینه مصنوع دست
هر قدم اعماده وار در خوف چاه / نیچه بیک وهم ایله ایلر عزم راه
مرد بینا وسعت راهی کورر / هر طرفدن حفره و چاهی کورر
ایلمز زانو و پاین لرزه ناک / هر غم ایله اندره اولمز دهم و پاک

خیز فرعونا که ما آن نیستیم / که بهر بانگی و غولی بیستیم
خرقهٔ ما را بدر دوزنده هست / ور نه ما را خود برهنه تر بهست
بی لباس این خوب را اندر کنار / خوش درآریم ای عدو نابکار
خوشتر از تجرید از تن وز مزیج / نیست ای فرعون بی الهام کیج

صانعمه ای فرعون اولوب شوریده یز / بانک غول ایله توقف ایده یز
خرقه مز اصلاح ایدر وار ایله چاک / برزده عریان اولمدن یوق وهم و باک
بی لباس اولدیسه بو محبوبی کنار / خوب و زیبا ای عدو نابکار
طبع وتندن بو تجرد متصل / خوشدر ای فرعون بی الهام بل

## شکایت کردن استر پیش اشتر که من در رو بسیار می افتم و تو نمی افتی الا بنادر

## استرک اشتردن سؤالیدر که بن چوق که یوزم اوزره دوشوب سن دوشمزسن الا نادر دوشرسن

گفت استر با شتر کای خوش رفیق / در فراز و شیب و در راه دقیق
تو نیایی در سر و خوش میروی / من همی آیم بسر در چون غوی
من همی افتم برو در هر دمی / خواه در خشکی و خواه اندر نمی
این سبب را باز گو با من که چیست / تا بدانم من که چون باید زیست
گفت چشم من ز تو روشن ترست / بعد از آن هم از بلندی ناظرست
چون برآیم بر سر کوه بلند / آخر عقبه به بینم هوشمند
پس همه پستی و بالای راه / دیده ام را وا نماید هم اله
هر قدم من از سر بینش نهم / از عثار و اوفتادن وارهم
تو نه بینی پیش خود یکدو سه گام / دانه بینی و نه بینی رنج دام
یستوی الاعمی لدیکم والبصیر / فی المقام والنزول والمسیر
چون جنین را در شکم حق جان دهد / جذب اجزا در مزاج او نهد
از خورش او جذب اجزا می کند / تار و پود جسم خود را می تند
تا چهل سالش بجذب جزوها / حق حریصش کرده باشد در نما
جذب اجزا روح را تعلیم کرد / چون نداند جذب اجزا شاه فرد
جامع این ذرها خورشید بود / بی غذا اجزات را داند ربود
آن زمانی که درآیی تو ز خواب / هوش و حس رفته را خواند شتاب
تا بدانی کان از و غایب نشد / باز آید چون بفرماید که عد

دیدی استر اشتره ای خوش رفیق / زیر و بالا اولسه بر راه دقیق
لغزشک یوق سنده رفتار قوی / بن نیچون افتان و خیزان و غوی
ایلرم افتاده رویی دمبدم / یا زمین خشک یا خود اولسه نم
با که تعلیم ایت ندر آیا سبب / ایلیم تحصیل سیر بی تعب
دیدی بنده سندن افزوندر بصر / ایلرم هم دائما عالی نظر
رهگذارم اولسه بر کوه بلند / غایت برزخ اولور فکرمده بند
سربسر پستی و بالای راه / با که ظاهر جمله ده هادی اله
بنده موقوف بصیرت هر قدم / ساقط اولمقدن امینم دمبدم
منظرک برقاچ قدم اولدی مدام / دانه منظورک ولی مستور دام
برمیدر رفتار اعمی و بصیر / اولسه منزل یا مقام و یا مسیر
چون شکمده حق جنینه جان ویرر / جذب اجزایه اکا امکان ویرر
ایلیوب اول جذب اجزای غذا / تار و پود جسمه ایلر اهتدا
جذب اجزاده انی تا سال چل / حق ایدر حرص نمایه مشتغل
جذب اجزایی ایدن تعلیم جان / ایلر اجزای جهان جذبن عیان
جمع ایدر ذراتی شمس اینسک خیال / جمعنه اجزای کونک قیل مثال
اولنز مانکم اوله سن بیدار خواب / کتمش ایکن عقل و حس ایلر شتاب
پیل دکلدر غائب اندن این و آن / عودت ایلر اولسه فرمانی همان

## اجتماع اجزای خر عزیز بعد از پوسیدن باذن الله تعالی و درهم مرکب شدن پیش چشم عزیز علیه السلام

## عزیر پیغمبرک حماری محو وجود ایتمشکن عزیر علیه السلامک کوزی اوکنده باذن الله تعالی اجزاسی مجتمع و مرکب و زنده اولدیغیدر

هن عزیرا درنگر اندر خرت / که پوسیدست و ریزیده برت
پیش تو گرد آوریم اجزاش را / آن سر و دم و دو گوش و پاش را
دست نی و جزو بر هم می نهد / پاره ها را اجتماعی میدهد

حق بیوردی کور حمارک ای عزیر / مرده ایکن زنده اولسون ایله سیر
منظرکده جمع اوله اجزا اعیان / یعنی پا و سر و گوش و دم همان
وار می کور ال جزئی ترکیب ایده / جمع ایدوب هر پاره سن ترتیب ایده

در نکر در صنعت پاره زنی      کوهمی دوزد کهن بی سوزنی
ریسمانی سوزنی نی وقت خرز      انچنان دوزد که پیدا نیست درز
چشم بکشا حشر را پیدا ببین      تا نماند شبهات در یوم دین
تا ببینی جامعی ام را تمام      تا نلرزی وقت مردن ز اهتمام
همچنانکه وقت خفتن ایمنی      از فوات جمله حسهای تنی
بر حواس خود نلرزی وقت خواب      گرچه میکردد پریشان و خراب

صنع خلاقه نظر ایله مدام      خرقه بی سوزن ویرر اول التیام
رشته وسوزن ایلر وقت خرز      التئام خرقی کیم یوق رسم درز
آچ گوزک گور حشری ظاهرده یقین      قالمسون اثار شک یوم دین
جامعیت سرنی گور کیم تمام      وقت موت ایت دفع وهمه اهتمام
شویله کیم وقت منام اولدکده این      فوت احساس ایله اولمزسن غمین
وقت خواب اولمز حواسه اضطراب      اولسه ده انلر پریشان وخراب

## جزع ناکردن شیخ بر مرگ فرزندان خود

بود شیخی رهنمایی پیش ازین      آسمانی شمع بر روی زمین
چون پیمبر درمیان امتان      در کشای روضهٔ دار الجنان
گفت پیغمبر که شیخ رفته پیش      چون نبی باشد میان قوم خویش
یک صباحی گفتش اهل بیت او      سخت دل چونی بگوای نیک خو
ما ز مرگ و هجر فرزندان تو      نوحه میداریم با پشت دوتو
تو نمی گریی نمی زاری چرا      یا که رحمت نیست در دل ای کیا
چون ترا رحمی نباشد در درون      پس چه امیدست مان از تو کنون
ما بامید توایم ای پیشوا      که نبگذاری تو ما را در فنا
چون بیارایند روز حشر تخت      خود شفیع ما تویی آن روز سخت
در چنان روز و شب بی زینهار      ما باکرام توایم امیدوار
دست ما و دامن تست آن زمان      که نماند هیچ مجرم را امان
گفت پیغمبر که روز رستخیز      کی گذارم مجرمانرا اشک ریز
من شفیع عاصیان باشم بجان      تا رهانمشان ز اشکنجهٔ گران
عاصیان و اهل کبائر را بجهد      وارهانم از عتاب نقض عهد
صالحان امتم چون فارغند      از شفاعتهای من روز گزند
بلکه ایشانرا شفاعتها بود      گفتشان چون حکم نافذ میرود
هیچ وازر وزر غیری بر نداشت      من نیم وازر خدایم برفراشت
انکه بی وزرست شیخست ای جوان      در قبول حق چو اندر کف کمان
شیخ که بود پیر یعنی موسفید      معنی این مو بدان ای ناامید
هست آن موی سیه هستی او      تا ز هستی اش نماند تار مو
چونکه هستی اش نماند پیر اوست      گر سیه مو باشد او یا خود دو موست
هست آن موی سیه وصف بشر      نیست آن مو موی ریش و موی سر

## موت اولاد ایله جزع ایلمین شیخک حکایتیدر

وار ایدی بر شیخ مرشد سابقا      وجه ارضک ماهی بر روشن لقا
شیخی تومک چون نبی امتان      رهنمای روضهٔ دار الجنان
دیدی پیغمبر که شیخ اتقیا      قومنه اولدی وکیل انبیا
دیدی اهل بیتی اکا بر صباح      سنک دلسن بو میدر شرط صلاح
موت اولاد کله بزبونجه زمان      اغلمقدن قدمز اولدی کمان
اغلمزسن کورمز هیچ رنجک      غالبا قلبکده یوقدر شفقتک
سنده چونکم اولمیه رحم درون      پس امید اولمز بزه رخصت نمون
بز بو امید اوزره یز ای پیشوا      بیوفایی اولمیه سنده روا
روز محشر چون اوله قدرک رفیع      اوله سن اولکون بزه حقدن شفیع
ایلیوب خدمتلرک لیل ونهار      اولمشز اکرامکه امیدوار
دست ودامانز سنکله اولزمان      کیم دیه مجرملر انده الامان
دیدی پیغمبر که روز رستخیز      ایلمم امتلرم بن اشک ریز
بن شفیع عاصیانم جان ایله      انلری ترک ایلمم هجران ایله
هم کبائر اهلی هم عاصیلره      ایلرم لطف شفاعت یکسره
صالحان امتم خود بی کدر      بی شفاعت فارغ وازاده سر
بلکه انلرده شفاعتکاردر      نافذ القول در غفاردر
وازر اولمز وزر غیر ایله احد      ایلدی ظاهر بنی رب صمد
شیخدر بی وزر اولنلر ای جوان      حق حقده کفده مانند کمان
شیخ کیمدر یعنی پیر موسفید      معنی مویی بیلوب اول مستفید
اولدی اول موی سیه انده وجود      قالمسون یکمو وجودی اهل جود
چونکه وار اق قالمیه اول پیردر      گر سیه موگر دو موی سردر
اولدی اول موی سیه وصف بشر      صانمه موی ریش اوله یا موی سر

عیسی اندر مهد بردارد نفیر   که جوان ناگشته ما شیخیم و پیر
گر رهید از بعض اوصاف بشر   شیخ نبود کهل باشد ای پسر
چون یکی موی سیه کان وصف ماست   نیست بر وی شیخ و مقبول خداست
چون بود مویش سفید ار با خوداست   او نه پیرست و نه خاص ایزدست
ور سر مویی ز وصفش باقی است   او نه از عرشست او آفاقی است

کوردی مهد ایچره عیسی کیم عیان   شیخ و پیرم اولمدم گرچه جوان
بعض اوصاف بشردن کچسه کر   کهل اولور شیخ اولمز اول صاحب هنر
وصفمز در چونکه بر موی سیاه   اکه دیمز شیخ و مقبول اله
موسفید اولسه اگر صاحب وجود   اول نه پیر اولور نه خود خاص ودود
قیل قدر باقی ایسه وصفی اگر   اولدی آفاقی دگل عرشی نظر

## عذر گفتن شیخ بهر ناگریستن بر فرزندان خویش

شیخ گفت او را مپندار ای رفیق   که ندارم رحم و مهر و دل شفیق
بر همه کفار مارا رحمتست   گرچه جان جمله کافر نعمتست
بر سگانم رحمت و بخشایش است   که چرا از سنگهاشان مالشست
آن سگی که می گزد گویم دعا   که ازین خو وارهانش ای خدا
اینسگانرا هم دران اندیشه دار   که نباشند از خلایق سنگسار
زان بیاورد اولیارا بر زمین   که کندشان رحمة للعالمین
خلق را خواند سوی درگاه خاص   حق را خواند که وافر کن خلاص
جهد بنماید ازین سو بهر پند   چون نشد گوید خدایا در مبند
رحمت جزوی بود مر عام را   رحمت کلی بود همام را
رحمت جزوش قرین گشته بکل   رحمت دریا بود هادی سبل
رحمت جزئی بکل پیوسته شو   رحمت کل را تو هادی بین و رو
تا که جزوست او نداند راه بحر   هر غدیری را کند ز اشباه بحر
چون نداند راه یم کی ره برد   سوی دریا خلق را چون آورد
متصل گردد بحر آنگاه او   ره برد تا بحر همچون سیل و جو
ور کند دعوت بتقلیدی بود   نه از عیان و وحی و تأییدی بود
گفت پس چون رحم داری بر همه   همچو چوپانی بگرد این رمه
چون نداری نوحه بر فرزند خویش   چونکه فصاد اجلشان زد بنیش
چون گواه رحم اشک از دیدهاست   دیدهٔ تو بی نم و گریه چراست
رو بزن کرد و بگفتش ای عجوز   خود نباشد فصل دی همچون تموز
جمله گر مردند ایشان گر حی اند   غائب و پنهان ز چشم دل کی اند
من به بینم شان معین پیش خویش   از چه رو رو را کنم همچون تو ریش
گرچه بیرونند از دور زمان   با منند و گرد من بازی کنان
گریه از هجران بود یا از فراق   با عزیزانم وصالست و عناق

## شیخك اولادی فوت اولدقده اغلمدیغنك عذریدر

شیخ دیدی اهل بسته ای رفیق   صانمه رحم ایله دگل قلبم شفیق
شفقتم وار جمله کفاره دخی   اولمیه کفر ایله تا کیم دوزخی
ایلرم ناچیز ایکن رحم کلاب   کورمیه تا رنجش سنگ عتاب
کلب ایصرسه ایلرم اکا دعا   خوی بددن تا خلاص ایده خدا
بو کلاب ایلر بنی اندیشه کار   استرم خلق ایتمسونلر سنگسار
اولیایی ایتدی حق زیب زمین   اولمغیچون رحمة للعالمین
خلقی ایلر دعوت درگاه خاص   حقده اخلاص ایده لر بالاختصاص
جهد ایله هر سوا یدرلر نصح و پند   اولمیه یارب هدایت تا که بند
رحمت جزء اولدی عام اولیا   رحمت کلدر او ختم الانبیا
رحمت جزئی اولوب مقرون کل   رحمت دریا اولور هادی السبل
جزء رحمتسن کرك کله وصول   رحمت کل اولدی هادی اصول
جزئه علم راه بحر اولمز عیان   اول غدیری ظن ایدر دریا همان
چونکه راه بحره نابینا اولور   نیچه خلقه رهبر دریا اولور
اولزمان بحر ایله ایلر اتصال   سیل و جو آسا بوله بحره وصال
دعوت بوصل اکا تقلید اولور   یوق عیان بوحی وبی تأیید اولور
دیدی چون رحم اولدی سنده زمزمه   شمدی سن کویا شبانسن بز رمه
پس نیچون اولاد ایچون یوقدر کسل   نیشتر ن اولدقده فصاد اجل
چون گواه مرحمتدر اشك تر   یا نیچون سنده بكادن یوق اثر
طوتدی یوز خاتونه دیدی ای عجوز   هیچ اولور می فصل دی مثل تموز
جمله گر اموات اگر احیا همان   دیدهٔ قلبمدن اولمزلر نهان
پیشگهده بن کورر کن انلری   پس نه یوزدن ایلیم ناشکری
اولدیلرسه خارج دور زمان   هر بری قارشمده در بازی کنان
باعث گریه یا هجران یا فراق   انلر ایله بنده خود وصل و تلاق

خلق اندر خواب می بینند شان   من به بیداری همی بینم عیان
زین جهان خود را دمی پنهان کنم   برک حس را از درخت افشان کنم
حس اسیر عقل باشد ای فلان   عقل اسیر روح باشد هم بدان
دست بستهٔ عقل را جان باز کرد   کارهای بسته را هم ساز کرد
حسها و اندیشه بر آب صفا   همچو خس بکرفته روی آب را
دست عقل آن خس بیکسو میبرد   آب پیدا میشود پیش خرد
خس بس انبه بود بر جو چون حباب   خس چو یکسو رفت پیدا کشت آب
چونکه دست عقل نکشاید خدا   خس فزاید از هوا بر آب ما
آب را هر دم کند پوشیده او   آن هوا خندان و کریان عقل تو
چونکه تقوی بست دو دست هوا   حق کشاید هر دو دست عقل را
پس حواس چیره محکوم تو شد   چون خرد سالار مخدوم تو شد
حس را بیخواب خواب اندر کند   تا که غیبها ز جان سر بر زند
هم ببیداری به بیند خوابها   هم ز کردون برکشاید بابها

خلق دوشده کوردیکی نقش نهان   بن که بیدار یده اولمقده عیان
بردم اوسم بو جهاندن بی شهود   برک ریز حس اولور نخل وجود
حس اولور عقلک اسیری پکان   عقل ایسه روحک اسیریدر همان
بند دست عقلی روح ایلر کشاد   باغلی ایشلر فتح اولور عند المراد
حس و فکر آب صفاده هر نفس   روی آب اوزره اولور مانند خس
دست عقل ایلر خسی بریانه رد   آب اولور صفوتله مشهود خرد
خس که نهر اوزره اولورد چون حباب   کتدی خس بریانه ظاهر اولدی آب
دست عقل ایله کر اولمزسه کشاد   اول خسی جوده هوا ایلر زیاد
آب کیم مستور اوله پنهان اولور   عقل اولور کریان هوا خندان اولور
باغلسه تقوی هوانک اللرین   حق اچر عقلک دو دست بهترین
پس حواس چیره محکومک اولور   عقل ایسه سالار و مخدومک اولور
حسی بیخواب ایلر اول خوابه روان   تا که غیبیلر اوله جاندن عیان
حال بیدار یده ظاهر خواب اکا   آسماندن فتح اولور ابواب اکا

## قصهٔ خواندن شیخ ضریر مصحف را در رو و بینا شدن وقت قرأت

## شیخ ضریرک بی دیده مصحف شریفی یوزندن اوقیوب وقت تلاوت بصیر اولدیغن حکایتدر

دید در ایام آن شیخ فقیر   مصحفی در خانهٔ پیری ضریر
پیش او مهمان شد او وقت تموز   هر دو زاهد جمع کشته چند روز
کفت اینجا ای عجب مصحف چراست   چونکه نابیناست این درویش راست
اندرین اندیشه تشویشش فزود   که جز او را نیست اینجا باش و بود
اوست تنها مصحفی آویخته   من نیم کستاخ یا آمیخته
تا پرسم نی خمش صبری کنم   تا بصبری بر مرادی بر زنم
صبر کرد و بود چندی در حرج   کشف شد کالصبر مفتاح الفرج

کوردی ایام اچره برشیخ فقیر   خانه ده وار مصحف پیر ضریر
اولدی مهمانی انک وقت تموز   ایکی زاهد صحبت ایتدی نیچه روز
دیدی کورد که بونلر مصحفی   اولدی بو درویش اعمایه خفی
ایتدی بو اندیشه تشویش فزون   غیری یوق همخانه سی ظاهر درون
کندی تنها مصحفی آماده حال   وضع کستاخیدر ایلرسم سؤال
صورمیوب صبر ایلسم البت بکا   صبر اولور راه مراده رهنما
صبره مشغول اولکه صبر ایله حرج   کشف اولور الصبر مفتاح الفرج

## صبر کردن لقمان چون دید که داود علیه السلام حلقها می ساخت از سؤال کردن با این نیت که صبر از سؤال موجب فرج باشد

## حضرت لقمان داود نبی نک علی نبینا و علیهما السلام آهندن حلقه لر یاپدیغن کوروب سؤاله نیت ایتدکده سؤالدن صبر موجب فرج اولور دیو صبر ایتدیکیدر

رفت لقمان سوی داود صفا   دید او میکرد ز آهن حلقها
جمله را با همدکر بر می فکند   ز آهن پولاد آن شاه بلند
صنعت زرّاد او کم دیده بود   در عجب میماند و وسواس فزود

کتدی لقمان ایتدی داوده نظر   کوردیکم آهندن ایلر حلقه لر
بریره جمع ایلیوب ایتمکده بند   آهن پولاددن اول سربلند
کورممشدی صنعت زرّادی بو   اولدی حیرتله تعجب توبتو

کین چه شاید بود واپرسم ازو　　که چه میسازی ز حلقه تو بتو
باز با خود گفت صبر اولیترست　　صبر تا مقصود زوتر رهبرست
چون نپرسی زودتر کشفت شود　　مرغ صبر از جمله پران تر بود
ور بپرسی دیرتر حاصل شود　　سهل از بی صبریت مشکل شود
چونکه لقمان تن برزد هم در زمان　　شد تمام از صنعت داود آن
پس زره سازید و درپوشید او　　پیش لقمان کریم صبر خو
گفت این نیکو لباست ای فتا　　در مصاف و جنگ دفع زخم را
گفت لقمان صبر هم نیکو دمست　　که پناه و دافع هر جا غمست
صبر را با حق قرین کرد ای فلان　　آخر والعصر را آگه بخوان
صد هزاران کیمیا حق آفرید　　کیمیایی همچو صبر آدم ندید

بونچوندر ایلسم اندن سؤال　　حلقه لر اولمقده بنده اتصال
دیدی نفسنده کرکدر صبر دل　　صبر اولور مقصوده رهبر متصل
بی سؤال البت بکا اول کشف ایدر　　جمله دن صبر اولدی مرغ تیزپر
بلکه وار صور مقدره تأخیر بیان　　سهل اولور بی صبره مشکلتر عیان
چونکه لقمان ایتدی صبره اهتمام　　صنعتن داود ایتدی پس تمام
زرهی تکمیل ایلیوب کیدی همان　　صبر ایله لقمانه کار اولدی عیان
دیدی بو احسن لباس ای سینه صاف　　دفع زخم جنک ایدر وقت مصاف
دیدی لقمان صبر اولوب فرخنده دم　　دائما آدمدن ایلر دفع غم
اولدی حق ایله بیان صبر حسن　　قیل تلاوت آخر والعصر حسن
حق یراتدی نیچه یوز بیک کیمیا　　کیمیای صبره بکزر وارمی یا

## بقیهٔ حکایت نابینا و مصحف خواندن او

مرد مهمان صبر کرد و ناگهان　　کشف گشتش حال مشکل در زمان
نیمشب آواز قرآنرا شنید　　جست از خواب آن عجایب را بدید
که ز مصحف کور میخواند درست　　گشت بی صبر و ازو احوال جست
گفت آیا ای عجب با چشم کور　　چون همی خوانی همی بینی سطور
آنچه میخوانی بران افتاده　　دست را بر حرف آن بنهاده
اصبعت در سیر پیدا میکند　　که نظر بر حرف داری مستند
گفت ای گشته ز جهل تن جدا　　اینعجب میداری از صنع خدا
من ز حق در خواستم کای مستعان　　بر قرأت من حریصم همچو جان
نیستم حافظ مرا نوری بده　　در دو دیده وقت خواندن بی گره
باز ده دو دیده ام را آن زمان　　که بگیرم مصحف و خوانم عیان
آمد از حضرت ندا کای مرد کار　　ای بهر رنجی بما امیدوار
حسن ظنست و امید خوش ترا　　که ترا گوید بهر دم بر ترا
هر زمانکه قصد خواندن باشدت　　یا ز مصحفها قرأت بایدت
من دران دم وادهم چشم ترا　　تا فرو خوانی معظم جوهرا
همچنان کرد و هر آنگاهی که من　　وا گشایم مصحف اندر خواندن
آن خبیری که نشد غافل ز کار　　آن گرامی پادشاه و کردگار
باز بخشد بینشم آن شاه فرد　　در زمان همچون چراغ شب نورد
زین سبب نبود ولیرا اعتراض　　هرچه بستاند فرستد اعتیاض

## مرد اعمی نک بقیهٔ حکایتی و مصحف شریفی تلاوتیدر

مرد مهمان صبر ایدرکن ناگهان　　اکه مکشوف اولدی اشکال نهان
کوش ایدوب آواز قرآن نیمشب　　خوابدن بیدار اولوب کوردی عجب
کوردی مصحفدن اوقور اعمی صحیح　　ایتدی اندن پرسش حال صریح
دیدی ناپینا ایکن وارمی وقوف　　ساکه ظاهرمی سطور ایله حروف
کیم تلاوتده ایدرسن اهتدا　　قنغی حرفه ایلرایسک ابتدا
سیر انکشتک اولور ظاهر عیان　　حرفه ایلرسن نظر یوقدر گمان
دیدی ای جهل تن ایله پرتعب　　صنع باریدن اولورمی بو عجب
ایلدم حقه دعا ای مستعان　　کیم تلاوتدر بکا مطلوب جان
چونکه حفظم یوق بکا نور ایت عطا　　کوزلرم کورسون اوقورکن بیخطا
تا که رد ایله دو چشمم اول زمان　　تا اوله مصحف تلاوتده عیان
کلدی حضرتدن ندا ای مرد کار　　ای بره هر رنج ایچون امیدوار
سنده چون وار حسن ظن ایله امید　　همتک اول ظن ایدر هردم مزید
هر زمان قصد تلاوت ایده سن　　یعنی مصحفدن قرائت ایده سن
چشمکی رد ایلرم اولدم سکا　　رسم مصحف اولمیه مبهم سکا
شمدی قصد ایتسم تلاوت ایتیکه　　مصحفی آچسم قرائت ایتیکه
اول خبیر اول عالم سر و جهار　　اول کریم الشان اوجی و کردگار
رد فیض ایلر بصیرتله بصر　　اول زمانده چون چراغ شعله ور
بو جهتدن یوق ولی یه اعتراض　　کیم اولور خاره عوض باغ و ریاض

گر بسوزد باغت انگورت دهد    در میان ماتمی سورت دهد
آن شل بی دست را دستی دهد    کان غمهار ادل مستی دهد
لا نسلم و اعتراض از من برفت    چون عوض می آید از مفقود زفت
چونکه بی آتش مرا گرمی رسد    راضیم گر آتش ما را کشد
بی چراغی چون دهد او روشنی    گر چراغت شد چه افغان میکنی

باغنی یافته بخشش انکور ایدر    ماتمی سرمایهٔ صد سور ایدر
نیجه پیدسته ایدر احسان دست    غم خمار الودی ایلر شادمست
اعتراض و لانسلم برطرف    کیم عوض مقصوده غالب هر طرف
چونکه بی نار اوله گرمیت خفی    راضی یم آتش اولورسه منطفی
بی چراغ اولدقده روشن بزمگاه    یوق کدر شمعک اولورسه گر تباه

## صفت بعض اولیا که راضیند باحکام و لابه نکنند که این حکم را بگردان

## بعض اولیا صفاتندر که احکامه راضی اولوب تبدیل حکم ایچون دعا و تضرع ایتمده سکوت ایدرلر

بشنو اکنون قصهٔ آن رهروان    که ندارند اعتراضی در جهان
ز اولیا اهل دعا خود دیگرند    که گهی دوزند و گاهی میدرند
یک گروهی بس نهان کرده سلوک    می ندانندشان امیران و ملوک
قوم دیگر می شناسم ز اولیا    که دهانشان بسته باشد از دعا
از رضا که هست رام آن کرام    جستن دفع قضاشان شد حرام
در قضا ذوقی همی بینند خاص    کفرشان آید طلب کردن خلاص
حسن ظنی بر دل ایشان گشود    که نپوشند از غمی جامهٔ کبود

دیگله حال سالکانی ای دده    اعتراض ایتمزلر انلر نسنه ده
اولیادن بشقه در اهل دعا    ایده خرق و التیامی مدعا
بر بلوک غایت نهان ایلر سلوک    انلری بیلمز امیران و ملوک
اولیادن بر بلوک وار هم نهان    کیم دعادن اولدیلر بسته دهان
محو اولوب صدق رضاده اول کرام    انلره دفع قضا قصدی حرام
وار در انلرده قضادن ذوق خاص    کفر اولور الحاح و تدبیر خلاص
انلرک فتح قلوبی حسن ظن    کیم سیه پوش اولمز انلر غصه دن

## سؤال کردن بهلول آن درویش را

## بهلولک بر درویشدن سؤالیدر

گفت بهلول آن یکی درویش را    چونی ای درویش واقف کن مرا
گفت چون باشد کسی که جاودان    بر مراد او شود کار جهان
سیل و جوها بر مراد او روند    اختران زان سان که خواهد آن شوند
زندگی و مرگ سرهنگان او    بر مراد او روانه کو بکو
هر کجا خواهد فرستد تعزیت    هر کجا خواهد ببخشد تهنیت
سالکان راه هم بر کام او    ماندگان از راه هم در دام او
هیچ دندانی نخندد در جهان    بی رضا و امر آن فرمان روان
گفت ای شه راست گفتی همچنین    در فر و سیمای تو پیداست این
این و صد چندینی ای صادق ولیک    شرح کن اینرا بیان کن نیک نیک
آنچنانکه فاضل و مرد فضول    چون بگوشش در رسد آرد قبول
آنچنانش شرح کن اندر کلام    که ازان هم بهره یابد عقل عام
ناطق کامل چو خوان پاشی بود    خوانش بر هر گونه آشی بود
که نماند هیچ مهمان بی نوا    هر کسی یابد غذای خود جدا

دیدی بر درویشه بهلول جهان    نیجه سن حالک بکا ایله بیان
دیدی حالی نیجه در اول آدمک    کیم مرادی اوزره کاری عالمک
سیل و انهار اوله بر وفق مراد    انجم چرخ ایله پرنور و کشاد
حکمن اجرا ده حیات ایله ممات    کو بکو امر مشیئتده ثبات
بر گروهی تعزیت فرسا ایدر    بر گروهی تهنیت فرما ایدر
سالکان راهی هم بر وفق کام    قاصران طاعتی محبوس دام
کار خنده کمسه ده اولمز قضا    اولمه اندن اگر امر و رضا
دیدی ایشه راست ایتدک هپ بیان    اولدی سیمای صفاسندن عیان
شویله سن یوز بویله صادقسن ولی    بو بیانه ایله بر شرح جلی
شویله کیم گر فاضل اولسون گر فضول    ایده گوش ایتدکده جان ایله قبول
اولسیاق اوزره گرک شرح کلام    بهره تحصیل ایده اندن عقل عام
مرد کامل ایتسه اطعام نعم    ایلر انواع طعامی ملتزم
قالمیه مهمانلری تا بی نصیب    ایلیه هر کس غذای دلفریت

همچو

همچو قرآن که بمعنی هفت توست / خاص را و عام را مطعم در وست
گفت این باری یقین شد پیش عام / که جهان در امر یزدانست رام
هیچ برگی بر نیفتد از درخت / بی قضا و حکم آن سلطان بخت
از دهان لقمه نشد سوی گلو / تا نگوید لقمه را حق کادخلوا
میل و رغبت کان زمام آدمیست / جنبش آن رام امر آن غنیست
در زمینها و آسمانها ذرهٔ / پر نجنباند نگردد پرهٔ
جز بفرمان قدیم نافذش / شرح نتوان کرد جلدی نیست خوش
که شمرد برگ درختان را تمام / بی نهایت کی شود در نطق رام
این قدر بشنو که چون کلی کار / می نگردد جز بامر کردگار
چون قضای حق رضای بنده شد / حکم او را بندهٔ خواهنده شد
بی تکلف نی پی مزد و ثواب / بلکه طبع او چنین شد مستطاب
زندگی خود نخواهد بهر خود / نی پی ذوق حیات مستلذ
هر کجا امر قدم را مسلکیست / زندگی و مردگی پیشش یکیست
بهر یزدان می زید نی بهر گنج / بهر یزدان میرد نی از خوف و رنج
هست ایمانش برای خواست او / نی برای جنت و اشجار و جو
ترک کفرش هم برای حق بود / نی ز بیم آنکه در آتش رود
اینچنین آمد ز اصل آن خوی او / نی ریاضت نی بجست و جوی او
آنگهان خندد که او بیند رضا / همچو حلوای شکر او را قضا
بندهٔ کش خوی و خلقت این بود / نی جهان بر امر و فرمانش رود
پس چرا لابه کند او یا دعا / که بگردان ای خداوند این قضا
مرگ او و مرگ فرزندان او / بهر حق پیشش چو حلوا در گلو
نزع فرزندان بر آن باوفا / چون قطایف پیش شیخ بی نوا
پس چرا گوید دعا الا مگر / در دعا بیند رضای دادگر
آن شفاعت و آن دعا نه از رحم خود / میکند آن بندهٔ صاحب رشد
رحم خود را او همان دم سوختست / که چراغ عشق حق افروختست
دوزخ اوصاف او عشقست او / سوخت مر اوصاف خود را مو بمو
هر طروقی این فروقی کی شناخت / جز دقوقی تا درین دولت بتاخت

اولدی قرآن نطق سبع ایله خطاب / خاص و عام اندن اولورلر بهره یاب
دیدی بو ظاهر اولور معلوم عام / امر مولایه جهان درجمله رام
اولمز افکنده شجردن بر ورق / اولمدقچه تا قضا و حکم حق
ایلمز لقمه دهانکدن نزول / اولمسه حقدن آکا اذن دخول
میل و رغبت کیم بزه اولدی زمام / انقیاد امر حقده ندر تمام
بو زمین و آسمانده ذره لر / ایده مز تحریک پر الا مگر
اوله جاری انده فرمان قدیم / اوله فرمان شرحنه قدرت عدیم
کیم صیار اوراق اشجاری تمام / بی نهایتدن نه ممکندر کلام
اولقدر گوش ایله کیم مجموع کار / اولمز الا اوله امر کردگار
چون قضای حق رضای بنده در / حکم حقه جان ایله جوینده در
بی تکلف بی غم اجر و ثواب / حکم حقدن اوله طبعی مستطاب
نفس ایچون باقمز حیاتندن کا / لذت ذوق حیات اولمز آکا
امر باریده بولوب صدق ثبات / بر اوله آکه حیات ایله ممات
حق ایچوندر دیرلکی بی قید گنج / حق ایچوندر موتی بی اندوه و رنج
اوله ایمانی رضای حق ایچون / صانمه حور و جنتی آلمق ایچون
کفر بغضی هم رضای حق اوله / صانمه خوف دوزخ مطلق اوله
انده فی الواقع جبلی اوله بو / بی ریاضت بی تعب بی گفت و گو
اولزمان خندان اولور گورسه رضا / شکری حلوا اکا گویا قضا
اولسه بر قولده بو عادت نقش جان / بیلدیکم مأمور مولادر جهان
پس نیچون ایلر تمنی و دعا / کیم الهی ایله تبدیل قضا
نفسنك اولادینك موتی اکا / اولدی شیرین بیلدی حقدندر قضا
نزع اولادی ایتمز ایراد کسل / نقل شکر در فقیره فی المثل
پس نیچون ایلر دعا الا مگر / اول دعا اوله رضای دادگر
اول شفاعت اول دعا اندن دگل / اول رضای حقه ناظر متصل
انده اولدی رحم و شفقت سوخته / اولدی شمع عشق حق افروخته
دوزخ اوصافی آنك اولدی عشق / موبمو احراق اوصاف آکه مشق
هر فریقك فرقه یوقدر قدرتی / تا دقوقی وش ایده اول دقتی

## قصهٔ دقوقی و کراماتش

## دقوقی نك قصه و کرامتی بیاننده در

آن دقوقی داشت خوش دیباجهٔ / عاشق و صاحب کرامت خواجهٔ

اول دقوقی بیلدی طاعاتی اهم / عاشق و صاحب کرامات ایدی هم

در زمین میشد چو مه بر آسمان  شب روان را گشته زور و شروان
در مقامی مسکنی کم ساختی  کم دو روز اندر دهی انداختی
گفت در یک خانه گر باشم دو روز  عشق آن مسکن کند در من فروز
غرة المسکن احاذره انا  انقلی یا نفس سافر للغنا
لا اعود خلق قلبی بالمکان  کی یکون خالصا فی الامتحان
روز اندر سیر بد شب در نماز  چشم اندر شاه باز او همچو باز
منقطع از خلق نی از بد خویی  منفرد از مرد و زن نه از دوئی
مشفقی بر خلق و نافع همچو آب  خوش شفیعی و دعااش مستجاب
نیک و بد را مهربان و مستقر  بهتر از مادر شهی تر از پدر
گفت پیغمبر شما را ای مهان  چون پدر هستم شفیق و مهربان
زان سبب که جمله اجزای منید  جزو را از کل چرا بر می کنید
جزو از کل قطع شد بیکار شد  عضو از تن قطع شد مردار شد
تا نپیوندد بکل بار دگر  مرده باشد نبودش از جان خبر
ور بجنبد نیست آنرا خود سند  عضو نو بریده هم جنبش کند
جزو ازین کل گر برد یکسو رود  این نه آن کلست کو ناقص شود
قطع و وصل او نیاید در مقال  چیز ناقص گفته شد بهر مثال

اولدی ارضه صانکه ماه آسمان  شبروانه روشنی بخش امان
بر مقامی مسکن ایتمزدی مدام  ایکی کون بر یرده طوتمزدی مقام
دیردی اوسم ایکی کون بر خانه ده  میل اولور آکا دل دیوانه ده
پرحذر در مسکن دار فنا  نقل ایله ای نفس قیل سیر غنا
قلبه عادت اولمسون حب مکان  تا اوله خالص محل امتحان
سیر ایدوب کوندز گیجه کاری نماز  شاهباز آسا دو چشمی شاه باز
خلقدن اول منقطع بی خوی بد  مرد و زندن منفرد محفوظ رد
خلقه مشفق ایدی هم نافع چو آب  هم شفیع و هم دعاسی مستجاب
هم پناه و مهربان نیک و بد  صانکه اول مادر پدر انلر ولد
دیدی پیغمبر سزه ای امتان  هم شفیقم چون پدر هم مهربان
اول سببدن جمله اجزا سز بکا  جزئه لازم در اوله کلدن یکا
جزء که کلدن قطع اوله بیکار اولور  عضو تندن قطع اوله مردار اولور
اولمزایسه کله پیوسته اگر  مرده در کیم انده یوق جاندن خبر
جنبش ایلرسه سند اولمز آکا  نو بریده عضو اولور جنبش نما
جزء که کلدن کندی اولدی برطرف  صانمه کیم کلده اولور نقص و تلف
قطع و وصل اولمز آکا اب مقال  شئ ناقص ایله درانجق مثال

## بازگشتن بقصهٔ دقوقی

مر علی را در مثال شیر خواند  شیر مثل او نباشد گرچه راند
از مثال و مثل و فرق او بران  جانب قصهٔ دقوقی ای جوان
انکه در فتوی امام خلق بود  گوی تقوی از فرشته می ربود
انکه اندر سیر مه را مات کرد  هم ز دینداری او دین رشک خورد
با چنین تقوی و اوراد و قیام  طالب خاصان حق بودی مدام
در سفر معظم مرادش این بدی  که دمی بر بندهٔ خاصی زدی
این همی گفتی چو میرفتی براه  کن قرین خاصگانم ای اله
یا رب آنها را که بشناسد دلم  بنده و بسته میان مجملم
وانکه نشناسم تو ای یزدان جان  بر من محجوب شان کن مهربان
حضرتش گفتی که ای صدر مهین  اینچه عشقست و چه استسقاست این
مهر من داری چه میجویی دگر  چون خدا با تست چون جویی بشر
او بگفتی یا رب ای دانای راز  تو گشودی در دلم راه نیاز

## دقوقی قصه سنه رجوعدر

شیر اولمشدر علی اکچون مثال  شیرا کامثل اولمز انجق وصف حال
کچ مثال و مثل فرقندن عیان  کل دقوقی قصه سن ایله بیان
اولکه فتواده اولوب خلقه امام  اولدی تقواده ملک وش نیکنام
اکه حیران سیری ماه روشنک  دینه تحسین ایدردی دین انک
ایلر ایکن بویله تقواده قیام  طالب خاصان حق ایدی مدام
مقصد اقصی سیاحتدن آکا  بر نفس بر عبد خاصه التقا
بویله دیردی یولده ای رب معین  خاص قوللرله بنی ایله قرین
انلره کیم اوله قلبم آشنا  بندهٔ سربسته یم یا ربنا
انلریکم بیلمیم یا مستعان  ایله بن محجوبه یار مهربان
اکه حضرت دیدی ای پاکیزه خو  بو نه عشق و تشنگید ر سویله بو
باکه در عشقک ندر غیره نظر  واصل حق سن سکا نیلر بشر
اول دیدی ای ربم ای دانای راز  قلبه سندن منکشف راه نیاز

در میان بحرا کر بنشسته ام … طمع بر آب سبو هم بسته ام
همچو داود دم نود نعجه مراست … طمع در نعجهٔ حریفم هم بخاست
حرص اندر عشق تو فخرست وجاه … حرص اندر غیر تو ننک وتباه
شهوت وحرص نران پیشی بود … وان حیزان ننک وبدکیشی بود
حرص مردان از ره پیشی بود … در مخنث حرص سوی پس رود
آن یکی حرص کمال مردی است … واندکر حرص افتضاح وسردی است
آه سری هست اینجا بس نهان … که سوی خضری شود موسی روان
همچو مستسقی کز آبش سیر نیست … بر هر آنچه یافتی بالله مه ایست
بی نهایت حضرتست این بارکاه … صدر را بکذار وصدر تست راه

کرمیان بحری ایتسم جایکاه … ایلرم آب سبویه هم نکاه
نعجهٔ تسعین ایله داود وش … نعجهٔ اخری یه طبعمده عطش
حرص اولور عشقکده باکه فخر وجاه … کرچه حرص غیرده ننک وتباه
حرص مردان ورجال افزون اولور … ناکسانک حرصی ننک ودون اولور
اوکدن اولدی ارکشینک شهوتی … ارقه دن بولدی مخنث لذتی
اول برنده حرص مردانه کمال … اول برنده حرص رسوائی حال
آه وار در بونده سرا نهان … جانب خضره اوله موسی روان
مرد مستسقی دکل دلسیر آب … امدی دورمه ایله هر بحره شتاب
بی نهایت منزل راه آله … صدره ترک ایت صدرکی اولسون عزم راه

سر طلب کردن موسی خضر را علی نبینا وعلیهما السلام
با کمال نبوّت وقربت

بو قدر کمال نبوّت وقوت ایله موسانک خضری علی نبینا
وعلیهما السلام طلبکار اولدیغنک سرّن بیاندر

از کلیم حق بیاموز ای کریم … بین چه میکوید ز مشتاقی کلیم
با چنین جاه وچنین پیغمبری … طالب خضرم ز خود بینی بری
موسیا تو قوم خود را هشتهٔ … در پی نیکو پیٔ سرکشتهٔ
کیقبادی رسته از خوف ورجا … چند کردی چند کویی تا کجا
آن تو با تست تو واقف برین … آسمانا چند پیمایی زمین
کفت موسی این ملامت کم کنید … آفتاب وماه را کم ره زنید
میروم تا مجمع البحرین من … تا شوم مصحوب سلطان زمن
اجعل الخضر لامری سببا … ذاک او امضی واسری حقبا
سالها پرّم بپرّ وبالها … سالها چه بود هزاران سالها
میروم یعنی نمی ارزد بدان … عشق جانان کم مدان از عشق نان
این سخن پایان ندارد ای عمو … داستان آن دقوقی را بکو

حق کلیمندن تعلم قیل دلا … بیل نکا شوق وطلبده ر رهنما
ثابت ایکن منصب پیغمبری … خضره طالب عجب نفسمدن بری
قومکی ترک ایتدک ای موسی بودم … قصد غیره اولمه رنجیده قدم
بی غم خوف ورجا ازاده سن … پس ندر مطلب نیه دلداده سن
مطلبک سنده اکا وار در یقین … آسمانسن نیچه برکشت زمین
دیدی موسی لوم منع ایتمز بنی … افتاب وماهک اولمز رهزنی
اولدی قصدم مجمع البحرینه دک … نیتم اهل ایله صحبت ایلمک
ایلرم بو امرایچون خضری سبب … بو سفرده نیچه دهر اولسه تعب
نیچه ییل پرواز ایدوب بو بال ایله … ییل ندر بلکم هزاران سال ایله
صرف همتدر مرادم متصل … عشق نان دن عشق جانان کم دکل
بو سخن پایان قبول ایتمز تمام … ویره دقوقی داستانینه ختام

باز کشتن بقصهٔ دقوقی

ینه دقوقی قصه سنه رجوعدر

آن دقوقی رحمة الله علیه … کفت سافرت مدی فی خافقیه
سال ومه رفتم سفر در عشق ماه … بیخبر از راه حیران در آله
پا برهنه میروم بر خار وسنک … زانکه من حیرانم وبیخویش ودنک
تو مبین این پایها را بر زمین … زانکه بر دل میرود عاشق یقین
از ره ومنزل ز کوتاه ودراز … دل چه داند کوست مست دلنواز

اول دقوقی رحمة الله علیه … دیدی سافرت مدی فی خافقیه
عشق مهله ماه وسال ایتدم سفر … حقه حیران رهکذردن بیخبر
پا برهنه رهکذارم خار وسنک … بویله حیران اولمشم بیهوش ودنک
صانمه بو اقدام ایدر سیر زمین … عاشقک قلب ایله در سیری یقین
منزل کوتاه ویا راه دراز … قلبه یکسان اولدی مست دلنواز

آن درازو کوته اوصاف تست    رفتن ارواح دیگر رفتن است
تو سفر کردی ز نطفه تا بعقل    نی بگامی بود و نی منزل نه نقل
سیر جان بیچون بود در دور و دیر    جسم ما از جان بیاموزید سیر
سیر جسمانی رها کرد او کنون    میرود بیچون نهان در شکل چون
گفت روزی میشدم مشتاق وار    تا ببینم در بشر انوار یار
تا ببینم قلزمی در قطرهٔ    آفتابی درج اندر ذرهٔ
چون رسیدم سوی یک ساحل بگام    بود بیگه گشته روز و وقت شام

اولدی بو طول و قصر اشباح ایچون    بشقه در رسم و روش ارواح ایچون
نطفه‌دن سن عقله کیم ایتدک سفر    وار می نقل گام و منزلدن اثر
اولدی جان سیرنده خارج دار و دیر    جسم ایچون جاندن اولور تعلیم سیر
سیر جسمانیدن اولدقده رها    سیر بی کیف اولدی کیفیت نما
دیدی برکون بنده بو شوق ایتدی کار    تا بشردن برق اوره انوار یار
قطره‌ده قلزم اوله جوش فزا    ذره‌ده خورشید اوله پرتو نما
اولدی چون بر ساحله سیرم تمام    گتدی حکم روز گلدی وقت شام

## نمودن مثال هفت شمع سوی ساحل

هفت شمع از دور دیدم ناگهان    اندر آن ساحل شتابیدم بجان
نور شعلهٔ هر یکی شمعی از آن    بر شده خوش تا عنان آسمان
خیره گشتم خیرگی هم خیره گشت    موج حیرت عقل را از سر گذشت
این چگونه شمعها افروخته است    کین دو دیدهٔ خلق زینها دوخته است
خلق جویان چراغی گشته بود    پیش آن شمعی که بر مه می فزود
چشم بندی بد عجب بر دیدها    بندشان میکرد یهدی من یشاء

## جانب ساحلده یدی شمع مثالی کورندیکیدر

دوردن کوردم یدی شمع عیان    ایلدم اول ساحله سرعت همان
نوری هر بر شمعک اولمش بر ضیا    پرشعاع اول نور ایله جو سما
حیرت ایتدی حیرتم بی فهم و فرق    عقلم اولدی حیرت امواجنده غرق
بو نه رخشان شمع اولور کیم عیان    تا دو چشم خلق اوله اندن نهان
خلق ایدر سونمش چراغی جست و جو    ما به غالب شمعه قارشو سو بسو
چشم بند اولدی عیونه چون عشا    بند پنهان سر یهدی من یشا

## شدن آن هفت شمع بر مثال یک شمع

باز میدیدم که میشد هفت یک    می شکافد نور او جیب فلک
باز آن یکبار دیگر هفت شد    مستی و حیرانیٔ من زفت شد
اتصالاتی میان شمعها    که نیاید بر زبان و گفت ما
آنکه یک دیدن کند ادراک آن    سالها نتوان نمودن از زبان
آنکه یکدم بیندش ادراک و هوش    سالها نتوان شنیدن آن بگوش
چونکه پایانی ندارد رو الیک    زانکه لا احصی ثناء ما علیک
پیشتر رفتم دوان کان شمعها    تا چه چیزند از نشان کبریا
میشدم بیخویش و مدهوش و خراب    تا بیفتادم ز تعجیل و شتاب
ساعتی بیهوش و بی عقل اندرین    اوفتادم بر سر خاک زمین
باز با هوش آمدم برخاستم    در روش گویی نه سر نی پاستم

## اول یدی شمعک بر شمعه تحویل ایتدیکیدر

بردخی کوردم یدی شمع اولدی بر    نوری تا جیب فلکده مستقر
ینه کوردم هفت شمع اولدی اویک    حیرتم اولدی فزون بی ریب و شک
اورته‌ده اول شمعلردن اتصال    کیم لسان و قاله گلمز اوزکه حال
اولکه بر کورمکده دراک جان    نیجه ییل قادر دگل وصفه زبان
اولکه بردمده کورر ادراک و هوش    نیجه ییل ممکن دگل سمع ایله گوش
غایتی بولمز نیجه عقل اولسه پیک    چونکه لا احصی ثناء ما علیک
شویله اولدم شوق و دهشتله دوان    کاوله شاید کبریادن بو نشان
غائب ایتدم کندیمی اولدم خراب    دوشدم اولدم قالمدی هم نطقه تاب
انده بر ساعت اولوب بی عقل و هوش    اولدم افتاده زمین اوزره خموش
ینه کلدم عقله ایتدکده قیام    بی سر و پا ایلدم سعی تمام

## نمودن آن شمعها در نظر هفت مرد

هفت شمع اندر نظر شد هفت مرد    نورشان می شد بسقف لاجورد

## اول شمعلر نظرده یدی مرد کورندیکیدر

هفت شمع اولدی نظرده هفت مرد    جمله نور انداز سقف لاجورد

پیش آن انوار نور روز درد / از صلابت نورها را می سترد

ایلر اول نورا اچره بر نور التماع / نورلر ایلر شعاعندن سماع

## باز شدن آن شمعها هفت درخت

باز هر یک مرد شد شکل درخت / چشمم از سبزیٔ ایشان نیکبخت
زانبهیٔ برگ پیدا نیست شاخ / برگ هم گم گشته از میوهٔ فراخ
هر درختی شاخ بر سدره زده / سدره چه بود از خلا بیرون شده
بیخ هر یک رفته تا قعر زمین / زیرتر از گاو و ماهی بد یقین
بیخشان از شاخ خندان روی تر / عقل از آن اشکالشان زیر و زبر
میوهٔ که بر شکافیدی ز زور / همچو آب از میوه جستی برق نور

## ینه اول هفت مردک هفت شجر صورتنده کورندیکیدر

ینه هر مرد اولدی بر شکل شجر / خضرت ونضرتده مرغوب نظر
کثرت اوراقدن شاخی نهان / میوه دن هر برگی اولمزدی عیان
سدره یه پیوسته هر شاخ درخت / بلکه بالا سدره دن اول رخت وبخت
هر برنده بیخ وبن قعر زمین / شویله کیتمش تا کاو وماهی یه یقین
بیخلر شاخندن اولمش خوبتر / عقلی ایلر صورتی زیر وزبر
میوه سینه دقت اولسه بیقصور / صو یرینه ظاهر اولنده برق نور

## مخفی بودن آن درختان از چشم خلق

اینعجب تر که بریشان میگذشت / صد هزاران خلق از صحرا و دشت
ز آرزوی سایه جان می باختند / از گلیمی سایبان می ساختند
سایهٔ آنرا نمی دیدند هیچ / صد تفو بر دیدهای پیچ پیچ
ختم کرده قهر حق بر دیدها / که نبیند ماه را بیند سها
ذرهٔ را بیند و خورشید نی / لیک از لطف و کرم نومید نی
کاروانها بی نوا وین میوها / پخته می ریزد چه سحرست ای خدا
سیب پوسیده همی چیدند خلق / درهم افتاده بیغما خشک حلق
گفت هر برگ و شکوفه از غصون / دمبدم یا لیت قومی یعلمون
بانگ می آمد ز سوی هر درخت / سوی ما آیید خلق شوربخت
بانگ می آمد ز غیرت بر شجر / چشم شان بستیم کلا لا وزر
گر کسی میگفتشان کین سو روید / تا ازین اشجار مستسعد شوید
جمله میگفتند کین مسکین مست / از قضاء الله دیوانه شدست
مغز این مسکین ز سودای دراز / وز ریاضت گشت فاسد چون پیاز
او عجب می ماند یا رب حال چیست / خلق را این پرده و اضلال چیست
خلق گوناگون با صد رای و عقل / یکقدم آن سو نمی آرند نقل
عاقلان و زیرکانش ز اتفاق / گشته منکر زینچنین باغی و عاق
یا منم دیوانه و خیره شده / دیو چیزی مر مرا بر سر زده
چشم می مالم بهر لحظه که من / خواب می بینم خیال اندر زمن
خواب چه بود بر درختان میروم / میوهاشان میخورم چون نگروم

## اول اشجارک نظر خلقدن مخفی اولدقلریدر

بر عجب کیم انلری کورمز بصر / نیچه بیک خلقه اولور کن رهگذر
سایه قصدیله ایدرلر بذل جان / بر گلیم ایله دوزرلر سایبان
کمسه لر واقف دکل اولسایه یه / حیف بویله دیدهٔ کج وایه یه
ختم قهر حقدن اولمزلر رها / ماهی کورمز کوردیکی نجم سها
منظر ذره مستور آفتاب / لیک یوق لطف وکرمدن سد باب
بی نوا بو میوه لردن کاروان / پخته وساقط ایکن ای مستعان
خلق جمع ایتمکده هپ پوسیده سیب / خشک لب یغماده آتابی نصیب
سویلمکده برگ واز هار غصون / هر نفس یا لیت قومی یعلمون
هر درخت اولمقده در دعوت کنان / گل بزه ای شوربختان جهان
غیرت اشجار ویرر اول دم خبر / اولدیلر محجوب کلا لا وزر
انلره بر کمسه ایلرسه خطاب / جانب اشجاره گل اول بهره یاب
دیرلر انلر بو فقیر آیا ندر / حق قضاسندن مکر دیوانه در
بو فقیرک مغزنی سودای خام / فاسد ایتمشدر ریاضتله تمام
اول ایسه حال عجبده یا اله / خلقی ایتمش بو حجب گم کرده راه
درلو درلو خلقده عقل و ذکا / بر قدم نقل ایلمزلر اول یکا
عاقلان و غافلان بالاتفاق / اولمده انکار ایله باغی و عاق
یا منم دیوانه و خیره نظر / ایلدی شیطان بنی شوریده سر
مالش چشم ایلرم هر لحظه بن / اولمسون خواب وخیالم راهزن
دو شدکل بولدم بو اشجاره وصول / نیچون اولمم میوه آشام قبول

بازچون می بنگرم در منکران — که همی گیرند زین بستان کران
باکمال احتیاج وافتقار — زآرزوی نیم غوره جانسپار
زاشتیاق وحرص یک برگی درخت — میزنند این بینوایان آه سخت
در هزیمت زین درخت وزین ثمار — این خلایق صد هزار اندر هزار
بازمیگویم عجب من بیخودم — دست در شاخ خیالی در زدم
هین بخوان استیأس الرسل ای عمو — تا بظنّوا انهم قد کذبوا
اینقرائت خوانکه تخفیف کذب — این بود که خویش بیند محتجب
در گمان افتاد جان انبیا — زاتفاق منکری اشقیا
جاءهم بعد التشکّک نصرنا — ترکشان گو بر درخت جان برآ
می خورو میده بدان کش روزیست — هر دم و هر لحظه سحرآموزیست
خلق گویان ای عجب این بانگ چیست — چونکه صحرا از درخت وبر تهیست
گیج گشتیم از دم سودائیان — که بنزدیک شما باغست وخوان
چشم میمالیم کاینجا باغ نیست — یا بیابانیست یا مشکل رهیست
ای عجب چندین دراز این گفتگو — چون بود بیهوده ور خود هست کو
من همیگویم چو ایشان ای عجب — اینچنین مهری چرا زد صنع رب
زین تنازعها محمد در عجب — در تعجب نیز مانده بولهب
زین تعجب تا آن عجب فرقیست ژرف — تا چه خواهد کرد سلطان شگرف
ای دقوقی تیزتر ران هین خموش — چند گویی چند چون قحطست گوش

ایلرم اما نظر کیسم منکران — ایتمه اعراض ذوق بوستان
جمله سنده احتیاج وافتقار — نصف غوره حسرتنده جانسپار
هر برنده حرص یک برگ درخت — اولمده سرمایهٔ صد آه سخت
بو شجردن میوه دن ایلر فرار — بو خلایق صد هزار اندر هزار
ینه دیردم بن عجب سرگشته یم — دست درشاخ خیالم دمبدم
انبیا اولدقلرنده نا امید — ظن تکذیب اولدی انلرده بدید
برقرائت اوزره تخفیف کذب — بویله درکیسم اوله انلر محتجب
اولدی ریب انگیز روح انبیا — اتفاق منکران واشقیا
نصرت حق کلدی دیدیکی کسل — انلری ترک ایت درخت جانه کل
بذل انعام ایله اهل قسمته — ناظر اول هر لحظه سحر حکمته
خلق ایسه دیرلر ندر بو قیل وقال — یوق درخت ومیوه صحراده خیال
ایتدی دهشته دم سودائیان — پیشکهده ادعای باغ وخوان
مالش چشم ایلرم یوق بونده باغ — بر بیابان در یا راه بی سراغ
بو عجبدر اوله طول گفت وگو — پس عبث اولمز ولی نادیده بو
بن دیر ایدم انلر ایتدکچه عجب — ایلمش ممهور ختم صنع رب
بو تنازعدن نبی ایتدی عجب — اولدی مردود تعجب بولهب
بو عجبدن اول عجب فرقی عظیم — کندی اعلم حکمتن رب حکیم
ای دقوقی راه سرعت قیل خموش — تا بکی سوز چونکه وار در قحط گوش

### یک درخت شدن آن هفت درخت

### اول یدی اغاج ینه بر اغاج اولدیغیدر

گفت راندم پیشتر من نیکبخت — باز شد آن هفت جمله یک درخت
هفت میشد فرد میشد هر دمی — من چه سان میگشتم از حیرت همی
بعد از آن دیدم درختان در نماز — صف کشیده چون جماعت کرده ساز
یک درخت از پیش مانند امام — دیگران اندر پس او در قیام
آن قیام وآن رکوع وآن سجود — از درختان بس شگفتم می نمود
یاد کردم قول حق را آن زمان — گفت النجم والشجر یسجدان
این درختانرا نه زانو نی میان — این چه ترتیب نمازست آنچنان
آمد الهام خدا کای بافروز — می عجب داری ز کار ما هنوز

دیدی ایتدم اول یکا چون سعی سخت — هفت ایکن اولدیدرختان بر درخت
گاه هفت وگاه فرد اولدی مدام — بن ایسه اولدم بو حیرتله تمام
صکره اشجاری ایلیوب قصد نماز — اولدی مانند جماعت صف نواز
پیشکهده بر اغاج گویا امام — غیریلرده اقتدا ایله قیام
اولقیام واول رکوع واول سجود — اولدی انلردن بکا حیرت نمود
یاد قیلدم قول حقی اولزمان — کیم دیدی نجم وشجر ده یسجدان
یوق شجرده گرچه زانو ومیان — بو نمازک حسن ترتیبی عیان
کلدی الهام خدا ای تشنه لب — اولمیه افعالمزدن بو عجب

### هفت مرد شدن آن هفت درخت

### اول یدی اغاج یدی کمسه اولدیغیدر

بعد

| | |
|---|---|
| بعد دیری گشت آنها هفت مرد | جمله در قعده پی یزدان فرد |
| چشم میمالم که آن هفت ارسلان | تا کیانند و چه دارند از جهان |
| چون بنزدیکی رسیدم من ز راه | کردم ایشانرا سلام از انتباه |
| قوم گفتندم جواب آن سلام | ای دقوقی مفخر و تاج کرام |
| گفتم آخر چون مرا بشناختند | پیش ازین بر من نظر ننداختند |
| از ضمیر من بدانستند زود | یکدگر را بنگریدند از فرود |
| پاسخم دادند خندان کای عزیز | این بپوشیده ست اکنون بر تو نیز |
| بر دلی کو در تحیر با خداست | کی شود پوشیده راز چپ و راست |
| گفتم از سوی حقایق بشکفند | چون ز اسم حرف رسمی واقفند |
| گفت اگر اسمی شود غیب از ولی | آن ز استغراق دان نه از جاهلی |
| بعد از آن گفتند ما را آرزوست | اقتدا کردن بتو ای پاک دوست |
| مر مرا شد چونکه این گونه خطاب | اینچنین هم دادم ایشانرا جواب |
| گفتم آری لیک یکساعت که من | مشکلاتی دارم از دور زمن |
| تا شود آن حل بصحبتهای پاک | که بصحبت روید انگوری ز خاک |
| دانهٔ پرمغز با خاک دژم | خلوتی و صحبتی کرد از کرم |
| خویشتن در خاک کلی محو کرد | تا نماندش رنگ و بو و سرخ و زرد |
| از پس آن قبض محو او نماند | پر گشاد و بسط شد مرکب براند |
| پیش اصل خویش چون بیخویش شد | رفت صورت جلوهٔ معنیش شد |
| سر چنین کردند هین فرمان تراست | تف دل از سر چنین کردن بخاست |
| ساعتی با آن گروه مجتبی | چون مراقب گشتم و از خود جدا |
| هم در آن ساعت ز ساعت رست جان | زانکه ساعت پیر گرداند جوان |
| جمله تلوینها ز ساعت خاستست | رست از تلوین که از ساعت برست |
| چون ز ساعت ساعتی بیرون شوی | چون نماند محرم بیچون شوی |
| ساعت از بیساعتی آگاه نیست | زانکش آن سو جز تحیر راه نیست |
| هر نفر را بر طویلهٔ خاص او | بسته اند اندر جهان جست و جو |
| منتصب بر هر طویله رائضی | جز بدستوری نیاید رائضی |
| از هوس گر از طویله بگسلد | در طویلهٔ دیگران سر در کند |
| در زمان آخرجیان چست خوش | گوشهٔ افسار او گیرند و کش |
| حافظا را گر نه بینی ای عیار | اختیارت را ببین بی اختیار |
| اختیاری میکنی و دست و پا | بر گشادستت چرا حبسی چرا |

| | |
|---|---|
| صکره کوردم اولدی انلر هفت مرد | جمله ایلر قعدهٔ معبود فرد |
| ایلیوب امعان دیدم او هفت شیر | کیملر اولدی کیملر ایچوندر بشیر |
| انلره اولدی قریب انجام راه | ویردم اول دمده سلام انتباه |
| باکه اول قوم ایلیوب رد سلام | ای دقوقی دیدیلر فصیح کلام |
| انلره ایتدم تعارفدن سؤال | سبق صحبت یوق عجبدر کشف حال |
| ویردیلر نقش ضمیرمدن خبر | بر برنه ایتدیلر یعنی نظر |
| ایتدیلر باکه جواب دلنواز | دیدیلر کیم اولمسون مخفی بو راز |
| حیرت حق اولسه بر دلده اگر | کشف اولور هر قنده ایلرسه نظر |
| دیدم اولسه گر حقایق آشکار | نیچه اسم حرف رسمیدر مدار |
| دیدی اولسه بر ولیدن نام غیب | اولدی استغراق صانمه جهل و عیب |
| دیدیلر کیم اولدی بزده آرزو | اقتدا ایسا که ای پاکیزه رو |
| ایتدیلر پس باکه بو رسمه خطاب | بنده ویردم انلره بویله جواب |
| دیدم اولسون لیک بر ساعت همان | مشکلاتم وار بنم خیلی زمان |
| صحبت ایلر حل مشکل بی تعب | صحبت ایله خاکدن حاصل عنب |
| دانهٔ پرمغز اولوب مصحوب خاک | خلوت و صحبتده اولدی صاف و پاک |
| خاکده محو ایلدی کلیتن | رنگ و بو و سرخ و زرد طلعتن |
| قالمدی اول محو ایله قبض درون | پرگشاده مرکبن سوردی فزون |
| اصله چون ایتدی تواضع بیقصور | گتدی صورت ایتدی معناسی ظهور |
| اولدیلر سر بردهٔ سمت رجا | کیم گوکلدن بویله اولدی التجا |
| اولدم انلرله مراقب بی صدا | چونکه بر ساعتده گندمدن جدا |
| اولدی ساعتدن او ساعت جان رها | کیم جوانی پیر ایدر ساعت شها |
| جمله تلوینات ساعتدر مقر | یوق اگا تلوینکه ساعتدن گچر |
| اولسک اولساعتده ساعتدن برون | نسنه یوق چون محرمیت خود نمون |
| ساعته بیساعتیدن یوق خبر | بولمز اول حیرتدن اوزگه رهگذر |
| هر نفر ایچون طویله بند خاص | بو جهانده بند باز اختصاص |
| هر طویله اوزره بر رایض مقیم | بی اجازت ترک خدمتدن سقیم |
| خودبخود ترک طویله ایتسه گر | اولمغه آخر محلده جلوه گر |
| در عقب خدام اصطبل بلند | گوشهٔ افسارن ایلر دست بند |
| رؤیت حفاظه استرسک مدار | اختیاره قیل نظر بی اختیار |
| اختیارک وار طوترسن دست و پا | پس الک آچ خوابی ترک ایت اولا |

روی در انکار حافظ بردهٔ | نام تهدیدات نفس کردهٔ

منکر حفاظ اولدک هرکا | نام تهدیدات نفس اولدی اکا

## پیش رفتن دقوقی بامامت

| | |
|---|---|
| این سخن پایان ندارد تیز دو | هین نماز آمد دقوقی پیش رو |
| ای یگانه هین دوگانه برگذار | تا مزین گردد از تو روزگار |
| ای امام چشم روشن در صلا | چشم روشن باید اندر پیشوا |
| در شریعت هست مکروه ای کیا | در امامت پیش کردن کور را |
| گرچه حافظ باشد و چست و فقیه | چشم روشن به وگر باشد سفیه |
| کور را پرهیز نبود از قذر | چشم باشد اصل پرهیز و حذر |
| او پلیدی را نبیند در عبور | هیچ مؤمن را مبادا چشم کور |
| کور ظاهر در نجاسهٔ ظاهرست | کور باطن در نجاسات سرست |
| این نجاسهٔ ظاهر از آبی رود | آن نجاسهٔ باطن افزون میشود |
| جز باب چشم نتوان شستن آن | چون نجاسات بواطن شد عیان |
| چون نجس خواندست کافر را خدا | آن نجاست نیست بر ظاهر ورا |
| ظاهر کافر ملوث نیست زین | آن نجاست هست در اخلاق و دین |
| این نجاست بویش آید بیست گام | وان نجاست بویش از ری تا بشام |
| بلکه بویش آسمانها بر رود | بر دماغ حور و رضوان بر شود |
| آنچه میگویم بقدر فهم تست | مردم اندر حسرت فهم درست |
| فهم آبست و وجود تن سبو | چون سبو بشکست ریزد آب ازو |
| این سبو را پنج سوراخست ژرف | اندرونی آب ماند خود نه برف |
| امر غضوا غضة ابصارکم | اینشنیدی راست ننهادی تو سم |
| از دهانت نطق فهمت را برد | گوش چون ریگست فهمت را خورد |
| همچنین سوراخهای دیگرت | می کشاید آب فهم مضمرت |
| گر ز دریا آب را بیرون کنی | بی عوض آن بحر را هامون کنی |
| بیگه است ار نی بگویم حال را | مدخل اعواض را و ابدال را |
| کان عوضها وان بدلها بحر را | از کجا آید ز بعد خرجها |
| صد هزاران جانور زو میخورند | ابرها هم از برونش می برند |
| باز دریا آن عوضها می کشد | از کجا دانند اصحاب رشد |
| قصها آغاز کردیم از شتاب | ماند بی مخلص درون این کتاب |
| ای ضیاء الحق حسام الدین راد | که فلک وارکان چو تو شاهی نزاد |

## دقوقی نک امامت ایچون پیشگاهه واردیغیدر

| | |
|---|---|
| بو سوزک پایانی یوق قیل طی راز | ای دقوقی کلدی ایل وقت نماز |
| ای یگانه رکعتین اولسون مدار | تا مزین اوله سندن روزگار |
| ای امام قرة العین عوض | پیشوادن چشم روشندر غرض |
| اولدی مکروه شریعت اولا | شخص اعمی قومه اولمق مقتدا |
| اولسه ده حافظ مجود هم فقیه | گوزلی استر اولسون استر سفیه |
| گوره یوق پرهیز انجاس وقذر | گوزده در زیرا که پرهیز و حذر |
| گورمز اول مرداری هنگام مرور | قول وفعلنده انک یوق چونکه نور |
| کور ظاهر نجس ظاهرده عیان | کور باطن نجس باطنده نهان |
| نجس ظاهر آب ایله طاهر اولور | نجس باطن زائد و وافر اولور |
| آب چشمک غیری پاک ایتمز انی | اولسه باطنده نجاسات دنی |
| حق دیمشدر مشرکین ایچون نجس | گرچه یوق ظاهر نجاست پیش و پس |
| ظاهرنده لوث کافر مستتر | اول نجاست دین و اخلاقنده در |
| اول نجاست شمه سی انجق مشام | بو نجاست بویی از ری تا بشام |
| بلکه منزلدر بو ریحه آسمان | هم دماغ حور و رضوان جنان |
| سوزلرم فهمک قدر در قیل نگاه | حسرتم فهم صحیحه آه آه |
| آب در فهم و وجود تن سبو | آب اولور ریزان شکسته اولسه بو |
| بو سبوده پنج سوراخ عظیم | انده آب و برف نک اولدی عدیم |
| امر غضوا غضة ابصارکم | اولدی مسموعک ولی کج نقش سم |
| فهمکی نطقک دهندن جلب ایدر | فهمی گوشک ریکزاره قلب ایدر |
| بویله چوقدر سنده سوراخ دگر | آب فهم مضمرک ریزان ایدر |
| ایلسک دریادن آبی غیره صرف | بی عوض اول بحر اولور هامون ژرف |
| وقت یوق یوخسه دیسم حالی سکا | مدخل اعواض و ابدالی سکا |
| اول عوضلر اول بدللر بحره تا | خرج اولورکن قندن اولدی خود نما |
| نیچه پیک مخلوق اندن نوش ایدر | هم سحاب چرخ انی بر دوش ایدر |
| بینه دریا ایتده جلب عوض | نیچه فهم ایلر انی اهل غرض |
| قصه لر تقریرینه ایتدک شتاب | قالدی بی مخلص غرضدن بو کتاب |
| ای ضیاء الحق حسام الدین پاک | چرخ وارکانده سکا یوق اشتراک |

| | |
|---|---|
| تو بشا در آمدی در جان و دل | ای دل و جان از قدوم تو خجل |
| چند گردم مدح قوم ما مضی | قصد من ز انها تو بودی ز اقتضا |
| خانهٔ خود را شناسد خود دعا | تو بنام هر که خواهی کن ثنا |
| بهر کتمان مدیح از نامحل | حق نهادست اینحکایات و مثل |
| گرچه آن مدح از تو آمد هم خجل | لیک بپذیرد خدا جهد المقل |
| حق پذیرد کسرهٔ دارد معاف | کز دو دیدهٔ کور دو قطره کفاف |
| مرغ و ماهی داند آن ابهام را | که ستودم مجمل این خوش نام را |
| تا برو آه حسودان کم وزد | تا خیالش را بدندان کم گزد |
| خود خیالش را کجا یابد حسود | در وثاق موش طوطی کی غنود |
| آن خیال او بود از احتیال | موی ابروی ویست آن نی هلال |
| مدح تو گویم برون از پنج و هفت | بر نویس اکنون دقوقی پیش رفت |

| | |
|---|---|
| بولدی نادر تحفه سندن جان و دل | ای دل و جانم قدومکدن خجل |
| بسدر ایتدم مدح قوم ما مضی | باکه قصد وصفک ایتدی اقتضا |
| منزلین فهم ایلر البته دعا | هر کیمه استرسک ایله سن ثنا |
| اولدی کتمان مدیح اچون محل | وضع حقدر بو حکایات و مثل |
| گرچه کیم اول مدح اولور سندن خجل | لیک اولور مقبول حق جهد المقل |
| کسرهٔ نان اولدی مقبول و معاف | دیدهٔ کوره اولور قطره کفاف |
| مرغ و ماهی فهم ایدر ابهامدن | مدح مجمل اولدی اول خوش نامدن |
| آه حساد اولمیه تا کار گر | ایتمیه دندان خیالینه گذر |
| اول خیالی گرچه فهم ایتمز حسود | طوطی ایتمز خانهٔ موشه ورود |
| اول خیال اولدی انکچون احتیال | موی ابرودر دگل رسم هلال |
| مدحک اولمز پنج و هفت ایله تمام | شمدی تحریر ایت دقوقی در امام |

## پیش رفتن دقوقی بامامت آن قوم

| | |
|---|---|
| در تحیات و سلام الصالحین | مدح جمله انبیا آمد عجین |
| مدحها شد جملگی آمیخته | کوزها در یک لگن در ریخته |
| زانکه خود ممدوح جز یک بیش نیست | کیشها زین روی جز یک کیش نیست |
| زانکه هر مدحی بنور حق رود | بر صور و اشخاص عاریت بود |
| مدحها جز مستحق را کی کنند | لیک بر پنداشت گمره میشوند |
| همچو نوری تافته بر حایطی | حایط آن انوار را چون رابطی |
| لاجرم چون سایه سوی اصل راند | ضال مه گم کرد و ز استایش بماند |
| یا ز چاهی عکس ماهی وانمود | سر بچه در کرد و ضال انرا ستود |
| در حقیقت مادح ماهست او | گرچه جهل او بعکس کرد رو |
| مدح او مهراست نی آن عکس را | کفر شد آن چون غلط شد ماجرا |
| کز شقاوت گشت گمره اندلیر | مه ببالا بود او پنداشت زیر |
| زین بتان خلقان پریشان میشوند | شهوتی رانده پشیمان میشوند |
| زانکه شهوت با خیالی رانده است | وز حقیقت دورتر وا مانده است |
| با خیالی میل تو چون پر بود | تا بدان پر بر حقیقت بر شود |
| چون براندی شهوتی پرت بریخت | لنگ گشتی وان خیال از تو گریخت |
| پر نگه دار و چنین شهوت مران | تا پر میلت برد سوی جنان |
| خلق پندارند عشرت می کنند | بر خیالی پر خود بر می کنند |

## اولقومه امامت اچون دقوقینک پیشگاهده وقوفیدر

| | |
|---|---|
| پس تحیات و سلام صالحین | مدح جمع انبیادر اجمعین |
| بر بریله مدح اولور امیخته | بر سبوده نیچه کوزه ریخته |
| اول جهتدن اولدی بر ممدوح بس | مدح ایدر بر نوردن اخذ قبس |
| جلوهٔ مدح اولدی نور خاصده | عاریتدر صورت و اشخاصده |
| مستحقدن غیره مدح اولمز روا | اولدی گمراهانه تخصیص سوا |
| نور بر دیواره کیم اشراق ایدر | پرتو انوار آنی براق ایدر |
| لاجرم چون سایه عزم اصل ایدر | مدح گمراهی او حالت فصل ایدر |
| یا کورنسه چاه ایچنده عکس ماه | سر بچاه مدح اولور گم کرده راه |
| فی الحقیقه اولدی اول مداح ماه | گرچه ایلر عکسه جهل ایله نگاه |
| ماهه در مدحی انک عکسه دگل | کفر اولور اولسه غلط مطلوب دل |
| کیم شقاوتدن اولوب گمراه تر | ماه علوی اول ایسه سفلی نظر |
| خلق اوتاندن پریشان اوله‌لر | شهوت کچدن پشیمان اوله‌لر |
| شهوت ایله بر خیاله دوشدیلر | اولدیلر اندن حقیقت دورتر |
| بر خیاله اولسه میلک پرگشا | ایته پرواز اول حقیقتدن یکا |
| یولده پر شهوت اولدی تار مار | لنک قالدی اول خیال ایتدی فرار |
| حفظ پر ایت اولمه شهوتله روان | پر میلک تا اوله سمت جنان |
| خلق ظن ایلر که عشرت ایده‌لر | بر خیال ایله قالور بی بال و پر |

وام دار شرح این نکته شدم | مهلتم ده معسرم زان تن زدم

شرح نکته دیشم اولدی بعد ذا | التماس مهلت امر قضا

## اقتدا کردن آن قوم از پس دقوقی

پیش در شد آن دقوقی در نماز | قوم همچون اطلس آمد او طراز
اقتدا کردند آن شاهان قطار | در پی آن مقتدای نامدار
چونکه با تکبیرها مقرون شدند | همچو قربان از جهان بیرون شدند
معنی تکبیر اینست ای امیم | کای خدا پیش تو ما قربان شدیم
وقت ذبح الله اکبر میکنی | همچنین در ذبح نفس کشتنی
تن چو اسمعیل و جان همچون خلیل | کرد جان تکبیر بر جسم نبیل
تیغ تیز الله اکبر نفس را | سر برش تا که یابد جان رها
کشت کشته تن ز شهوتها و آز | شد بسم الله بسمل در نماز
چون قیامت پیش حق صفها زده | در حساب و در مناجات آمده
ایستاده پیش یزدان اشک ریز | بر مثال راست خیز رستخیز
حق همی گوید چه آوردی مرا | اندرین مهلت که دادم من ترا
عمر خود را در چه پایان بردهٔ | قوت و قوت در چه فانی کردهٔ
گوهر دیده کجا فرسودهٔ | پنج حس را در کجا پالودهٔ
چشم و گوش و هوش و گوهرهای عرش | خرج کردی چه خریدی تو ز فرش
دست و پا دادمت چون بیل و کلند | من ببخشیدم ز خود آن کی شدند
همچنین پیغامهای دردگین | صد هزاران آید از حضرت چنین
در قیام این گفتها دارد رجوع | وز خجالت شد دوتا او در رکوع
قوت استادن از خجلت نماند | در رکوع از شرم تسبیحی بخواند
باز فرمان میرسد بردار سر | از رکوع و پاسخ حق برشمر
سر برآرد از رکوع آن شرمسار | باز اندر رو فتد آن خام کار
باز فرمان آیدش بردار سر | از سجود و واده از کرده خبر
سر برآرد او دگره شرمسار | اندر افتد باز در رو همچو مار
باز گوید سر برآر و باز گو | که بخواهم جست از تو مو بمو
قوت پا ایستادن نبودش | که خطاب هیبتی بر جان زدش
پس نشیند قعده زان بار گران | حضرتش گوید سخن گو یا بیان
نعمت دادم بگو شکرت چه بود | دادمت سرمایه هین بنمای سود
رو بدست راست آرد در سلام | سوی جان انبیا و آن کرام

## قومک دقوقی یه اقتدا ایلدکلریدر

چون دقوقی اولدی درپیش نماز | قوم گویا اطلس اولدی اول طراز
ایتدی اولردان صاحب اعتبار | اقتدای مقتدای نامدار
اولدیلر مقرون تکبیرات حال | بوجهاندن چیقدیلر قربان مثال
معنی تکبیر او در کیم ای امام | بز سکا قربانز ای رب الانام
وقت ذبح الله اکبر در مقال | ذبح نفس کشتنی در خود مآل
تن چو اسمعیل گویا جان خلیل | ایتدی جان جسم اوزره تکبیر جلیل
نفس ایچون الله اکبر تیغ تیز | کس باشن بولسون فنادن جان گریز
تن که اولدی کشته حال حرص و آز | ایتدی بسم الله ایله بسمل نماز
پیش حقده چون ایده حشر صفوف | تا مناجات و حساب ایچون وقوف
اوله دیوان خداده اشک ریز | حیرت آمیزان هول رستخیز
حق دیه محصول اعمالک ندر | ویردیگم مهلتده افعالک ندر
قنده گیتدی مدت عمرک سنک | ایتدک افنا قوت و قوت تنک
قنده اولدی سوده چشمک گوهری | قنده اولدک پنج حسک رهبری
چشم و گوش و هوش عرش گوهرک | قنده خرج ایتدک نه اولدی کسبک
دست و پا ویردم سکا چون بیل و شیر | اول عطایادن نه اولدی کارگیر
بویله درد انگیز حسرت بیک سؤال | اوله مسؤل جناب ذو الجلال
اول قیامه نکته ایتسه گیجه رجوع | قول خجالتدن دوتا ایلر رکوع
قالمیوب تاب توقف شرمساز | ایده تسبیح رکوعی ایله نیاز
ینه فرمان اوله کیم قیل رفع سر | قول حق ایله کرک صدق خبر
شرمسار ایده رکوعدن قیام | روفتاده ایده ینه کار خام
ینه حقدن اوله امر رفع سر | سجده دن قالدر باشک سویله خبر
ینه رفع سر ایده اول شرمسار | ینه افتاده بر و محجوب کار
ینه رفع سر اوله حقدن خطاب | مو بمو ایسترم سندن حساب
قالمیه اندن توقف قوتی | جانده جاری اولدی خطابک هیبتی
قعده ساز ایده انی بار گران | اوله حضرتدن اکا امر بیان
چوق نعم ویردم قنی شکر و درود | ایله اول سرمایه دن تقریر سود
یوز طوتوب صاغ جانبه ایلر سلام | انبیادن ایلر استشفاع تام

یعنی

یعنی ای شاهان شفاعت کین لئیم | سخت در گل ماندش پا و گلیم

در بیان اشارت سلام سوی دست راست در قیامت از هیبت محاسبهٔ حق و از انبیا علیهم السلام استعانت و شفاعت خواستن

انبیا گویند روز چاره رفت | چاره آنجا بود و دست افزار زفت
مرغ بی هنگامی ای بدبخت رو | ترک ما گو خون ما اندر مشو
رو بگرداند بسوی دست چپ | در تبار و خویش گویندش که خپ
هین جواب خویش گو با کردگار | ما کییم ای خواجه دست از ما بدار
نی ازین سونی از انسو چاره شد | جان آن بیچاره دل صد پاره شد
از همه نومید شد مسکین کیا | پس برآرد هر دو دست اندر دعا
کز همه نومید گشتم ای خدا | اول و آخر توی و منتها
در نماز این خوش اشارتها ببین | تا بدانی کین بخواهد شد یقین
بچه بیرون آر از بیضهٔ نماز | سر مزن چون مرغ بی تعظیم ساز

شنیدن دقوقی در میان نماز افغان آن کشتی که غرق خواست شدن

آن دقوقی در امامت کرده ساز | اندر آن ساحل درآمد در نماز
وان جماعت در پی او در قیام | اینت زیبا قوم و بگزیده امام
ناگهان چشمش سوی دریا فتاد | چون شنید از سوی دریا داد داد
در میان موج دید او کشتئ | در قضا و در بلا و زشتئ
هم شب و هم ابر و هم موج عظیم | این سه تاریکی و از غرقاب بیم
تندبادی همچو عزرائیل خاست | موجها آشوفت اندر چپ و راست
اهل کشتی از مهابت کاسته | نعره و وا ویلها برخاسته
دستها در نوحه بر سر می‌زدند | کافر و ملحد همه مخلص شدند
با خدا با صد تضرع آن زمان | عهدها و نذرها کرده بجان
سر برهنه در سجود آنها که هیچ | رویشان قبله ندید از پیچ پیچ
گفته که بیفائده است این بندگی | آن زمان دیده در آن صد زندگی
از همه امید بریده تمام | دوستان و خال و عم بابا و مام
زاهد و فاسق شده آندم متقی | همچو در هنگام جان کندن شقی

یعنی دیرکیم ای شفاعت پیشگان | مشکل اولدی حال زارم الامان

صاغ جانبه سلامک اشارتی بیاننده درکه روز قیامتده حق تعالینک محاسبه سی هیبتندن انبیاء کرام علیهم السلامدن استعانت اولنمقدر

انبیا دیرلر که گتدی اول زمان | انده لازم ایدی تدبیر امان
مرغ بی هنگامسن ای تیره بخت | هر کسک نفسنده شمدی هول سخت
صول یکا ایلر او دم تحویل رو | دیر اکا قوم و قبیله سو بسو
خالقه ایله جواب اگلمک | بزکیمز ایخواجه بزدن چك الك
اول طرفدن بو طرفدن چاره یوق | نیلسون بیچاره کار صعب چوق
جمله دن محصولی یأس مدعا | پس ایکی دستن ایدر رفع دعا
جمله دن مأیوسم ای رب صمد | اول و آخر بکا سنسن مدد
بو اشارتلر نماز ایچره عیان | عنقریب اولسه گرکدر بیگمان
اول نمازک بیضه سندن بچه ساز | ایله تعدیل ایله تعظیم نماز

دقوقی نک نماز ایچنده غرق اولمغه قریب اولان کشتی نشیننانک فریاد و فغانلرینی ایشتدیکیدر

چونکه دقوقی اولدی اول قومه امام | ایتدی ساحلده نمازه اهتمام
قوم اکا ایتمشلر ایدی اقتدا | خوش جماعت خوش گزیده مقتدا
ناگهان بحره دوشوب طرف بصر | اولدی دریادن شنیده ناله‌لر
موج ایچنده گوردی برکشتی همان | اولمده غرق بلای بی امان
هم گیجه هم ابر و هم موج عظیم | اولدی اوچ ظلمتده خوف غرق و بیم
صرصر قهر اولمده مرگ خسار | موجهٔ طوفان یمین ایله یسار
اهل کشتی اول مهابتدن خراب | نعره سازان فغان اضطراب
دست بر سر نوحه خیز اضطرار | کافر و ملحد دخی اخلاصه یار
یوز تضرع له خدایه اولزمان | اولمده عهد و نذوراته ضمان
سر برهنه ایتمده عرض سجود | قبله‌یه یوز طوتمین اهل وجود
بو عبودیت ایدرمی نفع و سود | وقت حاجتده ایده سندن ورود
قطع امید ایلمشسن سر بسر | یوق برادر همسر و عم و پدر
زاهد و فاسق اولورلر متقی | شویله کیم جان نزعی وقتنده شقی

نی زچیشان چاره بود و نی زراست    حیلها چون مرد هنگام دعاست
در دعا ایشان و در زاری و آه    بر فلک زیشان شده دود سیاه
دیو آندم از عداوت بین بین    بانک زد کای سک پرستان علتین
مرک و جسک ای اهل انکار و نفاق    عاقبت خواهد بدن این اتفاق
چشمتان تر باشد از بعد خلاص    که شوید از بهر شهوت دیو خاص
یادتان ناید که روزی در خطر    دستتان بکرفت یزدان از قدر
این همی آمد ندا از دیو لیک    این سخن را نشنود جز کوش نیک
راست فرمودست با ما مصطفی    قطب و شاهنشاه و دریای صفا
کانچه جاهل دید خواهد عاقبت    عاقلان بینند ز اول مرتبت
کارها ز آغاز اکر غیبست و سر    عاقل اول دید و آخر آن مصر
اولش پوشیده باشد و آخر آن    عاقل و جاهل ببینند در عیان
کر نبینی واقعهٔ غیب ای عنود    حزم را سیلاب کی اندر ربود

صاغ وصولدن چاره یوق حیله عدیم    اولدی آغاز دعا کار قدیم
اهل کشتیده دعا زاری و آه    اسمانی ایتدی پر دود سیاه
دیو اودم ایلر عداوتدن ندا    دیر که ای شهوت پرستان غدا
مرک و دردای اهل انکار و نفاق    دلده لازم عاقبت اول اتفاق
منتظر کیم چشمکز بعد الخلاص    اوله سز شهوت یوزندن دیو خاص
خاطره کلمزمی کیم روز خطر    دستکیر اولدی خداوند قدر
دیودن دائم ندا کلمکده لیک    هر قولق کوش ایتمز الا کوش نیک
قول اصدق در بیوردی مصطفا    قطب کونین اول در بحر صفا
اولکه جاهل عاقبت کوره کرک    عاقلان اول کورر بی ریب و شک
ابتدای کاردن سر و نهان    عاقل اول کوردی صکره جاهلان
اولی پوشیده یوخسه عاقبت    عاقل و جاهل کورر لر هر جهت
کر اولور سک واقعهٔ غیبی بصیر    حزمی سیلاب ایده مز علت پذیر

## تصورات مرد حازم

حزم چه بود بدکمانی در جهان    دمبدم بیند بلای ناکهان
انچنانکه ناکهان شیری رسید    مرد را بربود و در بیشه کشید
او چه اندیشد دران بردن ببین    تو همان اندیش ای استاد دین
می کشد شیر قضا در بیشها    جان ما مشغول کار و پیشها
انچنان کز فقر می ترسند خلق    زیر آب شور رفته تا بحلق
کر بترسندی ازان فقر آفرین    کنجهاشان کشف کشتی در زمین
جمله شان از خوف غم در عین غم    در پی هستی فتاده در عدم

## اول مرد حازمک تصوریدر

حزمی بیل اولدی جهانه بدکمان    کیم کوره هر دم بلای ناکهان
شویله کیم ظاهر اولوب ناکاه شیر    صید ایله بر مردی اولسه بیشه کیر
اول نه فکر ایلر کیدر کن بیشه یه    سنده مشق ایت ایله بو اندیشه یه
بیشه یه چکمکده در شیر قضا    نفس ایسه مشغول کار بی رضا
هم فقر و فاقه ده اول رسمه خلق    غرق آب شور اولورلر تا بحلق
چکسه لر فقر آفرین خوفن اکر    کشف اولوردی انلره کنجینه لر
خوف غمدن جمله بند عین غم    فکر هستی ده کرفتار عدم

## دعا و شفاعت دقوقی در خلاص کشتی

چون دقوقی آن قیامت را بدید    رحم او جوشید و اشک او دوید
کفت یارب منکر اندر فعلشان    دستشان کیر ایشه نیکو نشان
خوش سلامتشان بساحل باز بر    ای رسیده دست تو در بحر و بر
ای کریم و ای رحیم سرمدی    در کذار از بدسکالان این بدی
ای بداده رایکان صد چشم و کوش    بی ز رشوت بخش کرده عقل و هوش
پیش از استحقاق بخشیده عطا    دیده از ما جمله کفران و خطا
ای عظیم از ما کناهان عظیم    تو توانی عفو کردن در حریم

## خلاص کشتی ایچون دقوقی نک دعا و شفاعتیدر

چون دقوقی کوردی اول حالی عیان    شفقتی جوش ایتدی اشکی اولدی روان
دیدی یارب انلری عفو ایله سن    دستکیر اول ای خدای ذو المنن
ساحلی ایله سلامتله مقر    قبضهٔ حکمکده جمله بحر و بر
ای کریم و ای رحیم سرمدی    مغفرت قیل جرم و افعال بدی
رایکان بخشایشک صد چشم و کوش    بیبدل احسان و جودک عقل و هوش
بزده استحقاق یوق قیلدک عطا    کارمز خود سهو و کفران و خطا
کر عظیم ایسه کنهلر ای عظیم    عفوه نسبت ذره اولمز ای رحیم

ما ز آز و حرص خود را سوختیم … این دعا را هم ز تو آموختیم
حرمت آنکه دعا آموختی … در چنین ظلمت چراغ افروختی
همچنین میرفت بر لطفش دعا … آن زمان چون مادران با وفا
اشک میرفت از دو چشمش و اندعا … بیخود از وی می برآمد بر سما
آن دعای بیخودان خود دیگرست … آن دعا زو نیست گفت داورست
آن دعا حق میکند چون او فناست … آن دعا و آن اجابت از خداست
واسطهٔ مخلوق نی اندر میان … بیخبر زان لابه کردن جسم و جان
بندگان حق رحیم و بردبار … خوی حق دارند در اصلاح کار
مهربان بی رشوتان یاریگران … در مقام سخت و در روز گران
هین بجو این قوم را ای مبتلا … هین غنیمت دار شان پیش از بلا
رست کشتی از دم آن پهلوان … واهل کشتی را بجهد خود گمان
که مگر بازوی ایشان در حذر … بر هدف انداخت تیری از هنر
پا رهاند روبهان را در شکار … وان ز دم دانند روباهان غرار
عشقها با دم خود بازند کین … میرهاند جان ما را از کمین
روبها پا را نگهدار از کلوخ … پا چو نبود دم چه سود ای چشم شوخ
ما چو روباهان و پای ما کرام … میرهاندمان ز صد گون انتقام
حیلهٔ باریک ما چون دم ماست … عشقها بازیم با دم چپ و راست
دم بجنبانیم ز استدلال و مکر … تا که حیران ماند از ما زید و بکر
طالب حیرانی خلقان شدیم … دست طمع اندر الوهیت زدیم
تا بافسون مالک دلها شدیم … این نمی بینیم ما کاندر گویم
در گوی و در چهی ای قلتبان … دست وادار از سبال دیگران
چون به بستانی رسی زیبا و خوش … بعد از آن دامان خلقان گیر و کش
ای مقیم حبس چار و پنج و شش … نغز جایی دیگران را هم بکش
ای چو خربنده حریف کون خر … بوسه گاهی یافتی یاران ببر
چون نداد بندگی دوست دست … میل شاهی از کجاآت خاستست
در هوای آنکه گویندت زهی … بستهٔ در گردن جانت زهی
روبها این دم حیلت را بهل … وقف کن دل بر خداوندان دل
در پناه شیر کم ناید کباب … روبها تو سوی جیفه کم شتاب
تو دلا منظور حق آنگه شوی … که چو جزوی سوی کل خود روی
حق همی گوید نظرمان در دلست … نیست بر صورت که آن آب و گلست

گرچه حرص و آز رهزندر بزه … هم دعا تعلیمی سندندر بزه
اول دعا حقی که تعلیم ایلدک … ظلمتی پرنور تفهیم ایلدک
بویله جاری اولدی الفاظ دعا … اول زمان چون مادران پر وفا
اشک ریز اولدقده چشمی اولدعا … اولدی بیخود واصل صوب سما
بشقه در زیرا دعای بیخودان … اولدعا اندن دگل حقدن عیان
چونکه فانی اوله حقدر مدعا … اولدی حقدن اول اجابت اولدعا
اورته ده یوق چونکه مخلوق جهان … بیخبر اول التجادن جسم و جان
اهل علم اولان عباد کردکار … خلق حق ایله ایدر اصلاح کار
مهربان بی عوض نصرت کنان … چاره جوی اضطرار بیکسان
طالب اول بو قومه وار ای مبتلا … بیل غنیمت اولمدن اهل بلا
ایتدی نطقی کشتی یه جلب امان … اهل کشتی ایتدیلر جهده گمان
صاندیلر ایتدکلری آه و فغان … تیروش اولدی بدید ار نشان
پای ایدر روباهی تخلیص شکار … اول ایسه ایلردم ایله اعتزار
عشقبازی دم ایلر بی خبر … باعث تخلیص جان در ظن ایدر
پاکی حفظ ایله ای روباه دون … دم نه سود ایلر اولنجه پا زبون
بز چو روبه پا بمز اولدی کرام … اولدیلر ازاده ساز انتقام
دم صفت اول حیله و تدبیرمز … کیم اکا در رغبت و توقیرمز
ایلرز تحریک استدلال و مکر … کیم بزه حیران قالورلر زید و بکر
حیرت خلقه ایدوب تدبیر کار … کارمز اولدی الوهیت شعار
تا فسون ایله اوله ملک قلوب … کورمز کیم جایز چاه کروب
حفره و چاه اچره سن ای قلتبان … صونمه ال چک سبلت غیره امان
ساکه بر بستان اوله چو کیم مقام … صکره جذب دامن خلق ایت تمام
ای مقیم حبس چار و پنج و شش … منزلک خوش غیر ایچون اول زحمتکش
سن چو خربنده اسیر قید خر … اول یتر اولمه بیله هم سفر
ویرمز ایکن بندگی دوست دست … سلطنت میلی ندن اخیره مست
مدحت خلقه ایدوب بینه نظر … کردن جانک کره کیر خطر
حیلهٔ روباهی ترک ایت متصل … قلبکی قیل موقف اصحاب دل
اکسک اولمز شیر زمنده کباب … روبه آسا جیفه یه ایتمه شتاب
سن اولورسن اولزمان منظور حق … چونکه جزسن کله قیل عزم احق
حق بیورر منظرم در قلب و دل … صوره باقمم که اولدی آب و گل

تو همی کویی مرا دل نیز هست ‌‌ ‌ دل فراز عرش باشد نه بپست
در کل تیره یقین هم آب هست ‌ ‌ لیک زان آبت نشاید آبدست
زانکه کر آبست مغلوب کلست ‌ ‌ پس دل خود را مکو کین هم دلست
آن دلی کز آسمانها برترست ‌ ‌ آن دل ابدال یا پیغمبرست
پاک کشته آن زکل صافی شده ‌ ‌ در فزونی آمده وافی شده
ترک کل کرده سوی بحر آمده ‌ ‌ رسته از زندان کل بحری شده
آب ما محبوس کل ماندست هین ‌ ‌ بحر رحمت جذب کن ما را ز طین
بحر کوید من ترا در خود کشم ‌ ‌ لیک می لافی که من آب خوشم
لاف تو محروم میدارد ترا ‌ ‌ ترک آن پنداشت کن در من در آ
آب کل خواهد که در دریا رود ‌ ‌ کل کرفته پای آب و می کشد
کر رهاند پای خود از دست کل ‌ ‌ کل بماند خشک و او شد مستقل
آن کشیدن چیست از کل آبرا ‌ ‌ جذب تو نقل و شراب ناب را
همچنین هر شهوتی اندر جهان ‌ ‌ خواه مال و خواه جاه و خواه نان
هر یکی زینها ترا مستی کند ‌ ‌ چون نیابی آن خمارت میزند
این خمار غم دلیل آن شدست ‌ ‌ که بدان مفقود مستی ات بدست
جز باندازهٔ ضرورت زین مکیر ‌ ‌ تا نکردد غالب و بر تو امیر
سر کشیدی تو که من صاحب دلم ‌ ‌ حاجت غیری ندارم واصلم
آنچنانکه آب در کل سر کشد ‌ ‌ که منم آب و چرا جویم مدد
دل تو این آلوده را پنداشتی ‌ ‌ لاجرم دل ز اهل دل برداشتی
خود روا داری که آن دل باشد این ‌ ‌ کو بود در عشق شیر و انکبین
لطف شیر و انکبین عکس دلست ‌ ‌ هر خوشی را آن خوش از دل حاصلست
پس بود دل جوهر و عالم عرض ‌ ‌ سایهٔ دل چون بود دل را غرض
آن دلی کو عاشق مالست و جاه ‌ ‌ یا زبون این کل و آب سیاه
یا خیالاتی که در ظلمات او ‌ ‌ می پرستدشان برای کفت و کو
دل نباشد غیر آن دریای نور ‌ ‌ دل نظرکاه خدا وانکاه کور
نی دل اندر صد هزاران خاص و عام ‌ ‌ در یکی باشد کدامست آن کدام
ریزهٔ دل را بهل دل را بجو ‌ ‌ تا شود آن ریزه چون کوهی ازو
دل محیطست اندرین خطهٔ وجود ‌ ‌ زر همی افشاند از احسان وجود
از سلام حق سلامیها نثار ‌ ‌ میکند بر اهل عالم ز اختیار
هر کرا دامن درستست و معد ‌ ‌ آن نثار دل بر آنکس میرسد

بنده وار در قلب دیرسن کرچه سن ‌ ‌ پست صانمه قلبه عرش اولدی وطن
تیره باتچقلرده وار در کرچه صو ‌ ‌ اول صودن جائز دکل اما وضو
باعث اولدر اولدیکه صو مغلوب کل ‌ ‌ پس دیمه هر دل نا صافه دل
اول کوکل کیم اوله تا فوق السما ‌ ‌ یا دل ابدالدر یا انبیا
پاک اولوب کلدی مصفی اولدی اول ‌ ‌ فیضیاب قسط اوفی اولدی اول
ترک کل ایتمش بولوب بحره وصال ‌ ‌ دستهٔ زندان کل بحری خصال
آبمز محبوس طین عاجزی ‌ ‌ بحر رحمت جذب ایده کلدن بزی
قصدی بحرک کندیه چکمک سنی ‌ ‌ سنده اما لاف آب روشنی
باعث حرماندر اول لاف فضول ‌ ‌ ترک پندار ایله در بحره وصول
آب کل استر اوله بحره روان ‌ ‌ پاینه یاپچق ولی بند کران
دست کلدن پاین ایلرسه خلاص ‌ ‌ خشک اولوب کل بحر اولور آبه مناص
نیچه در کار ایسه صوده جذب کل ‌ ‌ سنده جذب نقل و شربت اولدی بیل
اولدی شهوت مایهٔ میل جهان ‌ ‌ استر اولسون مال و جاه استرسه نان
هر بری ایلر سنی مست و فکار ‌ ‌ چونکه بولمزسن ویرر رنج خمار
بو خمار غم دلیل اولدی سکا ‌ ‌ کیم او مفقود ایله درسکران سکا
ایلمه حد ضروریدن کذر ‌ ‌ اولمیه تا سکا غالب شور و شر
سنده دعوا اولکه بن صاحبدلم ‌ ‌ غیره حاجت یوق که مرد واصلم
کلده قالمش آب سن کویا که سن ‌ ‌ اولدک استغناده بحر و جویدن
قلبی بی آلوده صاندک بی الم ‌ ‌ اهل دلدن سرد دلسن لاجرم
بو او قلب اولمق روا میدر یقین ‌ ‌ کیم اوله مفتون شیر و انکبین
لطفی شیر و انکبینک عکس دل ‌ ‌ هر لطافت لطف دلدن منفعل
جوهر اولدی دل اکا عالم عرض ‌ ‌ نیچه اولسون قلبدن سایه غرض
اول کوکل کیم اوله عشقی مال و جاه ‌ ‌ یا زبون ایده کل و آب سیاه
یا اوله ظلمت خیالاتنده او ‌ ‌ خود پرستانه اسیر کفت و کو
دل دکل الا او دریای نور ‌ ‌ دل نظرکاه خدادر قیل شعور
یوق نیچه بیک خاص و عام ایچره بو دل ‌ ‌ برده اما کیمده در تحقیق قیل
ریزهٔ قلبی قو بر دل قیل شکار ‌ ‌ تا اوله اول ریزه اندن کوه وار
اولدی اقلیم وجوده دل محیط ‌ ‌ کاری دائم جود و احسان بسیط
حق سلامندن سلام ایلر نثار ‌ ‌ پیشه سی عالمده خیر و اختیار
کیمده دامن ثابت و آماده در ‌ ‌ اول نثار دل اکا سر داده در

دامن تو آن نیازست وحضور ‌ ‌ هین منه در دامن آن سنک فجور
تا نذردد دامنت زان سنکها ‌ ‌ تا بدانی نقد را از رنکها
سنک پر کردی تو دامن در جهان ‌ ‌ هم سنک زسیم و زر چون کودکان
آن خیال سیم و زر چون زر نبود ‌ ‌ دامن صدقت درید و غم فزود
کی نماید کودکانرا سنک سنک ‌ ‌ تا نکیرد عقل دامنشان بچنک
پیر عقل آمد نه آن موی سپید ‌ ‌ مو نمی کنجد درین بخت وامید

انکار کردن آن جماعت بر دعا و شفاعت دقوقی و پریدن ایشان و ناپیدا شدن در پردهٔ غیب و حیران شدن دقوقی که برهوا رفتند یا برزمین

چون رهید آن کشتی و آمد بکام ‌ ‌ شد نماز آن جماعت هم تمام
فجفجی افتادشان با همدکر ‌ ‌ کین فضولی کیست از ما ای پدر
هر یکی با آن دکر کفتند سر ‌ ‌ از پس پشت دقوقی مستتر
کفت هر یک من نکردستم کنون ‌ ‌ این دعا نی از برون نی از درون
کفت ماناکین امام ما ز درد ‌ ‌ بوالفضولانه مناجاتی بکرد
کفت آن دیکر که ای یار یقین ‌ ‌ مر مرا هم می نماید اینچنین
او فضولی بوده است از انقباض ‌ ‌ کرد بر مختار مطلق اعتراض
چون نکه کردم سپس تا بنکرم ‌ ‌ که چه میکویند آن اهل کرم
یک ازیشانرا ندیدم در مقام ‌ ‌ رفته بودند از مقام خود تمام
نی بچپ نی راست نی بالا نه زیر ‌ ‌ چشم تیز من نشد بر قوم چیر
در نها بودند کویی آب کشت ‌ ‌ نی نشان پا و نی کردی بدشت
در قباب حق شدند آن دم همه ‌ ‌ در کدامی روضه رفتند آن رمه
در تحیر ماندم کین قوم را ‌ ‌ چون بپوشانید حق بر چشم ما
آنچنان پنهان شدند از چشم او ‌ ‌ مثل غوطهٔ ماهیان در آب جو
سالها در حسرت ایشان بماند ‌ ‌ عمرها در شوق ایشان اشک راند
تو بکویی مرد حق اندر نظر ‌ ‌ کی در آرد با خدا ذکر بشر
خر ازین می خسبد اینجا ای فلان ‌ ‌ که بشر دیدی تو ایشانرا نه جان
کار ازین ویران شدست ای مرد خام ‌ ‌ که بشر دیدی تو ایشانرا چو عام
تو همان دیدی که ابلیس لعین ‌ ‌ کفت من از آتشم آدم ز طین
چشم ابلیسانه را یکدم به بند ‌ ‌ چند بینی صورت آخر چند چند

سنده اول دامن نیاز ایله حضور ‌ ‌ ایلمه دامانکی پر سنک شور
ایتمسون دامانک اول احجار چاک ‌ ‌ تا اوله معلوم رنک و نقد پاک
ایلدک دامانی پر سنک جهان ‌ ‌ سنک سیم و زر ایله همچون کودکان
چونکه زر یوق اول خیال سیم و زر ‌ ‌ دامن صدقنک غم ایله چاک ایدر
سنک صبیانه اولور اولدمده سنک ‌ ‌ دامن عقل ایده بند عار و ننک
پیر عقل اولدی دکل موی سفید ‌ ‌ مویه ایتمز اعتبار اهل امید

دقوقینک دعا و شفاعتنه جماعتک انکاری و پردهٔ غیبه تواری وطیرانلرندن دقوقینک ایا هوایه می یوخسه زمینه می کتدیلر دیو حیران اولدیغیدر

چون سلامت اولدی کشتی کارساز ‌ ‌ هم جماعت ایتدی اتمام نماز
بر برندن ایتدیلر مخفی سؤال ‌ ‌ کیمدن اولدی بو فضولیت بو حال
بر برینه صوردی اول قوم صفی ‌ ‌ کیم دقوقینک ورا سنده خفی
هر بری دیردی بو امره واقعا ‌ ‌ ایتمدم بن ظاهر و باطن دعا
دیدی بکزر شفقتندن بو امام ‌ ‌ بر مناجات فضول ایتدی تمام
اول بری هم دیدیکیم ای متقین ‌ ‌ بکا ده بو وجهله کلدی یقین
اول فضوله عارض اولدی انقباض ‌ ‌ فعلنه خلاقک ایتدی اعتراض
دیدی ایتدم ماورایه چون نظر ‌ ‌ که نه سویلر او اصحاب عبر
یوق احد اول زمره دن خالی مقام ‌ ‌ جمله سی کتمش مقامندن تمام
راست و چپ زیر و بالا یوق اثر ‌ ‌ حدت چشم ایله ایتدم خود نظر
صانکه کوهر ایدی انلر اولدی آب ‌ ‌ بی نشان پا و بی کرد شتاب
هپ قباب حقده پنهان اولدیلر ‌ ‌ قنغی کلزاره خرامان اولدیلر
حیرته دوشدم که قومی اولزمان ‌ ‌ حق نه یوزدن ایتدی چشممدن نهان
دیده سندن شویله اولدیلر نهان ‌ ‌ صانکه ایتدی آبه غوطه ماهیان
نیجه ییل حسرتلرنده قالدی زار ‌ ‌ اشتیاق ایتدی دو چشمن اشکبار
سنکه دیرسن حق ایله اولسه نظر ‌ ‌ نیجه ایلر حق ایله ذکر بشر
پس خطای انده ایتدک که همان ‌ ‌ انلری کوردک بشر نه نور جان
کاری ویران ایلدک ای مرد خام ‌ ‌ انلری بیلدک بشر مانند عام
سن انی کوردک که ابلیس لعین ‌ ‌ دیدی بن آتشدن آدم ایسه طین
دیدهٔ ابلیسی بر دم ایله بند ‌ ‌ کورنه صورتده اولورسن ارجمند

ای دقوقی با دو چشم همچو جو … هین مبر امید ایشان را بجو
هین بجو که رکن دولت جستن است … هر کشادی در دل اندر بستن است
از همه کار جهان پرداخته … کو و کو میکو بجان چون فاخته
نیک بنگر اندرین ای محتجب … که دعا را بست حق بر استجب
هر کرا دل پاک شد از اعتلال … آن دعااش میرود تا ذو الجلال

ایدقوقی ایکی کوزآچ روز و شب … کسمه انلردن امیدک قیل طلب
طالب اولکم رکن دولتدر طلب … بند دلدر هر فتوحاته سبب
هپ اولور کار جهان پرداخته … ایله تسبیح طلب چون فاخته
اولمه درکاه دعادن محتجب … اولدی دعونی یه وعد استجب
انده کیم قلب اولدی پاک و بی ملال … پس قبول ایلر دعاسن ذو الجلال

بازشرح کردن حکایت آن طالب روزیٔ حلال بی کسب
و رنج در عهد داود نبی علیه السلام و مستجاب شدن دعای او

ینه اول بی کسب و رنج طالب رزق حلال اولوب داود
پیغمبر زمان شریفنده دعاسی مستجاب اولان کمسه نک حکایتیدر

یادم آمد آن حکایت کان فقیر … روز و شب میکرد افغان و نفیر
وز خدا میخواست روزیٔ حلال … بی شکار و رنج و کسب و اشتغال
پیش ازین گفتیم بعض حال او … لیک تعویق آمد و شد پنج تو
هم بگوییمش کجا خواهد گریخت … چون ز ابر فضل حق حکمت بریخت
صاحب گاوش بدید و گفت هین … ای بظلمت گاو من کشته رهین
هین چرا کشتی بگو گاو مرا … ابله طرار انصاف اندر آ
گفت من روزی ز حق میخواستم … قبله را از لابه می آراستم
آن دعای کهنه ام شد مستجاب … روزیٔ من بود کشتم نک جواب
او ز خشم آمد گریبانش گرفت … چند مشتی زد بر ویش ناشکفت

یاده کلدی اول حکایت کیم فقیر … روز و شب ایلردی افغان و نفیر
اولدی حقدن طالب رزق حلال … بی شکار و رنج و کسب و اشتغال
بوندن اول نقل اولندی بعض حال … لیک تعویقات ایله قالدی مآل
ینه تقریر ایده لم احوالنی … چونکه احسان ایتدی حق آمالنی
کوردی گاوک صاحبی دیدی اکا … گاومی ذبح ایله ظلم ایتدک بکا
سویله اول گاوه نیچون صوندک ال … ابله طرارسن انصافه گل
دیدی استردم خدادن قسمتم … اولدی درکاهه تضرع خدمتم
اول دعای دائم اولدی مستجاب … کلدی اول قسمت بکا بودر جواب
خشم ایدوب طوتدی کریبانن همان … ایتدی برقاچ ضرب مشت بی امان

رفتن هر دو خصم نزد داود نبی علیه السلام

داود نبی علیه السلام حضورنه اول ایکی خصمک کتدیکیدر

می کشیدش تا بداود نبی … که بیا ای ظالم گیج غبی
حجت بارد رها کن ای دغا … عقل در تن آور و با خویش آ
این چه میگویی دعا چه بود مخند … بر سر و ریش من و خویش ای لوند
گفت من با حق دعاها کرده ام … اندرین لابه بسی خون خورده ام
من یقین دانم دعا شد مستجاب … سر بزن بر سنگ ای منکر خطاب
گفت گرد آیید هین یا مسلمین … ژاژ بینید و فشار این مهین
ای مسلمانان دعا مال مرا … چون از آن او کند بهر خدا
گر چنین بودی همه عالم بدین … یک دعا املاک بردندی بکین
گر چنین بودی گدایان ضریر … محتشم گشته بدندی و امیر
روز و شب اندر دعا اندر ثنا … لابه گویان که تو مان ده ای خدا
تا تو ندهی هیچ کس ندهد یقین … ای گشاینده تو بگشا بند این

ایلدی احضار داود نبی … دیدی گل ای ظالم و شخص غبی
ایله ترک حجت بارد دیتر … کندیکه گل عقلک ایله جمع سر
بونه سوزدر بونچه اولسون دعا … ریشخند ایله ایدرسن ادعا
دیدی بن حقه دعالر ایلدم … چوق تضرع چوق ثنالر ایلدم
بن یقین ایتدم دعا اولدی قبول … سنکسار ایتسن سرک ای ناوصول
دیدی ای مجموع خیل مسلمین … کوره سویلر ژاژخای ناامین
ای مسلمانلر بنم مالم دعا … حق ایچون اولمق نه ممکندر اکا
بویله اولسیدی اگر عالمده کار … بردعا املاکی ایلردی هزار
بویله اولسیدی گدایان ضریر … هپ اولوردی محتشم هیئت امیر
روز و شب ایتکده بیک درلو دعا … سوزلری سن ویر بزه یاربنا
ویرمسک سن کمسه لر ویرمز زه … فتح باب ایله عباد عاجزه

مکسب کوران بود لابه و دعا        جز لب نانی نیابند از عطا
خلق گفتند این مسلمانست کوست        وین فروشندهٔ دعاها ظلم جوست
این دعا کی باشد از اسباب ملک        کی کشید این را شریعت خود بسلک
بیع و بخشش یا وصیت یا عطا        یا ز جنس این شود ملکی ترا
در کدامین دفترست این شرع نو        گاو را تو باز ده یا حبس رو
او بسوی آسمان می کرد رو        واقعهٔ ما را نداند غیر تو
در دل من آن دعا انداختی        صد امید اندر دلم افراختی
من نمی کردم گزافه آن دعا        همچو یوسف دیده بودم خوابها
دید یوسف آفتاب و اختران        پیش او سجده کنان چون چاکران
اعتمادش بود بر خواب درست        در چه و زندان جز آن را می نجست
ز اعتماد آن نبودش هیچ غم        از غلامی وز ملام و بیش و کم
اعتمادی داشت او بر خواب خویش        که چو شمعی میفروزیدش ز پیش
چون در افکندند یوسف را بچاه        بانگ آمد سمع او را از اله
که تو روزی شه شوی ای پهلوان        تا بمالی این جفا بر رویشان
قایل این بانگ ناید در نظر        لیک دل بشناخت قائل را از اثر
قوّتی و راحتی و مسندی        در میان جان فتادش زان ندی
چاه شد بروی بدان بانگ جلیل        گلشن و بزمی چو آتش بر خلیل
هر جفا که بعد از آنش میرسید        او بدان قوت بشادی می کشید
همچنانکه ذوق آن بانگ الست        در دل هر مؤمنی تا حشر هست
تا نباشد در بلاشان اعتراض        نی ز امر و نهی حقشان انقباض
لقمهٔ حکمی که تلخی می نهد        گلشکر آنرا گوارش میدهد
گلشکر آنرا که نبود دستمند        لقمه را ز انکار او قی میکند
هر که خوابی دید از روز الست        مست باشد در ره طاعات مست
می کشد چون اشتر مست این جوال        بی فتور و بیگمان و بی ملال
کفک تصدیقش بگرد پوز او        شد گواه مستی و دلسوز او
اشتر از قوت چو شیر نر شده        زیر ثقل بار اندک خوار شده
ز آرزوی ناقه صد فاقه برو        می نماید کوه پیشش تار مو
در الست آنکو چنین خوابی ندید        اندرین دنیا نشد بنده و مرید
ور بشد اندر تردد صد دله        یکزمان شکرستش و سالی گله
پای پیش و پای پس در راه دین        می نهد با صد تردد بی یقین

مکسبی اعمالرک زار و دعا        برلب ناندر اکا انجق عطا
بو مسلمان طوغری سویلر دیدیلر        اولدعا دعواسی ظلمه راهبر
نیچه اولسون ملک اسبابی دعا        بو سخن اولمز شریعتده روا
بیع و بخشش یا وصیت یا عطا        یا اوله جنس ایله ملک مشترا
قنقی دفترده بو نو شرعه محل        کاوی تضمین ایله یا وار حبسه گل
اول اولوب روداده صوب سما        دیردی سندن غیره مخفی ماجرا
قلبه سندن ملهم اولدی اولدعا        صد امید اولدی کوکلده مدعا
اولدعا بنده دکل لاف و گزاف        یوسف آسا اولدی نقش خواب صاف
کوردی یوسف مهر و ماه و اختران        پیشگاهنده اولور سجده کنان
اولدی انده اعتماد صدق خواب        ویرمدی چاه ایله زندان اضطراب
اعتمادندن اکا ویرمزدی غم        بندگی و بیع ولوم بیش و کم
اعتماد ایتمشدی صدق خوابنه        نور شمع ایدی دل پرتابنه
ایتدیلر چون یوسفی القای چاه        سمعنه ایتدی ندا رب اله
سن اولورسن شاه ای فرخنده دل        اول جفا خولر اولور سندن خجل
اول ندانک قائلن کورمز بصر        لیک فهم قلب ایله معلوم اثر
قوت و راحت سریر و عز و شان        اول ندادن اولدی قلبنده عیان
اول ندادن اولدی گویا چاه اکا        نار ابراهیم وش گلشن نما
اکه اندن صکره کلدکده جفا        اولدی اول قوتله شاد و صفا
اول الست ایله ندا ذوقی چنان        حشره دک هر مؤمنه فیض جنان
اولمیه تا کیمسه بلاده اعتراض        امر و نهی حق اوله بی انقباض
تلخ ایسه گر طعمهٔ حکم قضا        گلشکر وش خوشگوار ایلر رضا
گلشکر اول شخصه کیم ایتمز مدد        لقمه یی قی ایتدرر انکار و ردّ
هر کیمه نقش ایسه رؤیای الست        مست اولور طاعاته تابیده مست
مست اشتر وش بو باری اول چکر        بی فتور و بی ملال جان و سر
کف تصدیقی اولور از دل بلب        شاهد سرمستی شوق و شغب
چون اوله قوتده اشتر شیر نر        ثقلت بار گران ویرمز کدر
آرزوی ناقه ایله سوبسو        منظرنده کوه اولور بر تار مو
کورمیه اولکیم ازل بر بویله خواب        دینه ده اولمز مرید فیضیاب
اولسه ده ایلر تردد دلفکار        برزمان شکر او زره بر ییل شکوه کار
راه دینده گاه پیش و گاه پس        صد تردد ایله در پای هوس

وامدار شرح اینم تک کرو | ور شتابستت زالم نشرح شنو
چون ندارد شرح این معنی کران | خر بسوی مدعی گاو ران
کفت کورم خواند زین جرم آن دغا | بس بلیسانه قیاسست ای خدا
من دعا کورانه کی می کرده ام | جز بخالق کدیه کی آورده ام
کور از خلقان طمع دارد ز جهل | من ز تو کز تست هر دشوار سهل
آن یکی کورم ز کوران بشمرید | او نیاز جان و اخلاصم ندید
کوری عشقست این کوری من | حب یعمی و یصمست ای حسن
کورم از غیر خدا بینا بدو | مقتضای عشق این باشد بکو
تو که بینایی ز کورانم مدار | دایرم بر کرد لطفت ای مدار
آنچنانکه یوسف صدیق را | خواب بنمودی و کشتش متکا
مر مرا لطف تو هم خوابی نمود | آن دعای بیحدم بازی نبود
می نداند خلق اسرار مرا | ژاژ می دانند کفتار مرا
حقشانست و که داند راز غیب | غیر علام سر و ستار عیب
خصم کفتش رو بمن کن حق بکو | رو چه سوی آسمان کردی عمو
شید می آری غلط می افکنی | لاف عشق و لاف قربت میزنی
با کدامین روی چون دل مردهٔ | روی سوی آسمانها کردهٔ
غلغلی در شهر افتاده ازین | آن مسلمان می نهد رو بر زمین
کای خدا این بنده را رسوا مکن | کر بدم هم سر من پیدا مکن
تو همی دانی و شبهای دراز | که همی خواندم ترا با صد نیاز
پیش خلق اینرا اگر خود قدر نیست | پیش تو همچون چراغ روشنیست

دیمز در بعد ازین شرح خبر | وار ایسه تعجیل الم نشرح یتر
شرحنه یوقدر بو معنانک ختام | دعوی گاوه کرک ربط کلام
دیدی ایتدی باکه اسناد عما | ایتدی شیطانی قیاس ای خدا
بنده کورانه دعا یوقدر که بن | استرم سؤلمی خلاقدن
خلقدن ایلر طمع جهل ایله کور | باکه سندن اولدی تسهیل امور
ایتدی عمیاندن بنی اول کور عد | کورمدی اخلاص قلبمدن مدد
بنده کوری کوری عشق اتم | حب ایدر انسانی اعمی و اصم
غیر ایله کورم خدا ایله بصیر | مقتضای عشق بو نعم النصیر
ای بصیر ایتمه بنی اهل عما | لطف وجود کدر امیدم دائما
شویله کیم سن یوسف صدیق اچون | فیض قیلدک خوابنی تصدیق اچون
لطفک ایتدی پس بنی مسرور خواب | بیقیاس اولدم دعادن ذوقیاب
خلق بیلمز مایهٔ اسراریمی | صانورلر بیهوده در کفتاریمی
حقدر انلر ساکه مختص علم غیب | عالم الاسرار سن ستار عیب
دید خصمی اول بنمله روبرو | آسمانه طوتمه یوزی ای تند خو
سنده تغلیط و تجنن بی خلاف | اولدی عشق و قربته تلمیح لاف
قنغی یوز ایله سن ای پر نور و تاب | آسمانه یوز طوترسن بی حجاب
شهره اندن غلغله دوشدی همین | اول مسلمان ایتدی رومال زمین
ای خدا بو عبدی رسوا ایلمه | بد ایسمده سرمی افشا ایلمه
سن بیلورسن بونجه شب دور و دراز | ساکه ایلردم دعا و صد نیاز
یوقسه خلق اچنده قدر و قدرتم | سن فروزان ایت چراغ عزتم

## شنیدن داود علیه السلام سخن هر دو خصم را و سؤال کردن از مدعی

## داود نبی علی نبینا و علیه السلام ایکی خصمک کلامن ایشیدوب مدعی دن سؤال ایتدیکیدر

چونکه داود نبی آمد برون | کفت هین چونست این احوال چون
مدعی کفت ای نبی الله داد | گاو من در خانهٔ او در فتاد
کشت گاوم را بپرس که چرا | گاو من کشت او بیان کن ماجرا
کفت داودش بکو ای بو الکرم | چون تلف کردی تو ملک محترم
هین پراکنده مکو حجت بیار | تا بیکسو کردد این دعوی و کار
کفت ای داود بودم هفت سال | روز و شب اندر دعا و در سؤال
این همی جستم ز یزدان کای خدا | روزیی خواهم حلال و بی عنا

چونکه داود نبی کلدیلر | پرسش حال ایلدی اول دادکر
مدعی دیدیکه صد داد ای نبی | کیردی گاوم خانه سینه بو غبی
گاومی ذبح ایتدی قیل اندن سؤال | ایلسون حق اوزره تحقیق مقال
دیدی داود اکه سویله بی صلف | نیچون ایتدک ملکن اول شخصک تلف
راستکفتار اول بیان ایت حجتک | برطرف اولسون نزاع و علتک
دیدی ای داود ایتدم هفت سال | روز و شب حقه دعا ایله سؤال
مطلبم حقدن بو ایدی ربنا | قسمتم لطف ایت حلال و بی عنا

مرد و زن برنالهٔ من واقف اند   کودکان این ماجرا را واصفند
تو بپرس از هر که خواهی اینخبر   تا بگوید بی شکنجه و بی ضرر
هم هویدا پرس و هم پنهان زخلق   که چه میگفت اینگدای ژنده دلق
بعد زین جمله دعا و این فغان   گاوی اندر خانه دیدم ناگهان
چشم من تاریک شد نی بهر قوت   شادی آنکه قبول آمد قنوت
کشتم آنرا تا دهم در شکر آن   که دعای من شنود آن غیب دان

نالشم معلوم مردان و زنان   بیلدیلر بو ماجرایی کودکان
کیمدن استرسک بو حالی قیل سؤال   ایلسونلر تا که تأکید مآل
ظاهری مخفی قیل استفسار خلق   کیم نه دیردی بو فقیر کهنه دلق
بو دعا و بو فغان ایکن رسوم   خانه یه کوردمکه گاو ایتدی هجوم
بی طمع تاریک چشم اولدم همان   هم قبولیله دعانک شادمان
ذبح گاو ایتدم ایدوب شکر عظیم   کیم قبول ایتدی دعامی اول کریم

## حکم کردن داود علیه السلام بر کشندهٔ گاو

گفت داود این سخنها را بشو   حجت شرعی درین دعوی بگو
تو روا داری که من بی حجتی   بنهم اندر شهر باطل سنتی
اینکه بخشیدت خریدی وارثی   ریع را چون می ستانی حارثی
کسب را همچون زراعت دان عمو   تا نکاری دخل نبود آن تو
آنچه کاری بدروی آن آن تست   ورنه این بیداد بر تو شد درست
رو بده مال مسلمان کژ مگو   رو بجو وام و بده باطل مجو
گفت ای شه تو همین میگوییم   که همی گویند اصحاب ستم

## داود نبی علیه السلامک تضمین گاو ایله حکم ایتدیکیدر

دیدی داود نبی بو سوزدگل   حجت شرعی گرک دعواده بیل
بو نیچه جائز یوغیکن حجتی   وضع ایدم شهره بو باطل سنتی
نیچه مالک ملکه وارث اولمین   ال قومز محصوله حارث اولمین
کسبیده زرعه قیاس ایله همان   کار سز تحصیل مال اولمز عیان
هر نه زرع ایتدک سنک محصول کار   یوخسه غیرک مالی ظلم بدشعار
وار بو شخصک مالنی ایله قضا   ایله استقراض دینک قیل ادا
دیدی سنده انی سویلرسن بودم   آنی سویلر با که اصحاب ستم

## تضرع آن شخص از داوری داود علیه السلام

سجده کرد و گفت ای دانای سوز   در دل داود انداز آن فروز
در دلش نه آنچه تو اندر دلم   اندر افکندی برازای مفضلم
این بگفت و گریه در شد های های   تا دل داود بیرون شد زجای
گفت هین امروز ای خواهان گاو   مهلتم ده وین دعای ویرا مکاو
تا روم من سوی خلوت در نماز   پرسم این احوال از دانای راز
خوی دارم در نماز آن التفات   معنی قرة عینی فی الصلات
روزن جانم گشاده از صفا   میرسد بی واسطه نامهٔ خدا
نامه و باران و نور از روزنم   می فتد در خانه ام از معدنم
دوزخست آن خانه کان بی روزنست   اصل دین ای بنده روزن کردنست
تیشه در هر بیشهٔ کم زن بیا   تیشه زن در کندن روزن هلا
یا نمی دانی که نور آفتاب   عکس خورشید برونست از حجاب
نور این دانی که حیوان دید هم   پس چه کرمنا بود بر آدمم
من چو خورشیدم درون نور غرق   می ندانم کرد خویش از نور فرق

## داود نبی علیه السلامدن اول شخصک تضرعیدر

سجده ایتدی دیدی ای دانای راز   قلب داوده آنی قیل کارساز
یوق انک قلبنده اولکم بنده در   کیم دله سندن اوراز افکنده در
سویلیوب در دیله ایتدی گریه لر   قلب داوده او حال ایتدی اثر
مدعی یه دیدیکیم بو کون بکا   اول بو دعواده براز مهلت نما
خلوتمده ایلیم حقه نیاز   عالم الغیب ایده تا کیم کشف راز
حل اولور ایتسم نمازه التفات   معنی قرة عینی فی الصلات
فتح ایدر جان روزنن نور صفا   کشف اولور بی واسطه امر خدا
نور و باران زیور روزن اولور   خانه اول انوار ایله روشن اولور
خانه بی روزن اولور دوزخ قرین   روزن ارایی دلدر اصل دین
پیشه ده تیشه اولور رنج و امک   کار تیشه روزن آچمقده گرک
انی ادراک اینکه نور آفتاب   اولدی عکس آفتاب بی حجاب
نورانی بیلدک که حیوان کوردی هم   پس ندر تکریم آدمه اهم
آفتاب آسا بن اولدم نوره غرق   نوردن ایتیم وجودم یعنی فرق

رفتنم سوی نماز و آن حلا — بهر تعلیم است ره مر خلق را
کژ نهم تا راست گردد این جهان — حرب و خدعه این بود ای پهلوان
نیست دستوری وگرنه ریختی — گرد از دریای راز انگیختی
همچنین میگفت داود این نسق — خواست کشتن عقل خلقان محترق
پس گریبانش کشید از پس یکی — که ندارم در یکی اش من شکی
با خود آمد گفت را کوتاه کرد — لب ببست و عزم خلوتگاه کرد

## در خلوت رفتن داود علیه السلام تا آنچه حقست پیدا شود

در فرو بست و برفت انگه شتاب — سوی محراب و دعای مستجاب
حق نمودش انگه بنمودش تمام — گشت واقف بر سزای انتقام
روز دیگر جمله خصمان آمدند — پیش داود پیمبر صف زدند
همچنان آن ماجراها باز رفت — زود زد آن مدعی تشنیع زفت

## حکم کردن داود علیه السلام بر صاحب گاو که از سر گاو برخیزد و تشنیع صاحب گاو بر داود علیه السلام

گفت داودش خمش کن رو بهل — این مسلمان را ز گاوت کن بحل
چون خدا پوشید بر تو ای جوان — رو خمش کن حق ستاری بدان
گفت وا ویلا چه حکمست اینچه داد — از پی من شرع نو خواهی نهاد
رفته است آوازهٔ عدلت چنان — که معطر شد زمین و آسمان
بر سگان کور این استم نرفت — زین تعدی سنگ و که بشکافت تفت
همچنین تشنیع می زد بر ملا — کالصلا هنگام ظلمست الصلا

## حکم کردن داود علیه السلام بر صاحب گاو که جمله مال خود را بوی ده

بعد از ان داود گفتش ای عنود — جمله مال خویش او را بخش زود
ورنه کارت سخت گردد گفتمت — تا نگردد ظاهر از وی اشتمت
خاک بر سر کرد و جامه بردرید — که بهر دم میکنی ظلمی مزید
یکدمی دیگر برین تشنیع راند — باز داودش به پیش خویش خواند
گفت چون بختت نبود ای بختکور — ظلمت آمد اندک اندک در ظهور
ریدهٔ آنگاه صدر و پیشگاه — ای دریغ از چون تو خر خاشاک و گاه

خلوت ورکن نماز دلپناه — اولدی بو مخلوق ایچون تعلیم راه
کج نمایی زاست کاری جهان — خدعه اولور حرب و جنک ای پهلوان
یوق اجازت کیم اوله بو نکته باز — یوخسه کرد انکیز اولوردی بحر راز
قول داود اولدی بو رسمه پیان — چاکسا ز عقل ناس اولدی همان
ایلدی صرف سخن مردان غیب — دیدی یوقدر بر لکنده شک و ریب
کندی یه کلدی اید وب کف زبان — بسته لب خلوتکهه اولدی روان

## داود نبی علیه السلامک اظهار حق طلبیله خلوتگاهنه کتدیکیدر

ایلدی در بسته محرابه شتاب — اولدی درکار دعای مستجاب
اکه حق کوستردی مقصودی تمام — اولدی معلومی وجوه انتقام
روز دیگر کلدی خصمان سلف — پیش داود نبیده اولدی صف
وضع اول اوزره اولدی ماجرا — مدعی ایتدی فزون چون و چرا

## داود علیه السلامک اوکوز صاحبنه بو کاوی دعوادن فارغ اول دیدکده صاحب کاوک داود نبی یه مخالفت کستاخانه سیدر

دیدی داود اکه خاموش اول چولال — کاوی ایله بو مسلمانه حلال
چونکه سندن ستر حال ایتدی خدا — حق ستاری یه قیل کاوی فدا
دیدی واویلا نه بو حکم و قضا — شرع نو وضع ایتمک استرسن بکا
صیت عدلکله پر اولمشدر جهان — ایتدی تعطیر زمین و آسمان
کیم کلابه اولمشدر بو ستم — بو تعدی کوهی ایلر چاک غم
دیدی تشنیع ایله اول مست بلا — الصلا ظلم اولدی پیدا الصلا

## داود نبینک صلوات الله علی نبینا و علیه اوکوز صاحبنه جمله مالکی بو آدمه تسلیم ایت دیو حکم ایتدیکیدر

صکره داود اکه دیدی ای عنود — جمله مالک ویرا کا اولمه کنود
یوخسه کارک سخت اولور دیدم سکا — اولمسون مشهور ظلمک هر کیا
جامه چاک و خاک بر سر دیدی پس — باکه ظلم اولمقده افزون هر نفس
اولدی تشنیع ایله زار و مستمند — یینه داود اکه ایتدی نصح و پند
دیدی بختک بد سنک ای ناصبور — اندک اندک ظلمک ایتکده ظهور
ایلدک تلویث صدر و پیشگاه — سن خره حیف و عبث خاشاک و کاه

رو که فرزندان تو با جفت تو | بندگان او شدند افزون مکو
سنگ بر سینه همی زد با دو دست | میدوید از جهل خود بالا و پست
خلق هم اندر ملامت آمدند | کز ضمیر کار او غافل بدند
ظالم از مظلوم کی داند کسی | کو بود سخرهٔ هوا همچون خسی
ظالم از مظلوم آنکس پی برد | کو سر نفس ظلوم خود برد
ورنه آن ظالم که نفست از درون | خصم هر مظلوم باشد از جنون
سک هماره حمله بر مسکین کند | تا تواند زخم بر مسکین زند
شرم شیر انراست نی سکرا بدان | که نکیرد صید از همسایگان
عامهٔ مظلوم کش ظالم پرست | از کمین سکشان سوی او دجست
روی در داود کردند آن فریق | کای نبی مجتبا بر ما شفیق
این نشاید از تو کین ظلمی است فاش | قهر کردی بی کناهی را بلاش

واریوزی اولادک ایله همسرک | بنده سیدر نهپ او محنت پرورک
طاشلر ایله سینه سن دوکدی همان | پست و بالا جهل ایله اولدی دوان
لوم ایله خلق اولدیلر هم خیره سر | راز غیبیدن چو غافل ایدیلر
ظالمی مظلومدن پیلسونمی یا | خس صفت بر پنجهٔ مغلوب هوا
اول پیلور مظلومی ظالمدن تمام | ایلیه نفس ظلومی قهر تام
یوخسه نفس ظالمک سنده نهان | خصم مظلومان اولور بی این وآن
کلب ایدر همواره مسکینه هجوم | قادر ایسه زخمناک ایلر او شوم
شرم اولور شیرانده یوق کلبه او قید | ایلمز همسایه سندن قصد صید
ظالم مظلوم کشدر بو عوام | هر بری کلب کمین انتقام
ایتدی داوده توجه اول فریق | دیدیلر سن مجتباسن هم شفیق
ناسزا سندن بو ظلم بی نظام | ایلدک بر بی کناهه قهر تام

عزم کردن داود علیه السلام بخواندن خلق بدان صحرا که راز را آشکارا کند و حجتهای همه را قطع کند

داود نبی علیه السلامک رازا آشکاره اولوب حجتلری قطع اولمق اچون خلقی صحرایه دعوت ایتدیکیدر

کفت ای یاران زمان آن رسید | کان سر مکتوم او کردد پدید
جمله برخیزید تا بیرون رویم | تا بدان سر نهان واقف شویم
در فلان صحرا درختی هست زفت | شاخهااش انبه و بسیار و چفت
سخت راسخ خیمه گاه و میخ او | بوی خون می آیدم از بیخ او
خون شدست اندر بن آن خوش درخت | خواجه را کشتست این منحوس بخت
مال او را غصب کرده این عنود | انکه عبد مشتراش کرده بود
این جوان آن خواجه را کرد پسر | طفل بوده نیست او را زین خبر
تا کنون حلم خدا پوشید آن | آخر از ناشکری آن قلتبان
که عیال خواجه را روزی ندید | نی به نوروز و نه موسمهای عید
بی نوایانرا بیک لقمه نخست | یاد ناورد او ز حقهای نخست
تا کنون از بهر یک گاو این لعین | میزند فرزند او را بر زمین
او بخود برداشت پرده از کناه | ورنه می پوشید جرمش را اله
کافر و فاسق درین دور کزند | پردهٔ خود را بخود برمی درند
ظلم مستورست در اسرار جان | می نهد ظالم به پیش مردمان
که به بینیدم که دارم شاخها | گاو دوزخ را به بینید از ملا

دیدی ای یاران بودمدر اول زمان | سر مکتوم اوله مشهود و عیان
خارج شهره کرک کشت و کذار | تا بوله بو سر پنهان اشتهار
کیم فلان صحراده وار در بر درخت | شاخلر اوراق ایله زیبنده رخت
سایه صالمش خیمه آسا هر یکا | بوی خون کلمکده بیخندن بکا
یعنی خون آلوده در زیر درخت | خواجه سن اولدردی بو منحوس بخت
مالنی غصب ایلدی بو قلتبان | مشترا عبد ایکن ای آزادکان
بو جوان اول خواجه یه اولدی پسر | طفل ایدی بیلمز بو صورتدن خبر
حلم حق ستر ایلدی بو انه دک | بیلمدی شکرین بو کفران نمک
کیم عیال خواجه یی بر کون بو بد | کورمدی نوروز و عید اولسه ابد
صورمیوب بر لقمه ایله انلری | ایتمدی اندیشهٔ حق پروری
شمدی بر کاو اچون ایتدی اول لعین | کندی خواجه زاده سن خاک زمین
ایتدی کند و پرده سن چاک کناه | یوخسه جرمن ستر ایدردی اول اله
کافر و فاسق جهانده سر بسر | کندی ایلر پرده سن زیر و زبر
ظلم اولور اسرار جانده مستتر | خلقه ظالم کندی ظلمن کوستر
یعنی دیر کیم بنده وار در شاخلر | گاو دوزخ کورمین قیلسون نظر

کواهی دادن دست و پا و زبان بر سر ظالم هم در این دنیا

ظالمک اوزرینه دنیاده دخی دست و پا و زبان شهادت ایتدیکنی بیاندر

پس هم اینجا دست و پایت درگزند ‌ ‌ بر ضمیر تو گواهی میدهند
چون موکل میشود بر تو ضمیر ‌ ‌ که بگو تو اعتقادت وامگیر
خاصه در هنگام خشم و گفت وگو ‌ ‌ میکند ظاهر سرت را مو بمو
چون موکل میشود ظلم وجفا ‌ ‌ که هویدا کن مرا ای دست و پا
چون همی گیرد گواه سر لگام ‌ ‌ خاصه وقت جوش و خشم و انتقام
پس همان کس کین موکل میکند ‌ ‌ تا لوای راز بر صحرا زند
پس موکلهای دیگر روز حشر ‌ ‌ هم تواند آفریدا ز بهر نشر
ای بده دست آمده در ظلم وکین ‌ ‌ کو هرت پیداست حاجت نیست این
نیست حاجت شهره گشتن درگزند ‌ ‌ بر ضمیر آتشینت واقفند
نفس تو هر دم برآرد صد شرار ‌ ‌ که ببینیدم منم ز اصحاب نار
جزو نارم سوی کل خود روم ‌ ‌ من نه نورم که سوی حضرت شوم
همچنان کین ظالم حق ناشناس ‌ ‌ بهر گاوی کرد چندین التباس
او از و صد گاو برد و صد شتر ‌ ‌ نفس اینست ای پدر از وی ببر
نیز روزی با خدا زاری نکرد ‌ ‌ یاربی نامد از و روزی بدرد
کای خدا خصم مرا خشنود کن ‌ ‌ گر منش کردم زیان تو سود کن
گر خطا کشتم دیت بر عاقلست ‌ ‌ عاقلهٔ جانم تو بودی از الست
سنگ می ندهد باستغفار در ‌ ‌ این بود انصاف نفس ای جان حر

## برون رفتن خلق بسوی آن درخت

چون برون رفتند سوی آن درخت ‌ ‌ گفت دستش را سپس بندید سخت
تا گناه و جرم او پیدا کنم ‌ ‌ تا لوای عدل بر صحرا زنم
گفت ای سگ جد او را کشتهٔ ‌ ‌ تو غلام خواجه زین رو کشتهٔ
خواجه را کشتی و بردی مال او ‌ ‌ کرد یزدان آشکارا حال او
آن زنت او را کنیزک بوده است ‌ ‌ با همین خواجه جفا بنموده است
هرچه از وزاید ماده یا که نر ‌ ‌ ملک وارث باشد آنها سر بسر
تو غلامی کسب و کارت ملک اوست ‌ ‌ شرع جستی شرع بستان رو نکوست
خواجه را کشتی باستم زار زار ‌ ‌ هم برینجا خواجه گویان زینهار
کارد از اشتاب کردی زیر خاک ‌ ‌ از خیالی که بدیدی سهمناک
نک سرش با کارد در زیر زمین ‌ ‌ باز کاوید این زمین را همچنین
نام اینسگ هم نوشته کارد بر ‌ ‌ کرد با خواجه چنین مکر و ضرر

دست و پایک بونده دہ بی اشتباه ‌ ‌ که ضمیر قلبکه اولدی گواه
چون سکا اوله موکل بو ضمیر ‌ ‌ اولدی نطق اعتقادکدن خبیر
باخصوص ایتدکده خشم و گفتگو ‌ ‌ رازکی اظهار ایدر اول موبمو
دیرنه یوزدن ایلدی ظلم وجفا ‌ ‌ ایله تقریر بیان ای دست و پا
شاهدان سر اولورلر بی لجام ‌ ‌ خاصه وقت جوش و خشم و انتقام
پس همان اولکیم موکلدر سکا ‌ ‌ تاکه افشا ایده رازک هر یکا
اول موکللر سکا محشرده هم ‌ ‌ حالکه شاهد اولوربی بیش وکم
ای زبردست شعار ظلم وکین ‌ ‌ شوئ ذاتک عیان عند الیقین
کیم سنی تشهیره حاجت یوق تمام ‌ ‌ سنده مضمر آتشه واقف انام
کوستر نفسک دمادم صد شرار ‌ ‌ یعنی اولدر همدم اصحاب نار
جزء نار البت ایدر کلی طلب ‌ ‌ کیم دکلدر نور ایده تا عزم رب
همچنان اول ظالم حق ناشناس ‌ ‌ ایلدی برگاو ایچون تشویش ناس
ایتدی اندن غصب صد گاو و شتر ‌ ‌ نفسکی حرص و طمعله ایتمه پر
اولمدی هم حقه برگون ناله ساز ‌ ‌ ایتمدی یارب دیو سوز وگداز
ای خدا خصمم بنم خوشنود قیل ‌ ‌ بو زیانم سودمند جود قیل
عاقله اولدی دیت اولسه خطا ‌ ‌ ایلیین سنسن ازل جانی عطا
در استغفاره ایتمز بذل سنک ‌ ‌ بویله در انصاف نفس خیره ننک

## خلقک طشره اول اغاج طرفنه کتدکلریدر

اولدیلر چون عازم سمت درخت ‌ ‌ دست صاحبکاوه چکدی بند سخت
کیم گناه وجرمی اولدقده عیان ‌ ‌ رایت عدلی ایده صحرا نشان
دیدی ای کلب ایلدک جدن هلاک ‌ ‌ بنده ایکن خواجه سن بی وهم و باک
خواجه یی قتل ایدوب ایتدک غصب مال ‌ ‌ عدل یزدان ایلدی افشای حال
خواجه یه اولدی کنیزک عورتک ‌ ‌ پس نیچوندر بو جفا و غلظتک
دیشی وارتک که اندن طوغدیلر ‌ ‌ وارثک ملکیدر انلر سر بسر
کسب وکارک ملکی سن بنده اکا ‌ ‌ چون آنی چکدک شریعتدن یکا
خواجه یی ظلم ایله ایتدک کشته سن ‌ ‌ بو سخن کلمکده شمدی خواجه دن
کیم بچاغن ایتدی ترک زیر خاک ‌ ‌ پرشتاب ایتدی خیال سهمناک
اول بچاق باشی اوجنده درکمین ‌ ‌ شمدی لازمدر اوله حفر زمین
نامی بوکلبک بچاق اوزره یتر ‌ ‌ بویله ایتدی خواجه یه مکر و ضرر

همچنان کردند چون بشکافتند ... در زمین آن کارد و سر را یافتند
ولوله در خلق افتاد آن زمان ... هر یکی زنار ببرید از میان
بعد از آن گفتش بیا ای دادخواه ... داد خود بستان بدان روی سیاه

امری اوزره چون زمینی قازدیلر ... ظاهر اولدی اول بچاغیله او سر
ولوله دوشدی اوخلقه اول زمان ... هر بری زنارنی کسدی همان
دیدیلر من بعد اکا ای دادخواه ... دادک آل خونی ایمش بو روسیاه

## قصاص فرمودن داود علیه السلام خونی را بعد از الزام حجت

## الزام حجتدنصکره داود علیه السلام انک اوزرینه قصاصله امر ایدر

هم بدان تیغش بفرمود او قصاص ... کی کند مکرش ز علم حق خلاص
حلم حق گرچه مواساها کند ... لیک چون از حد بشد رسوا کند
خون نخسبد در فتد در هر دلی ... میل جست و جوی کشف مشکلی
اقتضای داوری رب دین ... سر بر آرد از ضمیر آن و این
کان فلان چون شد چه شد حالش چه گشت ... همچنانکه جوشد از گلزار کشت
جوشش خون باشد آن واجستها ... خارش دلها و بحث ماجرا
چونکه پیدا گشت سر کار او ... معجزهٔ داود شد فاش و دوتو
خلق جمله سر برهنه آمدند ... سر بسجده بر زمینها میزدند
ما همه کوران اصلی بوده ایم ... از تو ما صد گون عجایب دیده ایم
سنگ با تو در سخن آمد شهیر ... کز برای غزو طالوتم بگیر
تو بسه سنگ و فلاخن آمدی ... صد هزاران مرد را بر هم زدی
سنگهایت صد هزاران پاره شد ... هر یکی مرخصم را خونخواره شد
آهن اندر دست تو چون موم شد ... چون زره سازی ترا معلوم شد
کوهها با تو رسائل شد شکور ... با تو میخوانند چون مقری زبور
صد هزاران چشم دل بگشاده شد ... از دم تو غیب را آماده شد
وان قوی تر زان همه کین دائمست ... زندگی بخشی که سرمد قائمست
جان جملهٔ معجزات اینست خود ... کو ببخشد مرده را جان ابد
کشته شد ظالم جهانی زنده شد ... هر یکی از نو خدا را بنده شد

ایتدی اول سکین ایله امر قصاص ... علم حقدن مکر ایچون یوقدر خلاص
گرچه ایلر حلم حق چوق ستر کار ... لیک حددن کچسه ایلر آشکار
قان اویورصانمه دوشر هر بر دله ... میل ایدر تحقیق کشف مشکله
اقتضای عدل رب العالمین ... هر کسک ایلر ضمیرن مستبین
هرنه ایسه حال و شانی بیمرا ... همچو محصول مزارع خودنما
جوشش خون اولدی اول تفتیش ناس ... یعنی بحث ماجرا ظن و قیاس
چونکه سر کاری بولدی انتعاش ... قات قات اولدی معجز داود فاش
خلق جمله سر برهنه اولدیلر ... اعتذار ایله زمینه سجده بر
اولمشز اعمای اصلی بز همان ... صد عجایب سندن اولمشدر عیان
اشکاره سویلر ایکن سا که سنگ ... آل بنی طالوت ایله ایتدکده جنگ
ایتدک اوچ سنگ فلاخنله هلاک ... صد هزاران مردی ایتدک چاکچاک
اولدی یوز بیک پاره اولدم طاشلرک ... قانن ایچدی دشمنان ابترک
اولدی دستکده سنک آهن چو موم ... زرهی ایجاد ایلدک غیر از علوم
هم اولوب همدم جبال ایله طیور ... اولدیلر ساکه هم آهنگ زبور
نیچه یوز بیک چشم دل اولدی کشاد ... غیبه نطقکدن بولوب راه رشاد
جمله دن اقوی بو در احسان تام ... ایلدک بخش حیات بر دوام
اولدی روح معجزات بی عدد ... کیم اوله بر مرده یه روح ابد
کتدی بر ظالم جهان بولدی حیات ... ایلدک قوللقده تجدید ثبات

## بیان آنکه نفس آدمی بجای آن خونیست که مدعی گاو کشته بود و آن گاو کشنده عقلست و داود حقست یا شیخ که نائب حقست که بقوت و یاری او تواند ظالم را کشتن و توانگر شدن بروزی حلال بی کسب و بی حساب

## نفس آدمی مدعی گاو کشته اولان خونی و عقل انسانی کشندهٔ گاو مشابه سنده اولوب داود علیه السلام حقه یاخود حقانیت اوزره اولان شیخ کامله اشارتدرکه انک قوت و اعانت و هدایتی سببیله ظالمی قتل و قسمت حلال بی کسب و بیحساب ایله تحصیل غنا میسر ایدیکن بیاندر

نفس خود را کش جهانرا زنده کن ... خواجه را کشتست او را بنده کن
مدعی گاو نفس تست هین ... خویشتن را خواجه کرد است و مهین

نفسکی اولدر جهانی زنده قیل ... چونکه قاتلدر انی سن بنده قیل
مدعی گاو نفسکدر همان ... کندینی ایتمش خواجه شکانده عیان

آن کشندهٔ گاو عقل تست رو / بر کشندهٔ گاو تن منکر مشو
ذبح ایدن اول گاوی عقلکدر سنک / منکر اولمه ذبحنه گاو تنک

عقل اسیرست و همی جوید ز حق / روزیٔ بی رنج و نعمت بر طبق
مطلبی حقدن بو عقلک بی ملال / نعمت بی رنج و روزیٔ حلال

روزیٔ بی رنج او موقوف چیست / آنکه بکشد گاو را کاصل بدیست
بیل نه اولدی قسمت بی رنج اکا / اولدی قتل گاو اصل بدنما

نفس گوید چون کشی تو گاو من / زانکه گاو نفس باشد نقش تن
نفس ایدر دعوای گاو کشتنی / گاو نفسک نقشیدر بیل بو تنی

خواجه زادهٔ عقل مانده بینوا / نفس خونی خواجه گشت و پیشوا
خواجه زاده یعنی عقل بینوا / نفس خونی قاتل چدر اکا

روزهٔ بی رنج میدانی که چیست / قوت ارواحست و ارزاق نبیست
روزیٔ بی رنجی بسلدکمی ندر / قوت روحانی کلام مقتدر

لیک موقوفست بر قربان گاو / گنج اندر گاو دان ای گنج کاو
لیک گاوک ذبحنه موقوفدر / گنج او گاوی ذبح ایله معروفدر

دوش چیزی خورده ام ور نه تمام / دادمی در دست فهم تو زمام
مانع دوشینه واریوخسه تمام / دست فهمکده اولوردی بو زمام

دوش چیزی خورده ام افسانه است / هرچه می آید ز پنهان خانه است
مانع دوشینه بر افسانه در / هر نه کلسه فیض پنهان خانه در

چشم بر اسباب از چه دوختیم / گر ز خوش چشمان کرشم آموختیم
دیده دوز اولمزایدک اسبابه آه / دور پسنان ایتسه تعلیم نگاه

هست بر اسباب اسبابی دگر / در سبب منگر در آن افگن نظر
وار بو اسبابه اسباب دگر / باقمه اسبابه اکا ایله نظر

انبیا در قطع اسباب آمدند / معجزات خویش بر کیوان زدند
قطع اسباب ایتدیلر هپ انبیا / ایتدیلر معجزلرین عالی نما

بی سبب مر بحر را بشکافتند / بی زراعت چاش گندم یافتند
بی سبب قطع ایتدیلر بحری عیان / بی زراعت اولدیلر گندم فشان

ریگها هم آرد شد از سعیشان / پشم بز ابریشم آمد کشکشان
انلرک سعینده رمل اولدی دقیق / پشم بز ابریشم پاک و رقیق

جمله قرآن هست در قطع سبب / عز درویش و هلاک بولهب
جمله قرآنده عیان قطع سبب / عز درویش و هلاک بولهب

مرغ بابیلی دو سه سنگ افگند / لشکر زفت حبش را بشکند
اتدی مرغان ابابیل اکی سنک / قیردیلر جیش حبش پیف و جنک

پیل را سوراخ سوراخ افگند / سنگ مرغی کو ببالا پر زند
فیللر سوراخ سوراخ اولدیلر / سنک مرغان ایتدی انلردن گذر

دم گاو کشته بر مقتول زن / تا شود زنده همان دم در کفن
ضرب دم گاو کشته مرده یه / زندگی بخش اولدی اول افسرده یه

حلق ببریده جهد از جای خویش / خون خود جوید ز خون پالای خویش
بی کلو بولدی حیات خودنمون / قاتلندن ایلدی دعوای خون

همچنان ز آغاز قرآن تا تمام / رفض اسبابست و علت والسلام
اولدی فتح و ختم قرآن بالتمام / علت و اسبابی نافی والسلام

کشف این نه از عقل کارافزا بود / بندگی کن تا ترا پیدا شود
عقل کارافزا انی کشف ایده مز / قوللغه موقوف بو راز اعز

بند معقولات آمد فلسفی / شهسوار عقل عقل آمد صفی
بند معقولات اولدی فلسفی / شهسوار عقل عقل اما صفی

عقل عقلت مغز و عقل تست پوست / معدهٔ حیوان همیشه پوست جوست
عقل عقلک مغز در عقل ایسه پوست / معدهٔ حیوان همیشه قشر دوست

مغز جوی از پوست دارد صد ملال / مغز نغز از احلال آمد حلال
اهل لبه قشر اولور محض ملال / مغز نغز آنکه حلال اولدی حلال

چونکه قشر عقل صد برهان دهد / عقل کل کی گام بی ایقان نهد
عقل قشری اهل برهان دمبدم / بی تیقن عقل کل بصمز قدم

عقل دفترها کند یکسر سیاه / عقل عقل آفاق دارد پر زماه
عقل ایدر دفترلری جمله سیاه / عقل عقلک منظری پر نور ماه

از سیاهی وز سپیدی فارغست / نور ماهش بر دل و جان بازغست
اول سپیدی و سیاهیدن امین / نوره جان و دل اولنده مستبین

این سیاه و این سپید ار قدر یافت / زانشب قدرست کاختروار تافت
بولسه قدری گر سیاه ایله سفید / اول شب قدر اولدی اختروش بدید

قیمت همیان و کیسه از زرست / بی زر آن همیان و کیسه ابترست
قیمت همیان و کیسه اولدی زر / کیسه کیم بی زر اوله اولمز نظر

همچنانکه قدر تن از جان بود / قدر جان از پرتو جانان بود
قدر تن پس جاندن اولدی همچنان / پرتو جاناندن اولدی قدر جان

| | |
|---|---|
| گر بدی جان زنده بی پرتو کنون | هیچ گفتی کافرا انزا میتون |
| هین بگو که ناطقه جو می کند | تا بقرنی بعد ما آبی رسد |
| گرچه هر قرنی سخن آری بود | لیک گفت سالفان یاری بود |
| نی که هم توریت و انجیل و زبور | شد گواه صدق قرآن ای شکور |
| روزئ بی رنج جو و بی حسیب | کز بهشتت آورد جبریل سیب |
| بلکه رزقی از خداوند بهشت | بی صداع باغبان بی رنج کشت |
| زانکه نفع نان دران نان داد او | بدهدت آن نفع بی توسط پوست |
| ذوق پنهان نقش نان چون سفره ایست | نان بی سفره ولی را بهره ایست |
| رزق جانی کی بری با سعی و جست | جز بعدل شیخ کو داود تست |
| نفس چون با شیخ بیند گام تو | از بن دندان شود او رام تو |
| صاحب آن گاو رام انگاه شد | کز دم داود او اگاه شد |
| عقل گاهی غالب آید در شکار | بر سگ نفست که باشد شیخ یار |
| نفس اژدرهاست با صد زور و فن | روی شیخ او را زمرد دیده کن |
| گر تو صاحب گاو را خواهی زبون | چون خران سیخش کن آنسوای حرون |
| چون بنزدیک ولی الله شود | آن زبان صد گزش کوته شود |
| صد زبان و هر زبانش صد لغت | زرق و دستانش نیاید در صفت |
| مدعی گاو نفس آمد فصیح | صد هزاران حجت آرد نا صحیح |
| شهر را بفریبد الا شاه را | ره نتاند زد شه اگاه را |
| نفس را تسبیح و مصحف در یمین | خنجر و شمشیر اندر آستین |
| مصحف و سالوس او باور مکن | خویش با او همسر و همسر مکن |
| سوی حوضت آورد بهر وضو | واندر اندازد ترا در قعر او |
| عقل نورانی و نیکو طالبست | نفس ظلمانی بر و چون غالبست |
| زانکه او در خانه عقل تو غریب | بر در خود سگ بود شیر مهیب |
| باش تا شیران سوی بیشه روند | وین سگان کور آنجا بگروند |
| مکر نفس و تن نداند عام شهر | او نگردد جز بوحی القلب قهر |
| هر که جنس اوست یار او شود | جز مگر داود کان شیخت بود |
| کو مبدل گشت جنس تن نماند | هر کرا حق در مقام دل نشاند |
| خلق جمله علتی اند از کمین | یار علت میشود علت یقین |
| هر خسی دعوئ داودی کند | هر که بی تمییز کف در وی زند |
| از صیادی بشنود آواز طیر | مرغ ابله میکند آن سوی سیر |

| | |
|---|---|
| اولسه بی پرتو اگر کیم زنده جان | کیمسه گفاره دیمزدی مردگان |
| سویله ایتسون ناطقه تا حفر جو | کیم بوله قرن خلف اول جوده صو |
| گرچه هر قرنک سوزی تجدید اولور | لیک قول سالفان تأکید اولور |
| اولدی پس توراتِ و انجیل و زبور | شاهدان صدق قرآن ای شکور |
| رزق بی رنجه طلبکار اول همان | تا که جبریل ایله سیب جنان |
| رزقک احسان ایده خلاق بهشت | بی صداع باغبان بی رنج کشت |
| چونکه حقدن اولدی نانده نفع نان | سا که نفع احسان ایدر بی این و آن |
| سفره ده ذوق نهاندر گرچه نان | نان بی سفره ولیده ذوق جان |
| رزق روحانی یه جد و جهد قیل | ساکه داود اولدی عدل شیخ بیل |
| شیخ ایله گورسه سنی نفسک مدام | اول سکا ناچار اولور البته رام |
| اولدی صاحبگاو او دم رام و اسیر | کیم دم داوددن اولدی خبیر |
| عقل اولور غالب دم صید و شکار | کلب نفسه گر اوله شیخ ایله یار |
| مکر و فنده اولدی نفسک اژدها | روی شیخ اتا زمرد تاب اکا |
| صاحب گاوی گرا سترسک زبون | سیخ زن اول چون حماران حرون |
| محضری چونکیم ولی الله اولور | یوز زراع اولسه دلی کوتاه اولور |
| یوز دل اتا هر دلنده یوز لغت | داستان و زرقی پژمرده صفت |
| مدعی گاو نفس اولدی فصیح | حجتی یوز بیک ولیکن نا صحیح |
| ما عدای شاه شهره حیله گر | یوق شه اگاهه امکان ظفر |
| نفس النده سبحه و مصحف عیان | خنجر و سیف آستیننده نهان |
| ایتمه انده وضع سالوسه نظر | همسر و همسرک ایتمه الحذر |
| جانب حوضه وضو ایچون چکر | قصدی ایتمکدر سکا قعرن مقر |
| عقل همت پیشه نورانی ایکن | غالب اولمق نفس ظلمانی ندن |
| باعث اولدر خانه ده عقلک غریب | در کهنده کلب ایسه شیر مهیب |
| تا که شیران بیشه یه ایده گذر | بو کلاب کور ایده اندن حذر |
| مکرینی نفسک نه بیلسون عام شهر | وحی قلب ایلر ایدرسه آنی قهر |
| اکه همجنسی اولور یار رغبی | ساکه شیخک همچو داود نبی |
| جنس تن قالمز ایدر تبدیل حال | هر کیمک قلبنده حق اولسه مال |
| خلق جمله علت اما در کمین | علت البت علته اولدی یقین |
| قدر داودی که فهم ایتمز خسان | اولدی بی تمییزه تابع گف زنان |
| گوش ایدر صیاددن آواز طیر | مرغ ابله ایلر آکه عزم و سیر |

نقد را از نقل نشناسد غویست    هین از و بگریز اگرچه معنویست
رسته و بربسته پیش او یکیست    گر یقین دعوی کند او در شکیست
اینچنین کس گر ذکی مطلق است    چونش این تمییز نبود احمق است
هین از و بگریز چون آهو ز شیر    سوی او مشتاب ای دانا دلیر

## گریختن عیسی علیه السلام فراز کوه از احمقان

عیسی مریم بکوهی میگریخت    شیر گویی خون او میخواست ریخت
آن یکی در پی دوید و گفت خیر    در پیت کس نیست چه گریزی چو طیر
با شتاب او آنچنان می‌تاخت جفت    کز شتاب خود جواب او نگفت
یکدو میدان در پی عیسی براند    پس بجد جد عیسی را بخواند
کز پی مرضات حق یکلحظه بیست    که مرا اندر گریزت مشکلیست
از که این سو می‌گریزی ای کریم    نی پیت شیر و نه خصم و خوف و بیم
گفت از احمق گریزانم برو    می رهانم خویش را بندم مشو
گفت آخر آن مسیحا نه تویی    که شود کور و کر از تو مستوی
گفت آری گفت آن شه نیستی    که فسون غیب را ماویستی
چون بخوانی آن فسون بر مردهٔ    بر جهد چون شیر صید آوردهٔ
گفت آری آن منم گفتا که تو    نی ز گل مرغان کنی ای خوب رو
گفت آری گفت پس ای روح پاک    هر چه خواهی میکنی از کیست باک
با چنین برهانکه باشد در جهان    که نباشد مر ترا از بندگان
گفت عیسی که بذات پاک حق    مبدع تن خالق جان در سبق
حرمت ذات و صفات پاک او    که بود گردون گریبان چاک او
کان فسون و اسم اعظم را که من    بر کر و بر کور خواندم شد حسن
بر که سنگین بخواندم شد شکاف    خرقه را بدرید بر خود تا بناف
بر تن مرده بخواندم گشت حی    بر سر لاشی بخواندم گشت شی
خواندم آنرا بر دل احمق بود    صد هزاران بار درمانی نشد
سنگ خارا گشت و زان خو بر نگشت    ریگ شد کز وی نروید هیچ کشت
گفت حکمت چیست کانجا اسم حق    سود کرد اینجا نبود آنرا سبق
آن همان رنجست و اینرنجی چرا    او نشد این را و آنرا شد دوا
گفت رنج احمقی قهر خداست    رنج کوری نیست قهر آن ابتلاست
ابتلا رنجیست کان رحم آورد    احمقی رنجیست کان زخم آورد

---

نقد و نقلی بلمین اولدی غوی    قیل حذر اندن گر اولسه معنوی
رسته و بربسته یکساندر اکا    شکده در ایتسه یقینی ادعا
گر ذکی مطلق اولسه بویله کس    چونکه یوق تمییزی احمق اولدی پس
شیردن آهو نیجه ایلر فرار    اویله قاچ اندن شتابی ایله کار

## حضرت عیسی علیه السلام احمقلردن اعلای جباله سرعتلریدر

عیسی مریم اولوب کوهه روان    سرعت سیر ایله اولمشدر دوان
بر کشی تعقیب ایدوب دیدی اکا    کیمسه یوق کیمدن شتابک اول یکا
اولقدر ایلدی تعجیل و شتاب    ایتمدی اول سائله رد جواب
پیرو عیسی اولوب کتدی همان    ایتدی جد ایله ندای الامان
حق رضاسیچون وقوف ایت بو محل    کیم فرارک مشکلمدر ایله حل
بو یکا کیمدن فرارک ای کریم    یوق سنکچون شیر و خصم و خوف و بیم
دیدی احمقدن گریزانم مدد    کندیمی تخلیصه اولمه سنده سد
دیدی سنسن عیسی فرخنده دم    معجزک ابرای اعمی و اصم
اول دکلمیسن سنی دانای غیب    غیبه واقف ایلدی بی ظن و ریب
مرده یه فیض نفس قیلسک اگر    زنده ایلر لطفک ای قدسی گهر
سنسن اولکم هیئت طیر اوزره طین    روح بولدی دست پاکگده یقین
هر جوابنده دیدی عیسی نعم    دیدی حاصل جمله مطلوبک نه غم
بویله برهان ایله عالمده سکا    کیم قول اولمز ای یه فرخ لقا
دیدی عیسی ذاتی حقیچون انک    کیم او در خلاقی بو جان و تنک
باکمال عزت ذات و صفات    کیم انک مخلوقیدر بو کائنات
اول نفس اول اسم اعظم کیم مدام    کاهه و کوهه ایدر تأثیر تام
کوه سنگینه اوقورسم چاک اولور    کاه وش کوه گران چالاک اولور
گر اوقورسم مرده‌یی احیا ایدر    قطرهٔ ناچیزی بر دریا ایدر
احمقه ایتدم فسون سرمدی    نیجه یوز بیک کره درمان اولمدی
سنگ خارا ایلدی تحویل حال    ریگزار اولدی که محصولی محال
دیدی پس حکمت ندر کیم اسم حق    انده نافع بونده بر عکس نسق
بودخی انلر کبی رنج و بلا    یا نیچون انلر کبی اولمز دوا
دیدی رنج حمق اولوب قهر خدا    رنج کوری اولدی بی قهر ابتلا
اولدی رنج ابتلا رحمت رهین    رنج احمق ایسه عین بغض و کین

انچه داغ اوست مهر اوکرده است   چارهٔ بروی نیارد بردست
زاحمقان بگریز چون عیسی گریخت   صحبت احمق بسی خونها بریخت
اندک اندک آبرا دزدد هوا   دین چنین دزدد هم احمق از شما
گرمیت را دزدد و سردی دهد   همچو آن کو زیر کون سنگی نهد
آن گریز عیسی نی از بیم بود   ایمنست او آن پی تعلیم بود
زمهریر ار پر کند آفاق را   چه غم آن خورشید پر اشراق را

داغ کیم اولمش اوله ختم ازل   دست چاره ایده مز کاروعمل
احمقاندن ایله عیسی وش گریز   اولدی احمق صحبتی خونریز و تیز
صویی آز آزنچه جذب ایلر هوا   دینی احمق اویله جذب ایلر شها
جذب گرمیتله ایلر طبعی سرد   همچو سنگ سرد ایدر ایراث درد
صانمه عیسانک فراری بیمدر   اول امین اما سکا تعلیمدر
زمهریر افاقی ایتسه سرد تر   مهر عالمتابه یوقدر اندن ضرر

قصهٔ اهل سبا وحماقت ایشان و اثر نا کردن نصیحت انبیا بر احمقان

اهل سبانک قصه سی وانلرک حماقتلری وانبیای کرامک علیهم السلام احمقلره نصیحتلری تأثیر ایتمدیکن بیاندر

یادم آمد قصهٔ اهل سبا   کز دم احمق صباشان شد وبا
آن سبا ماند بشهری بس کلان   در فسانه بشنوی از کودکان
کودکان افسانها می آورند   درج در افسانه شان بس سر و پند
هزلها گویند در افسانها   گنج میجو از همه ویرانها
بود شهری بس عظیم و مه ولی   قدر او از قدر سکره پیش نی
بس عظیم و بس فراخ و بس دراز   سخت زفت و زفت اندازهٔ پیاز
مردم ده شهر مجموع اندرو   لیک جمله سه تن ناشسته رو
اندرو خلق و خلایق بی شمار   لیک آن جمله سه خام پخته خوار
جان ناکرده بجانان تاختن   گر هزارانند باشد نیم تن
آن یکی بس دوربین و دیده کور   از سلیمان کور و دیده پای مور
واند گر بس تیز گوش و سخت کر   گنج در وی نیست یکجو سنگ زر
وان دگر عور و برهنه و لاشه باز   لیک دامنهای جامهٔ او دراز
گفت کور اینک سپاهی میرسند   من همی بینم که چه قومند و چند
گفت کر آری شنیدم بانگشان   که چه میگویند پیدا و نهان
آن برهنه گفت ترسان زین منم   که ببرند از درازی دامنم
کور گفت اینک بنزدیک آمدند   خیز بگریزیم پیش از زخم و بند
کر همی گوید که آری مشغله   میشود نزدیکتر یاران هله
آن برهنه گفت آوه دامنم   از طمع ببرند و من ناایمنم
شهر را هشتند و بیرون آمدند   در هزیمت در دهی اندر شدند
اندران ده مرغ فربه یافتند   لیک ذره گوشت در وی نه نژند
مرغ مرده خشک وز زخم کلاغ   استخوانها زار گشته چون پناغ

یاده کلدی قصهٔ اهل سبا   کیم صبا اولدی حماقتدن وبا
اول سبا شهری عظیم ایدی همان   کودکان ایچره مثلدر بو زمان
کودکان افسانه لر سویلر ولی   درج در در انده چوق پند جلی
هزلی جده حمل ایدوب افسانه ده   طالب گنج اول یوری ویرانه ده
اولدی بر شهر عظیم بی نظیر   قدری یوق سکانی یا ننده حقیر
طول و عرضی هر جهت دور و دراز   حدّی یوق هر یا که اولسه ترک و تاز
انده اون شهر آدمی وار سو بسو   جمله دن وار ایدی اوچ ناشسته رو
گرچه کیم انده خلایق بی شمار   جمله یه اولدی بدل اوچ ژاژخوار
قنغی جان کیم اولمیه جانانه یار   نیم تن حکمنده در اولسه هزار
دوربین ایدی بری اما که کور   یوق سلیمانه نظر منظوری مور
تیز گوش ایدی بری امّا اصم   گنج لیکن انده یوق زر پیش و کم
اول بری عریان ایدی بی برگ و ساز   دامن جامه ولی غایت دراز
دیدی اعمی اشته کلدی بر سپاه   کوردم اول قومی عیان بی اشتباه
دیدی هم صاغر ایشتدم سو بسو   اولدی مسموعم صدای گفت و گو
دیدی عریان خوفی بو در جانمک   قطع ایدرلر طولانی دامانمک
دیدی اعمی کلدیلر اشته یقین   اوله لم نقل و فرار ایله امین
دیدی اول صاغر که صیت و مشغله   ظنم اولدرپک یقین اولدی هله
دیدی عریان آه و واویلا نم   کیم طمعله قطع ایدرلر دامنم
ترک ایدوب شهری گریزان اولدیلر   منهزم بر کنده مهمان اولدیلر
بولدیلر اول کویده بر مرغ سمین   لیک یوق بر ذرّه جه لحم کمین
مرده بر قوش فضلهٔ زاغ و کلاغ   استخوان آلوده افسرده دماغ

زان همی خوردند چون از صید شیر　　هر یکی از خوردنش چون پیل سیر
هر سه زانخوردند و بس فربه شدند　　چون سه پیل بس بزرگ وه شدند
انچنان کز فربهی هر یک جوان　　در نگنجیدی ز زفتی در جهان
با چنین گبری و هفت اندام زفت　　از شکاف در برون جستند و رفت
راه مرگ خلق ناپیدا رهیست　　در نظر ناید که آن بیجا رهیست
نک پیاپی کاروانها مقتفی　　زین شکاف در که هست آن مختفی
بر در ار جویی نیابی آن شکاف　　سخت ناپیدا و زو چندین زفاف

صونديلر ال مرغه صانكيم صيده شير　　هر بری زعمنجه اندن اولدی سير
اولديلر اندن غذا ايله جسيم　　اولدی اول اوچ كمسه اوچ فيل عظيم
ايتدی تحصيل سمن هر بر جوان　　انلره تنك اولدی كويا كيم جهان
بويله هفت اندام ايله قوت شعار　　ايتديلر رخنهٔ دردن كذار
خلقه راه موت بر يولدر نهان　　اولمز اول راه خفی كوزده عيان
بربرينه كاربانلر مقتفی　　اول شكاف دردن اما مختفی
يوق شكاف اولبابی ايتسك جست وجو　　كرچه ناپيدا در اما چوق غلو

## شرح آن کور دوربین و آن کر تیز شنو و آن برهنهٔ دراز دامن

## اول اوزاقدن كورن كور وچوق ايشيدن صاغر و اوزون اتكلی چپلاقك قصه لری بيانندهدر

کر املرا دانکه مرگ ما شنید　　مرگ خود نشنید و نقل خود ندید
حرص نابیناست بیند مو بمو　　عیب خلقان را بگوید کو بکو
عیب خود یک ذره چشم کور او　　می نبیند گرچه هست او عیب جو
عور می ترسد که دامانش برند　　دامن مرد برهنه کی درند
مرد دنیا مفلس است و ترسناک　　هیچ او را نیست از دزد دانش باک
او برهنه آمد و عریان رود　　وز غم دزدش جگر خون میشود
وقت مرگش که بود صد نوحه پیش　　خنده آید جانش را زین ترس خویش
آن زمان داند غنی کش نیست زر　　هم ذکی داند که او بد بی هنر
چون کنار کودکی پر از سفال　　کو بران لرزان بود چون رب مال
گر ستانی پارهٔ گریان شود　　پاره گر بازش دهی خندان شود
چون نباشد طفل را دانش دثار　　گریه و خندش ندارد اعتبار
محتشم چون عاریت را ملک دید　　پس بران مال دروغین می طپید
خواب می بیند که او را هست مال　　ترسد از دزدی که بربایدش جوال
چون ز خوابش بر جهاند گوش کش　　پس ز ترس خویش تسخر آیدش
همچنان لرزانی این عالمان　　که بود شان عقل و علم این جهان
از پی این عاقلان ذو فنون　　گفت ایزد در نبی لا یعلمون
هر یکی ترسان ز دزدی کسی　　خویشتن را علم پندارد بسی
گوید او که روزگارم می برند　　خود ندارد روزگار سودمند
گوید از کارم بر آوردند خلق　　غرق بیکاریست جانش تا بحلق
عور ترسان که منم دامن کشان　　چون رهانم دامن از چنگالشان

موتنز كوشی املده دائما　　كندی موتنده اصمدر هم عما
حرص اعمی كورمده هپ مو بمو　　عيب ناسی سويلمكده كو بكو
كوزی كور دركندی عيبن كورمكه　　سعيی انجق عيب خلقی بلمكه
قطع دامن خوفی عريانك ولی　　دامن عريانه يوق قطع جلی
اهل دنيا مفلس اما خوفناك　　مفلس بی نقده سارقدن نه باك
كلدی عريان عالمه عريان كيدر　　پس نيچون ذكر دزد ايله كدر
كيم دم موتنده اول نالان اولور　　جان پاكی خوفنه خندان اولور
اغنيا اول دم بيلور يوق سيم و زر　　هم بيلور مغبونلغن اهل هنر
همچو طفلان دامن اولمش پر سفال　　اوستنه دترر صانوركيم اوله مال
السه لر برپاره سن كريان اولور　　ردو اعطا ايتسه لر خندان اولور
نيك وبد بيلمز چو طفل ناكار　　اغلسه يا كولسه يوقدر اعتبار
محتشمده شوق ملك مستعار　　مال كاذب اوزره بی صبر و قرار
دوشده اولمش صانكه اهل ملك ومال　　خوف دزد ايله چكر وهم و ملال
بركشی دوشدن اويانديرسه اكر　　سخره ايلر كندی وهمينه كولر
بويله در تشبيه علم عالمان　　كيم اوله علمی همان كار جهان
بويله عالملر ايچون ای بو الفنون　　ديدی قرآنده خدا لا يعلمون
هر برنده خوف دزد و سارقان　　كنديده علم و كمال ايلر كمان
شكوه ساز روزكار نا پسند　　كنديده يوق روزكار سودمند
خلقی منع كاره طوتشدر سر　　كندی بيكار يده حيران سربسر
كندی عريان خوفی اولدر كيم نم　　دوشمون چنكال غيره دامنم

صد هزاران فضل داند از علوم / جان خود را می نداند آن ظلوم
داند او خاصیت هر جوهری / در بیان جوهر خود چون خری
که همی دانم یجوز و لا یجوز / خود ندانی تو یجوزی ای عجوز
این روا وان ناروا دانی ولیک / تو روا یا ناروایی بین تو نیک
قیمت هر کاله میدانی که چیست / قیمت خود را ندانی احمقیست
سعدها و نحسها دانستهٔ / ننگری سعدی تو یا ناشستهٔ
جان جمله علمها اینست این / که بدانی من کیم در یوم دین
آن اصول دین بدانستی تو لیک / بنگر اندر اصل خود گر هست نیک
از اصولینت اصول خویش به / که بدانی اصل خود ای مرده

مدعاسی نیجه بیک فضل و علوم / کندی نفسن بیلمز اول شخص ظلوم
عالم خاصیتی هر جوهرک / جوهر ذاتنده محجوبی خرک
نخبهٔ علمی یجوز و لا یجوز / جهل ذاتنده ولی عین عجوز
جائز و ناجائزی بیلدک ولی / نفسک آیا قنغی وجه او زره جلی
هر متاعک قیمتن بیلدک تمام / قیمتک بیلمزسن احمق سن مدام
وار و قوفک گرچه سعد و نحسدن / سعد و نحس ذاتکی بیلدکمی سن
جمله علم و فضلک اولدی جانی بو / روز فرداسن نه سن قیل جست و جو
اول اصول دینی بیلدک گرچه سن / اصلکی تفتیش اولور کار حسن
گرچه کیم بولدک اصولینه وصول / کندی اصلک بیلمه در اتا اصول

## صفت خرمی شهر اهل سبا و ناشکری ایشان

اصلشان بد بود آن اهل سبا / می رمیدندی ز اسباب لقا
دادشان چندان ضیاع و باغ و راغ / از چپ و از راست از بهر فراغ
بس که می افتاد از پرّی ثمار / تنگ میشد معبر ره بر گذار
آن نثار میوه ره را می گرفت / از پرئ میوه ره رو در شگفت
سله بر سر در درختستانشان / پر شدی ناخواست از میوه فشان
باد آن میوه فشاندی نی کسی / پر شدی زان میوه دامنها بسی
خوشهای زفت تا زیر آمده / بر سر و بر روی رونده می زده
مرد گلخن تاب از پرئ زر / بسته بودی در میان زرین کمر
سک کلیچه کوفتی در زیر پا / تخمه بودی گرگ صحرا از نوا
گشت ایمن شهر و ده از دزد و گرگ / بز نترسیدی هم از گرگ سترگ
گر بگویم شرح نعمتهای قوم / که زیادت میشد آن یوماً فیوم
مانع آید از سخنهای مهم / انبیا بردند امر فاستقم

## شهر سبانک خرم و دلکشالکی و اهالیسنک عدم شکری وصفیدر

جمله بد اصل ایدی سکان سبا / ایلدیلر شکر نعمتدن ابا
ویردی حق بونجه قرا و باغ و راغ / صاغ و صول تا ایده لر کسب فراغ
اویله کثرت اوزره ریزان میوه لر / تنگ اولوردی رهروانه رهگذر
میوه لر ساقط یول اوزره بیقیاس / کیم اوکثرتدن عجب ایلردی ناس
ظرف خالی زیر اشجار نده هپ / میوه دن مملوا اولوردی بی طلب
میوه افشانلق ایدوب باد هوا / پر ایدردی دامن هر بی نوا
خوشه لر مبذول اولوب بالا و زیر / رهرووک روی و سرن ایتمش مصیر
گلخنیلرده بیله وفرتله زر / درمیان اولمش ایدی زرین کمر
طعمه اولمشدر کلابه زیر پا / تخمه ایتمش گرگ صحرایی نوا
شهر و قریه بی ملال دزد و گرگ / یوق بهایمده غم گرگ سترک
شرح اولنمز قومنک نعمتلری / کون بکون افزون ایدی دولتلری
مانع گفتار در کار مهم / انبیایه اولدی امر فاستقم

## آمدن پیغمبران از حق بنصیحت اهل سبا

سیزده پیغمبر آنجا آمدند / گمرهانرا جمله رهبر میشدند
که هله نعمت فزون شد شکر کو / مرکب شکر ار بخسبد حرکو
شکر منعم واجب آید در خرد / ورنه بکشاید در خشم ابد
هین کرم بینید وین خود کس کند / کز چنین نعمت بشکری بس کند
سر ببخشد شکر خواهد سجدهٔ / پا ببخشد شکر خواهد قعدهٔ

## اهل سبایه نصیحت ایچون گلن پیغمبران حق بیاننده در

انلره اون اوچ پیمبر گلدیلر / اولمغه گمرهلر ایچون راهبر
دیدیلر نعمت فزون شکری قنی / ترک شکر اولمز سزا وارغنی
شکر منعم واجب اولدی عدد / ترک اولور مستوجب خشم ابد
گور دیگر ایتدی کرم رب جلیل / سزده یوق بو نعمته شکر قلیل
سر بغشلر سجده در شکری انک / پای ویردی قعده در شکری انک

قوم گفتند شکر ما را برد غول | ما شدیم از شکر و از نعمت ملول
ما چنان پژمرده گشتیم از عطا | که نه طاعتمان خوش آید نی خطا
ما نمی خواهیم نعمتها و باغ | ما نمی خواهیم اسباب فراغ
انبیا گفتند در دل علتیست | که از آن در حق شناسی آفتیست
نعمت از وی جملگی علت شود | طعمه در بیمار کی قوت شود
چند خوش پیش تو آمد ای مصر | جمله ناخوش گشت و صاف او کدر
تو عدو این خوشیها آمدی | گشت ناخوش هرچه کف بر وی زدی
هر که او شد آشنا و یار تو | شد حقیر و خوار در دیدار تو
هر که او بیگانه باشد با تو هم | پیش تو او بس به است و محترم
این هم از تأثیر آن بیماریست | زهر او در جمله جفتان ساریست
دفع آن علت بباید کرد زود | که شکر با آن حدث خواهد نمود
هر خوشی کاید بتو ناخوش شود | آب حیوان گر رسد آتش شود
کیمیای مرگ و جسکست آن صفت | مرگ گردد زان حیاتت عاقبت
بس غذایی که زوی دل زنده شد | چون بیامد در تن تو گنده شد
بس عزیزی که بناز اشکار شد | چون شکارت شد بر تو خوار شد
آشنایی عقل با عقل از صفا | چون شود هر دم فزون باشد ولا
آشنایی نفس با هر نفس پست | تو یقین میدان که هر دم کمترست
زانکه نفسش گرد علت می تند | معرفت را زود فاسد می کند
گر نخواهی دوست را فردا نفیر | دوستی با عاقل و با عقل گیر
از سموم نفس چون با علتی | هرچه گیری تو مرض را آلتی
گر بگیری گوهری سنگی شود | ور بگیری مهر دل جنگی شود
ور بگیری نکتهٔ بکر و لطیف | بعد درکت گشت بیذوق و کثیف
که من این را بس شنیدم کهنه شد | چیز دیگر گو بجز آن ای عضد
چیز دیگر تازه و نو گفته گیر | باز فردا زان شوی سیر و نفیر
دفع علت کن چو علت خو شود | هر حدیث کهنه پیشت نو شود
تا که آن کهنه برآرد برگ نو | بشکفد آن کهنه صد خوشه ز گو
ما طبیبانیم و شاگردان حق | بحر قلزم دید ما را فانفلق
آن طبیبان طبیعت دیگرند | که بدل از راه نبضی بنگرند
ما بدل بی واسطه خوش بنگریم | کز فراست ما بعالی منظریم
آن طبیبان غذا اند و ثمار | جان حیوانی بدیشان استوار

دیدی قوم بزکه شکری قاپدی غول | اولمشز بز شکر نعمتدن ملول
بزلری پژمرده ایتمشدر عطا | بزده ناخوش اولدی طاعات و خطا
بزده یوقدر مطلب انعام و باغ | بزده یوقدر قصد اسباب فراغ
علت دل وار دیدیلر انبیا | حق شناسی یه اودر آفت نما
نعمت اول آفت ایله علت اولور | خسته یه طعمه نیجه قوت اولور
پیشکاهکده نیجه خوش طعمه لر | صاف ایکن ناخوش اولور هم پرکدر
سن نیجه خوش طعمه یه اولدک عدو | کیم الک صونسک اولور سن ترشرو
ساکه اولکیم آشنا و یار در | منظر کده اول حقیر و خوار در
کیم سکا بیگانه اولسه لاجرم | اول کوزکده عزیز و محترم
بو دخی اول خسته لکدن براثر | جمله یه سار یدر اول زهر ضرر
دفعنه اول علتک لازم شتاب | سکریلر حدث بی آب وتاب
ساکه هر طعمی مشوش کوسترر | آب حیوان اولسه آتش کوسترر
مایهٔ مرگ و خللدر اول صفت | مرک اولور اندن حیاة عاقبت
چوق غذا کیم قلبه وار اندن حیات | جسمکه کلسه اولور پژمرده ذات
چوق معزز نسنه یه قیلدک هوس | رغبتک قالمز اولنجه دسترس
عقله عقل اولسه صفادن آشنا | هر نفس افزون اولور حب وولا
نفس هر نفس دنی یه اولسه یار | دمبدم ظاهر اولور نقصان کار
نفس ایچون زیرا که علتدر صفت | وار او علتده فساد معرفت
استمزسک روز فردا النفرتی | عقل و عاقل ایله ایله الفتی
چون سموم نفس ایله علت اولور | هر نه اولسه علته آلت اولور
گوهره مالک اولورسک سنگ اولور | مهر قلبک مستحیل جنگ اولور
عرض اولنسه نکتهٔ بکر و لطیف | اولور ادراکده بی ذوق وکثیف
چوق ایشتدم کهنه در دیرسن اکا | غیریسن عرض ایله وار ایسه بکا
اولسه گر نو گفته برزیبا کلام | یینه فردا نفرت ایلرسن تمام
دفع علت ایله علت اولسه دور | نو اولور هر کهنه قول ایتمه صدور
کلسه تا کهنه دن برگ جدید | نیجه یوز خوشه اولور اندن بدید
بز طبیبانز اولوب شاگرد حق | بحر قلزم سیر مزدن اولدی شق
بشقه در طب طبیعتده هنر | قلبه راه نبض ایله ایلر نظر
قلبی بز بی واسطه فهم ایلرز | کیم فراست ایله عالی منظرز
اول طبیبان غذای برگ و بار | روح حیوانی یه اولدی سازکار

ما طبیبان فعالیم و مقال — ملهم ما پرتو نور جلال
کین چنین فعلی ترا نافع شود — وان چنان فعلی زره قاطع بود
اینچنین قولی ترا پیش آورد — وآن چنان قولی ترا نیش آورد
آن طبیبانرا بود بولی دلیل — وین دلیل ما بود وحی جلیل
دست مزدی می نخواهیم از کسی — دست مزد ما رسد از حق بسی
هین صلا بیماریٔ ناسور را — داروی ما یک بیک رنجور را

## معجزه خواستن قوم از پیغمبران علیهم السلام

قوم گفتند ای گروه مدعی — کو گواه علم طب نافعی
چون شما بستهٔ همین خواب و خورید — همچو ما باشید در ده می چرید
چون شما در دام این آب و گلید — کی شما صیاد سیمرغ دلید
حب جاه و سروری دارد بران — که شمارد خویش از پیغمبران
ما نخواهیم اینچنین لاف دروغ — کردن اندر گوش و افتادن بدوغ
انبیا گفتند کین زان علتست — مایهٔ کوری حجاب رؤیتست
دعویٔ ما را شنیدید و شما — می نه بینید این گهر در دست ما
امتحانست این گهر مر خلق را — فاش گردانیم گرد چشمها
هر که گوید کو گوا گفتش گواست — کو نمی بیند گهر حبس عماست
آفتابی در سخن آمد که خیز — که بر آمد روز برجه کم ستیز
تو بگویی آفتابا کو گواه — گویدت ای کور از حق دیده خواه
روز روشن هر که او جوید چراغ — عین جستن کوریش دارد بلاغ
ور نمی بینی گمانی برده — که صباحست و تو اندر پردهٔ
کوریٔ خود را مکن زین گفت فاش — خامش و در انتظار فضل باش
در میان روز گفتن روز کو — خویش رسوا کردنست ای روزجو
صبر و خاموشی جذوب رحمتست — وین نشان جستن نشان علتست
انصتوا بپذیر تا بر جان تو — آید از جانان جزای انصتوا
گر نخواهی نکس پیش این طبیب — بر زمین زن زر و سر را ای لبیب
گفت افزونرا تو بفروش و بخر — بذل جان و بذل جاه و بذل زر
تا ثنای تو بگوید فضل هو — که حسد آرد فلک بر جاه تو
چون طبیبانرا نگه دارید دل — خود ببینید و شوید از خود خجل
دفع اینکوری بدست خلق نیست — لیک اکرام طبیبان از هدیست

---

بزده طب فعل و مقال احکامیدر — پرتو نور جلال الهامیدر
کیم بکا بو فعل اولور نافع دیرز — فعل غیر نافعه قاطع دیرز
فعل و قول مستقیمی سویلرز — هجنت قول سقیمی سویلرز
اول طبیبان بولی ایلر دلیل — بزده برهان حکمت وحی جلیل
ایتمزز برکمسه دن اجرت طلب — اجر مز مطلق برزم احسان رب
الصلا دل خستگانه الصلا — بزده درمرضایه داروی دوا

## پیغمبران علیهم السلامدن اول قومک معجزه طلب ایتدکلریدر

دیدی اول قوم ای گروه مدعی — امتحان لازم بو طب انفعی
سزده چوق وار اکل و شربه احتیاج — اولدیکز گویا بزمله هم مزاج
سز اولورکن بند دام آب و گل — اوله سز صید افکن سیمرغ دل
انده کیم وار حب جاه و سروری — نیجه ایلر دعویٔ پیغمبری
ناروا اولدی بزه لاف دروغ — کلمزا مذن گوش ادراکه فروغ
انبیا دیدی بو در علت سزه — کیم عما در مانع رؤیت سزه
گوش ایدوب دعوامزی فی الجمله سز — الده گوهر اولمدی منظور گز
خلقه عین امتحاندر بو گهر — برانی ایتیکده یز عرض بصر
کیم گواه استرسوزی شاهدا کا — گوهری کورمز او محجوب عما
شمس ایدر کور نطق حال ایله کلام — دیر که گوندز گلدی پس ایله قیام
ایلر ایسک شمسه تکلیف گواه — ساکه دیر کیم اول خدادن دیده خواه
کیم چراغ استرسه گوندزده عیان — اولطلب کوراولدیغن ایلر بیان
کورمز ایسک سنده شبهه برقرار — کیم صباح اماده چشمک پرده دار
بو سوز ایله ایتمه افشای عما — ناظر فضل اول خموش ابتلا
روز روشنده ندر روزی سؤال — کوریٔ نفس ایله رسوایی یه دال
صبر و خاموشی سببدر رحمته — کیم نشان استر نشاندر علته
انصتوا امرن قبول ایت تو بتو — تا گله حقدن جزای انصتوا
استمز سک نکسی قیل عرض طبیب — کچ زر و سردن بو یولده ای لبیب
قیل فضول و قول باطلدن حذر — بذل جان ایت بذل جاه ایت بذل زر
تا ثنا ایده سنکچون فضل هو — جاه که رشک ایده گردون سو بسو
چون طبیبانه ایدرسن عرض دل — اول بصیرت ایله نفسکدن خجل
خلق النده اولمدی دفع عما — لیک اکرام طبیبانده هدی

این طبیبانرا بجان بنده شوید   تا بمشک و عنبر آکنده شوید

### متهم داشتن قوم انبیارا علیهم السلام

قوم گفتند این همه زرقست و مکر   کی خدا نائب کند از زید و بکر

هر رسول شاه باید جنس او   آب و گل کو خالق افلاک کو

مغز خر خوردیم تا ما چون شما   پشه را داریم همراز هما

کو هما کو پشه کو گل کو خدا   ز آفتاب چرخ چه بود ذره را

این چه نسبت اینچه پیوندی بود   تا که در عقل و دماغی در رود

### حکایت خرگوشانکه خرگوشی را برسالت پیش پیل فرستادند که بگو که من رسول ماه آسمانم پیش تو که ازین چشمهٔ آب حذر کن چنانکه در کتاب کلیله تمام گفته است

این بدان ماند که خرگوشی بگفت   من رسول ماهم و با ماه جفت

کز رمهٔ پیلان بران چشمهٔ زلال   جمله نخجیران بدند اندر وبال

جمله محروم و زخوف از چشمه دور   حیلهٔ کردند چون کم بود زور

از سر که بانگ زد خرگوش زال   سوی پیلان در شب غرهٔ هلال

که بیا رابع عشر ای شاه پیل   تا درون چشمه یابی این دلیل

شاه پیلا من رسولم پیش پست   بر رسولان بند و زجر و خشم نیست

ماه میگوید که ای پیلان روید   چشمه آن ماست زین یکسو شوید

ورنه من تان کور گردانم ستم   گفتم از گردن برون انداختم

ترک این چشمه بگویید و روید   تا ز زخم تیغ من ایمن شوید

نک نشان آنست کاندر چشمه ماه   مضطرب گردد ز پیل آب خواه

آن فلان شب حاضر آ ای شاه پیل   تا درون چشمه یابی زین دلیل

چونکه هفت و هشت از مه بگذرید   شاه پیل آمد ز چشمه می چرید

چونکه زد خرطوم پیل آنشب در آب   مضطرب شد آب و مه کرد اضطراب

پیل باور کرد از وی آن خطاب   چون درون چشمه مه کرد اضطراب

مانه زان پیلان کولیم ای گروه   که اضطراب ماه آرد مان شکوه

### جواب گفتن انبیا علیهم السلام طعن ایشانرا و مثل زدن ایشانرا

انبیا گفتند آوه پند جان   سختتر کرد ای سفیهان بندتان

---

بو طبیبانه اوکیم بنده اولور   مشک و عنبر ایله آکنده اولور

### انبیای کرام علیهم السلامی قومک اتهام ایتدکلریدر

دیدی قوم اولدی بو سوزلر زرق و مکر   کیم خدایه اوله نائب زید و بکر

جنس اولور هر شاه ایچون البت رسول   آب و گل خلاقه بولسونمی وصول

بزده یوقمی فهم و ادراک و ذکا   نیچه اولسون پشه همراز هما

قنده پشه قنده درقدر هما   ذره‌یی خورشیده نسبت ناروا

بو نه نسبت اول نه ربط ناقبول   تا قبول ایده انی فهم عقول

### جماعت خرگوشان بر خرگوشی رسول ماه اولمق ادعاسیله فیله گوندردکلری و چشمهٔ آبدن حذر ایله دیو تبلیغ رسالت ایتدیکی حکایتیدر که کلیله کتابنده تماما ذکر اولنمشدر

بو اکا بکزرکه طوشان دیدی بن   ایلچی یم کلدم جناب ماهدن

ضبط ایدوب بر عین صافی فیللر   جمله نخجیرانه کلمشدی کدر

چشمه دن خوف ایله هپ محروم و دور   ایتدیلر حیله چو یوق انلرده زور

کوهدن آواز ایله خرگوش زال   دیدی پیلانه شب خاص هلال

آیک اون دردنده کل ایشاه پیل   بوله سن تا چشمه ایچنده دلیل

بن رسولم ای شه پیلان تمام   یوق رسولان اوزره توبیخ و ملام

بویله دیر پیلانه مطلق قول ماه   کیم برندر چشمه یو قدر غیره راه

یوخسه اعمی ایلرم بی اشتباه   سویلرم بن قالمدی بنده گناه

اولمسون بو چشمه یه سزدن یقین   اوله سز تا زخم تیغمدن امین

خشم ماهه چشمه ده بو در نشان   نوش پیله اضطراب ایلر عیان

حاضر اول کل اول کیجه ای شاه فیل   کیم درون چشمه ده ظاهر دلیل

منقضی اولدقده هفت و هشت ماه   شاه پیله چشمه اولدی جلوه گاه

چونکه خرطومن صویه صالدی روان   اضطراب آبی مه صاندی همان

شاه پیلان ایتدی تصدیق خطاب   چشمه ده ماه ایلدی چون اضطراب

پیل ابلهدن دگلدر بو گروه   اضطراب ماه ایده عرض شکوه

### انبیا علیهم السلامک اول قومه و مثللرینه جواب باصوابلریدر

دیدیلر کیم انبیا بو پند جان   محکم ایتدی بند گز ای ابلهان

ای دریغا که دوا در رنجتان     کشت زهر قهر جان آهنجتان
ظلمت افزود این چراغ آن چشم را     چون خدا بگماشت پردهٔ خشم را
چه رئیسی جست خواهیم از شما     که ریاستمان فزونست از سما
چه شرف یابد ز کشتی بحر در     خاصه کشتئ ز سرگین گشته پر
ای دریغ آن دیدهٔ کور و کبود     آفتابی اندر و ذره نمود
ز آدمی که بود بی مثل و ندید     دیدهٔ ابلیس جز طینی ندید
چشم دیوانه بهارش دی نمود     زان طرف جنبید کوراخانه بود
ای بسا دولت که آید گاه گاه     پیش بی دولت بگردد او ز راه
ای بسا معشوق کاید ناشناخت     پیش بدبختی نداند عشق باخت
احمقا نرا اینچنین حرمان چراست     می نسازد کمرها نرا راه راست
این غلطده دیده را حرمان ماست     وین مقلب قلبرا سوء القضاست
چون بت سنگین شمارا قبله شد     لعنت و کوری شمارا ظله شد
چون بشاید سنگتان انباز حق     چون نشاید عقل و جان همراز حق
پشهٔ مرده همارا شد شریک     چون نشاید زنده همراز ملیک
یا مگر مرده تراشیدهٔ شماست     پشهٔ زنده تراشیدهٔ خداست
عاشق خویشید و صنعت کرد خویش     دم مارانرا سر مارست کیش
نی دران دم دولتی و نعمتی     نی دران سر راحتی و لذتی
گرد سر گردان بود آن دم مار     لایقند و درخورند آن هر دو یار
آنچنان گوید حکیم غزنوی     در الهی نامه گر خوش بشنوی
کم فضولی کن تو در حکم قدر     درخور آمد گوش خر با شخص خر
شد مناسب عضوها و ابدانها     شد مناسب وصفها با جانها
وصف هر جانی تناسب باشدش     بیگمان با جان که حق بتراشدش
چون صفت با جان قرین کردست او     پس مناسب دانش همچون چشم و رو
شد مناسب وصفها در خوب و زشت     شد مناسب حرفها که حق نبشت
دیده و دل هست بین اصبعین     چون قلم در دست کاتب ای حسین
اصبعین لطفست و قهر و درمیان     کلک دل با قبض و بسطی زین بنان
ای قلم بنگر گر اجلالیستی     درمیان اصبعین کیستی
جمله قصد و جنبشت زین اصبعست     فرق تو بر چار ره مجمعست
این حروف حالها از نسخ اوست     عزم و فسخت هم ز عزم و فسخ اوست
جز نیاز و جز تضرع راه نیست     زین تقلب هر قلم آگاه نیست

ای دریغا رنجکزه چون دوا     اولدی زهر قهر جان ناروا
بو چراغ اول چشمی ایلر تنک و تار     کیم اوله خشم خدادن پرده دار
سزدن امید ریاست ناروا     کیم ریاست بزده خود فوق السما
پیشرف کشتیدن اول دریای در     باخصوص اوله او سرکین ایله پر
ای دریغ اول دیدهٔ کور و کبود     مهری کورمز ذره یی ایلر شهود
جوهر بی مثل ایکن آدم صفی     دیدهٔ ابلیسدن اولدی خفی
دیدهٔ دیوانه یه دیدر بهار     اول جهتدندر که اولمز خانه دار
ای نیچه دولت کلور کیم گاه گاه     انی یولدن دوندرر بخت سیاه
ای نیچه معشوق اولور طلعت نما     عاشق بدبخت اولور اندن جدا
احمقانه باعث حرمان پیل     طوغری یول کمرهلره چسبان دکل
حکم حرمان کج نظر بالاقتضا     قلبی ایلر منقلب سوء القضا
سزلره اصنام سنگین قبله گاه     سایبان هم لعنت و کوریٔ راه
چونکه جائز سنگک اوله انباز حق     نیچون اولمز عقل و جان همراز حق
پشهٔ مرده همایه مشترک     نیچون اولمز زنده همراز ملک
صنعکز اولدی بت مرده ادا     پشهٔ زنده ایسه صنع خدا
صنع نفسه اولدیکز عاشق مگر     مارده یکسان طبیعت دم و سر
یوق دمنده دولت و نعمت انک     یوق سرنده راحت و لذت انک
همسر ایلر قویروغن باشیله مار     پیری پیرینه مناسب ایکی یار
بویله سویلر اول حکیم غزنوی     اول الهی نامه نک چاپکروی
ایده کور تسلیم احکام قدر     شخصنه اولدی مناسب گوش خر
جمله اعضا مستوی ابدان ایله     متحد اوصاف هر بر جان ایله
وصفی هر جانک مناسبدر اکا     کیم مسلم شبهه سز صنع خدا
بر صفت کیم جانه اول ایتدی قرین     چشم و رو آسا مناسبدر همین
خوب و زشت اوصافی جمله مستحق     انسب اولدی حرفلر کیم یازدی حق
قلب و ابصار اولدی بین الاصبعین     دست کاتبده قلم وش بولدی زین
اصبعیندن لطف و قهرا اولدی مراد     قبض و بسطه کلککی دلدر کشاد
ای قلم سن صاحب اجلال سن     کور کیمک انکشتنه رومالسن
اول بناندن قصد و جنبش هپ سکا     فرقک اولدی چار مجمعدن یکا
احرف احوال نسخندن انک     عزم و فسخک عزم و فسخندن انک
غیری یوق الا التضرع له نیاز     هر قلمده منکشف اولمز بو راز

این قلم داند ولی بر قدر خود
قدر خود پیدا کند در نیک و بد

انچه در خرکوش و پیل آویختند
تا ازل را با حیل آمیختند

کی رسد تا ن اینمثلها ساختن
سوی آن درگاه خاص انداختن

## بیان انکه هرکس را نرسد مثل آوردن خاصه درگاه الهی

آن مثل آوردن آن حضرتست
که بعلم سر و جهر او آیتست

تو چه دانی سر چیزی تا توکل
یا بزلفی یا برخ آری مثل

موسئ انرا عصا دید و نبود
اژدها بد سر او لب می کشود

چون چنان شاهی نداند سر چوب
تو چه دانی سر این دام وحبوب

چون غلط شد چشم موسی در مثل
چون کند موشی فضولی مدخل

آن مثالت را چو اژدرها کند
تا بپاسخ جزو جزوت برکند

این مثال آورد ابلیس لعین
تا که شد ملعون حق تا یوم دین

این مثال آورد قارون ازلجاج
تا فرو شد در زمین با تخت و تاج

این مثالترا چو زاغ و بوم دان
که ازیشان پست شد صد خاندان

## مثلها زدن قوم نوح علیه السلام باستهزا در زمان کشتی ساختن

نوح اندر بادیه کشتی بساخت
صد مثل گو از پی تسخر بتاخت

در بیابانی که آب چاه نیست
میکند کشتی چه نادان ابلهیست

آن یکی گفتا دمش گر بد درا
وان دگر گفتا پای او معوج چرا

وان دگر گفتا ینبود مشک تهی
خر آخر دیدا نرا خر کهی

ان یکی میگفت ای کشتی بتاز
وان یکی میگفت پرش هم بساز

او همی گفت این بفرمان خداست
این بچربکها نخواهد گشت کاست

## حکایت آن دزد که پرسیدندش چه میکنی نیمشب درین بن دیوار گفت دهل می زنم

این مثل بشنو که شب دزدی عنید
در بن دیوار حفره می برید

نیم بیداری که او رنجور بود
طقطق آهسته اش را می شنود

رفت بر بام و فرو داویخت سر
گفت او را در چه کاری ای پدر

بو قلم واقف ولی قدری قدر
نیک و بد مقدارینی اظهار ایدر

اولکه اولدوایهٔ خرکوش و پیل
اولدی مخلوط حیل بی قال و قیل

لایق اولمز بو مثللر عرضی تا
اوله اول درگاه خاص کبریا

## هر کسک امور نامتناهی خاصه افعال الهیده مثل ایراده عدم قدرتن بیانندر

بو مثل اول حضرته منصوصدر
علم سر و جهر اکا مخصوصدر

سر کاره یوق وقوف بی خلل
ایده سن یا زلف و یا رویی مثل

اولکه موسایه کورندی بر عصا
سری کشف اولدقده اولدی اژدها

سر چوبی بیلمدی بر اویله شاه
ساکه دام و دانه یه ممکنمی راه

چشم موسادن نهان ایکن مثل
نیچه ایلرسن فضولیتله حل

بو مثال اولدی سکا چون اژدها
قول ایده تا جزو جزوکدن رها

بو مثالی ایتدی ابلیس لعین
ایتدی حق ملعون انی تا یوم دین

ایتدی قارون بو مثال ایله لجاج
طعمهٔ خاک اولدی گنج و تخت و تاج

بو مثالک سن چو زاغ و بوم بیل
ایلدی یوز خاندانی مضمحل

## نوح نبی یه علیه السلام انشای کشتی اثناسنده استهزا ایله قومنک ضرب امثال ایتدکلریدر

باشلدی کشتی یه چون نوح نبی
صد مثل گو اولدی سخره مرکبی

دیدیلر بونده یوغیکن چاه و آب
ابلهانه قصد کشتی یه شتاب

بری دیدی قویرغی کجدر انک
بری دیدی پایی معوجدر انک

اول بری دیردی بودر مشک تهی
قول آخر دار انک بر خرکهی

بری کشتی یه ایدوب تکلیف سیر
بری دیردی بال و پر ایت بیچو طیر

نوح دیردی امر باری اولدی بو
اولمز اول ممنوع لعو طعنه جو

## اول سارقک قصه سیدر که نصف اللیلده دیوار دیبنده نیلرسن دیو سؤال ایتدکلرنده طبل چالارم دیو جواب ویرمشدر

بو مثلدر گوش قیل بر دزد شب
رخنهٔ دیواره صرف ایتدی تعب

براو یانق خسته شوریده هوش
طق طق اهسته یی چون ایتدی گوش

چیقدی بامه ایتدی اندن سرفرو
دیدی اول دزده ندر بو جست و جو

خیر باشد نیمشب چه میکنی / تو کیی گفتا دهل زن ای سنی
در چه کاری گفت می کوبم دهل / گفت کو بانگ دهل ای بوسبل
گفت فردا بشنوی این بانگ را / نعرهٔ یا حسرتا واویلتا
آن دروغست وگزاف و برساخته / سر آن گز را تو هم نشناخته

## جواب آن مثل که منکران گفتند از رسالت خرگوش پیغام به پیل از ماه آسمان

سر آن خرگوش دان دیو فضول / که به پیش نفس تو آمد رسول
تا که نفس گول را محروم کرد / ز آب حیوانی که از وی خضر خورد
باژگونه کردهٔ معنیش را / کفر گفتی مستعد شو نیش را
اضطراب ماه گفتی در زلال / که بترساند پیلان را شغال
قصهٔ خرگوش و پیل آری و آب / خشیت پیلان ز مه در اضطراب
این چه ماند آخر ای کوران خام / با مهی که شد زبونش خاص و عام
چه مه و چه آفتاب و چه فلک / چه عقول و چه نفوس و چه ملک
آفتاب آفتاب آفتاب / این چه میگویم مگر هستم بخواب
صد هزاران شهر را خشم شهان / سرنگون کردست ای بدگمان
کوه بر خود می شکافد صد شکاف / آفتابی چون خراسی در طواف
خشم مردان خشک گرداند سحاب / خشم دلها کرد عالمها خراب
بنگرید ای مردگان بی حنوط / در سیاستگاه شهرستان لوط
پیل خود چه بود که سه مرغ پران / کوفتند آن پیلکان را استخوان
اضعف مرغان ابابیلست و او / پیل را بدرید و نپذیرد رفو
کیست کو نشنید آن طوفان نوح / یا مصاف لشکر فرعون و روح
روحشان بشکست و اندر آب ریخت / ذره ذره آبشان برمی گسیخت
کیست کو نشنید احوال ثمود / وانکه صرصر عادیان را می ربود
چشم باری در چنان پیلان گشا / که بدندی پیل کش اندر وغا
آنچنان پیلان و شاهان ظلوم / زیر خشم دل همیشه در رجوم
تا ابد از ظلمتی در ظلمتی / میروند و نیست غوثی رحمتی
نام نیک و بد مگر نشنیده اید / جمله دیدند و شما نادیده اید
دیده را نادیده می آرید لیک / چشمتان را وا گشاید مرگ نیک
گیر عالم پر بود خورشید و نور / چون روی در ظلمتی مانند کور

خیر اوله نیلرسن انده نیم شب / کیمسن اول دیدی دهلزن بوالعجب
صوردی کارن دیدی مرد طبلباز / دیدی یوق آواز طبل نعره ساز
دیدی کیم آوازه سی یارین چیقار / نعرهٔ یا حسرتا دللر یقار
ساخته برگزشخندر اول دروغ / سرّ گزدن فهمکه یوقدر فروغ

## ماه آسماندن رسالت خرگوش ایله پیغام فیل مثلنک جوابیدر که منکران ادعا ایلدیلر

سرّ خرگوش اولدی شیطان فضول / کیم حضور نفسکه کلدی رسول
تا که نفس جاهلی محروم ایده / خضرک آب زنده سن مکتوم ایده
عکسنه فهم ایلدک معناسنی / کفره ایتدک مستعد املاسنی
اضطراب ماهی دیرسن آبده / خوف پیلانی شغال اشرایده
قصهٔ خرگوش ایله پیلان و آب / ماهدن پیلانه خوف و اضطراب
بونجه بکزر ایا کوران خام / اول مهه کیم بنده سیدر خاص و عام
پس نه ماه و آفتاب و نه فلک / نه عقول و نه نفوس و نه ملک
آفتاب آفتاب آفتاب / بوندر اولدم مگر مغلوب خواب
صد هزاران شهری خشم ایله شهان / سرنگون ایتمشدر ای بدگمان
کوه اولور اندن شکاف اندر شکاف / هیبتندن شمس اسیر انکساف
خشم مردان ایله خشک اولور سحاب / عالمی خشم قلوب ایلر خراب
قیل نظر ای مردگان بی حنوط / نیجه اولدی قهر شهرستان لوط
پس ندر فیلان که برنیجه طیور / انلری ایتدی غذای مار و مور
کیم ابابیل اضعف مرغان ایکن / اولدی فیل اصحابنه شورش فکن
کیمه مسموع اولمدی طوفان نوح / یا مصاف لشکر فرعون و روح
انلرک ارواحن ایتدی غرق آب / ذره ذره اولدیلر صودن خراب
جمله نک معلومی اصحاب ثمود / قوم عادی صرصر ایتدی بی وجود
قنده کتدی بونجه فیل خودنما / اولدیلر پیلان کش صحن وغا
اویله پیلان ایله شاهان ظلوم / زیر خشم دلده مقهور رجوم
تا ابد ظلمت رواندر ظلمته / یوقدر استعدادی غوث و رحمته
نام نیک و بد دگل مسموعکز / کوردیلر هپ سز مگر نادیده سز
دیده وار نادیده در لیکن فؤاد / چشمکز ناگاه مرگ ایلر گشاد
طوتکه عالم طوپطولو خورشید و نور / سز ینه ظلمتده سز مانند کور

بی نصیب آیی ازان نور عظیم — بسته روزن باشی از ماه کریم
تو درون چاه رفتستی زکاخ — چه کنه دارد جهانهای فراخ
جانکه اندر وصف کرکی ماند او — چون بپسندد روی یوسف را بکو
لحن داودی بسنک وکه رسید — کوش آن سنکین دلانش کم شنید
آفرین بر عقل وبر انصاف باد — هر زمان والله اعلم بالرشاد
صدقوا رسلا کراما یا سبا — صدقوا روحا سباهم من سبا
صدقوهم هم شموس طالعة — یؤمنوکم من مخازی القارعه
صدقوهم هم بدور زاهرة — قبل ان یلقوکم بالساهرة
صدقوهم هم مصابیح الدجی — اکرموهم هم مفاتیح الرجا
صدقوا من لیس یرجو خیرکم — لاتضلوا لاتصدوا غیرکم
پارسی کوییم هین تازی بهل — هندوی آن ترک باش ای آب وکل
هین کواهیهای شاهان بشنوید — بکروید آسمانها بکروید

نور تابا ندن سزه یو قدر نصیب — بسته روزن ماهدن بولسونمی زیب
چون اوله قصره بدل مأوای چاه — فسحت عالم اکچون وارمی کناه
جانکه وصف کرک اوله انده مدام — نیچه روی یوسفی کورسون تمام
لحن داودی ایشتدی کوه وسنک — کوشی سنکین دلانک ایتدی تنک
عقل وانصاف اوله تحسین ایله شاد — هر زمان والله اعلم بالرشاد
ایلکز تصدیق خیل انبیا — روحی تصدیق ایله ای قوم سبا
اولدی انلر شمس تصدیق ویقین — صدق ایدر خزی قیامتدن امین
صدق ایله ایلر بدور زاهره — ایتدیلر تنویر ارض ساهره
انلرک وصفی مصابیح دجا — صدق واکرامی مفاتیح رجا
یو قدر اجرت انلری تصدیق بس — غیره ایتمک صدو اضلاله هوس
فارسی کو اول هینه تازی یتر — ترک وهندویه کرک بسط خبر
اولدی شاهانه دلائل کوش قیل — آسمان میل ایتدی سنده جوش قیل

## معنیٔ حزم ومثال مرد حازم

یا بحال اولینان بنکرید — یا سوی آخر بحزمی در پرید
حزم چه بود در دو تدبیر احتیاط — از دو آنکیر که دورست از خباط
آن یکی کوید درین ره هفت روز — نیست آب وهست ریک پای سوز
آن دکر کوید دروغست این بران — که بهر شب چشمهٔ بینی روان
حزم آن باشد که برکیری تو آب — تا رهی از ترس وباشی در صواب
کر بود در راه آب این را بریز — ورنباشد وای بر مرد ستیز
ای خلیفه زادکان دادی کنید — حزم بهر روز میعادی کنید
آن عدوی کز پدرتان کین کشید — سوی زندانش زعلیین کشید
آن شه شطرنج دلرا مات کرد — از بهشتش سخرهٔ آفات کرد
چند جا بندش کرفت اندر نبرد — تا بکشتی درفکندش روی زرد
اینچنین کردست با آن پهلوان — سست سستش منکرید ای دیکران
مادر وبابای ما را آن حسود — تاج وپیرایه بچالاکی ربود
کردشان انجا برهنه وزار وخوار — سالها بکریست آدم زار زار
که ز اشک چشم او روییده نبت — که چرا اندر جریدهٔ لاست ثبت
تو قیاسی کیر طراریش را — که چنان سرور کند زو ریش را
الحذر ای کل پرستان از شرش — تیغ لاحولی زنید اندر سرش

## حزمک معناسی ومرد حازمک مثالیدر

ایله حال اوله یا خود نظر — حزم ایله یا عاقبت بین اول حذر
حزم ایکی پسنده اولدی احتیاط — ایکیدن صوب صواب اوله مناط
دیسه لر یولده یدی کون بی خلاف — ریک خشک اولدیکه یوقدر آب صاف
اول بری ایتسه خلافن ادعا — دیسه چوقدر چشمهٔ آب صفا
حزم اودر مصحوب وهمراه اوله آب — تا ایده دفع خطا فکر صواب
یولده صو وار ایسه ریزان ایت انی — کر یوغیسه غم هلاک ایلرسنی
ای خلیفه زادکان قیل اهتمام — روز میعاد اکچون استر حزم تام
اول عدوکیم ایلیوب کین پدر — ایتدی علیینی زندان کدر
شاه شطرنج دلی مات ایلدی — کیم جناندن سوق آفات ایلدی
نیچه بند وحیله ایتدی وقت جنک — تادم کشتی اوله میدانی تنک
اویله مرد حقه اولدی بویله حال — ایله سن سستی احوالک خیال
مادر وبابامزه ایتدی اول حسود — زیب تاج وحله دن حسرت نمود
اولدیلر عریان وخوار ودلفکار — اولدی آدم نیچه یل کریان وزار
بتدی جوی اشک چشمندن نبات — ایتدی درد وغصه بی صبر وثبات
دارنه طرار اولدیغن ایله قیاس — ایده اویله سرور ه مکری تماس
الحذر شرندن ای بیچارکان — تیغ لاحول ایله سرکوب اول همان

| | |
|---|---|
| کوهمی پسند شمارا از کمین | که شما اورا همی پسندید هین |
| دائما صیاد ریزد دانها | دانه پیدا باشد و پنهان دغا |
| هر کجا دانه بدیدی الحذر | تا نه بندد دام برتو بال و پر |
| زانکه مرغی کو بترک دانه کرد | دانه از صحرای بی تزویر خورد |
| هم بدان قانع شد و از دام جست | هیچ دامی پر و بالش را نبست |

| | |
|---|---|
| اول سزی کورمکده پنهان کمین | سزانی کورمز سزای اهل یقین |
| دائما صیاد اولور دانه فشان | دانه ظاهر در ولی مکری نهان |
| قنده کیم دانه کورر سن قیل حذر | اولمیه تا دام بند بال و پر |
| دولت اول مرغک ایدوب آنی فدا | دانهٔ بی مکر اوله اکا غدا |
| کیم قناعت اهلی ایسه شاد اولور | دامدن بال و پری ازاد اولور |

## وخامت کار آن مرغ که ترک حزم کرد از حرص و هوا

| | |
|---|---|
| باز مرغی فوق دیواری نشست | دیده سوی دانهٔ دامی ببست |
| یک نظر او سوی صحرا می کند | یک نظر حرصش بدانه می کشد |
| این نظر با آن نظر چالیش کرد | ناکهانی از خرد خالیش کرد |
| باز مرغی کان تردد را کذاشت | زان نظر بر کند و بر صحرا کماشت |
| شاد پر و بال او بخ له | تا امام جمله آزادان شد او |
| هر که او را مقتدا سازد برست | در مقام امن و آزادی نشست |
| زانکه شاه حازمان آمد دلش | تا کلستان و چمن شد منزلش |
| حزم از و راضی و او راضی ز حزم | اینچنین کن کر کنی تدبیر و عزم |
| بارها در دام حرص افتادهٔ | حلق خود را در بریدن دادهٔ |
| بازت آن تواب لطف آزاد کرد | توبه پذرفت و شمارا شاد کرد |
| کفت آن عدتم کذا عدنا کذا | نحن زوجنا الفعال بالجزا |
| چونکه جفتی را بر خود آورم | آیدان جفتش دوانه لاجرم |
| جفت کردیم این عمل را با اثر | چون رسد جفتی رسد جفتی دکر |
| چون رباید غارتی از جفت شوی | جفت می آید پس او شوی جوی |
| بار دیکر سوی این دام آمدیت | خاک اندر دیدهٔ توبه زدیت |
| بازت آن تواب بکشاد این کره | کفت هین بکریز روی این سو منه |
| باز چون پروانهٔ نسیان رسید | جانتانرا جانب آتش کشید |
| کم کن ای پروانه نسیان و شکی | در پر سوزیده بنکر تو یکی |
| چون رهیدی شکر آن باشد که هیچ | سوی آن دانه نداری پیچ پیچ |
| تا ترا چون شکر کویی بخشد او | روزیٔ بیدام و بی خوف عدو |
| شکر آن نعمت که تان آزاد کرد | نعمت حق را بباید یاد کرد |
| چند اندر رنجها و در بلا | کفتی از دامم رهاده ای خدا |
| تا چنین خدمت کنم احسان کنم | خاک اندر دیدهٔ شیطان کنم |

## ترک حزم ایلین مرغک وخامت کارن بیاندر

| | |
|---|---|
| قونسه دیوار اوزره برقوش ناکهان | دانهٔ دام اولسه چشمینه عیان |
| جانب صحرایه ایلر بر نظر | حرص ایدر هم دانه یه نظاره کر |
| بونظرله اول نظر ستور اولور | ناکهان عقل و خرددن دور اولور |
| قنغی قوشکیم اول تردددن کچر | غیره باقمز سمت صحرایه اوچر |
| بال و پر اسوده در طوبی له | سرور ازادکاندر سو بسو |
| قورتیلور کیم آنی قیلسه مقتدا | دائم ایلر امن و آزاده جا |
| اهل حزم و احتیاط اولدی دلی | تا کلستان و چمنده ر منزلی |
| حزم ایدر عزمنده ایجاب رضا | سنده کارک ایله حزم ایله قضا |
| حرصله چوق کره دوشدک دامه سن | کردنک ایتدک کرفتار رسن |
| لطف ایدوب تواب ازاد ایلدی | توبه کی مقبول ایدوب شاد ایلدی |
| دیدی حق عود ایتسکز عود ایلرز | کیم مجازات ایلرز هر فعله بز |
| چونکه بر جفت اوله محصول حرم | اکه بر جفت اولدی همسر لاجرم |
| کیم مثنی در عمل ایله اثر | جفت ایچون البت کلور جفت دکر |
| زوجنه ویردکده بر شوهر طلاق | اکه ایلر زوج اخر اشتیاق |
| ینه اولدک عازم اطراف دام | ینه اولدی چشم توبه خاکفام |
| عقده یی ینه ایدوب تواب حل | دیر صقن ایتمه مقامک بو محل |
| ینه پروانه صفت نسیان همان | جانی ایلر جانب ناره روان |
| دوشمه ای پروانه نسیانه حذر | بونجه یانمش پرلره قیل بر نظر |
| چون رها اولدک انک شکری همان | اولمه سمت دانه یه غافل روان |
| شاکر اول تا بخش ایده حق تو بتو | قسمتک بیدام و بی خوف عدو |
| ایله شکر نعمت تخلیصی تام | نعمت حقه کرک شکر مدام |
| نیچه دم کلسه بلا و رنج و دا | دیرسن آزاد ایت بنی سن ای خدا |
| قوللغکده تابع فرمان اولم | دیدهٔ شیطانه خاک افشان اولم |

چون دهد حق زامتحانانش رها     حال اول باز آید مر ترا

چون ویره حق امتحاننددن رها     بیینه حال اولکه رمنتها

## حکایت نذر کردن سکان هر زمستان که این تابستان چون بیاید خانه سازیم از بهر زمستان

سک زمستان جمع کردد استخوانش     زخم سرما خرد کرداند چنانش
کو بکوید کین قدرتن که منم     خانهٔ از سنک باید کردنم
چونکه تابستان بیاید من بچنک     بهر سرما خانهٔ سازم زسنک
چونکه تابستان بیاید از کشاد     استخوانها پهن کردد پوست شاد
کوید او چون زفت بیند خویش را     در کدامین خانه کنجم ای کیا
زفت کردد پا کشد در سایهٔ     کاهلی سیری غری خود رایهٔ
کویدش دل خانهٔ ساز ای عمو     کوید او در خانه کی کنجم بکو
استخوان حرص تو در وقت درد     در هم آید خرد کردد در نورد
کویی از توبه بسازم خانهٔ     در زمستان باشدم استانهٔ
چون بشد آن درد و شدت حرص رفت     همچو سک سودای خانه از تو رفت
شکر نعمت خوشتر از نعمت بود     شکر باره کی سوی نعمت رود
شکر جان نعمت و نعمت چو پوست     زانکه شکر آرد ترا تا کوی دوست
نعمت آرد غفلت و شکر انتباه     صید نعمت کن بدام شکر شاه
نعمت شکرت کند پرچشم و سیر     تا کنی صد نعمت ایثار فقیر
سیر نوشی از طعام و نقل حق     تا رود از تو شکم خواری و دق

## کلاب که هر شتاده شدت شتادن امن و راحت ایچون هنکام صیف حلولنده خانهٔ شتائیه تدارکنی نذر ایلدکلری حکایتدر

قیش کونده کلب اولور پژمرده حال     شدت سرما ویر ضعف و هزال
فکر ایدر کیم بو وجود ایله بکا     خانهٔ سنکینه لازم التجا
یاز اولنجه ایلیم بی اختیار     قیش ایچون برخانهٔ سنکینی کار
وقت صیف اولسه بولور نشو و نما     پوستین و استخوانی جابجا
دیر آنی مغرور ایدنجه یال و بال     باکه هر برخانه یه صیغمق محال
کرچه تنله اولور سایه نشین     کاهل و خودرای و سیر و کامبین
قلب اکا دیر خانه پیدا ایله کل     اول ینه دیر باکه لایق یوق محل
خسته اولسنک استخوان حرص و آز     خرد اولوب ایلرسنی اهل نیاز
قصد ایدرسن توبه دن برخانه یه     زعمنک بنیاد اولور ویرانه یه
کتسه درد ک حرص اولوب بینه بتر     فکر خانه سک صفت سندن کیدر
شکر نعمت نعمته غالب اولور     کیم مزید نعمتی جالب اولور
شکر نعمت جان و نعمت پوستیدر     شکر زیرا رهنمای دوستدر
کیم نعم غفلت ویرر شکر انتباه     صید نعمت دامیدر شکر آله
شکر نعمتله اولورسن دیده سیر     صد نعم ایلرسن ایثار فقیر
سیر ایدر نقل و طعام کردکار     سنده قالمز حرص و آز اضطرار

## منع کردن منکران انبیارا علیهم السلام از نصیحت کردن و حجت آوردن جبریانه

قوم کفتند ای نصوحان بس بود     اینچه کفتید ار درینده کس بود
قفل بر دلهای ما بنهاد حق     کس نتاند برد بر خالق سبق
نقش ما این کرد آن تصویر کر     این نخواهد شد بکفت و کو دکر
سنک را صد سال کویی لعل شو     کهنه را صد سال کویی باش نو
خاک را کویی صفات آب کیر     آب را کویی عسل شو یا که شیر
خالق افلاک او و افلاکیان     خالق آب و تراب و خاکیان
آسمان را داد دوران و صفا     آب و کل را تیره رویی و نما
کی تواند آسمان دردی کزید     کی تواند آب و کل صفوت خرید

## انبیای کرام علیهم السلامی منکران نصیحت ایلمکدن منع ایدوب جبریانه حجت کتوردکلریدر

دیدی قوم ای ناصحان کافی و بس     بونچه سوزلر وار ایسه کر بونده کس
قلبمز چون ایلدی مقفول حق     خالقه ممکنمیدر حکم سبق
اول مصور بویله نقش ایتدی بزی     سوزنچه محو ایده نقش عاجزی
سنکه لعل اول دیو ایلرسن مقال     کهنه یه دیرسن جدید اول نیچه سال
خاکه دیرسن طوت صفات آبی سن     آبه دیرسن اول عسل یا خود لبن
خلق حق افلاک و هم افلاکیان     اولدی مخلوق آب و خاک و خاکیان
آسمانه ویردی دوران و صفا     آب و خاکه قوت نشو و نما
کیمده وار تکدیر چرخه اقتدار     صفوت آب و کله یا بذل کار

قسمتی کردست هریک را رهی — کی کهی گردد. بجهدی چون کهی

صافئ خود نیست تبدیلرا مدار — آب نبود انگبین ای هوشیار

قسمت ایتمش هر برینه بشقه جاه — جهد ایله ممکنمیدر کوه اوله کاه

اولمز اول صافی یی تبدیله مدار — آب اولورمی هیچ عسل ای هوشیار

## جواب انبیا علیهم السلام مر جبریانرا

## انبیا علیهم السلامک اول جبریلره جواب حکمت انجاملریدر

انبیا گفتند کاری آفرید — وصفهایی که نتان زان سر کشید

وافرید او وصفهای عارضی — که کسی مبغوض میکردد رضی

سنگ را گویی که زر شو بیهدست — مس را گویی که زر شو راه هست

ریگ را گویی که گل شو عاجزست — خاک را گویی که گل شو جائزست

رنجها دادست کانرا چاره نیست — آن بمثل لنگی وفطس وعمیست

رنجها دادست کانرا چاره هست — آن بمثل لقوه ودرد سرست

این دواها ساخت بهر ائتلاف — نیست این درد ودواها از گزاف

بلکه اغلب رنجهارا چاره هست — چون بجد جویی بیاید آن بدست

دیدی مرسللر اندی حق نعم — بونجه اوصاف اولدی موقوف حکم

عارضی اوصافی هم ایتدی قضا — برکشی یه بغض اولور گاهی رضا

طاشه آلتون اول دیسک اولدی محال — لیک زر اولسه باقر وار در مجال

ریگه بالچق اول دیسک عاجز اولور — طپراغه دیرسک ولی جائز اولور

رنجلر ویرشکه اندن چاره دور — اعرج و افطس دخی مانند کور

بعض علت ویردیکیم چاره روا — لقوه و دردسره ممکن دوا

بو دوالر اولدی سر ائتلاف — یوق بو داء و دوالرده گزاف

اغلب امراض ایچون وار در دوا — جهد ایله اولسه طلب اولدی روا

## مکرر کردن کافران حجتهای جبریانه

## کافرلر حجتلرین جبرانه تکرار ایتدکلریدر

قوم گفتند ای گروه این رنج ما — نیست زان رنجی که بپذیرد دوا

سالها گفتید زین افسون وپند — سخت تر میگشت زان هر لحظه بند

گر دوارا این مرض قابل بدی — آخر از وی ذرهٔ زائل شدی

سده چون شد آب ناید در جگر — گر خورد دریا رود جای دگر

لاجرم آماس گیرد دست وپا — تشنگی را نشکند آن استقا

دیدی اول قوم ای گروه اصفیا — بزده واقع رنجه ناقابل دوا

نیجه ییللر ایتدگز افسون وپند — پند گزدن اولدی محکم دلده بند

گر قبول ایتسه دوا بزده مرض — ذره سی زائل اولوردی بی غرض

سده وار در صو قبول ایتمز جگر — بی اثر در بحری نوش ایتسک اگر

اغر استسقایه اوغرار دست وپا — ایلمز دفع عطش تدبیر ما

## باز جواب انبیا علیهم السلام ایشانرا

## انبیای کرام علیهم السلامک تکرار انلره جوابیدر

انبیا گفتند نومیدی بدست — فضل ورحمتهای باری بیحدست

از چنین محسن نشاید ناامید — دست در فتراک حق باید زنید

ای بسا کارا که اول صعب گشت — بعد ازان بگشاده شد سختی گذشت

بعد نومیدی بسی امیدهاست — از پس ظلمت بسی خورشیدهاست

خود گرفتم که شما سنگین شدید — قفلها بر گوش وبر دل برزدید

هیچ ما را با قبولی کار نیست — کار ما تسلیم وفرمان کردنیست

او بفرمودست ما این بندگی — نیست ما را از خود این گویندگی

جان برای امر او داریم ما — گر بریگی گوید او کاریم ما

غیر حق جان نبی را یار نیست — با قبول ورد خلقش کار نیست

دیدی مرسللر که یأس اولدی خطا — حقده بیحد رحمت وفضل وعطا

بویله محسندن گرکمز ریب وشک — دستگز فتراک رحمتده گرک

ای نیجه مشکللر اولدی صعب وسخت — صکره اولدی حل ایله فرخنده بخت

ناامید ده نیجه امیدوار — ظلمت اعقابنده چوق خورشید وار

اویله فرض ایتدک اولوبسز سنکدل — سمع وقلب اولدی مقفل متصل

بزده اهمال وفراغه یوق قبول — کارمز ابلاغ فرمان ووصول

بزلره قوللق بیوردی ذوالجلال — کندمزدن اولمدی بونجه مقال

امرینی اجرا ایچون جانپرورز — ریگه امر زرع ایدرسه ایلرز

حق کبی جان نبی یه یار یوق — خلق ایله رد وقبوله کار یوق

مزد تبلیغ رسالاتش ازوست | زشت ودشمن رو شدیم از بهر دوست
ما درین درگه ملولان نیستیم | تا ز بعد راه هر جا بیستیم
دل فروبسته وملول آنکس بود | کز فراق یار در محبس بود
دلبر ومطلوب با ما حاضرست | در نثار رحمتش جان شاکرست
در دل ما لاله زار وگلشنیست | پیری وپژمردگی را راه نیست
دائما تر و جوانیم ولطیف | تازه وشیرین وخندان وظریف
پیش ما صد سال ویکساعت یکیست | که دراز وکوته از ما منفکیست
آن دراز وکوتهی در جسمهاست | آن دراز وکوته اندر جان کجاست
سیصد ونه سال آن اصحاب کهف | پیششان یکروز بی اندوه ولهف
وانگهی بنمود شان یک روز هم | که بتن باز آمد ارواح از عدم
چون نباشد روز وشب یا ماه وسال | کی بود سیری وپیری وملال
در گلستان عدم چون بیخودیست | مستی از سغراق لطف ایزدیست
لم یذق لم یدر هرکس کونخورد | کی بوهم آرد جعل انفاس ورد
نیست موهوم ار بدی موهوم آن | همچو موهومان بدی معدوم آن
دوزخ اندر وهم چون آرد بهشت | هیچ تابد روی خوب از روی زشت
هین گلوی خود مبرید ای مهان | اینچنین لقمه رسیده تا دهان
راههای صعب پایان برده ایم | ره براهل خویش آسان کرده ایم

اجر تبلیغ رسالت اول ایدر | ایتمز زجور اعدایه نظر
بز بودرگهدن تخلف ایتمز ز | دوریٔ رهدن توقف ایتمز ز
تنگیٔ قلب وملال اول کسده در | کیم فراق یار ایله محبسده در
دلبر مطلوبمز حاضر مدام | نعمت رحمتده جان شاکر مدام
قلبمزده لاله زار وگلستان | پیری وپژمردگیدن بیخزان
دائما تازه جوان آسا لطیف | اولمشز شیرین وخندان وظریف
بزلره بیکساعت وصد سال بر | هیئت طول وقصرده حال بر
اولدی چون طول وقصر ابدان ایچون | یوق دراز وکوتهی پک جان ایچون
اهل کهف اوچیوز طقوز ییل ایتدی خواب | برگون اولدی انلره عدّ وحساب
انلره برگون گورندی حال وشان | کیم عدمدن ینه گلدی جسمه جان
چونکه اولمز روز وشب ده ماه وسال | عارض اولمز حال پیری وملال
چون عدم باغنده یوق قید وجود | اولدیغی حقدن نشوهٔ الطاف وجود
طاتمین پس بلمز ندر تشویر مل | دوردر وهم جعلدن بوی گل
وهمه گلمز اول اگر موهوم اوله | اولده محض وهم اولوب معدوم اوله
وهم دوزخده نه ممکندر بهشت | طلعت خوبی بولور می روی زشت
ایتمکز بیهوده سز قطع گلو | بودهان ایله اولنمز لقمه جو
بر طریق صعبی یکسان ایتمشز | رهروان حقه آسان ایتمشز

## مکرر کردن قوم اعتراض ترجیه برانبیا علیهم السلام

قوم گفتند ار شما سعد خودید | نحس مایید وضدید ومرتدید
جان ما فارغ بد از اندیشها | در غم افکندید مارا وعنا
ذوق جمعیت که بود واتفاق | شد ز فال زشتتان صد افتراق
طوطیٔ نقل شکر بودیم ما | مرغ مرگ اندیش گشتیم از شما
هر کجا افسانهٔ غم گستریست | هر کجا آوازهٔ مستنکریست
هر کجا اندر جهان فال بدیست | هر کجا مسخی نکال ماخذیست
در مثال قصه وفال شماست | در غم انگیزی شمارا مشتهاست

## انبیا علیهم السلام اوزرینه اول قومک مکرر اعتراض ایتدکلریدر

دیدی قوم اولسه سعید اطواریکز | نحس وضدیت بزه گفتاریکز
جانمز فارغ ایدی افکاردن | ایتدیکز معموم وپر رنج ومحن
اتفاق وذوق جمعیت تمام | اولدی فال زشتکزدن بی نظام
اولمش ایکن طوطیٔ نقل شکر | مرغ مرگ اندیشه دوندک سربسر
قنده اولسه جمله حکایات غم | هر محل آوازهٔ حزن والم
قنده وارسه بوجهانده فال بد | قنده اولسه قهر وتعذیب ابد
هپ مثال وفالکزده رونما | مورث غم سزده کارشتها

## باز جواب گفتن انبیا علیهم السلام

انبیا گفتند فال زشت وبد | از میان جانتان دارد مدد
گر تو جایی خفته باشی با خطر | اژدها در قصد تو از سوی سر

## ینه انبیا علی نبینا وعلیهم السلامک جواب باصوابلریدر

دیدی مرسلر که فال زشت وبد | جانکزدن بولمسده دائم مدد
خوابگاهک اولسه برجای خطر | ساکه قصد ایتسه بر اژدرها اگر

مهرباـنی مرترا آگاه کرد
که بجه ورنی که اژدرهات خورد
توبکویی فال بدچون میزنی
فال چه برجه ببین توروشنی
ازمیـان فال بدمن خودترا
می رهانم می برم سوی سرا
چون نبی آگه کننده است ازنهان
کوبدید آنچه ندید اهـل جهان
گرطبیبی کویدت غوره مخور
که چنین رنجی برآرد شور وشر
توبکویی فال بدچون میزنی
پس تو ناصح را مؤثم میکنی
ورمنجم کویدت امروز هیچ
انچنان کاری مکن اندرپسیچ
توبشوزان خاسرونادم امان
مرتراخوش نیست امروز پیکان
صدره ارپسنی دروغ اختری
یکدوباره راست آیدمی خری
این نجوم مانشد هرگز خلاف
صحتش چون ماندازتودرغلاف
آن طبیب وآن منجم ازگمان
میکنند آگاه وماخود ازعیان
دودمی بینیم وآتش ازکران
حمله می آرد بسوی منکران
توهمی کویی خمش کن ازمقال
که زبان ماست قال شوم فال
ای که نصح ناصحانرا نشنوی
فال بدباتست هرجامیروی
افعیٔ برپشت توبرمی رود
اوزبامی پندش آگه کند
کویش خاموش غمکینم مکن
کویدا وخوشباش خودرفت آن سخن
چون زندافعی دهان برگردنت
تلخ گردد جمله شادی جستنت
پس بدوکویی چه بودی ای فلان
چون بندریدی گریبان درفغان
یازبالایم توسنکی برزدی
تامرا آن جدنمودی وبدی
اوبکوید زانکه مے آزردهٔ
توبکویی نیک شادم کردهٔ
کفت من کردم جوانمردی به پند
تارهانم مرترازین خشک بند
ازلییمی حق آن نشناختی
مایهٔ ایذا وطغیان ساختی
این بود خوی لئیمان دنی
بدکنند باتوچونیکوبی کنی
نفسرازین صبرمیکن منحیش
که لئیم است ونسازد نیکویش
باکریمی گرکنی احسان سزد
هریکی رااوعوض هفتصد دهد
بالییمی چون کنی جوروجفا
بندهٔ گردد ترابس باوفا
کافران کارندرنعمت جفا
بازدردوزخ نداشان ربنا

دیرسه برمشفق کلوب سا که همان
اژدهادن ایده کورتخلیص جان
دیرمیسن فال بدایتمه سن اکا
فالی ترک ایت قاچ سلامتدن یکا
فال بدظن ایلدکده اتابن سنی
ایلرم تخلیص وسعی ایمینے
چون نبی ایلرسکا کشف نهان
کوردیکن کورمزانک اهل جهان
کرسکا غوره ییمه دیرسه طبیب
شویله بررنجه سبب درای حبیب
دیرمیسن فال بدایتدک یادوا
ناصحه نام مؤثم ناروا
کربوکون دیرسه منجم بویله کار
ایتمه کاروبارک ایچون اختیار
اولمه اندن خاسرونادم امان
خوش دکلدرسا که بوکون پیکان
اول منجمه کوررکن یوزخلاف
برایکی قولی ایدرمغرورلاف
بزده اتایوق نجوم اختلاف
صحتنده نیچون ایلرسز خلاف
اول طبیب ایله منجم اهل ظن
بزده تحقیق وعیان اولدی سخن
برطرفدن دودنارا اولسه عیان
حمله سنده ایتسه میل منکران
مخبرا ایچون دیرمیسن ایتمه مقال
کیم زبان ایلربوقال شوم فال
ای که ناصح نصحنه وارسنده رد
قنده کتسک همرهکدرفال بد
بی خبرقصد ایتسه برافعی اکر
بامدن مخبرکوروب دیرسه خبر
اکه دیرسن ساکت اول ویرمه تلاش
ساکه ناصح دیرخوش اول غافل مباش
کردنکه افعی ایدنجه زخمخوار
تلخ اولوب عیشک ایدرسن آه وزار
پس اکادیردک نولوردی ای فلان
ایلسک چاک گریبان وفغان
یاکا بالادن اولسک سنکزن
دفعه سعی وجد ایدردم بلکه بن
دیرسکا آزرده وضع ایتدک بکا
سن بنی شاد ایلدک دیرسن اکا
دیرمروتدن بن ایتدم ساکه پند
اولمیه تاکیم سکا زخم وگزند
حق پندی بیلمدک اولدک لئیم
اجرن ایتدک جوروطغیان عمیم
بویله درطبع لئیمان دنے
ایتسک احسان ایلرآزرده سنی
حال نفسی انلره ایله قیاس
کیم لئیم اولدے دکلدرحق شناس
برکریمه ایتسک احسان سزا
اول عطایه یوزعوض ایلرسکا
کرلئیمه ایلسک قهروجفا
قول اولوب ایلرسکا مهرووفا
نعمته کفارایدرشرک وخطا
صکره دیرلردوزخ ایچره ربنا

حکمت آفریدن دوزخ آن جهان وزندان این جهان
تامعبد متکبران باشد که ائتیا طوعا اوکرها

عقباده دوزخ دنیاده زندان خلق اولنمقده حکمت معبد متکبرین
اولوب ائتیا طوعا اوکرها مضمونی معلوم اولمق ایدوکنی بیاندر

که لئیمان در جفا صافی شوند / چون وفا بینند خود جافی شوند
مسجد طاعاتشان پس دوزخست / پای بند مرغ بیگانه فخست
هست زندان صومعهٔ دزد لئیم / کاندرو ذاکر شود حق را مقیم
چون عبادت بود مقصود از بشر / شد عبادتگاه گردنکشس سقر
آدمی را هست در هر کار دست / لیک ازو مقصود این خدمت بدست
ما خلقت الجن والانس این بخوان / جز عبادت نیست مقصود از جهان
گرچه مقصود از کتاب آن فن بود / گر توش بالش کنی هم میشود
لیک ازو مقصود این بالش نبود / علم بود و دانش وارشاد و سود
گر تو میخی ساختی شمشیر را / برگزیدی بر ظفر ادبیر را
گرچه مقصود از بشر علم و هدیست / لیک هر یک آدمی را معبدیست
معبد مرد کریم اکرمته / معبد مرد لئیم اسقمته
مر لئیمان را بزن تا سر نهند / مر کریما ن را بده تا بر دهند
زانکه جباران بدند و سرفراز / دوزخ آن باب صغیرست و نیاز
لاجرم حق هر دو مسجد آفرید / دوزخ آنها را و اینها را مزید
ساخت موسی قدس در باب صغیر / تا فرود آرند سر قوم زحیر

چون جفاده رام اولور قوم لئیم / گر وفا کورسه ایدر جور عظیم
پس اطاعت انلره دوزخ اولور / پای بند مرغ وحشی فخ اولور
اولدی زندان معبد دزد لئیم / ذکر حق ایله اولور انده مقیم
قوللق ایچون خلق اولندی چون بشر / سرکشان ایچون اولور معبد سقر
آدم اولدی جمله کاره مستعد / لیک مقصد طاعت مولاده جد
ما خلقت الجن والانس ایله بیل / پس عبادت اولدی علت متصل
گرچه فن بیلمک ایچون اولدی کتاب / بالش ایتسکده اولوربی ارتیاب
لیکن اول بالش دکلدر پیش و پس / مقصد اندن علم وارشاد اولدی بس
میخ و مسمار ایلسک شمشیری گر / ایلدک ادباری ترجیح ظفر
اولدی آدمدن غرض علم و هدی / لیک هر بر شخصه بر معبد روا
معبد مرد کریم اکرام اولور / معبد شخص لئیم الام اولور
ایله توبیخ لئیم اولسون مطیع / قیل کریمک عزت و شانن رفیع
چونکه جباران اولورلر سرفراز / انلره دوزخ اولور دار نیاز
ایکی مسجد خلق ایدوب حق پس عیان / انلره نار بونلره ویردی جنان
یاپدی موسی قدسه بر کوچک قپو / تا زحیرلر ایده انده سر فرد

بیان انکه حق تعالی صورت ملوک را سبب مسخر کردن جبار انکه مسخر حق نباشند ساخته است چنانکه موسی علیه السلام باب صغیر ساخت بر ربض قدس جهت رکوع جباران بنی اسرائیل وقت در آمدن که ادخلوا الباب سجدا وقولوا حطه

حق تعالی پادشاهلری مسخر حق اولمین جبارلری مسخر ایتمکه سبب خلق ایلمشدر که موسی علیه السلام جباران بنی اسرائیل حین دخولده صورت رکوع ایله داخل اولمغیچون قدس شریف حصارنه بر باب صغیر بنا یوردیلر که ادخلوا الباب سجدا فرمان شریفن بیاندر

انچنانکه حق ز گوشت و استخوان / از شهان باب صغیر ساخت هان
اهل دنیا سجدهٔ ایشان کنند / چونکه سجدهٔ کبریا را دشمنند
ساخت سرگین دانکی محرابشان / نام آن محراب میر و پهلوان
لایق این حضرت پاکی نه اید / نیشکر پاکان شما خالی نیید
ان سگان زاین خسان خاضع شوند / شیر را عاریست کورا بگروند
گربه باشد شحنهٔ هر موش خو / موش که بود تا ز شیران ترسد او
خوف ایشان از کلاب حق بود / خوفشان کی ز آفتاب حق بود
رب الاعلاست ورد آن مهان / رب ادنی درخور این ابلهان
موش کی ترسد ز شیران مصاف / بلکه آن آهوگان مشک ناف
رو به پیش کاسه لیس ای دیگ لیس / تو مشی خداوند و ولی نعمت نویس

شویله کیم لحم و عظام ایله قدیر / ایلدی شاهانی چون باب صغیر
اهل دنیا انلره سجده نما / چونکه اولمز سجده ساز کبریا
ایلدی آلوده محرابی عیان / نام اول محرابه میر و پهلوان
حضرت پاکه دکل انلر سزا / کهگل و خاکه نه لایقدر سما
سر فرو ایلر کلابه ناکسان / عاردر میل ایتسه شیره اول خسان
گربه در چو موش ایچون چنکال گیر / موش کیمدر تا ایده انکار شیر
انلرک خوفی اولور انجق کلاب / نارو انلرده خوف آفتاب
رب اعلا اولدی مؤمنده نشان / رب ادنادر او احمقلرده شان
موشه یوق اندیشهٔ شیر مصاف / بلکه انکار غزال مشک ناف
کاسه لیسه وار یوری ای دیگ لیس / کیم ولی نعمتکدر اول خسیس

بس کن ار شرحی بگویم دو ردست  خشم گیرد میرو هم داند که هست
حاصل این آمد که بد کن ای کریم  با لئیمان تا نهد گردن لئیم
با لئیم نفس چون احسان کند  چون لئیمان نفس بد کفران کند
زین سبب بد کاهل محنت شاکرند  اهل نعمت طاغی اند و ماکرند
هست طاغی بکارزرین قبا  هست شاکر خستهٔ صاحب عبا
شکر کی روید ز املاک و نعم  شکر میروید ز بلوا و سقم

## قصهٔ عشق صوفی بر سفرهٔ تهی

صوفیٔ بر میخ روزی سفره دید  چرخ میزد جامها را مید رید
بانگ میزد نک نوای بی نوا  قحطها و درد ها را انک دوا
چونکه درد و شور او بسیار شد  هر که صوفی بود با او یار شد
کخ کخی و های و هوی میزدند  تا که چندی مست و بیخود میشدند
بو الفضولی گفت صوفی را که چیست  سفرهٔ آویخته و ز نان تهیست
گفت رو رو نقش بی معنیستی  تو بجو هستی که عاشق نیستی
عشق نان بی نان غذای عاشقست  بند هستی نیست هر کو صادقست
عاشقانرا کار نبود با وجود  عاشقانرا هست بی سرمایه سود
بال نی و گرد عالم می پرند  دست نی و گوز میدان می برند
آن فقیری کو ز معنی بوی یافت  دست ببریده همی زنبیل بافت
عاشقان اندر عدم خیمه زدند  چون عدم یکرنگ و نفس واحدند
شیرخواره کی شناسد ذوق لوت  مر پری را بوی باشد لوت و پوت
آدمی کی بو برد از بوی او  چونکه خوی اوست ضد خوی او
یابد از بو آن پریٔ بوی کش  تو نیابی آن ز صد من لوت خوش
پیش قبطی خون بود آن آب نیل  آب باشد پیش سبطی و جمیل
جاده باشد بحر ز اسرائیلیان  غرقه که باشد ز فرعون عوان
بود ابراهیم را گلزار نار  لیک نمرود عنود را زهرمار
سازد آتش را سمندر خاندان  لیک مرغانرا بود ضر و زیان
عاشقانرا درد و غم حلوا شود  ناکسانرا لیک آن بلوا شود

مخصوص بودن یعقوب علیه السلام بچشیدن جام حق از روی یوسف علیه السلام و کشیدن بوی حق ز بوی یوسف علیه السلام و حرمان برادران و غیرهم ازین هر دو

فارغ اول بو شرح اولور کار خطیر  قول دوندر باعث خشم امیر
حاصل اولدر کیم لئیمی ای کریم  رام ایدر تعنیف و تهدید الیم
کیم لئیم نفس ایچون احسان ایدر  اول لئیمی مائل کفران ایدر
بو سببدر اهل محنت شاکران  اهل نعمتدر طغات و ماکران
اولدی طاغی فرقهٔ زرین قبا  اولدی شاکر زمرهٔ صاحب عبا
شکری تعویق ایلر املاک و نعم  شکر اولور محصول بلوا و سقم

## برصوفی ننک تهی سفره یه میل و رغبتی بیاننده در

صوفی کوردی بر معلق سفره پاک  رقص ایدوب شوقیله اولدی جامه چاک
دیدی کیم بودر نوای بی نوا  درد قحط ایچون بودر حقا دوا
چونکه افزون اولدی شور شهوتی  صوفیان اولدی انک هم صحبتی
های و هو و شوق و شادی ایتدیلر  جلوهٔ مستانی هادی ایتدیلر
بر کشی دیدی ندر بو ابلهی  سفره ظاهر درولی ناندن تهی
دیدی وارای نقش بیمعنی که سن  چون دکلسن عاشق اولمه راهزن
عشق نان بی نان غذا در عاشقه  وارلق اولمز کار مرد صادقه
یوق وجود ایله ایشی عاشقلرک  سودی بیسرمایه در صادقلرک
سو بسو پرواز ایدرلر بیجناح  طوب صحن الرده بیدست و سلاح
اولکه معنادن الور بر بوی صاف  دست مقطوعی اولور زنبیل باف
خیمه زن اولدی عدمده عاشقان  نفس واحد در عدمده حال و شان
شیرخواره اطعمه اولمز غذا  جن ایدر بوی طعامی اغتذا
آدمه بوی طعام اولمز نوال  اتحاد خوی ضد امر محال
جنی بوی طعمه ایلر سیر کام  سا که اندن بهره اولمز بی طعام
آب نیلی قان بولوردی قبطیان  نوش آب صاف ایدردی سبطیان
اولدی اسرائیلیانه نیل راه  ایتدی فرعونیلری غرق و تباه
اولدی ابراهیمه گلشن قعر نار  لیک نمرود عنوده زهرمار
آتشی ایلر سمندر خاندان  حیل مرغانه ایدر اتازیان
درد و غم عاشقلره حلوا اولور  لیک او حلوا ناکسه بلوا اولور

یعقوب جمال یوسفدن علیهما السلام چاشنی جام حقه مخصوص اولوب بوی یوسفدن نفحهٔ حقانی استشمام و اخوان یوسف وغیریلرک اول شمه دن حرمان تام اوزره اولدقلرین بیاننده در

انچه یعقوب از رخ یوسف بدید | خاص او بد آن باخوان کی رسید
انکه شد از شمهٔ او نفحه یاب | یک زد یکر یافت عکس آب و تاب
این ز عشقش خویش در چه میکند | وان بکین از بهر او چه میکند
سفرهٔ او پیش این از نان تهیست | پیش یعقوبست پر کو شتهیست
روی ناشسته نه بیند روی حور | لا صلواة گفت الا بالطهور
عشق باشد لوت و پوت جانها | جوع ازین رویست قوت جانها
جوع یوسف بود آن یعقوب را | بوی نانش میرسید از دور جا
انکه بستد پیرهن را می شتافت | بوی پیراهان یوسف را نیافت
وانکه صد فرسنگ زان سو بود او | چونکه بد یعقوب می بویید او
ای بسا عالم ز دانش بی نصیب | حافظ علمست آنکس نی حبیب
مستمع از وی همی یابد مشام | گرچه باشد مستمع از جنس عام
زانکه پیراهن بدستش عاریه است | چون بدست آن نخاسی جاریه است
جاریه پیش نخاسی سرسریست | در کف او از برای مشتریست
قسمت حقست روزی دادنی | هر یکی را سوی دیگر راه نی
یک خیال نیک باغ آن شده | یک خیال زشت راه این زده
آن خدایی کز خیالی باغ ساخت | وز خیالی دوزخ و جای گداخت
پس که داند راه گلشنهای او | پس که داند راه گلخنهای او
دیدبان دل نه بیند در مجال | کز کدامین رکن جان آید خیال
گر بدیدی مطلعش را ز احتیال | بند کردی راه هر ناخوش خیال
کی رسد جاسوس را انجا قدم | که بود مرصاد و دربند عدم
دامن فضلش بکف کن کوروار | قبض اعمی این بود ای شهریار
دامن او امر و فرمان ویست | نیکبختی که تقی جان ویست
آن یکی در مرغزار و جوی آب | وین یکی پهلوی او اندر عذاب
او عجب مانده که ذوق این ز چیست | وان عجب مانده که این در حبس کیست
هین چرا خشکی که اینجا چشمهاست | هین چرا زردی که اینجا صد دواست
همنشینا هین در آ اندر چمن | گوید ای جان من نیارم آمدن

## حکایت امیر و غلامش که نماز باره بود و انس داشت در نماز و مناجات عظیم

میر شد محتاج گرمابه سحر | بانگ زد سنقر هلا بردار سر

نور یوسف کاولدی یعقوبه عیان | اولدی مخصوص آکه اخوانه نهان
اولکه اولدی شمه سندن نفحه یاب | بر برندن بولدی عکس آب و تاب
بو ایدر عشق ایله عرض عز و جاه | انلر ایلر کین ایله مغدور چاه
خوان شوقی صورتا ناندن تهی | اولدی یعقوب آکه اتا مشتهی
روی ناپاکه کورنمز روی حور | لا صلواة الحق الا بالطهور
عشق ارواحه غذادر متصل | قوت جانلر اول جهتدن جوع پیل
یوسف اولدی جوع یعقوب دله | بوی ناندر دوردن آکا صله
اکه کیم پیراهن یوسف رهین | اولمدی برشمه سیله کامبین
اولکه صد فرسخ ایکن بعد و حجاب | چونکه یعقوب ایدی اولدی نفحه یاب
نیچه عالم وار که معلومی غریب | حافظ علم اولدی اتّا بی نصیب
فیضیاب اولمقده اندن مستمع | جنس عامی ایکن اولدی منتفع
پیرهن دستنده اولدی عاریه | صانکه دلالک الندہ جاریه
جاریه دلال اوکنده سرسری | اولدی گویا دام صید مشتری
قسمت حق اولدی اعطای نصیب | هر بری اولمزه غیره قریب
باغ شادی بیرینه حسن خیال | اخره رهزن خیال زشت فال
برخیالی اول خدا باغ ایلدی | برخیالی دوزخ و داغ ایلدی
کیم بیلور شهراهی اول گلشنلره | یاندن یول بللی اول گلخنلره
دیدبان دلده نامرئی مجال | قنغی رکن جانده ظاهر در خیال
اول خیالک مطلعی اولسه عیان | بند اولوردی ناپسند اولن همان
اکه جاسوس ایده مز وضع قدم | کیم او در مرصاد و دربند عدم
دامن فضلن طوتوب اعمی مثال | ایتمه تحدید بصر له احتیال
وصف دامن امر ید ر فرمانیدر | جانی تقوی و سعادت کانیدر
اول برینک جانی باغ و جوی آب | اول بری یانندہ دلکنک عذاب
بو تعجبده انک اقبالنه | اول عجب ایلر انک احوالنه
دیرنه بو خشکی لب وار در چوما | زرد روا ولمق نیچون ممکن دوا
گل چمنزاره اولوب همصحبتم | اول آکا دیر وارمغه یوق قدرتم

## برامیرک نمازه و مناجات عظیمه راغب و حریص و مانوس غلامیله وقوع بولن حکایتیدر

میر اولوب محتاج گرمابه سحر | نامی سنقر عبدی ایتدی کارگر

طاس و منديل وگل از التون بگير | تا بگرمابه رويم اسـنه ناگزير
سنقر آندم طاس و منديل نكو | بر گرفت و رفت با او روبرو
مسجدى در ره بد و بانگ صلا | آمد اندر گوش سنقر در ملا
بود سنقر سخت مولع در نماز | گفت اى ميرمن اى بنده نواز
تو برين دكان زمانى صبر كن | تا گذارم فرض و خوانم لم يكن
چون امام و قوم بيرون آمدند | از نماز و وردها فارغ شدند
سنقر آنجا ماند تا نزديك چاشت | مير سنقر را زمانى چشم داشت
گفت اى سنقر چرا نايى برون | گفت مى نگذاردم اى ذو فنون
صبر كن نك آمدم اى روشنى | نيستم غافل كه در گوش منى
هفت نوبت صبر كرد و بانگ زد | تا كه عاجز گشت از تيباش مرد
پاسخش اين بود مى نگذاردم | تا برون آيم هنوز اى محترم
گفت آخر مسجد اندر كس نماند | كيت وامى دارد آنجا كت نشاند
گفت آنكه بسته استت از برون | بسته است او هم مرا اندرون
آنكه نگذارد ترا كايى درون | مى نبگذارد مرا كايم برون
آنكه نگذارد كزين سو پا نهى | او بدين سو بست پاى اين رهى
ماهيانرا بحر نگذارد برون | خاكيانرا بحر نگذارد درون
اصل ماهى آب وحيوان از گلست | حيله و تدبير اينجا باطلست
قفل زفتست وگشاينده خدا | دست در تسليم زن و اندر رضا
ذره ذره گر شود مفتاحها | اين گشايش نيست جز از كبريا
چون فراموشت شود تدبير خويش | يابى آن بخت جوان از پير خويش
چون فراموش خودى يادت كنند | بنده گشتى آنگه آزادت كنند

پشتمال وطاسى احضار ايله گل | عزم حمام ايده لم اولدى محل
طاس و منديلى آلوب سنقر اودم | ميرايله ايتدى يوله وضع قدم
يولده مسجد وار ايدى اذن همان | گلدى گوش سنقره صيت اذان
چون حريص ايدى نمازه دائما | سيدينه ديدى ميرا سرورا
بو دكانده وقفه صبر ايله سن | گيم ادا اى فرض فعل حسن
اولدى مسجددن برون قوم وامام | گلدى اوراد و نمازه اختتام
ايتدى سنقر تا ضحى انده قرار | ميره اولدى پاى بند انتظار
ديدى اى سنقر نچون طور بو درنگ | اول ديدى يوق اذن سرعت همچو آهنك
اشته گلدم صبرى ايله پيشوا | صانمه سندن غافلم بن سيدا
صبر ايدوب ايتدى يدى كره ندا | ايتدى عجز انتظار ايله صدا
ميره سنقردن بو سوز اولدى جواب | يوق بكا سندن يكا اذن شتاب
ديدى يوق مسجدده كمسه پيكان | كيم طوترانده سنى بيلسم همان
ديدى اولكيم باغلدى انده سنى | مينه اولدر باغلين بونده بنى
اولكه سا كه ويرمدى اذن دخول | باكه ده اذن خروجه يوق قبول
اولكه سا كه مانع وضع قدم | باكه ده مانع خروجه دمبدم
طشره يه ماهيلرى دريا قومز | بحره بريلرى قطعا قومز
اصل ماهى ماء وحيوان اولدى خاك | حيله وتدبير ايله يوق اشتراك
قفل محكم فاتحى انجق خدا | اول همان دلبند تسليم ورضا
ذره ذره اولسه مفتاحى اگر | فتحه حقدن غيرى يوقدر كاركر
چونكه فارغ اوله سن تدبيردن | بخت ايدر كسب جوانى پيردن
وصلت اسرارك مثال متقين | صادق اول والله اعلم باليقين

## نوميد شدن انبيا عليهم السلام از قبول وناپذيرايى منكران قوله تعالى حتى اذا استيأس الرسل

## انبياى كرام عليهم السلامك كريمهٔ حتى اذا استيأس الرسل مصداقنجه منكرلرك قبوللرندن نااميد اولدقلريدر

انبيا گفتند با خاطر كه چند | ميدهيم اينرا و آنرا وعظ و پند
چند كوبيم آهنى سردى زغى | در دميدن در قفص هين تا بكى
جنبش خلق از قضا و وعده است | تيزى دندان زسوز معده است
نفس اول راند بر نفس دوم | ماهى از سر گنده گردد نى ز دم
ليك هم ميدان و خرميران چو تير | چونكه بلغ گفت حق شد ناگزير
تو نمى دانى كزين دو كيستى | جهد كن چندانكه بينى چيستى

ديديلر خاطرلرنده انبيا | نيچه بربو پند و وعظ ناروا
تا بكى ضرب حديد سرد بس | صرف انفاس ايله پر اولمز قفس
خلقه جنبشلر قضا و وعده در | تيز ايدن دندانى سوز معده در
نفس اولدن اولور ثانى خجل | ماهى سردن گنده دردمدن دگل
ليك هم پيل ينه چابك سور الاغ | چونكه بلغ ديدى حق واجب بلاغ
ايكيدن سن قنغيسن علمك نهان | اويله جهد ايت اوله كيفيت عيان

چون نهی بر پشت کشتی بار را　　بر توکل میکنی آن کار را

تو نمی دانی که از هر دو کیی　　غرقهٔ اندر سفر یا ناجیی

گر بگویی تا ندانم من کیم　　بر نخواهم تاخت بر کشتی و یم

من درین ره ناجیم یا غرقه ام　　کشف گردان کز کدامین فرقه ام

من نخواهم رفت این ره با گمان　　بر امید خشک همچون دیگران

هیچ بازرگانیی ناید ز تو　　زانکه در غیبست سر این دو رو

تاجر ترسنده طبع شیشه جان　　در طلب نی سود دارد نی زیان

بل زیان دارد که محرومست و خوار　　نور او یابد که باشد شعله خوار

چونکه بر بو کست جمله کارها　　کار دین اولی کزین یابی رها

نیست دستوری بدینجا قرع باب　　جز امید الله اعلم بالصواب

چونکه کشتی یه ایدرسن نقل بار　　اولدی موقوف توکل انده کار

یوق ایکیدن علمکه جزم و ثبات　　اول سفرده غرق اوله یا خود نجات

دیر ایسک یا بیلمدکجه حالی بن　　بر قدم کشتی یه اولمم خطوه زن

تا که بو یولده نجات اوله یا غرق　　امر لازمدر ایکی حال اوله فرق

منع ایدریولدن بنی وهم و گمان　　غیر وش ساحل امید ایتمم همان

تاجرتیت سندن اولدی منتفی　　غیبدر زیرا که سر اولدی خفی

تاجر ترسنده طبع شیشه جان　　ایده مز سود و زیانی امتحان

پس زیان ایلر اکا حرمان کار　　طالب نور اولمق استر شعله خوار

چونکه راجع احتماله جمله کار　　کار دین اولیسکا قیل اختیار

غیری یوقدر بونده اذن قرع باب　　پس رجا و الله اعلم بالصواب

بیان آنکه ایمان مقلد خوفست و رجا

مقلدک ایمانی خوف و رجایه مقصور اولدیغی بیانندهدر

داعی هر پیشه امیدست و بوک　　گرچه گردنشان ز کوشش شد چو دوک

بامدادان چون سوی دکان رود　　بر امید بوک روزی میدود

بوک روزی نبودت چون میروی　　خوف حرمان هست تو چونی قوی

خوف حرمان ازل در کسب لوت　　چون نکرد دست اندر جست و جو

گویی گرچه خوف حرمان هست پیش　　هست اندر کاهلی این خوف بیش

هست در کوشش امیدم بیشتر　　دارم اندر کاهلی افزون خطر

پس چرا در کار دین ای بدگمان　　دامنت میگیرد این خوف زیان

یا ندیدی کاهل این بازار ما　　در چه سودند انبیا و اولیا

زین دکان رفتن چه کانشان رو نمود　　اندرین بازار چون بستند سود

آتش آنرا رام چون خلخال شد　　بحر آنرا رام چون حمال شد

آهن آنرا رام شد چون موم شد　　باد آنرا بنده و محکوم شد

جمله اهل صنعتک کاری امید　　گرچه سعی ایله اولورلر مستفید

چون صباح ایله ایدر عزم دکان　　اول اولور امید کسب ایله روان

بلکه قسمت یوق نیچون صرف طلب　　وار ایسه حرمانه تقصیرک سبب

کسبکده خوف حرمان ازل　　نیچون ایتمز سعیکی سست کسل

دیرسن انده خوف حرمان وار ولی　　خوف تقصیر اولدی کاهلده جلی

کیم امیدم سعی ایله در کاردر　　کاهل اولمقده خطر بسیاردر

پس نیچون دین امرنه ای بدگمان　　ساکه دامنگیر اولور خوف زیان

ساکه ای کاهل دکلمی روشنا　　انتفاع انبیا و اولیا

بو دکان قیدینه قیل فکر شهود　　انلره اولدی بو بازار اچره سود

انلره خلخال وش رام اولدی نار　　انلره یار مطیع اولدی بحار

آهن اولدی انلره مانند موم　　بنده اولدی انلره باد سموم

در بیان آنکه رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمود ان لله تعالی اولیاء اخفیاء

رسول اکرم صلی الله علیه و سلم ان لله اولیاء اخفیا بیوردقلری
یعنی اولیانک خفی اولدقلرین بیانندهدر

قوم دیگر سخت پنهان میروند　　شهرهٔ خلقان ظاهر کی شوند

این همه دارند و چشم هیچ کس　　بر نیفتد بر کیاشان یکنفس

هم کراماتشان هم ایشان در حرم　　نامشان را نشنود ابدال هم

یا نمی دانی کرمهای خدا　　کو ترا میخواند آن سو که بیا

اولدی بر قوم انلر اچره مختفی　　خلق اچنده نام و شهرتدن خفی

رغبت ایتمز انلره خلق جهان　　قدر و عزتله اولور انلر نهان

اولدیلر ذات و کرامتده خفی　　بیلمز انلر نامن ابدال صفی

سن نیچون بیلمزسن اول لطفی سکا　　کل قولم دیر ساکه ربک اول یکا

شش جهت عالم همه اکرام اوست | هر طرف که بنگری اعلام اوست
چون کریمی کویدت آتش درآ | اندر آ زود و مکو سوزد مرا

شش جهت عالم انک اکرامیدر | قنده باقسک فضلیدر انعامیدر
آتشه کل دیرسه ساکه بر کریم | بی تردد اول حضورنده مقیم

## حکایت مندیل در تنور پر آتش انداختن انس رضی الله عنه و نا سوختن

از انس فرزند مالک آمدست | که بمهمانئ او شخصی شدست
او حکایت کرد کز بعد طعام | دید انس دستارخوانرا زردفام
چرکن و آلوده کفت ای خادمه | اندر افکن در تنورش یکدمه
در تنور پر ز آتش درفکند | آن زمان دستارخوانرا هوشمند
جمله مهمانان دران حیران شدند | انتظار دود کندوری بدند
بعد یکساعت برآورد از تنور | پاک و اسپید و ازان اوساخ دور
قوم کفتند ای صحابئ عزیز | چون نسوزید و منقی کشت تیز
کفت زانکه مصطفی دست و دهان | بس بمالید اندرین دستارخوان
ای دل ترسنده از نار و عذاب | با چنان دست و لبی کن اقتراب
چون جمادیرا چنین تشریف داد | جان عاشق را چها خواهد کشاد
مر کلوخ کعبه را چون قبله کرد | خاک مردان باش ای جان در نبرد
بعد ازان کفتند با آن خادمه | تو نکویی حال خود با این همه
چون فکندی زود آن از کفت وی | کیرم او بر دست در اسرار پی
اینچنین دستارخوان قیمتی | چون فکندی اندر آتش ای ستی
کفت دارم بر کریمان اعتمید | نیستم ز اکرام ایشان ناامید
میزری چه بود اکر او کویدم | در رو اندر عین آتش بی ندم
اندر افتم از کمال اعتمید | از عباد الله دارم بس امید
سر در اندازم نه این دستارخوان | ز اعتماد هر کریم رازدان
ای برادر خود برین اکسیر زن | کم نباید صدق مرد از صدق زن
ان دل مردی که از زن کم بود | ان دلی باشد که کم ز اشکم بود

## انس رضی الله عنه بی تردد مندیلنی آتشه آتوب محترق اولمدیغیدر

ابن مالک کیم انسدر نام اکا | برمسافر کلدی برهنکام اکا
اول حکایت ایتدیکم بعد الطعام | پشتکیری کوردی اولمش زردفام
دیدی آلوده کوروب ای خادمه | وضع تنور ایله آتنی لادیمه
آتشین تنوره القا ایلدی | برقیاس ایتدک که افنا ایلدی
جمله مهمان اکا حیران اولدیلر | سوز تنوره نکهبان اولدیلر
اولدی برساعت قدر مدت بدید | چیقدی اندن بوسخ پاک و سفید
دیدیلر قوم ای صحابئ عزیز | بونیچون نامحترق پاک اولدی تیز
دیدیکم دست و دهان مصطفی | اولدی مالیده اکا ویردی صفا
ای اولانلر خائف نار و عذاب | بویله بر دست ولبه قیل انتساب
برجمادی ایلین تشریف یاب | عاشقه ایتمزمی لطف بیحساب
خشت و سنک کعبه اولدی کعبه دن | خاک مردان اولمغه سعی ایلیه سن
دیدیلر صکره او خدمت پروره | سن نیچون حالی دیمزسن سروره
نیچون القا ایلدک بوهم و باک | بوغیکن سنده او رازه اشتراک
بویله بر قیمتلی دستاری همان | آتشه افکنده ایتدک بی کمان
دیدی اصحاب کرمدر معتمد | انلرک اکرامیدر باکه سند
پس نه در مندیل اکر دیرسه بکا | آتشه کیر ایلرم آتشده جا
ایلرم آتشده جای اولمم عنید | عبد خاص حقه وار زیرا امید
سرفدا اولسون نه در دستارخوان | معتمد در هر کریم رازدان
ای برادر امتحان ایت سن سنی | صدق زندن صدق مرد اولمزدنی
قلبی اول مردک که زندن اوله کم | نامی قلب اولمز اولور حشو شکم

## قصهٔ فریاد رسیدن رسول علیه السلام کاروان عربرا که از تشنکی و بی آبی در راه مانده بودند و دل بر مرک نهاده شتران و خلق زبانها از دهان برون انداخته

اندران وادی کروهی از عرب | خشک شد از قحط بارانشان قرب
در میان آن بیابان مانده | کاروانی مرک خود برخوانده

## کاربان عربک یولده صوسزلقدن عاجز و کوکلرنده موت مقرر و خلق و دوه لرک دللری طشره چیقوب مضطر ایکن اول مدرس کائنات علیه افضل التحیات حضرتلری فریادلرینه یتشدکلری قصه در

اولدی وادیده عربدن بر کروه | خشک لب بی آب من کل الوجوه
اول بیابانده قالوب آشفته سر | سربسر موتی مقرر بیلدیلر

ناکهانی آن مغیث هر دو کون / مصطفی پیدا شد از ره بهر عون
دید آنجا کاروانی بس بزرک / برتف ریک وره صعب وسترک
اشتران شان ز از بان آویخته / خلق اندر ریک هر سو ریخته
رحمش آمد کفت هین زوتر روید / چند یاری سوی آن کثبان دوید
که سیاهی بر شتر مشک آورد / سوی میر خود بزودی می برد
آن شتربان سیه را با شتر / سوی من آرید با فرمان مر
سوی کثبان آمدند آن طالبان / بعد یکساعت بدیدند آنچنان
بندهٔ میشد سیه با اشتری / راویه پر آب چون هدیه بری
پس بدو کفتند میخواند ترا / این طرف فخر البشر خیر الوری
کفت من نشناسم او را کیست او / کفت او آن ماهروی قندخو
نوعها تعریف کردندش که هست / کفت مانا او مکر آن شاعرست
که کروهی را زبون کرد او بسحر / من نیایم جانب او نیم شبر
کشکشانش آوریدند آن طرف / او فغان برداشت در تشنیع وتف
چون کشیدندش به پیش آن عزیز / کفت نوشید آب وبردارید نیز
جمله را زان مشک او سیراب کرد / اشتران وهر کسی زان آب خورد
راویه پر کرد و مشک از مشک او / ابر کردون خیره ماند از رشک او
اینکسی دیدست کز یک راویه / سرد کردد سوز چندین هاویه
اینکسی دیدست کز یک مشک آب / کشت چندین مشک پر بی اضطراب
مشک خود روپوش بود و موج فضل / میرسید از امر او از بحر اصل
آب از جوشش همی کردد هوا / وان هوا کردد ز سردی آبها
بلکه بی اسباب بیرون زین حکم / آب رویانید تکوین از عدم
تو ز طفلی چون سببها دیدهٔ / در سبب از جهل برچفسیدهٔ
با سببها از مسبب غافلی / سوی این روپوشها زان مائلی
چون سببها رفت بر سر میزنی / ربنا و ربنا ها میکنی
رب میکوید برو سوی سبب / چون ز صنعم یاد کردی ای عجب
کفت زین پس من ترا بینم همه / ننکرم سوی سبب وان دمدمه
کویدش ردوا لعادوا کار تست / ای تو اندر توبه ومیثاق سست
لیک من آن ننکرم رحمت کنم / رحمتم پرست وبر رحمت تنم
ننکرم عهد بدت بدهم عطا / از کرم این دم چو میخوانی مرا
قافله حیران شد اندر کار او / یا محمد چیست این ای بحر خو

ناکهان اول ملجأ هر دو جهان / کیم محمد داد ایچون اولدی عیان
اولدی انده کاروان اما عظیم / تشنه ریک آتشین اوزره مقیم
ناقه واشترده خشکیٔ زبان / خلق ایسه پرتاب ریک بی امان
رحم ایدوب دیدی او شفقت انتساب / برقاچ آدم اول یکا ایتسون شتاب
برسیه قول ناقه سنده مشک آب / سیدینه ایتمده عزم شتاب
ناقه سیله اول شتربان سیاه / سویلک ایتسون بو محلی جلوه کاه
وار دیلر اول جانبه فرمانبران / کور دیلر قول بنی اولدی عیان
کیم شتربان سیاه ایله شتر / مشکن ایتمش آب صافی ایله پر
دیدیلر کل کیم سنی دعوت ایدر / اول یکا خیر الوری فخر البشر
دیدی بن بیلمم انی کیمدر او ذات / دیدیلر اولدر رسول کائنات
ویردیلر تعریف ایدوب اندن خبر / دیدی بکزر کیم او شاعردر مکر
بر کروهی سحر ایله ایتدی زبون / بنده یوقدر اول یکا میل درون
اضطراری ایتدیلر احضار آنی / ناله وافغان ایدردی اول دنی
چون حضور عزته بولدی وصول / نوش آبه اصلا دیدی رسول
جمله سیراب اولدی مشکندن تمام / اشتران وخلق مانند غمام
مشکی خلقک اولدی پر اول مشکدن / ابر کردون خیره قالدی رشکدن
کمسه کورمشمیکه بر مشک اوله تام / کاربان سیر اوله صویندن تمام
کمسه کورمشمی اوله بر مشک آب / بونجه مشکی پر ایده بی اضطراب
مشک روپوش ایدی موج بحر جود / ایلدی اول بحر اعجاز سجود
آب جوششدن اولور محض هوا / هم هوا کسب برودت ایله ما
علت وحکمتدن اما بی نشان / آب ایدر اجرا عدمدن سروران
کوردک اسبابی چو طفل ساده دل / جهل ایله قالدک سببده متصل
ایلدی غافل مسببدن سبب / مائل روپوش اولورسن العجب
چون سببلر اوله چشمکده عدم / ربنا یا ربنا دیرسن او دم
رب عالم دیر یوری اسبابه سن / بی بصیرت صنعه اولدک تکیه زن
قولک اندن صکره ای رب العباد / باقمم اسبابه سکا در اعتماد
دیر که حق ردوا لعادوا ساکه کار / توبه وعهدک اولور نا استوار
لیک باقمم اکه رحمت ایلرم / رحمتم مبذول قدرت ایلرم
عهد که باقمم که بند ندر عطا / چونکه ایلرسن بکا صدق دعا
قافله خلقی دیدی حیران اکا / یا محمد پس نه بو لطف وعطا

کردهٔ روپوش مشک خرد را    غرقه کردی هم عرب هم کرد را

## مشک آن غلام پرآب کردن از غیب بمعجزه و آن غلام سیاه را سپید کردن باذن الله تعالی

ای غلام اکنون تو پربین مشک خود    تا نگویی در شکایت نیک و بد
آن سیه حیران شد از برهان او    میدمید از لامکان ایمان او
چشمهٔ دید از هوا ریزان شده    مشک او روپوش فیض آن شده
زان نظر روپوشها هم بردرید    تا معین چشمهٔ غیبی بدید
چشمها پرآب کرد آندم غلام    شد فراموش ز خواجه وز مقام
دست و پایش ماند از رفتن براه    زلزله افکند در جانش آله
باز بهر مصلحت بازش کشید    که بخویش آباز رو ای مستفید
وقت حیرت نیست حیرت پیشتست    اینزمان در ره درآ چالاک و چست
دستهای مصطفی بررو نهاد    بوسهای عاشقانه بس بداد
مصطفی دست مبارک بررخش    آن زمان مالید و کرد او فرخش
شد سپید آن زنگئ زادهٔ حبش    همچو بدر و روز روشن شد شبش
یوسفی شد در جمال و در کمال    گفتش اکنون رو بده وا گوی حال
او همی شد بیسر و بی پای مست    پای می نشناخت در رفتن ز دست
پس بیامد با دو مشک پر روان    سوی خواجه از نواحی کاروان
خواجه از دورش بدید و خیره ماند    از تحیر اهل آن ده را بخواند
راویهٔ ما اشتر ماهست این    پس کجا شد بندهٔ زنگی جبین
این یکی بدریست می آید ز دور    میزند بر نور روز از روش نور
کو غلام ما مگر سرگشته شد    یا بدو گرگی رسید و کشته شد

## دیدن خواجه غلام خود را سپید رو و ناشناختن که اوست و گفتن که غلام مرا تو کشتهٔ خونت گرفت و خدا ترا بدست من انداخت

چون بیامد پس گفتش کیستی    از یمن زادی و یا ترکیستی
کو غلامم را چه کردی راست گو    گر بکشتی وانما حیلت مجو
گفت گر کشتم بتو چون آمدم    چون بپای خود درین خون آمدم
کو غلام من بگفت اینک منم    کرد فضل دست یزدان روشنم

ایلیوب روپوش مشک خردی سن    ایتدک احیا هم عرب هم کردی سن

## اول غلامک مشکی عالم غیبدن مملو و اول غلام سیاه باذن الله و بمعجزهٔ رسول الله علیه الصلواة والسلام سفیدر و اولدیغیدر

ای غلام آل آب ایله پرشگی    شکوه کویان ایتمه ریزان اشگی
اول سیه قول حیرت برهان ایله    اولدی حقدن کامیاب ایمان ایله
کوردی بر چشمه هوادن جوش ایدر    مشکنی فیض خدا روپوش ایدر
اول نظردن ایتدی هم روپوشی چاک    چشمهٔ غیبی معین کوردی پاک
چشمنی پرآب ایدوب اولدم غلام    اولدی منسی خواجه و فکر مقام
دست و پایی قالدی کیتمکدن یوله    بشقه حالت ویردی مولا اول قوله
مقتضای مصلحت اولدی بدید    کندیکه گل دیدی معبود مجید
بودم حیرت دکل قیل انتباه    چست و چالاک ایله دوره عزم راه
ایتدی دست مصطفایه رو یمال    عاشقانه قیلدی تقبیل جمال
سوردی پیغمبر مبارک الارین    ایتدی فرخنده غلامک پیکرین
روسفید اولدی او زنگی درعقب    اولدی روز روشنه تبدیل شب
حسن طلعتده اولوب یوسف جمال    دیدی شمدی وار یوری قیل وصف حال
اویله اولدی بیسر و بی پای مست    حیرت ایتدی فرق پای و دست
کلدی ایکی مشک ایله پرآب و تاب    کارواندن خواجه یه ایتدی شتاب
خواجه حیران اولدی کوردی دوردن    ایتدی قریه اهلنه بسط سخن
مشک ایله اشترزم دیدی عجب    قنده کیتمشدر که یوق زنگی عرب
بدره بکزر دوردن حالا کلن    نور وجهی روز روشندن حسن
عبد سقا غالبا مفقود در    طعمهٔ کرک اولدی یا نابود در

## خواجه غلامنی سفیدرو کورب حقیقتی بیلمدیکندن سن غلامممک قاتلی سن که خون بیکناه سببیله حق تعالی سنی بنم الیمه ویردی دیو خطاب پرعتابه اغاز ایتدیکیدر

چونکه کلدی دیدی سن کیمسن اکا    یا یمن یا ترکدر مولد سکا
طوغری سویله نیلدک نولدی غلام    قاتل ایسک ایله اقرار کلام
دیدی اولدر سهم نیچون کلدم سکا    مرد قاتل هیچ کلورمی بویکا
دیدیکم قنده غلامم دیدی بن    صنع باری ایلدی وجهم حسن

هی چه میکویی غلام من کجاست    هین نخواهی رست از من جز براست
کفت اسرار ترا با آن غلام    جمله وا کویم یکایک من تمام
زان زمانی که خریدی تو مرا    تا باکنون باز کویم ماجرا
تا بدانی که همانم در وجود    کرچه از شب بر زمن صبحی کشود
رنک دیکر شد ولیکن جان پاک    فارغ از رنکست واز ارکان وخاک
تن شناسان زود ما را کم کنند    آب نوشان ترک مشک وخم کنند
جان شناسان از عددها فارغند    غرقهٔ دریای بیچونند وچند
جان شو واز راه جان جانرا شناس    یار بینش شو نه فرزند قیاس
چون ملک با عقل یک سر رشته اند    بهر حکمت را دو صورت کشته اند
آن ملک چون مرغ بال وپر کرفت    وین خرد بکذاشت پر وفر کرفت
لاجرم هر دو مناصر آمدند    هر دو خوش رو پشت همدیکر شدند
هم ملک هم عقل حق را واجدی    هر دو آدم را معین وساجدی
نفس وشیطان بوده ز اول واحدی    بوده آدم را عدو وحاسدی
انکه آدم را بدن دید او رمید    وانکه نور مؤتمن دید او خمید
آن دو دیده روشنان بودند ازین    وان دو را دیده ندیده غیر طین
این بیان اکنون چو خر در کل بماند    چون نشاید بر جهود انجیل خواند
کی توان با شیعه کفتن از عمر    کی توان بربط زدن در پیش کر
لیک کر در ده بکوشه یک کسست    های وهویی که بر آوردم بسست
مستحق شرح را سنک وکلوخ    ناطقی کردد مشرح با رسوخ

هی نه سویلرسن غلامم قنده در    دوغری سویله سا که مخلص انده در
دیدی ایتسم نقل اسرار غلام    جمله دیرسم سا که بن بر بر تمام
اول زمان کیم اولدی وقت اشترا    حاله دک تقریر اولورسه ماجرا
تا که معلوم اوله ذات وسیرتم    کرچه اخر صورت اولدی صورتم
رنک دیکر اولدی لیکن جان پاک    رنک رودن خارج ارکان وخاک
صورتم ظاهر پرستان کم ایدر    آب نوشان ترک مشک وخم ایدر
جان شناسه یوق عدددن بیش وکم    اولدی غرق لجهٔ بی کیف وکم
روح محض اول جان بولندن جانی بیل    ایله تحصیل بصیرت متصل
عقل ایله اولدی ملک یکسان همان    ایتدی حکمت ایکی صورتده عیان
وار ملکده بال وپر مانند طیر    عقل ایسه بیبال وپر ایتمکده سیر
اولدی انلر ایکی یار دلپذیر    بر برینه ایکی هم طاعت ظهیر
هم ملک هم عقل اولوب فضل آله    آدمه اولدی معین وخیرخواه
نفس وشیطان اولدیلر ایکی عنود    آدمه هم دشمن اولدی هم حسود
آدمی صورت کورن اولدی بعید    سیرتی نورن کورن اولدی سعید
ایکی دیده اولدی انده کاربین    ایکی دیده کوردی الا که طین
بو بیان ایلر می خر طبعانه کار    کیم جهود انجیله ایتمز اعتبار
شیعه یه وصف عمر اولمز مفید    نغمهٔ بربط اصم اچون بعید
کوشهٔ دهده اکر وار ایسه کس    بونجه های وهو که ایتدم اکه بس
طالبان حقه خشت وسنک وخاک    حکم ناطقده اولور بر شرح پاک

بیان انکه حق تعالی هر چه داد وآفرید از سماوات وارض واعیان واعراض همه باستدعای حاجت آفرید خود را محتاج چیزی بباید کردن تا بدهد که ❁ امن یجیب المضطر اذا دعاه ❁ اضطرار کواه استحقاقست

حق تعالی سموات وارضین واعیان واعراضدن نه که خلق ایلدی ایسه عبادی برنسنه یه احتیاج تام ایله استدعای حاجت ایلیوب مواهب جلیله سنه وسیله اولمغیچون خلق ایلدیکه ❁ امن یجیب المضطر اذا دعاه ❁ مصداقنجه اضطرار شاهد استحقاق ایدیکن بیاندر

آن نیاز مریمی بود ست ودرد    که چنان طفلی سخن اغاز کرد
جزو او بی او برای او بکفت    جزو جزوت کفت دارد در نهفت
دست وپا شاهد شوندت ای رهی    منکری را چند دست وپا نهی
ور نباشی مستحق شرح وکفت    ناطقهٔ ناطق ترا دید وبخفت
هر چه رویید از پی محتاج رست    تا بیابد طالبی چیزی که جست
حق تعالی کر سماوات آفرید    از برای دفع حاجات آفرید

باعث اولدی مریمه درد ونیاز    طفل ایکن فرزندی اولدی نکته ساز
جزئیکیم نطق ایتدی حقنده انک    جزء جزءکده نهان سوز وار سنک
دست وپا ایلر شهادت چون سکا    نیچه بر انکاره وضع دست وپا
شرحه استحقاق بولمز سه ثبوت    ناطقه ناطق ایکن ایلر سکوت
هرنه وار محتاج اچون بولدی حصول    مطلبه طالب بوله تا کیم وصول
حق تعالی ایتدی خلق آسمان    دفع حاجات ایتمکه ایتدی همان

هر کجا دردی دوا آنجا رود   هر کجا فقری نوا آنجا رود
هر کجا مشکل جواب آنجا رود   هر کجا کشتیست آب آنجا رود
آب کم جو تشنکی آور بدست   تا بجوشد آب از بالا و پست
تا نزاید طفلک نازک کلو   کی روان کردد ز پستان شیر او
رو بدین بالا و پستیها بدو   تا شوی تشنه و حرارت را کرو
بعد از ان از بانک زنبور هوا   بانک آب جو بنوشی ای کیا
حاجت تو کم نباشد از حشیش   آبرا کیری سوی او می کشیش
کوش کیری آبرا تو می کشی   سوی زرع خشک تا یابد خوشی
زرع جان را کش جواهر مضمرست   ابر رحمت پر ز آب کوثرست
تا سقاهم ربهم آید خطاب   تشنه باش الله اعلم بالصواب

قنده درد اولسه دوا انده کیدر   قنده فقر اولسه نوا انده کیدر
قنده مشکل وار ایسه انده جواب   قنده زرع اولور سه جاری انده آب
تشنه اول کیم آب اوله صورتنما   پست و بالا تا که جوشان اوله ما
دوغمدقچه طفل پاکیزه دهن   بسته درپستان مادرده لبن
قیل یوری بالاو پستهسعی تمام   تشنه اول کسب حرارت قیل تمام
صیت زنبور هوادنصکره سن   نوش ایدرسن آب جوی صافدن
سبزه دن کمترد کلدر حاجتک   کیم اکا صو ویرمک اولدی عادتک
سعی ایدوب ایتمکده سن اجرای ما   زرع خشکه تا کله نشو و نما
مزرع جان کیم جواهر کانیدر   ابر رحمت کوثر جوشانیدر
تا سقاهم ربهم اوله خطاب   تشنه اول والله اعلم بالصواب

آمدن آن زن کافر با طفل شیرخواره بنزدیک مصطفی علیه السلام و ناطق شدن عیسی وار علیه السلام بمعجزات رسول الله صلی الله علیه وسلم

حضور فائض النور مصطفی یه صلی الله تعالی علیه وسلم بر کافره عورت طفل شیرخواره سیله کلوب طفل عیسی کبی رسالت و معجزاتنه ناطق بالحق اولدیغیدر

هم ازان ده یک زنی از کافران   سوی پیغمبر دوان شد ز امتحان
پیش پیغمبر در آمد با خمار   کودکی دو ماهه زن را در کنار
کفت کودک سلم الله علیک   یا رسول الله قد جئنا الیک
مادرش از خشم کفتش هی خموش   کیت افکند این شهادت را بکوش
این کیت آموخت ای طفل صغیر   که زبانت کشت در طفلی جریر
کفت حق آموخت انکه جبرئیل   در بیان با جبرئیلم من رسیل
کفت کو کفتا که بالای سرت   می نه بینی کن ببالا منظرت
ایستاده بر سر تو جبرئیل   مر مرا کشته بصد کونه دلیل
کفت می بینی تو کفتا که بلی   بر سرت تابان چو بدر کاملی
می بیاموزد مرا وصف رسول   زان علوم می رهاند زین سفول
پس رسولش کفت ای طفل رضیع   چیست نامت باز کو و شو مطیع
کفت نامم پیش حق عبد العزیز   عبد عزی پیش این یک مشت چیز
من ز عزی پاک و بیزار و بری   حق آنکه دادت این پیغمبری
کودک دو ماهه همچون ماه بدر   درس بالغ کفت چون اصحاب صدر
پس حنوط آنذم ز جنت در رسید   تا دماغ طفل و مادر بو کشید
هر دو میکفتند کز خوف سقوط   جان سپردن به برین بوی حنوط

قریه دن بر کافره عورت همان   ایتدی خیر المرسلینی امتحان
ایتدی پیغمبر حضورنده قرار   ایکی ایلق طفلن ایتمش درکنار
دیدی کودک سلم الله علیک   یا رسول الله قد جئنا الیک
مادری خشم ایله دیدی اول خموش   بو شهادت کیمدن اولدی زیب کوش
سا که کیملر ایتدی تعلیم ای پسر   طفل ایکن کلدی لسانکدن خبر
دیدی حق بیلدردی صکره جبرئیل   بو بیان حق ایچون اولدی دلیل
دیدی قنده دیدی بالای سرک   کورمز ایسک ایله عالی منظرک
جبرئیل ایتمش باشک اوزره قرار   با که ویردی یوز دلیل اعتبار
دیدیکم کوردکمی سن دیدی بلی   فرقکه پیرایه چون بدر جلی
با که تعلیمی ایتک وصف رسول   ایتدم اسفلدن بنی اعلایه وصول
دیدی پیغمبر که ای طفل رضیع   با که اسمک سویله کیم اولدک رفیع
ایتدی حق عبد العزیزی با که نام   عبد عزی دیر ایکن قوم لئام
ایلدم عزایی مردود دکنول   اول خدا حقی سنی ایتدی رسول
ایکی ایلق طفل ایکن چون بدر تام   بالغ و کامل کبی ایتدی کلام
اولدی جنتدن اودمده فتح باب   طفل و مادر اولدی اندن نفحه یاب
دیدیلر اولمقدن ایسه بی نصیب   جان ویرن بو نفحه یه اولدی مصیب

انکی را کش معرف حق بود | جامد و نامیش صد صدق بود
انکی را کش خدا حافظ بود | مرغ و ماهی مرورا حارس شود

آنکیم عرفانه حق توفیق ایدر | جامد و نامی آنی تصدیق ایدر
اگه کیم باری حفیظ و یار اولور | مرغ و ماهی آکه خدمتکار اولور

## ربودن عقاب موزهٔ رسول علیه السلام و بردن بر هوا ونگون کردن و از موزه مار سیاه فرو افتادن

اندرین بودند کاواز صلا | مصطفی بشنید از سوی علا
خواست آبی و وضو را تازه کرد | دست و رو را شست او زان آب سرد
هر دو پا شست و بموزه کرد رای | موزه را بربود یک موزه ربای
دست سوی موزه برد آن خوش خطاب | موزه را بربود از دستش عقاب
موزه را اندر هوا برد او چو باد | پس نگون کرد و ازان ماری فتاد
درفتاد از موزه یک مار سیاه | زان عنایت شد عقابش نیکخواه
پس عقاب آن موزه را آورد باز | گفت هین بستان و رو سوی نماز
از ضرورت کردم این گستاخیی | من ز ادب دارم شکسته شاخیی
وای کو گستاخ پایی می نهد | بی ضرورت کش هوا فتوی دهد
پس رسولش شکر کرد و گفت ما | این جفا دیدیم و خود این بود وفا
موزه بربودی و من درهم شدم | تو غمم بردی و من در غم بدم
گرچه هر غیبی خدا ما را نمود | دل دران لحظه بخود مشغول بود
گفت دور از تو که غفلت در تو رست | دیدنم آن غیب را هم عکس تست
مار در موزه ببینم در هوا | نیست از من عکس تست ای مصطفی
عکس نورانی همه روشن بود | عکس ظلمانی همه گلخن بود
عکس عبد الله همه نوری بود | عکس بیگانه همه کوری بود
عکس هر کس را بدان ای جان ببین | پهلوی جنسی که خواهی می نشین

## رسول اکرم علیه السلامک موزهٔ مبارکلرین بر عقاب قاپوب هواده سرنگون ایلدکده اچندن بر مار سیاه وحشت نمون دوشدیکی

ناکهان بو حال ایله صیت اذان | اولدی مسموع شه پیغمبران
گلدی صوتماایده تجدید وضو | دست و روی پاک ایتدی شست و شو
غسل رجلین ایلدکده اول نبی | قصد خفین اولدی اول دم مطلبی
دستنی صونده قده اول عالیجناب | موزه یی قاپدی الندن بر عقاب
موزه یه اولدی هواده ساز کار | سرنگون ایتدکده اندن دوشدی مار
موزه دن چون چیقدی بر مار سیاه | قصد عقاب اولدی حکم انتباه
موزه یی عقاب ایدوب رد نیاز | نطق حالی اشته قیل عزم نماز
وضع گستاخ اولدی بندن بالضرور | یوخسه ایمزدم ادب حدن مرور
وای اکا گستاخ ایده وضع قدم | بی ضرورت اوله مصحوب ندم
دیدی شکر ایدوب جناب مصطفی | بو جفا اولدی بزه عین وفا
موزه یی قاپدک بکا گلدی الم | بن غم آلوده سن ایتدک دفع غم
گوستردی گرچه غیبی باکه حق | گندیمه اولدی او دم شغل سبق
دیدی حاشا سنده غفلت اوله شان | عکس نور کلبن اولدم غیبدان
موزه ده ماری هوادن رؤیتم | عکس نور کدر دل خاصیتم
عکس نورانی اولور روشن مدام | عکس ظلمانی چو گلخن پرظلام
عکس عبد الله نور جان و دل | عکس بیگانه عما دراویله پل
هر کسک قیل عکسنی فرق یقین | فتنی جنس ایله اولورسک همنشین

## وجه عبرت گرفتن ازین حکایت و یقین دانستن که ان مع العسر یسرا

عبرتست این قصه ای جان مر ترا | تا که راضی باشی در حکم خدا
تا که زیرک باشی و نیکو گمان | چون ببینی واقعهٔ بد ناگهان
دیگران گردند زرد از بیم آن | تو چو گل خندان که سود و زیان
زانکه گل گر برگ برکش میکنی | خنده نگذارد و نگردد منثنی
گوید از خاری چرا افتم بغم | خنده را من خود ز خار آورده ام

## بو قصهٔ پرحصه دن عبرت ان مع العسر یسرا مصداقنجه تحصیل یقین و خبرت ایتمک بیانده در

اوله گور بو قصه دن عبرت فزا | حکم حقه تا اوله سنده رضا
اوله حتی حسن ظن و دافعه | سا که یوز گوستره سوء واقعه
زرد روی خوف اولنجه دیگران | اوله سن خندان دم سود و زیان
گیم گلک هر برگن ایتسک چاک چاک | خنده یی ترک ایلمزبی وهم دباک
دیر که رنج خاردن باکه نه غم | خنده یی بن خاردن ایتدم بهم

| | |
|---|---|
| هرچه از تو یاوه کردد از قضا | تو یقین دانکه خریدت از بلا |
| ما التصوف قال وجدان الفرح | فی الفواد عند اتیان الترح |
| آن عقابش را عقابی دانکه او | در ربود آن موزه را زان نیک خو |
| تا رهاند پاش را از زخم مار | ای خنک عقلی که باشد بی عثار |
| کفت لا تأسوا علی ما فاتکم | ان اتی السرحان واردی شاتکم |
| کان بلا دفع بلاهای بزرک | وان زیان دفع زیانهای سترک |

| | |
|---|---|
| هر نکیم سندن الور دست قضا | بیل یقین اولدی سکا دفع بلا |
| بیل تصوف اولدی وجدان فرح | قلبه کاهی عارض اولدقچه ترح |
| اول عقابی بیل او عقابه شبیه | کاتدی جلب موزهٔ ذات نبیه |
| پای پاکی کورمیه تا زخم مار | رشک او عقله کاوله اندن بی عثار |
| دیدی حکمه فوت اولان شیئه اسف | کوسفندک کرک ایده فرضا تلف |
| اول بلادن چوق بلالر دفع اولور | اول زیان ایله قضالر دفع اولور |

## استدعای آن مرد از موسی علیه السلام زبان بهایم وطیور

## حضرت موسی علیه السلامدن اول شخص ابلهک لسان بهایم وطیوری بکا تعلیم ایت دیو طلب واستدعا ایتدیکیدر

| | |
|---|---|
| کفت موسی را یکی مرد جوان | که بیاموزم زبان جانواران |
| تا بود کز بانک حیوانات ودد | عبرتی حاصل کنم در دین خود |
| چون زبانهای بنی آدم همه | در پی آبست ونان ودمدمه |
| بو که حیوانات را دردی دکر | باشد از تدبیر هنکام کذر |
| کفت موسی رو کذر کن زین هوس | کین خطر دارد بسی در پیش وپس |
| عبرت وبیداری از یزدان طلب | نه از کتاب واز مقال وحرف ولب |
| کرمتر شد مرد ازان منعش که کرد | کرمتر کردد همی از منع مرد |
| کفت ای موسی چو نور تو بتافت | هرچه چیزی بود چیزی از تو یافت |
| مر مرا محروم کردن زین مراد | لایق لطفت نباشد ای جواد |
| اینزمان قائم مقام حق توبی | یأس باشد کر مرا مانع شوی |
| کفت موسی یا رب این مرد سلیم | سخره کردستش مکر دیو رجیم |
| کر بیاموزم زیانکارش شود | ور نیاموزم دلش بد میشود |
| کفت ای موسی بیاموزش که ما | رد نکردیم از کرم هرکز دعا |
| کفت یا رب او پشیمانی خورد | دست خاید جامها را می درد |
| نیست قدرت هر کسی را سازوار | عجز بهتر مایهٔ پرهیزکار |
| فقر ازین رو فخر آمد جاودان | که بتقوی ماند دست نارسان |
| زان غنا وزان غنی مردود شد | که ز قدرت صبرها بدرود شد |
| از بلای نفس پر حرص وغمان | آدمی را عجز وفقر آمد امان |
| آن غم آید ز آرزوهای فضول | که بدان خو کرده است آن صید غول |
| آرزوی کل بود کل خواره را | کلشکر نکوارد آن بیچاره را |

| | |
|---|---|
| دیدی موسایی کلیمه بر جوان | جانورلر نطقن ایت تعلیم جان |
| صوت حیوانات اولوب باکه بدید | اوله دینمده نچه عبرت مزید |
| چون بنی آدم لسانی دمبدم | آب ونان آثارن ایلر زیب فم |
| بلکه حیوانانده درد دکر | اوله تدبیر کذرکهدن خبر |
| دیدی موسی وار یوری ایتمه هوس | بونده زیرا چوق خطر وار پیش وپس |
| حکمت وعرفانی حقدن قیل طلب | بی کتاب وبی مقال وحرف ولب |
| حرصی منع ایله انک اولدی فزون | منع ایله افزون اولور حرص درون |
| دیدی ای موسی اولوب تابنده نور | سندن ایتدی پرتو حکمت ظهور |
| ایلمه بن زاری محروم مراد | لطفکه لایق دکلدر ای جواد |
| نائب حقسن زمان پیغمبری | باکه منعک یأس اولور کوره حری |
| دیدی موسی یا رب اول مرد سلیم | اولمش انجق سخرهٔ دیو رجیم |
| ایلسم تعلیم اولور سودی زیان | ایلمزسم بد دل اولمق خود عیان |
| دیدی تعلیم ایله ای موسی که بز | کیم دعا ایلرسه مردود ایتمزز |
| دیدی یا رب اول ندامتکار اولور | جامه چاک ودستخای وزار اولور |
| هر کسه قدرتده یوق در اختیار | عجز اولور سرمایهٔ پرهیزکار |
| اول جهتدن فقر اولور فخر ابد | نارسایی اولدی تقوایه مدد |
| هم غنا ایله غنی مردود در | صبری قدرتله انک نابود در |
| نفس پر حرصک بلاسندن همان | آدمه عجز ایله فقر اولدی امان |
| غم ویرر اول شهیات فضول | عادت ایتمشدر انی اول صید غول |
| آرزوی کل اولور کلخوارده | کلشکر ذوقی یوق بیچاره ده |

وحی آمدن از حق تعالی بموسی علیه السلام که بیاموزش

اول شخصک استدیکنی یا بر مقدارنی تعلیم ایله دیو جناب

## چیزی که استند عامی کندیا بعضی ازان

کفت یزدان تو بده بایست او    برکشا در اختیار آن دست او
اختیار آمد عبادت را نمک    ورنه میکردد بنا خواه این فلک
کردش اورا نه اجرونی عقاب    کاختیار آمد هنر وقت حساب
جمله عالم خود مسبح آمدند    نیست از تسبیح چیزی مزدمند
تیغ در دستش نه از عجزش بکن    تا که غازی کردد او یا راه زن
زانکه کرمنا شد آدم ز اختیار    نیم زنبور عسل شد نیم مار
مؤمنان کان عسل زنبوروار    کافران خود کان زهری همچو مار
زانکه مؤمن خورد بکزیده نبات    تا چو نحلی کشت ریق او حیات
باز کافر خورد شربت از صدید    هم ز قوتش زهر شد بروی بدید
اهل الهام خدا عین الحیات    اهل تسویل هو اسم الممات
در جهان این مدح و شاباش و زهی    ز اختیارست و حفاظ آکهی
جمله رندان چونکه در زندان بوند    متقی و زاهد و حق خوان شوند
چونکه قدرت رفت کاسد شد عمل    هین که تا سرمایه نستاند اجل
قدرتت سرمایهٔ سود است هین    وقت قدرت را نکه دار و ببین
آدمی بر خنک کرمنا سوار    در کف درکش عنان اختیار
باز موسی پند داد او را بمهر    که مرادت زرد خواهد کرد چهر
ترک این سودا بکو وز حق بترس    دیو دادستت برای مکر درس

## قانع شدن آن مرد طالب بتعلیم زبان مرغ خانکی و سک و اجابت موسی علیه السلام

کفت باری نطق سک کو بر درست    نطق مرغ خانکی کاهل پرست
کفت موسی هین تو دانی رو رسید    نطق این هر دو شود بر تو پدید
بامدادان از برای امتحان    ایستاد او منتظر بر آستان
خادمه سفره بیفشاند و فتاد    پارهٔ نان بیات آثار زاد
در ربود آنرا خروسی چون کرو    کفت سک کردی تو بر ما ظلم رو
دانهٔ کندم توانی خورد من    عاجزم در دانه خوردن در وطن
کندم و جو را و باقی حبوب    میتوانی خورد و من نی ای طروب
این لب نانی که قسم ماست آن    می ربایی این قدر را از سکان

## جواب دادن خروس سک را

## حق تعالیدن موسی علیه السلامه وحی کلدیکن بیاندر

دیدی حق سن قیل رجاسن معتبر    ایله دست اختیارن کارکر
اختیار اولدی عبادتده نمک    یوخسه حکم جبر اولور دور فلک
اقتضا ایتمزدی اجر و عقاب    اختیار اولدی هنر وقت حساب
جمله عالم خود مسبح اولدیلر    لیک یوق تسبیح جبریده اثر
برکسک ویردستنه شمشیر سن    کورکه اول غازی اولور یا راهزن
آدمه اولدی کرامت اختیار    نصفی زنبور عسل در نصفی مار
مؤمنان کان عسل زنبوروش    کافران چون مارکان زهر و غش
ایتدی مؤمن میل احلای نبات    ریقی اولدی نحل وش آب حیات
اولدی کافر شربت اشام صدید    تلخی قوت ایله زهر اولدی بدید
اهل الهام خدا عین الحیات    اهل تسویل هو اسم الممات
بو جهانده مدح و استحسان کار    اولدی آکاهی و کسب و اختیار
جمله رندان چونکه در زندان اولور    متقی و زاهد و حق خوان اولور
چونکه قدرت کتدی کاسد در عمل    حافظ سرمایه اول قبل الاجل
قدرتک سرمایهٔ سودا اولدی بل    کوزله وقت قدرتی محفوظ قیل
رخش کرمنایه آدم در سوار    زیب کف اکه عنان اختیار
دیدی موسی ایلیوب پند نکو    بو مراد ایله اولورسن زرد رو
کچ بو سودادن کرکدر خوف حق    ساکه شیطان مکری درس دق ولق

## اول مرد طالب خانه ده کی خروس و کلبک لسانته قانع اولمغله موسی علیه السلامک اجابتیدر

دیدی نطق کلب ایله مرغک که هم    خانه ده باری لسانن اوکره نم
دیدی موسی ساکه بیریب و کمان    بوایکی جنسک اولور نطقی عیان
برسحر اول کس برای امتحان    منتظر اولدی مقیم آستان
جاریه اولدی اودم سفره فشان    ایلدی ایثار نانپاره همان
قاپدی اول نان ریزه یی چونکم خروس    دیدی کلب ایتدک بکا ظلم عبوس
دانهٔ کندم اولور ساکه غذا    باکه مشکل دانه ایله اغتذا
اربه و بغدای و باقی هر حبوب    باکه ناممکن سکا مرغوب و خوب
کسرهٔ نان کیم اولور بذل کلاب    نهب و جلبه سعی ایدرسن بی حجاب

## خروسک کلبه جوابیدر

پس خروش کفت تن زن غم مخور    که خدا بدهد عوض زینت دکر
اسب این خواجه سقط خواهد شدن    روز فردا اسیر خور کم کن حزن
مرسکانرا عید باشد مرک اسب    روزیء وافر بود بی جهد و کسب
اسبرا بفروخت چون بشنید مرد    پیش سک شد آنخروش روی زرد
روز دیکر همچنان نانرا ربود    آنخروس و سک بر واب برکشود
کای خروس عشوه ده چندان دروغ    ظالمی و کاذبی و بی فروغ
اسب کش کفتی سقط کردد کجاست    کور اختر کوی و محرومی زراست
کفت او را آن خروس باخبر    که سقط شد اسب او جای دکر
اسبرا بفروخت جست او از زیان    آن زیان انداخت او بر دیکران
لیک فردا استرش کردد سقط    مرسکانرا باشد آن نعمت فقط
زود استررا فروشید آن حریص    یافت از غم وز زیان اندم محیص
روز ثالث کفت سک با آنخروس    ای امیر کاذبان باطبل و کوس
کفت او بفروخت استررا شتاب    کفت فردایش غلام آید مصاب
چون غلام او بمیرد نانها    بر سک و خواهنده ریزند اقربا
این شنید و آن غلامشرا فروخت    رست از خسران و رخ بر فروخت
شکرها میکرد و شادیها که من    رستم از سه واقعه اندر زمن
تا زبان مرغ و سک آموختم    دیدهٔ سوء القضا را دوختم

## خجل کشتن خروس پیش سک بسبب دروغ شدن دران سه وعده

روز دیکر آن سک محروم کفت    کای خروس ژاژخا کو طاق و جفت
چند چند آخر دروغ و مکر تو    خود نپرد جز دروغ از وکر تو
کفت حاشا از من و از جنس من    که بکردیم از دروغی ممتحن
ما خروسان چون مؤذن راست کوی    هم رقیب آفتاب و وقتجوی
پاسبان آفتابیم از درون    کر کنی بالای ما طشتی نکون
پاسبان آفتابند اولیا    در بشر واقف ز اسرار خدا
اصل ما را حق پی بانک نماز    داد هدیه آدمی را در جهاز
کر بناهنکام سهوی مان رود    در اذان آن مقتل ما میشود
کفت ناهنکام حی علی الفلاح    خون ما را میکند خوار و مباح
آنکه معصوم آمد و پاک و غلط    آن خروس جان وحی آمد فقط

پس خروس اکه دیدی سن چکمه غم    غیری یوزدن حق عوض ایلر کرم
خواجه نک اسبی اولور مرکه اسیر    روز فرداده اولورسن سنده سیر
عید اولور جمله کلابه مرک اسب    قسمت وافر اولور بی جهد و کسب
صاتدی اسبی چون ایشتدی آنی مرد    کلب ایله قالدی خروس روی زرد
روز دیکر قاپدی نانی چون خروس    لبکشا اولدی دیدی کلب عبوس
ای خروس عشوه کر تاکی دروغ    ظالم و کاذبسن اولدک بیفروغ
اسب مرده قنده در قلابسن    طوغریدن محروم بر کذابسن
دیدی آکه اول خروس غم زده    کتدی اسب اما که ملک غیرده
اسبی بیع ایله زیان ایتدی سد    اول زیانی غیره ایتدی نامزد
لیک فردا استری اولسه کرک    بونجه کلبک طعمه سی اولسه کرک
استری صاتدی همان دم اول حریص    اول زیاندن بولدی غمنجه محیص
روز ثالث اول خروسه دیدی سک    ای امیر کاذبان واهل شک
دیدی بیع استره ایتدی شتاب    لیک اولور فردا غلام امر خراب
نیجه نانلر اول غلام ایچون همان    اوله مبذول کلاب و سائلان
چون ایشتدی اول غلامی صاتدی هم    اولدی کویا رسته خسران و غم
شکر و شادی ایتدی دیدی بیکمان    اوچ بلادن اولدم آزاده همان
کیم زبان مرغ و سکدن فهم حرف    دیدهٔ سوء القضایی ایتدی صرف

## وعد ایتدیکی اوچ نسنه نک تخلفندن خروسک کلب یاننده خجل اولدیغیدر

کلب محروم ارته سی کون دیدی آه    ای خروس ژاژخای کج نکاه
تا بکی مکر و دروغ بی فروغ    اوچمز الا آشیانکدن دروغ
دیدی حاشا بنم جنسم دخی    کذب ایله اولمز شبیه دوزخی
بز اولوب همچون مؤذن راست کو    ایلرز شمس ایله وقتی جست و جو
آفتابه پاسبانز از درون    اوستمزده اولسه ده طشت نکون
آفتابه پاسباندر اولیا    کیم بشرده واقف سر خدا
صوتمز حق ایتدی کلبانک نماز    تا مهیا اوله اصحاب نیاز
سهو ایله بیوقت اولورسه صوتمز    ایلر اول ایجاب قتل دفوتمز
بی محل حیوا ایا اهل الفلاح    قانمز ایلر بزم خوار و مباح
اولکه اولدی پاک و معصوم غلط    اول خروس جان وحی اولدی فقط

آن غلامش مرد پیش مشتری … شد زیان مشتری آن یکسری
او گریزانید مالش را ولیک … خون خود را ریخت اندر باب نیک
یک زیان دفع زیانها میشدی … جسم و مال ماست جانها را فدی
پیش شاهان در سیاست گستری … میدهی تو مال و سر را می خری
اعجمی چون گشته اندر قضا … می گریزانی ز داور مال را

## خبر کردن خروس از مرگ خواجه

لیک فردا خواهد او مردن یقین … گاو خواهد کشت وارث در حنین
صاحب خانه بخواهد مرد و رفت … روز فردا نک رسیدت لوت زفت
پارهای نان و لالنگ طعام … در میان کوی یابد خاص و عام
گاو قربانی و نانهای تنک … بر سگان و سائلان ریزد سبک
مرگ اسب و استر و مرگ غلام … بد قضا گردان این مغرور خام
از زیان مال و درد آن گریخت … مال افزون کرد و خون خویش ریخت
این ریاضتهای درویشان چراست … کان بلا بر تن بقای جانهاست
تا بقای خود نیابد سالکی … چون کند تن را سقیم و هالکی
دست کی جنبد بایثار و عمل … تا نه بیند داده را جانش بدل
آنکه بدهد بی امید سودها … آن خدایست آن خدایست آن خدا
یا ولی حق که خوی حق گرفت … نور گشت و تابش مطلق گرفت
کو غنی است و جز او جمله فقیر … کی فقیری بی عوض گوید که گیر
تا نه بیند کودکی که سیب هست … او پیاز گنده را ندهد ز دست
این همه بازار بهر این غرض … برد کانها شسته بر بوی عوض
صد متاع خوب عرضه می کنند … واندرون دل عوضها می تنند
یک سلامی نشنوی ای مرد دین … که نگیرد آخرت آن آستین
بی طمع نشنیده ام از خاص و عام … من سلامی ای برادر والسلام
جز سلام حق هین آنرا بجو … خانه خانه جا بجا و کو بکو
از دهان آدمی خوش مشام … هم پیام حق شنودم هم سلام
وین سلام باقیان بر بوی آن … من همی نوشم بدل خوشتر ز جان
زان سلام او سلام حق شدست … کاتش اندر دودمان خود زدست
مرده است از خود شده زنده برب … زان بود اسرار حقش در دو لب
مردن تن در ریاضت زندگیست … رنج این تن روح را پایندگیست

مشتریده مرده اولدی اول غلام … کیم زیاندن مشتریدر تلخکام
مالنی ایتدی صیانت اول ولی … کندی قانن دوکدی فهم ایت مجملی
چوق زیانی بر زیان ایلر ادا … جانلره جسم ایله مال اولدی فدا
میر و شاهانه دم اخذ و نکال … قورتارر باشن ایدن ایثار مال
چون قضا ایلرسکا عزم بلیغ … منعمکدن مالی ایلرسن دریغ

## خروسک موت خواجه دن خبر ویردیکیدر

لیک فردا خواجه دنیادن گیدر … وارثی برگاو ایله قربان ایدر
چونکه صاحب خانه ایلر عزم خاک … ایرته سی مبذول اولور چوق نقل پاک
لقمه لقمه نان و انواع طعام … کوچه ده اولور غذای خاص و عام
نان و لحم گاو قربان سربسر … سائلان ایله کلابی سیر ایدر
موت اسب و استر و عبد رضا … اولدی اول مغرورا چون دفع قضا
مال دردندن ایدوب رد زیان … مالن افزون ایتدی اما گیتدی جان
بو ریاضتلرله درویشان عیان … جسمنی افنا ایدر ابقای جان
تا بقاسن ایتمیه سالک شعار … نیچون ایلر جسمنی زرد و نزار
هر عملده بذل وجوده وار مزال … گورمه ویردکلرین جانه بدل
بی عوض اولکم ایدر فضل و عطا … اول خدادر اول خدادر اول خدا
یا ولی حق که خلق حق ایله … نور اوله اول تابش مطلق ایله
اول غنیدر ماسوا جمله فقیر … بیعوض ایتمز فقیر احسان سیر
گورمیه تا کودک نوساله سیب … اول قومز الدن پیازی بی فریب
جمله بازار اولدی مرهون غرض … هر دکان اهلی ایدر قصد عوض
ایلیوب بونجه متاع خوبی عرض … دلدن ایلر چوق عوض تخمین و فرض
بر سلام بیغرض یوقدر ولی … وار انک ضمننده تکالیف جلی
بی طمع ایتمز افاده خاص و عام … بر سلامی ای برادر والسلام
حق سلامی اولدی انجق بی علل … خانه خانه فیض بخش هر محل
آدم معنی دهاندن مدام … هم پیام حق ایشتدم هم سلام
اول شمیم ایله سلام باقیان … قلبه تأثیر ایله اولدی نوش جان
حق سلامندن سلامی ای عزیز … دودمان نفسه اولدی شعله خیز
حق ایله باقی ویر نفسه فنا … اول سببدن سر حقه آشنا
موت جسم اولدی ریاضتده حیات … تن فنا بولسه گلور روحه ثبات

## دو یدن آن شخص بسوی موسی علیه السلام بزینهار چون از خروس خبر مرک خود شنید

کوش بنهاده بدآن مرد خبیث / میشنود او از خروش آن حدیث
چون شنید اینها دوان شد تیز و تفت / بر در موسی کلیم الله رفت
رو همی مالید در خاک او زبیم / که مرا فریاد رس زین ای کلیم
کفت رو بفروش خود را و بره / چونکه استا کشتهٔ بر جه ز چه
بر مسلمانان زیان انداز تو / کیسه و همیانها را اکن دو تو
من درون خشت دیدم این قضا / که در آیینه عیان شد مر ترا
عاقل اول بیند آخر را بدل / اندر آخر بیند از دانش مقل
باز زاری کرد ای نیکو خصال / مر مرا در سر مزن در رو ممال
از من آن آمد که بودم ناسزا / ناسزایم را تو ده حسن الجزا
کفت تیری جست از شست ای پسر / نیست سنت کاید آن واپس بسر
لیک در خواهم ز نیکو داوری / تا که ایمان آن زمان با خود بری
چونکه ایمان برده باشی زندهٔ / چونکه با ایمان روی پایندهٔ
هم دران دم حال خواجه بکشت / تا دلش شورید و آورد طشت
شورش مرکست نی هیضهٔ طعام / قی چه سودت دارد ای بدبخت خام
چار کس بردند تا سوی وثاق / ساق میمالید او بر پشت ساق
پند موسی نشنوی شوخی کنی / خویشتن بر تیغ پولادی زنی
شرم ناید تیغ را از جان تو / آن تست این ای برادر آن تو

## دعا کردن موسی علیه السلام آن شخص را تا با یمان رود از دنیا

موسی آمد در مناجات آن سحر / کای خدا ایمان از و مستان مبر
پادشاهی کن بدو بخشا که او / سهو کرد و خیره رویی و غلو
کفتمش این علم نی در خورد تست / دفع پندارید کفتم را و سست
دست را بر اژدها آنکس زند / که عصا را دستش اژدها کند
سر غیب آنرا سزد آموختن / که ز کفتن لب تواند دوختن
در خور دریا نشد جز مرغ آب / فهم کن والله اعلم بالصواب
او بدریا رفت و مرغابی نبود / کشت غرقه دست کیرش ای ودود

## اجابت کردن حق تعالی دعای موسی علیه السلام

## خبر موتنی خروسدن ایشیدوب نداماتله اول شخصک موسی علیه السلامه فریاد کنان سرعتله عزیمت ایتدیکیدر

چون قولق طوتدی او شخص پرصر / اول خروسک آلدی قولاندن خبر
ایتدی مسموعاتی اندن رفع شک / کتدی موسای کلیم اللهه دک
خاکپایینه ایدوب رومال بیم / دیدی باکه لطف و داد ایت ای کلیم
دیدی وار صات کندیکی ایله رها / چونکه استاد اولدک ایت رد قضا
سن زیانک قیل مسلمانانه بار / کیسه و همیانک ایله ساز کار
بو قضایی باکه خشت ایتدی بیان / سن ایسه آیینه ده کوردک عیان
آخری اول کورر عاقل اولن / آخره ناظر فقط غافل اولن
یینه فریاد ایتدیکم ای خوشخصال / باکه توبیخ ایله ایتمه کوشمال
کلدی بندن کرچه کار ناسزا / ناسزایه ایله سن حسن جزا
دیدی شستندن چو تیر ایتدی طلوع / تیر جسته بردخی ایتمز رجوع
لیکن اولسون ایلیم حقدن رجا / ساکه ایمان و امان ایتسون عطا
چونکه ایمان ایله ثابتدر حیات / چون رفیق ایمان اوله بولدک ثبات
خواجه‌یه کلدی او دم تغییر حال / شورش دل ویردی طشته مجال
حال موت ایتدی نه معده رنجشی / قی و استفراغک انده یوق ایشی
خانه سینه چار کسله ایتدی نقل / ساق بر ساق اولدی ادراک و عقل
پند موسی ایتمدی ساکه اثر / کندک ایتدک تیغ پولاده سپر
شرم ایدرمی تیغ جانکدن سنک / کندی کسبکدر خطای روشنک

## موسی علیه السلام اول شخص ایمانله کتمه سیچون دعا ایتدیکیدر

باشلدی موسی مناجاته سحر / ربّنا ایماننه ویرمه خطر
رحمتکله قیل اکا عفو و عطا / ایتدی اول کستاخی و سهو و خطا
دیدم اول علمیله یوق ساکه مساس / قولمی دفع و دریغ ایتدی قیاس
اژدهایه دست اول القا ایدر / کیم عصاسن الده اژدها ایدر
اکه در تعلیم اسرار نهان / کفت و کودن ایلیه ختم دهان
بحره جرأت ایتمز الا مرغ آب / طوت سوزم والله اعلم بالصواب
کتدی بحره کرچه مرغابی دکل / دستکیر اولدی اوله غرق اول خسته دل

## حق تعالی دعای موسی علیه السلامی قبول ایتدیکیدر

گفت بخشیدم بدو ایمان نعم — ور تو خواهی این زمان زندش کنم
بلکه جمله مردکان خاک را — این زمان زنده کنم بهر ترا
گفت موسی این جهان مردنست — آن جهان انگیز کانجا روشنست
اینفنا جا چون جهان بود نیست — بازگشت عاریت پس سود نیست
رحمتی افشان برایشان هم کنون — در نهان خانهٔ لدینا محضرون
تا بدانی که زیان جسم و مال — سود جان باشد رهاند از وبال
پس ریاضت را بجان شو مشتری — چون سپردی تن بخدمت جان بری
ور ریاضت آیدت بی اختیار — سر بنه شکرانه ده ای کامیار
چون حقت داد آن ریاضت شکر کن — تو نکردی او کشیدت ز امر کن

دیدی حق ایمان ایتدم مأمنی — استرایسک ایلیم احیا آنی
بلکه جمله مردکانی بی کمان — بن سنکچون ایلرم زنده همان
دیدی موسی بو جهان موتدر — اول جهان پر علت و بی فوتدر
چونکه بود ار فنا نابوددر — مستعیر عاریت بی سوددر
اولسون اهل رحمت و فضل فزون — جمله حضارلدینا محضرون
اوله معلومک زیان جسم و مال — سود جانه در رسد آفات و وبال
پس ریاضت ایله ایله اتصاف — تن که خدمتکار اوله جان اولدی صاف
اولریاضت کیم اولور بی اختیار — قیل تشکر ایده کور تسلیم یار
داد حقدر اول ریاضت شاکر اول — امر کن دن ساکه اولدی ظاهر اول

## حکایت آن زنی که فرزندش نمی زیست بنالید جواب آمد که این عوض ریاضت تست و بجای جهاد مجاهد انست ترا

## بو اول زنک حکایتیدر که فرزندی معمر اولمدیغندن حق جل و علا جنابنه تضرع و نالش ایتدیکنده بوسنک ریاضتک عوضی اولوب جهاد و مجاهده منزله سنده دیو جواب کلدیکیدر

آن زنی هر سال زاییدی پسر — بیش از شش مه نبودی عمر ور
یا سه مه یا چار مه گشتی تباه — ناله کرد آن زن که افغان ای اله
نه مهم بارست و سه ماهم فرح — نعمتم زوتر رو از قوس قزح
پیش مردان خدا کردی نفیر — زین شکایت آن زن از درد نذیر
بیست فرزند اینچنین در کور رفت — آتشی در جان او افتاد تفت
تا شبی بنمود او را جنتی — باغی سبزی خوشی بی صنعتی
باغ گفتم نعمت بی کیف را — کاصل نعمتهاست و مجمع باغها
ورنه لا عین رأت چه جای باغ — گفت نور غیب را یزدان چراغ
مثل نبود آن مثال آن بود — تا برد بوی آنکه او حیران بود
حاصل آن زن دید آنرا مست شد — زان تجلی آن ضعیف از دست شد
دید در قصری نبشته نام خویش — آن خود دانستش آن محبوب کیش
بعد از ان گفتند آن نعمت وراست — کو بجانبازی بجز صادق نخواست
خدمت بسیار می بایست کرد — مر ترا تا بر خوری زین چاشت خورد
چون تو کاهل بودی اندر التجا — آن مصیبتها عوض دادت خدا
گفت یا رب تا بصد سال و فزون — اینچنینم ده بریز از من تو خون
اندران باغ او چو آمد پیش پیش — دید در وی جمله فرزندان خویش
گفت از من کم شد از تو کم نشد — بی دو چشم غیب کس مردم نشد

هر سنه بر زن طوغردقده پسر — عمری التی آیه وارمزدی مکر
کیم اولوردی اوچ یا درت آیده تباه — اول زن ایتدی ناله دیدی یا اله
بو طقوز آی بار اولوب اوچ آی فرح — نعمتم سرعتله مستور ترح
پیش مردان الهیده او زن — بو شکایتله اولوردی ناله زن
بیست فرزندی اولوب تحت التراب — جانن ایتدی آتش فرقت کباب
تا که برشب دو شده کوردی جنتی — باغ باقی روضهٔ بی صنعتی
نعمت بی کیفه تعبیر اولدی باغ — کیم او در اصل نعم نور چراغ
یوخسه لا عین رأت در وصف اکا — کیم چراغه نور غیب اولدی ادا
اکه مثل اولمز اولور انجق مثال — نشوه یاب شیمه در اصحاب حال
حاصلی اول زن کورنجه اولدی مست — اول تجلیدن اولوب بیپا و دست
کوردی بر قصره یازلمش نامنی — ایتدی افزون اشتیاق و کامنی
دیدیلر صکره بو نعمت آکه در — اوله جانی بذل رب مقتدر
خدمت بسیار لازم ایدی تا — کیم نصیب اوله بو احسان و عطا
کاهل اولدک ایتمدک کسب غرض — بو مصیبتلرله ویردی حق عوض
دیدی یا رب تا نیچه سال فزون — بویله قیل اولسون دروتم غرق خون
ایتدی اول باغی تماشایه خرام — انده کوردی جمله اولادن تمام
دیدی بندن کم سکا مبهم دکل — بی دو چشم غیب اولن آدم دکل

تو نکردی فصد از پسنی دوید    خون افزون تا زتب جانت رهید
مغز هر میوه بهست از پوستش    پوست دان تن را و مغز آن دوستش
مغز نغزی دارد آخر آدمی    یکدمی آنرا طلب گر زان دمی

ایتمدک فصد اولدیغی خونفشان    دفع خون اولدی سکا بندن امان
مغز میوه اولدی قشردن لطیف    پیلکه تن قشر اولدی جان لب شریف
آدمیده مغز نغز اولدی خفی    قیل طلب سنده او مغز اشرفی

## درآمدن حمزه رضی الله عنه در حرب بی زره

## حضرت حمزه رضی الله عنه زرهدن معرا جنکه کلدکلریدر

اندر آخر حمزه چون در صف زدی    بی زره سرمست در غزو آمدی
سینه باز و تن برهنه پیش پیش    در فکندی در صف شمشیر خویش
خلق پرسیدند کای عم رسول    ای هزبر صف شکن شاه فحول
نی تو لا تلقوا بایدیکم الی    تهلکه خواندی ز پیغام خدا
پس چرا تو خویش را در تهلکه    می دراندازی چنین در معرکه
چون جوان بودی وزفت و سخت زه    تو نمی رفتی سوی صف بی زره
چون شدی پیر و ضعیف و منحنی    پردهای لاابالی می زنی
لاابالی وار با تیغ و سنان    می نمایی دار و گیر امتحان
تیغ حرمت می ندارد پیر را    کی بود تمییز تیغ و تیر را
زین نسق غمخوارگان بیخبر    پند می دادند او را از غیر

حمزه اول مرد صف صولتنما    بی زره چون ایلدی قصد غزا
تن برهنه سینه و بازو عیان    کیم اولوردی صف شمشیره روان
خلق اکا دیرلردی ای عم رسول    ای هزبر صف شکن شاه فحول
اولدی لا تلقوا بایدیکم الی    تهلکه بابنده فرمان خدا
پس نیچون درسنده قصد مهلکه    کیم ایدرسن بویله عزم معرکه
سن جوان ایکن قوی و سخت زه    کیتمزایدک صف جنکه بی زره
شمدی پیر اولدک ضعیف و منحنی    لاابالی کوستررسن سن سنی
لاابالی معرض تیغ و سنان    ساکه اولدی جلوه گاه امتحان
تیغ ایتمز حرمت پیر عزیز    اولدی بی تمییز تیغ و تیر تیز
بویله بویله مشفقان بیخبر    اکه پند مهر و غیرت ایتدیلر

## جواب حمزه رضی الله عنه مر خلق را

## حمزه رضی الله عنهک بی زره جنکه کتدیکنی خلقه جواب ویردیکیدر

گفت حمزه چونکه بودم من جوان    مرگ می دیدم وداع این جهان
سوی مردن کس برغبت کی رود    پیش اژدرها برهنه کی شود
لیک از نور محمد من کنون    نیستم این شهر فانی را زبون
از برون حس لشکرگاه شاه    پر همی بینم ز نور حق سپاه
خیمه در خیمه طناب اندر طناب    شکر آنکه کرد بیدارم ز خواب
آنکه مردن پیش چشمش تهلکه ست    نهی لا تلقوا بگیرد او بدست
وانکه مردن پیش او شد فتح باب    سارعوا آید مر او را در خطاب
الحذر ای مرگ بینان بارعوا    العجل ای حشر بینان سارعوا
الصلا ای لطف بینان افرحوا    البلا ای قهر بینان اترحوا
هر که یوسف دید جان کردش فدا    هر که گرگش دید برگشت از هدا
مرگ هر یک ای پسر همرنگ اوست    پیش دشمن دشمن و بر دوست دوست
پیش ترک آینه را خوش رنگیست    پیش زنگی آینه هم زنگیست
آنکه می ترسی ز مرگ اندر فرار    آن ز خود ترسانی ای جان هوشدار

دیدی حمزه بن جوان ایکن عیان    ترک عالم باکه موت ایدی همان
اولمغه کیمسه دکل رغبت نما    جلوه گاه اولسونمی پیش اژدها
لیک بن نور محمددن بودم    کندیمی مغلوب فانی ایلمم
ماورای حس لشکرگاه شاه    باکه ظاهر نور حقدن بر سپاه
خیمه در خیمه طناب اندر طناب    شکر اکا کایتدی بنی بیدار خواب
اولکه اولدی تهلکه اولمک اکا    امر لا تلقوبه لازم اقتدا
اولکه موت اولدی اوکنده فتح باب    سارعوا در اکه اعلای خطاب
مرگ بینانه گرکدر احتیاط    عاقبت بینان ایچون شوق و نشاط
لطف بینانه فرحدر الصلا    قهر بینانه ترحدر رسم بلا
یوسفی کیم کوردی جان ایلر فدا    کیم کورر کورکی ایدر ترک هدا
موت اولور هر کسده رنک اتصاف    کوسترر نیک و بدی مرآت صاف
روی خوب آینه ده محبوبدر    روی زنکی رنک نامرغوبدر
موتدن کیم سنده وار خوف و فرار    بیل سنی تخویف ایدر زشتی کار

روی زشت تست نی رخسار مرگ / جان تو همچون درخت و مرگ برگ
از تو رستست ار نکویست ار بدست / ناخوش و خوش هر ضمیرت از خودست
گر بخاری خستهٔ خود کشتهٔ / ور حریر و قز دری خود رشتهٔ
لیک نبود فعل همرنگ جزا / هیچ خدمت نیست همرنگ عطا
مزد مزدوران نمی ماند بکار / کان عرض وین جوهرست و پایدار
آن همه سختی و زورست و عرق / وین همه زرست و سیمست و طبق
گر ترا آید ز جایی تهمتی / کرد مظلومت دعا در محنتی
تو همی گویی که من آزاده ام / بر کسی من تهمتی ننهاده ام
تو گناهی کردهٔ شکل دگر / دانه کشتی دانه کی ماند به بر
او زنا کرد و جزا صد چوب بود / گوید او من کی زدم کس را بعود
نی جزای آن زنا بود این بلا / چوب کی ماند زنا را در خلا
مار کی ماند عصا را ای کلیم / درد کی ماند دوا را ای حکیم
تو بجای آن عصا آب منی / چون بیفکندی شد آن شخص سنی
یار شد یا مار شد آن آب تو / زان عصا چونست این اعجاب تو
هیچ ماند آب آن فرزند را / هیچ ماند نیشکر مر قند را
چون سجودی یا رکوعی مرد کشت / شد سجود او در آن عالم بهشت
چونکه پرید از دهانش حمد حق / مرغ جنت ساختش رب الفلق
حمد و تسبیحت نماند مرغ را / گرچه نطفهٔ مرغ بادست و هوا
چون ز دستت رست ایثار و زکات / گشت این دست آنطرف نخل و نبات
آب صبرت جوی آب خلد شد / جوی شیر خلد مهر تست و ود
ذوق طاعت گشت جوی انگبین / مستی و شوق تو جوی خمر بین
این سببها آن اثرها را نماند / کس نداند چونش جای آن نشاند
این سببها چون بفرمان تو بود / چار جو هم مر ترا فرمان نمود
هر طرف خواهی روانش میکنی / آن صفت چون بد چنانش میکنی
چون منیٔ تو که در فرمان تست / نسل آن در امر تو آیند چست
میرود در امر تو فرزند تو / که منم جزوت که کردی اش گرو
آن صفت در امر تو بود اینجهان / هم در امر تست آن جوها روان
آن درختان مر ترا فرمان برند / کان درختان از صفاتت با برند
چون با مر تست اینجا این صفات / پس در امر تست آنجا آن جزات
چون ز دستت زخم بر مظلوم رست / آن درختی گشت از و زقوم رست

زشتیء رویکدر اول مونک دکل / جانک اول صورتدن اولدی منفعل
سنده منبعت هر نه ایسه نیک و بد / ناخوش و خوش اولدی سندن کسب ید
خسته حال خار ایسک سنسن دیکن / گر حریر و قز اولور سه یینه سن
لیکن اولمز فعل همرنگ جزا / خدمت اولمز هیچ بر وفق عطا
اجرت عامل دکل مانند کار / اول عرض بو جوهر اولدی پایدار
کیم عمل سختی و زور ایله عرق / اجر ایسه سیم و زر و دلکش ورق
بر محلدن کلسه بر تهمت سکا / بیل که مظلوم ایلمشدر بد دعا
کمسه یه دیرسن بن آزار ایتمدم / کمسه یی تهمتله بیزار ایتمدم
بر گناه ایتدک ولی شکل دگر / دانهٔ کشته دکل عین ثمر
اولدی زانی یه جزا صد چوب حد / دیرمی اول بن ایتمدم ضرب احد
بو بلا اولدی زنا ایچون جزا / چوبی بکزتمک زنا یه ناسزا
مار بکزرمی عصا یه ای کلیم / درد بکزرمی دوا یه ای حکیم
سن عصا حکمنده بر قطرهٔ منی / چونکه دوشدک اولدی بر شخص سنی
سنده یار اوله یا مار اوله او آب / اول عصادن پس نیچون در ارتیاب
هیچ بکزرمی صویه فرزنده باق / نیشکر مانندی اولور قنده باق
یا سجود و یا رکوع ایتسک اگر / اول سجود اولور بهشت معتبر
کلسه پروازه دهندن حمد حق / مرغ جنت خلق ایدر رب الفلق
حمد و تسبیحک دکل مانند طیر / نطفهٔ مرغ اولدی گرچه باد سیر
ویرسه دستک یا تصدق یا زکات / اول زکات انده اولور نخل و نبات
آب جوی خلد اولور صبرک سنک / یعنی عین شیر مهر و شنک
ذوق طاعت اولدی جوی انگبین / عین صهبا قوللغه شوق و حنین
بو سببلر اولمز اول آثاره شان / کمسه بیلمز نیچه در انده نشان
بو سببلر اولدی امرکده بدیع / چار جو پس امرکه اولدی مطیع
جانب مطلوبه ایلرسن روان / هر نه ایسه وصفی ایلر عیان
نطفه کیم فرمانکه سر داده در / اول ظهور نسل ایچون آماده در
امرکه منقاد اولور فرزند تو / کیم سنک جزءکدر ایتمشدک گرو
اول صفت امرکله دنیاده عیان / پس اولور امرکله اول جولر روان
اول اغجلر ایتدی فرمانک مدار / پس صفاتکدن اولورلر میوه دار
بو صفات امرکله بونده خود نما / پس سنک امرکده در انده جزا
چونکه بر مظلوم اوله زخمکله زار / بر اغاج اولدیکه زقوم آکه بار

چون زخشم آتش تو در دلها زدی — مایهٔ نار جهنم آمدی
آتشت اینجا چو آدم سوز بود — آنچه از وی زاد مرد افروز بود
آتش تو قصد مردم میکند — نار کز وی زاد بر مردم زند
آن سخنهای چو مار و کژدمت — مار و کژدم گشت و میگیرد دمت
اولیا را داشتی در انتظار — انتظار رستخیزت گشت یار
وعدهٔ فردا و پس فردای تو — انتظار حشرت آمد وای تو
منتظر مانی دران روز دراز — در حساب آفتاب جانگداز
کاسمانرا منتظر می داشتی — تخم فردا ره روم می کاشتی
خشم تو تخم سعیر دوزخست — هین بکش این دوزخت را کین فخست
کشتن این نار نبود جز بنور — نورک اطفا نارنا نحن الشکور
گر تو بی نوری کنی حلمی بدست — آتشت زنده ست و در خاکسترست
این تکلف باشد و روپوش هین — نار را نکشد بغیر نور دین
تا نبینی نور دین ایمن مباش — کاتش پنهان شود یکروز فاش
نور آبی دان وهم بر آب چفس — چونکه داری آب از آتش مترس
آب آتش را کشد کاتش بخو — می بسوزد نسل فرزندان او
سوی آن مرغابیان رو روز چند — تا ترا در آب حیوانی کشند
مرغ خاکی مرغ آبی هم تنند — لیک ضد انند و آب و روغنند
هر یکی مر اصل خود را بنده اند — احتیاطی کن بهم ماننده اند
همچنانکه وسوسه و وحی الست — هر دو معقولند لیکن فرق هست
هر دو دلالان بازار ضمیر — رختها را می ستایند ای امیر
گر تو صراف دلی فکرت شناس — فرق کن سرّ دو فکرت چون نخاس
ور ندانی این دو فکرت از گمان — لاخلابه گوی و مشتاب و مران

## حیلهٔ دفع مغبون شدن در بیع و شرا

آن یکی یاری پیمبر را بگفت — که منم در بیعها با غبن جفت
مکر هر کس کو فروشد یا خرد — همچو سحرست و ز راهم می برد
گفت در بیعی که ترسی از غرار — شرط کن سه روز خود را اختیار
که تانی هست از رحمان یقین — هست تعجیلت ز شیطان لعین
پیش سگ چون لقمهٔ نان افگنی — بو کند وانگه خورد ای معتنی
او به بینی بو کند ما با خرد — هم ببوییمش بعقل منتقد

خشمک اولسه آتش اندر قلوب — اول اولور نار جهنمه منسوب
آتشک کیم بونده چون دلدوز اولور — اولکه اندن طوغدی مردم سوز اولور
آتشک کیم ایده قصد مردمان — نار مردم سوز اولورسا که همان
مار و کژدم وش اولورسه سوزلرک — مار و کژدم اولدی کوزر در دسرک
اولیایی ایتمه وقف انتظار — حشرک ایلر انتظارن ساکه نار
وعد فردا کیم انک فرداسی وار — انتظار حشر شور افزاسی وار
منتظرسن انده هم روز دراز — هم حساب و آفتاب جانگداز
آسمان اولمشدی وقف انتظار — اوله تا کیم تخم فردا کشت و کار
خشمک اولدی دوزخه تخم سعیر — کشته قیل بو دوزخ اولدی شعله گیر
ایلمز بو نارسی محو الا که نور — نورک قد اطفا النار الحرور
حلم اگر بی نور اولورسه مستتر — آتشک خاکستر ایچره زنده در
ساکه روپوش تکلفدر بو کار — غیر نور دین ایله سونمز بو نار
حاصلی پرنور دین اولمه ایمن — فاش اولور برگون او نار درکمین
آبدر نور آکه ایله انتساب — چکمه آتش خوفنی اولدقده آب
سوندرر آب آتشی زیرا که نار — اصل و نسل آبی ایلر بیقرار
جانب مرغابیانه قیل گذر — کیم سنی تا آب حیوانه چکر
مرغ آب و خاک همتن اولدیلر — لیک ضد آب و روغن اولدیلر
هر برنده اصلنه وار ارتباط — بر برینه بکزر ایله احتیاط
قلبه وارد گرچه وحی و وسوسه — فرقی وار اما که ظاهر هر کسه
بو ایکی دلال بازار ضمیر — اولدیلر کالا فروش و مایه گیر
دقت ایت صراف قلب ایسک اگر — ایله تمییز نخاس و سیم و زر
ایتمز ایسک نقد و تمییزی قضا — ویره غبن فاحش و غشه رضا

## بیع و شراده مغبون اولمق دفعنک حیله سی بیاننده در

بری اصحابک دیدی پیغمبره — غبن اولور هر عهده با که یکسره
مشتری و بایعک مکری بکا — صانکه سحر ایلر اولور حیرت فزا
دیدی پیغمبر ایدر سک امترا — ایله اوچ کون شرطله بیع و شرا
کیم تانی اولدی رحمانی یقین — سوق ایدر تعجیله شیطان لعین
اولسه پیش کلبده بر لقمه نان — شم ایدوب صکره ایدر نقل دهان
شم سک بینی بزه بو عقل پاک — اولدی استشمامه قید اشتراک

باتأنی کشت موجود ازخدا    تابشش روزاین زمین وچرخها
ورنه قادر بودکوکن فیکون    صدزمین وچرخ آوردی برون
آدمیرا اندک اندک آن همام    تاچهل سالش کند مرد تمام
کرچه قادر بودکاندریک نفس    ازعدم پرّان کند پنجاه کس
عیسی قادر بودکوازیک دعا    بی توقف برجهاند مرده را
خالق عیسی نمتواند که او    بی توقف مردم آرد تو بتو
این تأنی ازپی تعلیم تست    که طلب آهسته بایدبی شکست
جو یکی کوچک که دائم میرود    نی نجس کردد نه کنده میشود
زین تأنی زاید اقبال وسرور    این تأنی بیضه دولت چون طیور
مرغ کی ماند به بیضه ای عنید    کرچه ازبیضه همی آیدبدید
باش تااجزای توچون بیضها    مرغها زایند اندر انتها
بیضهٔ مار ارچه ماند درشبه    بیضهٔ کنجشک رادورست ره
دانهٔ آبی بدانهٔ سیب نیز    کرچه ماندفرقهادان ای عزیز
برکها هم رنک باشد درنظر    میوها هریک بود نوعی دکر
برکهای جسمها ماننده اند    لیک هرجانی بریعی زنده اند
خلق دربازار یکسان میروند    آن یکی درذوق ودیکردردمند
همچنان درمرک یکسان میرویم    نیم درخسران ونیمی خسرویم

پیل تأنی ایله خلق ولدی همان    التی کونده بوزمین وآسمان
یوخسه کن امریله قادرحق اکا    خلق اوله بردمده یوزارض وسما
آدمی تدریج ایله رب معین    ایلدی موقوف یوم اربعین
کرچه قادربرنفسده صدهزار    آدمی ایده عدمدن آشکار
ویردی قدرت اتیسه عیسی بردعا    درعقب مرده اولور زنده نما
خالق عیسی نیچون قادردکل    بی توقف ایده خلقی متصل
بوتأنی دربزه تعلیم حال    مطلب آهسته کرک بودرمآل
اول کوچک ایرمق که جاریدر مدام    آسن ومردار اولمزوالسلام
بوتأنیدندر اقبال وسرور    کیم تأنی بیضه دردولت طیور
بیضه یه بکزرمی مرغ بالزن    کرچه کیم اولدی ظهوری بیضه دن
سنی قیل اجزا اوله بیضه مثال    نیچه مرغان ایده کسب پروبال
کرچه بکزر بیضهٔ مار پلید    بیضهٔ کنجشکه اتایول بعید
دانهٔ به دانهٔ سیبه دخی    کرچه بکزر فرقی چوقدر ای اخی
برکلر همرنک اولوراینسک نظر    میوه لرده هربری نوع دکر
تنلرک اوراقی هم مانند اولور    لیک هرجان بشقه صورت بنداولور
خلق ایدر بازارده یکسان مرور    بری درد اهلی بری کان سرور
حالت موت اولدی یکسان همچنان    نصفی خسران اوزره نصفی کامران

## وفات یافتن بلال رضی الله عنه باشادی

چون بلال ازضعف شدهمچون هلال    رنک مرک افتاد برروی بلال
جفت او دیدش بکفتا واحرب    پس بلالش کفت نی نی واطرب
تاکنون اندرحرب بودم ززیست    توچه دانی مرک چه عیشست وچیست
این همی کفت ورخش درعین کفت    نرکس وکلبرک ولاله می شکفت
تاب رو وچشم پرانوار او    می کواهی داد برکفتار او
هرسیه دل می سیه دیدی ورا    مردم دیده سیاه آمد چرا
مردم نادیده باشد روسیاه    مردم دیده بود مرآت ماه
خود که بیند مردم دیدهٔ ترا    درجهان جز مردم دیده فزا
چون بغیرمردم دیده اش ندید    پس بغیر اوکه دررنکش رسید
پس جزاوجمله مقلد آمدند    درصفات مردم دیده بلند
کفت جفتش الفراق ای خوشخصال    کفت نی نی الوصالست الوصال

## حضرت بلال رضی الله عنهک شادکام وفاتلری بیانندهدر

چون بلالی ضعف جسم ایتدی هلال    صولدی رنک مرک ایله روی بلال
همسری کوردی دیدیکم واکرب    پس بلال آکه دیدی یوق واطرب
بوفناده اولدی منفورم حیات    سن نه اکلرسن ندرعیش ممات
بویله سویلردی سوزنده رخلری    آچدی کویا لاله وورد طری
تابش دیدار وچشم روشنا    قولنه اولدی کواه همرا
هرسیه دل کیم انی کوردی سیه    مردم چشم ایله درنور رکمه
مردم نادیده اولدی روسیاه    مردم دیده اولور مرآت ماه
کیم کورر پس مردم چشمک مکر    مردم دیده سنه ای بی بصر
مردم چشمکدن اوزکه یوق بصیر    ماعدا کیم ایده اول رنکی مصیر
ماعدا جمله مقلددر همان    مردم دیده صفاتنده عیان
دیدی زوجی الفراق ای خوشخصال    دیدی یوق یوق الوصال فالوصال

کفت

کفت جفت امشب غریبی میروی / ازتبار وخویش غائب میشوی
کفت نی نی بلکه امشب جان من / میرسد خود از غریبی در وطن
کفت رویت را کجا جوییم ما / کفت اندر حلقهٔ خاص خدا
حلقهٔ خاصش بتو پیوسته است / کر نظر بالا کنی نی سوی پست
اندران حلقه ز رب العالمین / نور می تابد چو در حلقه نکین
کفت ویران کشت این خانه دریغ / کفت اندر مه نکر منکر بمیغ
کرد ویران تا کند معمورتر / قوم انبه بود وخانه مختصر

## حکمت ویران شدن تن بمرگ

من چو آدم بودم اول حبس کرب / پر شد اکنون نسل جانم شرق وغرب
من کدا بودم درین خانهٔ چو چاه / شاه کشتم قصر باید بهر شاه
قصرها خود مر شهان را مأنس است / مرده را خانه ومکان کوری بست
انبیارا تنک آمد این جهان / چون شهان رفتند اندر لامکان
مردکان را این جهان بنمود فر / ظاهرش زفت وبمعنی تنک تر
کر نبودی تنک این افغان زچیست / چون دوتا شد هرکه در وی بیش زیست
در زمان خواب چون آزاد شد / زان مکان بنکر که جان چون شاد شد
ظالم از ظلم طبیعت باز رست / مرد زندانی زفکر حبس جست
این زمین وآسمان بس فراخ / سخت تنک آمد بهنکام مناخ
چشم بند آمد فراخ وسخت تنک / خندهٔ او کریه فخرش جمله ننک

## تشبیه دنیا که بظاهر فراخست وبمعنی تنک وتشبیه خواب که خلاصست ازین تنکی

همچو کرمابه که تفسیده بود / تنک آیی جانت بخسیده بود
کرچه کرمابه عریضست وطویل / زان تبش تنک آیدت جان وکلیل
تا برون نایی نبکشاید دلت / پس چه سود آمد فراخی منزلت
یا که کفش تنک پوشی ای غوی / در بیابان فراخی میروی
آن فراخی بیابان تنک کشت / بر تو زندان آمد آن صحرا ودشت
هرکه دید او مر ترا از دور کفت / کو دران صحرا چو لاله تر شکفت
او نداند که تو همچون ظالمان / از برون در کلشنی جان در فغان
خواب تو آن کفش بیرون کردنست / که زمانی جانت آزاد از تنست

دیدی زن بو شب اولورسن غریب / غیبت قوم وقبائلدر قریب
دیدی یوق یوق بلکه جانم بیلکه سن / دار غربتدن ایدر عزم وطن
دیدی قنده موعدر رؤیت عجب / دیدی قرب خاص عالیشان رب
قرب خاص ایسه سکا مطلب اکر / پسته باقمه ایله بالایه نظر
اولدی قرب خاص رب العالمین / نور ایله تابنده ورخشان همین
دیدی ویران اولدی بو خانه دریغ / دیدی ماهه قیل نظر بی میل میغ
ایتدی ویران تا ایده معمورتر / کثرت حشمتله خانه مختصر

## وجود فانینک موت ایله خراب اولمسی حکمتن بیان ایدر

اول آدم وش بن اولدم حبس کرب / شمدی نسلمدن پر اولدی شرق وغرب
بن فقیر ایدم بو خانه چاه ضیق / شاه اولدم شاهه قصر اولدی حقیق
انس ایچون شاهانه قصر اولدی مقام / مرده یه قبر اولدی کافی والسلام
انبیایه ضیق وتنک اولدی جهان / لامکانه کتدی جمله اول شهان
مردکان جهله بو عالم فسیح / صورتی احسن ولی معنی قبیح
اولمسه اضیق نیچون آه وعویل / قدن ایتمزدی دوتا عمر طویل
اویخویه وارسه نیچون آزاد اولور / اول جهان سیریله بو جان شاد اولور
ظالمه ظلم طبیعت بسته در / فکر محبس اهل زنداندن کیدر
وسعت ارض وسماده یوق درنک / وقت رحلتده اولور غایتده تنک
کوزباغیدر وسعت تنکی دار / خنده سی در کریه فخری ننک وعار

## دنیانک ظاهری واسع ومعناده تنک اولدیغن خوابه تشبیهدر که اویخوده هر مضایقه دن خلاص واردر

بکز اول حمامه کیم پرتابدر / جانی ایلر مضطرب کرد ابدر
کرچه طول وعرض کرمابه عیان / اول حرارت لیک ایدر تضییق جان
چیقمدقچه طشره یوق قلبه صفا / وسعت حمام سود ایتمز سکا
یا که پاپوشک اولوب بر کفش تنک / کشت دشت واسع ایتسک بی درنک
ساکه اول صحرای واسع تنک اولور / محبس وزندان ایله یکرنک اولور
کیم سنی کورسه صانور کیم دوردن / بر کشاده لاله سن صحراده سن
بیلمز اما کیم مثال ظالمان / ظاهرک کلشنده جانکده فغان
اویخو اول کفشی چیقارمقدر همان / بر زمان تندن اولور آسوده جان

اولیارا خواب ملکست ای فلان  همچو آن اصحاب کهف اندر جهان
خواب می پنمند انجا خواب نی  در عدم در میروند و باب نی
خانهٔ تنک ودرو جان چنکلوک  کرد ویران تاکند قصر ملوک
چنکلوکم چون جنین اندر رحم  نه مهه کشتم شد آن نقلان مهم
کر نباشد درد زه بر مادرم  من درین زندان میان آذرم
مادر طبعم ز درد مرک خویش  میکند زه تا رهد بره زمیش
تا چرد آن بره در صحرای سبز  هین رحم بکشا که کشت این برهٔ کبز
درد زه کر رنج آبستن بود  بر جنین اشکستن زندان بود
حامله کریان ززه کاین المناص  وان جنین خندانکه پیش آمد خلاص
هرچه زیر چرخ هستند امهات  از جماد و از بهیمه و ز نبات
هر یکی از درد غیری غافلند  جز کسانی که نبیه و کاملند
آنچه کوسه داند از خانهٔ کسان  بلمه از خانهٔ خودش کی داند آن
آنچه صاحب دل بداند حال تو  تو ز حال خود ندانی ای عمو
آنکه در پیشانیت بنموده اش  بو العجب که تو نتانی دیدنش

اولیایه خواب ملک اولدی تمام  اولدیلر اصحاب کهف آسا مدام
دوش کوررلر انده اما خواب یوق  سیر ایدرلر عدمده باب یوق
تنک خانه جانه یوق سیر وسلوک  هدم ایدرلر تا اوله قصر ملوک
رحم اچنده سبزانوچون جنین  اولدی نه ماهه کرک نقل کهین
درد زه اولمز سه مادرده اکر  باکه بو زنداندهٔ آتشده مقر
مادر طبع ایتدی درد مرکی پیش  ایده زه تا برهٔ بی اطلاق میش
بره ایتسون سبزده دفع ملال  فتح رحم ایت بره یه کلدی کمال
درد زه مشکل اکرچه حامله  هدم زندان در جنین کامله
حامل اغلر درد زهدن بی مناص  اول جنین اما که خندان خلاص
اولدیلر زیر فلکده امهات  کر جماد و کر بهیمه کر نبات
اولدی درد غیردن غفلت کنان  هر بری الا نبیه و کاملان
خانهٔ غیری بیلور اهل عبر  شخص احمق خانه سندن بیخبر
شویله صاحبدل ایدر کشف ضمیر  سن دکلسن اویله حالکدن خبیر
اولکه آلنکده کورر اصحاب دل  سن کوررمیسن آنی اندیشه قیل

بیان آنکه هرچه غفلت وغم وکاهلی وتاریکیست همه از تنست که ارضیست وسفلی

هر نه غفلت وغم وکاهلی وظلمت قلب اولسه جسمانی اولوب تن خاکی وسفلی اولدیغن بیاندر

غفلت از تن بود چون تن روح شد  بیند او اسرار را بی هیچ بد
چون زمین برخاست از جو فلک  نی شب ونی سایه باشد لیک
هر کجا سایه ست وشب یا سایکه  از زمین باشد نه از افلاک و مه
دود پیوسته هم از هیزم بود  نی ز آتشهای مستنجم بود
وهم افتد در خطا ودر غلط  عقل باشد در اصابتها فقط
هر کرانی وکسل خود از تنست  جان ز خفت جمله در پریدنست
روی سرخ از غلبهٔ خونها بود  روی زرد از جنبش صفرا بود
رو سپید از قوت بلغم بود  باشد از سودا که رو ادهم بود
در حقیقت خالق آثار اوست  لیک جز علت نه بیند اهل پوست
مغز کو از پوستها آواره نیست  از طبیب وعلت او را چاره نیست
چون دوم بار آدمی زاده بزاد  پای خود بر فرق علتها نهاد
علت اولی نباشد دین او  علت جزوی ندارد کین او
می پرد چون آفتاب اندر افق  با عروس صدق وصورت چون تتق

غفلت اولدی تنده چون تن روح اولور  مخزن اسرارا کامفتوح اولور
جرمی ارضک اولمسه سد فلک  یوق شب ویوق سایه وقید ملک
سایه وشب اولدی جرم خاکدن  صانمه کیم اوله مه وافلاکدن
هیمه وهیزمده ظاهر اولدی دود  سوز آتشله ایدر کسب وجود
وهمه تا بعد ر خطایا وغلط  هر اصابت عقله راجعدر فقط
جمله ثقلتلر کسللر تنده در  خفت ولطف ایله جان پرندهدر
حمرت خون اولدی روی سرخ مرد  اولدی صفرا ایله رنکی روی زرد
قوت بلغمله درو جه سفید  اولدی سودادن سیه چرده پدید
کرچه حقک خلقیدر بونجه اثر  اهل ظاهر علته ایلر نظر
ترک قشر ایتمزسه مغز فطرتک  چاره سی یوقدر طبیب علتک
آدم اوغلی چون ایکی کره طوغر  پایی فرق علت اوزره وضع ایدر
علت اولی دکلدر آکه دین  علت جزء ایله اولمز کارکین
آفتاب آسا اولور آفاق کیر  نو عروس نور ایله صحبت پذیر

بلکه بیرون از افق در چرخها | بی مکان باشد چو ارواح و نها
بل عقول ماست سایهای او | می فتد چون سایها در پای او
مجتهد هر که باشد نص شناس | اندران صورت نیندیشد قیاس
چون نیابد نص اندر صورتی | از قیاس انجا نماید عبرتی

چرخ و آفاقی ایدوب بلکم گذر | بی مکان ارواح ایله ایلر سفر
بلکه بزده عقل اولور سایه اکا | سایه وش پاینه ایلر التجا
مجتهد تا اوله نصه روشناس | ایلمز اول صورته صرف قیاس
چونکه بر صورتده یوق نص اجل | پس ایدر انده قیاس ایله عمل

## تشبیه نص و قیاس

## نص و قیاسک تشبیهیدر

نص وحی روح قدسی دان یقین | وان قیاس عقل جزوی تحت این
عقل از جان گشت با ادراک و فر | روح او را کی شود زیر نظر
لیک جان در عقل تأثیری کند | زان اثر آن عقل تدبیری کند
نوح وار ار صدقی زد در تو روح | کو یم و کو کشتی و کو طوفان نوح
عقل اثر از روح پندارد و لیک | نور خود از قرص خور دور ست نیک
زان بقرصی سالکی خرسند شد | تا ز نورش سوی قرص افکند شد
زانکه این نوریکه اندر سافلست | نیست دائم روز و شب او آفلست
وانکه اندر قرص دارد باش و جا | غرقهٔ آن نور باشد دائما
نی سحابش ره زند خود نی غروب | وارهید او از فراق سینه کوب
اینچنین کس اصلش از افلاک بود | یا مبدل گشت گر از خاک بود
زانکه خاکی را نباشد تاب آن | که زند بروی شعاعش جاودان
گر زند بر خاک دایم تاب خور | آنچنان سوزد که ناید زو ثمر
دائم اندر آب کار ماهی است | مار را با او کجا همراهی است
لیک در که مارهای پرفنند | اندرین یم ماهییی کنند
مکرشان گر خلق را شیدا کند | هم ز دریا تاسه شان رسوا کند
و اندرین یم ماهیان پر فنند | مار را از سحر ماهی میکنند
ماهیان قعر دریای جلال | بحرشان آموخته سحر حلال
پس محال از تاب ایشان حال شد | نحس آنجا رفت نیکوفال شد
تا قیامت گر بگویم زین کلام | صد قیامت بگذرد وین ناتمام

نص وحی روح قدسی بیل یقین | بو قیاس عقل جزئی واپسین
عقل ایدر ادراکی جاندن اقتباس | روح صانمه اندن ایلر التماس
لیک ایدر تأثیر عقله فیض جان | اول اثردن عقل اولور تدبیردان
نوح وش تصدیق ایدر سنده روح | نقله صالح کشتی و طوفان نوح
عقل او آثاری صانور روح اوله لیک | نوری شمسک قرص ایله اولمز شریک
قرصه سالک اول جهتدندر قنوع | نور شمس اول قرص ایله ایلر طلوع
اول سببدن نوری کیم سافل اولور | دائم اولمز روز و شب آفل اولور
نور کیم اول قرصه اولدی رونما | غرق نور مطلق اولدی دائما
رهزن اولمز آکه ابر ایله غروب | یوق آکا قید فراق سینه کوب
بویله در اول کس اوله افلاکدن | یا مبدل اوله رنگ خاکدن
یوخسه خاکیده نه ممکندر او تاب | اوله نور جاودان اندن بهره یاب
تابشی ایلر او خاکه شویله کار | میوه اظهارینه قالمز اقتدار
کار ماهیدر صوده مکث مدام | قنده ممکن ماره اول طول مقام
لیک وار کوه اچره پرفن نیچه مار | یده ایلر شکل ماهی وش قرار
خلقی مکری انلرک شیدا ایدر | موج یم پس انلری رسوا ایدر
وار بو یمده ماهیان طرفه کار | ماری ایلر سحر ایله ماهی شعار
ماهیان قعر دریای جلال | انلره تعلیم ایدر سحر حلال
پس محال انلرده حسن حال اولور | نحس اولوب تحویل نیکوفال اولور
تا بمحشر سویلسم بو منذن کلام | یوز قیامت کچسه بو اولمز تمام

## آداب المستمعين والمريدين عند فيض الحكمة من لسان الشيخ

## لسان شیخدن فیض حکمت وروده مستمعین و مریدینک آدابی بیاننده در

بر ملولان این مکرر کردنست | نزد من عمر مکرر بردنست
شمع از برق مکرر بر شود | خاک از تاب مکرر زر شود
گر هزاران طالبند و یک ملول | از رسالت بازمی ماند رسول

بیل ملولانه مکرر پند پیر | بر مکرر عمر اولور عند الفقیر
شمع اچون برق مکرر زیب و فر | خاک اولور تاب مکرر ایله زر
گر هزاران طالب اولسه بر ملول | عذر لنک ایلر رسالتده رسول

این رسولان ضمیر راز گو مستمع خواهند اسرافیل خو
نخوتی دارند وکبری چون شهان بندگی خواهند از اهل جهان
تا ادبهاشان بجا گه ناوری از رسالتشان چه گونه برخوری
کی رسانند این امانت را بتو تا نباشی پیششان راکع دوتو
هر ادبشان کی همی آید پسند کامد ایشان ز ایوان بلند
نی گدایانند کز هر خدمتی از تو دارند ای مزور منتی
لیک با بی رغبتیها ای ضمیر صدقهٔ سلطان بیفشان واگیر
اسب خود را ای رسول آسمان در ملولان منکر و اندر جهان
فرّخ آن ترکی که استیزه نهد اسبش اندر خندق آتش جهد
گرم گرداند فرس را آنچنان که کند آهنگ اوج آسمان
چشم را از غیر و غیرت دوخته همچو آتش خشک و تر را سوخته
گر پشیمانی برو عیبی کند آتش اوّل در پشیمانی زند
خود پشیمانی نروید از عدم چون ببیند گرمی صاحب قدم

بو رسولان ضمیر راز گو مستمع جویا در اسرافیل خو
صورت نخوتله مانند شهان استرلر قول اوله خلق جهان
انلرک آدابی اولمزسه بجا اول رسالتدن نه ایلرسن رجا
ساکه ایصال اماتنی ایدر ایتمز ایسک پیشگهده وضع سر
انلره واجب رادابِ حسن کلدی انلر قصر عالی طاقدن
اول گدالر کبی صانمه خدمتک ای مزوّر اوله موجب منتک
لیک رغبتلر بولورسن بیدریغ ایلمه انعام سلطانی دریغ
رخشران اول ای رسول آسمان اولمسون مانع ملولان جهان
ای مبارک مرد کیم سرباز اوله آتشین خندقده رخش انداز اوله
اوله تحریک فرس ایده همان ایلیه آهنگ اوج آسمان
غیر وغیرتدن ایدوب کف بصر همچو آتش ایده طی خشک وتر
کرندامتدن کلورسه آکه غم اوله اول آتش انداز ندم
یوق پشیمانی عدمده باخصوص کیم اولور ثابت قدم اهل خلوص

## شناختن هر حیوانی بوی عدو خود را وحذر کردن و بطالت وخسارت آنکس که عدو کسی بود که ازو حذر ممکن نیست وفرار ممکن نی ومقابله ممکن نی

## هر حیوان دشمنی رایحه سیله فهم ایلمک بیانندهدر و اول کمسه نک خسارتی بیانندهدر که عدوسی اولدیغی کمسه دن حذر وفرار ومقابله ممکن اولمیه

اسب داند بانگ وبوی شیر را گرچه حیوانست الا نادرا
بل عدو خویش را هر جانور خود بداند از نشان واز اثر
روز خفاشک نیارد بر پرید شب برون آید چو دزدان وچرید
از همه محروم تر خفاش بود که عدو آفتاب فاش بود
نی تواند در مصافش زخم خورد نی بنفرین تاندش مهجور کرد
آفتابی که بگرداند قفاش از برای غصه وقهر خفاش
غایت لطف وکمال او بود گر نه خفاشش کجا مانع شود
دشمنی گیری بحد خویش گیر تا بود ممکن که گردانی اسیر
قطره با قلزم چو استیزه کند ابلهست او ریش خود بر می کند
حیلت او از سبالش نگذرد چنبر حجرهٔ قمر چون بردرد
با عدو آفتاب این بد عتاب ای عدو آفتاب آفتاب
ای عدو آفتابی کز فرش می بلرزد آفتاب واخترش
تو عدو او نهٔ خصم خودی چه غم آتش را که تو هیزم شدی

اسب اولور دانای بانگ وبوی شیر گرچه حیواندر اولور کشف ضمیر
بلکه کندی دشمنن هر جانور برنشان ایله اثردن فهم ایدر
ایده مزپرواز کوندز شب پره کیجه ظاهر در چو دزدان یکسره
جمله دن محروم تر خفاش اولور مهره دشمندر که سرّی فاش اولور
شمسله هم جنکه یوق قدرتی موجب هجران دگل هم نفرتی
آفتاب ایلرسه تقلیب قفا تا اوله خفاشه امکان خفا
غایت لطف وکمالندن اولور شب پره یوخسه نیجه رهزن اولور
حد اوزره طوت طوتارسک دشمنی تا اوله ممکن اسیر ایتمک انی
قطره بحر ایله ایدرسه قصد جنک اول بلاهتله اولور مغلوب ننک
سبلتندن حیله سی ایتمز گذر مجره ئی ایتسه چاک اولمز قمر
دشمن مهره بودر وجه عتاب ای عدو آفتاب آفتاب
سن اکا خصم اولدک استرسه اکر آفتاب واختری لرزان ایدر
خصم جانک سن اکا سندن نه غم هیزم اولسک آتشه وارمی الم

ای عجب از سوز شت او کم شود … یا ز درد سوزشت او غم خورد
رحمتش نی رحمت آدم بود … که مزاج رحم آدم غم خورد
رحمت مخلوق باشد غصه ناک … رحمت حق از غم و غصه ست پاک
رحمت بیچون چنین دان ای پدر … ناید اندر وهم از وی جز اثر

سن یانارسن اکه خود نقصان محال … سوزشک ویرمز غم و تغییر حال
رحمت حق رحمت آدم دکل … حکم رحمت انده عجز و غم دکل
مرحمت مخلوقده حزن و الم … رحمت حقده نه ممکن عجز و غم
رحمتی حقک اولوب فضل مزید … وهمه کلمز اولدی آثاری بدید

## فرق میان دانستن چیزی بمثال و تقلید و میان دانستن ماهیت آن چیزی

## مثال و تقلید ایله بر نسنه یی بیلمک وانی ماهیت طریقیله بیلمک بیننده اولان فرقی بیاندر

ظاهرست آثار میوهٔ رحمتش … لیک کی داند جز او ماهیتش
هیچ ماهیات اوصاف کمال … کس نداند جز باثار و مثال
طفل ماهیت نداند طمث را … جز که گویی هست چون حلوا ترا
کی بود ماهیت ذوق جماع … مثل ماهیات حلوا ای مطاع
لیک نسبت کرد از روی خوشی … با تو آن عاقل چو تو کودک وشی
تا بداند کودک آنرا از مثال … گر نداند ماهیت یا عین حال
پس اگر گویی بدانم دور نیست … ور بگویی که ندانم زور نیست
گر کسی گوید که دانی نوح را … آن رسول حق و نور روح را
گر بگویی چون ندانم کان قمر … هست از خورشید و مه مشهورتر
کودکان خرد در کتابها … وان امامان جمله در محرابها
نام او خوانند در قرآن صریح … قصه اش گویند از ماضی فصیح
راست گو دانیش تو از روی وصف … گرچه ماهیت نشد از نوح کشف
ور بگویی من چه دانم نوح را … همچو او میدان او را ای فتا
مور لنگم من چه دانم فیل را … پشهٔ کی داند اسرافیل را
این سخن هم راستست از روی آن … که بماهیت ندانیش ای فلان
عجز از ادراک ماهیت عمو … حالت عامه بود مطلق مگو
زانکه ماهیات و سر سر آن … پیش چشم کاملان باشد عیان
در وجود از سر حق و ذات او … دورتر از فهم و استبصار کو
چونکه آن مخفی نماند از محرمان … ذات و وصفی چیست آن ماند نهان
عقل بحثی گوید این دورست و گو … بی ز تأویلی محالی کم شنو
قطب گوید مر ترا ای سست حال … آنچه فوق حال تست آید محال
واقعاتی که کنونت بر گشود … نی که اول هم محالت می نمود
چون رهانیدت ز ده زندان کرم … تیه را بر خود مکن حبس ستم

ظاهر آثار ایله حقک رحمتی … لیک بیلمز ماسوا ماهیتی
هیچ ماهیات اوصاف کمال … غیره معلوم اولمزالا کیم مثال
طفله ماهیتده یوق فهم جماع … لیک اولور حلوایه تشبیه اطلاع
پس جماعک ذوقنک ماهیتی … نیچه حلوانک اولور کیفیتی
لیک نسبت اولدی تشبیه غلط … عاقل و کودک میاننده فقط
تاکه اول طفله اوله فهم مثال … گرچه ماهیتده کلدر عین حال
بیلدیگک دیرسک بعید اولمز اگر … یوق اگا بیلمم دیسک ویرمز کدر
نوحی دیرلرسه بیلور میسن سکا … اول رسول حق نبی روشنا
سن اگر دیرسک نیچون بیلمم که نوح … اولدی مشهور جهان چون ماه و یوح
بو نیچه مکتبلرده اطفال صغار … هم محاربده امامان کبار
نامی قرآنده اوقونمقده صریح … قصه سی منقول مردان فصیح
راستدر قولک بو وصف اوزره عیان … گرچه یوق ماهیت نوحی بیان
گر دیرایسک نوحی بن بیلمک ندن … کیم معاصر دراکا شرط سخن
مور لنگم بن نیچه فیلی بیلم … پشه اسرافیلی بیلمز لاجرم
بو سوز کده راستدر معقولدر … کیم سکا ماهیتی مجهولدر
عجز اولور ادراک ماهیتده بیل … بو عوامک حالیدر مطلق دکل
یعنی ماهیات و اسرار نهان … اولدی پیش چشم کاملده عیان
سر ذات حق اولوب انواردن … دور تر در فهم و استبصاردن
چونکه یوق اندن خفای محرمان … ذات و وصفی پس نیچه قالسون نهان
عقل ایدر اول بحثی کیم دور و عمیق … نا مؤول بر محال اما دقیق
قطب انی سویلر سکا ای سست حال … حالک اوستنده کلور سا که محال
اول وقایع کیم سکا شمدی عیان … اولدی اول اول محال بیگمان
چون سنی ایتدی رها باب کرم … ایتمه کندک تیهده حبس ستم

## جمع وتوفیق میان نفی واثبات یک چیزی از روی نسبت واختلاف جهت

نفی آن یک چیز واثباتش رواست    چون جهت شد مختلف نسبت دوتاست
ما رمیت اذ رمیت از نسبت است    نفی واثباتست هر دو مثبتست
آن تو افکندی چو در دست تو بود    تو نه افکندی که قوت حق نمود
زور آدم زاده را احدی بود    مشت خاک اشکست لشکر کی شود
مشت مشت تست و افکندن زماست    زین دو نسبت نفی واثباتش رواست
یعرفون الانبیا اضدادهم    مثل ما لایشتبه اولادهم
همچو فرزندان خود دانندشان    منکران با صد دلیل و صد نشان
لیک از رشک وحسد پنهان کنند    خویشتن را بر ندانم می زنند
پس چو یعرف گفت در جای دگر    گفت لایعرفهم غیری فذر
انهم تحت قبابی کامنون    جز که یزدانشان نداند آزمون
هم بنسبت گیر این مفتوح را    که بدانی و ندانی نوح را

## برنسنه نك نسبت یوزندن واختلاف جهتندن نفی واثباتی بینی جمع چاننده در

نفی واثبات اولدی اول شیده روا    مختلف اوله جهت نسبت دوتا
ما رمیت اذ رمیت نسبتی    ایکی مثبت نفی واثبات آیتی
آنی سن آتدک الکدن اولدی کار    سن دکلسن قوت حقدر مدار
آدم اوغلنده عیاندر زور دست    عسکری برقبضه خاک ایتمز شکست
دست دست احمدی رامی خدا    نفی واثبات ایکی نسبتده روا
انبیا خیلن بیلورلر کمرهان    نیجه اولادن بیلور سه بیکمان
بیلدی اولادی کبی بی قال وقیل    اهل انکاره نمایان یوز دلیل
لیک اولوب سرکشته در دحسد    پرتغافل ایتدیلر انکاری سد
پس چو حق یعرف دیدی بریرده هم    ایتدی لایعرفهم غیری بهم
اولدی انلر مختفی تحت القباب    حق بیلور انجق نه ممکن دق باب
حصه منداول سن بونسبتدن تمام    نوحی بیلدک بیلمدک هم والسلام

## مسئلۀ فنا وبقای درویشن

گفت قائل در جهان درویش نیست    گر بود درویش آن درویش نیست
هست از روی بقای ذات او    نیست گشته وصف او در وصف هو
چون زبانۀ شمع پیش آفتاب    نیست باشد هست باشد در حساب
هست باشد ذات او تا تو اگر    بر نهی پنبه بسوزد زان شرر
نیست باشد روشنی ندهد ترا    کرده باشد آفتاب او را فنا
در دو صد من شهد یک اوقیه خل    چون در آمیزی و در وی گشت حل
نیست باشد طعم خل چون می چشی    هست اوقیه فزون چون بر کشی
پیش شیری آهوی بیهوش شد    هستیش در هست او روپوش شد
این قیاس ناقصان بر کار رب    جوشش عشقست نه از ترک ادب
نبض عاشق بی ادب بر می جهد    خویش را بر کفۀ شه می نهد
بی ادب ترنیست کس زو در جهان    با ادب ترنیست کس زو در نهان
هم بنسبت دان وفاق ای منتخب    این دو ضد با ادب با بی ادب
بی ادب باشد چو ظاهر بنگری    که بود دعوی عشقش همسری
چون بباطن بنگری دعوی کجاست    او و دعوی پیش سلطان فناست
مات زید زید اگر فاعل بود    لیک فاعل نیست کو عاطل بود

## درویشک فنا وبقاسی مسئله سیدر

دیدیلر درویش اولور غایت اعز    وار ایسه درویش درویش اوله مز
کر بقای ذاتدن کوستر سه رو    وصفن افنا ایلمشدر وصف هو
نوری شمعک شمسله نابود در    یوق حسابنده ولی موجود در
ذاتی وار کیم امتحان ایتسک اگر    اوستنه بر پنبه وضع اولسه یقر
یوق کیم درکیم دکلدر روشنا    کیم ضیاسی بولدی مهر ایله فنا
ایکیوز من شهد ایله بر قیه خل    چونکه مخلوط اولوب اولدی انده حل
طعم خل ذوقکده محو ودون اولور    وزن ایدرسک قیه ده افزون اولور
هوش آهو خوف شیر ایله نبود    شیر موجود اولدی آهو بی وجود
بو قیاس اولمز سزای وصف رب    جوش عشق اولدی دکل ترک ادب
نبض عاشق بی ادب ایلر خروش    رسم شاهیده اولور نخوت فروش
هم جهانده اولمز اندن بی ادب    هم مؤدب یوقدر اندن منتخب
بیل بونسبتده ندر توفیقی سن    بی ادب ایله مؤدب ضد ایکن
بی ادبدر ظاهره ایتسک نظر    دعوی عشقی اولور بالای سر
باطنه باقدقده یوق دعوی اکا    کندی هم دعواسی معشوقه فدا
مات زید زید کیم فاعلدر اول    فاعلیت قنده خود عاطلدر اول

اوز روی لفظ نحوی فاعلست — فاعلی چه کو چنان مقهور شد

ورنه او مفعول وموتش قاتلست — فاعلیها جمله از وی دور شد

اولدی لفظی علم نحوک فاعلی — قنغی فاعل اویله مقهور فنا

یوخسه مفعول ایتدی موتک قاتلی — جمله اندن فاعلیتلر جدا

## قصهٔ وکیل صدر جهان که متهم شد و از بخارا بگریخت از بیم جان باز عشقش کشید رو کشان که کار جان سهل باشد عاشقانرا

در بخارا بندهٔ صدر جهان — متهم شد گشت از صدرش نهان

مدت ده سال سرگردان بگشت — که خراسان که کهستان گاه دشت

از پس ده سال او از اشتیاق — گشت بی طاقت ز ایام فراق

گفت تاب فرقتم زین پس نماند — صبر کی داند خلاعت را نشاند

از فراق اینجا کها شوره شود — آب زرد و گنده و تیره شود

باد جان افزا وخم گردد وبا — آتشی خاکستری گردد هبا

باغ چون جنت شود دار المرض — زرد و ریزان برگ او اندر حرض

عقل دراک از فراق دوستان — همچو تیرانداز اشکسته کمان

دوزخ از فرقت چنان سوزان شدست — پیر از فرقت چنان لرزان شدست

گر بگویم از فراق چون شرار — تا قیامت یک بود از صد هزار

پس ز شرح سوز او کم زن نفس — رب سلم رب سلم گوی وبس

هرچه از وی شاد گردی در جهان — از فراق او بیندیش آن زمان

زانچه گشتی شاد بس کس شاد شد — آخر از وی جست وهمچون باد شد

از تو هم بجهد تو دل بروی منه — پیش از آن کو بجهد از وی تو بجه

همچو مریم گوی پیش از فوت ملک — نقش را کالعوذ بالرحمن منک

## صدر جهانک وکیلی قصه‌سیدر که اتهام اولنوب خوف جان ایله مقامندن فرار وینه کار جان اهل عشقه امر سهلدر دیو جذبهٔ عشق ایله عود ورجوع اختیار ایتدیکیدر

کیم بخارا صدرینک بر بنده‌سی — اولدی تهمت ایله صدر افکنده‌سی

اولدی اون ییل زار و سرگردان تمام — که خراسان گاه کوهستان مقام

چکدی اون ییلده کمال اشتیاق — اولدی بی آرام ایام فراق

دیدی یوقدر فرقته تاب وتوان — صبره نا قابل دل شوریدگان

خاک اولور شوره فراق ایله مدام — آب زرد وآسن وتیره مقام

باد جان افزا وخامتله وبا — آتشی خاکستر ایلر هم هبا

جنت آسا باغ اولور دار البوار — زرد وریزنده اولور هر برگ وبار

عقل دراکی فراق دوستان — رامی اشکسته قوس ایلر همان

دوزخی فرقت ایدر سوزان مدام — پیری فرقتدر ایدن لرزان مدام

سویلر ایسم بو فراق مدبری — تا قیامت اوله یوز بیکده بری

شرح سوز فرقت ایلر قدی لام — رب سلم رب سلم در کلام

هر نکم اندن جهانده شادسن — فرقتن فکر ایت که بی بنیادسن

ساکه بکزر چوق کسی اول ایتدی شاد — صکره اندن اولدیلر گردان چو باد

ساکه ده ایلر آنی اول بی امان — اندن اول سن انی ترک ایت همان

ایله مریم کبی تقدیم نیاز — نفسدن رحمانه اول تعویذ ساز

## پیدا شدن روح القدس بصورت آدمی بر مریم بوقت برهنگی وغسل کردن وپناه گرفتن بحق تعالی

دید مریم صورتی بس جانفزا — جانفزایی دلربایی در خلا

پیش او بر رست از روی زمین — چون مه وخورشید آن روح الامین

از زمین بر رست خوبی بی نقاب — آنچنان کز شرق روید آفتاب

لرزه بر اعضای مریم اوفتاد — کو برهنه بود و ترسید از فساد

صورتی که یوسف ار دیدی عیان — دست از حیرت بریدی چون زنان

همچو گل پیشش بروئید او ز گل — چون خیالی که بر آرد سر ز دل

## جبریل امینک بشر صورتنده تعری وغسل وقتی مریم علیها السلام ظاهر اولدیغی ومریمک جناب حقه استعاذه ومناجاتیدر

کوردی مریم جانفزا بر صورتی — خلوتنده دلربا خوش هیئتی

پیشگاهنده اولوب زیب زمین — طوغدی مهر وماه وش روح الامین

چیقدی یردن بر جوان بی نقاب — اولدی گویا کیم طلوع آفتاب

مریمک اعضاسی اولدی لرزه ناک — کیم برهنه جسم ایدی اول ذات پاک

اویله بر صورت که یوسف گورسه گر — قطع دست ایلردی حیرتدن اثر

گل کبی گلدن ظهور ایتدی همان — یا گوکلدن بر خیال اولدی عیان

گشت مریم بیخود و در بیخودی | گفت بجهم در پناه ایزدی
کندی مریم کندیدن اتا اودم | دیدی مولا در پناه بی عدم

زانکه عادت کرده بود آن پاک جیب | در هزیمت رخت بردن سوی غیب
ایتمشیدی عادت اول پاکیزه جیب | هر دم ایلردی ملاذن راه غیب

چون جهان را دید ملک بیقرار | حازمانه ساخت زانحضرت حصار
چون جهانی کوردی ملک بیقرار | احتیاطی ایتدی حضرتدن حصار

تا بگاه مرگ حصنی باشدش | که نیابد خصم راه مقصدش
موته دک برحصنی تا ایده پناه | مقصد خصمه اوله اول سد راه

از پناه حق حصاری به ندید | یورتگه نزدیک آن دز برگزید
کوردی حقدن غیری یوق عالی ملاذ | ایتدی هر امرنده مولایی معاذ

چون بدید آن غمزهای عقل سوز | که از و میشد جگرها تیر دوز
غمزه لر کوردی اولوب آرام سوز | هر بری مانند تیر سینه دوز

شاه و لشکر حلقه در گوشش شده | خسروان هوش بیهوشش شده
شاه و لشکر هپ اکا حلقه بگوش | خسروان هوش اولور بیعقل و هوش

صد هزاران شاه مملوکش برق | صد هزاران بدر را داده بدق
عبد مملوک اکه شاهان هزار | صد هزاران بدری ایتمکده نزار

زهره نی مرزهره را تا دم زند | عقل کلش چون ببیند کم زند
زهره ده یوق زهره اظهار ده | عقل کل کوردکده لال زمزمه

من چگویم که مرا در دوخته‌ست | دمگهم را دمگه او سوخته‌ست
بنده یوق قطعا سخن در بسته‌یم | یوقدر انفاسه مدد دلخسته‌یم

دود آن نارم دلیلم من برو | دور از آن شه باطل ماعبروا
دود دم اول ناره دلیلم اول بکا | دور او شهدن باطله یول یوق اکا

خود نباشد آفتابی را دلیل | جز که نور آفتاب مستطیل
آفتابه باخصوص اولمز دلیل | غیر نور آفتاب مستطیل

سایه که بود تا دلیل او بود | این بستش که ذلیل او بود
سایه کیمدر تا اوله اکا دلیل | اکه کافی نسبت عبد ذلیل

این جلالت در دلالت صادقست | جمله ادراکات پس او سابقست
بو دلالتده عیان صدق جلال | پس رادراکات انک سبق کمال

جمله ادراکات برخرهای لنگ | او سوار باد پران چون خدنگ
جمله ادراکات اسیر عذر لنگ | اول سوار باد پران چون خدنگ

گر گریزد کس نیابد گرد شه | ور گریزد او بگیرد پیش ره
کیمسه ادراک ایده مز کتسه او شاه | اول اولور اهل فراره پیش راه

جمله ادراکات را آرام نی | وقت میدانست وقت جام نی
جمله ادراکات اچون آرام یوق | وقت میداندر بو وقت جام یوق

آن یکی وهمی چو بازی می پرد | وآن دگر چون تیر معبرمی درد
اول بری وهم ایله پران همچو باز | اول بری منفرده تیر جانگداز

وان دگر چون کشتئی با بادبان | وان دگر اندر تراجع هر زمان
اول بری کشتی صفت پر بادبان | اول بری ایلر تراجع هر زمان

چون شکاری مینمایدشان ز دور | جمله حمله میفزایند آن طیور
دوزدن چونکم شکار ایلر ظهور | جمله ایلر حمله مانند طیور

چونکه ناپیدا شود حیران شوند | همچو جغدان سوی هر ویران شوند
چونکه ناپیدا اولور حیرت زده | جمله بوم آسا قالور ویرانه ده

منتظر چشمی بهم یک چشم باز | تا که پیدا گردد آن صید نیاز
منتظر بر چشمی بسته بری باز | تا ظهور ایده بنه اول صید ناز

چون بماند دیر گویند از ملال | صید بود آنخود عجب یا خود خیال
کیمسه وقت انلره گفتار ملال | اول شکار ایدی عجب یا خود خیال

مصلحت آنست تا یک ساعتی | قوتی گیرند زور از راحتی
مصلحت اولدر که برساعت تمام | ترک راحت صبر و آرام اوله رام

گرنبودی شب همه خلقان ز آز | خویشتن را سوختندی ز اهتزاز
اولمسه اخشام خلقی حرص و آز | سوز و تاب ایله ایدر اهتزاز

از هوس وز حرص سود اندختن | هر کسی دادی بدن را سوختن
حرص کسب سود ایله نار هوس | هر کسی پرتاب ایدردی هر نفس

شب پدید آید چو گنج رحمتی | تا رهند از حرص خود یکساعتی
گنج رحمتدر گیجه اولمسه بدید | خلق اولوردی آسوده حرص شدید

چونکه قبضی آیدت ای راه رو | آن صلاح تست آیس دل مشو
بنده ای سالک اولورسه قبض اگر | ساکه نافعدر صقین چکمه کدر

زانکه در خرجی در آن بسط و گشاد | خرج را دخلی بباید ز اعتداد
چون سبیدر خرجه اول بسط و گشاد | خرجه دخل اولمق گرکدر اعتداد

گرهماره فصل تابستان بدی | سوزش خورشید در بستان زدی
ویرسه تابستان اگر همواره تاب | حر شمس ایلردی بستانی خراب

نبتش را سوختی از بیخ و بن — که دگر تازه نگشتی آن کهن
گر ترش رویست آن دی مشفقست — صیف خندانست اما محرقست
چونکه قبض آید تو دروی بسط بین — تازه باش و چین میفکن بر جبین
کودکان خندان و دانایان ترش — غم جگر را باشد و شادی ز شش
چشم کودک همچو خر در آخرست — چشم عاقل در حساب آخرست
او در آخر چرب می بیند علف — وین ز قصاب آخرش بیند تلف
آن علف تلخست کین قصاب داد — بهر لحم ما ترازوی نهاد
رو ز حکمت خور علف کانرا خدا — بی غرض دادست از محض عطا
فهم نان کردی نه حکمت ای رهی — زانچه حق گفت کلوا من رزقه
رزق حق حکمت بود در مرتبت — کان گلو گیرت نباشد عاقبت
این دهان بستی دهانی باز شد — کو خورندهٔ لقمهای راز شد
گر ز شیر دیو تن را وابری — در فطام او بسی نعمت خوری
ترک جوشش شرح کردم نیم خام — از حکیم غزنوی بشنو تمام
در الهی نامه گوید شرح این — آن حکیم غیب و فخر العارفین
غم خور و نان غم افزایان مخور — زانکه عاقل غم خورد کودک شکر
قند شادی میوهٔ باغ غمست — این فرح زخمست وآن غم مرهمست
غم چو بینی در کنارش کش بعشق — از سر ربوه نظر کن در دمشق
عاقل از انگور می بیند همی — عاشق از معدوم شی بیند همی
جنگ میکردند حمالان پریر — تو مکش تا من کشم حملش چو شیر
زانکه زان رنجش همی دیدند سود — حمل را هر یک ز دیگر می ربود
مزد حق کو مزد آن بی مایه کو — این دهد گنجیت مزد وآن تسو
گنج زری که چو خسبی زیر ریگ — با تو باشد آن نباشد مرده ریگ
پیش پیش آن جنازت می رود — مونس گور و غریبی میشود
بهر روز مرگ این دم مرده باش — تا شوی با عشق سرمد خواجه تاش
صبر می بیند ز پردهٔ اجتهاد — روی چون گلنار و زلفین مراد
غم چو آیینه است پیش مجتهد — کاندرین ضد مینماید روی ضد
بعد ضد رنج آن ضد دگر — رو دهد یعنی گشاد و کر و فر
این دو وصف از پنجهٔ دستت ببین — بعد قبض مشت بسط آید یقین
پنجه را گر قبض باشد دائما — یا همه بسط او بود چون مبتلا
زین دو وصفش کار و مکسب منتظم — چون پر مرغ این دو حال او را مهم

هپ یاردی منبتنده بیخ و بن — تازه رو اولمز قالوردی اول کهن
ترش رو گرچه شتا اما شفیق — صیف خندان لیک چون نار حریق
گلسه قبض انده گورب بسط مبین — تازه رو اول ایلمه چین جبین
خنده زن اطفال و دانایان وقور — غم جگرده اولدی ششده در سرور
خر صفت آخوره طفلان دیده باز — چشم عاقل اولدی آخربین راز
اکه شیرین اولدی آخورده علف — بو گورر قصابدن آخر تلف
اول علف تلخ اولدی بو قصابدن — لحم ایچون ویردی ترازویه وزن
ایله حکمتدن علف کیم اول خدا — بی عوض ویردی او در محض عطا
فهم نان ایتدک نه حکمت آشنا — حق کلوا من رزقه دیدی سکا
رزق حقدر حکمت عالی محل — کیم سکا اولمز گلوگیر کسل
بود هن بند اولسه بر بشقه دهان — فتح اولور کیم طعمه سی راز نهان
ایلر ایسک شیر شیطاندن فطام — موجب الوان نعمتدر مدام
نیم خام اولدی بو شرح ترک جوش — سن حکیم غزنویدن ایله گوش
کیم الهی نامه سنده شرح ایدر — اول حکیم غیب او فخر معتبر
غم یی نان غمفزایاندن حذر — عاقله غم طعمه نادانه شکر
قند شادی باغ غمده برگ و بار — بو فرح زخم اولدی غم مرهم شعار
در کنار ایت عشقله گورسک غمی — ربوه دن سیر ایت دمشق خرمی
می گورر انگوردن عاقل مدام — شی گورر معدومدن عاشق تمام
بربریله جنگ ایدر حماللر — ایتمکه حمل ثقیلی بار سر
باعث اولکم رنجده وار سود گنج — بربرندن باری ایلر پشت سنج
قنده حقک اجری قنده اجر دون — بو ویرر گنج اول ایسه فلس زبون
اویله گنج زر که همراه عدم — اول بری کیتمز سنکله بر قدم
اول گیدر سندن مقدم منزله — قبر و غربتده انیسکدر بسله
روز موت ایچون بو دم اولمرده وار — اوله سن تا عشق جاوید ایله یار
صبره منظور رای اجتهاد — روی رنگین موی مشکین مراد
اولدی غم مرآت مرد مجتهد — انده بر ضد ایله ایلر کشف ضد
ضد کرانجامنده در ضد دگر — رونما در یعنی فتح کر و فر
پنجهٔ دستکده بو ایکی صفت — قبض مشتک عکسی بسط عاطفت
پنجه ده قبض اولسه یا بسط مدام — مبتلا آسا اولوردک بی نظام
بو ایکی وصف ایله حاصلدر امور — بو ایکی حال اولدی چون پر طیور

چونکه مریم مضطرب شد یکزمان / همچنانکه بر زمین آن ماهیان

کفتن روح القدس مریم را که من رسول حقم بتو آشفته مشو وپنهان مشو از من که فرمان اینست

بانک بروی زد نمودار کرم / که امین حضرتم از من مرم
از سرافرازان عزت سرمکش / از چنین خوش محرمان خود درمکش
این همی کفت وز باله نور پاک / از لبش میشد پیاپی بر سماک
از وجودم می کریزی در عدم / در عدم من شاهم وصاحب علم
خود بن وبنگاه من در نیستیست / یک سواره نقش من پیش ستیست
مریما بنکر که نقش مشکلم / هم هلالم هم خیال اندر دلم
چون خیالی در دلت آید نشست / هر کجا که می کریزی با تواست
جز خیالی عارضی باطلی / کو بود چون صبح کاذب آفلی
من چو صبح صادقم از نور رب / که نکردد کرد روزم هیچ شب
هین مکن لاحول عمران زاده ام / که ز لاحول این طرف افتاده ام
مر مرا اصل وغذا لاحول بود / نور لاحولی که پیش از قول بود
تو همی کیری پناه از من بحق / من نکارندهٔ پناهم در سبق
آن پناهم من که مخلصهات بوذ / تو اعوذ آری ومن خود آن اعوذ
آفتی نبود بتر از ناشناخت / تو بر یار و ندانی عشق باخت
یار را اغیار پنداری همی / شادیی را نام بنهادی غمی
اینچنین نخلی که لطف یار ماست / چونکه ما دزدیم نخلش دار ماست
اینچنین مشکین که زلف میر ماست / چونکه بی عقلیم این زنجیر ماست
اینچنین لطفی چو نیلی میرود / چونکه فرعونیم چون خون میشود
خون همی کوید من آبم هین مریز / یوسفم کرک از توام ای پر ستیز
تو نمی بینی که یار بردبار / چونکه با او ضد شدی کردد چو مار
لحم او و شحم او دیکر نشد / او چنان بد جز که از منظر نشد

عزم کردن آن وکیل از عشق که رجوع کند بخارا لاابالی وار

شمع مریم را بهل افروخته / که بخارا میرود آن سوخته
سخت پرصبر و در آتشدان تیز / رو سوی صدر جهان میکن کریز
این بخارا منبع دانش بود / پس بخاراییست هر که آنش بود

برزمان چون مریم ایتدی اضطراب / خاکده ماهی صفت مهجور آب

روح القدسک جناب مریم علیها السلام یه بن سکا حقدن رسولم بندن پریشان وپنهان اولمه که فرمان بویله در دیدیکیدر

مریمه روح القدس ایتدی ندا / بن امین حضرتم اولمه جدا
ایتمه رد سرفرازان عزیز / بویله محرملردن اولسون کریز
بویله سویلردی ضیای نور پاک / لبلرن ایلردی پرتاب سماک
سن وجودمدن کریزان عدم / بن ایسه انده شه صاحب علم
یار وبنکاهم بنم انده عیان / یکسواره بن سکا اولدم روان
نقش مشکلدر که ای مریم بو حال / قلب اچنده هم هلالم هم خیال
قلبکه باقسک خیال متصل / قنده کتسک سندن اولمم منفصل
اول خیال عارض وباطل دکل / صبح کاذب کبی هم آفل دکل
صبح صادق ایلمشدر نور رب / روزنا قبالمده یوق تعقیب شب
دیمه کیم لاحول عمران زاده یم / بونده بن لاحول ایله افتاده یم
باکه خود اصل وغدا لاحولدر / نوری لاحولک فروغ قولدر
سنکه بندن حقه ایلرسن پناه / اول پناه اولدی بکا رب اله
سا که مخلص اندن اولدر چون ملاذ / سن تعوذ خوان وبن سر معاذ
جهله بکزر آفت اولمز کیم تمام / یار ظاهر فهم ناقص عشق خام
ظن ایدرسن یاری اغیار اوله هم / تسمیه ایتیکده سن شادی یه غم
فی المثل بر نخل اولورسه لطف یار / چونکه دزد اولدق بزه نخل اولدی دار
زلف مشکین یاره رونق کیردو / چونکه بی عقلز بزه زنجیردو
بویله دراول لطف جاری کیم چو نیل / قان اولور فرعونیان ایتسه سبیل
دیرکه اول خون آب صافم نوش قیل / یوسفم کرک اولدی سنده متصل
امتحان ایت حلم ایله بر یار جان / اکه ضد اولسک اولور بار کران
لحم وشحمنده تغیر یوق ولی / وضعی آخر نقشی نقش اقلی

وکیل مزبورک عشقله لاابالی وار رجوع دینه بخارایه عزم ایتدیکیدر

مریمک شمعن قوس افروخته / کیم بخارایه کیدر اول سوخته
چون فراق نارایله یوق آرامکا / قیل همان صدر جهانه التجا
بو بخارا اولدی دانش منبعی / پس بخارا اولدی آتش مجمعی

پیش شیخی در بخارا اندری — تا بخواری در بخارا ننگری
جز بخواری در بخارای دلش — راه ندهد جزر و مد مشکلش
ای خنک آنرا که ذلت نفسه — وای آنکس را که یردی رفسه
فرقت صدر جهان در جان او — پاره پاره کرده بود ارکان او
گفت برخیزم همانجا وا روم — کافر ار گشتم دگر ره بگروم
وا روم آنجا بیفتم پیش او — پیش آن صدر نکو اندیش او
گویم افکندم به پیشت جان خویش — زنده کن یا سر ببر ما را چو میش
کشته و مرده به پیشت ای قمر — به که شاه زندگان جای دگر
آزمودم من هزاران بار بیش — بی تو شیرین می نبینم عیش خویش
غنّ لی یا منیتی لحن النشور — ابرکی یا ناقتی تم السرور
ابلعی یا ارض دمعی قد کفی — اشربی یا نفس وردا قد صفا
عدت یا عیدی الینا مرحبا — نعم ما روّحت یا ریح الصبا
گفت ای یاران روان گشتم وداع — سوی آن صدری که میرست و مطاع
دمبدم در سوز بریان میشوم — هر چه بادا باد آنجا میروم
گرچه دل چون سنگ خارا میکند — جان من عزم بخارا می کند
مسکن یارست و شهر شاه من — پیش عاشق این بود حب الوطن

پیش شیخ اولدی بخاراده مقر — ایتمه خوار ایله بخارایه نظر
اولدی ره خواری بخارای دله — غیری یول یوق جزر و مد مشکله
رشک اکاکیم ایلیه نفسن ذلیل — وای اول شخصه هلاک ایدر دلیل
بغرینی صدر جهانک فرقتی — پاره پاره ایتدی کیتدی طاقتی
دیدی من بعد اول یکا عزم ایلرم — غیری یول بیلمم اکا جزم ایلرم
مرجع و مثوی بکا اول پیشگاه — پیش صدر دستاندر شاهراه
عرض حالم اشته کلدم اشته جان — استر ابقا ایله یا ویره امان
پیشگاهکده سنک حکم ممات — یکدر اندن اوله غیر ایله حیات
بن نیجه بیک کره ایتدم امتحان — عیش شیرین گورمدم سنسز عیان
قیل تغنی مطرب او یر قلبه شور — راحت اول ای ناقه‌م اولدی امور
بلع دمع ایت ای زمین کافی سکا — سنده ای نفس ایله نوش پر صفا
عود ایدر عید شادی مرحبا — خوش وزان اولدک گل ای باد صبا
دیدی گیتدم اشته ای یاران وداع — جانب صدره او در میر مطاع
دمبدم شورشله اولدم مبتلا — هر چه بادا باد او در مقصد بکا
گرچه گوکلم سنگ خارادر همان — لیک اولور عزم بخارا قصد جان
مسکن یار اولدی میل جان و تن — پیش عاشقده بو در حب الوطن

## پرسیدن معشوقی از عاشق غریب خود که از شهرها کدام شهر را خوشتر یافتی و انبوه تر و محتشم تر و پر نعمت تر و دلگشا تر و جواب او

## بر معشوقک کندی عاشق غریبندن شهرلردن قنغی شهری معظم و خوب و حشمت و نعمت افزون ایله دلکشا و مرغوب بولدک دیو سؤال ایتدکده عاشقک ویردیکی جوابدر

گفت معشوقی بعاشق کای فتی — تو بغربت دیده‌ٔ بس شهرها
پس کدامین شهر زانها خوشترست — گفت آن شهری که در وی دلبرست
هر کجا باشد شه ما را بساط — هست صحرا گر بود سم الخیاط
هر کجا که یوسفی باشد چو ماه — جنتست ارچه که باشد قعر چاه

عاشقه معشوقی صوردی ای جواد — اولدک غربتده شهودک چوق بلاد
قنغی شهری ایتدک آیا اختیار — دیدی اول شهر یکه اندە اوله یار
قنده کیم اولدی شه پر انبساط — دلکشادر اولسه ده سم الخیاط
قنده بر یوسف اوله مانند ماه — جنت اولدی اولسه فرضا قعر چاه

## منع کردن دوستان او را از رجوع کردن بخارا و تهدید کردن و لاابالی وار گفتن او

## دوستلری آنی بخارایه رجوعندن منع و تهدید ایلدکلرنده انلره لاابالیانه جوابنی بیاندر

گفت او را ناصحی ای بیخبر — عاقبت اندیش اگر داری نظر
در نگر پس را بعقل و پیش را — همچو پروانه مسوزان خویش را
چون بخارا میروی دیوانهٔ — لایق زنجیر و زندان خانهٔ

دیدی بر ناصح اکا ای بیخبر — عاقبت اندیش اولور اهل هنر
عقل ایله پیش و پسه ایله نگاه — کندیکی پروانه وش ایتمه تباه
گر بخارادر یولک دیوانه سن — لایق زنجیر و زندانخانه سن

اوز تو آهن همی خاید زخشم  او همی جوید ترا با پست چشم
می کند او تیـنز از بهر تو کارد  او سگ قحطست وتو انبان آرد
چون رهیدی وخدایت راه داد  سوی زندان میروی چونت فتاد
برتو کرده کون موکل آمدے  عقل بایستی کزیشان کم زدی
چون موکل نیست برتو هیچ کس  از چه بسته گشت برتو پیش وپس
عشق پنهان کرده بود او را اسیر  آن موکل را نمی دید آن نذیر
هر موکل را موکل مختفیست  ورنه او دربند سگ طبعی رچیست
خشم شاه عشق برجانش نشست  برعوانی وسیه رویش بست
میزند او را که هین او را بزن  زان عوانان نهان افغان من
هرکه بینی در زیانی میرود  گرچه تنها با عوانی میرود
گر ازو واقف بدی افغان زدی  پیش آن سلطان سلطانان شدی
ریختی برسر به پیش شاه خاک  تا امان دیدی زدیو سهمناک
میر دیدی خویشرا ای کم زمور  زان ندیدی آن موکل را تو کور
غره گشتی زین دروغین پروبال  پروبالی کو کشد سوی وبال
پر سبک دارد ره بالا کند  چون گل آلوشد گرانیها کند

ایدی آهنخای ای خشم وغضب  اول طفوز کوزلہ سنی ایلر طلب
ایلدی سکینی تیز ورقیق  کلب قحط اولدک انبان دقیق
چونکه قورتلدک سکا حق ویردی راه  سمت زندانہ نچون وقف نگاه
اون موکل کلسہ ده فرضا سکا  عقله ناچسپان عزیمت اول بکا
چون دگل سا که موکل هیچ کس  پس نچون ندر بسته ساکه پیش وپس
عشق پنهان آنی ایتشدی اسیر  اول موکل اولدیغن بیلمز نذیر
هر موکلده موکلدر نهان  یوخسہ طبع سگده اولمز مرد دان
خشم شاه عشق جاننده مکین  کیم عوان آسا ایدر تهدید وکین
امر ضرب ایلہ ایدر ضرب روان  کیم فغان اندر عوانان نهان
سن کیمی کورسک زیانہ قصد ایدر  یالکز صانمہ عوان ایلہ کیدر
واقف اولسیدک ایدوب آه وفغان  شاه شاهانہ اولوردک سن روان
خاک برسر پیش شهده پیکان  دیرایدک اول دیودن الامان
مور کمسن کندیکہ مغرورسن  اول موکلدن خبرسز کورسن
غره اولدک ساخته بال وپره  بو جناح ایلہ دوشرسن سن یره
عزم ایدر بالایه پر اولسه خفیف  لیک اولور آلایش گلدن کثیف

## لاابالی گفتن عاشق بخاری ناصح وعاذل را از سر عشق

گفت ای ناصح خمش کن چند چند  پند کم ده زانکه بس سختست بند
سخت تر شد بند من از پند تو  عشق را نشناخت دانشمند تو
آن طرف که عشق می افزود درد  بوحنیفه وشافعی درسی نکرد
تو مکن تهدید از کشتن که من  تشنه زارم بخون خویشتن
عاشقانرا هر زمانی مردنیست  مردن عشاق خود یک نوع نیست
او دوصد جان دارد از جان هدا  وان دوصد را میکند هردم فدا
هریکی جانرا ستاند ده بها  از نبی خوان عشرة امثالها
گر بریزد خون من آن دوست رو  پای کوبان جان برافشانم برو
آزمودم مرگ من در زندگیست  چون رهم زین زندگی پایندگیست
اقتلونی اقتلونی یا ثقات  ان فی قتلی حیاتا فی حیات
یا منیر الخد یا روح البقا  اجتذب روحی وجدلی باللقا
لی حبیب حبه یشوی الحشا  لو یشا یمشی علی عینی مشا
پارسی گو گرچه تازی خوشترست  عشق را خود صد زبانی دیگرست

## اول عاشق بخارینک ناصح وعاذلہ لاابالی گفتاریدر

دیدی ای ناصح خموش اول ایتمه پند  حدن افزون پند ایله سخت اولدی بند
بندی محکم ایتدی سندن پندلر  اکلمز بو عشقی دانشمندلر
اول طرفکیم عشق ودرد اوله مائل  بوحنیفه شافعی بی قیل وقال
اولمه موت ایله بکا تهدید کار  قانه دلتشنه در بو مرد زار
هر زمان موت اوزره اولدی عاشقان  بر دکلدر موتی عشاقک همان
ایکیوز جانی اولوب نقدا دا  هر نفسده انلری ایلر فدا
اول آلور هر جان ایچون بیل یوز بها  نص قرآن عشرة امثالها
کرد وکرسہ قانمی لطفیلہ یار  ایلرم رقص ایدرک جانم نثار
تجربہ ایتدم حیاتمدر مماتم  بوحیاتک محو ایدر اصل حیات
اولدرک اولدر بنی سرای ثقات  اولدی قتلمده حیات اندر حیات
ای جمال نور وای روح بقا  جذب روح ایله قیل احسان لقا
بر حبیبم وار که عشقی جان یقر  استسہ چشممده ایلر جلوه‌لر
فارسی سویله عربچه گرچه خوب  یوز لسان وار عشق ایچون عند الغیوب

بوی آن دلبر چو پران میشود — آن زبانها جمله حیران میشود
بس کنم دلبر درآمد در خطاب — گوش شو والله اعلم بالصواب
چونکه عاشق توبه کرد اکنون بترس — کو چو عیاران کند بر دار درس
گرچه این عاشق بخارا میرود — نی بدرس و نی باستا میرود
عاشقانرا شد مدرس حسن دوست — دفتر و درس و سبقشان روی اوست
خامشند و نعرهٔ تکرارشان — میرود تا عرش و تخت یارشان
درسشان آشوب و چرخ و زلزله — نی زیادات است و باب سلسله
سلسلهٔ این قوم جعد مشکبار — مسئلهٔ دورست لیکن دوریار
مسئلهٔ کیس ار بپرسد کس ترا — گو بگنجد گنج حق در کیسها
گردم خلع و مبارا میرود — بد مبین ذکر بخارا میرود
ذکر هر چیزی دهد خاصیتی — زانکه دارد هر صفت ماهیتی
در بخارا در هنرها بالغی — چون بخواری رو نهی زان فارغی
آن بخاری غصهٔ دانش نداشت — چشم در خورشید بینش میگماشت
هر که در خلوت به بینش یافت راه — او ز دانشها نجوید دستگاه
با جمال جان چو شد همکاسهٔ — باشدش ز اخبار و دانش تاسهٔ
دید بر دانش بود غالب فرا — زان همی دنیا بچربد عامه را
زانکه دنیا را همی بینند عین — وان جهانی را همی دانند دین

اول چیچک بوی کیم پران اولور — اول زبانلر سربسر حیران اولور
سوزی ترک ایت یار ایتدی آغاز خطاب — طوت قولاق والله اعلم بالصواب
ایتدی عاشق توبه چونکه خوف و ترس — اول ایدر عیار وش دار اوزره درس
گرچه اول عاشق بخارایه گیدر — صانمه کیم استاد و درسه عزم ایدر
اولدی عشاقه مدرس حسن یار — دفتر و درس و سبق روی نگار
جمله خاموشان نکرر نعره لر — عرش و تخت یاره دک هر دم گیدر
انلره درس اولدی چرخ و زلزله — بی زیادات اولدی باب سلسله
سلسله بو قومه جعد مشکبار — مسئله دور اولدی لیکن دور یار
مسئلهٔ کیم ایتسه لر سندن سؤال — گنج حق بیک کیسه یه صیغمق محال
اولسه گر خلع و تبری در میان — کورمه بد ذکر بخارایی عیان
ذکری هر شینک ویرر بر خاصیت — اولدی بر ماهیت اوزره هر صفت
سن بخاراده اولورسک پر هنر — چونکه خواری یه یوز اوردک هپ گیدر
اول بخاری قید دانشدن بری — رؤیت چشم اولدی شمسک رهبری
اولکه خلوتده بصیر تیاب اولور — دستگاه علمدن روتاب اولور
چون جمال جانی کوردی متصل — علم و اخبار ایلر آنی منفعل
دانش اوزره دید غالبدر مدام — میل دنیا ایلر اول یوزدن عوام
کوردیلر دنیایی عین ایله عیان — اولدی عقبا ایسه علمیله بیان

## رو نهادن آن بندهٔ عاشق سوی بخارا

رو نهاد آن عاشق خونابه ریز — دل طپان سوی بخارا گرم و تیز
ریگ آمون پیش او همچون حریر — آب جیحون پیش او چون آبگیر
آن بیابان پیش او چون گلستان — می فتاد از خنده او چون گلستان
در سمرقندست قند اما لبش — از بخارا یافت وان شد مذهبش
ای بخارا عقل افزا بودهٔ — لیکن از من عقل و دین بربودهٔ
بدر میجویم از آنم چون هلال — صدر میجویم درین صف نعال
چون سواد آن بخارا را بدید — در سواد غم بیاضی شد پدید
ساعتی افتاد بیهوش و دراز — عقل او پرید در بستان راز
بر سر و رویش گلابی میزدند — از گلاب عشق او غافل بدند
او گلستان نهانی دیده بود — غارت عشقش ز خود ببریده بود
تو فسرده در خور این دم نهٔ — با شکر مقرون نهٔ گرچه نیٔ

## اول بندهٔ عاشقک بخارا جانبنه توجه ایتدیکیدر

یوز قودی اول عاشق خونابه ریز — چون بخارا سمتنه دلگرم و تیز
ریگ آمون زیر پاینده حریر — آب جیحون سلکنده آبگیر
پیشگاهنده بیابان گلستان — گل کبی خندان اولوردی دلستان
قند اولمشدی سمرقندی ولی — اول بخارادن بولوردی منجلی
ای بخارا عقل افزاسن یقین — بندن ایتدک لیک نهب عقل و دین
طالب بدرم که اولدم چون هلال — صدر جویم موقفم صف نعال
چون بخارادن سواد اولدی بدید — غم سوادنده عیان اولدی سفید
هوشی بر ساعت گیدوب دور و دراز — اولدی عقلی طائر بستان راز
صاچدیلر روی و سری اوزره گلاب — اول گلاب عشقدن خود بهره یاب
کورمشیدی اول نهان بر گلشنی — غارت عشق آلدی کندندن آنی
سنده ای جامد بودمدن یوق اثر — گرچه نیسن لیک محروم شکر

رخت عقلت با توست و عاقلی ‖ کز جنود الم تروها غافلی

### در آمدن آن عاشق لاابالی در بخارا و تحذیر کردن دوستان اورا از پیدا شدن

اندر آمد در بخارا شادمان ‖ پیش معشوق خود و دار الامان
همچو آن مستی که پرّد بر اثیر ‖ مه کنارش گیرد و گوید که گیر
هرکه دیدش در بخارا گفت خیز ‖ پیش از پیدا شدن منشین گریز
که ترا می جوید آن شه خشمگین ‖ تا کشد از جان تو ده ساله کین
الله الله در میا در خون خویش ‖ تکیه کم کن بر دم و افسون خویش
شحنهٔ صدر جهان بودی و راد ‖ معتمد بودی مهندس اوستاد
غدر کردی وز جزا بگریختی ‖ رسته بودی باز چون آویختی
از بلا بگریختی با صد حیل ‖ ابلهی آوردت اینجا یا اجل
ایکه عقلت بر عطارد دق زند ‖ عقل و عاقل را قضا احمق کند
نحس خرگوشی که باشد شیر جو ‖ زیرکی و عقل و چالاکیت کو
هست صد چندین فسونهای قضا ‖ گفت اذا جاء القضا ضاق الفضا
صد ره و مخلص بود از چپ و راست ‖ از قضا بسته شود کو اژدهاست

### جواب گفتن عاشق عاذلان را و تهدید کنندگان را

گفت من مستسقیم آبم کشد ‖ گرچه میدانم که هم آبم کشد
هیچ مستسقی بنگریزد ز آب ‖ گر دو صد بارش کند مات و خراب
گر بیاماسد مرا دست و شکم ‖ عشق آب از من نخواهد گشت کم
گویم آنگه که بپرسند از بطون ‖ کاشکی بحرم روان بودی درون
خیک اشکم گو بدر از موج آب ‖ گر بمیرم هست مرگم مستطاب
من بهر جایی که بینم آب جو ‖ رشکم آید بودمی من جای او
دست چون دف و شکم همچون دهل ‖ طبل عشق آب میکوبم چو گل
چون زمین و چون جنین خونخواره ام ‖ تا که عاشق گشته ام اینکاره ام
گر بریزد خونم آن روح الامین ‖ جرعه جرعه خون خورم همچون زمین
شب همی جوشم در آتش همچو دیگ ‖ روز تا شب خون خورم مانند ریگ
من پشیمانم که مکر انگیختم ‖ از مراد خشم او بگریختم
گو بران بر جان مستم خشم خویش ‖ عید قربان اوست عاشق گاومیش

سنده رخت عقل و عاقلسن تمام ‖ یوق جنود الم تروهادن پیام

### عاشق مزبورک بخارایه لاابالی کلدیکی و یاران و دوستانی ظهوره کلمکدن تحذیر ایتدکلری بیاننده در

اول بخارایه چو کلدی شادمان ‖ بیلدی هم معشوقنی دار الامان
مست ویران اولمده گردون میر ‖ صان کنارنده آنی آی آلقیشیر
دیردی کیم کورسه بخارا ده انی ‖ گندیکی گوستره ترک ایت مسکنی
کیم سنی استر او شاه خشمگین ‖ انتقام بسته در ده ساله کین
الله الله گیره گندی قانکه ‖ رغبت ایتمه نطق افسون خوانکه
شحنهٔ صدر جهان ایدک تمام ‖ معتبر مرغوب وهم عالیمقام
مجرم ایکن بی جزا ایتدک گریز ‖ چون خلاص اولدک نیچون سعی ستیز
ایلدک دفع بلا یوز حیل ‖ یا حماقت در بو عودت یا اجل
عقلک ایلرسه عطارددن گذر ‖ عاقل و عقلی قضا احمق ایدر
شیر اولورمی یا رخر گوش دنی ‖ فطنت و چالاکی و عقلک قنی
وار نیچه یوز درلو افسون قضا ‖ کیم اذا جاء القضا ضاق الفضا
یوز طریق و مخلص اولسه صاغ و صول ‖ اژدها اچون قضادن باغلی یول

### اصحاب لوم و تهدیده اول عاشقک ویردیکی جوابدر

دیدی بن مستسقییم عطشان آب ‖ گرچه بیلدم آب ایدر عمرم خراب
هیچ مستسقی صودن ایتمز حذر ‖ گورسه اندن ایکیوز کرّه ضرر
اولسه آماسیده بو دست و شکم ‖ عشق آب اولمز دل شیداده کم
صورسه لر حالم بودر قولم عیان ‖ کاش بحر اولسه درونده روان
اولسه مجرای شکم امواج آب ‖ جان ویررسم موتم اولدی مستطاب
قنده کیم اولدی روان بر جوی آب ‖ اکه رشک ایلر بنی پر آب و تاب
دف صفت دستم شکم گویا دهل ‖ طبل عشق آبه میلم همچو گل
گرد و گرسه قانم اول روح الامین ‖ باکه خوش هر جرعه مانند زمین
چون زمین و چون جنین خوندر غدا ‖ عاشقم کارم بودر جانم فدا
گیجه لر آتشده پر جوشم چو دیگ ‖ روز تا شب غرق خونم همچو ریگ
بن پشیمانم که اولدم حیله کار ‖ ایلدم خشمی مرادندن فرار
خشمی ایتسون قصد جان مست و ریش ‖ عید قربان در او عاشق گاومیش

کاو اگر خسبد و گر چیزی خورد  بهر عید و ذبح او می پرورد
کاو موسی دان مرا جان دادهٔ  جزو جزوم حشر هر آزادهٔ
کاو موسی بود قربان کشتهٔ  کمترین جزوش حیات کشتهٔ
برجهید آن کشته ز آسیبش ز جا  در خطاب اضربوه بعضها
یا کرامی اذبحوا هذا البقر  ان اردتم حشر ارواح النظر
از جمادی مردم و نامی شدم  وز نما مردم بحیوان بر زدم
مردم از حیوانی و آدم شدم  پس چه ترسم که زمردن کم شدم
حملهٔ دیگر بمیرم از بشر  تا برآرم از ملائک پا و سر
وز ملک هم بایدم جستن زجو  کل شیئ هالک الا وجهه
بار دیگر از ملک قربان شوم  انچه اندر وهم ناید آن شوم
پس عدم گردم عدم چون ارغنون  گویدم کانا الیه راجعون
مرگ دان آن کاتفاق امت است  کاب حیوانی نهان در ظلمت است
همچو نیلوفر برو زین طرف جو  همچو مستسقی حریص و مرگ جو
مرگ او آبست او جویای آب  میخورد والله اعلم بالصواب
ای فسرده عاشق ننکین نمد  کو ز بیم جان ز جانان می رمد
سوی تیغ عشقش ای ننک زنان  صد هزاران جان بگر دستک زنان
جوی دیدی کوزه اندر جوی ریز  آب را از جوی کی باشد گریز
آب کوزه چون در آب جو شود  محو گردد در وی و جو او شود
وصف او فانی شد و ذاتش بقا  زین سپس نی کم شود نی بد لقا
خویش را بر نخل او آویختم  عذر آنرا که ازو بگریختم

## رسیدن آن عاشق بمعشوق خویش چون دست از جان خود بشست

همچو کوی سجده کن بر رو و سر  جانب آن صدر شد با چشم تر
جمله خلقان منتظر سر در هوا  کش بسوزد یا در آویزد ورا
اینزمان این احمق یک لخت را  آن نماید که زمان بدبخت را
همچو پروانه شرر را نور دید  احمقانه در فتاد از جان برید
لیک شمع عشق چون آن شمع نیست  روشن اندر روشن اندر روشنیست
او بعکس شمعهای آتشیست  می نماید آتش و جمله خوشیست

## صفت آن مسجد که مردکش بود و آن عاشق مرگ جوی لاابالی که در و مهمان شد

کاو اگر اتسه یا خواب و یا غدا  عیدا ایچون پروردهٔ ذبح و فدا
کاو موسی پس بکا جان دادهٔ در  جزء جزؤم حشر هر آزاده در
کاو موسی اولدی قربان ایله طی  کشته یی جزء حقیری ایتدی حی
قائم اولدی کشته برزخدن رها  کلدی امر اضربوه بعضها
ای کرام ایتمک گرک ذبح بقر  مطلب ایسه حشر ارواح نظر
بن جماد ایکن اولوب بولدم نما  چون نما کتدی منم حیوان نما
آدم اولدم کتدی حیوانلق بودم  پس ندر خوفم بکا کلسه عدم
موتله چونکم کیده وصف بشر  وار ملکلرله بنمچون پا و سر
هم گرک باکه ملکدن ستر رو  کل شیئ هالک الا وجهه
بن ملکدن دخی نه قربان اولورم  اولکه کلمز وهمه شایان اولورم
پس عدم اولدی عدم کیم ارغنون  باکه دیر انا الیه راجعون
موتی پس بالاتفاق ایتمه کمان  آب حیوا اندر که ظلمتده نهان
ایله نیلوفر کبی اقبال جو  همچو مستسقی حریص و مرگ جو
موتنه باعث صو اول جویای آب  نوش ایدر والله اعلم بالصواب
ای فسرده عاشق بی ننگ و عار  قورقه جانی ایده جاناندن فرار
تیغ عشق یاردن اولمه جدا  ایله دست افشان نیجه بیک جان فدا
جوبی کوردک وار اکا اول کوزه ریز  هیچ اولور می جویدن آبه گریز
آب کوزه جویدن روش اولور  محو اولور انده همان اندن اولور
وصفی فانی ذاتی خود عین بقا  یوقدر اندن صکره هجران لقا
نخل یاری ایلرم بن باکه دار  باعث اولدر کیم اوله عذر فرار

## اول عاشق جانندن قطع امید ایدوب معشوقنه وصولیدر

کوی وش یوز و سر اوزره سجده قیل  چشم ترله اول او صدره متصل
منتظر سر در هوا سر جمله ناس  صلب ویا احراق انلرده قیاس
بوزمان ایتدی بو احمق کار سخت  ایتمک استر امتحان حال بخت
همچو پروانه شراری صاندی نور  ابلهانه دوشدی جاندن اولدی دور
لیک شمع عشق او شمعه بکزمز  روشن اندر روشن اما کیم اعز
عکسیدر اول آتشی شمعک تمام  ظاهر آتش باطنی نور مدام

## مسجد مهمانکش ایله موصوف مسجدده موتنی تمنی ایدن عاشق لاابالینک مهمان اولدیغی حکایتیدر

یک حکایت گوش کن ای نیک پی — مسجدی بد در کنار شهری
هیچ کس در وی نخفتی شب زبیم — که نه فرزندش شدی آن شب یتیم
بس که اندر وی غریب و عور رفت — صبحدم چون اختران در گور رفت
خویشتن را نیک ازین آگاه کن — صبح آمد خواب را کوتاه کن
هرکسی گفتی که پریانند تند — اندرو مهمان کشان با تیغ کند
آن دگر گفتی که سحرست و طلسم — کین رصد باشد عدو جان و جسم
آن دگر گفتی که بر نه نقش فاش — بر درش کای میهمان اینجا مباش
شب مخسب اینجا اگر جان بایدت — ور نه مرگ اینجا کمین بگشایدت
وان یکی گفتی که شب قفلی نهید — غافلی کاید شماره کم دهید

برحکایت دیکله ای فرخنده پی — اولدی برمسجد مضاف شهری
کمسه یاتمز انده برشب خوفدن — کیم یتیم اولور اوشب فرزند و زن
انده قالسه نیچه عریان وغریب — قبر اولوردی صبحدم اکا نصیب
نفسکه ایت بو سردن آگاه صلاح — ترک خواب ایتکم قریب اولدی صباح
هرکشی دیردی پریلر ضبط ایدر — اولدرر مهمانی انلر الحذر
بعض ایدوب سحر و طلسمه اعتقاد — بو رصد در دیو ایتدی اجتهاد
بعضلر دیدی کر کدر نقش در — کمسه مهمان اولسون بونده حذر
کیجه قالمیا که لازم ایسه جان — یوخسه موتک بونده در ایتمه کمان
اول بری دیردی کر کدر قفل وبند — قالمیه تا بونده غافل دردمند

## مهمان آمدن دران مسجد

## مسجد مذکوره برکمسه مهمان اولدیغیدر

تا یکی مهمان درآمد وقت شب — کو شنیده بود آن صیت عجب
از برای آزمون می آزمود — زانکه بس فرزانه و جان سیر بود
گفت کم گیرم سر و اشکنبهٔ — رفته گیر از گنج جان یک حبهٔ
صورت تن گو برو من کیستم — نقش کم ناید چو من باقیستم
چون نفخت بودم از لطف خدا — نفخ حق باشم ز نای تن جدا
تا نیفتد بانگ نفخش این طرف — تا رهد آن گوهر از تنگین صدف
حق تمنوا الموت گفت ای صادقین — صادقم جان را برافشانم برین

کلدی برمهمان اکه هنکام شب — اولدی مسموع اکه اول صیت عجب
ارتکاب ایتدی برای امتحان — اولدی هم مردانه دل هم سیرجان
دیدی کچدم بو سر و اشکنبه دن — کنج جاندن طوتکه حبه کتدی سن
صورت تن زائل اولسه یوق الم — بنکه باقی یم ندر بو نقش کم
چون نفخت دیدی لطفندن خدا — نفخ حقم نای تن اولسون جدا
سر نفخ اولسون بدندن برطرف — کوهر اولسون رستهٔ تنک صدف
حق بیوردی موتی استر صادقین — بذل جانده صادقم عند الیقین

## ملامت کردن اهل مسجد مهمان عاشق را از شب خفتن در انجا و تهدید کردن مر او را

## اول عاشق مهمانی اهل مسجدک ملامت و تشدید ایدوب بو مسجدده کیجه اویومه دیو تحذیر و تهدید ایلدکلریدر

قوم گفتندش که هین اینجا مخسب — تا نکوبد جان ستانت همچو کسب
که غریبی و نمی دانی ز حال — کاندرینجا هرکه خسب آید زوال
اتفاقی نیست این ما بارها — دیده ایم و جمله اصحاب نهی
هرکه آن مسجد شبی مسکن شدش — نیمشب زهر هلاهل آمدش
از یکی ما تا بصد این دیده ایم — نی بتقلید از کسی بشنیده ایم
گفت الدین النصیحه آن رسول — آن نصیحت در لغت ضد غلول
این نصیحت راستی در دوستی — در غلولی خاین و سگ پوستی
بی خیانت این نصیحت از وداد — می نماییمت مگرد از عقل و داد

دیدیلر قوم اکه بونده ایتمه خواب — اولمیه مرگ ناکهانیدن خراب
حالی بیلمزسن سن ای مرد غریب — کیمکه بونده قالدی موت اولدی نصیب
اتفاقی صانمه برقاچ کره بز — کورمشز تصدیق و تحقیق ایتمشز
برشب اول مسجدده کیم ایلسه مقر — نیم شب زهر هلاهل نوش ایدر
بردکل یوز کره واقع اولدی بو — صانمه کیم تقلید سامع اولدی بو
دیدی الدین النصیحه اول رسول — بی غلول اولدی نصیحت قیل قبول
بو نصیحت استقامتده مکین — پس غلول اولدی خیانت ایله کین
بی خیانت بو نصیحتدر وداد — ساکه کوستردک کر کدر عقل وداد

## جواب گفتن عاشق عاذلان را

## عذال و ملامتکرانه عاشقک ویردیکی جوابدر

کفت

کفت اوای ناصحان من بی ندم　　از جهان زندکی سیر آمدم
منبلی ام زخم خوار و زخمخواه　　عافیت کم جو تو از منبل براه
منبلی نی کو بود خود برک جو　　منبلی ام لاابالی مرک جو
منبلی نی کو بکف پول آورد　　منبلی چستی کزین پل بکذرد
آن نه کو بر هر دکانی برزند　　بل جهد از کون و کانی برزند
مرک شیرین کشت و نقلم زین سرا　　چون قفص هشتن پریدن مرغ را
آن قفص که هست عین باغ در　　مرغ می بیند کلستان و شجر
جوق مرغان از برون کرد قفص　　خوش همی خوانند ز آزادی قصص
مرغ را اندر قفص زان سبزه زار　　نی خورش ماندست و نی صبر و قرار
سر ز هر سوراخ بیرون میکند　　تا بود کین بند از پا بر کند
چون دل و جانش چنین بیرون بود　　آن قفص را در کشایی چون بود
نی چنان مرغ قفص در اندهان　　کرد بر کردش بحلقه کربکان
کی بود او را درین خوف و حزن　　آرزوی از قفص بیرون شدن
او همی خواهد ازین ناخوش حصص　　صد قفص باشد بکرد این قفص

دیدی ای ناصحلر ایتیم ننک و عار　　اولمشم سیر حیات مستعار
منبلی یم زخم خوار و زخم خواه　　چوقده ایتیم عافیت میلن پناه
منبلی اما دکل اول برک دوست　　منبلی یم لاابالی مرک دوست
منبلی اولمز طوتانلر پول و زر　　منبلی اولدر رایده پلدن کذر
منبلی اولمز طلبکار دکان　　بلکه اول ایلر فدای کون و کان
مرک ایله خوش بو سرادن انتقال　　مرغ وش ترک قفصله آچدی بال
اول قفص باغ ایچره بولسه زیب و فر　　مرغه مشهود اولسه کلزار و شجر
مرغلر پران اطراف قفس　　ایلر الحان و نغم هر بر نفس
سبزه زار اما قفصده مرغ زار　　تلخ اولور عیشی کیدر صبر و قرار
کوستر هر رخنه و سوراخه سر　　تاکه اول بند اوله حل بال و پر
طشره یه آماده چون جان و دلی　　مخلصی فتح قفصدر حاصلی
مرغ اولوب ضیق قفصده ناتوان　　اولسه خارجده مهیا کربکان
خوف و حزن ایله اولوب بی جست و جو　　اول قفسدن چیقمق ایتمز آرزو
بلکه خوف و بیم ایله ایلر هوس　　اول قفس اوزره اولورسه یوز قفس

عشق جالینوس برین حیات دنیا بود که هنر او همینجا بکار می آید هنری نورزیده است که دران بازار بکار آید لاجرم آنجا خود را بعوام یکسان می بیند والامر یومئذ لله امیری او نمی ماند

جالینوسک حیات دنیا محبتنه باعث میلی بوایدیکه بازار آخرتده نافع هنردن تغافل ایدوب مابه الفخری اولان هنری دنیاده درکار ایدی لاجرم کندوبی عوام ایله یکسان کوردی والامر یومئذ لله مصداقنجه انده خود امارت و ریاست قالمز

انچنان که کفت جالینوس راد　　از هوای این جهان و از مراد
راضیم کز من بماند نیم جان　　که ز کون استری بینم جهان
کربه می بیند بکرد خود قطار　　مرغش آیس کشته بودست از مطار
یا عدم دیدست غیر این جهان　　در عدم نادیده او حشری نهان
چون جنین کش میکشد بیرون کرم　　می کریزد او پس سوی شکم
لطف رویش سوی مصدر میکند　　او مقر در پشت مادر می کند
که اکر بیرون فتم زین شهر و کام　　ای عجب چشم بدیده این مقام
یا دری بودی درین شهر وخم　　که نظاره کردمی اندر رحم
یا چو چشمهٔ سوزنی راهم بدی　　که ز بیرونم رحم دیده شدی
آن جنین هم غافلست از عالمی　　همچو جالینوس او نامحرمی
او نداند کان رطوباتی که هست　　آن مدد از عالم بیرونیست

شویله کیم دیرایدی جالینوس زار　　بو جهانه میل و رغبتدن هزار
راضیم بندن قالورسه نیم جان　　کون استردن اوله سیر جهان
چون قفصدن کربه یی کوردی یقین　　مرغی پرواز ایتمده اولمز امین
بو جهاندن غیری یا کوردی عدم　　یا عدمده کورمدی حشری بودم
استمز بیرونی مانند جنین　　بطن مادرده کریزان کمین
رو ینه لطف توجه ساز کار　　پشت مادردر اکا جای قرار
دیر اکر بن طشره یه کیتسم تمام　　بردخی مشهودم اولمز بو مقام
بونده بر باب اولسه یاری انده بن　　رحم ایچنده ناظر اولسم دوردن
اولسه چشم سوزن آسا بر که راه　　ایتسم اندن خارج رحمه نکاه
اویله غافل راغب عالم اولن　　همچو جالینوس نامحرم اولن
بیلمز اولکیم بو رطوباته ابد　　عالم آخردن اولمقده مدد

انچنانکه چار عنصر در جهان صد مدد دارد ز شهر لامکان

آب و دانه در قفص گر یافتست آن ز باغ و عرصهٔ در تافتست

جانهای انبیا بینند باغ زین قفص در وقت نقلان و فراغ

پس ز جالینوس و عالم فارغند همچو ماه اندر فلکها بازغند

ور ز جالینوس این گفت افتریست پس جوابم بهر جالینوس نیست

این جواب آنکس آمد کین بگفت که نبودستش دل پر نور جفت

مرغ جانش موش شد سوراخ جو چون شنید از گربکان او عرجوا

زان سبب جانش وطن دید و قرار اندرین سوراخ دنیا موش وار

هم درین سوراخ بنایی گرفت در خور سوراخ دانایی گرفت

پیشها و حرفها اندر مزید کاندرین سوراخ کار آید گزید

زانکه دل برکند از بیرون شدن بسته شد راه رهیدن از بدن

عنکبوت ار طبع عنقا داشتی از لعابی خیمه کی افراشتی

گربه کرده چنگ خود اندر قفص نام چنگش درد و سرسام و مغص

گربه مرگست و مرض چنگال او میزند بر مرغ و پر و بال او

گوشه گوشه میدود سوی دوا مرگ چون قاضیست رنجوری گوا

چون پیادهٔ قاضی آمد این گواه که همی خواند ترا تا حکم گاه

مهلتی میخواهی از وی در گریز گر پذیرد شد و گرنی گفت خیز

جستن مهلت دوا و چارها که زنی بر خرقهٔ تن پارها

عاقبت آید صباحی خشم وار چند باشد مهلت آخر شرم دار

عذر خود از شه بخواه ای پر حسد پیش از انکه انچنان روزی رسد

و انکه در ظلمت براند بارگی برکند زان نور دل یکبارگی

می گریزد از گواه و مقصدش کان گواه سوی قضا می خواندش

زین گذر کن جانب آن شخص ران کو بمسجد آمد آن شب میهمان

بو جهانده چار عنصر سربسر لامکان شهرندن استمداد ایدر

بو قفصده آب و دانه هپ سکا عرصه و باغ دگردن خود نما

انبیا ارواحنه ظاهر او باغ بو قفصدن پس دم نقل و فراغ

انده جالینوس و عالم پست و دون ماه وش انلر فلکده رونمون

اولسه جالینوسه بو قول افترا صانمه جالینوس اچوندر بو ادا

بو جواب اول کمسه یه اولدی یقین قلب پر نور اولمیه انده مکین

مرغ جانی موش اولور سوراخ جو چون ایشتدی گربه لردن عرجوا

جاننک اولدی اویوزدن مسکنی موش وش سوراخ دنیای دنی

هم بو سوراخه ایدوب قصد بنا دانشی سوراخه اولدی آشنا

دور لو صنعتلر که اولدی اکه کار کاری بو سوراخه ایتدی اختیار

اولدی چون دلسرد ملک منتها بو بدندن بسته در راه رها

اولسه گر عنقا طبیعت عنکبوت یاپمز ایدی اغزی یارندن بیوت

گربه ایتمش پنجه سن وقف قفص نامی اولمش درد و سرسام و مغص

گربه موت اولدی مرض چنگال اکا پر و بال مرغی ایلر بی نوا

گرد دوایه گوشه گوشه طوتسه راه موت قاضی اولدی رنجوری گواه

محضر قاضی اکا گلسه اگر جای حکمه ویرسه دعوتله خبر

مهلت استر تا ایده اندن گریز یا قبول ایده یا خود اقدام تیز

مهلتک مثلی دوا و چاره در خرقهٔ تن اوزره رقعه پاره در

بر سحر البت گلور اول خشمگین دیر بو مهلت تا کی شرم ایت همین

عذر کی اول شهدن ایت ای بی حجاب اندن اول کیم اوله روز حساب

کیمکه ظلمتده سوررسه مرکبن دوری نور ایله کورمز ذهن

اول گواهندن قچار کیم بی رضا آنی ایلر دعوت سمت قضا

فارغ اول بو سوزدن ایتمه رهزنی مسجده مهمان اولان اول شب قنی

## ملامت کردن اهل مسجد مهمانرا از شب خفتن دران مسجد

## اهل مسجدک مهمان مزبوره اول مسجد ده کیجه قالمقدن ملامت ایتدکلریدر

قوم گفتندش مکن جلدی برو تا نگردد جامه و جانت گرو

آن ز دور آسان نماید به نگر که بآخر سخت باشد رهگذر

خویشتن آویخت بس مرد و گست وقت پیچاپیچ دست آویز جست

پیشتر از واقعه آسان بود در دل مردم خیال نیک و بد

چون درآید اندرون کارزار آن زمان گردد بران کس کارزار

دیدیلر قوم اکه کیم ای راهرو ایلمه گل جامه و جانک گرو

دوردن آسان گورندی ساکه بو رهگذار کسخت اولور بی گفتگو

نفسنی بردار ایدر چوق مرده دل وقت پیچشده اولور آزرده دل

سهل اولور اول ولی صکره اشد قلب آدمده خیال نیک و بد

چون ایدر رجل ایله عزم کارزار اول زمان ایلر انی اول کارزار

چون

چون نه شیری هین منه تو پای پیش — کان اجل گرگست و جان تست میش

ور زابدالی و میشت شیر شد — ایمن آ که مرگ تو سر زیر شد

کیست ابدال انکه او مبدل شود — خمرش از تبدیل یزدان خل شود

لیک مستی شیرگیری و از گمان — شیر پنداری تو خود را هین مران

گفت حق ز اهل نفاق ناسدید — بأسهم ما بینهم بأس شدید

در میان همدگر مردانه اند — در غزا چون عورتان خانه اند

گفت پیغمبر سپهدار غیوب — لاشجاعة یا فتی قبل الحروب

وقت لاف غزو لب پر کف کنند — وقت جوش جنگ چون کف بی فنند

وقت ذکر غزو شمشیرش دراز — وقت کر و فر تیغش چون پیاز

وقت اندیشه دل او زخم جو — پس بیک سوزن تهی شد خیک او

من عجب دارم زجویای صفا — کو گریزد وقت صیقل از جفا

عشق چون دعوی جفا دیدن گواه — چون گواهی نیست شد دعوی تباه

چون گواهت خواهد این قاضی مرنج — بوسه ده بر مار تا یابی تو گنج

آن جفا با تو نباشد ای پسر — بلکه با وصف بدی اندر تو در

بر نمد چوبی که آنرا مرد زد — بر نمد آنرا نزد بر گرد زد

گر بزد مر اسب را آن کینه کش — آن نزد بر اسب زد بر سکسکش

تا ز سکسک وارهد خوش پی شود — شیره را زندان کنی تا می شود

گفت چندان آن یتیمک را زدی — چون نترسیدی ز قهر ایزدی

گفت او را کی زدم ای جان دوست — من بر آن دیوی زدم کو اندر وست

مادر ار گوید ترا مرگ تو باد — مرگ آن خو خواهد و مرگ فساد

آن گروهی کز ادب بگریختند — آب مردی و آب مردان ریختند

عاذلانشان از وغا وا راندند — تا چنین حیز و مخنث ماندند

لاف و غره ژاژخا را کم شنو — با چنینها در صف هیجا مرو

زانکه زادوکم خبالا گفت حق — کز رفاق سست برگردان ورق

که گر ایشان با شما همره شوند — غازیان بی مغز همچون که شوند

خویشتن را با شما هم صف کنند — پس گریزند و دل صف بشکنند

پس سپاه اندکی بی این نفر — به که با اهل نفاق آید حشر

هست بادام کم خوش بیخته — به ز بسیاری بتلخ آمیخته

تلخ و شیرین گر بصورت یک شی اند — نقص از آن افتاد که همدل نیند

گبر ترسان دل بود کو از گمان — می زید غافل ز حال آنجهان

سن دگلسن شیر ایتمه قصد پیش — کیم اجل گرگ اولدی جانک ایسه میش

شیر ایسه میشک اولوب ابدالدن — پس ایمن موتسن اول حالدن

کیمدر ابدال اولکه او مبدل اوله — خمری تبدیل اوله حقدن خل اوله

لیک مست شیرگیر اولدک عیان — کندیکی سن شیر ظن ایتدک همان

دیدی حق اهل نفاقه ناسدید — بأسهم ما بینهم بأس شدید

بربری پسنده هپ مردانه در — وقت حرب اما زنان خانه در

دیدی پیغمبر او محبوب القلوب — لاشجاعة یا فتی قبل الحروب

کف زناندر ایلسه لاف غزا — وقت جنگ اما چو کف ناسزا

تیغی ذکر غزوه ده غایت دراز — وقت کر و فرده مانند پیاز

وقت فکرت مائل زخم قضا — زخم نوک سوزنه ویرمز رضا

بو عجبدر کیم طلبکار صفا — وقت صیقلده گریزان جفا

عشق دعوا در جفا اولدی گواه — چونکه یوق در شاهدک دعوی تباه

شاهد استرسه بو قاضی اولمه زار — تا بولنجه گنجی لازم صبر مار

اول جفا سانکه دگلدر ای پسر — سنده وار اوصاف بددن بر اثر

کیچه یی کیم ضرب ایدرلر مرد و زن — کیچه یی صانمه اولورلر گرد زن

اسبه ضرب تازیانه بی گمان — اسبه صانمه لغزشه اولدی همان

دفع لغزش ایده فرخ پی اوله — شیره در زندان اولور تا می اوله

کورکه دیرلر نیچه بر ضرب یتیم — یوقمی خوف قهر مولای عظیم

دیر مؤدب بن انی دوکمم ابد — ضرب اکا کیم انده پنهان دیو بد

مونک استرسه اگر کیم مادرک — مطلبی فوت فساد بد ترک

قنده وار ایسه گروه بی ادب — فوت آب روی مردانه سبب

دور ایدرلر انلری مردان جنگ — کیم مخنثلر ایدر ایراث ننگ

ژاژ خا در ایتسلر جنگ ایله لاف — انلر ایله اولمه در کار مصاف

چونکه زادوکم خبالا دیدی حق — همره سست ایله ایتمه دق ولق

گر سزه همراه اوله خیل جبان — کاه وش بی مغز اولورلر غازیان

صفکزده اولسه لر انلر مقیم — زحفدن ایلر فرار خوف و بیم

بی مخنث گر سپاه اولسه قلیل — یکدر آندن کیم اوله جمع علیل

آز ایسه بادام شیرین طعم اگر — خوبتر در تلخ بسیاره نظر

تلخ و شیرین صورتا بردر ولیک — طعم و لذتده دگل اما شریک

کافرک پر خوف ایدر قلبن گمان — غافل اولدی حال عقبادن عیان

میرود دره نداند منزلی ... کام ترسان می نهد اعمی دلی
چون نداند ره مسافر چون رود ... با تردد ها و دل پرخون رود
هرکه کوید های این سو راه نیست ... او کند از بیم آنجا وقف وایست
ور بداندره دل باهوش او ... کی رود هرهای و هو در کوش او
پس مشو همراه این اشتردلان ... زانکه وقت ضیق و بیمند آفلان
پس کریزند و ترا تنها هلند ... کرچه اندر لاف سحر بابلند
تو ز رعنایان مجو هین کارزار ... تو ز طاوسان مجو صید و شکار
طبع طاوس است و سواست کند ... دم زند تا از مقامت برکند

قطع راه ایتمکده بیلمز منزلی ... خطوهٔ اعمی کبی لرزان دلی
چون مسافر راهی بیلمز قنده در ... دل تردد او زره در لرزنده در
کیم اکا بو یول دکل دیرسه همان ... خوف ایله ایلر توقف بیکان
کر بیلورسه راهی اول صاحب خرد ... های و هویی کوشنه آلمز ابد
اولمه بو اشتردلانک همرهی ... وقت بیم و ضیق ایدر بی آکهی
هپ قچارلر ترک ایدوب تنهاسنی ... سحر بابل لافن ایلرهر دنی
ایلمز اهل رعونت کارزار ... نیچه طاوس ایلسون صید و شکار
طبع طاوس اولدی ایلر وسوسه ... التفات ایتمز حریف ناکسه

کفتن شیطان قریش را که بجنگ احمد در آیید که من یاریها کنم و قبیلهٔ خود را بیاری خوانم و وقت ملاقات صفین کریختن

جنک احمدی یه علیه الصلوة والسلام قریشی تحریک ایدوب بن و قبیلهم سزه اعانت ایدرم دیدکد نصکره ملاقات صفین وقتنده شیطانک فراری و اکا بکزر احوال بسیاری بیانده در

همچو شیطان در سپه شد صد یکم ... خواند افسون انی جار لکم
چون قریش را باد وساوس کرد او ... مکر و افسون کفت لازم شد غلو
لشکر اسلام را تشتیت کنیم ... بیخ و بنیادش ز عالم برکنیم
چونکه شد با قول او جمع سپاه ... کشت آخر حیله اش نقش تباه
چون قریش از کفت او حاضر شدند ... هر دو لشکر در ملاقات آمدند
دید شیطان از ملائک اسپهی ... سوی صف مؤمنان اندر رهی
آن جنود الم تروها صف زده ... کشته جان او ز بیم آتشکده
پای خود واپس کشیده می کرفت ... که همی بینم سپاهی من شکفت
ای اخاف الله مالی منه عون ... اذهبوا انی اری ما لا ترون
کفت حارث ای سراقه شکل هین ... دی چرا تو می نکفتی اینچنین
کفت ایندم من همی بینم حرب ... کفت می بینی جعاشیش عرب
می نه بینی غیر این لیکن تو ننک ... آن زمان لاف بود این وقت جنک
دی همی کفتی که پایندان شدم ... که بود تان فتح و نصرت دمبدم
دی زعیم الجیش بودی ای لعین ... وین زمان نامرد و ناچیز و مهین
تا بخوردیم آن دم تو و آمدیم ... تو بتون رفتی و ما هیزم شدیم
چونکه حارث با سراقه کفت این ... از عتابش خشمکین شد آن لعین
دست خود خشمین ز دست او کشید ... چون ز کفت اوش درد دل رسید
سینه اش را کوفت شیطان و کریخت ... خون آن بیچارکان زین مکر ریخت

چون سپاه خصمه شیطان دیدی قم ... ایتدی افسون انی جار لکم
کیم وساوسله ایدوب مکر قریش ... قیلدی افسون دیدی لازم جمع جیش
بر هزیمت ایده لم کیم احمده ... بیخ و بنیادی بو عالمدن کیده
ایتدیلر قولیله چون جمع سپاه ... اولدی قول حیله سی نقش تباه
چون قریش اول قولی اثبات ایتدیلر ... هر ایکی لشکر ملاقات ایتدیلر
کوردی شیطانکم ملائکدن سپاه ... مؤمنینک صفن ایتمش جلوه کاه
اول جنود الم تروها صف زده ... جانی اولدی خوفدن آتشکده
پای مکرن کوردی بی صبر و شکیب ... دیدی کوردم بر عجب خیل مهیب
قورقارم اللهدن اولدر معز ... کوردیکم کورمزسکز زیرا که سز
دیدی حارث ای سراقه شکل سن ... دون نیچون بویله دیمزدک لافزن
دیدی کوردم شمدی بن امر عجب ... دیدی برقاچ کوردیک مرد عرب
کورمدک هیچ غیرایی عار و ننک ... اولزمان لاف ایدی بو وقت جنک
دون دیرایدک اولورم یار و معین ... فتح و نصرت سزلره اولدی یقین
دون زعیم الجیش ایدک سن ای لعین ... شمدی خود نامرد و ناچیز و مهین
الدانوب بز مکریکه کلدک عجب ... کلخنه کتدک سن اولدق بز حطب
اکه حارث چون سراقه دیدی پس ... خشمه کلدی بو عتاب ایله او خس
چکدی دستندن غضبله دستنی ... کیم سوزی یاقدی دل بدمستنی
سینه کوبان ایلدی شیطان فرار ... اولدی اول بیچاره لر وقف دمار

چونکه ویران کرد چندین عالم او　　پس بکفت انی بری منکم
کوفت اندر سینه اش انداختش　　پس کریزان شد ز هیبت تاختش
نفس و شیطان هر دو یک تن بوده اند　　در دو صورت خویشرا بنموده اند
چون فرشته و عقل ایشان یک بدند　　بهر حکمتهاش دو صورت شدند
دشمنی داری چنین در سر خویش　　مانع عقلست و خصم جان و کیش
یک نفس حمله کند چون سوسمار　　پس بسوراخی کریزد در فرار
در دل او سوراخها دارد کنون　　سر ز هر سوراخ می آرد برون
نام پنهان کشتن دیو از نفوس　　واندران سوراخ رفتن شد خنوس
که خنوسش چون خنوس قنفذ ست　　چون سر قنفذ ورا آمد شدست
که خدا آن دیو را خناس خواند　　کو سر آن خارپشتک را بماند
می نهان کردد سر آن خارپشت　　دمبدم از بیم صیاد درشت
تا چو فرصت یافت سر آرد برون　　زینچنین مکری شود مارش زبون
کرنه نفس از اندرون راهت زدی　　رهزنانرا بر تو دستی کی بدی
زان عوانی مقتضی که شهوتست　　دل اسیر آز و حرص و آفتست
زان عوان سر شدی دزد و تباه　　تا عوانانرا بقهر تست راه
در خبر بشنو تو این پند نکو　　بین جنبیکم لکم اعدا عدو
طمطراق این عدو مشنو کریز　　کو چو ابلیس است در لج و ستیز
بر تو او از بهر دنیا و نبرد　　آن عذاب سرمدی را سهل کرد
چه عجب کر مرک را آسان کند　　او ز سحر خویش صد چندان کند
سحر کاهی را بصنعت که کند　　باز کوهی را چو کاهی می تند
زشتها را نغز کرداند بفن　　نغزها را زشت کرداند بظن
کار سحر اینست کو دم می زند　　هر نفس قلب حقایق میکند
آدمی را خر نماید ساعتی　　آدمی سازد خری را و آیتی
اینچنین ساحر درون تست سر　　ان فی الوسواس سحرا مستتر
اندران عالم که هست این سحرها　　ساحران هستند جادویی کشا
اندران صحرا که رست این زهر تر　　نیز روییدست تریاق ای پسر
کویدت تریاق از من جو سپر　　که ز زهرم من بتو نزدیکتر
کفت او سحرست و ویرانی تو　　کفت من سحرست و دفع سحر او
تا بود تریاق مرشد در درون　　کرده باشی دفع زهر نفس دون
کن طلسم سحر را از دل شکست　　کنج پیر کامل آری تا بدست

ایتدی بونجه عالمی ویرانه او　　دیدی پس انی بری منکم
سینه سینه ضرب ایدوب ایتدی قتی　　کندیسی قاچدی کوروب اول هیبتی
نفس و شیطان بر وجود اولدی ولی　　کندن ایتدی ایکی صورتده جلی
متحد عقل و ملک اما همان　　حکمت ایچون ایکی صورتده عیان
دشمنک وار بویله سرکده نهان　　مانع اولدی عقله ساکه خصم جان
بر نفس حمله ایدر چون سوسمار　　صکره سوراخه قچار مانند مار
وار دلکده اکا سوراخلر　　هر برندن کوسترر مکر ایله سر
کاه و که پنهان اولوب دیو نفوس　　کتسه سوراخه اولور نامی خنوس
کیم خناست ایله بکزر قنفذه　　دمبدم آماده درآمد شده
دیدی خناس اکه خلاق جهان　　خارپشتک باشنه بکزر همان
باشنی ایلر نهان اول خارپشت　　چونکه ایلر خوف صیاد درشت
تاکه فرصت بولدی اولدی سر برون　　ایلدی بو مکر ایله ماری زبون
ایتمسه نفسک درونده رهزنی　　رهزنان قنده بولورلردی سنی
اولدی شهوت اول تقاضاکر عوان　　قلب اسیر حرص و آز این و آن
اول عوان کیم سرکی ایلر تباه　　ساکه قهره بو عوانان بولدی راه
پس خبرده کلدی بو پند نکو　　بین جنبیکم لکم اعدی عدو
بو عدونک طمطراقن ایتمه کوش　　لج ابلیس ایله ایلر اول خروش
میل دنیایه سنی اهل ایلدی　　اول عذاب سرمدی سهل ایلدی
موتی آسان ایلر ایتمه عجب　　یوز او دکلی سحری وار در بی تعب
سحر کاهی صنعت ایله کوه ایدر　　کوهیده بر کاه بی انبوه ایدر
حیله سی زشتی ایدر نغز و لطیف　　حسن و خوبی کوسترر زشت و کثیف
کار سحر اولدر ایدوب نفث هوس　　ایلر اول قلب حقایق بر نفس
آدمی خر صورت ایلر سر بسر　　کوسترر آدم مثالنده خری
پس درونکده بو ساحر اولدی سر　　ان فی الوسواس سحرا مستتر
سحر اولان عالمده وار در هم عیان　　سحر جادو فتحن ایلر ساحران
قنغی صحراده اولور بو زهر تر　　انده هم تریاق وار در ای پسر
ساکه دیر تریاق زهری دافعم　　ساکه بن اندن قریب و نافعم
قولی سحر اولدیکه اولدر دشمنک　　سحر قولم سحرینی دافع انک
حاصلی قیل دفع زهر نفس دون　　مرشدک تریاقن ایت وقف درون
قیل طلسم سحری نفسکدن شکست　　پیر کامل کنجن ایله زیردست

مکر کردن عاذلان پند رابران مهمان ان مسجد مهمانکش

| | |
|---|---|
| باز کن تو وصف مسجد را ادا | قصهٔ مهمان باشد ماجرا |
| گفت پیغمبر که ان فی البیان | سحرا وحق گفت آنخوش پهلوان |
| هین مکن جلدی برو ای بوالکرم | مسجد و ما را مکن زین متهم |
| که نگوید دشمنی از دشمنی | آتشی برما زند فردا دنی |
| که بتاسانید او را ظالمی | بر بهانهٔ مسجد او بد سالمی |
| تا بهانهٔ قتل بر مسجد نهد | چونکه بدنامست مسجد او جهد |
| تهمتی برما منه ای سخت جان | که نه ایم ایمن زمکر دشمنان |
| هین مکن جلدی برو سودا میز | که بنتان بهمود کیوان از کز |
| چون تو بسیاران بلا فیده زبخت | ریش خود برکنده یک یک لخت لخت |
| هین برو کوتاه کن این قیل و قال | خویش و ما را درمیفکن در وبال |

جواب گفتن مهمان ایشانرا و مثل آوردن بدفع کردن حارس کشت ببانگ دف از کشت شتری را که کوس محمودی برپشت او زدندی

| | |
|---|---|
| گفت ای یاران از آن دیوان نیم | که زلاحولی ضعیف آید پیم |
| کودکی کو حارس کشتی بدی | طبلکی در دفع مرغان میزدی |
| تا رمیدی مرغ زان طبلک ز کشت | کشت از مرغان بد بیخوف گشت |
| چونکه سلطان شاه محمود کریم | برگذر زد آن طرف خیمهٔ عظیم |
| با سپاهی همچو استارهٔ اثیر | انبه و پیروز و صفدر ملک گیر |
| اشتری بد کو بدی حمال کوس | بختیی بد پیشرو همچون خروس |
| بانگ کوس و طبل بر وی روز و شب | میزدند اندر رجوع و در طلب |
| اندران مزرع درآمد آن شتر | کودک آن طبلک بزد در حفظ بر |
| عاقلی گفتش مزن طبلک که او | پختهٔ طبلست با آنش است خو |
| پیش او چه بود تبوراک تو طفل | که کشد او طبل سلطان بیست کفل |
| عاشقم من کشتهٔ قربان لا | جان من نوبتگه طبل بلا |
| خود تبوراکست این تهدیدها | پیش آنچه دیده است این دیدها |
| ای حریفان من از آنها نیستم | کز خیالاتی درین ره بیستم |
| من چو اسماعیلیانم بی حذر | بل چو اسماعیل آزادم ز سر |
| فارغم از طمطراق و از ریا | قل تعالوا گفت جانم را بیا |

اول مسجد مهمانکشنده قالمه دیو مهمان مذکوره عاذللرک پند مکررلریدر

| | |
|---|---|
| بینه ایله مسجدک وصفن ادا | قصهٔ مهماندن اولسون ماجرا |
| دیدی پیغمبر که ان فی البیان | سحرا وحق سویلدی اول پهلوان |
| اوله عنوان تجلد موجدی | متهم ایتمه بزی هم مسجدی |
| دیبه بر دشمن عداوت سوزلرین | نار مکری اوله بزده متمکن |
| آنی برظالم روا می قتل ایده | دفع ایچون ایده بهانه مسجده |
| مسجده قتل ایله ایلر افترا | چونکه وار حقنده بو چون وچرا |
| اتهام ایتمه بزی ای سخت جان | بزده یوقدر امن مکر دشمنان |
| کچ تجلدن اکا ایتمه ولوج | برج کیوانه نه ممکندر عروج |
| سابک نکزر چوق کس ایتدی تلاف بخت | ریش کنده اولدی چکدی کار سخت |
| فارغ اول قیل اختصار قیل و قال | هم بزی هم کندک ایتمه پروبال |

مهمان مزبورک انلره کشتزاره نکهبان اولان طفلک دفع مرغان ایچون چالدیغی دف صداسی بابنده سلطان محمودک کوس حربی چکن دوه سیله تمثیل ایدوب ویردیکی جوابدر

| | |
|---|---|
| دیدی ای یاران بنی صانمک او دیو | کیم اوله لاحول ایله مهجور ریو |
| زرعی قوشدن حفظ ایچون بر کودکی | نصب ایدرلر کیم چاله اول طبلکی |
| مرغ او طبلکدن اولوب تا کیم رمان | اوله قوشلردن اوکشت ایچون امان |
| چونکه سلطان شاه محمود کریم | خیمه سیله انده اولمشدی مقیم |
| هر طرفده لشکر انجم شمار | قصد فتح کشور واخذ دیار |
| وار ایدی براشتری حمال کوس | اولدی پیش آهنگ مانند خروس |
| کوس و طبل آوازه سیله روز و شب | انس والفت ایتمشیدی منتعب |
| کشتزاره کلدی ناگاه اول شتر | طبلی چالدی طفل ایده تا حفظ بر |
| دیدی برعاقل اکا ابسدر غلو | ایتمش اول آوازهٔ طبل ایله خو |
| بو تبوراک اکه نسبتله حقیر | کیم اکا محمولیدر طبل کبیر |
| عاشقم بن اولمغه قربان لا | جانم اولدی نوبت طبل بلا |
| کیم تبوراک اولدی اول تهدیدلر | کیم نه لر کوردی ازل بو چشم تر |
| صانمه ای یاران بنی اول زمره دن | هر خیالات اوله اکا راهزن |
| اولدم اسماعیلیان وش بی حذر | بلکه اسمعیل وش آزاده سر |
| طمطراق ایله ریادن فارغم | قل تعالوا ایتدی بندن دفع غم |

کفت پیغمبر که جاد فی السلف — بالعطیه من تیقن بالخلف
هرکه بپسند مر عطارا صد عوض — زود در بازد عطارا زین غرض
جمله در بازار ازان کشتند بند — تا چو سود افتاد مال خود دهند
زر در انبانها نشسته منتظر — تا که سود آید ببذل آید مصر
چون ببپسند کاله در ربح پیش — سرد کردد عشقش از کالای خویش
کرم زان ماندست با آن کو ندید — کالهای خویش را ربح و مزید
همچنین علم و هنرها و حرف — چون ندید افزون ازانها در شرف
تا به از جان نیست جان باشد عزیز — چون به آمد نام جان شد چیز لیز
لعبت مرده بود جان طفل را — تا نکشت او در بزرکی طفل زا
این تصور وین تخیل لعبت است — تا تو طفلی پس بدانت حاجت است
چون ز طفلی رست جان شد در وصال — فارغ از حس است و تصویر و خیال
نیست محرم تا بکویم بی نفاق — تن زدم والله اعلم بالوفاق
مال و تن برفند وریزان فنا — حق خریدارش که الله اشتری
برفها زان از ثمن اولیستت — که تو در شکی یقینی نیستت
وین عجب ظنست در تو ای مهین — که نمی پرد ببستان یقین
هر کمان تشنهٔ یقینست ای پسر — میزند اندر تزاید بال و پر
چون رسد در علم پس پر پا شود — مر یقین را علم او بویا شود
زانکه هست اندر طریق مفتتن — علم کمتر از یقین و فوق ظن
علم جویای یقین باشد بدان — وان یقین جویای دیدست و عیان
اندر الهیکم بخوان این را کنون — از پس کلا پس لو تعلمون
میکشد دانش به بینش ای علیم — کر یقین کشتی ببینندی جحیم
دید زاید از یقین بی امتهال — آنچنان کز ظن میزاید خیال
اندر الهیکم بیان این ببین — که شود علم الیقین عین الیقین
از کمان و از یقین بالاترم — وز ملامت برنمی کردد سرم
چون دهانم خورد از حلوای او — چشم روشن کشتم و بینای او
پا نهم کستاخ چون خانه روم — پا نلرزانم که کورانه روم
آنچه کل را کفت حق خندانش کرد — با دل من کفت صد چندانش کرد
آنچه زد بر سرو قدش راست کرد — وانچه از وی نرکس و نسرین بخورد
آنچه نی را کرد شیرین جان و دل — وانچه خاکی یافت زو نقش چکل
وانچه ابرو را چنان طرار ساخت — چهره را کلکونه و کلنار ساخت

دیدی پیغمبر که جاد فی السلف — بالعطیه من تیقن بالخلف
کیم عطا ضمننده کورسه یوز عوض — پس جسور ایلر عطایه اول غرض
اولدی بازاره انکچون خلق بند — بذل مال ایله اوله تا سودمند
کیسه لرده زر دمادم منتظر — بذل اوله اولدقده سود مستتر
کورسه بر کالای نافع بیکمان — سرد اولور کندی متاعندن همان
میل انکچون کورمدی اعلا متاع — کندی کالاسندن افزون انتفاع
بویله در جمله هنر علم و حرف — کورمسه انلردن افزون بر شرف
جان عزیز اولدیغی یوق اندن عزیز — ایک اولورا علایه نسبت خرده چیز
طفل ایچون بازیچه در کویا که جان — اولمیه تا عقل و رشدی رایکان
بو تصور بو تخیل ملعبه — طفله ناممکن وقوف مرتبه
میلدن تخلیص اولور جانه وصال — ناروادر حس و تصویر و خیال
محرمم یوق سویلیم تا بی نفاق — ساکتم والله اعلم بالوفاق
مال و تن برف اولدی موقوف فنا — مشتری حقدر که الله اشتری
ساکه برف اولدی بهادن معتبر — شکده سن یوقدر یقینه راهبر
بو عجب وار سنده بر علم ای مهین — ایلمز پرواز بستان یقین
علمه طالب اولدی هر ظن ای پسر — کیم تزاید ایچون آچمش بال و پر
واصل اولسه علمه سعی ایلر مدام — تا یقین ایچره ایده علمی مقام
بو طریق ایچره بو در قول حسن — علم اولور تحت یقین و فوق ظن
علم ایچون مطلب یقین بیکمان — هم یقینک مطلبی عین و عیان
اولدی الهیکم ده بیل حکمت نمون — حرف کلا عاقب لو تعلمون
علم ایدر جلب بصیرت ای علیم — کر یقین اولسه اولور مرئی جحیم
بیل یقین ایچون اولور رؤیت مآل — شویله کیم ظندن طوغر هر دم خیال
اولدی الهیکم ده بو رمز مبین — کیم اولور علم الیقین عین الیقین
بن یقین ایله کماندن برترم — یوق ملامتده باشمده نقش غم
چونکه حلوا سیله شیرین در دهن — دیده روشن اولدی کوردم آنی بن
خانه یه کستاخ اولوب بن پا زده — کوروش لغزشله ایتمم عربده
اولکه حق دیدیکی کل اولدی خنده ناک — قلبم اول قول ایتدیکی یوز اول رتبه پاک
اولکه دیدیکی سرو اولدی راست قد — اولکه اندن نرکسه ایردی مدد
اولکه نایی ایتدیکی شیرین جان و دل — اولکه خاک اندن بولور نقش چکل
اولکه طرار ایلدی ابرولری — ایلدی کلکونه رنک رولری

مرز بانزاد صد افسونگری — وانکه کانزاد از زر جعفری
چون درز زاد خانه باز شد — غمزهای چشم تیرانداز شد
بردلم زد تیر و سودایم کرد — عاشق شیر و شکرخایم کرد
عاشق آنم که هر آن او ست — عقل و جان جاندار یک مرجان اوست
من نلافم وربلافم همچو آب — نیست در آتشکشی ام اضطراب
چون بدزدم چون حفیظ مخزن اوست — چون نباشم سخت و پشت من اوست
هر کرا خورشید از پشت کرم — سخت رو باشد نه بیم آرد نه شرم
همچو روی آفتاب بی حذر — گشت رویش خصم سوز و پرده در
هر پیمبر سخت رو بد در جهان — یکسواره کوفت بر جیش شهان
رو نکردانید از ترس و غمی — یک تنه تنها بزد بر عالمی
سنگ باشد سخت رو و چشم شوخ — او نترسد از جهان پر کلوخ
کان کلوخ از خشت زن یک لخت شد — سنگ از صنع خدایی سخت شد
گوسفندان کر برونند از حساب — زانبهیشان کی بترسد آن قصاب
کلکم راع نبی چون راعی است — خلق مانند رمه او ساعی است
از رمه چوپان نترسد در نبرد — لیک شان حافظ بود در گرم و سرد
کر زند بانکی ز قهر او بر رمه — دان ز مهرست آنکه دارد بر همه
هر زمان گوید بگوشم بخت نو — که ترا غمگین کنم غمگین مشو
من ترا غمگین و گریان زان کنم — تا کت از چشم بدان پنهان کنم
تلخ گردانم ز غمها خوی تو — تا بگردد چشم بد از روی تو
نی تو صیادی و جویای منی — بنده و افکندهٔ رای منی
حیله اندیشی که در من در رسی — در فراق و جستن من بی کسی
چاره میجوید پی من درد تو — می شنودم دوش آه سرد تو
من توانم هم که بی این انتظار — ره دهم بنمایمت راه گذار
تا ازین طوفان دوران وارهی — بر سر گنج وصالم پا نهی
لیک شیرینی و لذات مقر — هست بر اندازهٔ رنج سفر
آنکه از شهر و ز خویشان برخوری — کز غریبی رنج و محنتها بری

تمثیل گریختن مؤمن و بی صبری او در بلا باضطراب و بی قراری نخود و دیگر حوایج در جوش دیگ و بر دویدن تا بیرون جهد

هم لسانه بخش ایدوب افسونگری — اولکه ویردی کانه زر جعفری
چون درز زاد خانه اولدی باز — غمزهٔ چشم اولدی تیرانداز ناز
قلبی تیری اهل سودا ایلدی — عاشق شیر و شکرخا ایلدی
عاشقم هر کیم اوله حیران اکا — عقل و جان جاندار یک مرجان اکا
ایلمم لاف ایلسم اما چو آب — آتش اطفاسینه چکمم اضطراب
پس نیچون دزد خزینه مخزن اول — یا نیچون مستظهر اولمم مأمن اول
هر کیمی کرم ایتسه تاب آفتاب — سخت رو در انده یوق بیم و حجاب
همچو روی آفتاب تابناک — اولدی روی خصم سوز و پرده چاک
هر پیمبر اولدی منصور جهان — یکسواره غالب جیش شهان
اولمیوب رو تاب خوف آدمی — فرد و تنها طوتدی انلر عالمی
سنگ اولدی سخت رو و چشم شوخ — خوفی یوق اولسه جهان جمله کلوخ
خشت کار خلق ایله یک لختدر — سنگ ایسه صنع خدادن سختدر
بی شمار و بیحساب اولسه غنم — مرد قصابه او کثرتدن نه غم
کلکم راع نبی راعی اودر — خلق مانند رمه ساعی اودر
ویرمز انبوه رمه ساعی یه درد — انلر ایچون دردی حفظ گرم و سرد
قهر ایله ایلرسه آواز رمه — شفقتندر اول وصیت و زمزمه
بخت سویلر کوشمه کیم دمبدم — کرنی غمگین ایدرسم چکمه غم
انیچون ایلرم گریان سنی — چشم بددن تا ایدم پنهان سنی
تلخیٔ غم اوله خویکدن بدید — تا یوزکدن اوله چشم بد بعید
سن نه خود صیاد سن طالب بکا — بنده و افکنده و راغب بکا
حیله اندیش وصالم سن مدام — بیکس فرقت طلبکار مرام
چاره جو در حضرتمدن سنده درد — کوش اولندی دونکیجه چوق آه سرد
قادرم بن کیم سکا بی انتظار — اوله لطفم رهنمای رهگذار
تا اولوب کرداب دوراندن خلاص — اولهسن رهیاب کنج وصل خاص
اول وطن کیم جان و دل افکار ایدر — لذتی رنج سفر مقدار ایدر
اول اولور دلشاد یاران و وطن — کیم چکه غربتده صد رنج و محن

مؤمنک درد و بلاده اضطراب و بیقراری ایله سفرنه غلیان آتشدن نخودک و انک امثالی حوایجک چومکدن چیقمغه مائل و متحرک اولدقلرینه تمثیلدر

بنگر اندر نخودی در دیگ چون　　می جهد بالا چو شد ز آتش زبون
هر زمان نخود بر آید وقت جوش　　بر سر دیگ و بر آرد صد خروش
که چرا آتش بمن در میزنی　　چون خریدی چون نگونم میکنی
میزند کفلیز کدبانو که نی　　خوش بجوش و بر مجه ز آتش کنی
زان نجوشانم که مکروه منی　　بلکه تا گیری مذاق و چاشنی
تا غذا گردی بیامیزی بجان　　بهر خواری نیستت این امتحان
آب میخوردی ببستان سبز و تر　　بهر این آتش بدست آن آبخور
رحمتش سابق بودست از قهر زان　　تا ز رحمت گردد اهل امتحان
رحمتش بر قهر زان سابق شدست　　تا که سرمایهٔ وجود آید بدست
زانکه بی لذت نروید لحم و پوست　　چون نروید چه گدازد عشق دوست
زان تقاضا گر بیاید قهرها　　تا کنی ایثار آن سرمایه را
باز لطف آید برای عذر او　　که بکردی غسل و برجستی ز جو
گوید ای نخود چریدی در بهار　　رنج مهمان تو شد نیکوش دار
تا که مهمان باز گردد شکر ساز　　پیش شه گوید ز ایثار تو باز
تا بجای نعمت منعم رسد　　جمله نعمتها برد بر تو حسد
من خلیلم تو پسر پیش بچک　　سر بنه انی ارانی اذبحک
سر به پیش قهر نه دل برقرار　　تا ببرم حلقت اسمعیل وار
سر ببرم لیک این سر آن سریست　　کز بریده گشتن و مردن بریست
لیک مقصود ازل تسلیم تست　　ای مسلمان بایدت تسلیم جست
ای نخود میجوش اندر ابتلا　　تا نه هستی و نه خود ماند ترا
اندران بستان اگر خندیدهٔ　　تو گل بستان جان و دیدهٔ
گر جدا از باغ آب و گل شدی　　لقمه گشتی اندر احیا آمدی
شو غذا و قوت و اندیشها　　شیر بودی شیر شو در بیشها
از صفاتش رستهٔ اندر نخست　　در صفاتش باز رو چالاک و چست
ز ابر و خورشید و ز گردون آمدی　　پس شدی اوصاف و گردون بر شدی
آمدی در صورت باران و تاب　　می روی اندر صفات مستطاب
جزو شید و ابر و انجمها بدی　　نفس و فعل و قول و فکرتها شدی
هستی حیوان شد از مرگ نبات　　راست آمد اقتلونی یا ثقات
چون چنین بردست ما را بعد مات　　راست آمد ان فی قتلی حیات
فعل و قول و صدق شد قوت ملک　　تا بدین معراج شد سوی فلک

گورنجه اولدی نخود چو ملکده زار　　تاب آتشدن اولوب بالا قرار
هر زمان ایلر نخود چو ملکده جوش　　دیگ ایچندن ایلمکده صد خروش
کیم نیچون آتشده ایلرسن مقر　　چون بنی آلدک نیچون تو بیج سر
ضرب ایدر کفکیر ایله طباخ انی　　دیر مرادم پخته ایتمکدر سنی
خام سن اول پختهٔ نار فراق　　اوله سن تا چاشنی بخش مذاق
کیم غدا ایت ایدر مخلوط جان　　یوخسه قهر ایچون دگل بو امتحان
سبز و تر بستانده ایتدک نوش آب　　اولدی بو آتش ایچون اول آب و تاب
قهره سابقدر ایچون رحمتی　　امتحان اهلی بوله تا راحتی
ایتدی سبق رحمتی قهره ورود　　اولدی ظاهر مایهٔ سر وجود
چونکه بتمز بی تلذذ لحم و پوست　　بتمدکجه پس نه یاقسون عشق دوست
اول تقاضا گر که قهر ایده قضا　　ایلر اول سرمایه بذلن اقتضا
ینه لطف ایتسه برای اعتذار　　کندیکه غسل و وضوی ایله کار
ای نخود ایتدک بهار ایچره صفا　　آنی خوش طوت رنج مهماندر سکا
تا که مهمان ایلیوب شکرک عیان　　پیش شهده ایده ایثارک بیان
نعمتکله منعمه اوله وصول　　جمله نعمتلر ایده رشک قبول
بن خلیلم سن پسر سعد و خنک　　صابر اول انی ارانی اذبحک
ترک سر ده قلبک اولسون برقرار　　قصد کردن ایتسم اسمعیل وار
قطع سر اما که بر سر در او سر　　قطع و موت اولمز انچون کارگر
لیک تسلیم اولدی مقصود ازل　　صدق تسلیمه شتاب ایت العجل
ای نخود سن ایله جوش ابتلا　　سنده هستی و خودی تا اوله لا
سن او بستان ایچره کیم خندیده سن　　بیل گل بستان جان و دیده سن
باغ آب و گلدن اولدکسه جدا　　زنده اولدک زنده یه اولدک غدا
سن غدا و قوت اندیشه اول　　شیر سن اما که شیر بیشه اول
سن صفاتندنکه دون بولدک نبات　　چست و چالاک ایت ینه میل صفات
ابر و خورشید و فلکدن مقدمک　　اولدی اول اوصاف مجهوردمک
وصف حالک صورت باران و تاب　　مرجعک اما صفات مستطاب
جزو ایدک خورشید و ابر و انجمه　　همدم اولدک قول و فعل مردمه
هستی حیوان ایچون موت نبات　　راست اولدی اقتلونی یا ثقات
برزده در چون بویله حکم بردومات　　اولدی ثابت ان فی قتلی حیات
صدق و فعل و قول در قوت ملک　　اولدی بو وصف ایله معراج فلک

انچنان کان طعمه شد قوت بشر    از جمادی بر شد و شد جانور
این سخن را ترجمهٔ پهناوری    گفته آید در مقام دیگری
کاروان دائم زگردون میرسد    تا تجارت میکند وا می رود
پس برو شیرین و خوش با اختیار    نی بتلخی و کراهت دزد وار
زان حدیث تلخ میگویم ترا    تا ز تلخیها فرو شویم ترا
ز آب سرد انگور افسرده رهد    سردی و افسردگی بیرون جهد
تو ز تلخی چونکه دل پر خون شوی    پس ز تلخیها همه بیرون روی
سگ شکاری نیست او را طوق نیست    خام و ناجوشیده جز بی ذوق نیست
هر که صابر نبود از ذبح و بلا    اندر ان درگه نیابد شان را

شویله کیم طعمه اولوب قوت بشر    جامدیت کتدی اولدی جانور
بو سخنده ترجمه تطویل اولور    جای آخرده بنه تفصیل اولور
کاروان آفاقدن ایلر طلوع    تا تجارت ایلیوب ایده رجوع
اختیاری خوب و شیرین ایت سفر    ایتمه دزد آسا کراهتله مفر
تلخ سویلرسم سکا مقصود خاص    تا ایدم انواع تلخیدن خلاص
آب سرد آرایش انگور اولور    سردی و افسردکیدن دور اولور
سنده تلخی ایله پر خون اولسه دل    جمله تلخیلردن اولدک منفصل
کلب صیاد اولمسه بی طوق اولور    خام و ناپخته حجاب ذوق اولور
کیم بلایه صابر اولمز بی گمان    بولمز اول درگاهده اقبال و شان

## تمثیل صابر شدن مؤمن چون بر سر و منفعت بلا واقف شود

## مؤمنک سر و منفعت بلایه واقف اولدیغنده صابر اولدیغنه تمثیلدر

گفت نخود چون چنین است ای ستی    خوش بجوشم یاریم ده راستی
تو درین جوشش چو معمار منی    کفچلیزم زن که بس خوش میزنی
همچو پیلم بر سرم زن زخم و داغ    تا نه بینم خواب هندستان و باغ
تا که خود را در دهم در جوش من    تا رهی یابم دران آغوش من
زانکه انسان در غنا طاغی شود    همچو پیل خواب بین یاغی شود
پیل چون در خواب بیند هند را    پیلبانرا نشنود آرد دغا

دیر نخود چون بویله درای کارساز    اول معین نم ایلیم جوش نیاز
سن بو جوششده بکا معمار سن    کفچه زن اول چونکه شیرینکار سن
فیل وش ایله سرم پر زخم و داغ    کورمیم تا خواب هندستان و باغ
هم ایدوب بذل وجود اول جوشه بن    یول بولم اول حلقهٔ آغوشه بن
اکثر انسان غنی طاغی اولور    پیل خواب آلوده وش باغی اولور
دوشده هندستانی چونکم کوردی فیل    پیلبان امرن کورر حکم علیل

## عذر گفتن کدبانو با نخود و حکمت در جوش داشتن کدبانو نخود را

## طباخک نخودی بو وجهله قینادوب طبخنک حکمتی بیان و نخوده اعتذار ایتدیکیدر

آن ستی گویدورا که پیش ازین    من چو تو بودم ز اجزای زمین
چون بنوشیدم جهاد آذری    پس پذیرا گشتم و اندر خوری
مدتی جوشیده ام اندر زمن    مدتی دیگر درون دیگ تن
زین دو جوشش قوت حسها شدم    روح گشتم پس ترا استا شدم
در جمادی گفتمی زان میدوی    تا شوی علم و صفات معنوی
چون شدی تو روح پس بار دگر    جوش دیگر کن ز حیوانی گذر
از خدا میخواه تا زین نکتها    در نلغزی و رسی تا منتها
زانکه از قرآن بسی گمره شدند    زان رسن قومی درون چه شدند
مر رسن را نیست جرمی ای عنود    چون ترا سودای سر بالا نبود

اکه دیر طباخ اول بنده ده پل    اولدم اجزای زمینه متصل
چونکه آتشلرده چکدم اجتهاد    متقبل اولدم بولدی قدرم ازدیاد
بر زمان پر جوش ایتدی روزگار    دیک تنده بر زمان طوتدم قرار
بو ایکی جوشش ایدوب حسه قریب    روح اولدم پس سکا اولدم ادیب
بو جمادیتدن ایتسمی قوی    اوله سن علم و صفات معنوی
بنکه روح اولدم گرک بر دفعه سن    جوش ایت کچ حد حیواناتدن
حقدن استه کشف اوله بو نکته لر    بی خطا اول منتهاده جلوه گر
اولدی قرآندن نیچه گمکرده راه    جاین اول جبل ایله ایتدی قعر چاه
جهل ایچون یوق قدر قصورا تا چه سود    سنده یوق بالایه اقبال و ورود

## بقیهٔ قصهٔ مهمان آن مسجد مهمانکش و ثبات و صدق او

## اول مسجد مهمانکشک و مهمانک صدق و ثباتی و بقیهٔ قصه سیدر

آن غریب شهر سربالا طلب | گفت می خسپم درین مسجد بشب
مسجدا اگر کربلای من شوی | کعبهٔ حاجت روای من شوی
هین مرا بگذار ای بگزیده دار | تا رسنبازی کنم منصور وار
گر شدید اندر نصیحت جبرئیل | می نخواهد غوث در آتش خلیل
جبرئیلا رو که من افروخته | بهترم چون عود و عنبر سوخته
جبرئیلا گرچه یاری میکنی | چون برادر پاسداری میکنی
ای برادر من بر آذر چابکم | من نه آن جانم که گردم پیش و کم
جان حیوانی فزاید از علف | آتشی بود و چو هیزم شد تلف
گر نگشتی هیزم او مثمر بدی | تا ابد معمور و هم عامر بدی
باد سوز انست این آتش بدان | پرتو آتش بود نی عین آن
عین آتش در اثیر آمد یقین | پرتو و سایهٔ ویست اندر زمین
لاجرم پرتو نپاید ز اضطراب | سوی معدن باز می گردد شتاب
قامت تو برقرار آمد بساز | سایه ات کوته دمی یکدم دراز
زانکه در پرتو نیابد کس ثبات | عکسها وا گشت سوی امهات
هین دهان بربند فتنه لب گشاد | خشک آر الله اعلم بالرشاد

## ذکر خیال بد اندیشیدن قاصر فهمان

پیش ازین کین قصه تا مخلص رسد | دود گندی آمد از اهل حسد
من نمی رنجم ازین لیکن لگد | خاطر ساده دلی را پی کند
خوش بیان کرد آن حکیم غزنوی | بهر محجوبان مثال معنوی
که ز قرآن گر نبیند غیر قال | این عجب نبود ز اصحاب ضلال
کز شعاع آفتاب پر ز نور | غیر گرمی می نیابد چشم کور
خربطی ناگاه از خرخانهٔ | سر برون آورد چون طعانهٔ
کین سخن پستست یعنی مثنوی | قصهٔ پیغمبرست و پیروی
نیست ذکر بحث و اسرار بلند | که دوانند اولیا آن سو سمند
از مقامات تبتل تا فنا | پایه پایه تا ملاقات خدا
شرح و حد هر مقام و منزلی | که بپر زو بر پرد صاحب دلی
چون کتاب الله بیامد هم بران | اینچنین طعنه زدند آن کافران
که اساطیرست و افسانهٔ نژند | نیست تعمیقی و تحقیقی بلند
کودکان خرد فهمش میکنند | نیست جز امر پسند و ناپسند

اول غریب شهر و بالاسر تمام | دیدی بو شب باکه مسجد در منام
دیدی ای مسجد اولورسک کربلا | کعبهٔ حاجت اولورسن بکا
حالمه اولسون حواله حکم دار | تارسنباز اولهیم منصوروار
اولسه گر مانند نصح جبرئیل | طالب غوث اولمز آتشدن خلیل
وار سن ای جبرئیل بوشوق درون | یانمق استر عود و عنبردن فزون
جبرئیلا گرچه ایتدک قصد عون | چون برادر ایلدک تدبیر صون
ای برادر بن اخ چابکترم | جانم ایتمز پیش و کمدن بیم ورم
جان حیوانی فزون ایلر علف | ناری ایدی اولدی هیزم وش تلف
اولمسه هیزم اولوردی پرثمر | تا ابد معمور و هم عامر اثر
بادسوز اندر بو آتش بی گمان | عین آتش صانمه پرتو درهمان
عین آتش اولدی افلاکه قرین | آلدی ظل و پرتو اندن زمین
پرتو اولدی بی ثبات اضطراب | اصلنه ایلر رجوعنده شتاب
قدک اولدی برقراره کارساز | سایه اما گاه کوته که دراز
کمسه گورمز چونکه پرتوده ثبات | پس عکوس ایتکده عزم امهات
بسته فم اول فتنه یه دوشدی جهاد | اول خموش الله اعلم بالرشاد

## قاصر فهم اولان بد اندیشلرک خیالی و مذهبلری ذکر ایدر

قصه یه اول گرک مخلصله سد | دود بد اظهار ایدر اهل حسد
اولمم اندن گرچه بن رنجیده دل | لیک ایدر ساده دلانی منفعل
خوش بیان ایتدی حکیم غزنوی | شخص محجوبه مثال معنوی
کیم گورر قرآندن اول حرف و مقال | بویله در زیرا که اصحاب ضلال
شمس تابان اولمشیکن محض نور | گورمزلا کیم حرارت چشم کور
صانکه بر خرخانه دن بر شخص دون | طعنه نا س ایچون اولدی سر برون
بو سخن پست اولدی یعنی مثنوی | قیل پیمبر سیرتنده پیروی
یوقدر انده بحث اسرار بلند | اولیا تا ایده تحریک سمند
کیم مقامات تبتلدن بکا | پایه بر پایه ملاقات خدا
شرح و حد هر بر مقام و منزله | اوله پرواز ایله بر صاحبدله
چون کتاب الله کیم ایتدی نزول | گلدی طعنه کافران ناقبول
کیم اساطیر و فسانه دیدیلر | اولدیلر محروم تحقیق خبر
گورر اوقور قرآنی اطفال صغار | یوقدر امر و نهیی فهمه اقتدار

ذکر یوسف ذکر زلف پرخمش / ذکر یعقوب و زلیخا و غمش
ذکر آدم گندم و ابلیس و مار / ذکر هود و نوح و ابراهیم و نار
ذکر اسمعیل و ذبح و جبرئیل / ذکر قصد کعبه و اصحاب فیل
ذکر بلقیس و سلیمان و سبا / ذکر داود و زبور و اوریا
ذکر طالوت و شعیب و صوم هم / ذکر یونس ذکر لوط و قوم هم
ذکر حمل مریم و نخل و مخاض / ذکر یحیی زکریا و ریاض
ذکر صالح ناقه و تقسیم آب / ذکر ادریس و مناجات و جواب
ذکر الیاس و غریو و مرگ بین / ذکر قارون قصهٔ خسف زمین
ذکر خاص صبر ایوب نبیه / ذکر اسرائیلیان و سیر تیه
ذکر موسی و شجر طور و عصا / خلع نعلین و خطابات و عطا
ذکر عیسی رفع و معراج و سما / ذکر ذو القرنین و خضر و ارمیا
ذکر فضل احمد و خلق عظیم / شد قمر از معجز اتش هم دو نیم
ظاهرست و هر کسی پی می برد / کو بیان که گم شود در وی خرد
گفت اگر آسان نماید این بتو / اینچنین آسان یکی سوره بگو
جنیان و انسیان و اهل کار / گو یکی آیت ازین آسان بیار

تفسیر این خبر مصطفی علیه السلام میفرماید ان للقرآن ظهرا وبطنا ولبطنه بطنا الی سبعة ابطن

حرف قرآن را بدانکه ظاهریست / زیر ظاهر باطنی بس قاهریست
زیر آن باطن یکی بطن سوم / که در و گردد خردها جمله گم
بطن چارم از نبی خود کس ندید / جز خدای بی نظیر و بی ندید
اینچنین تا بطن سابع یک بیک / اینحدیث مصطفاست خود نیست شک
تو ز قرآن ای پسر ظاهر مبین / دیو آدم را نه بیند جز که طین
ظاهر قرآن چو شخص آدمیست / که نقوشش ظاهر و جانش خفیست
مرد را صد سال عم و خال او / یک سر موئی نه بیند حال او

بیان آنکه رفتن انبیا و اولیا علیهم السلام بکوهها و غارها جهت پنهان کردن خویش نیست و جهت خوف و تشویش خلق نیست بلکه جهت ارشاد خلق است و تحریض بر انقطاع از دنیا بقدر امکان

ذکر یوسف ذکر زلف خم بخم / ذکر یعقوب و زلیخا حزن و غم
ذکر آدم گندم و ابلیس و مار / ذکر هود و نوح و ابراهیم و نار
ذکر اسمعیل و ذبح و جبرئیل / ذکر قصد کعبه و اصحاب فیل
ذکر بلقیس و سلیمان و سبا / ذکر داود و زبور و اوریا
ذکر طالوت و شعیب و صومی هم / ذکر یونس ذکر لوط و قومی هم
ذکر حمل مریم و نخل و مخاض / ذکر یحیی زکریا و ریاض
ذکر صالح ناقه و تقسیم آب / ذکر ادریس و مناجات و جواب
ذکر الیاس و غریو مرگ بین / ذکر قارون وقعهٔ خسف زمین
ذکر خاص صبر ایوب نبیه / ذکر اسرائیلیان و سیر تیه
ذکر موسی و شجر طور و عصا / خلع نعلین و خطابات و عطا
ذکر عیسی رفع و معراج و سما / ذکر ذو القرنین و خضر و ارمیا
ذکر فضل احمد و خلق عظیم / معجزاتندن قمر اولدی دو نیم
هر کسک فهمنده ظاهر در عیان / قنده عقلی مست ایدن حسن بیان
گر گورندیسه سکا آسان و سهل / مثلن اتیان ایله پک پل سا که جهل
افصحان انس و جنه الصلا / سهل و اقصر آیتی ایتسون ادا

مصطفی علیه الصلوة والسلامدن وارد ان للقرآن ظهرا وبطنا ولبطنه بطنا الی سبعة ابطن خبر حکمت اثرک تفسیر یدر

حرف قرآن اولدی ظاهر صورتا / باطنی وار تحت ظاهرده دوتا
اولدی اول باطنده بطن ثالثی / کیم ایدر حیران عقول حادثی
بطن رابع اولدی قرآنده نهان / بیلمز الا کیم خدای مستعان
بویله در تا بطن سبعه یک بیک / بو حدیث مصطفادر ایتمه شک
صانمه کیم قرآن اوله ظاهر همین / گورمز ابلیس آدمی الا که طین
ظاهر قرآن چو ترکیب صفی / صورتی ظاهر ولی جانی خفی
آدمی یوز ییلده بیلمز عم و خال / قیل قدر کیم انده وار درنچه حال

انبیا و اولیا علیهم السلامک جبال و مغاره اتده انزوالری کندیلرینی اخفا یا خود خوف و تشویش اعدا جهتندن اولمیوب بلکه خلقی بقدر الامکان انقطاعه تحریض ایله ارشاد جهتندن اولدیغی بیاننده در

انکه کویند اولیا در که بوند ... تاز چشم مردمان پنهان شوند
پیش خلق ایشان فراز صد کهند ... کام خود بر چرخ هفتم می نهند
پس چرا پنهان شود که جو بود ... کو ز صد دریا و که زان سو بود
حاجتش نبود بسوی که کریخت ... کز پیش کرهٔ فلک صد نعل ریخت
چرخ کردید و ندید او کرد جان ... تعزیت جامه بپوشید آسمان
کر بظاهر آن پری پنهان بود ... آدمی پنهانتر از پریان بود
نزد عاقل زان پری که مضمر است ... آدمی صد بار خود پنهانترست
آدمی نزدیک عاقل چون خفیست ... چون بود آدم که در غیب او صفیست

اولیا دیرلر ایدر کوهی مکان ... اونلر چون خلق چشمندن نهان
صد جبلدن اولدی انلر سرفراز ... چرخ هفتم انلره مفتوح و باز
هیچ اولورمی اولیایه طاغ پناه ... انلره نسبتله یم نم کوه کاه
اکه حاجت یوق ایده عزم جبال ... اولکه طالب انلره چرخ و هلال
حسرتندن انلرک هرحین وآن ... جامه پوش تعزیتدر آسمان
کرچه ظاهرده پری پنهان اولور ... آدمی انلردن اخفی جان اولور
اول پریلرکیم اولورلر مختفی ... آدمی صد بار انلردن خفی
چون خفیدر آدمی عند العقول ... اولدیے چون آدم صفی لب الاصول

تشبیه صورت اولیا وصورت کلام اولیا بصورت عصای موسی وافسون عیسی علیهما السلام

صورت اولیا وکلام اولیایی عصای موسی وافسون عیسی علی نبینا وعلیهما السلام صورتیله تشبیه بیاننده در

آدمی همچون عصای موسی است ... آدمی همچون فسون عیسی است
در کف حق بهر داد و بهر زین ... قلب مؤمن هست بین اصبعین
ظاهرش چوبی ولیکن پیش او ... کون یک لقمه چو بکشاید کلو
تو مبین زافسون عیسی حرف وصوت ... آن ببین کز وی کریزان کشت موت
تو مبین زافسونش آن لهجات پست ... آن نکر که مرده برجست ونشست
تو مبین مرآن عصا را سهل یافت ... آن ببین که بحر اخضر را شکافت
تو ز دوری دیدهٔ چتر سیاه ... یکقدم وا پیش نه بنکر سپاه
تو ز دوری می نه بینی جز که کرد ... اندکی پیش آ ببین در کرد مرد
دیدها را کرد او روشن کند ... کوهها را مردی او برکند
چون برآمد موسی از اقصای دشت ... کوه طور از مقدمش رقاص کشت

آدمی موسی عصاسینه شبیه ... آدمی افسون عیسای نبیه
قبضهٔ حقده برای قدر و زین ... قلب مؤمن اولدیے بین الاصبعین
براغجدر ظاهری اما که او ... کونی بر لقمه ایدر آچسه کلو
ظاهرا افسون عیسی حرف وصوت ... لیک انکله حی اولور اصحاب موت
لهجهٔ معجز دمیله قیل نظر ... مردهٔ صدساله یی احیا ایدر
سهل کورمه اول عصای بهتری ... کورنجه چاک ایتدی بحر اخضری
دوردن کورمکده سن چتر سیاه ... برقدم وار کور ندر خیل سپاه
دوردن منظورک اولدی کرچه کرد ... پیشکاهه کل کورنسون کرد مرد
اویله کرد اما عیونے نور ایدر ... نیچه کوهی قوتے مهجور ایدر
چونکه موسی ایتدی اقصادن ظهور ... مقدمندن رقصه کلدی کوه طور

تفسیر یا جبال اوبی معه والطیر

یا جبال اوبی معه والطیر کریمه سنک تفسیریدر

روی داود از فرش تابان شده ... کوهها اندر پیش نالان شده
کوه با داود کشته همرهی ... هر دو مطرب مست در عشق شهی
یا جبال اوبی امر آمدی ... هر دو هم آواز و هم پرده شدے
کفت داودا تو هجرت دیدهٔ ... بهر من از همدمان ببریدهٔ
ای غریب فرد بی مونس شده ... آتش شوق از دلت شعله زده
مطربی خواهی وقوال وندیم ... کوهها را پیش آرد آن قدیم
مطرب وقوال وسرنایی کند ... که به پیشت باد پیمایی کند

چهرهٔ داود اولوب تابان فر ... کوهلر اردنجه ایتدی ناله لر
کوه اولوب داود ایله همراه کار ... ایکیسی برنشوهٔ عشق ایله زار
یا جبال اوبی کلدی خطاب ... ایکی هم آوازایکی همحال تاب
دیدی داوداسن ایتدک هجرتی ... همدمان چکدی همچون حسرتی
ای غریب بی انیس وبی قرار ... آتش شوق ایتدی قلبک شعله زار
مطرب وقوالی استرسن ندیم ... ساکه خود کوهی ظهیر ایتدی قدیم
مطرب وقوال سرنازن اولور ... کوه ایسه پشکده بادافکن اولور

تا بدانی ناله چون کرار واست … بی لب و دندان ولی زانغمهاست
نغمهٔ اجزای آن صافی جسد … هر دمی در کوش حسش میرسد
هم نشینان نشنوند او بشنود … ای خنک جان کو بغیبش بکرود
بنکرد در نفس خود صد کفتکو … همنشین او نبرده هیچ بو
صد سؤال و صد جواب اندر دلت … می رسد از لامکان تا منزلت
بشنوی تو نشنود آن کوشها … کر بنزدیک تو آرد کوش را
کیرم ای کر خود تو ازان شنوی … چون مثالش دیدهٔ چون نکروی

چونکه واز در نالهٔ کوهه جواز … بی لب و دندان ولیدر ناله ساز
نغمهٔ اجزاسی اول صافی تنک … صیت کوش حسیدر هر دم انک
اولکه کوش ایلر ایشتمز همنشین … قوتلو جانکیم اوله غفلتدن امین
کندی نفسنده انک صد کفتکو … هم نشیننده ولی یوق شمه بو
وار دلکنده صد سؤال و صد جواب … لامکاندن اولمده حسن مآب
سن ایشیدرسن ایشتمز کوشلر … کوشکه اقرب دخی اولسه اکر
طوته لم کوش ایتمدک سن ای اصم … چون مثالن کوردیک میل اتم

## جواب طعنه زننده در مثنوی از قصور فهم خود

ای سک طاعن تو عوعو میکنی … طعن قرآن را برون شو میکنی
این نه آن شیرست کز وی جان بری … یا ز پنجهٔ قهر او ایمان بری
تا قیامت می زند قرآن ندا … ای کروهی جهل را کشته فدا
که مرا افسانه می پنداشتید … تخم طعن و کافری می کاشتید
خود بدیدید آنکه طعنه می زدید … که شما فانی و افسانه بدید
من کلام حقم و قائم بذات … قوت جان جان و یاقوت زکات
نور خورشیدم فتاده بر شما … لیک از خورشید ناکشته جدا
نک منم ینبوع آن آب حیات … تا رهانم عاشقان را از ممات
کر چنان کند از تان تنکبختی … جرعهٔ بر کورتان حق ریختی
نی بکیرم کفت و پند آن حکیم … دل نکردانم بهر طعنی سقیم

## کندی قصور فهمندن مثنوی یه طعن ایدنلرک جوابیدر

ای سک طاعن ایدرسن عوعوی … طعنهٔ قرآن ایله اولمه غوی
جانکی صانمه رها ایلر بو شیر … قهر ایدر ایمانک اولسه پنجه کیر
حشره دک قرآندن اولدی بو ندا … ای ایدنلر نفسنی جهله فدا
سزبنی جهل ایله انکار ایتدیکز … تخم طعن و کفری در کار ایتدیکز
سز سزه اولمق کرکدر طعنه زن … جمله کز افسانه و فانی بدن
ذاتله قائم کلامم حق بنم … قوت جان و نور پر رونق بنم
نور شمس اولدی سزه پرتو نما … لیکن اولمز شمس انوردن جدا
بنده جاری منبع آب حیات … ایلرم عشاقی محفوظ ممات
اولمسه سزده بو کار بدنما … حق ایدردی جرعه دن دفع عما
اولدی حفظمده بنم پند حکیم … بی اثر در بنده هر طعن سقیم

## مثل زدن در رمیدن کرّهٔ اسب از آب خوردن بسبب شخولیدن سایسان

آنکه فرمودست او اندر خطاب … کرّه و مادر همی خوردند آب
می شخولیدند هر دم آن نفر … بهر اسبان که هلا هین آب خور
آن شخولیدن بکرّه می رسید … سر همی برداشت از خور می رمید
مادرش پرسید کای کرّه چرا … می رمی هر ساعتی زین استقا
کفت کرّه می شخولند این کروه … ز اتفاق بانکشان دارم شکوه
پس دلم میلرزد از جا میرود … ز اتفاق نعره خوفم میرسد
کفت مادر تا جهان بودست ازین … کار افزایان بدند اندر زمین
هین تو کار خویش کن ای ارجمند … زود کایشان ریش خود بر می کنند

## آتلره صو ویردکلرنده سایسلرک صویه ترغیب ایچون صقلقلرندن طایک اورکمسیله تمثیل بیانندهدر

اول بیورمشدر کلامنده خطاب … کرّه و مادر ایچرلردی هم آب
سایسان صقلقله ایلرلر خطاب … آنلره تا اوله حاصل میل آب
کوشنه اولدقده اول صقلق بهمان … کرّهٔ اسب اولدی ایچمکدن رمان
مادری صوردی دیدی ای کرّه سن … نیچون ایلرسن توحش آبدن
دیدی طایکیم صقلق ایلر اول کروه … باکه اول صوت ایلر ایراث شکوه
هیچ دانه قلبم ایلر لرزناک … اتفاق نعره دندر وهم و باک
دیدی مادر تا که ثابتدر جهان … بر یوزنده کارک ایلرلر کسان
سن خی کارکده اول ای ارجمند … ریشکی اول تلفدن ایله بند

وقت تنگ و میرود آب فراخ    پیش از آن کز هجر گردی شاخ شاخ
شهره کاریزیست پر آب حیات    آب کش تا بر دمد از تو نبات
آب خضر از جوی نطق اولیا    میخوریم ای تشنهٔ غافل بیا
گر نه بینی آب کورانه بفن    سوی جوی آور سبو بر جوی زن
چون شنیدی کاندرین جو آب هست    کور را تقلید باید کار بست
جو فرو بر مشک آب اندیش را    تا گران بینی تو مشک خویش را
چون گران دیدی شوی تو مستدل    رست از تقلید خشک آنگاه دل
گر نه بیند کور آب جو عیان    لیک داند چون سبو بیند گران
که ز جو اندر سبو آبی برفت    کین سبک بود و گران شد ز آب زفت
زانکه هر بادی مرا در می ربود    باد می نربایدم ثقلم فزود
مر سفیهان را رباید هر هوا    زانکه نبودشان گرانیٔ قوا
کشتیٔ بی لنگر آمد مرد شر    که ز باد کژ نیابد او حذر
لنگر عقلست عاقل را امان    لنگری دریوزه کن از عاقلان
او مددهای خرد چون در ربود    از خزینهٔ در آن دریای جود
زینچنین امداد دل پر فن شود    بجهد از دل چشم هم روشن شود
زانکه نور از دل برین دیده نشست    تا چو دل شد دیدهٔ تو عاطلست
دل چو بر انوار عقلی نیز زد    زان نصیبی هم بدو دیده دهد
پس بدان کاب مبارک ز آسمان    وحی دلها باشد و صدق بیان
ما چو آن کره هم آب جو خوریم    سوی آن وسواس طاعن ننگریم
پیرو پیغمبرانی ره سپر    طعنهٔ خلقان همه بادی شمر
آن خداوندان که ره طی کرده اند    گوش فا بانگ سگان کی کرده اند

## بقیهٔ قصهٔ ذکر آن مهمان مسجد مهمانکش

باز گو کان پاک باز شیرمرد    اندران مسجد چه بنمودش چه کرد
خفت در مسجد خود او را خواب کو    مرد غرقه گشته چون خسبد بجو
خواب مرغ و ماهیان باشد همی    عاشقا را زیر غرقاب غمی
نیمشب آواز با هولی رسید    کایم آیم بر سرت ای مستفید
پنج نوبت اینچنین آواز سخت    میرسید و دل همی شد لخت لخت

## تفسیر این آیت که واجلب علیهم بخیلک و رجلک

وقت نازکدر گیدر آب روان    اوله کورهجراندن اول سیرجان
اولدی برجوآنده پر آب حیات    آب ایله بولسون نماسندن نبات
آب حیوان اولدی نطق اولیا    الصلا ای تشنهٔ غافل بیا
آبی کورمزسک علی العمیا همان    قیل سبوی واصل جوی روان
چون ایشتدک جوده موجود اولدی آب    کورا ایچون تقلید کار اولدی صواب
جوی آبه مشک انداز اول همان    تا سکا مشهود اوله مشک گران
چون گران کوردک اولورسن مستدل    خشکدن آزاد تقلید اولدی دل
آب جویی کور کورمزسه عیان    فهم ایدر کوردی سبویی چون گران
جویدن چونکم پر آب اولدی سبو    پس سبک ایکن گرانبار اولدی بو
هر نسیم ایله اولوردم منفعل    لیک واصل اولدی جوی جوده دل
کورسفیهان اولدی مغلوب هوا    چونکه یوق انلرده تمکین قوا
کشتیٔ بی لنگر اولدی اهل شر    کیم بولور باد مخالفدن خطر
لنگر عقل ایله درمرده امان    ایده کور دریوزهٔ لنگر همان
عقلک امدادینی قاپدی عاقلان    بحر جودک گنز درندن همان
اولدی امداد ایله دل پر فنون    روشنایی بولدی هم دلدن عیون
دیده یه دلدن کلور زیرا که نور    قلب شوریده اولور جای شرور
قلبی کیم پر نور ایده عقل و خرد    دیده لر اندن ایدر کسب مدد
پس سمادن اول مبارک آبی بیل    کیم اولور صدق بیان و وحی دل
کره وش جودن اولوب نوشان ما    باقمز و سواس طاعندن یکا
انبیا اثرنده ایله طی راه    طعن خلق اولدی هوا ایتمه نگاه
مسلک حقده او مردان گزین    عوعو کلب ایله اولمزلر حزین

## مهمان مسجد مهمانکشک بقیهٔ قصه سی ذکر یدر

کل ینه اول شیرمرد آگاه    نولدی مسجدده نه کوردی حالی نه
قالدی مسجدده ولیکن قنده خواب    نیچه ممکن اوله نائم غرق آب
خوابی اولدی خواب مرغ و ماهیان    اولسه لر غرقاب غمده عاشقان
کلدی نصف اللیلده صوت مهیب    اشته کلدم اشته کلدم عنقریب
کلدی بش کره بو صوت هولناک    هیبتندن قلب اولوردی چاک چاک

## واجلب علیهم بخیلک و رجلک آیت کریمه سنک تفسیر یدر

تو چو عزم دین کنی با اجتهاد / دیو بانگت میزند اندر نهاد
که مرو زان سو بیندیش ای غوی / که اسیر رنج و درویشی شوی
بی نوا گردی ز یاران وا بری / خوار گردی و پشیمانی خوری
تو ز بیم بانگ آن دیو لعین / وا گریزی در ضلالت از یقین
که هلا فردا و پس فردا مراست / راه دین پویم که مهلت پیش ماست
مرگ بینی باز کو از چپ و راست / می کشد همسایه را تا بانگ خاست
باز عزم دین کنی از بیم جان / مرد سازی خویشتن را یکزمان
پس سلاح از علم سازی و حکم / که من از خوفی نیارم پای کم
باز بانگی بر زند بر تو ز مکر / که بترس و باز گرد از تیغ فقر
باز بگریزی ز راه روشنی / آن سلاح علم و فن را بفکنی
سالها او را ببانگی بندهٔ / در چنین ظلمت نمد افکندهٔ
هیبت بانگ شیاطین خلق را / بند کردست و گرفته حلق را
تا چنان نومید شد جانشان ز نور / که روان کافران ز اهل قبور
این شکوه بانگ آن ملعون بود / هیبت بانگ خدایی چون بود
هیبت باز است بر کبک نجیب / مر مگس را نیست زان هیبت نصیب
زانکه نبود باز صیاد مگس / عنکبوتان مرگس گیرند و بس
عنکبوت دیو بر چون تو ذباب / کر و فر دارد نه بر کبک و عقاب
بانگ دیوان گله بان اشقیاست / بانگ سلطان پاسبان اولیاست
تا نیامیزد بدین دو بانگ دور / قطرهٔ از بحر خوش تا بحر شور

اجتهاد دینه قصد ایتدکجه سن / قلبکه بو صوت اولور ابلیسدن
کل تفکر ایله گتمه اول یکا / محنت و فقره اولورسن مبتلا
بی نوا بی یار و یاران اولمه گل / خوار اولوب صکره پشیمان اولمه گل
صوت شیطاندن گلوب خوف و ملال / اول یقینی محو ایدر میل ضلال
پس بوگون یارین دیوب اهمال ایدر / دینک امرنده سنی اغفال ایدر
موتی گوردکده یمین ایله یسار / همدم و همسایه یی ایتمکده زار
خوف جان ایله ایدرسن عزم دین / طاعت حقده اولورسن کارپین
علم و حکمتدن اولوب اهل سلاح / کوستررسن بی کدر میل صلاح
مکر ایچون ایلرینه برگونه صوت / خوف فقر ایله ایدرسن کاری فوت
راه روشندن دونرسن بی نصیب / اول سلاح علم و فن اولور غریب
نیجه ییللر اول صدایه بسته سن / ظلمت غفلتده زار و خسته سن
هول آواز شیاطین ایله خلق / بند ایدوب ایتمکده در تضییق حلق
نوردن مایوس اولوب اندرده جان / صانکه قبور اهلنده روح کافران
صوت ملعونیدر اول صیت و صدا / هیبت اولدر اوله حقانی نوا
کبک ایچون در هیبت آواز باز / اولمز اول هیبت مگسده کارساز
چون دگل شهباز صیاد مگس / عنکبوت اولدی انکچون دسترس
عنکبوت دیو ایدر صید ذباب / انده یوقدر قدرت کبک و عقاب
بانگ شیطاندر شبان اشقیا / قول حقدر پاسبان اولیا
امتزاج ایتمز ایکی آواز دور / نا ملایم بحر عذب و بحر شور

## رسیدن بانگ طلسمی نیمشب در گوش مهمان

بشنو اکنون قصهٔ آن بانگ سخت / که نرفت از جا بدان آن نیکبخت
گفت چون ترسم چو هست این طبل عید / تا دهل ترسد که زخم او رسید
ای دهلهای تهی بی قلوب / قسمتان از عید جان شد زخم چوب
شد قیامت عید و بی دینان دهل / ما چو اهل عید خندان همچو گل
بشنو اکنون این دهل چون بانگ زد / دیگ دولت با چگونه می پزد
چونکه بشنید آن دهل آن مرد دید / گفت چون ترسد دلم از طبل عید
گفت با خود دل ملرزان زین گزین / مرد جان بد دلان بی یقین
وقت آن آمد که حیدر وار من / ملک گیرم یا بپردازم بدن
بر جهید و بانگ بر زد کای کیا / حاضرم من تو اگر مردی بیا

## نصف اللیلده اول صدای مطلسمک گوش مهمانه گلدیکیدر

شمدی گوش ایت قصهٔ آواز سخت / میهمانی ایتمدی شوریده رخت
دیدی خوف ایتمم بو در اول طبل عید / خوفی اول ایتسونکه زخم انده بدید
ای اولان طبل تهی وش بی قلوب / عید جاندن سزده قسمت زخم چوب
محشر اولدی عید بی دینان دهل / اهل عید ز شاد و خندان ز چو گل
دیگله بو طبل اولدی چون آوازه خیز / دیگ دولت طعمه سن ایتدی عزیز
چون ایشتدی انی اول مرد مقیم / دیدی طبل عیددن قلبه نه بیم
دیدی نفسه لرزش ایتمه اول متین / مرده جاندر بد دلان بی یقین
وقت حیدر صفت جهد ایله بن / فتح ایدم یا ایلیم ترک بدن
اولدی قائم ایتدی مردانه صدا / حاضرم گل ایشته مرد ایسک صلا

در زمان بشکست ز آواز آن طلسم  زر همی ریزید هر سو قسم قسم
ریخت چندان زر که ترسید آن پسر  تا نگیرد زر ز پری راه در
بعد زان برخاست آن شیر عتید  تا سحر که زر به بیرون می کشید
دفن میکرد و همی آمد بزر  با جوال و توبره بار دگر
گنجها بنهاد آن جانباز زان  کوری ترسانی واپس خزان
این زر ظاهر بخاطر آمدست  در دل هر کور دور زرپرست
کودکان اسفالها را بشکنند  نام زر بنهند و در دامن کنند
اندران بازی چو گویی نام زر  آن کند در خاطر کودک گذر
بل زر مضروب ضرب ایزدی  کو نگردد کاسد آمد سرمدی
آن زری کین زر ازان زر تاب یافت  گوهر و تابندگی و آب یافت
آن زری که دل ازان گردد غنی  غالب آید بر قمر در روشنی
شمع بود آن مسجد و پروانه او  خویشتن در باخت آن پروانه خو
پر بسوخت او را ولیکن ساختش  پس مبارک آمد آن انداختش
همچو موسی بود آن مسعود بخت  کاتشی دید او بسوی آن درخت
چون عنایتها بر او موفور بود  نار می پنداشت او خود نور بود
مرد حق را چون ببینی ای پسر  تو گمان داری برو نار بشر
تو ز خود می آیی و آن در توست  نار و خار ظن باطل این سوست
او درخت موسی است و پر ضیا  نور خوان نارش مخوان باری بیا
نی فطام این جهان نار نمود  سالکان رفتند و آن خود نور بود
پس بدانکه شمع دین بر می شود  این نه همچون شمع آتشها بود
این نماید نور سوزد یار را  وان بصورت نار گل زوار را
این چو سازنده ولی سوزندهٔ  وان که وصلت دل افروزندهٔ
شکل شعلهٔ نور پاک سازوار  حاضرانرا نور و دورانرا چو نار

## ملاقات آن عاشق با صدر جهان

آن بخاری نیز خود بر شمع زد  گشته بود از عشقش آسان آن کبد
آه سوز انش سوی گردون شده  در دل صدر جهان مهر آمده
گفته با خود در سحر که کای احد  حال آن آوارهٔ ما چون بود
او گناهی کرد و ما دیدیم لیک  رحمت ما را همی دانست نیک
خاطر مجرم ز ما ترسان شود  لیک صد امید در ترس بود

اول طلسم صوت اولوب اولدم شکست  ریزش زر اولدی توده توده پست
اولقدر آلتون دوکلدی ایتدی خوف  کیم ایدر زر راه و دردن منع طوف
ایتدی اندنصکره اول شیر هنر  طشره یه تا صبح اولنجه نقل زر
دفن ایدوب هپ ایلدیغی آلتونلری  درچوال و کیسه ایلردی زری
ایتدی جانبازانه گنج پسکران  کورایسک نام ایسک قیل ترک کان
خاطرنده بو زر ظاهر عیان  کور دل هر زر پرستک پیکان
کورکه اطفال ایلیوب کسر سفال  نام زر له دامنی پر نقد و مال
ذکر اوله بازیچه ده چون نام زر  خاطر اطفاله اول ایلر گذر
بل زر رایج که ضرب ایزدی  کاسد اولمز کیم رواجی سرمدی
بولدی اولزردن بوزر حسن و رواج  آب و تاب جوهر ایتدی امتزاج
اویله بر زر کیم قلوب اندن غنی  ماهه غالبدر صفای روشنی
اولدی اول پروانه مسجد شمع اکا  اول پریشانلقدن اولدی جمع اکا
یاقدی اما ایلدی فرخنده فال  صدق عزم ایله مبارک اولدی فال
اولدی موسی وش اوکیم مسعود بخت  صاندی آتش ایلدی عزم درخت
چون عنایات کریم ایتدی ظهور  نار ظن ایتدی ولیکن اولدی نور
مرد حقی چون کورر سن ای پسر  نار وش ظاهر سکا نقش بشر
کندی عکسکدر او حائل سنده در  نار و خار ظن باطل سنده در
اول درخت موسیدر پر ضیا  نار صانمه اولدی نور کبریا
بو جهاندن انقطاعی صانمه نار  نور در سالکار ایچون رهگذار
نور عالی اولدی پیشنک شمع دین  اوله صانمه همچو شمع آتشین
صورتا بو نور در اما قشر  ظاهرا اول نار اما اورد تر
شکلی سازنده ولی سوزنده در  اولدم وصلت دل افروزنده در
نور پاکک شعله سنده شکل و کار  نور در نزدیک ایچون دورانه نار

## اول عاشقک صدر جهان ایله ملاقاتیدر

اول بخاری هم اولوب شمعه قرین  عشق سهل ایتدی اکا موتی یقین
آه سوزانی اولوب گردون گذار  قلبنه صدر جهانک ایتدی کار
بر سحر دلدن دیدی اول منتخب  حالی اول آواره نک نولدی عجب
بر گناه ایتدی انی گوردک چو بز  بیلدی اما که رحم و مهرمز
خوفله مجرم اولور بزدن بعید  لیک اولور خوفنده یوز دورلو امید

من بترسانم وقیح یاوه را　　آنکه ترسد من چه ترسانم ورا
باعث تهدید اولور جرم وحدث　　اولکه قورقر آنی قورقوتمق عبث

بهر دیگ سرد آذر میرود　　نی بدان کز جوش از سر میرود
دیگ سرد ایچون اولور ایقاد نار　　حددن افزون جوشه یوق اعتبار

ایمنانرا من بترسانم بعلم　　خایفانرا ترس بردارم بحلم
ایلرز تخویف ایمنی علم ایله　　خائفه لازم سماحت حلم ایله

پاره دوزم پاره در موضع نهم　　هر کسی را شربت اندر خور دهم
پاره دوزک اولدی موقع همتی　　هر کسک وار در مناسب شربتی

هست سر مرد چون بیخ درخت　　زان بروید برگهاش از چوب سخت
سر مردان اولدی چون بیخ درخت　　اندن اوراق اولدی ظاهر لخت لخت

در خور آن بیخ رسته برگها　　در درخت و در نفوس و در نها
اصلی اوزره منبت انده برگ وبر　　گر نفوس و گر عقول و گر شجر

بر فلک برهاست ز اشجار وفا　　اصلها ثابت و فرعه فی السما
آسمانه دا اصل اشجار وفا　　اصلها ثابت و فرعه فی السما

چون برست از عشق بر بر آسمان　　چون نروید در دل صدر جهان
عشقدن خود رسته اولدی آسمان　　منبت اولمزمی دل صدر جهان

موج می زد در دلش عفو گنه　　که ز هر دل تا دل آمد روزنه
موج موج ایتدی دلن عفو گناه　　روزن دلدن ایدر هر دل نگاه

که ز دل تا دل یقین روزن بود　　نی جدا و دور چون دو تن بود
قلبدن قلبه اولور روزن یقین　　ایکی تن دور و جدا ایسه دن این

متصل نبود سفال دو چراغ　　نور شان ممزوج باشد در مساغ
ایکی شمع اولمز اگرچه متصل　　نوری اما ممتزج در اویله پسل

هیچ عاشق خود نباشد وصل جو　　که نه معشوقش بود جویای او
عاشقه یوق چاره وصلتدن یکا　　اولمسه معشوق اگر طالب اکا

لیک عشق عاشقان تن زه کند　　عشق معشوقان خوش و فربه کند
لیک عشق عاشقاندر ضعف تن　　عشق معشوقان صفا بخش بدن

چون درین دل برق مهر دوست جست　　اندران دل دوستی میدان که هست
چونکه گوگلکده عیاندر عشق یار　　قلب یاره بیل محبت ایتدی کار

در دل تو مهر حق چون شد دو تو　　هست حق را بی گمانی مهر تو
وار ایسه قلبکده گر حب اله　　سا که وار در حب حق بی اشتباه

هیچ بانگ کف زدن ناید بدر　　از یکی دستی تو بی دستی دگر
یالگز الدن چیقارمی هیچ صدا　　دست اولور دست دگرله خوب ادا

تشنه می نالد که ای آب گوار　　آب هم نالد که کو آن آبخوار
تشنه در مشتاق آب دلستان　　آبدر هم طالب لب تشنگان

جذب آبست این عطش در جان ما　　ما از آن او و او هم آن ما
جذبهٔ آب اولدی بزده بو عطش　　اول بزه بز اکه دائم ناله کش

حکمت حق در قضا و در قدر　　کرد ما را عاشقان همدگر
حکمت حقدر قضا ایله قدر　　بزده ایتدی سر عشقی کارگر

جمله اجزای جهان زان حکم پیش　　جفت جفت و عاشقان جفت خویش
جمله اجزای جهان روز ازل　　جفت جفت اولمقده در عشقه محل

هست هر جزوی ز عالم جفت خواه　　راست همچون کهربا و برگ کاه
عالم ایچره اولدی اجزا جفت خواه　　کهربا ایتمکده جذب برگ کاه

آسمان گوید زمین را مرحبا　　با توام چون آهن و آهن ربا
دیر سما ارضه سنکله مرحبا　　اولمشز در آهن و آهن ربا

آسمان مرد و زمین زن در خرد　　هرچه آن انداخت این می پرورد
مرد و زن آسا زمین و آسمان　　تربیتساز موالید زمان

چون نماند گرمیش بفرستد او　　چون نماند تری و نم بدهد او
ارضه اندندر حرارتله رواج　　هم رطوبت اندن اولسه احتیاج

برج خاکی خاک ارضی را مدد　　برج آبی تریش اندر دمد
خاک ارضه برج خاکیدن نما　　برج آبیدن رطوبت خود نما

برج بادی ابر سوی او برد　　تا بخارات وخم را بر کشد
برج بادی ابری ایله مهتدی　　اوله زائل تا بخارات ردی

برج آتش گرمی خورشید ازو　　همچو تابه سرخ ز آتش پشت رو
برج ناریدن حرارتده گونش　　آتشه پهلو نهاده تابه وش

هست سرگردان فلک اندر زمن　　همچو مردان گرد مکسب بهر زن
اولدی سرگردان فلک شام و سحر　　همچو مردان کسب رزق جفت ایدر

وین زمین کدبانوییها میکند　　بر ولادات و رضاعش می تند
ربة البیت اولدی گویا بو زمین　　امر تولید و رضاعه کاربین

پس زمین و چرخ را دان هوشمند　　چونکه کار هوشمندان می کند
پس که عاقلدر زمین و آسمان　　چونکه اولدی کاری کار عاقلان

گرنه

کر نه از هم این دو دلبر می مزند | پس چرا چون جفت برهم میخزند
بی زمین کی کل بروید و ارغوان | پس چه زاید ز آب و تاب آسمان
بهر آن میلیست در ماده بنر | تا بود تکمیل کار همدکر
میل اندر مرد و زن حق زان نهاد | تا بقا یابد جهان زین اتحاد
میل هر جزوی بجزوی هم نهد | ز اتحاد هر دو تولیدی زهد
شب چنین با روز اندر اعتناق | مختلف در صورت اما اتفاق
روز و شب ظاهر دو ضد و دشمنند | لیک هر دو یک حقیقت می تنند
هر یکی خواهان دکر را همچو خویش | از پی تکمیل فعل و کار خویش
زانکه بی شب دخل نبود طبع را | پس چه اندر خرج آرد روزها

اولمسه اولمزدی حسن امتزاج | مرد و زن وش اولمز ایدی از دواج
ارغوان و کل نه ممکن بی زمین | آب و تاب چرخ چون یوقدر قرین
میل انچون ماده و نرده عیان | تا اوله تکمیل کار این و آن
مرد و زنده میلی خلق ایتدی قدیر | تا بقای نسل اوله آفاقکیر
جزؤه جزئک میلن ایتدی کارکر | اوله اثنین اتحادندن اثر
بربریله بویله در لیل و نهار | مختلف صورتده اما یار غار
روز و شب ظاهرده باقسک ایکی ضد | اولدیلر لیکن حقیقت متحد
بربرینه طالب وهمحال و یار | ایتمک ایچون همت تکمیل کار
چونکه پنشب دخل و جمع اولمزدیدی | پس نه خرج و صرف ایدر روز مدید

جذب هر عنصری جنس خود را که در ترکیب آدمی محتبس شدست بغیر جنس خود

ترکیب آدمیده خلاف جنسی ایله مخلوط و محبوس اولان هر بر عنصری کندی جنسی جذب ایتدیکیدر

خاک کوید خاک تن را باز کرد | ترک جان کو سوی ما آ همچو کرد
جنس مایی سوی ما اولیتری | به که جان بکذاری و این سو پری
کوید آری لیک من پابسته ام | کرچه همچون تو ز هجران خسته ام
تری تن را بجویند آبها | کای تری باز آ ز غربت سوی ما
کرمی تن را همی خواند اثیر | که ز ناری راه اصل خویش کیر
هست هفتاد و دو علت در بدن | از کششهای عناصر بی رسن
علت آید تا بدن را بکسلد | تا عناصر هم دکر را وا هلد
چار مرغند این عناصر بسته پا | مرک و رنجوری و علت پاکشا
پایشان از همدکر چون باز کرد | مرغ هر عنصر یقین پرواز کرد
جذبهٔ این اصلها و فرعها | هر دمی رنجی نهد در جسم ما
تا که این ترکیبها را بر درد | مرغ هر جزوی باصل خود رود
حکمت حق مانع آید زین عجل | جمعشان دارد بصحت تا اجل
کوید ای اجزا اجل مشهود نیست | پر زدن پیش از اجلتان سود نیست
چونکه هر جزوی بجوید ارتفاق | چون بود جان غریب اندر فراق

دعوت ایلر خاک بو خاک تنی | ترک جان ایت بنده ایله مسکنی
چونکه همجنسز بزا ولی بزسکا | روحدن کچ پرکشا اول بوکا
دیر بو خاک تن بلی پابسته یم | بندخی هجران ایله دلخسته یم
دیر رطوبات تن انسانه آب | کل که غربتده یتر بو پیچ و تاب
تابش جسمی یه سویلر رکن نار | دیر که سن آتش ایت اصلک مدار
تنده وار یتمش ایکی رنج و علل | کیم کورر جذب عناصردن خلل
جسمه چون علت کلور مقهور اولور | تا عناصر بربرندن دور اولور
بو عناصر چار مرغ بسته پا | موت و رنجوری و علت پاکشا
بربرندن پای مرغان اولسه باز | بربرندن مرغ اولورلر پرواز
بو اصولیله فروع جذبه کار | هر دم ایلر جسمی بر رنج ایله زار
تا بو ترکیب اوله منحل اصول | مرغی هر جزؤک بوله اصله وصول
حکمت حق منع ایدر تعجیلدن | تا اجل صحتله قائمدر بدن
دیر که ای اجزا چویوق ختم اجل | بی اثردر سزده قول العجل
چونکه هر جزء اصله اولدی پشکیب | نیلسون فرقتده کور جان غریب

منجذب شدن جان نیز بعالم ارواح و تقاضای او و میل او بمقر خود و منقطع شدن از اجزای اجسام که کندهٔ پای باز روح اند

جانکدخی عالم ارواحه انجذابی و مقر اصلیسنه میل و تقاضا ایله اضطرابی و اجزای اجسامدن انقطاعی بیانندهدرکه شهباز روحه هر بری پای بند ابتلادر


ث

کوید ای اجزای پست فرشیم / غربت من تلختر من عرشیم
میل تن در سبزه وآب روان / زان بود که اصل او آمد از آن
میل جان اندر حیات و در حی است / زانکه جان لامکان اصل ویست
میل جان در حکمتست و در علوم / میل تن در باغ و راغست و کروم
میل جان اندر ترقی و شرف / میل تن در کسب اسباب و علف
میل و عشق آن شرف هم سوی جان / زین یحب را و یحبون را بدان
حاصل انکه هرکه او طالب بود / جان مطلوبش برو راغب بود
کر بکویم شرح این بیحد شود / مثنوی هشتاد تا کاغد شود
آدمی حیوان نباتی و جماد / هر مرادی عاشق هر بی مراد
بی مرادان بر مرادی می تنند / وان مرادان جذب ایشان میکنند
لیک میل عاشقان لاغر کند / میل معشوقان خوش و خوش فر کند
عشق معشوقان دو رخ افروخته / عشق عاشق جان او را سوخته
کهربا عاشق بشکل بی نیاز / کاه می کوشد دران راه دراز
این رها کن عشق آن تشنه دهان / تافت اندر سینهٔ صدر جهان
دود آن عشق و غم آتشکده / رفته در مخدوم او مشفق شده
لیک از ناموس و بوش و آب رو / شرم می آمد که واجوید ازو
رحمتش مشتاق آن مسکین شده / سلطنت زین لطف مانع آمده
عقل حیران کین عجب او را کشید / یا کشش زان سو بدین جانب رسید
ترک جلدی کن کزین ناواقفی / لب ببند الله اعلم بالخفی
این سخن را بعد ازین مدفون کنم / آن کشنده می کشد من چون کنم
کیست آن کت میکشد ای معتنی / انکه می نکذاردت کین دم زنی
صد عزیمت میکنی بهر سفر / می کشاند مر ترا جای دکر
زان بکرداند بهر سو آن لکام / تا خبر یابد ز فارس اسب خام
اسب زیرک سار زان نیکو پیست / کو همی داند که فارس بر ویست
او دلترا بر دو صد سودا ببست / بی مرادت کرد پس دلرا شکست
چون شکست او بال آن رای نخست / چون نشد هستی بال اشکن درست
چون قضایش حبل تدبیرت شکست / چون نشد بر تو قضای او درست

جان دیرای اجزا ایکا پست اولدی فرش / بنده درغربت که اصلم اولدی عرش
سبزه وآب روانه میل تن / اصلیدر زیرا اکا اولدر وطن
عالم قدس اولدی اما میل جان / جایکاه اصل جاندر لامکان
میل جاندر حکمت و فضل و علوم / میل تندر باغ و راغ مرز بوم
میل جان اولدی ترقی و شرف / میل تن تحصیل اسباب و علف
اول شرف هم جانه مائلدر مدام / پس یحب ایله یحبونی تمام
حاصلی صدق ایله کیم طالب اولور / پیلکه مطلوبی اکا راغب اولور
شرح راز ایتسم اولور بیرون حد / مثنوی اولسه اکر هشتاد و صد
آدم و حیوان نباتات و جماد / نامراده عاشق اولدی هر مراد
نامرادان برمرادی کورسه عذب / اول مراد ایلرانی البته جذب
میل ایدر عاشقلری زار و نحیف / میل معشوقان اولور اما لطیف
عشق معشوقان جمال افروز اولور / لیک عشق عاشقان جانسوز اولور
کهربا ده عشق شکل بی نیاز / کاه ایسه آلودهٔ اسباب ناز
غیری قو عشق ایله اول تشنه دهان / اولدی سوز سینهٔ صدر جهان
عشق ایله دود دل پر حسرتی / خاطر معشوقه ویردی شفقتی
لیک اولوب محجوب ناموس و وقار / پرسش ایتمکدن اولوردی شرمسار
وار ایدی سکینه شوق مرحمت / مانع کشف ایدی اما سلطنت
عقل حیران جذبه کیمدندر عجب / یا او جانبدنمیدر جذبه سبب
کچ تجلددن سن ای مرد دنی / قیل سکوت الله اعلم بالخفی
بعد ازین اولسون نهفته بو سخن / صنعمز یوق جذب ایدر جذب ایلین
کیمدر اولکم جاذب اولمقده سنی / هر دمک حکمنده اولدی مبتنی
یوز عزیمت کوسترسن هر سفر / اول سنکچون جاذب سمت دکر
ایلر اول هر جانبه صرف لجام / تا سوارین فهم ایده بو اسب خام
خوبدر اسب معلم کیم مدام / فارسن اوستنده فهم ایلر تمام
دل ربوده سنده صد سودا عیان / نامرادی ایله مکسور الجنان
رأی اول چونکه اولدی مضمحل / رای ثانی نیچون اولمز نقش دل
حبل تدبیرک قضا چون ایتدی سست / نیچون اولمز اول قضا سنده درست

فسخ عزایم و نقضها جهت باخبر کردن آدمی را از انکه مالک و قاهر اوست و کاه کاه عزم او را فسخ ناکردن و نافذ داشتن تا طمع او در ابرام عزم کردن دارد تا باز عزمشرا اشکند

آدمینک عزیمتلرینی فسخ و نقض اول جهتدندر که مالک و قاهر مولای قادر ایدیکنه تحصیل یقین ایلیه و کاه کاه عدم فسخله نافذ اولمقده حکمت بودر که تا امید و طمعه عازم اولوب ینه عزمنده

تا تنبیه بر تنبیه بود

عزمها و قصدها در ماجرا / گاه گاهی راست می آید ترا
تا بطمع آن دلت نیت کند / بار دیگر نیتت را بشکند
ور بکلی بی مرادت داشتی / دل شدی نومید امل کی کاشتی
ور نکاریدی امل از عوریش / کی شدی پیدا برو مقهوریش
عاقلان از بی مرادیهای خویش / باخبر گشتند از مولای خویش
بی مرادی شد قلاوز بهشت / حفت الجنه شنوای خوش سرشت
که مراداتت همه اشکسته پاست / پس کسی باشد که کام او رواست
پس شدند اشکسته اش آن صادقان / لیک کو خود آن شکست عاشقان
عاقلان اشکسته اش از اضطرار / عاشقان اشکسته با صد اختیار
عاقلانش بندگان بندی اند / عاشقانش سکری و قندی اند
ائتیا کرها مهار عاقلان / ائتیا طوعا مهار عاشقان

عجزه جازم اولمغله تنبیه علی التنبیه ارشادیله مسترشد اولمسی پاینده در

عزم وقصدک بعض کارکده تمام / گاه گاه اولمقده بروفق مرام
تا طمعله اوله قلبک کارکر / گاه اولور اتا که کارک بی اثر
اولسه کلیتله مقصد ناروا / یأس ایدردی قلبی مقطوع الرجا
سنده کیم نقش امل معدوم اولور / نیجه مقهور اولدیغک معلوم اولور
عاقلان فوت مراداتیله بیل / ذکر ایدر مولاسنی از جان و دل
نامراد ایدر رهبهشته روی پوش / حفت الجنه حدیثن ایله گوش
کیم مراداتک شکسته پا اولور / نیجه لر مقصود ایله رعنا اولور
چوق شکسته بندکان صادقان / لیک برتر اولدی کسر عاشقان
عاقلان مکسور حکم اضطرار / عاشقان مکسور حسن اختیار
عاقلان پابستکان بند در / عاشقان حلو المذاق قند در
ائتیا کرها مهار عاقلان / ائتیا طوعا عنان عاشقان

## نظر کردن پیغمبر علیه السلام باسیران وتبسم کردن وگفتن که عجبت من قوم یجرون الی الجنة بالسلاسل والاغلال

دید پیغمبر یکی جوقی اسیر / که همی بردند وایشان در نفیر
دیدشان در بند آن آگاه شیر / می نظر کردند در وی زیر زیر
تا همی خایید هر یک از غضب / بر رسول صدق دندانها و لب
زهره نی با آن غضب که دم زنند / زانکه در زنجیر قهر ده منند
می کشاندشان موکل سوی شهر / می برد از کافرستانشان بقهر
نی فدایی می ستاند نی زری / نی شفاعت میرسد از سروری
رحمت عالم همی گویند واو / عالمی را می برد حلق و گلو
با هزار انکار می رفتند راه / زیر لب طعنه زنان بر کار شاه
چاره ها کردیم اینجا چاره نیست / خود دل این مرد کم از خاره نیست
ما هزاران مرد شیر الب ارسلان / با دو سه عریان وسست ونیمجان
اینچنین درمانده ایم از کژرویست / یا ز اخترهاست یا خود جادویست
بخت ما را بر درید آن بخت او / تخت ما شد سرنگون از تخت او
کار او از جادوی گر گشت زفت / جادوی کردیم ما هم چون نرفت

## پیغمبرمز سلطان انبیا علیه الصلوة والسلامک اسیرلره نظر ایلیوب عجبت من قوم یجرون الی الجنة بالسلاسل والاغلال قول شریفیله تبسم بیوردقلریدر

کوردی پیغمبر که بر فرقه اسیر / سوق اولنمقده ایدرلردی نفیر
انلری بندنده کوردی سربسر / کیم نهفته هر بری ایلر نظر
جمله‌سی خاییدهٔ قهر وغضب / اول رسول اکرمه دندان ولب
زهره یوق تا حکم خشم اوله عیان / جمله در زنجیر قهر غازیان
شهره چکمکده وکیلان امور / کافرستاندن ایدوب قهر ایله دور
انده یوق میل فدا و سیم وزر / کمسه دن اولمز شفاعت کارکر
گرچه وصفی رحمة للعالمین / کاری قطع کردن عالم همین
بویله بیک انکار ایله پامال راه / زیر لبده طعنهٔ افعال شاه
چاره سی یوق چاره لر ایتدک ولی / سنک خارادنمیدر حاشا دلی
بز نیچه بیک شیر مرد کاردان / انلر اندک سست مرد نیم جان
بویله عاجز قالمشز مقهور ریم / ییلمز کوکبی یا سحر عظیم
انده عالی بخت بز آلوده بخت / تخت والا انده بز افکنده تخت
کار و باری سحر و افسون ایسه کر / بزده چوق سحر ایتدک اتابی اثر

تفسیر این آیت که ان تستفتحوا فقد جاءکم الفتح الایه ای طاعنان می گفتید که از ما و محمد آنکه حقست فتح و نصرتش ده و این بدان گفتید تا گمان آید که شما طالب حقید بی غرض اکنون محمد را علیه السلام نصرت دادیم تا صاحب حق را ببینید

ان تستفتحوا فقد جاءکم الفتح آیه کریمه سنک تفسیریدر که ای طاعنلر محمد مصطفی علیه الصلوة والسلامدن و بزدن قنغیسی حق ایسه اکا فتح و نصرت ویر دیو دعا ایدر سکز که سزک بی غرض طالب حق اولدیغکز ظن و گمان اولنه الآن بز فتح و نصرتی محمد مصطفایه ویردک تا حق صاحبی ظاهر اوله

از بتان و از خدا در خواستیم / که بکن ما را اگر ناراستیم
آنکه حق و راستست از ما و او / نصرتش ده نصرت او را بجو
این دعا بسیار کردیم و صلات / پیش لات و پیش عزی و منات
که اگر حقست او پیداش کن / ور نباشد حق زبون ماش کن
چونکه وا دیدیم او منصور بود / ما همه ظلمت بدیم او نور بود
این جواب ماست کانچه خواستید / گشت پیدا که شما ناراستید
باز این اندیشه را از فکر خویش / کور میکردند و دفع از ذکر خویش
کین تفکرمان هم از ادبار ست / که صواب او شود در دل درست
خود چه شد گر غالب آید چند بار / هر کسی را غالب آرد روزگار
ما هم از ایام بخت آور شدیم / بارها بر وی مظفر آمدیم
باز گفتندی که گرچه او شکست / چون شکست ما نبود آن زشت و پست
زانکه بخت نیک او را در شکست / داد صد شادی پنهان زیر دست
کو با شکسته نمی مانست هیچ / که نه غم بودش در آن نی پیچ پیچ
چون نشان مؤمنان مغلوب پست / لیک در اشکست مؤمن خوبیست
گر تو مشک و عنبری را بشکنی / عالمی از فوح و ریحان پر کنی
ور شکستی ناگهان سرگین خر / خانها پر گنده گردد تا بسر

بتلر ایله استرز حقدن مدام / باطل ایسک قیل بزی گمگشته نام
بزدن اندن هر کیم ایسه اهل حق / اکا نصرت ویر اودر دعوه احق
چوق دعالر ایلدک او قاتده / پیش عزی و منات و لاتده
اول اگر حق ایسه سن اظهار قیل / کیمکه ناحق مظهر ادبار قیل
چونکه بز گوردک او ای منصور در / ظلمت اولدی جمله مز اول نور در
بو جواب اولدی سزه بر وفق حال / ظاهر اولدی سزده بطلان مآل
بینه بو اندیشه بی انکاردن / دفع و تبعید ایتدیلر افکاردن
بو تفکر دیدیلر ادبار در / آنی تصویب ایلمک اقرار در
غالب اولدیسه عجبمی چند بار / غالب ایلر هر کسی بو روزگار
بخت ایله ایام ایتدی شادمان / بز دخی اولدق مظفر بر زمان
دیدیلر هم بینه اولسه اول شکست / اول بزم کبی دکلدر زیردست
بخت مسعود ایله انده انکسار / قات قات اولمقده دلیل انتصار
انکساری انکساره بکزمز / انده غم یوق عزمی اقوی واعز
گرچه مؤمن صورتا مغلوب اولور / لیک انجام شکستی خوب اولور
مسک و عنبر اولسه مفتوت و شکست / نفحه جانبخشی ایلر خلقی مست
فت و کسر اولسه ولی سرگین خر / منفعل بوی بدندن مغز و سر

سر آنکه بی مراد بازگشتن رسول علیه السلام از حدیبیه حق تعالی لقب آن فتح کرد که انا فتحنا لك که بصورت غلق بود و بمعنی فتح چنانکه شکستن مشک بظاهر شکستن است و بمعنی درست کردن است مشکی او را و تکمیل فواید اوست

رسول اکرم علیه الصلوة والسلامك حدیبیه دن عدم تسخیر له رجوعلرنده انا فتحنا لك کریمه سی انزال و فتح لقبیله ارسال بیورلدیغنده سر حکمت بو ایدیکه صورتده مغلق معناده مفتوح اولوب مسك مفتوت و مکسور اولدقده کسر ظاهر ایله تکمیل فوایدی باهر اولدیغن تمثیلدر

وقت وا گشت حدیبیه بدل / دولت انا فتحنا زد دهل
آمدش پیغام از دولت که رو / تو ز منع این ظفر غمگین مشو

اولدی چون فتح حدیبیه عسیر / ایتدی حق انا فتحنا بی بشیر
کلدی حقدن حضرته وحی مبین / بی ظفر اولمقدن اولمه سن حزین

کاندرین خوارئ نقدت فتحهاست　بنکر آخر چونکه واکرد ید تفت
قلعها هم کرد آن دو بقعها　ورنباشد آن تو بنکر کین فریق
زهر خواری را چو شکر میخورند　بهر عین غم نه از بهر فرج
آنچنان شادند اندر قعر چاه　هر کجا دلبر بود خود همنشین

نک فلان قلعه فلان بقعه تراست　بر قریظه بر نضیر از وی چه رفت
شد مسلم و ز غنایم نفعها　پر غم و رنجند و مفتون و عشیق
خار غمها را چو اشتر می چرند　این تسافل پیش ایشان چون درج
که همی ترسند از تخت و کلاه　فوق گردونست نی زیر زمین

چون فتوحات اولدی ضمننده نهان　عاقبت اولدی اکا مفتوح ورام
انلر اطرافنده هم بونجه قلاع　اولمسه بویله نظر قیل اول فریق
زهرخواری انلره اولدی شکر　عین غمده بی نشاط و بی فرج
قعر چاه ایچره اولورلر شادمان　قنده یار اولسه سنکله همنشین

تحت قهرکده فلان ایله فلان　هم نضیر و هم قریظه باتمام
فتح اولوب ویردی غنایم اشفاع　اولدیلر بحر غم و رنجه غریق
اشتر آسا خار غمده جلوه کر　اسفلی اعلا صانور اهل عوج
خشیت تخت و کلاه ایله همان　چرخ عالیدر دکلدر اول زمین

## تفسیر این خبر مصطفی علیه السلام لا تفضلونی علی یونس بن متی

گفت پیغمبر که معراج مرا　نیست بر معراج یونس اجتبا
آن من بر چرخ و آن او نشیب　زانکه قرب حق برونست از حسیب
قرب نی بالا و پستی رفتنست　قرب حق از حبس هستی رستنست
نیست را چه جای بالا است و زیر　نیست را نی زود نی دورست و دیر
کارگاه گنج حق در نیستیست　غرهٔ هستی چه دانی نیست چیست
حاصل این اشکست ایشان ای کیا　می نماند هیچ با اشکست ما
آنچنان شادند در ذل و تلف　همچو ما در وقت اقبال و شرف
برگ بی برگی همه اقطاع اوست　فقر و خواریش افتخارست و علوست
آن یکی گفت ار چنانست آن بدید　چون بخندید او که ما را بسته دید
چونکه او مبدل شدست و شادیش　نیست زین زندان و زین آزادیش
پس بقهر دشمنان چون شاد شد　چون از ین فتح و ظفر پرباد شد
شاد شد جانش که بر شیران نر　یافت آسان نصرت و فتح و ظفر
پس بدانستیم کو آزاد نیست　جز بدنیا دلخوش و دلشاد نیست
ورنه چون خندد که اهل آن جهان　بر بد و نیک اند مشفق مهربان
این بمنکیدند در زیر زبان　آن اسیران باهم اندر بحث آن
تا موکل نشنود بر ما جهد　خود سخن در گوش آن سلطان رسد

## افندمز علیه السلامک لا تفضلونی علی یونس بن متی خبری تفسیریدر

دیدی پیغمبر که معراجم عیان　اولدی بر معراج یونسله همان
باکه معراج اولدی اوج اکه حضیض　قرب حقده یوق طویل ایله عریض
قرب حق بالا و پست ایله دکل　قرب حق وارلقدن آزاد اولدیغیدر
یوق عدمده زیر و بالادن اثر　یوقده اولمز دور و دیر و زود تر
اولدی یوقلقده عیان فیض شهود　یوقلغی بیلمزلر اهل وجود
حاصلی انلرده رسم انکسار　بکزمز قطعا بزه قیل اعتبار
انلری مسرور ایدر ذل و تلف　وقت شادی بزده اقبال و شرف
انلره برک و نوادر افتقار　انلرک فقری علو و افتخار
اول بری دیدی بو ایسه معجزه　کوردی بند ایله نیچون کولدی بزه
چون تحول اوزره در دلشاد در　نا مقید مطلق و آزاد در
پس نیچون قهر عدودن اولدی شاد　یا نیچون فتح و ظفر ویردی کشاد
قلبی شاد اولدیکه خصمه سربسر　بولدی آسان نصرت و فتح و ظفر
پس بیلندیکم دکل آزاده دل　کار دنیا قلبین ایتدی منفعل
یوخسه کولمزدیکه اهل آخرت　نیک و بدایلر عباده عاطفت
بویله ایلردی مقالات خفی　اول اسیران بر بریله مختفی
تا موکلده اولوب گوش وصول　اولمیه سوز واصل سمع رسول

## اگاه شدن پیغمبر علیه السلام از طعن ایشان بر شماتت او

گرچه نشنید آن موکل آن سخن　رفت در گوشی که آن بد من لدن
بوی پیراهان یوسف راندید　انکه حافظ بود و یعقوبش کشید

## پیغمبر علیه السلام اسیرلرک طعن و شماتتندن اگاه اولدقلریدر

اولدی بی گوش موکل اول سخن　واصل سمع خبیر من لدن
نفحهٔ پیراهن یوسف تمام　واردی یعقوبه نکهبان ناکام

آن شیاطین برعنان آسمان | نشنوند آن سر لوح غیب دان
آن محمد خفته وتکیه زده | آمده سر کرد او کردان شده
او خورد حلوا که روزیست باز | آن نه کانکشتان او کرد دراز
نجم ثاقب کشته حارس دیوران | که بهل دزدی ز احمد سرستان
ای دو دیده سوی دکان از کاه | بین بمسجد رو بجو رزق از اله

کور شیاطین ایتسه عزم آسمان | اوله مزهم ازلوح غیب دان
چون محمد خفته ئه اکاه ابدی | اولدی اول سرا که کشف ایزدی
ذوق حلوا خوان قسمت ماکلی | یوقدر انکشت درازک مدخلی
نجم ثاقب پاسبان دیوران | احمده اولدی وحیه انجق رازدان
ای ایدن تعجیل دکان سبب | مسجده وار رزقی حقدن قیل طلب

## فهم کردن رسول صلی الله علیه وسلم ضمیر اسیران را

## حضرت رسول علیه السلامک اول اسیرلره جواب حکمت مآبلری

پس رسول آن کفت شانرا فهم کرد | کفت آن خنده نبودم از نبرد
مرده اند ایشان پوسیده فنا | مرده کشتن نیست مردی پیش ما
خود کیند ایشانکه مه کرد د شکاف | چونکه من پا بفشرم اندر مصاف
انکهی کاز اد بودیت و مکین | مرشمارا بسته می دیدم چنین
ای بنازیده بملک و خاندان | نزد عاقل اشتری بر ناودان
نقش تنرا تا فتاد از بام طشت | پیش چشمم کل آت آت کشت
بنکرم درغوره می بینم عیان | بنکرم در نیست شی مینم عیان
بنکرم سر عالمی بینم نهان | آدم وحوا نرسته از جهان
مرشمارا وقت ذرات الست | دیده ام پابسته ومنکوس وپست
از حدوث آسمان بی عمد | انچه دانسته بدم افزون نشد
من شمارا سرنکون می دیده ام | پیش ازان کز آب وکل بالیده ام
نو ندیدم تا کنم شادی بدان | این همی دیدم دران اقبالتان
بسته قهر خفی وانکه چه قهر | قند میخورد دیده درج زهر
اینچنین قندی پراز زهر ار عدو | خوش بنوشد چت حسد آید برو
با نشاط آن زهرمی کردید نوش | مرکتان خفیه کرفته هردو کوش
من نمی کردم غزا از بهر آن | تا ظفر یابم فرو کیرم جهان
کین جهان جیفه است ومردار رخیص | برچنین مردار چون باشم حریص
سک نیم تا پرچم مرده کنم | عیسی ام آیم که تا زنده کنم
زان همی کردم صفوف جنک چاک | تا رهانم مرشمارا از هلاک
زان نمی برم کلوهای بشر | تا مرا باشد کروفر حشر
زان همی برم کلوی چند تا | زان کلوها عالمی یابد رها
که شما پروانه وار از جهل خویش | پیش آتش میکنید این حمله کیش
من همی رانم شمارا همچو مست | از درافتادن در آتش با دو دست

انلره تفهیم ایدوب دیدی رسول | اول تبسم صانمه اولدی اصول
اولدی انلر مرده خاک فنا | مرده بی قتل ایله اولمز اعتنا
کیمدر انلر کیم اولور منشق قمر | بن مصاف عزمه اولسم جلوه کر
اولدیکز اول دمده آزاد ومکین | بسته کوردم بن سزی زار وحزین
ای ایدنلر فخر ملک وخاندان | ناودان اوستنده اشترسز همان
نقش تن اولمقده محو اوان وآن | کل آت آت چشممده عیان
غوره یه باقسم عیاندر باکه می | هم عدمده باکه مشهود اولدی شی
سره باقسم بشقه برعالم نهان | آدم وحوادن اول اول جهان
بن سزی تا وقت ذرات الست | کورمشم پابسته ومنکوس وپست
خلق اولدن سماء بی عماد | اولکه کوردم اولمدی اندن زیاد
بن سزی کورمش ایدم هپ سرنکون | آب وکل اولمزدن اول رونمون
کورمدم شمدی اولم تا شادمان | اولدی حال شاکز اول عیان
بسته قهر خفی اتانه قهر | ظن کزده قند الا عین زهر
اویله برقند اولدی پر زهر عدو | ایتدیکز نوش حسد بی جست وجو
سزلره تا طیله ایدوب اول زهر نوش | سزلره مرک اولدی سد هردو کوش
بن انکچون ایتدم عزم غزا | کیم جهانکیری اوله اجر وجزا
بو جهان برجیفه در دون ورخیص | مردار اولور بویله مرداره حریص
رغبت ایتمز جیفه یه الا الکلاب | بن ایسه عیسی صفت احیا نصاب
ایتدم انکچون صفوف جنکی چاک | حقکزده اوله تخلیص هلاک
بن بشردن ایلمم قطع کلو | کیم بکا حصر اوله فر ورنک وبو
باعث قطع کلو اولدر که تا | اول کلودن اوله برعالم رها
جهلکزدن سز اولوب پروانه وش | آتشه اولمقده سز پرایه کش
بن سزی منع ایلرم کیم محو مست | قالمیه آتش ایچنده پا ودست

انکه خودرا فستحها پنداشتید    تخم منحوسی خودمی کاشتید
یکدکررا جدجد می خواندید    سوی اژدرها فرس می راندید
قهرمی کردید واندر عین قهر    خود شما مقهور قهر شیر دهر

## بیان انکه طاغی درعین قاهری مقهورست ودرعین منصوری مأسور

دزد قهر خواجه کرد و زر کشید    او بدان مشغول خود والی رسید
کرز خواجه آن زمان بکریختی    کی بر و والی حشر انگیختی
قاهری دزد مقهوریش بود    زانکه قهر او سر او را بود
غالبی بر خواجه دام او شود    تا رسد والی و بستاند قود
ای که تو بر خلق چیره کشتهٔ    در نبرد و غالبی آغشتهٔ
آن بقاصد منهزم کردستشان    تا ترا در حلقه می آرد کشان
هین عنان درکش پی این منهزم    در مران تا تو نکردی منخرم
چون کشانیدت بدین شیوه بدام    جمله بینی بعد ازین اندر زحام
عقل ازین غالب شدن کی کشت شاد    چون درین غالب شدن دید او فساد
تیز چشم آمد خرد بینای پیش    که خدایش سرمه کرد از کحل خویش
کفت پیغمبر که هستند از فنون    اهل جنت در خصومتها زبون
از کمال حزم و سوء الظن خویش    نی ز نقص و بددلی و ضعف کیش
در فره دادن شنیده در کمون    حکمت لولا رجال مؤمنون
دست کوتاهی ز کفار لعین    فرض شد بهر خلاص مؤمنین
قصهٔ عهد حدیبیه بخوان    کف ایدیکم تمامت زان بدان
نیز اندر غالبی هم خویش را    دید او مغلوب دام کبریا
زان همی خندم من از زنجیرتان    که بکردم ناکهان شبگیرتان
زان همی خندم که با زنجیر و غل    می کشمتان سوی سروستان و کل
ای عجب کز آتش بی زینهار    بسته می آریمتان تا سبزه زار
از سوی دوزخ بزنجیر کران    می کشمتان تا بهشت جاودان
هر مقلد را درین ره نیک و بد    همچنان بسته بحضرت می کشند
جمله در زنجیر بیم و ابتلا    می روند این ره بغیر اولیا
می کشند این راه را پیکار وار    جز کسانی واقف از اسرار کار
جهد کن تا نور تو رخشان شود    تا سلوک و خدمتت آسان کند
کودکان را می بری مکتب بزور    زانکه هستند از فواید چشم کور

فتح ونصرت ایلیوب ظن وکمان    کارکرده تخم نحس اولدی عیان
سعی بی سود ایدوب یک یک رها    اولدیکز هپ رخشران اژدها
سرزده قصد قهر ایدوب ایجاب قهر    اولدیکز مقهور قهر شیر دهر

## طاغی عین قاهریده مقهور وعین منصوریده مأسور اولدیغن بیاندر

خواجه یی قهر ایتدی سارق آلدی زر    اول اکا مشغول و والی سددر
خواجه دن اولدمده ایتسیدی فرار    اولمز ایدی اخذ والی ایله زار
قاهریت دزدی مقهور ایلدی    باشن اول قهر ایله پرشور ایلدی
خواجه یه اولدی تغلب آکه دام    کلدی والی ایتدی اخذ انتقام
ای که سن خلق اوزره غالبسن حذر    اول تغلبده سکا وار درخطر
منهزم صورتده انلر کرچه پس    تاسنی در حلقه ایده متصل
قیل بوقوم منهزمدن احتراز    ایلمه تعقیب اولورسن جانکداز
چون بورسم ایله اولورسن بند دام    جمله مشهودک اولور هر سوز حام
بو تغلبدن نیچه عقل اوله شاد    کیم کوره ضمن تغلبده فساد
تیز چشم و پیش بین اولدی خرد    کیم کحل ایتدی توفیق صمد
دیدی پیغمبر که بر وفق فنون    اهل جنتدر خصومتده زبون
لیک سوء الظن و حزم اولدی اساس    نقص و خوف و ضعفنی ایتمه قیاس
انلر ایچون زیور کوش فنون    حکمت لولا رجال مؤمنون
قتل کفاردن فراغت ایلمک    پس خلاص مؤمنین ایچون کرک
سن حدیبیه غزاسنده یقین    کف ایدیکم دن اول عبرت کزین
غالب ایکن کوردی فخر الانبیا    کندینی مغلوب امر کبریا
صانمه کیم زنجیره اولدم خنده ناک    یا سزی تسخیر ایچون وهم و باک
باعث خنده اودر اغلال ایله    بن سزی چکمکده یم باغ دله
بویله بی زنهار آتشدن عیان    ایلرم کلزاره بند ایله روان
سمت دوزخدن الوب تدبیر ایله    جنته سوق ایلرم زنجیر ایله
پس بویولده هر مقلد نیک و بد    بویله بسته جذب اولور حقه ابد
جمله در زنجیر خوف و ابتلا    بو یوله کیتمکده الا اولیا
اولمده جذب و کششله راهوار    اولمینلر واقف اسرار کار
جهد قیل نور دلک رخشان اوله    تا سلوک و خدمتک آسان اوله
زور ایله اطفال ایدر مکتبده جا    کیم فوائددن دکلدر آشنا

چون شود واقف بمکتب میدود ** جانش از رفتن شکفته میشود
میرود کودک بمکتب پیچ پیچ ** چون ندید از مزد کار خویش هیچ
چون کند در کیسه دانکی دست مزد ** انکهی بی خواب کردد شب چو دزد
جهد کن تا مزد طاعت در رسد ** بر مطیعان انکهت آید حسد
ائتیا کرها مقلد کشته را ** ائتیا طوعا صفا بسرشته را
این محب حق ز بهر علتی ** وان دکر را بی غرض خود خلتی
این محب دایه لیک از بهر شیر ** وان دکر دل داده بهر این ستیر
طفل را از حسن او اکاه نی ** غیر شیر او را ازو دلخواه نی
وان دکر خود عاشق دایه بود ** بی غرض در عشق یک رایه بود
پس محب حق بامید و بترس ** دفتر تقلید میخواند بدرس
وان محب حق ز بهر حق کجاست ** که ز اغراض و ز علتها جداست
کر چنین و کر چنان چون طالبست ** جذب حق او را سوی حق جاذبست
کر محب حق بود لغیره ** کی ینال دائما من خیره
یا محب حق بود لعینه ** لاسواه خائفا من بینه
هر دو را این جست و جوها زان سریست ** این کرفتاری دل زان دلبریست

واقف اولدقده اولور مکتب نشین ** جانی کیتمکدن اولور شاد و امین
طفلی عزم مکتب ایلر پر فتور ** کورمیه کارنده چون نفع و اجور
کیسه سنده کورسه اجرتدن اثر ** دزد شب وش بلکه ترک خواب ایدر
جهد قیل کوردکده اجر طاعتک ** تا اوله رشک مطیعان حادثک
ائتیا کرها مقلد ده روا ** ائتیا طوعا خطاب اصفیا
انده طاعت اولدی مرهون غرض ** بونده تحصیل رضاء ربی عوض
اول محب دایه اما قصدی شیر ** بونده حب و شوق مرکوز ضمیر
طفله حسن دایه دن یوقدر خبر ** غیر سیلمز شیره در انجق نظر
اول بری مفتون عشق دایه در ** بی غرض دلبسته یک رایه در
اول محب آلوده خوف و رجا ** دفتر تقلیدی ایلر ملتجا
پس محب اولدر ایدوب قصد خدا ** اوله اغراض و مطالبدن جدا
اویله کر بویله اوکیم طالب اولور ** جذب حق البت انی جاذب اولور
کر محب حقه مطلب غیر اوله ** اول قچن اندن رهین خیر اوله
اولکه حق ایله محب عین اولور ** غیر بیلمز خوفناک بین اولور
بو ایکیده جست و جو اول سرورک ** بو کرفتاری دل اول دلبرک

جذب معشوق عاشق را من حیث لا یعلمه العاشق ولا یرجوه ولا یخطر بباله ولا یظهر من ذلک الجذب اثر فی العاشق الا الخوف الممزوج بالیأس مع دوام الطلب

معشوقک عاشقی جذب ایتدیکنه انک علمی ورجاسی اولمیوب خاطرنه دخی خطور و جذب مزبوردن مع دوام الطلب یأس ایله ممزوج خوفدن غیری عاشقده اثر ظهور ایتدیکن بیاندر

آمدیم اینجا که در صدر جهان ** کر نبودی جذب آن عاشق نهان
ناشکیبا کی بدی او از فراق ** کی دوان باز آمدی سوی وثاق
میل معشوقان نهانست و ستیر ** میل عاشق با دو صد طبل و نفیر
یک حکایت هست اینجا ز اعتبار ** لیک عاجز شد بخاری ز انتظار
ترک آن کردیم کو در جست و جوست ** تا که پیش از مرگ بیند روی دوست
تا رهد از مرگ یابد او نجات ** زانکه دید دوستست آب حیات
هر که دید او نباشد دفع مرگ ** دوست نبود که نه میوه ستش نه برگ
کار آن کارست ای مشتاق مست ** کاندر آن کار ار رسد مرگت خوشست
شد نشان صدق ایمان ای جوان ** آنکه آید خوش ترا مرگ اندر آن
کر نشد ایمان تو ای جان چنین ** نیست کامل رو بجو اکمال دین
هر که اندر کار تو شد مرگ دوست ** بر دل تو بی کراهت دوست اوست

ایمسیدی عاشقی جذب نهان ** یینه کلدک اکه کیم صدر جهان
آنی ایمزدی فراقی ناصبور ** شوق رجعتدن ایمزدی ظهور
میل معشوق اولدی مستور و نهان ** میل عاشق ایسه مشهور جهان
بر حکایت اولدی بونده اصل کار ** اول بخاری چکدی عجز انتظار
انی ترک ایتدک که بو مطلبله تا ** فیض دیدار اوله قبل الموت اکا
مرکدن آزاد اولوب بوله نجات ** کیم جمال دوستدر آب حیات
دوست دیداریکه اولدی دفع مرک ** دوست اولمز کیم اوله بی بار و برک
کار اول کار اولدیکم مرغوبدر ** موت او کار ایچره کلورسه خوبدر
صدق ایمانه نشاندر بیکمان ** ساکه کیم موت اوله انده دلستان
اولمسه ایمان قوی جانکده بیل ** پس دکل کامل یوری تکمیل قیل
کیم ایشکده ایلسه جانن فدا ** بی کراهت اولدی یار بی ریا

چون

چون کراهت رفت آنخود مرک نیست
صورت مرکست و نقلان کردنیست

چون کراهت رفت مردن نفع شد
پس درست آید که مردن دفع شد

دوست حقست و کسی کش کفت او
که تویی آن من و من آن تو

کوش دار اکنونکه عاشق میرسد
بسته عشق او را ابحبل من مسد

چون کراهت کتدی موت اولمز او حال
ظاهرا موت اولدی باطن انتقال

پس کراهت کتسه اولمک نفع اولور
ثابت اولدی موت نقل و دفع اولور

دوست حقدر اولدی بو صدق مقال
سن بنم سن بن سنک بی قیل و قال

وصل عاشقدر قولق طوت کوش قیل
بسته در عشق ایله زیرا جان و دل

## رسیدن بخاری عاشق در بند کی صدر جهان

چون بدید او چهرهٔ صدر جهان
کوییا پرید ش از تن مرغ جان

همچو چوب خشک افتاد آن تنش
سرد شد از فرق سر تا ناخنش

هرچه کردند از بخور و از کلاب
نی بجنبید و نه آمد در خطاب

شاه چون دید آن مزعفر روی او
پس فرو آمد ز مرکب سوی او

کفت عاشق دوست میجوید بتفت
چونکه معشوق آمد آن عاشق برفت

عاشق حقی و حق آنست کو
چون بیاید نبود از تو تار مو

صد چو تو فانیست پیش آن نظر
عاشقی بر نفی خود خواجه مکر

سایهٔ و عاشقی بر آفتاب
شمس آید سایه لا کردد شتاب

کی بود در پشه تاب تند باد
کن خیال الله اعلم بالسداد

## عاشق بخارینک صدر جهان خدمتنه وصولیدر

ظاهر اولدی چون رخ صدر جهان
صان تنندن اولدی پران مرغ جان

خشک و بیتاب ایتدی جسمن عشق درد
حیر تندن پای تا سر اولدی سرد

ایتدیلر سایهٔ طیب و کلاب
قالدی ناجنبیده بی حرف و خطاب

ایتدی روی زردنه چونکم نکاه
اولدی مرکبدن پیاده پادشاه

دوستدر ییل عاشقه مطلوب خاص
کتدی عاشق کلدی چون محبوب خاص

عاشق حق ایسک اولدقده شهود
سنده قالمز موی مقداری وجود

یوز سکا بکزر فنا اندر فنا
عاشقا نفی وجود اولدی روا

سایه سن پامال عشق آفتاب
ظل اولور شمس ایله لا بی ارتیاب

پشه ده ممکنمی تاب تند باد
قیل خیال الله اعلم بالسداد

## داد خواستن پشه از باد بحضرت سلیمان علیه السلام

پشه آمد از حدیقه و ز کیاه
وز سلیمان کشت پشه دادخواه

کای سلیمان معدلت می کستری
بر شیاطین و آدمی زاد و پری

مرغ و ماهی در پناه عدل تست
کیست آن کمکشته کش فضلت بجست

داد ده ما را که بس زاریم ما
بی نصیب از باغ و کلزاریم ما

مشکلات هر ضعیفی از تو حل
پشه باشد در ضعیفی خود مثل

شهرهٔ ما در ضعف و اشکسته پری
شهرهٔ تو در لطف و مسکین پروری

ای تو در اطباق قدرت منتهی
منتهی ما در کمی و بی رهی

داد ده ما را ازان غم کن جدا
دست کیر ای دست تو دست خدا

پس سلیمان کفت ای انصاف جو
داد و انصاف از که میخواهی بکو

کیست آن ظالم که از باد بروت
ظلم کردست و خراشیدست روت

ای عجب در عهد ما ظالم کجاست
کونه اندر حبس و در زنجیر ماست

چونکه ما زادیم ظلم آن روز مرد
پس بعهد ما که ظلمی پیش برد

چون بر آمد نور ظلمت نیست شد
ظلم را ظلمت بود اصل و عضد

## پشه نک حضور سلیمان علیه السلامده باددن دادخواه اولدیغیدر

کلدی بر پشه سلیمانه عیان
دادخواهانه ایدوب آه و فغان

ای سلیمان ای زمانک داوری
حکمکه رام آدمی زاد و پری

مرغ و ماهی عدلک ایتمشدر پناه
کیمدر اولکم فضلکه اولمز کواه

سن بزه داد ایت که غایت احقرز
بی نصیب کلشن و دشت و درز

مشکلاتی هر ضعیفک سنده حل
پشه خود ضعف ایله اولمشدر مثل

بزده شهرت ضعف حال و انکسار
سنده مسکینانه لطف اولدی شعار

حکمت و قدرتله سن پربها
بزده نقصان و حقارت منتها

سن بزه داد ایله قیل غمدن جدا
دستکیر اول دستکیر اولسون خدا

پس سلیمان دیدی ای جویای داد
سویله کیمدن شکوهٔ ظلم و عناد

کیمدر اول ظالم که پرباد بروت
ایلمشدر سا که زهر ظلمی قوت

عهد مزده ای عجب ظالم اوله
عدلمز حبسندن اول سالم اوله

بزکه طوغدق چونکه ظلم ایتدی وفات
عصر مزده پس ندن ظلمه ثبات

نور کلسه محو اولور ظلمت تمام
ظلمه ظلمت اولدی اصل بی نظام

مک شیاطین کسب و خدمت میکنند   دیگران بسته با صفاد ند وبند
اصل ظلم ظالمان از دیو بود   دیو دربندست استم چون نمود
ملک زان دادست مارا کن فکان   تا ننالد خلق سوی آسمان
تا ببالا در نیاید دودها   تا نگردد مضطرب چرخ وسها
تا نلرزد عرش از نالهٔ یتیم   تا نگردد از ستم جانی سقیم
زان نهادیم از ممالک مذهبی   تا نیاید بر فلکها یاربی
منگر ای مظلوم سوی آسمان   کاسمانی شاه داری در زمان
گفت پشه داد من از دست باد   کو دو دست ظلم برما برگشاد
ما ز ظلم او بتنگی اندریم   با لب بسته از و خون میخوریم

اشته خدمتده شیاطین پلید   ماعداسی بستهٔ بند شدید
دیودندر اصل ظلم ظالمان   بوستم نه دیو دربند گران
سلطنت ویردی بکا حق بزه   اولمیه ظلم وتعدی عاجزه
آسمانه چیقمیه تا دود دل   اولمیه چرخ وسهایه متصل
عرش اوله آه یتیماندن امین   اولمیه برجان ستمدن پرانین
اول سببدندر ممالکده امان   اولمیه یارب رهین آسمان
باقمه ای مظلوم سوی چرخه سن   کیم مدد وار درسکا درگاهدن
دیدی پشه باددن دادم بنم   دست ظلمی ایلدی لرزان تنم
ظلمی ایمتشدر بزی دلتنگ غم   بسته لب خونخوار زاندن دمبدم

## امر کردن سلیمان علیه السلام پشهٔ متظلم را با حضار خصم خود بدیوان حکم

## سلیمان نبی علی نبینا وعلیه السلامک پشهٔ متظلمه دیوان حکمه خصمنی احضار ایله امر ایتدیکیدر

پس سلیمان گفت ای زیبادوی   امر حق باید که از جان بشنوی
حق بمن گفتست هان ای داددور   مشنو از خصمی تو بی خصمی دگر
تا نیاید هر دو خصم اندر حضور   حق نیاید پیش حاکم در ظهور
خصم تنها گر برآرد صد نفیر   هان وهان بی خصم قول او مگیر
من نیارم رو ز فرمان تافتن   خصم خود را رو بیاور سوی من
گفت قول تست برهان درست   خصم من بادست واو در حکم تست
بانگ زد آن شه که ای باد صبا   پشه افغان کرد از ظلمت بیا
هین مقابل شو تو با خصم وبگو   پاسخ خصم وبکن دفع عدو
باد چون بشنید آمد تیز تیز   پشه بگرفت آن زمان راه گریز
پس سلیمان گفت ای پشه کجا   باش تا بر هر دو رانم من قضا
گفت ای شه مرگ من از بود اوست   خود سیاه این روز من از دود اوست
او چو آمد من کجا یابم قرار   کو برآرد از نهاد من دمار
همچنین جویای درگاه خدا   چون خدا آمد شود جوینده لا
گرچه آن وصلت بقا اندر بقاست   لیک ز اول آن بقا اندر فناست
سایهایی که بود جویای نور   نیست گردد چون کند نورش ظهور
عقل کی ماند چو باشد سرده او   کل شیءٍ هالکٌ الا وجهه
هالک آید پیش وجهش هست ونیست   هستی اندر نیستی خود طرفه ایست
اندرین محضر خردها شد ز دست   چون قلم اینجا رسیده شد شکست

پس سلیمان دیدی ای صاحب خروش   امر حق جان ایله واجب اوله گوش
باکه فرمان ایلمشدر کیم خدا   دیگلمه بر خصمی خصمندن جدا
اولمدقچه ایکی خصم اچون حضور   حاکمه تحقیق حق ایتمز ظهور
یوز شکایت ایتسه تنها خصم اگر   گلمدکچه خصمی اولمز معتبر
باکه یوقدر رخصت حکم وعمل   خصمک احضار ایت کاحق اوزره گل
دیدی قولک راستدر امرک روا   باددر خصمم سنکدر حکم اکا
پس ندا ایتدیکه ای باد وزان   گل که پشه ایتدی ظلمکدن فغان
سنده خصمکله برابر شرعه گل   ویر جوابک مندفع اولسون جدل
باد ایدوب امره اطاعت گلدی تیز   پشه اولدم ایتدی آهنگ گریز
پشه یه دیدی سلیمان قاچمه گل   تا ایکی خصمک اوله اشکالی حل
دیدی شاها اول بنم موتمدر آه   روزم اولدی دود ظلمندن سیاه
اول گلنجه باکه یوق جای قرار   یوق بکا اندن رها الا فرار
بویله در نور تجلیٔ خدا   پرتونده کالعدمدر ماعدا
گرچه وصلتدر بقا اندر بقا   اول بقا اما که موقوف فنا
سایه‌لر گورکیم اولور جویای نور   محو اولور اما که نور ایتسه ظهور
عقل وجان مستهلک انوار هو   کل شیءٍ هالکٌ الا وجهه
هالک وجهی وجود ایله عدم   اول عدمدر وجوده عکس ودم
عقل اولور بو مبحث عالیده پست   گلدی بوجشه قلم اولدی شکست

## نواختن معشوق عاشق بیهوش را تا بهوش باز آید

می کشید از بیهشی اش در بیان
اندک اندک از کرم صدر جهان

بانگ زد در گوش او شه ای گدا
زر نثار آوردمت دامن گشا

جان تو کاندر فراقم می طپید
چونکه زنهارش رسیدم چون رمید

ای بدیده در فراقم گرم و سرد
با خود آ از بیخودی و باز گرد

مرغ خانه اشتری را بی خرد
رسم مهمانش بخانه می برد

چون بخانهٔ مرغ اشتر پا نهاد
خانه ویران گشت و سقف اندر فتاد

خانهٔ مرغست هوش و عقل ما
هوش صالح طالب ناقهٔ خدا

ناقه چون سر کرد در آب و گلش
نه گل آنجا ماند و نی جان و دلش

کرد فضل عشق انسانرا فضول
زین فزونجویی ظلومست و جهول

جاهلست او اندرین مشکل شکار
می کشد خرگوش شیری در کنار

کی کنار اندر کشیدی شیر را
گر بدانستی و دیدی شیر را

ظالمست او بر خود و بر جان خود
ظلم بین کز عدلها گوی برد

جهل او مر علمها را اوستاد
ظلم او مر عدلها را شد رشاد

دست او بگرفت کین رفته دمش
آنگهی آید که من دم بخشمش

چون بمن زنده شود این مرده تن
جان من باشد که رو آرد بمن

من کنم او را ازین جان محتشم
جان که من بخشم ببیند بخششم

جان نامحرم نبیند روی دوست
جز همان جان کاصل او از کوی اوست

در دمم قصاب وار این دوست را
تا هلد آن مغز نغزش پوست را

گفت ای جان رمیده از بلا
وصل ما را در گشادیم الصلا

ای خود ما بیخودی و مستی ات
ای ز هست ما همارە هستی ات

با تو بی لب این زمان من نو بنو
رازهای کهنه گویم می شنو

زانکه آن لبها ازین دم می رمد
بر لب جوی نهان بر می دمد

گوش بی گوشی درین دم بر گشا
بهر راز یفعل الله ما یشا

چون صلای وصل بشنیدن گرفت
اندک اندک مرده جنبیدن گرفت

نی کم از خاکست کز عشوهٔ صبا
سبزه پوشد سر بر آرد از فنا

کم ز آب نطفه نبود کز خطاب
یوسفان زایند رخ چون آفتاب

کم ز بادی نیست شد از امر کن
در رحم طاوس و مرغ خوش سخن

نیست کمتر چون ز نار امر سلام
گلستان شد مر خلیل را با تمام

نبود از چوب خصم اکمتر عیان
زامر هوش شد چونکه اژدرها نشان

## معشوق عاشق بیهوشه نوازشله ینه عقل و هوشه گلدیگیدر

عاشقی ایتدی قرین هوش و جان
اندک اندک لطف ایله صدر جهان

کوش هوشنه ندا ایتدی انک
زر نثار ایتسم کرک آچ دامنک

فرقتمله چکدی جانک اضطراب
چونکه کلدم دادیکه اول بهره یاب

ای فراقمله اسیر کرم و سرد
کندیکه کل تا بکی بو سوز و درد

دعوت ایتدی اشتری چون ماکیان
خانه سینه اولمغچون میهمان

ایلدکده خانه یه اشتر شتاب
سقف و بام خانه یی ایتدی خراب

خانهٔ مرغ اولدی بزده عقل و هوش
ناقهٔ صالح ایچون ایلر خروش

ناقه کیم عزم ایده بو آب و گله
گلدی قالمز محل جان و دله

فضل عشق انسانی ایتمشدر فضول
اولدی پس وصفی ظلوم و هم جهول

مقصدی جهل ایله اعلای شکار
شیری خرگوش ایلسونمی در کنار

آنی ایلردی کنار افکاری سیر
اولسه یا معلومی یا منظوری شیر

کندینه هم جاننه ظالمدر اول
ظالم اما عدل ایله قائمدر اول

انده بو جهل اولدی استاد علوم
رهبر عدل ایتدی ظلمن اول ظلوم

طوتدی دستن دیدی بو دمبسته در
فیض دم بندن کرک کیم خسته در

چون بنمله زنده در بو مرده تن
اول بکا جاندر که کچدی روحدن

ایلیم بن آنی مستغنیٔ جان
بخششم اولسون اکا روح روان

جان نامحرمده یوق سیر جمال
جان او در کیم اصلیدر کوی وصال

ایلیم قصاب وش نفخ شعور
مغز نغزی پوستدر تا اوله دور

دیدی ای سرگشتهٔ درد و بلا
باب وصل اولدی گشاده الصلا

ذاتمزدن درسکا محو و فنا
اول فنا و محو اولور صحو و صفا

بن سکا بی لب بو دمده متصل
سویلرم چوق راز دلکش کوش قیل

بیلکه اول دملر بولبدن ایتدی جوش
بر لب جوی نهاندن پرخروش

کوش بی کوشیدن اول برقع گشا
قیل وقوف یفعل الله ما یشا

چون صلای وصل جانان اولدی فاش
اندک اندک ایتدی مرده انتعاش

خاکدن ناقص دگل کورکیم صبا
سبزه پوش ایلر سر افراز فنا

کورکه آب نطفه یه اولدی خطاب
طوغدی یوسف طلعتان چون آفتاب

باددن اولدی گلنجه امر کن
رحمده طاوس و مرغ خوش سخن

کم دگلدر ناردن امر سلام
گلستان اولدی خلیله با تمام

چوبدن کمتر دگل خصمه عیان
امر هودن اولدی اژدرها نشان

کم زکوه سنگ نبود کز لا د ناقهٔ کان ناقه ناقه زاد زاد
زین همه بگذر نه آن مایهٔ عدم عالمی زاد و بزاید دمبدم
بر جهید و بر طپید و شاد شاد یک دو چرخی زد سجود اندر فتاد

کوه سنگیندن دکل کم ایله یاد طوغدی اندن ناقه اولدی ناقه زاد
جمله دن کچ دیرکن ایکن عدم طوغدی هم طوغمقده عالم دمبدم
شاد و خندان عاشق شوریده سر بر ایکی چرخ ایوردی اولدی سجده بر

## با خویش آمدن عاشق بیهوش و روآوردن او بثنا

گفت ای عنقای حق جان را مطاف شکر که باز آمدی زان کوه قاف
ای سرافیل قیامتگاه عشق ای تو عشق عشق وای دلخواه عشق
اولین خلعت که خواهی دادنم گوش خواهم که نهی بر روزنم
گرچه می دانی بصفوت حال من بنده پرور گوش کن اقوال من
صد هزاران بار ای صدر فرید ز آرزوی گوش تو هوشم پرید
آن سمیعی تو وآن اصغای تو وان تبسمهای جان افزای تو
آن نیوشیدن کم و بیش مرا عشوهٔ جان بد اندیش مرا
قلبهای من که آن معلوم تست پس پذیرفتی تو چون کان درست
بهر گستاخیٔ شوخی غرهٔ حلمها در پیش حلمت ذرهٔ
اولا بشنو که چون ماندم ز شست اول و آخر ز پیش من بجست
ثانیا بشنو تو ای صدر ودود که بجستم ترا ثانی نبود
ثالثا تا از تو بیرون رفته ام گوییا ثالث ثلاثه گفته ام
رابعا چون سوخت ما را مزرعه می ندانم خامس از رابعه
هر کجا یابی تو خون بر خاکها پی بری باشد یقین از چشم ما
گفت من رعدست واین بانگ و حنین ز ابر خواهد تا ببارد بر زمین
من میان گفت و گریه می تنم یا بگریم یا بگویم چون کنم
گر بگویم فوت می گردد بکا ور بگریم چون کنم شکر و ثنا
می فتد از دیده خون دل شها بین چه افتادست از دیده مرا
این بگفت و گریه در شد آن نحیف که برو بگریست هم دون هم شریف
از دلش چندان بر آمد های و هو حلقه کرد اهل بخارا گرد او
خیره گویان خیره گریان خیره خند مرد و زن خرد و کلان حیران شدند
شهر هم همرنگ او شد اشک ریز مرد و زن درهم شده چون رستخیز
آسمان میگفت آندم با زمین گر قیامت را ندیدستی ببین
عقل حیران که چه عشقست و چه حال تا فراق او عجبتر یا وصال
چرخ بر خوانده قیامت نامه را تا مجره بر دریده جامه را

## عاشق بیهوش کندینه کلوب ثنایه آغاز ایتدیکیدر

دیدی ای عنقای حقانی مطاف شکر کیم ایتدک رجوع کوه قاف
ای سرافیل قیامتگاه عشق عشق عشق و مطلب دلخواه عشق
اولین خلعت که بردوش ایده سن استرم احوالمی گوش ایده سن
گرچه صفوتله بیلورسن حالمی گوش قیل ای بنده پرور قالمی
نیجه یوز بیک کره ای صدر فرید استماعک شوقیدر دلده بدید
اول سنک اصغای سمع شفقتک اول تبسملرله حسن سیرتک
پیش و کم حقمده لطف ستر حال بنده خود آلایش خجلت مآل
قلب قلبم سا که معلوم و عیان نقدر ایجدر قبولکله همان
لطفکه گستاخ قول کیم غره در حلملر حلمک یانده ذره در
اولا گوش ایتکه اولدقده جدا منظرمده ظلمت اولدی ماعدا
ثانیا طوت گوش هوشک کیم بکا چوق طلب قیلدم که یوق ثانی سکا
ثالثا خارجده گوردم تا دلی اولدی چون ثالث ثلاثه قائلی
رابعا صد حیف وقت ضایعه مشتبه خامسده حد رابعه
قنده بولسک خاکده بر قطره خون اول بم چشممدن اولدی خود نمون
سوزلرم رعد اولدی بو آه و انین چون سحاب آماده روی زمین
اولمشم قول و بکا بینده زار آغلسم یا سویلسم مشکل بو کار
سویلر ایسم فوت اولور بندن بکا اغلسم نیجه اولور شکر و ثنا
خون دلدر دیده دن شاها دوشن کورنه واقع اولدی بنده دیده دن
دیدی بویله اولدی گریان اول نحیف اغلدی آکه وضیع ایله شریف
اول قدر قلبندن ایتدی های و هو گلدیلر اهل بخارا سو بسو
گهی گریان گهی نالان پرصدا اولدی حیران مرد و زن بای و گدا
خلق انکچون اشکریز و ناله زن محشر اولدی صانکه جمع مرد و زن
دیدی اول دمده زمینه آسمان گر قیامت گورمدکسه گور عیان
عقل حیران بو نه عشق اولدی نه حال یا فراق اولدی عجبتر یا وصال
چرخ کشف ایتدی قیامت نامه سن کهکشان چاک ایتدی اولدم جامه سن

باد و عالم عشق را بیگانگی
اندرو هفتاد و دو دیوانگی

سخت پنهانست و پیدا حیرتش
جان سلطانان جان در حسرتش

غیر هفتاد و دو ملت کیش او
تخت شاهان تخته بندی پیش او

مطرب عشق این زند وقت سماع
بندگی بند و خداوندی صداع

پس چه باشد عشق دریای عدم
در شکسته عقل را انجا قدم

بندگی و سلطنت معلوم شد
زین دو پرده عاشقی مکتوم شد

کاشکی هستی زبانی داشتی
تا ز هستان پردها بر داشتی

هرچه گویی ای دم هستی ازان
پردهٔ دیگر برو بستی بدان

آفت ادراک آن قالست و حال
خون بخون شستن محالست و محال

من چو با سودائیانش محرمم
روز و شب اندر قفص در میدمم

سخت مست و بیخود و آشفتهٔ
دوش ای جان بر چه پهلو خفتهٔ

هان هان هش دار بر ناری دمے
اولا بر جه طلب کن محرمے

عاشقی و مستی بگشاده زبان
الله الله اشتری بر ناودان

چون ز نازور ازو گوید زبان
یا جمیل الستر خواند آسمان

ستر چه در پشم و پنبه آذر ست
تا همی پوشیش او پیدا ترست

چون بکوشم تا سرش پنهان کنم
سر بر آرد چون علم کاینک منم

رغم انفم گیردم او هر دو گوش
کای مدمغ چونش می پوشی بپوش

گویمش رو گرچه برجوشیدهٔ
همچو جان پیدایی و پوشیدهٔ

گوید او محبوس خنبست این تنم
چون می اندر بزم خنبک میزنم

گویمش زان پیش که گردی گرو
تا نیاید آفت مستی برو

گوید از جام لطیف آشام من
یار روزم تا نماز شام من

چون بیاید شام دزدد جام من
گویمش واده که نامد شام من

زان عرب بنهاد نام می مدام
زانکه سیری نیست میخوار را مدام

عشق جوشد بادهٔ تحقیق را
او بود ساقی نهان صدیق را

چون بجویی تو بتوفیق حسن
باده آب جان بود ابریق تن

چون بیفزاید می توفیق را
قوت می بشکند ابریق را

آب گردد ساقی و هم مست آب
چون مگو والله اعلم بالصواب

پرتو ساقیست کاندر شیره رفت
شیره بر جوشید و رقصان گشت رفت

اندرین معنی بپرس آن خیره را
که چنین کی دیده بودی شیره را

بی تفکر پیش هر داننده هست
آنکه با شوریده شوراننده هست

عشق ایکی عالمدن اولدی سربرون
انده وار ایتمش ایکی درلو جنون

غایت اخفی اولدی ظاهر حیرتی
جان سلطانان جانده حسرتی

ملت هفتاد و دو واکه سپند
تخت شاهان منظرنده تخته بند

مطرب عشقک سوزی وقت سماع
بندگی بند اولدی مخدومی صداع

پس ندر عشق اولدی بر بحر عدم
عقل انک درکنده مکسور القدم

بندگی و سلطنت معلومدر
عاشقان اول ایکیدن مکتومدر

وار ایدی ای کاش اولیدی بر زبان
تا که وارلق پرده سن ایده بیان

وارلقاندن هر نه ایتسه گفتگو
پیل انک ایلر حجاب بن تو بتو

آفت ادراکی اولدی قال و حال
قانی قان ایله یومق امر محال

بنکه اولدم محرم سودائیان
روز و شب کنج قفصده دم زنان

سنده ای جان مستی پر عربده
قنده اولدک دون کیجه پهلو زده

هوشمند اول هر دم همدم کرک
قیل طلب اول سکا محرم کرک

عشق و هم مستی و هم گفتار پر
الله الله ناودان اوزره شتر

نازوراز ن سویلسه انک زبان
یا جمیل الستر دیر هفت آسمان

ستر اولورمی پنبه و پشم ایچره نار
سن خفا قیدنده اول خود شعله بار

سرنی اخفایه بن جهد ایلسم
کندین اظهار ایلر اول همچون علم

رغم انف ایچون ایدر اول گوشمال
دیر نیچه اخفا قبول ایلر بو حال

اکه سوز بندن یوری پر جوشسن
جان کبی ظاهر ولی رو پوشسن

اول بکا دیر خمده محبوسم ولی
می کبی مجلسده صیتم منجلی

بن دیرم اندن مقدم وارکه سن
شور مستیدن اولورسن نعره زن

دیر که جامم لااوبالی رشک فلک
یار روزم تا نماز شامه دک

چون کلوب شام ایده بندن جلب جام
بن دیرم ردایتکه یوقدر باکه شام

نام می اولدی عربده چون مدام
پس می آشامان ایدر شرب دوام

عشق جوشش بادهٔ تحقیقدر
هم نهانی ساقی صدیقدر

ساکه بو تمثیل توفیق حسن
باده آب جان اکا ابریق تن

چون می توفیق اولور مردانه دست
قوت می ایلر ابریقی شکست

آب اولور ساقی و هم مستانه آب
ایتمه لج والله اعلم بالصواب

شیره ایچره پرتو ساقی نهان
شیره جوش ورقصله اولدی روان

قیل بو معنایی سؤال اول خیره دن
هیچ گورمشمی بورازی شیره دن

هرکسه اولدی بدیهی بی تعب
هر سبیده اولور البته سبب

## حکایت عاشق دراز هجری وبسیار امتحانی

یک جوانی بر زنی مجنون بدست    می نداداش روزگار وصل دست
روز وشب بیخواب وبی عیشست وزار    بی دل وشوریده مجنون نزار
بس شکنجه کرد عشقش بر زمین    خود چرا دارد ز اول عشق کین
عشق از اول چرا خونی بود    تا گریزد هر که بیرونی بود
چون فرستادی رسولی پیش زن    آن رسول از رشک گشتی راهزن
ور بسوی زن نبشتی کاتبش    نامه را تصحیف خواندی نایبش
ور صبا را پیک کردی در وفا    از غباری تیره گشتی آن صبا
رقعه گر بر پر مرغی دوختی    پر مرغ از تف رقعه سوختی
راههای چاره را غیرت ببست    لشکر اندیشه را رایت شکست
بود اول مونس غم انتظار    آخرش بشکست کی هم انتظار
گاه گفتی کین بلای بی دواست    گاه گفتی نی حیات جان ماست
گاه هستی زو برآوردی سری    گاه او از نیستی خوردی بری
چونکه بروی سرد گشتی این نهاد    جوش کردی گرم چشمهٔ اتحاد
چونکه با بی برگی غربت بساخت    برگ بی برگی بسوی او بتاخت
خوشهای فکرتش بی کاه شد    شبروان را رهنما چون ماه شد
ای بسا طوطی گویای خمش    ای بسا شیرین روان رو ترش
رو بگورستان دمی خامش نشین    آن خموشان سخنگو را ببین
لیک اگر یک رنگ بینی خاکشان    نیست یکسان حالت چالاکشان
شحم ولحم زندگان یکسان بود    آن یکی غمگین دگر شادان بود
تو چه دانی تا ننوشی قالشان    زانکه پنهانست بر تو حالشان
بشنوی از قال های وهوی را    کی ببینی حالت صد توی را
نقش ما یکسان بضدها متصف    خاک هم یکسان روانشان مختلف
همچنین یکسان بود آوازها    آن یکی پر درد وآن پر نازها
بانگ اسبان بشنوی اندر مصاف    بانگ مرغان بشنوی اندر طواف
آن یکی از حقد ودیگر ز ارتباط    آن یکی از رنج ودیگر از نشاط
هر که دور از حالت ایشان بود    پیشش آن آوازها یکسان بود
آن درختی جنبد از زخم تبر    وان درخت دیگر از باد سحر
بس غلط گشتم ز دیگ مرده ریگ    زانکه سرپوشیده می جوشید دیگ
جوش ونوش هر کست گوید بیا    جوش صدق وجوش تزویر وریا

## هجر بی پایان وطول امتحانه مبتلا اولان عاشقک حکایه سیدر

بر جوان مجنونی اولدی بر زنک    هیچ اکا ال ویرمدی وصلی انک
روز وشب بیخواب وبی عیش اولدی زار    بی دل وشوریده مجنون نزار
چون شکنجه ایتدی اکه درد عشق    کیم نیچون اولدن ایتر عشقی مشق
عشق اولور اول نیچون خونریز وتیز    تا ایده خارج اولان اندن گریز
اول زنه ایتسیدی ارسال رسول    آنی ایلردی حسدله اول ملول
نامه یازسه اول زن ایچون کاتبی    نامه‌یی تصحیف اوقوردی نائبی
قاصدن پیک صبا ایتسه اگر    تیره ومغبر اولور باد سحر
پر مرغه نامه‌سن ایتسیدی بند    سوز رقعه پرن ایلردی سپند
باغلدی غیرت طریق چاره‌سن    ایتدی سد فکر دل آواره‌سن
مونس غم ایدی اول انتظار    ویردی اکا صکره حزن وانکسار
گاه دیرایدی بو بلادر بی دوا    گاه دیرایدی بو حیات جان بکا
گاه ایدوب شوقیله دعوای وجود    گاه اولوردی عشق ایله محو ونبود
چون اکا سرد اولدی بو وضع ونهاد    گرم وجوشان اولدی عین اتحاد
گلدی بی برگی غربت خوش اکا    برگ وبارن دوردی غربتدن یکا
خوش فکرتله اولوب شبگرد راه    رهنمای شبروان اولدی چو ماه
ای نیچه طوطی گویا وار خموش    ترش رو شیرین روان ودلق پوش
وار اوتور خاموش گورستانی گور    اول خموشان سخنگویانی گور
خاکده بیکرنک اولورلرسه اگر    بردگل حالتلری امر دگر
شحم ولحم زندگان یکسان ولی    کیمی محزون کیمی مسرور وجلی
تا که انلردن سکا یوق فهم قال    سا که ممکن اوله مفهوم حال
گوش ایدرسن های وهوی قالی سن    فهمه امکان وار میدر احوالی سن
صورتا بر سیرتا مختلف    خاک بر ارواح موتی مختلف
گورکه یکسان اولمده آوازه‌لر    بری پردرد وبری شادی اثر
گور صهیل اسبی هنگام مصاف    نغمهٔ مرغی ایشت وقت طواف
بری حقد اوزره برنده ارتباط    اول برنده رنج وآخرده نشاط
هر کیم اول حالتدن اولدی دورتر    اولدی یکسان اکا اول آوازه‌لر
بر درخت آزردهٔ زخم تبر    اول بری نازندهٔ باد سحر
بس غلط ایتدمکه دیک مرده ریک    کلسه جوشه اولسه سرپوشیده لیک
جوش ونوشه ایتسه هر کس برندا    جوش صدق وجوش تزویر وریا

کرنداری بوزجان روشناس    رودماغی دست آور بوشناس
آن دماغی که بران کلشن تند    چشم یعقوبان هم اوروشن کند
هین بکو احوال آن خسته جکر    کزبخاری دورماندیم ای پسر

یافتن عاشق معشوق را وبیان انکه جوینده یابنده بود که
فمن یعمل مثقال ذرة خیرا یره

کان جوان در جستجو بدهفت سال    ازخیال وصل کشته چون خیال
سایهٔ حق برسر بنده بود    عاقبت جوینده یابنده بود
کفت پیغمبر که چون کوبی دری    عاقبت زان در برون آید سری
چون نشینی برسرکوی کسی    عاقبت بینی توهم روی کسی
چون زچاهی می کنی هرروز خاک    عاقبت اندررسی درآب پاک
جمله دانند این اکرتونکروی    هرچه می کاریش روزی بدروی
سنک برآهن زدی آتش نجست    این نباشد ور بباشد نادرست
انکه روزی نیستش بخت ونجات    ننکرد عقلش مکردرنادرات
کان فلان کس کشت کرد وبرنداشت    وان صدف برد وصدف کوهر نداشت
بلعم باعور وابلیس لعین    سودنامدشان عبادتها ودین
صدهزاران انبیا ورهروان    نایداندرخاطر آن بدکمان
این دوراکیرد که تاریکی دهد    دردلش ادبار جزاین کی نهد
بس کساکه نان خورد دلشاد او    مرک او کردد بکیرد درکلو
پس توای ادبار رو نان هم مخور    تا نیفتی همچو او درشور وشر
صدهزاران خلق نانها میخورند    زورمی یابند وجان می پرورند
تو بدان نادر کجا افتادهٔ    کرنه محرومی وابله زادهٔ
این جهان پرآفتاب ونورماه    او بهشته سرفروبرده بچاه
که اکرحقست پس کوروشنی    سرزچه بردار وبنکرای دنی
جمله عالم شرق وغرب آن نوریافت    تا تودرچاهی نخواهدبرتوتافت
چه رهاکن رو بایوان وکروم    کم ستیزاینجابدان کاللج شوم
هین مکوکاینک فلانی کشت کرد    درفلان سالی ملخ کشتش بخورد
پس چراکارم که اینجاخوف هست    من چراافشانم این کندم زدست
وانکه اونکذاشت کشت وکاررا    پرکند کوری تو انباررا
ترک تفصیلا ترامیکن همان    حال آن عاشق جوانرا کن بیان

بوغیسه کرسنده جان روشناس    حاصل ایت وار بردماغ بوشناس
بردماغ اماکه کلشن آشنا    چشم یعقوب اوله اندن روشنا
سویله حالن قالدی اول خسته جکر    کیم بخاریدن بعید اولدی خبر

ومن یعمل مثقال ذرة خیرا یره مصداقنجه عاشقک معشوقی
بولدیغن وطلب وصولی مستلزم اولدیغن بیاندر

اول جوان اولدی طلبده هفت سال    کیم خیال وصل ایله اولدی خیال
ظل حق کیم یاوربنده اولور    عاقبت جوینده یابنده اولور
دیدی پیغمبر کیم ایتسه قرع باب    فتح باب ایله اولور اول بهره یاب
برکیمک ایتسک نشیمن کوینی    برکون البته کوررسن روینی
چاه قصدیله ایدرسک حفرخاک    امرحاصلدر وصول آب پاک
جمله یه معلوم وظاهر بیکمان    هرنه زرع ایتسک اودر حاصل همان
سنک وآهندن چیقار البته نار    چیقمز ایسه سندر تدبیر کار
اولکه برکون بختی اولمز کارکر    عقل اکا باقمز نوادرده مکر
کیم فلان زرع ایتدی حاصل اولمدی    هم فلان بولدی صدف در بولمدی
بلعم باعور وابلیس لعین    اولمدی دین وعبادتله امین
نیچه بیک پیغمبران وسالکان    اولمز استشهاد قلب بدکمان
اول ایکی مردود ایله ایلرمثال    ظلمت ادبار اولور قلبنده حال
نیچه لر دلشاد عیش نان وخوان    نان اولور بندکلو ومرک جان
امدی سنده نان یمه تا کیم سکا    اولمیه واقع اولان واقع اکا
نیچه یوزبیک خلق ایدر نانی غدا    قوت جانپرورله قوت درقفا
سن او حال نادره دلداده سن    شبهه یوق محروم وابله زاده سن
بوجهان پرآفتاب ونورماه    پس نیچون در سرفروسازی چاه
بو اکرحقدر رقنی پس روشنی    چاهدن رفع سرایت باق ای دنی
شرق وغرب عالمه تابان او نور    سن ایسه چاه اچره یوق ساکه حضور
چاهی قو قیل عزم باغ پرفرج    کل تعلل ایلمه شوم اولدلج
دیمه کیم اشته فلاندربی حصاد    کیم کچن ییل کشتنه دوشدی جراد
کارمزرعه بودر خوفم عیان    تخم کندم چیقمسون الدن همان
اولکه ایتمز ترک کشت وکارینی    زعمنکه مملو ایدر انبارینی
کچ بوتفصیلاتدن ایله همان    اول جوان عاشقک حالن بیان

چون دری میکوفت او از سلوتی  عاقبت دریافت روزی خلوتی
جست از بیم عسس شب او بباغ  یار خود را یافت چون شمع وچراغ
کفت سازندهٔ سبب را آن نفس  ای خدا تو رحمتی کن بر عسس
ناشناسا تو سبب‌ها کردهٔ  از در دوزخ بهشتم بردهٔ
بهر آن کردی سبب این کار را  تا ندارم خوار من یک خار را
در شکست پای بخشد حق پری  هم ز قعر چاه بکشاید دری
تو مبین که بر درختی یا بچاه  تو مرا بین که منم مفتاح راه
مر ترا هر چه کراهیت شود  با حقش کردی نظر رحمت شود
کر تو خواهی باقیٔ این کفت وکو  ای اخی از دفتر چارم بجو

چونکه ایتدی قرع باب سلوتی  عاقبت بولدی اوکونده خلوتی
مائمنی اولدی عسس خوفیله باغ  یارن انده بولدی اول شب چون چراغ
خالق اسبابه شکر ایتدی ادا  قیلدی رحمتله عسس ایچون دعا
بیلمز ایکن بن سبب قیلدک تمام  باب دوزخدن بهشت اولدی مقام
پس سبب قیلدک بکا بو کاری سن  کورمیم تا خوار هر بر خاری بن
پا شکست اولسه ویرر حق بال وپر  قعر چاهی فتح ایدر مانند در
باقمه سن جایک درخت اوله یا چاه  باق بصیرتله بذر مفتاح راه
هر نه کیم سا که کراهیت اولور  حق ایله اینهک نظر رحمت اولور
مطلبک ایسه تمام کفت وکو  دفتر چارمدن ایله جست وجو

تم الجزء الثالث
ويليه الجزء
الرابع

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد متوالئ بردوام وشكر متتالئ مستدام اول برآرندهٔ هفتطاق بی ستون ونكارندهٔ آفاق عبرتمنون اولان خلاق
عميم الارزاق ورزاق عظيم الانفاق جنابنه واجبدركه نوع بنی آدمی امتزاج اضداد اربعهٔ عناصر ايله صورتپذير
وجود وانواع تكريم ايله مظهر فضل وجود ايلدی وصلوات متواليات عظيمة البركات وتسليمات متعاليات زاكيات اول
واقف رموز چاركتب آسمانی وعارف كنوز حكم رحمانی اولان خاتم النبيين رسول محامد آيين اصفای اصفيا پيشوای
انبيا مهر سپهر اصطفا محمد مصطفی حضرتلرينه وبالجمله آل واصحاب وانصار واحباب وعترتلرينه علی الخصوص مظاهر
صدق وخلوص بالانشين فراش دين چاريار گزين وخلفای راشدين رضاجويان رب اعلی وعلی ابوبكر وعمر وعثمان
وعلی حضرتلرينه لازم ولازبدركه هربری نجم آسمان هدايت ورجم ديوان غوايت اولوب كالشمس فی رابعة النهار
اجتهادات دينيه ده شروق انوار تأييدات الهيه ايله بلند اشتهار اولمشلردر رضوان الله تعالی عليهم اجمعين (امّا بعد)
ديباجهٔ جلد اولده بسط وبيان اولنديغی اوزره كتاب مثنوينك پتا بيتا ترجمهٔ اياتنه الهام عيسی والحاح لاريبی ايله
جسارت گستاخی اولنوب اعانت ربّانی واستعانت سبحانی ايله حسب الامكان جلد ثالث قرين ختام وپايان اولدقده
عوايق وغوائل ضرورت وعلايق وشواغل كدورت سدّ راه عزيمت ومورث فتور همت اولوب فتوحات ربانيه
وفيوضات صمدانيه دن مترصد عنايت ايكن بوشاهد نوظهور حجله گاه الهامك وبو مخدرهٔ نادرهٔ اياميك جلوه گر منصهٔ اختراع
اولديغی پادشاه همزپادشاه اسلام سلطان ابن سلطان الانام موصوف خطبهٔ جهانداری صاحب سكهٔ شهرياری ممتاز

سلاطين الارض نافذ الامر فى الطول والعرض حايز سلطنت البرّين والبحرين فايز خدمة الحرمين الشريفين سلطان احمد خان غازى بن سلطان محمد ابى المغازى عمّره الله تعالى ورحم اسلافه وامر بالخلافة اخلافه وشيد بنيان دولته العليا واايد عنوان سلطنته الغرا حضرتلرينك رسيدهٔ سمع همايون بشارت مرهونلرى اولوب تحقيق حال ايچون خبر محتمل الطرفين عيان معاينه ده مشهود عينين اولمق بابنده داماد ستوده نهاد وزير آصف اتحاد صدر مكارم بخشا وزير اعظم ووكيل محترملرى ابراهيم پاشا وفقه الله على نظام الدولة كيف يشا حضرتلرينه اشارت خسروانه لرى شرفبخش صدور اولوب ترجمهٔ جلد ثالث مستسعد نظر همايون شاهانه لرى اولدقده بقيهٔ نفيسه سى دخى اسلوب سابق اوزره ترجمه اولنوب بر مضمون انما الاحسان بالتمام حشا ميذيرا تمام اولمغيچون مشافهة نفس النفس مباركلرى ايله امر شريف عاليشان وحكم منيف معالى نشان جريانى متضمن حسن قبول ومعلن رغبت عاطفت شمول اولوب بو بندهٔ دعا پيشه دن كتفقد سليمان عن النمل والهدهد استقصاى ملكانه واسترضاى ملكانه ايله تفقيددن ناشى بو خدمت پرميمنته استخدام وحشام وتماميه فرمان همايون رهين الالهام پور لمعه له ميمنت توجه مسعود پادشاهى مستجلب فيض نامتناهى اولوب تمشيت عزيمت سابقه يه سبب اقدام وموجب اهتمام اولمشدر خداى قدير وخداوند ميسر العسير جل عن الشبيه والنظير امداد فيوضات غيبيه وارشاد فتوحات لاريبيه ايله تيسير وتسهيل وقرين اتمام وتكميل ايليه آمين (قطعه) هنره تربيت كرك هنرك ❁ تربيت فى الحقيقة علتيدر ❁ هر هنر كيم جهانده بولدى وجود ❁ پادشاه زمانه همتيدر ❁ حق سبحانه وتعالى شوكتلى عظمتلى كرامتلى پادشاهم حضرتلرينك ذات همايون وشهزادكان خلافت مرهونلرين صحت وسلامت دائمه ودولت وسعادت متلازمه ايله سرير سلطنت واقبالده بر دوام وظل ظليل رأفت وعاطفتلرنده اصحاب فضل واستعدادى وبالجمله ضعفاى عبادى مسرور وشادكام ايليه آمين بسرّ اسمك الاعظم وبحرمة حبيبك الاكرم عليه الصلوة والسلام الى يوم الحشر والقيام (تنبيه) خفى اولميه كه جلد رابع مثنوى جملهٔ دقايق حقايق معارفى محتوى اولوب امر سلطانى كيف ما اتفق بو مجلهٔ جليله ترجمه سنه موافق وموفق اولديغى جملهٔ اسرار غيبيه وآثار لاريبيه دن اولوب مطاوى عبارتنده منطوى اولان قصص پر حصص انشاء الله تعالى منظور عين بصيرت شهريارى ومسموع سمع عبرت جهاندارى اولدقده مطالع مطالعه سندن اشراق ايليان انوار انواع معارف ضمننده خفيات حكم الهيه بديد ومتبين وميمنت وسعادتى نتيجه آثار حسنه يى استنتاج ايله متعين اولور فمن الله التوفيق والهدايه فى النهاية والبدايه

بين الناس متداول اولان مثنوى شريفك ديباجهٔ جلد رابعى جلد اول وثالث كبى عربى اولوب حسام الدين چلبى خط مباركيله بر ديباجهٔ فارسى يه ظفر ميسر اولمغين تبركا وتيمنا اول دخى ترجمه اولنوب بو محله ثبت وتحرير اولنمق مناسب كورلدى

اين مرقات رابعست از مراقئ واقئ مثنوى ومصاعد نبوى كيفيت سر قدم بى كيف را متكفل وكميت مراتب بيعدد راهم مجمع وهم منزل كاروان الست را مبدرق چالاك وقافلهٔ بلى را قافله سالار دراك كلمات اورا خاصيت دم عيسوى واشارات اتش را تأثير قدم موسوى

بو مرقات رابع مراقئ واقئ مثنوى ومصاعد نبويدن اولوب كيفيت سر قدم بى كيفى متكفل وكميت مراتب بى عدده هم مجمع وهم منزلدر كاروان الستة رهبر چالاك وقافلهٔ بلى يه قافله سالار دراك اولوب كلماتنده خاصيت دم عيسوى واشاراتنده تاثير قدم موسوى اخلاق محمدى يه

اخلاق محمدی را مشکات واوصاف احدی را مصفات سیر
اتقیارا منقات مبارزان پاکباز انرا عزت ومستکشفان
لمیه را برهان قدرت دلیل غواصان طرایق از نورش
مکشوف وغوامض حقایق از نورش موصوف ارواح
عاشقان از برکت تلاوتش محظوظ وچشمهای لاحقان
از مطالعتش بعین عنایت ملحوظ محبوسان سجن طبیعت را
منقذ ومنکوسان طعمهٔ شهوات را منفذ ارباب مقامات
بنزد او از قال او در حال صاحب حال شوند واصحاب
حال از اعتصام ذیلش خداوند مقامات کردند اگر
قاصرفهمی وعاجزی بنده وهمی از قصور خود مدایح این
موصوف را استکثار کند از قلت عثور ووفور جهل
وعدم اطلاع بوذ باری عزشانه جواب ایشان فرموده است
واذلم یهتدوا به فسیقولون هذا افک قدیم (شعر) وکم
من عائب قولا صحیحا ۞ وآفته من الفهم السقیم ۞ ولکن تأخذ
الآذان منه ۞ علی قدر القرایح والعلوم ۞ شرح الله
صدور المتاملین فیه والممعنین فی استنتاج معانیه آمین
یارب العالمین ۞ این نسخه را بهمین ترکیب بخط مبارک
چلبی حسام الدین یافته اند جهت تبرک ثبت افتاد

مشکات واوصاف احدی یه مصفات مشابه سنده واقع اولمشدر
سیر اتقیایه منقات ومبارزان پاکبازانه عزت ومستکشفان
لمیه یه برهان قدرت اولوب دلیل غواصان طرایق انک
نورندن مکشوف وغوامض حقایق نورندن موصوف اولمغله
ارواح عاشقان برکت تلاوتی ایله محظوظ وعیون لاحقان
انکا طموح نظردن عین عنایت ایله ملحوظ اولمشدر محبوسان
سجن طبیعتی منقذ ومنکوسان طعمهٔ شهواتی منفذ اولوب
ارباب مقامات حضور معنویسنده انک فیض قالندن
فی الحال صاحب حال اولورلر واصحاب حال انک ذیلنه
اعتصام ایله متصرف مقامات اولورلر اگر بر قاصر الفهم
وعاجز اسیر الوهم کندی قصورندن بو موصوفک مدایحنی
استکثار ایلرسه قلت شعور وجهل ووفور وعدم اطلاعندن
ایلرکه حضرت عزشانه انلرک جوابنده بیورمشدر واذلم
یهتدوا به فسیقولون هذا افک عظیم (شعر) وکم من عائب
قولا صحیحا ۞ وآفته من الفهم السقیم ۞ ولکن تأخذ الآذان منه
علی قدر القرایح والعلوم ۞ شرح الله صدور المتاملین
فیه والممعنین فی استنتاج معانیه آمین یارب العالمین
ویا خیر الناصرین

الطعن الرابع الی احسن المرابع واجل المنافع تسر قلوب العارفین بمطالعته کسرور الریاض بصوب الغمام
وانس العیون بطیب المنام فیه ارتیاح الارواح وشفاء الاشباح وهو کما یشتهیه المخلصون ویهوونه ویطلبه
السالکون ویتمنونه للعیون قره وللنفوس مسره اطیب الثمار لمن اجتنی واجل المرادات والمنی موصل
العلیل الی طبیبه وهادی المحب الی حبیبه وهو بحمد الله من اعظم المواهب وانفس الرغائب مجدد عهد الالفة مسهل
عسر اصحاب الکلفه یزید النظر فیه اسفا لمن بعد وسرورا وشکرا لمن سعد یتضمن صدره مالم یتضمن صدور
الغانیات من الحلل جزاء لاهل العلم والعمل فهو کبدر طلع وجد رجع زائد علی تأمیل الآملین رائد لرود العاملین
یرفع الامل بعد انخفاضه ویبسط الرجاء بعد انقباضه کشمس اشرقت من بین غمامة تفرقت نور لاصحابنا وکنز
لاعقابنا ونسئل الله التوفیق لشکره فان الشکر قید للعتید وصید للمزید ولایکون الا ما یرید (شعر) ومما شجانی انی کنت نائما ۞
اعلل من برد بطیب التنسم ۞ الی ان دعت ورقاء فی غصن ایکة ۞ تغرد مبکاها بحسن الترنم ۞ فلو قبل مبکاها بکیت
صبابة ۞ بسعدی شفیت النفس قبل التندم ۞ ولکن بکت قبلی فهیج لی البکا ۞ بکاها فقلت الفضل للمتقدم ۞ رحم الله
المتقدمین والمتأخرین والمنجزین والمتنجزین بفضله وکرمه وجزیل آلائه ونعمه فهو خیر مسئول واکرم مأمول

فالله خير حافظا وهو ارحم الراحمين وخير الوارثين وخير المونسين وخير مخلف رازق للعابدين الزارعين الحارثين
وصلى الله على سيدنا محمد وآله الاكرمين وعلى جميع الانبياء والمرسلين آمين يارب العالمين

## ترجمهٔ دیباجه

احسن مرابع واجل منافعه دلیل ودواعی اولان ظعن رابع که صوب غمام ایله ریاضك سرور وطراوتی وطیب منام ایله عیونك انس وحلاوتی کبی مطالعه سیله قلوب عارفین منسرور اولور ارتیاح ارواح وشفاء اشباح انده حاصلدر شویله که مخلصلرك اشتها وآرزو وسالکلرك طلب وجستجو ایتدکلرینه متواصلدر عیونك نوری ونفوسك سروری اولوب اقتطاف واجتنایه قادر اولنلره ثمارك اطیبی ومرادات ومنینك اجل واجیدر علیلی طبیبنه موصل ومحب وخلیلی حبیبنه هادی ومرسلدر موصوف مزبور رحمه الله تعالی اعظم مواهب واجل رغائبدن اولوب مجدد عهد الفت ومسهل عسر اصحاب کلفتدر بو جلد رابعه نظر استفاده بعید ایچون اسف موفور وسعید ایچون شکر وسرور زیاده در آرایش حللدن صدور غانیاتك متضمن اولمدیغی لطائفی اهل علم وعمله مجازات معنویه اولمق اوزره بو کتابك صدر جلیل القدری متضمندر بو جلد رابع وکتاب جامع بدر طالع وبخت راجع مثابه سنده اولوب مآرب آملین اوزرینه زائد ومطالب عاملینه رائددر که املی بعد الانخفاض مرفوع ورجائی غب الانقباض مبسوط وقوع ایلیوب سحب متفرقه بیندن مشرقه اولان شمس منیر کبی اصحابزه نور واعقابزه کنز موفور در اللهدن جلت آلاؤه شکرینه عطای توفیق مسئولمزدر که دوام شکر ایله قید عتید وصید مزید مقرر اولمز الامر مجیدك مرادی میسر اولور (شعر) ومما شجانی اننی کنت نائما ❁ اعلل من برد بطیب التنسم ❁ الی ان دعت ورقاء فی غصن ایکة ❁ تغرد مبکاها بحسن الترنم ❁ فلو قبل مبکاها بکیت صبابة ❁ بسعدی شفیت النفس قبل التندم ❁ ولکن بکت قبلی فهیج لی البکا ❁ بکاها فقلت الفضل للمتقدم (ترجمه) اولدی بکا بو باعث حزن وغم واندوه ❁ کیم ایلدی درخواب بنی طیب تنسم ❁ تازمزمه ساز اولدی نهال اوزره کبوتر ❁ اغلتدی بنی ایتدیکی دم حسن ترنم ❁ اول اغلمدن اغلمش اولسیدم اکربن ❁ معشوقه ایچون ایتزایدم عرض تندم ❁ لکن او بکا ایلیوب ایتدی بنی ابکا ❁ هرکارده افضلدر اوکیم ایده تقدم ❁ مالك الملك ذو الجلالك قضاسی رد وحکمنی تعقیب وسدّ ایدیجی یوقدر اول بی نظیر وبی اشباه اولان الله متقدمین ومتأخرینه ومنجزین ومتنجزینه فضل وکرمی وآلاء جزیله ونعمی ایله رحمت ایلسون که خیر مسئول واکرم مأمول اودر فالله خیر حافظا وهو ارحم الراحمین وخیر المونسین وخیر الوارثین وخیر مخلف ارزاق ورزاق عابدین زارعین حارثین اول ملك بی زوالدر والحمد لله رب العالمین وصلی الله علی سیدنا ومولانا محمد وعلی آله وصحبه اجمعین

# الجزؤ الرابع من المثنوی

بسم الله الرحمن الرحیم

ای ضیاء الحق حسام الدین توپی
که کذشت از مه بنورت مثنوی

همت عالیٔ تو ای مرتجا
می کشد اینرا خدا داند کجا

کردن این مثنوی را بستهٔ
می کشی آن سوی که دانستهٔ

مثنوی پویان کشنده نابدید
نابدید از جاهلی کش نیست دید

مثنوی را چون تو مبدأ بودهٔ
کر فزون کردد توش افزودهٔ

چون چنین خواهی خدا خواهد چنین
میدهد حق آرزوی متقین

کان لله بودهٔ در ما مضی
تا که کان الله پیش آمد جزا

مثنوی از تو هزاران شکر داشت
در دعا و شکر کفها بر فراشت

در لب و کفش خدا شکر تو دید
فضل کرد و لطف فرمود و مزید

زانکه شاکر را زیادت وعده است
آنچنانکه قرب مزد سجده است

کفت واسجد واقترب یزدان ما
قرب جان شد سجدهٔ ابدان ما

کر زیادت میشود زین رو بود
نه از برای بوش وهای وهو بود

با تو ما چون رز بتابستان خوشیم
حکم داری هین بکش تا می کشیم

خوش بکش این کاروانرا تا بحج
ای امیر الصبر مفتاح الفرج

ای ضیاء الحق حسام معنوی
کچدی نورکله قمردن مثنوی

ای رجای دل علو همتک
حق پیلورقنده چکر بو خدمتک

ساکه باغلی مثنوینک کردنی
پیلدکک سمته چکرسن انی

مثنوی کیتمکده قایدبی ظهور
لیک اوجاهلدکه یوق چشمنده نور

مثنوی یه چونکه مبدأ اسن عیان
اولسه افزون سندن افزوندر همان

مطلبک چون مطلب حقدر یقین
داد حقدر آرزوی متقین

سن اولوب من کان لله سزا
ساکه کان الله اولدی جزا

ساکه ایتدی مثنوی پیک پیک ثنا
قیلدی اعلای کف شکر و دعا

شکرکی کوردی لب وکفنده حق
ایتدی فضل و لطف بسیاره احق

شاکره چون اولدی وعد ازدیاد
اجر سجده اولدی قرب ایله زیاد

دیدی واسجد واقترب یزدانمز
قرب جاندر سجدهٔ ابدانمز

بوجهتدندر زیادت سوبسو
صانمه کثرتدر برای های وهو

بز سکله رز صفت صیف ایله شاد
امر ایدرسک ایله جذب اولسون زیاد

کاروانی ایله خوش ایصال حج
ای امیر الصبر مفتاح الفرج

حج زیارت کردن خانه بود　　حج رب البیت مردانه بود
زان ضیا گفتم حسام الدین ترا　　که تو خورشیدی واین دو وصفها
کین حسام واین ضیا یکیست هین　　تیغ خورشید از ضیا باشد یقین
نور از ان ماه باشد وین ضیا　　آن خورشید این فرو خوان از نبا
شمس را قرآن ضیا خواند ای پدر　　وان قمر را نور خواند او را انگر
شمس چون عالیتر آمد خود زماه　　پس ضیا از نور افزون دان بجاه
بس کس اندر نور مه منهج ندید　　چون برآمد آفتاب آن شد پدید
آفتاب اعراض را کامل نمود　　لاجرم بازارها در روز بود
تاکه قلب ونقد نیک آید پدید　　تا بود از غبن واز حیله بعید
تاکه نورش کامل آمد در زمین　　تاجر انرا رحمة للعالمین
لیک بر قلاب مبغوضست وسخت　　زانکه از وشد کاسد او را نقد ورخت
پس عدوی جان صرافست قلب　　دشمن درویش که بود غیر کلب
انبیا با دشمنان برمی تنند　　پس ملائک رب سلم میزنند
کین چراغی را که هست او نور کار　　از پف دمهای دزدان دور دار
دزد و قلابست خصم نور بس　　زین دو ای فریادرس فریاد رس
روشنی بر دفتر چارم بریز　　کافتاب از چرخ چارم کرد خیز
هین ز چارم نورده خورشیدوار　　تا بتابد بر بلاد و بر دیار
هرکش افسانه بخواند افسانه ایست　　وانکه دیدش نقد خود مردانه ایست
آب نیلست وبقبطی خون نمود　　قوم موسی را نه خون بد آب بود
دشمن این حرف این دم در نظر　　شد ممثل سرنگون اندر سقر
ای ضیاء الحق تو دیدی حال او　　حق نمودت پاسخ افعال او
دیده غیبست چو غیبست اوستاد　　کم مباد از ین جهان این دید و داد
این حکایت را که نقد وقت ماست　　گر تمامش میکنی اینجا رواست
ناکسان را ترک کن بهر کسان　　قصه را پایان بر و مخلص رسان
این حکایت گر نشد آنجا تمام　　چارمین جلدست آرش در نظام

حج زیارت ایله طوف خانه در　　حج رب البیت ایسه مردانه در
ای حسام الدین ضیا دیدم سکا　　کیم گونش سن بو ایکی وصفه سزا
پس حسام ایله ضیا بر درهمین　　تیغ خورشیدک ضیادندر یقین
نور اولدی ماه ایچون اما ضیا　　وصفیدر شمسک که قرآن رهنما
شمسه قرآنده ضیادر وصف خاص　　وصف ماهه ایلدی نورا اختصاص
ماهدن شمس اولدی چون عالی نما　　نوردن جاه ایله افزوندر ضیا
چوق کس اولمز نور مهدن راه یاب　　لیک اولور روشن گلنجه آفتاب
آفتاب اعراضی کامل گوسترر　　لاجرم بازارلر گوندزده در
تاکه نقد قلب ونیک اوله پدید　　اوله غبن وحیله دن هر کس بعید
اولدی نور کاملی شمسک همین　　تاجرانه رحمة للعالمین
لیک اولور منفور قلابه دنی　　چونکه نقدن کاسد ایلر روشنی
پس عدوی جان صراف اولدی قلب　　دشمن درویشدر زیرا که کلب
انبیا اعدایه حق گویان اولور　　پس ملائک رب سلم خوان اولور
بو چراغی کیم ایدر اشراق نور　　کید اطفای عدودن ایله دور
دزد وقلاب اولدی نورک دشمنی　　بو ایکیدن سن امین ایله انی
قیل بو جلد رابعه سن فیض نور　　چرخ چارمدن اولور اشراق هور
جلد چارم نورن ایت خورشیدوار　　روشن اولسون هر بلاد و هر دیار
کیم اکا افسانه دیر افسانه در　　اولکه بیلدی قدرینی مردانه در
آب نیل آسا اولور قبطی یه خون　　قومنه موسانک آب خوش نمون
قیل نظر بو حرف ایله ایدن جدل　　سرنگون اولدی سقرده فی المثل
ای ضیاء الحق چو گوردک حالنی　　ساکه گوستردی خدا احوالنی
چشم غیبک ایچو غیب استاد تام　　بو بصیرت اولمسون اکسک مدام
اول حکایت کیم اول ایدی مدعا　　بو محلده گر تمام ایتسک روا
ناکسانه باقمه قیل عرض کسان　　قصه نک پایانی ایله بیان
بو حکایت اولمدی انده تمام　　دفتر چارمده بولسون اختتام

تمامی حکایت آن عاشق که از عسس گریخت درباغی مجهول خود معشوقه را درباغ یافت وعسس را از شادی دعای خیر کرد و میگفت که عسی ان تکرهوا شیئا وهو خیر لکم

اول عاشقک تمام حکایتیدر که عسسدن بر بیلمدیکی باغه قاچوب کندی معشوقنی اول باغده بولدیغی وکمال سروردن عسسه خیر دعا و عسی ان تکرهوا شیئا وهو خیر لکم آیت کریمه سنی ادا ایلدی

اندر ان بودیم کان شخص از عسس　　راند اندر باغ از خوفی فرس

انده قالدق شخص ایدوب خوف عسس　　کندیه بر باغی ایتدی دادرس

بود اندر باغ آن صاحب جمال — کز غمش این در عنا بد هشت سال
سایهٔ او را نبود امکان دید — همچو عنقا وصف او را می شنید
جز که لقیه که اول از قضا — بر وی افتاد و شد او را دلربا
بعد از آن بسیار می کوشید او — خود مجالش می نداد آن تندخو
نی بلا به چاره بودش نی مجال — چشم پر و بی طمع بود آن نهال
عاشق هر پیشهٔ و مطلبی — حق بیالود اول کارش لبی
چون بدان آسیب در جست آمدند — پیش پاشان می نهد هر روز بند
چون در افگندش بجست و جوی کار — بعد از آن در بست که کابین بیار
هم بران بوی تنند و می روند — هر دمی راجی و آیس میشوند
هر کسی را هست امید بری — که گشادندش دران روزی دری
باز در بستندش و آن در پرست — بر همان امید آتش پا شدست
چون در آمد خوش دران باغ آن جوان — خود فرو شد پا بگنجش ناگهان
مر عسس را ساخته یزدان سبب — تا ز بیم او دود در باغ شب
پند آن معشوقه را او با چراغ — طالب انگشتری در جوی باغ
پس قرین میکرد از ذوق آن نفس — با ثنای حق دعای آن عسس
که زیان کردم عسس را از گریز — پست چندان سیم و زر بروی بریز
از عوانی مر ورا آزاد کن — آنچنانکه شادم او را شاد کن
سعد دارش این جهان و آن جهان — از عوانی و سگی اش وارهان
گرچه خوی آن عوان هست ای خدا — که همارهٔ خلق را خواهد بلا
گر خبر آید که شه جرمی نهاد — بر مسلمانان شود او زفت و شاد
ور خبر آید که شه رحمت نمود — از مسلمانان فکند آن را جحود
ماتمی در جان او افتد از ان — صد چنین ادبارها دارد عوان
او عوان را در دعا در می کشید — کز عوان او را چنان رحمت رسید
بر همه زهر و برو تریاق بود — آن عوان پیوند آن مشتاق بود
پس بد مطلق نباشد در جهان — بد بنسبت باشد این را هم بدان
در زمانه هیچ زهر و قند نیست — که یکی را پا دگر را بند نیست
مر یکی را پا دگر را پای بند — مر یکی را زهر و بر دیگر چو قند
زهر ماران مار را باشد حیات — نسبتش با آدمی باشد ممات
خلق آبی را بود دریا چو باغ — خلق خاکی را بود آن مرگ و داغ
همچنین بر می شمر ای مرد کار — نسبت این از یکی کس تا هزار

باغده گوردیکه اول صاحب جمال — کیم سگز ییل اندن اولدی بی مجال
سایه سن گورمک اکا امر بعید — وصفی وار اما چو عنقا نابدید
غیری یوق اولکه گوستردی قضا — ایتدی افتاده انی اول دلربا
صکره چوق سعی ایتدی اما کیم مجال — اولمدی ممکن اکا سیر جمال
چاره یوق تدبیر مال ایله اکا — سیر چشم ایدی او شوخ دلربا
پیشه و مطلبده اصحاب طلب — کار اولده اولور آلوده لب
چون اول لایش اکا پوند اولور — پایینه هر گون اننک بر بند اولور
جست و جوی کارا اکا ویردکده تاب — باغلنور تکلیف کابین ایله باب
جمله بر بویه ایدر خلق التجا — هر نفس در کار دریاس ورجا
هر کسه ویرمکده بر امید تاب — کیم اکا اولشدی برگون فتح باب
چون اوله در بسته پس اول در پرست — اول امیده شوقن ایلر پا دست
گورکه چون اول باغه گلدی اول جوان — واصل گنج اولدی پایی ناگهان
حق سبب قیلدی عسس خوفن اکا — کیم گیجه اول باغه ایتدی التجا
گوردی معشوقن النده بر چراغ — مهرن ایلر جست و جوی جوی باغ
اول نفس ذوقندن اولدی مدعا — خالقه شکر و عسس ایچون دعا
چون عسس گوردی فرارمدن زیان — قیل مضاعف سیم و زر له شادمان
سن عوانلقدن آنی آزاد قیل — اول بنی شاد ایتدیکی سنده شاد قیل
ایکی عالمده قیلوب سعد آشنا — ایله کلبی و عوانیدن رها
اول عوانک خلقی اولدی ای خدا — کیم همیشه خلق ایچون استر بلا
ایله غیظ و غضب شاه جهان — نیچه مظلوم اولور اول شادمان
گر خبردار اولسه کیم شاه کریم — ایلدی مجرملره عفو عمیم
ماتم ایلر جاندن اول نامهربان — بویله یوز ادبار اولور کار عوان
اول عوانه دائم ایلردی دعا — کیم عواندن اولدی حاصل مدعا
جمله یه زهر آکه تریاق ایدی اول — موصل مطلوب مشتاق ایدی اول
بد جهانده مطلق اولمز بیل همان — بد دخی نسبتله بد در بی گمان
بو جهان ایچنده کیم وار زهر و قند — اول برینه پای اولور بیرینه بند
کیمسینه پا کیمینه بند اولور — عمرو ایچون زهر اولسه زیده قند اولور
زهری مارک مار ایچون اولدی حیات — آدمه نسبت اولور ریش ممات
بحر اولور مخلوق دریایه چو باغ — لیک اولور مخلوق بره مرگ و داغ
بویله در هپ قیل حساب ای مرد کار — نسبتی فهم ایله از یک تا هزار

زید اندر حق آن شیطان بود … در حق شخصی دگر سلطان بود
آن بگوید زید صدیق سنیست … وین بگوید زید گبر کشتنیست
زید یک ذاتست بر آن یک چو جان … او برین دیگر همه رنج و زیان
گر تو خواهی کو ترا باشد شکر … پس ورا از چشم عشاقش نگر
منگر از چشم خودت آن خوب را … بین بچشم طالبان مطلوب را
چشم خود بر بند زان خوش چشم تو … عاریت کن چشم از عشاق او
بلکه از وکن عاریت چشم و نظر … پس ز چشم او بروی او نگر
تا شوی ایمن ز سیری و ملال … گفت کان الله له زین ذو الجلال
چشم او من باشم و دست و دلش … تا رهد از مدبریها مقبلش
هرچه مکروهست چون شد او دلیل … سوی محبوبت حبیبست و خلیل

## حکایت آن واعظ که هر آغاز تذکیر دعای ظالمان سخت دلان و بی اعتقادان کردی

آن یکی واعظ چو بر تخت آمدی … قاطعان راه را داعی شدی
دست بر می‌داشت یارب رحم ران … بر بدان و مفسدان و طاغیان
بر همه تسخر کنان اهل خیر … بر همه کافر دلان و اهل دیر
او نکردی آن دعا بر اصفیا … می نکردی جز خبیثان را دعا
مر و را گفتند کین معهود نیست … دعوت اهل ضلالت جود نیست
گفت نیکویی ازینها دیده ام … من دعاشان زین سبب بگزیده ام
خبث و ظلم و جور چندان ساختند … که مرا از شر بخیر انداختند
هر گهی که رو بدنیا کردمی … من ازیشان زخم و ضربت خوردمی
کردمی از زخم آن جانب پناه … باز آوردندمی گرگان براه
چون سبب ساز صلاح من شدند … پس دعاشان برمنست ای هوشمند
بنده می نالد بحق از درد و نیش … صد شکایت میکند از رنج خویش
حق همی گوید که آخر رنج و درد … مر ترا لابه کنان و راست کرد
این گله زان نعمتی کن کت زند … از در ما دور و مطرودت کند
در حقیقت هر عدو داروی تست … کیمیا و نافع و دلجوی تست
که ازو اندر گریزی در خلا … استعانت جویی از لطف خدا
در حقیقت دوستانت دشمنند … که ز حضرت دور و مشغولت کنند
هست حیوانی که نامش اشغرست … او بزخم چوب زفت و لمترست

بعضیه نسبت زید کیم شیطان اولور … شخص آخر حقنه سلطان اولور
اول دیمکده زیده صدیق سنی … اول بری دیر آکه گبر کشتنی
ذاتی زیدک برا کا اولدی حیات … لیکن اولدی آخره زهر ممات
استرایسک سا که اولسون اول شکر … چشم عشاق ایله قیل اکا نظر
باقمه اول کندی کوزکله خوبه سن … طالبان چشمیله باق مطلوبه سن
چشمکی بند ایت برای اعتبار … دیدهٔ عشاقی ایله مستعار
بلکه اندن عاریت اول دیده ور … روینه کندی کوزندن قیل نظر
کلمیه تا سا که سیری و ملال … دیدی کان الله له کور ذو الجلال
بن اولم چون آکه چشم و دست و دل … مقبل اولدی یوق اکا ادبار پهل
هرنه مکروه اولسه محبوبه دلیل … اول اولور بی شبهه مرغوب و خلیل

## اول واعظک حکایتیدر که ابتدای وعظ و تذکیرده ظالمان سخت دلانه و بی اعتقادان نامطیعانه دعا ایلر ایدی

وار ایدی بر واعظ ایتدکچه ثنا … قاطعان راهه ایلردی دعا
قالدیروب ال دیردی یارب یکسره … رحمت ایله مفسد و طاغیلره
سخره پردازان اهل خیره هم … جمله دل سختان و اهل دیره هم
ایلمز ایدی دعای اصفیا … هپ خبیثان ایچون ایلردی دعا
دیدیلر اکا بو نامعهود در … ضال حقنده دعا مردود در
دیدی انلردن کرم کوردم تمام … انلره ایتدم دعایی التزام
حیف و ظلم و جور ایدوب شویله که … شردن انلر خیره اولدی رهنما
ایلدکچه میل دنیای دنی … ضرب ایله پر زخم ایدرلردی بنی
انلرک زخمندن ایلردم پناه … خیره اولدم اول سببدن روبراه
اولدیلر باعث صلاحمدن یکا … انلره اولدی دعا لازم بکا
ناله ایلر بنده حقه صبح و شام … یوز شکایت ایله رنجندن مدام
حق اکا دیر رنج و دردای بی نوا … راست راهه رهنما اولدی سکا
شکوه بی نعمتدن ایت ای پر قصور … ایلدی بزدن سنی مهجور و دور
فی الحقیقه سا که دشمندر علاج … کیمیای نافع و پر ابتهاج
کیم اولوب اندن گریزان معاذ … لطف و عون حقی ایلرسن لواذ
فی الحقیقه دشمنکدر دوستان … کیم سنی مشغول ایدر حقدن عیان
نامی اشغر جانور کیم اول مدام … ضرب چوب ایله سمین اولور تمام

تا که چوبش میزنی به میشود / او بزخم چوب فربه میشود
نفس مؤمن اشغری آمد یقین / کو بزخم ورنج زفتست وسمین
زین سبب بر انبیا رنج وشکست / از همه خلق جهان افزونترست
تاز جانها جان شان شد زفت تر / که ندیدند آن بلا قومی دگر
پوست از دارو بلاکش میشود / چون ادیم طائفی خوش میشود
ورنه تلخ وتیز مالیدی درو / گنده گشتی ناخوش وناپاک بو
آدمی را پوست نامدبوغ دان / از رطوبتها شده زشت وگران
تلخ وتیز ومالش بسیار ده / تا شود پاک ولطیف وبافره
ورنمی تانی رضا ده ای عیار / گر خدا رنجت دهد بی اختیار
که بلای دوست تطهیر شماست / علم او بالای تدبیر شماست
چون صفا بیند بلا شیرین شود / خوش شود دارو چو صحت بین شود
برد بیند خویش را در عین مات / پس بگوید اقتلونی یا ثقات
این عوان در حق غیری سود شد / لیک اندر حق خود مردود شد
رحم ایمانی ازو ببریده شد / کین شیطانی برو پیچیده شد
کارگاه خشم گشت وکین وری / کینه دان اصل ضلال وکافری

ایلسک مضروب انی اول به اولور / ضرب چوب ایله دخی فربه اولور
نفس مؤمن اشغری اولدی یقین / زخم ورنج ایلر انی خوب وسمین
بو سببدن انبیایه ابتلا / خلقدن افزونتر اولمشدر بلا
جمله جاندن انلرک ارواحی پاک / کیم بلایه غیر اچون یوق اشتراک
پوست دارودن بلاکشدر مدام / چون ادیم طائف اولدی نیکنام
اولمسه داروی تلخ وتیز اگر / ناخوش وناپاک اولوردی سربسر
سیدباغت پوستدر آدم همان / کیم رطوبتدن اولور زشت وگران
ایله چوق چوق مالش پر تلخ وتیز / تا لطافتله اوله پاک وعزیز
قادر اولمزسک رضا ده قیل قرار / حق سکا ویرسه مرض بی اختیار
دوستدن سا که بلا تطهیردر / علم باری افضل تدبیردر
چون صفا وار در بلا شیرین اولور / خوش گلور دارو چو صحت بین اولور
ضامن برد اولسه اکا عین مات / قول ایلر اقتلونی یا ثقات
غیر حقنده عوانان سود اولور / کندی حقنده ولی مردود اولور
رحم ایمان اندن اولدی منقطع / کین شیطانی ولیکن مجتمع
کارگاه خشم وکینه هر بری / کینه در اصل ضلال وکافری

### سؤال کردن از عیسی علیه السلام که یا روح الله در وجود از همه صعبها صعبتر چیست

### حضرت عیسی علی نبینا وعلیه السلامدن یا روح الله عالم وجودده جمله صعبلردن اصعب ندر دیو سؤال اولندیغیدر

گفت عیسی را یکی هشیار سر / چیست در هستی ز جمله صعبتر
گفتش ای جان صعبتر خشم خدا / که ازان دوزخ همی لرزد چو ما
گفت ازین خشم خدا چه بود امان / گفت ترک خشم خویش اندر زمان
پس عوان که معدن این خشم گشت / خشم زشتش از سبع هم درگذشت
چه امیدستش برحمت جز مگر / باز گردد زان صفت آن بی هنر
گرچه عالم را ازیشان چاره نیست / این سخن اندر ضلال افکندنیست
چاره نبود هم جهان را از چمین / لیک نبود آن چمین ماء معین

دیدی عیسایه بری کیم ای نبی / کیم ندر جمله جهانک اصعبی
دیدی خشم حقدر ای جان صعبتر / کیم ایدر دوزخ دخی اندن حذر
دیدی خشم حقدن اچون وارمی امان / دیدی ترک خشم نفسکدر همان
معدن خشم اولدیلر چونکه عوان / اولدیلر خشمیله چون درندگان
ناسزای رحمت حقدر مگر / اول صفتدن دور اوله اول بی هنر
چاره یوق عالمده انلردن ولی / اول ضلالتدن حذر در افضلی
چاره یوق وار در جهان اچره چمین / اول چمین اولمز ولی ماء معین

### قصد خیانت کردن عاشق وبانگ برزدن معشوقه بروی

### عاشق قصد خیانت ایلدکده معشوقک اکا تقریع وتعزیری قصه‌سیدر

چونکه تنهااش بدید آن ساده مرد / زود او قصد کنار وبوسه کرد
بانگ بروی زد بهیبت آن نگار / که مرو گستاخ ادبرا هوش دار
گفت آخر خلوتست وخلق نی / آب حاضر تشنهٔ همچون منی

گوردی اول ایله که تنها در اویار / قصدن ایتدی درعقب بوس وکنار
ایتدی هیبتله ندا اول غنچه‌لب / قیل تعقل اولمه گستاخ ادب
دیدی خلوتدر که کس واقف دگل / آب حاضر در بن ایسه تشنه دل

کس

کس نمی جنبد درینجا جز که باد / کیست حاضر چیست مانع زین مراد
گفت ای ابله تو نشنیدا بوده / ابلهی وز عاقلان نشنوده
باد را دیدی که میجنبد بدان / باد جنبا نیست اینجا باد ران
مروحهٔ تصریف صنع ایزدش / زد برین باد و همی جنباندش
جزو بادی که بحکم ما درست / بادبیزن تا نجنبانی نجست
جنبش این جزو باد ای ساده مرد / بی تو و بی بادبیزن سر نکرد
جنبش باد نفس کاندر لبست / تابع تصریف جان و قالبست
گاه دم را مدح و پیغامی کنی / گاه دم را هجو و دشنامی کنی
پس بدان احوال دیگر بادها / که ز جزوی کل همی بینند نها
باد را حق گه بهاری میکند / در دیش زین لطف عاری میکند
بر گروه عاد صرصر می کند / باز بر هودش معطر میکند
می کند یک باد را زهر سموم / مر صبا را می کند خرم قدوم
باد دم را بر تو بنهاد او اساس / تا کنی هر باد را بروی قیاس
دم نمی گردد سخن بی لطف و قهر / بر گروهی شهد و بر قومیست زهر
مروحه جنبان پی انعام کس / وز برای قهر هر پشه و مگس
مروحهٔ تقدیر ربانی چرا / پر نباشد ز امتحان و ابتلا
چونکه جزو باد دم یا مروحه / نیست الا مفسده یا مصلحه
این شمال و این صبا و این دبور / کی بود از لطف و از انعام دور
یک کفی گندم ز انباری ببین / فهم کن کان جمله باشد اینچنین
کل باد از برج باد آسمان / کی جهد بی مروحهٔ آن بادران
بر سر خرمن بوقت انتقاد / نی که فلاحان ز حق جویند باد
تا جدا گردد ز گندم کاهها / تا به انباری رود یا چاهها
چون بماند دیر آن باد وزان / جمله را بینی بحق لابه کنان
همچنان در طلق آن باد ولاد / گر نیاید بانگ درد آید که داد
گر نمی دانندش راننده اوست / باد را پس کردن زاری چه هوست
اهل کشتی همچنین جویای باد / جمله خواهانش از آن رب العباد
همچنین در درد دندانها ز باد / دفع میخواهی بسوز و اعتقاد
از خدا لابه کنان آن جندیان / که بده باد ظفر ای کامران
رقعهٔ تعویذ میخواهند نیز / در شکنجهٔ طلق زن از هر عزیز
پس همه دانسته اند این را یقین / که فرستد باد رب العالمین

بونده یوق جنبیده الا کیم هوا / وار می بر حاضر ندر مانع بکا
دیدی ای ابله که وارسنده جنون / عقل و عاقلدن سکا یوق رهنمون
جنبش ایتمکده کورر سن چون هوا / پیل انی کیم بر محرک وار اکا
قدرت تصریف صنع کردکار / آنی تحریک ایتمده بی اختیار
حکمزده کوربرم بر جزء باد / انده یوق بی مروحه روحه کشاد
جنبشی بو جزء بادک پس عیان / اولمدی یلپازه سز سنسز روان
هم نفس ایلدقچه تحریک لبک / تابع تصریف جان و قالبک
اول نفس که مدح وکه پیغام اولور / اول نفس که هجو وکه دشنام اولور
حالنی سائر ریاحک بویله بیل / کلی جزئندن کورر اصحاب دل
بادی کاهی حق ایدر فیض بهار / قیشده بو الطاف اولور بر عکس کار
قوم عاده بادی صرصر کوسترر / هوده انچون اما معطر کوسترر
بر هوایی اول ایدر زهر و سموم / بر هوایی چون صبا خرم قدوم
سنده کور باد نفس اولدی اساس / ایده سن هر بادی تا اندن قیاس
سوز ده بو دم اصل لطف و قهر اولور / بر کروهه شهد و غیره زهر اولور
مروحه جنبان ایدر تفریح کس / لیک قهر پشه در زهر مگس
مروح تقدیر رب مستعان / اولدی سر ابتلا و امتحان
جزء ایکن باد نفسله مروحه / اولمز الا مفسده یا مصلحه
بو شمال ایله صبا ایله دبور / لطف و حکمتدن نه ممکن اوله دور
بر آوچ بغدای کور انباردن / ماعدا هپ اویله در فهم ایله سن
برج بادی فلکدن هر هوا / اولمدی بی مروحه صور تنما
خرمن اوستنده محل انتقاد / حقدن اهل زرع اولور جویای باد
تا که کندمدن اولوب ممتاز کاه / وضع انبار اوله یا محفوظ چاه
چون مؤخر اوله اول باد وزان / جمله شی حقه تضرعده عیان
بویله در طلق اپچره کر باد ولاد / کلمیه درد اهلی ایلر داد داد
کیم پلورلر حاکم اول معبوددر / یوخسه زاری هوایی سوددر
اهل کشتی هم اولوب جویای باد / اولمده جوینده رب العباد
بویله درهم سنده اولسه درد سن / اعتقاد ایله نفس جلبنده سن
جندیان هم حقدن اولدی کامخواه / سن بزه باد ظفر ویریا اله
رقعهٔ تعویذ طلق درد خسیز / هر عزیزه مستند دربی ستیز
جمله بومذکوری بیلمشدر یقین / حکم ایدر اول باده رب العالمین

پس یقین در عقل هر داننده هست | این که با جنبنده جنباننده هست
گر تو آن را می نه بینی در نظر | فهم کن آن را باظهار اثر
تن بجان جنبد نمی بینی تو جان | لیک از جنبیدن تن جان بدان
گفت او گر ابلهم من در ادب | زیرکم اندر وفا و در طلب
گفت ادب این بود خود که دیده شد | آن دگر را خود همی دانی تو لد
خود ادب این بود وان دیگر دفین | زین بتر باشد که دیدیمش یقین
هر چه زین کوزه تراود بعد ازین | یک نمط خواهد بدن جمله چنین

عقل هر داناده ثابتدر مدام | ذی تحرکده محرک وار تمام
گر سکا اولمزسه منظور نظر | سا کا تفهیم ایلر اظهار اثر
جنبش تن جان ایله جانک نهان | لیک اولور جان جنبش تندن عیان
دیدی عاشق ابلهم اما ادب | بنده ظاهر هم وفا ایله طلب
دیدی معشوق اول ادب سنده عیان | سائر اوصافک اکا بکزر همان
پس ادب مشهود مز سائر خصال | پیل بتر در کیم بو در ظاهرده حال
هر نه وار ظرفکده اولدر رشحه پاش | بو ایله در کیم وصف حالک اولسه فاش

## قصهٔ صوفی که زن را باپیگانه گرفت

## عورتنی برپیگانه ایله طوتان صوفینک قصه‌سیدر

صوفیی آمد بسوی خانه روز | خانه یک در بود و زن با کفشدوز
جفت گشته با رهی خویش زن | اندران یک حجره از وسواس تن
چون بزد صوفی بجد در چاشتگاه | هر دو درماندند نه حیلت نه راه
هیچ معهودش نبد کو آن زمان | سوی خانه باز گردد از دکان
قاصدا آن روز بیوقت آن مروع | از خیالی کرد تا خانه رجوع
اعتماد زن بران کو هیچ بار | این زمان تا خانه نامد از کار
آن قیاسش راست نامد از قضا | گرچه ستارست هم بدهد جزا
چونکه بد کردی بترس ایمن مباش | زانکه تخمست و برویاند خداش
چند گاهی او بپوشاند که تا | آیدت زان بد پشیمان و حیا

کلدی کوندز صوفی برکون خانه یه | باب برزن جفت اید پیگانه یه
بر قول ایله همدم اولمشدی اوزن | یعنی کیم بر حجره ده وسواسدن
دق باب ایتدکده صوفی چاشتگاه | ایکیسینه حیله یه سد اولدی راه
هیچ معهود اولمدیکم اول زمان | ایده عزم خانه و ترک دکان
قصد بیوقت اولدی اولکون وصف حال | خانه یه اولدی محرک بر خیال
اعتماد زن اکا کیم اول زمان | خانه یه کلمزدی کارندن همان
اول قیاسی نادرست ایتدی قضا | گرچه ستار اولدی هم ایلر جزا
بدعملدن خائف اول اولمه ایمن | سبز ایدر اول تخمی رب العالمین
نیجه کره ستر ایدر فضلیله تا | کیم کله سندن ندامتله حیا

## حکایت آن دزد که در عهد امیرالمؤمنین عمر رضی الله عنه

## امیرالمؤمنین عمر رضی الله عنهک زماننده کی دزدک حکایه‌سیدر

عهد عمر آن امیر مؤمنان | داد دزدی را بجلاد و عوان
بانک زد آن دزد کای میر دیار | اولین بارست جرمم زینهار
گفت عمر حاش لله که خدا | بار اول قهر بارد در جزا
بارها پوشد پی اظهار فضل | باز گیرد از پی اظهار عدل
تا که این هر دو صفت ظاهر شود | آن مبشر گردد این منذر شود
بارها زن نیز این بد کرده بود | سهل بگذشت آن و سهلش می نمود
این نمی دانست عقل پای سست | که سبو دایم ز جو ناید درست
آنچنانش تنگ آورد آن قضا | که منافق را کند مرگ فجا
نی طریق و نی رفیق و نی امان | دست کرده آن فرشته سوی جان
آنچنان کین زن دران حجرهٔ جفا | خشک شد او و حریفش ز ابتلا

عهد پاکنده عمر اول مرد دین | ایلدی بر دزدی جلادده رهین
دیدی سارق یا امیرالمؤمنین | عفو جرم ایت اولدی کار اولین
دیدی حکمتله عمر حاشا خدا | ایلیه بر دفعه ده قهر و جزا
نیجه کره ستری فضل اظهار ایدر | چونکه تکرار اوله عدل اظهار ایدر
وصف فضل و عدلنی مظهر اولور | اول مبشر اولدی بر منذر اولور
زنده اولمشدی مکرر کار بد | سهل کچدی کارینی سهل ایتدی عد
بیلدی اول پای بند عقل سست | چشمه دن دائم سبو کلمز درست
اویله تنک ایتدی انی حکم قضا | کیم نفاق اهلن ایدر موت فجا
یوق طریقی یوق رفیقی یوق امان | قابض الارواح ایدر رصان قبض جان
اویله چکدی حجره ده اول زن جفا | همدمیله اولدی خشک ابتلا

کفت صوفی بادل خود کای دوکبر   از شما کینه کشم لیکن بصبر
لیک نادانسته آرم این نفس   تا که هر کوشی نتوشد این جرس
از شما پنهان کشد کینه محق   اندک اندک همچو بیماری دق
مرد دق باشد چو یخ هر لحظه کم   لیک پندارد بهر دم بهترم
همچو کفتاری که می کیرندش او   غرهٔ آن کفت کین کفتار کو
هیچ پنهان خانه آن زن را نبود   سمج و دهلیز و ره بالا نبود
نی تنوری که دران پنهان شود   نی جوالی که حجاب آن شود
همچو عرصهٔ پهن روز رستخیز   نی کو و نی پشته نی جای کریز
کفت یزدان وصف آن جای حرج   بهر محشر لا تری فیها عوج

معشوق را ازیر چادر پنهان کردن جهت تلبیس و بهانه
کفتن که ان کیدکن عظیم

چادر خود را بروافکند زود   مرد را زن ساخت و در را برکشود
زیر چادر مرد رسوا و عیان   سخت پیدا چون شتر بر ناودان
از تعجب کفت صوفی چیست این   هر کز اینرا من ندیدم کیست این
کفت خاتونیست از اعیان شهر   مر ورا از مال و اقبالست بهر
در ببستم تا کسی بیکانهٔ   در نیاید زود نادانانهٔ
کفت صوفی چیستش هین خدمتی   تا بر آرم بی سپاس و منتی
کفت میلش خویشی و پیوستکیست   نیک خاتونیست حق داند که کیست
خواست دختر را ببیند زیر دست   اتفاقا دختر اندر مکتبست
باز کفت ار آرد باشد یا سبوس   می کنم او را بجان و دل عروس
یک پسر دارد که اندر شهر نیست   خوب و زیرک چابک و مکتب کنیست
کفت صوفی ما فقیر و زار و کم   قوم خاتون منعم اند و محتشم
کی بود این کفو ایشان در زواج   یک در از چوب و در دیکر ز عاج
کفو باید هر دو جفت اندر نکاح   ورنه تنک آید نماند ارتیاح
کی بود همرنک فقر و احتشام   کی بود همجنس یاقوت و رخام
نصف جامه اطلس و نصفش پلاس   عیب فاحش دانش اهل قیاس

کفتن زن که او در بند جهاز نیست مراد او ستر و صلاحست
و جواب کفتن صوفی این را سرپوشیده

دیدی قلبیله او صوفی ای دوکبر   سزدن اخذ کینه راجح کلدی صبر
ایلرم عرض تجاهل بو نفس   اولمسون هر سمعه واصل بو جرس
انتقامم اخذ ایدر سزدن محق   اندک اندک همچو درد رنج دق
خستهٔ دق یخ صفت نابود در   لیک هردم ظن ایدر بهبود در
صید ایدر کفتاری کورصیادلر   قنده در کفتار انی مغرور ایدر
یوق نهانخانه زن ایچون هیچ هیچ   هم نه دهلیز و ره بالا و پیچ
یوق تنوری کیم اوله اخفایه تاب   یوق جوالی کیم انی ایتسون حجاب
خانه ده چون عرصه کاه رستخیز   یوق کو و پشته نه برجای کریز
دیدی الله ایلیوب وصف حرج   محشر ایچون لا تری فیها عوج

معشوقنی عورتلره مخصوص چارچادری التنده پنهان ایدوب
ان کیدکن عظیم مصداقنجه تلبیس و بهانه ایتدیکیدر

چادرن ایتدی اکا ستر و حجاب   مردی زن شکل ایتدی قیلدی فتح باب
مرد ایسه چادرده رسوا و عیان   نردبان اوزره شتر کیبی همان
ایلدی صوفی تعجب دیدی بو   کیمدر آیا اولمش اول پوشیده رو
دیدی شهر ایچره زن مستوره در   مال ایله اقبال ایله مشهوره در
سد باب ایتدمکه تا بیکانه کس   اولمیه غفلتله داره پای رس
دیدی صوفی وار می بر خدمت اکا   ایده لم اقبال بی منت اکا
دیدی میلی اولدی قرب و اتصال   پاک بر خاتوندر اول زیبا خصال
کورمک استر دختری اول مستتر   اتفاقی ایسه اول مکتبده در
یینه دیدی آرد اولسون یا سبوس   جان و دلدن ایلرم آنی عروس
وار بر اوغلی شهر ایچنده بی عدیل   خوب و زیرک صاحب کتب جمیل
دیدی صوفی بر فقیر و بی نوا   قوم خاتون منعم حشمت نما
نیجه ممکن اوله کفو ازدواج   بر قپونک نصفی چوب و نصفی عاج
مرد و زن کفو استر اولدقده نکاح   یوخسه تنک و عار ایدر بی ارتیاح
نیجه همرنک اوله فقر و احتشام   نیجه همجنس اوله یاقوت و رخام
نصف جامه اطلس و نصفی پلاس   عیب فاحشدر بر اولور اهل قیاس

عورت اول جهاز قیدنده دکلدر انک مرادی ستر و صلاحدر
دیدکده صوفینک پوشیده سر جوابی بیانندهدر

| | |
|---|---|
| کفت کفتم من چنین عذری واو | باز مال وزرملول وتخمه ایم |
| قصد ما سترست وپاکی وصلاح | بازصوفی عذر درویشی بکفت |
| کفت زن من هم مکرر کرده ام | اعتقاد اوست راسختر زکوه |
| او همی کوید مرادم عفتست | کفت صوفی خود جهاز ومال ما |
| خانه تنکی مقام یک تنی | باز ستر وپاکی وزهد وصلاح |
| به زما می داند او احوال ستر | ظاهرا او بی جهاز وخادمست |
| شرح مستوری زبابا شرط نیست | این حکایت رابدان کفتم که تا |
| مر ترا ای هم بدعوی ستراد | چون زن صوفی تو خاین بوده |
| که زهرناشسته روی کب زنی | کفت نی من نیستم اسباب جو |
| ما بحرص وجمع نی چون عامه ایم | در دوعالم خود بدان باشد فلاح |
| وان مکرر کرد تا نبود نهفت | بی جهازی رامقرر کرده ام |
| که زصد فقرش همی آید شکوه | ازشما مقصود صدق وهمتست |
| دید وی پسند هوید او خفا | که درو پنهان نماند سوزنی |
| اوزما به داند اندر انتصاح | وزپس وپیش وسر ودنبال ستر |
| وزصلاح وستر او خود عالمست | چون برو پیدا چوروز روشنست |
| لاف کم بافی چورسوا شد خطا | این بدستت اجتهاد واعتقاد |
| دام مکر اندر دغا بکشوده | شرم داری وزخدای خویش نی |

| | |
|---|---|
| دیدی عورت بن دیدم عذرے اکا | سیر چشمز مال وزردن بزتمام |
| قصدمز مستوری وزهد وصلاح | یینه صوفی عذر فقر ایتدی عیان |
| دیدی زن بنده مکرر ایلدم | اعتقادی راسخ وثابت چوکوه |
| اول دیمکده مطلبم عفتے بنم | دیدی صوفی کیم جهاز ومالمز |
| تنک خانه برکه انجق مکان | یینه مستوری وپاکی وصلاح |
| حال ستری بزدن اول اعلا بلور | بی جهاز وخادم اولدی ظاهرا |
| شرح مستورے یه حاجت یوق پدر | بوحکایت انچون اولدے تا |
| ای که دعواده سنکچون وارزیاد | خاین اولدک سن زن صوفی کبی |
| کیم پنجه ناشسته رودن حالیا | دیدی باقمم مال وحشمتدن یکا |
| بزده حرص جمع یوقدر چون عوام | ایکی عالمده اودر اصل فلاح |
| قیلدی تکرار اولمیه تا کیم نهان | یوق جهاز امری مقرر ایلدم |
| قات قات اولسه فقرا کلمز شکوه | سزدن انجق مقصدم همت بنم |
| کوردی مخفی وعیان احوالمز | اندہ بر سوزن دخی اولمز نهان |
| بزدن اعلا فهم ایدر اهل فلاح | پیش وپس پا وسرن رعنا بلور |
| اول صلاح وستری عالم بی مرا | روز روشندن عیان اندہ کهر |
| لافی ترک ایت چونکه کشف اولدے خطا | سنده واربو اجتهاد واعتقاد |
| بلکه سنسن دام مکرک صاحبی | شرم ایدرسن لیک حقدن یوق حیا |

غرض ازسمیع وبصیر وعلیم کفتن خدایرا

| | |
|---|---|
| ازپی آن کفت حق خودرا بصیر | که بود دیدویت هردم نذیر |
| ازپی آن کفت حق خودرا سمیع | تا ببندی لب زکفتار شنیع |
| ازپی آن کفت حق خودرا علیم | تا نیندیشی فسادی توزبیم |
| نیست اینها بر خدا اسم علم | که سیه کافور دارد نام هم |
| اسم مشتق است واوصاف قدیم | نی مثال علت اولی سقیم |
| ورنه تسخر باشد وطنز ودها | کر را سامع ضریرا نزا ضیا |
| یا علم باشد حیی نام وقبیح | یا سیاه زشت را نام صبیح |
| طفلک نوزاده را حاجی لقب | یا لقب غازی نهی بهر نسب |
| کر بکویند این لقبها در مدیح | تا ندارد آن صفت نبود صحیح |
| تسخر وطنزی بود آن یا جنون | پاک حق عما یقول الظالمون |
| من همی دانستمت پیش از وصال | که نکوروی ولیکن بدخصال |

حق تعالی سمیع وبصیر وعلیم ایدیکی صفتلردن غرض بیاننده در

| | |
|---|---|
| حق انکچون ایلدی وصفن بصیر | اول بصر ساکه اوله تا کیم نذیر |
| حق انکچون ایلدی وصفن سمیع | اولمیه آغزکده تا قول شنیع |
| حق انکچون ایلدی وصفن علیم | فکر فاسددن اوله تا سنده بیم |
| حقک اوصافی دکل اسم علم | کیم سیهده نام کافور اولدی هم |
| اسم مشتق اولدی اوصاف قدیم | علت اولی کبی صانمه سقیم |
| یوخسه اولدی سخره وطنز ودها | پس اصمده سمع واعماده ضیا |
| یا طوته نام حسن شخص قبیح | یا سیاه زشته وصف اوله صبیح |
| طفل نوزاده اوله حاجی لقب | یا اوله تلقیب غازی بالنسب |
| بولقبلر اولسه عنوان مدیح | اول صفتلر انده یوق اولمز صحیح |
| سخره وهزل وجنون در بو ادا | قول ظالمدن منزهدر خدا |
| بن سنی بیلمش ایدم قبل الوصال | کرچه خوش روسن ولیکن بدخصال |

من

من همی دانستمت پیش از لقا / کز ستیزه راستی اندر شقا
چونکه چشمم سرخ باشد در عمش / دانمش زان درد اگر کم بینمش
تو مرا چون برّه دیدی بی شبان / تو گمان بردی ندارم پاسبان
عاشقان از درد زان نالیده اند / که نظر ناجایگه مالیده اند
بی شبان دانسته اند آن ظبی را / رایگان دانسته اند آن سبی را
تا ز غمزه تیر آمد بر جگر / که منم حارس گزافه کم نگر
کی کم از برّه کم از بزغاله ام / که نباشد حارس از دنباله ام
حارسی دارم که ملکش می سزد / داند او بادی که بر من می وزد
سرد بود آن باد یا گرم آن علیم / نیست غافل نیست غائب ای سقیم
نفس شهوانی ز حق کرست و کور / من بدل کوریت میدیدم ز دور
هشت سالت زان نپرسیدم بهیچ / که پرت دیدم ز جهل و پیچ پیچ
خود چه پرسم آنکه او باشد تنور / که تو چونی چون بود او سرنگون

بن سنی فهم ایلدم قبل اللقا / سنده محکم رعشا دکدن شقا
علت چشم اولسه حمرتله عیان / چون خلاف غیر در اولمز نهان
سن بنی چون برّه کوردک بی شبان / اویله صاندک یوق بنمچون پاسبان
عاشقان اول درد له نالیده در / کیم نظر بیجایگه مالیده در
ظن ایدرلر اول آهوی بی شبان / سبیه ایلرلر قیاس رایگان
ناوک غمزه اولور زخم جگر / کیم بنم حارس عبث ایتمه نظر
کم میم بن برّه و بزغاله دن / باکه حارس اولمیه دنباله دن
حافظم وار کیم انک ملک و عباد / علمنه ظاهر طوقونه باکه باد
گرم و سرد اولسه او باد اولدر علیم / غائب و غافل دکل حاشا کریم
نفس شهوانیده یوقدر تاب نور / کور دل کوردم سنی نزدیک و دور
هشت سال ایتمیم سؤال اهتمام / کیم سنی جهل ایله پر کوردم تمام
اولکه گلخنده اوله صورمق عبث / شاهد حالی انک خبث و حدث

## مثال دنیا چون گلخن و تقوی چون حمام

شهوت دنیا مثال گلخنست / که ازو حمام تقوی روشنست
لیک قسم متقی زین تون صفاست / زانکه در گرمابه است و در نقاست
اغنیا مانندهٔ سرگین کشان / بهر آتش کردن گرمابه بان
اندر ایشان حرص بنهاده خدا / تا بود گرمابه گرم و با نوا
ترک این تون گوی در گرمابه ران / ترک تون را عین آن گرمابه دان
هر که در تونست او چون خادمست / مر ورا که صابرست و حازمست
هر که در حمام شد سیمای او / هست پیدا بر رخ زیبای او
تونیانرا نیز سیما آشکار / از لباس و از دخان و از غبار
ور نه بینی روش بویش را بگیر / بو عصا آمد برای هر ضریر
گر نداری بو در آرش در سخن / از حدیث نو بدان راز کهن
پس بگوید تونئی صاحب ذهب / بیست سله چرک بردم تا بشب
حرص تو چون آتشست اندر جهان / باز کرده هر زبانه صد دهان
پیش عقل این زر چو سرگین ناخوشست / گرچه چون سرگین فروغ آتشست
آفتابی که دم از آتش زند / چرک تر را لایق آتش کند
آفتاب آن سنگ را هم کرد زر / تا بتون حرص افتد صد شرر
آنکه گوید مال گرد آورده ام / چیست یعنی چرک چندین برده ام

## دنیانک مثالی گلخن و تقوی حمام روشن کبی اولدیغن تمثیلدر

شهوت دنیا اولوب گلخن مثال / ویرمده حمام تقوایه کمال
متقی یه بهرهٔ گلخن صفا / چون اکا حمام تقوی اولدی جا
منعمان سرگین کشاندر فی المثل / تابش گرمابه ایچون ماحصل
انلری کاره حریص ایتمش خدا / تاکه حمام اوله گرم و دلگشا
عزم حمام ایله ترک گلخن ایت / گلخنی ترک ایله چشمک روشن ایت
کیمکه گلخنده اوله خادم اولور / انلره کیم صابر و حازم اولور
کیمکه حمامه گیره سیما اکا / شاهد کافی رخ زیبا اکا
گلخنی سیماسی هم اولدی عیان / شاهدی گرد لباس ایله دخان
رویی کوسترمزسه بوییدر گواه / کیم اولور کورک عصاسی بوی راه
بویه رخصت اولمزایسه صحبت ایت / سوزلرندن انتقال سیرت ایت
سویلر البت گلخنی چکدم امک / بیست حمله چرک ایچون اخشامه دک
حرصک آتشدر جهان ایچره مدام / هر زبانه یوز دهان آچمش تمام
عقله باقسک زر اولور سرگین مثال / آتشه سرگین اولور چون پر و بال
اول گونش کیم اولمده تابش نما / چرک رطبی آتشه ایلر سزا
آفتاب احجاری هم التون ایدر / گلخن حرصه دوشه تا یوز شرر
اولکه ایلر افتخار جمع مال / بار چرک اعدادین ایلر وصف حال

این سخن گرچه که رسوایی فزاست | در میان قونیان زین فخرهاست
که تو شش سله کشیدی تا بشب | من کشیدم پست سله بی کرب
انکه در تون زاد و پاکی را ندید | بوی مشک آرد برو رنجی بدید

## قصهٔ آن دباغ که در بازار عطاران از بوی عطر و مشک بیهوش و رنجور شده

آن یکی افتاد بیهوش و خمید | چونکه در بازار عطاران رسید
بوی عطرش زد ز عطاران راد | تا بگردیدش سر و بر جا فتاد
همچو مردار اوفتاد او بیخبر | نیم روز اندر میان رهگذر
جمع آمد خلق بروی آن زمان | جملگان لاحول گو درمان کنان
آن یکی کف بر دل او می براند | وز گلاب آن دیگری بروی فشاند
او نمی دانست کاندر مرتعه | از گلاب آمد ورا آن واقعه
آن یکی دستش همی مالید سر | وان دگر کهگل همی آورد تر
آن بخور عود و شکر زد بهم | وان دگر از پوششش میکرد کم
وان دگر نبضش که تا چون می جهد | وان دگر بو از دهانش می ستد
تا که می خورد ست یا بنگ و حشیش | خلق درماندند اندر بیهشیش
پس خبر بردند خویشان را شتاب | که فلان افتاده است آنجا خراب
کس نمی داند که چون مصروع گشت | یا چه شد کز بام افتاد ست طشت
یک برادر داشت او دباغ زفت | گربز و دانا بیامد زود تفت
اندکی سرگین سگ در آستین | خلق را بشکافت آمد با حنین
گفت من رنجش همی دانم ز چیست | چون سبب دانی دوا کردن جلیست
چون سبب معلوم نبود مشکلست | داروی رنج و در آن صد محملست
چون بدانستی سبب را سهل شد | دانش اسباب دفع جهل شد
گفت با خود هستش اندر مغز و رگ | توی بر تو بوی آن سرگین سگ
تا میان اندر حدث او تا بشب | غرق دباغیست او روزی طلب
پس چنین گفتست جالینوس مه | انچه عادت داشت بیمار آنش ده
کز خلاف عادتست آن رنج او | پس دوای رنجش از معتاد جو
چون جعل گشتست از سرگین کشی | از گلاب آید جعل را بیهشی
هم از آن سرگین سگ داروی اوست | که بدان او را همی معتاد و خوست
الخبیثات الخبیثین را بخوان | روی و پشت این سخن را باز دان

بو سوز اولدیغی دون و رسوایی شعار | گلخنیلر ایچون اولدی افتخار
کیم سن التی سله چکدک شامه دک | بن یکرمی سله چرک اخشامه دک
اولکه گلخنده اوله ناپاک حال | بوی مشک اولدی اکا رنج و ملال

## عطارلر بازارنده عطر رایحه سندن رنجور و بیهوش اولان دباغک قصه سیدر

برکشی بیهوش اولوب دوشدی همان | اولدیغی چون بازار عطاره روان
یقدی بوی عطر عطاران انی | باشی دوندی بی مجال اولدی تنی
لاشه وش افتاده اولدی بیخبر | موقفی اولدی میان رهگذر
اوستنه جمع اولدیلر خلق اول زمان | جمله سی لاحول گو درمان کنان
کیمی کفیله ایدر تفتیش تاب | کیمی ایلر روینه رش گلاب
انی بیلمز کیم اکا تغییر حال | اول گلاب اتمشدی ایلدی بی قیل وقال
بعضلر مالش نمای دست و سر | کهگل تر له دواده بعضیلر
اول بری ایتمکده تبخیر ایله جد | اول بری تخفیف اثوابه مجد
اول بری نبضن تجسسده عیان | اول بری مستقصی بوی دهان
باده می نوش ایتدیکی یا بنگ و حشیش | خلقی تشویش ایتدی عاجز همچو نیش
اقربایه کتدی پیغام شتاب | کیم فلان افتاده در حالی خراب
کیمسه بیلمز اوله صرع و ابتلا | شهرهٔ شهر اولمده اول مبتلا
برقرنداشی اوده دباغ هم | کاره واقف ایتدی تعجیل قدم
فضلهٔ سگ آستیننده نهان | خلقی کچدی اوستنه کلدی همان
دیدی معلومم ندندر علتی | چون سبب ظاهر در آسان خدمتی
گر سبب مجهول ایسه مشکل اولور | چاره سی رنجک خراش دل اولور
چون سبب معلوم اولدی سهلدر | دانش اسباب دفع جهلدر
دیدی نفسنده انکچون مغز و رگ | تو بتو بوی آور سرگین سگ
چون انک کاری حدثدر تا بشب | قسمتن ایلر دباغتله طلب
بویله مرویدر که جالینوسدن | خسته یه عادتله تدبیر ایله سن
چون خلاف عادهدندر علتی | چاره معتاد ایله در بیل حکمتی
اولدی سرگین ایله مانند جعل | اکه وارد در گلاب ایله خلل
پس اکا سرگین سگدر علاج | کیم انکله ایلمشدر امتزاج
الخبیثات للخبیثین اولدی بیل | بو کلامی پیش و پس اندیشه قیل

ناصحان او را بعنبر یا کلاب    می دوا سازند بهر فتح باب
مرخبیثان را نسازد طیبات    درخور ولایق نباشد ای ثقات
چون زعطر وحی کژ گشتند وکم    بد فغان شان که تطهیر نابکم
رنج وبیماریست مارا این مقال    نیست نیکو وعظتان مارا بفال
گر بیاغازید نصحی آشکار    ما کنیم آندم شما را سنکسار
ما بلغو ولهو فربه گشته ایم    در نصیحت خویش را نسرشته ایم
هست قوت ما دروغ ولاف ولاغ    شورش معده ست ما را زین بلاغ
رنج را صد تو وافزون می کنید    عقل را دارو بافیون می کنید

معالجه کردن برادر دباغ را بخفیه ببوی سرکین

خلق را می راند از وی آن جوان    تا علاجش را نبیند آنکسان
سر بگوشش برد همچون رازگو    پس نهاد آن چیز بر بینی او
کو بکف سرکین سگ ساییده بود    داروی مغز پلیدان دیده بود
چونکه بوی آن حدث را او کشید    مغز زشتش بوی ناخوش را سزید
ساعتی شد مرد جنبیدن گرفت    خلق گفتند این فسونی بد شگفت
کین بخواند افسون بگوش او دمید    مرده بود افسون بفریادش رسید
جنبش اهل فساد آن سو بود    که زنا و غمزه و ابرو بود
هر کرا مشک نصیحت سود نیست    لاجرم با بوی بد خو کردنیست
مشرکانرا زان نجس خواندست حق    کاندرون پشک زادند از سبق
کرم کو زادست در سرکین بد    می نگرداند بعنبر خوی خود
چون نزد بر وی نثار رش نور    او همه جسمست بیدل چون قشور
ور ز رش نور حق قسمیش داد    همچو رسم مصر سرکین مرغ زاد
لیک نی مرغ خسیس خانگی    بلکه مرغ دانش و فرزانگی
تو بدان مانی کزان نوری تهی    زانکه بینی بر پلیدی می نهی
از فراقت زرد شد رخسار و رو    برگ زردی میوهٔ ناپخته تو
دیگ ز آتش شد سیاه و دودفام    گوشت از سختی چنین ماندست خام
هشت سالت جوش دادم از فراق    کم نشد یک ذره خامیت و نفاق
غورهٔ تو سنگ بسته کز سقام    غورها اکنون مویزند و تو خام
پخته نیستی هم تو خامی تا ابد    گر بود جوشش ترا بیحد و عد

عذر خواستن آن عاشق از گناه خویش بتلبیس و روپوش

ناصحان ایلر گلاب وعنبری    اگه تدبیر دوای بهتری
پس خبیثانه نه لایق طیبات    ناسزا درمارهٔ تکلیف نبات
وحی عطرندن اولوب بیهوش وکم    دیدیلر انا تطهیر نابکم
رنج وعاتدر بزه بو خوش مقال    وعظکز اولمز بزه فرخنده فال
تا اوله سزدن نصایحله خطاب    ایلرز رجم ایله اجرای عذاب
لغو ایله لهو اولدی بزده کارگر    اصلمزده یوق نصیحتدن اثر
قوت دل بزده دروغ ولاف ولاغ    بزده شور معده در حکم بلاغ
رنجمز اضعاف وافزون ایترز    عقل ایچون داروی افیون ایترز

دباغ مذکوره برادری دباغ نهانی بوی سرکین ایله علاج ایتدیکیدر

خلقی اندن بر طرف ایتدی جوان    گورمیه تا کیم علاجن مردمان
گوشنه طوتدی سرن چون رازگو    انفنه واصل اوله تا کیم او بو
فضلهٔ سگ ایله کف سای اولدی اول    چارهٔ مغز پلیده بولدی یول
بوی سرکین اولدی چون واصل اکا    اوله مغزه بوی ناخوش در سزا
ایتدی اول ساعت همان تحریک لب    خلقه گلدی بو فسون بو العجب
دیدیلر حقا که تأثیر نفس    اولدی افسون مرده یه فریادرس
اوجهتدن جنبش اهل فساد    غمزه وابرویه ایلر استناد
کیمده کیم مشک نصیحت بی اثر    لاجرم بوی بد اولدی کارگر
حق انکچون دیدی نجس در مشرکین    اولدیلر سرکین نشین کفر وکین
کرم سرکین اندهایمش امتزاج    ایلمز عنبرله تبدیل مزاج
کیم دگلدر فیضیاب رش نور    جسم بی مغز اولدی مانند قشور
رش نور حقدن اولسه قسمتی    مرغ سرکین زاد مصر شهرتی
لیک صانمه مرغ دون خانه در    بلکه مرغ دانش وفرزانه در
سن اکا بکزر تهی سن نوردن    اولمده بینی نماید بویه سن
فرقتکدن چهرهٔ برگ اولدی زرد    میوهٔ ناپخته سن بی سوز درد
دیگ آتشدن سیاه ودودفام    لحم ایسه غلظتله نامطبوع وخام
هشت سال اولمقده بو جوش فراق    گتمدی بر ذره خامی ونفاق
غوره سن چون سنگ محجوب سقام    غوره لرده انتهاسن ایسه خام
خامسن سن پخته اولمزسن ابد    جوشکه اولمزسه ده حد وعدد

عاشق سابق گناهندن پوشیده رو تلبیس ایله اعتذار ایدوب

## وفهم کردن معشوق آنرا نیز

گفت عاشق امتحان کردم مگیر / تا ببینم تو حریفی یا ستیر
من همی دانستمت بی امتحان / لیک کی باشد خبر همچون عیان
آفتابی نام تو مشهور و فاش / چه زیانست ار بکردم ابتلاش
تو منی من خویشتن را امتحان / میکنم هر روز در سود و زیان
انبیارا امتحان کرده عدات / تا شده ظاهر ازیشان معجزات
امتحان چشم خود کردم بنور / ای که چشم بد ز چشمان تو دور
این جهان همچون خرابست و تو گنج / گر تفحص کردم از گنجت مرنج
زانچنین بی خردگی کردم گزاف / تا زنم با دشمنان هربار لاف
تا زبانم چون ترا نامی نهد / چشم ازین دیده گواهیها دهد
گر شدم در راه حرمت راهزن / آمدم ای مه بشمشیر و کفن
جز بدست خود مبرّم پا و سر / که ازین دستم نه از دست دگر
از جدایی باز می‌رانی سخن / هرچه خواهی کن ولیکن آن مکن
در سخن آباد این دم راه شد / گفت امکان نیست چون بیگاه شد
پوستها گفتیم و مغز آمد دفین / گر بمانیم این نماند همچنین

## معشوقک انی دخی فهم ایتدیکیدر

دیدی عاشق امتحان ایتدم سنی / عفت و خفت بوله تا روشنی
بن سنی بیلمش ایدم بی امتحان / بر دگل اما خبر ایله عیان
سن گونش نامک چو مشهور جهان / ابتلادن یوق سکا قطعا زیان
سنکه بن سن بن بنی هرگون عیان / ایلرم سود و زیانده امتحان
انبیایی امتحانده کائنات / تا اوله انلرده ظاهر معجزات
چشمم ایتدم امتحان تاب نور / چشم بددن گوزلرک حق ایده دور
بو جهان ویرانه در سن ایسه گنج / پس سکا گنجینه جویاندن نه رنج
اول جهتدن ایلدم قصد گزاف / تا ایدم دشمنلره همواره لاف
چون لسانمدن ایده نامک گذر / شاهد منظور اوله بو چشم تر
گر بو یولده اولدم ایسه راهزن / ساکه گلدم اشته شمشیر و کفن
غیر الیله ایتمه قطع پا و سر / دستک ایتمه محرم دست دگر
آیرلق گفتارنه طوتدک بنی / هرنه استرایسک ایت ایتمه آنی
رخصت بسط سخن اولدی بو دم / تنگی وقت ایتدی امکانی عدم
سویلدم قشری ولی لب نهان / بویله قالمز گر قالورسق برزمان

## رد کردن معشوق عذر عاشق را و تلبیس اورا در روی او مالیدن

در جوابش برگشاد آن یار لب / کز سوی ما روز سوی تست شب
حیلهای تیره اندر داوری / پیش بینایان چرا می‌آوری
هرچه در دل داری از مکر و رموز / پیش ما رسوا و پیدا همچو روز
گر بپوشیمش ز بنده پروری / تو چرا بی رویی از حد می‌بری
از پدر آموز کادم در گناه / خوش فرود آمد بسوی پایگاه
چون بدید آن عالم الاسرار را / بر دو پا استاد استغفار را
بر سر خاکستر انده نشست / از بهانه شاخ تا شاخی نجست
ربّنا انا ظلمنا گفت و بس / چونکه جانداران بدید از پیش و پس
دید جانداران پنهان همچو جان / دور باش هر یکی تا آسمان
که هلا پیش سلیمان مور باش / تا نبشکافد ترا این دور باش
جز مقام راستی یکدم مه ایست / هیچ لا لامرد را چون چشم نیست
کور اگر از پند پالوده شود / هر دمی او باز آلوده شود
آدما تو نیستی کور از نظر / لیک اذا جاء القضا عمی البصر

## معشوق عاشقک عذرین رد ایلیوب تلبیساتنی یوزنه سویلدیکیدر

پس جوابنده دیدی اول غنچه لب / بزده روز روشن اولدی سنده شب
حکم ایچنده غل و غش مکر و حیل / پیش بینایانده اولدی نامحل
هرنه وار قلبکده اول مکر و رموز / ظاهر و روشن بزه مانند روز
بزده مستور مروتدر ایسک / یا نیچون حددن فزوندر نالشک
جدک آدم گور که ایتدی برخطا / اولدی عجز ایله طلبکار عطا
گوردی حالن عالم الاسرارده / ثابت اولدی حد استغفارده
ایتدی عجز و اعترافی جایگاه / اولمدی سمت بهانه اکا راه
ربّنا انا ظلمنا دیدی پس / گوردی جاندارانی چونکم پیش و پس
گوردی جانداران اولوب مخفی چو جان / الده چوگان هر بری تا آسمان
دیرلر اول پیش سلیمانده چو مور / زخم چوگان ایتمیه تا کیم ظهور
استقامت موقعنده قیل قیام / گوز کبی یوق آدمه لا لا تمام
کور اگر پند ایله پالوده اولور / هر نفس اول ینه آلوده اولور
سنده ای آدم اگرچه وار نظر / لیک اذا جاء القضا عمی البصر

عمرها

عمرها باید بنا در گاه گاه
تا که پینا از قضا افتد بچاه
کور را خود این قضا همراه اوست
که مرور را او فتادن طبع وخوست
در حدث افتد نداند بوی چیست
از منست این بوی یا زالودکیست
ور کسی بروی کند مشکی نثار
هم زخود داند نه از احسان یار
پس دو چشم روشن ای صاحب نظر
مر ترا صد مادرست وصد پدر
خاصه چشم دلکه آن هفتاد توست
وین دو چشم حس خوشه چین اوست
ای دریغا رهزنان بنشسته اند
صد گره زیر زبانم بسته اند
پای بسته چون رود خوش راهوار
بس گران بندیست این معذور دار
این سخن اشکسته می آید دلا
کین سخن درّست وغیرت آسیا
در اگرچه خرد واشکسته شود
توتیای دیدهٔ خسته شود
ای در از اشکست خود برسر مزن
کز شکستن روشنی خواهد شدن
همچنین اشکسته بسته گفتنیست
حق کند آخر درستش کو غنیست
گندم ار بشکست و از هم در شکست
بر دکان آمد که نک نان درست
تو هم ای عاشق چو جرمت گشت فاش
آب وروغن ترک کن اشکسته باش
آنکه فرزندان خاص آدمند
نفخهٔ انا ظلمنا می دمند
حاجت خود عرضه کن حجت مگو
همچو ابلیس لعین سخت رو
سخت رویی گر ورا شد عیب پوش
در ستیز و سخت رویی رو بکوش
معجزه جست از نبی بوجهل سگ
دید و نفزودش از آن الا که شک
بوجهل را بود اعجاز رسول
چون عدو دین بد شد ناقبول
لیک آن صدیق حق معجز نخواست
گفت این رو خود نگوید جز که راست
کی رسد همچون تویی را کز منی
امتحان همچو من یاری کنی

امرنا در درجهانده بو خبر
کیم دوشه چاهه قضادن ذی بصر
بو قضا اعمی ایچون همراه اولور
خوییدر دوشمک اکا هرگاه اولور
بوی پیلمز برحدث بولسه وقوع
کندی یا آلوده لکدمی شیوع
مشکسای اولسه اکا بر کمسه کر
ذاتن اکلر ایلمز فکر دکر
پس دو چشم روشن ای صاحب نظر
ساکه قات قات اولدیلر مادر پدر
خاصه چشم دلکه اولدی کاربین
ایکی چشم حس راندن خوشه چین
ای دریغا یولده وار در رهزنان
اولدی یوز پرده بکا عقد اللسان
نیچه پابسته کیدر راه سبیل
معذرت خواهم که بند مدر ثقیل
بو سخن مکسور کلمکده دلا
کیم بو سوز درّ اولدی غیرت آسیا
در اگرچه خرده واشکسته در
توتیای دیدگان خسته در
ای گهر کسر ایله اولمه غم نما
بو تکسردن اولورسن روشنا
بویله در اشکسته بسته بو کلام
حق غنیدر ایلر احسان نظام
گرچه کیم حنطه اولور مکسور و سست
لیک اولور زیب دکان نان درست
جرمک ای عاشق سنک چون اولدی فاش
اعتراف ایت اولمه مغلوب تلاش
اولکه خاص اولاد آدمدر همان
دیدیلر انا ظلمنا بی گمان
حاجتک عرض ایله ایتمه احتجاج
همچو ابلیس لعین بد مزاج
سخت رولکده نهان اولسونمی عیب
سخت رو بد عاقبتدر ایتمه ریب
معجزه ایتدی طلب بوجهل سگ
کوردی اما اولدی حبس ریب وشک
اولدی بوجهله اول اعجاز رسول
دشمن دین اولمغیله ناقبول
لیک صدیق ایتمدی معجز طلب
دیدی بو وجه اولدی صدق منتخب
ساکه لایقمی ایدوب بندن گمان
ایده سن یاری یوزندن امتحان

## گفتن آن جهود علی را کرم الله وجهه که اگر اعتماد داری بر حافظی حق از سر این کوشک خود را در انداز وجواب گفتن امیر المؤمنین اورا

## حضرت علی کرم الله وجهه یه بر یهودی اگر حفظ حقه اعتمادک وار ایسه کندیکی بو قصرک اعلاسندن انداخته ایله دیدکده امیر المؤمنین جناب علی رضی الله عنهک اکا ویردیکی جوابدر

مرتضی را گفت روزی یک عنود
کو ز تعظیم خدا آگه نبود
بر سر بامی وقصری بس بلند
حفظ حق را واقفی ای هوشمند
گفت آری او حفیظ است وغنی
هستی ما را ز طفلی و منی
گفت خود را اندر افکن هین ز بام
اعتمادی کن بحفظ حق تمام
تا یقین گردد مرا ایقان تو
واعتقاد خوب با برهان تو

مرتضی یه دیدی بر کون بر عنید
اولدی تعظیم خدادن چون بعید
بام قصر اوستنده کیم بالا ایدی
وارمی حفظ حقه تحقیقک دیدی
دیدی اول حقدر حفیظ وهم غنی
حفظیدر سر جمله خلقک مأمنی
دیدی پرتاب ایت فراز بامدن
حفظ حقه اعتمادک اوزره سن
تا اولوب بنده یقین ایقانکه
اعتماد خوب اوله برهانکه

پس امیرش گفت خامش کن برو — تا نگردد جانت زین جرأت گرو
کی رسد مر بنده را که با خدا — آزمایش پیش آرد ز ابتلا
بنده را کی زهره باشد کز فضول — امتحان حق کند ای گیج و گول
آن خدا را میرسد کو امتحان — پیش آرد هر دمی با بندگان
تا بما ما را نماید آشکار — که چه داریم از عقیده در سرار
هیچ آدم گفت حق را که ترا — امتحان کردم درین جرم و خطا
تا ببینم غایت حلم ترا — آه کرا باشد مجال این کرا
عقل تو از بس که آمد خیره سر — هست عذرت از گناه تو بتر
آنکه او افراشت سقف آسمان — تو چه دانی کردن او را امتحان
ای ندانسته تو شر و خیر را — امتحان خود را کن آنگه غیر را
امتحان خود چو کردی ای فلان — فارغ آیی ز امتحان دیگران
چون بدانستی که شکردانهٔ — پس بدانی کاهل شکرخانهٔ
پس بدان بی امتحانی که اله — شکری نفرستدت ناجایگاه
این بدان بی امتحان از علم شاه — چون سری نفرستدت در پایگاه
هیچ عاقل افکند درّ ثمین — در میان مستراحی پر چمین
زانکه گندم را حکیم منتبه — هیچ نفرستد سوی انبار که
شیخ را که پیشوا و رهبرست — گر مریدی امتحان کرد او خرست
امتحانش گر کنی در راه دین — هم تو گردی ممتحن ای بی یقین
جرأت و جهلت شود عریان و فاش — او برهنه کی شود زان افتتاش
گر بیاید ذره سنجد کوه را — بر درد ز انکه ترازوش ای فتی
کز قیاس خود ترازو می تند — مرد حق را در ترازو می کند
چون نگنجد او بمیزان خرد — پس ترازوی خرد را بر درد
امتحان همچون تصرف دان درو — تو تصرف بر چنان شاهی مجو
چه تصرف کرد خواهد نقشها — بر چنان نقاش بهر ابتلا
امتحانی گر بدانست و بدید — نی که هم نقاش آن بر وی کشید
چه قدر باشد خود این صورت کیست — پیش صورتها که در علم ویست
وسوسهٔ این امتحان چون آمدت — بخت بد دان کامد و گردن زدت
چون چنین وسواس دیدی زود زود — با خدا گرد و در آ اندر سجود
سجده گه را تر کن از اشک روان — کای خدایا وا رهانم از گمان
آن زمان کت امتحان مطلوب شد — مسجد دین تو پر خرّوب شد

اکه خاموش اول دیدی شیر خدا — جانکی متهور ایدر بو بد ادا
بنده یه لایقمی کیم مولاسنه — ایده جرأت امتحان اجراسنه
وار میدر اول زهره عبد پر قصور — امتحان حق ایده ای بی شعور
اول خدا انکدر ایدرسه امتحان — حکمته تا اوله واقف بندگان
تا بزی ایلر بزه حکمی عیان — وار عقاید گرچه کیم بزده نهان
هیچ آدم دیرمی حقه ای خدا — بندن اولدی امتحان ایچون خطا
غایت حلمک اوله تا کیم عیان — کیمده وار در بو مجال امتحان
خیره سر سن عقل و رشدک بی اثر — اولمده عذرک گناهکدن بتر
اولکه ایتدی رفع سقف آسمان — سنده ممکنمی انکچون امتحان
بیلمدک بیچاره شر و خیری بیل — امتحان ایت کندکندنی غیری بیل
امتحان ایلر ایسک نفسک عیان — امتحان غیر اولور سندن نهان
چون سنی بیلدک که شکردانه سن — ظاهر اولدی اهل شکرخانه سن
پس آنی بی امتحان بیل کیم اله — شکری ایتمز خلاف جایگاه
بیل آنی بی امتحان رب غنی — چونکه سر سن زیر پای ایتمز سنی
در یکتایی ایدرمی عاقلان — مستراح سفله ایچره درمیان
گندم پاکی حکیم کاربین — ایتمز الا حفظ انبار گزین
شیخ کیم اولدی دلیل و راهبر — امتحان ایتمز آنی الا که خر
راه دینده امتحان ایتسک انی — امتحان ایتمش اولورسن سن سنی
جرأت و جهلک اولور مشهور و فاش — امتحانکدن اکا گلمز تلاش
ذره وزن کوهی ایلرسه مراد — کوهدن میزانی ایلر وقف باد
کیم ترازوی قیاسیله تمام — ایده وزن مرد حقه اهتمام
صغمز اول میزان عقله بیگمان — اول ترازوسن شکست ایلر همان
امتحان انده تصرفدر حذر — دخل حکم شاه ایدرمی بنده لر
نقش ایچون وارمی تصرفدن نشان — ایلیه نقاشنی تا امتحان
اولسه وضع امتحان انده اگر — نقشیدر نقاشک اول ایله نظر
صورتک نقاشی اوکنده قدری پست — اولدی صورتلر اکا چون زیر دست
خاطره گلسه بو فکر امتحان — سنده وار در بیل شقاوتدن نشان
قلبه بو وسواس گلسه قیل شتاب — تائب اول قیل سجدهٔ حقی مآب
سجده گاهه گوز یاشن ایله روان — حقه یلوار ایده گور دفع گمان
سا که تا کیم امتحان مطلوب اولور — مسجد دین منبت خرنوب اولور

## قصهٔ مسجد اقصی وخروب وعزم کردن داود پیش از سلیمان علیهما السلام بر بنای آن مسجد

چون در آمد عزم داودی بتنگ … که بسازد مسجد اقصی بسنگ
وحی کردش حق که ترک این بخوان … که ز دستت بر نیاید این مکان
نیست در تقدیر ما آنکه تو این … مسجد اقصی بر آری ای گزین
گفت جرمم چیست ای دانای راز … که مرا گویی که مسجد را مساز
گفت بی جرمی تو خونها کردهٔ … خون مظلومان بگردن بردهٔ
که ز آواز تو خلقی بی شمار … جان بدادند و شدند آنرا شکار
خون بسی رفتست بر آواز تو … بر صدای خوب جان پرداز تو
گفت مغلوب تو بودم مست تو … دست من بربسته بود از دست تو
نی که هر مغلوب شه مرحوم بود … نی که المغلوب کالمعدوم بود
گفت این مغلوب معدومیست کو … جز بنسبت نیست معدوم ایقنوا
اینچنین معدوم کو از خویش رفت … بهترین هستها افتاد و زفت
او بنسبت با صفات حق فناست … در حقیقت در فنا او را بقاست
جملهٔ ارواح در تدبیر اوست … جملهٔ اشباح هم در تیر اوست
آنکه او مغلوب اندر لطف ماست … نیست مضطر بلکه مختار ولاست
منتهای اختیار آنست خود … کاختیارش گردد اینجا مفتقد
اختیاری را نبودی چاشنی … گر نگشتی آخر او محو از منی
در جهان گر لقمه و گر شربتست … لذت او فرع محو لذتست
گرچه از لذات بی تأثیر شد … لذتی بود او و لذت گیر شد

شرح انما المؤمنون اخوة والعلماء كنفس واحدة خاصة اتحاد داود وسلیمان وسائر انبیا علیهم السلام که اگر یکی را از ایشان منکر شوی ایمان بهیچ نبی درست نباشد واین علامت اتحادست که یک خانه از ان هزاران خانه ویران کنی آن همه ویران شود ویک دیوار قائم نماند که لا نفرق بین احد من رسله والعاقل یکفیه الاشارة این خود از اشارت گذشت

از خدا داود را آمد خطاب … ای گزین پیغمبر والاجناب
تو مشو زین هیچ دلبند خیال … تا نباشد در دلت حزن وملال

## مسجد اقصی وخرنوب قصه‌سی وحضرت داود حضرت سلیمان علیه السلامدن مقدم مسجد بناسی خصوصنه عزم ایتدیکیدر

عزم داودی چون اولدی تنک … مسجد اقصی یه ایتدکده درنک
ترک ایچون کلدی اکا وحی خدا … کیم سنک دستکدن اولمز بو بنا
یوق بزم تقدیرمزده بو شعار … مسجد اقصی بوله سندن عمار
دیدی پس جرمم ندر یا ربنا … باکه دیرسن مسجدی ایتمه بنا
دیدی جرمک بو که ایتدک بونجه قان … گردنکده خون مظلومان عیان
یعنی آوازکله خلق بی شمار … ویردیلر جان اولدیلر جمله شکار
اولدی چوق خون ریخته آوازکه … اول صدای خوب جان پردازکه
دیدی سندن مست ایدم مغلوب ایدم … اختیارالده دکل مسلوب ایدم
لاجرم مغلوب شه مرحومدر … قدرة المغلوب کالمعدومدر
دیدی بو مغلوب معدومی دکل … نسبت ایله اولدی معدوم اویله بیل
اویله معدوم اوله کندندن عدم … احسن موجود در فرخنده دم
کیم صفات حقه نسبتله فنا … پس حقیقتده فناسیدر بقا
جملهٔ ارواح تدبیرنده در … هر بسر اشباح تأثیرنده در
اولکه مغلوب اولدی لطفه اولدی اکا … صانمه مضطر بلکه مختار ولا
کندیدر اول منتهای اختیار … اختیارن ایلیه بیکار وبار
اولمزایدی اختیاره آب وتاب … اولمسه محو وفنادن بهره یاب
بو جهانک طعمه‌سی گر شربتی … فرع محو لذت اولدی لذتی
گرچه لذتلردن اولدی بی اثر … لذت ایکن آلدی لذتدن خبر

انما المؤمنون اخوة والعلماء كنفس واحدة شرحیدر که خاصة اتحاد داود وسلیمان وعامة سائر انبیا علی نبینا وعلیهم السلام مقرر اولوب اگر انلردن بری انکار اولنه هیچ برنبی یه ایمان صحیح اولمز بو علامت اتحاددر که بیک خانه دن برخانه تخریب اولندقده جمله‌سی ویران اولوب بردیوار درست وقائم اولمزکه لا نفرق بین احد من رسله والعاقل یکفیه الاشارة بو خود اشارتی متجاوزدر

کلدی داوده خدادن پس خطاب … ای گزین پیغمبر والاجناب
بو خبردن اولمه دلبند خیال … بولمسون یول قلبکه حزن وملال

گرچه بر ناید بجهد و زور تو  لیک مسجد را بر آرد پور تو
کردهٔ او کردهٔ تست ای حکیم  مؤمنانرا اتصالی دان قدیم
مؤمنان معدود لیک ایمان یکی  جسمشان معدود لیکن جان یکی
غیر فهم و جانکه در گاو و خراست  آدمی را عقل و جانی دیگراست
باز غیر جان و عقل آدمی  هست جانی در ولی آن دمی
جان حیوانی ندارد اتحاد  تو مجو این اتحاد از روح باد
گر خورد این نان نگردد سیر آن  ور کشد بار این نگردد او گران
بلکه این شادی کند از مرگ او  از حسد میرد چو بیند برگ او
جان گرگان و سگان هر یک جداست  متحد جانهای شیران خداست
جمع گفتم جانهاشان من باسم  کان یکی جان صد بود نسبت بجسم
همچو آن یک نور خورشید سما  صد بود نسبت بصحن خانها
لیک یک باشد همه انوارشان  چونکه برگیری تو دیوار از میان
چون نماند خانها را قاعده  مؤمنان مانند نفس واحده
فرق و اشکالات آید زین مقال  زانکه نبود مثل باشد این مثال
فرقها بیحد بود از شخص شیر  تا بشخص آدمی زاد دلیر
لیک در وقت مثال ای خوش نظر  اتحاد از روی جانبازی نگر
کان دلیر آخر مثال شیر بود  نیست مثل شیر از جمله حدود
متحد نقشی ندارد این سرا  تا که مثلی وانمایم من ترا
هم مثال ناقصی دست آورم  تا ز حیرانی خرد را وا خرم
شب بهر خانه چراغی می نهند  تا بنور آن ز ظلمت می رهند
آن چراغ این تن بود نورش چو جان  هست محتاج فتیل و این و آن
آن چراغ شش فتیله این حواس  جملگی بر خواب و خور دارد اساس
بیخور و بی خواب نزید نیم دم  با خور و با خواب نزید نیز هم
بی فتیل و روغنش نبود بقا  با فتیل و روغن او هم بیوفا
زانکه نور علتی اش مرگ جوست  چون زید که روز روشن مرگ اوست
جمله حسهای بشر هم بی بقاست  زانکه پیش نور روز حشر لاست
نور حس و جان بابایان ما  نیست کلی فانی و لا چون گیا
لیک مانند ستاره و ماهتاب  جمله محواند از شعاع آفتاب
آنچنانکه سوز و درد زخم کیک  محو گردد چون در آید مار لیک
آنچنانکه عور اندر آب جست  تا در آب از زخم زنبوران برست

گرچه کیم یوق جهد ایله رخصت سکا  لیکن ایلر مسجدی اوغلک بنا
ایتدیکی گویا سنکدر نا حصل  اتحاد مؤمنینی پس ازل
مؤمنان معدود و ایمان اولدی بر  تن تعدده ولی جان اولدی بر
بشقه در پس فهم و جان گاو و خر  عقل و جان آدمی کار دگر
عقل و جان آدمیدن غیری هم  دار ولیده بشقه جان محترم
روح حیوانیده یوق بو اتحاد  بولمدی بو اتحادی روح باد
سیر اولمز گر غداسی اوسه تان  بار تحمیل ایتسلر گلمز گران
بلکه موتندن انک بو شاد اولور  گورسه برگن رشکدن برباد اولور
جان گرگان و سگان اولدی جدا  متحد ارواح شیران خدا
ایلدم ارواحی مجموع اسم ایله  یوز اولور بر جان باقلسه جسم ایله
فی المثل بر نور ایکن شمع جهان  خانه لر صحننده بیحد در عیان
لیکن اول انوار بردر قیل نظر  اورته دن دیواری رفع ایتسک اگر
چونکه قالمز خانه لرده قاعده  مؤمنان در شکل نفس واحده
مورث اشکال اولورسه بو مقال  صانمه کیم بو مثل اوله اولدی مثال
فرقی وار در بشقه در گور شخص شیر  بشقه شخص آدمی زاد دلیر
قیل نظر اما که ایتدکده مثال  اتحاد اولدی شجاعتده مآل
گرچه کیم دیرلر شجیعه همچو شیر  لیک اعضاده دگل شیره نظیر
متحد یوق بونده نقش روشنا  تا که مثلن سویلیم روشن سکا
بر مثال ناقصه بولدم وصول  تار مایاب اوله حیرتدن عقول
گیجه هر بر خانه ده سوزان چراغ  تا اوله نور ایله ظلمتدن فراغ
تن چراغدر نوری انک اولدی جان  لازم اول شمعه فتیل و این و آن
اول چراغه شش فتیل اولدی حواس  جمله یه خواب و خور شدندر اساس
بر نفس بی خواب و خور بولمز ثبات  هم ینه خواب و خور ایله یوق حیات
بی فتیل او روغن انده یوق بقا  هم فتیل و روغنی ایتمز وفا
علتی چون نوری اولدی مستعار  روز روشنده اولور بی اشتهار
بی بقادر جمله احساس بشر  روز محشر پرتونده بی اثر
نور حس و روحمز بی اشتباه  فانیٔ کلی دگلدر چون گیاه
لیک مانند نجوم و ماهتاب  جمله محجوب شعاع آفتاب
اوله در کیم رنج برغوث عنید  محو اولور مار اولدیغی دمده بدید
شویله کیم عریان ایدر پرتاب آب  زخم زنبوره اوله تا کیم حجاب

میکند زنبور بربالا طواف / چون برآرد سر ندارندش معاف
آب ذکر حق و زنبور این زمان / هست یاد این فلان و آن فلان
دم بخور در آب ذکر و صبر کن / تا رهی از فکر و وسواس کهن
بعد ازان تو طبع آن آب صفا / خود بگیری جملگی سر تا بپا
انچنانکه از آب آن زنبور شر / می گریزد از تو هم گیرد حذر
بعد ازان خواهی تو دور از آب باش / که بسر هم طبع آبی خواجه تاش
پس کسانی کز جهان بگذشته اند / لا نیند و در صفات آغشته اند
در صفات حق صفات جملشان / همچو اختر پیش آن خور بی نشان
گر ز قرآن نقل خواهی ای حرون / خوان جمیع هم لدینا محضرون
محضرون معدوم نبود نیک بین / تا بقای روحها دانی یقین
روح محجوب از بقا هم در عذاب / روح واصل در بقا پاک از حجاب
زین چراغ حس حیوان المراد / گفتمت هان تا نجوئی اتحاد
روح خود را متصل کن ای فلان / زود با ارواح قدس سالکان
صد چراغت ار مرند ار بستنند / پس جدا اند و یگانه نیستند
زان همه جنگند این اصحاب ما / جنگ کس نشنید اندر انبیا
زانکه نور انبیا خورشید بود / نور حس ما چراغ و شمع و دود
یک بمیرد یک بماند تا بروز / یک بود پژمرده دیگر با فروز
جان حیوانی بود حی از غذی / هم بمیرد او و بهر نیک و بدی
گر بمیرد این چراغ وطی شود / خانهٔ همسایه مظلم کی شود
نور آن خانه چو بی این هم بپاست / پس چراغ حس هر خانه جداست
این مثال جان حیوانی بود / نی مثال جان ربانی بود
باز از هندوی شب چون ماه زاد / بر سر هر روزنی نوری فتاد
نور آن صد خانه را تو یک شمر / که نماند نور این بی آن دگر
تا بود خورشید تابان بر افق / هست در هر خانه نور او قتق
باز چون خورشید جان آفل شود / نور جملهٔ خانها زائل شود
این مثال نور آمد مثل نی / مر ترا هادی عدو را رهزنی
بر مثال عنکبوت آن زشت خو / پردهای گنده را بر بافد او
از لعاب خویش پردهٔ نور کرد / دیدهٔ ادراک خود را کور کرد
گردن اسب ار بگیرد بر خورد / ور بگیرد پاش بستاند لگد
کم نشین بر اسب توسن بی لگام / عقل و دین را مپشوا کن والسلام

ایلر اول زنبور بالاده طواف / ایلمه اظهار سر ایلر مصاف
بو زمان زنبور و ذکر حقدر آب / ماسوا افکاری شور و اضطراب
آب ذکره اچره نفس طوت صابر اول / فکر و وسواسی مزیل و قاهر اول
طبع آب صافی اندن صکره بیل / جمله سر تا پا طوتسن متصل
شویله کیم اول آبدن زنبور شر / برطرف در هم ایدرسندن حذر
آبدن استرسک اول سن صکره دور / طبع آب ایتدی چو سنزکده ظهور
بو جهاندن کیم کچر بونجه ذوات / یوق دکلدر ایتدیلر محو صفات
حق صفاتنده صفاتی اولدی نهان / صانکه انجمدر کونشدن بی نشان
نقل قرآن ایسه مقصود درون / پس جمیع هم لدینا محضرون
محضرون اولمز چو معدوم ایت خیال / اولدی ارواحه بقا تحقیق حال
روح محجوبه بقا اولدی عذاب / روح واصلدر بقاده بی حجاب
بو چراغ روح حیوانی سکا / سویلدم بیل اتحاده ناروا
ایله روحک سعی وصلتله همان / همدم ارواح قدس سالکان
یوز چراغی ایتسلر کر روشنا / بشقه در نا متحد در صورتا
جمله بو جنک ایله یاران اولدی تنک / انبیا اچره دکل مسموع جنک
اولدی نور انبیا خورشید جود / بزده نور حس چراغ و شمع و دود
بری کشته بری تابان تا بروز / بری پژمرده بری پرتوفروز
روح حیوانی غذادن اولدی حی / نیک و بدن هم اولور نادیده پی
کشته اولسه بو چراغ تابدار / خانهٔ همسایه اولمز تنک و تار
نوری ثابتدر چون اول کاشانه نک / شمع حسی بشقه در هر خانه نک
بو مثالی جان حیوانیده بیل / کیم مثال جان ربانی دکل
ینه چون هندوی شبدن طوغدی ماه / نوره هر روزندن اولدی جلوه گاه
نورن اول یوز خانه نک بر قیل حساب / نور بوندن گتسه قالمز انده تاب
تا افقده ذره کونش تابان اولور / نوری هر بر خانه ده مهمان اولور
ینه چون خورشید جان آفل اولور / نوری جمله جانلرک زائل اولور
مثل صانمه بو مثال نور در / ساکه هادی در عدودن دور در
عنکبوت آسا ایدر اول زشت خو / پردهٔ تار لعابن تو بتو
کیم لعابندن حجاب نور ایدر / دیدهٔ ادراک نفسن کور ایدر
گردن اسبی طوتن بولدی مدد / طوتسه پاین حاصلی زخم لگد
ایتمه قصد اسب سرکش بی لجام / مپشوا قیل عقل و دینی والسلام

اندرین آهنگ منکرست و پست | کاندرین ره صبر و شق انفس است

باقمه بو اهنکه سست و پست و خس | بهلکه وار بو یولده صبر و جبر نفس

## بقیهٔ قصهٔ بنای مسجد اقصی

چون سلیمان کرد آغاز بنا | پاک چون کعبه همایون چون منی
در بنااش دیده می‌شد کر و فر | نی فسرده چون بناهای دکر
در بنا هر سنک کز که می‌شکست | فاش سیروا بی همی گفت از نخست
همچو از آب و گل آدم کده | نور ز آهک پارها تابان شده
سنک بی حمال آینده شده | وان در و دیوارها زنده شده
حق همی کوید که دیوار بهشت | نیست چون دیوارها بیجان و زشت
چون در و دیوار تن با آکهیست | زنده باشد خانه چون شاهنشهیست
هم درخت و میوه هم آب زلال | با بهشتی در حدیث و در مقال
ز آنکه جنت را نه ز آلت بسته‌اند | بلکه از اعمال و نیت بسته‌اند
این بنا ز آب و گل مرده بدست | وان بنا از طاعت زنده شدست
این باصل خویش ماند پرخلل | وان باصل خود که علمست و عمل
هم سریر و قصر و هم تاج و ثیاب | با بهشتی در سؤال و در جواب
فرش بی فراش پیچیده شود | خانه بی کناس روبیده شود
خانهٔ دل بین ز غم ژولیده شد | بی کناس از توبهٔ روبیده شد
تخت او سیار بی حمال شد | حلقه و در مطرب و قوال شد
هست در دل زندگی دار الخلود | در زبانم چون نمی‌آید چه سود
چون سلیمان در شدی هر بامداد | مسجد اندر بهر ارشاد عباد
پند دادی که بگفت و لحن و ساز | که بفعل اعنی رکوعی یا نماز
پند فعلی خلق را جذاب تر | که رسد در گوش هر بی جان و کر
اندر آن وهم امیری کم بود | در حشم تأثیر آن محکم بود

## مسجد اقصی بناسنک بقیهٔ قصه سیدر

پس سلیمان ایتدی آغاز بنا | کعبه وش پاک و همایون چون منا
بی عدیل ایتدی بناسن هر محل | بکزمز سائر بنایه ما حصل
کوبدن سنک بناکیم اوله قرض | ابتدا لازم اولنمق باکه عرض
فی المثل آب و گل آدم مثال | اولدی آهکپاره پرنور جمال
سنک بی حمال اولوردی منتقل | اول در و دیوار جمله زنده دل
حق بیان ایتدیکه دیوار بهشت | اولمدی دیوار وش بی روح و زشت
چون در و دیوار تن آکاهدر | زنده در اول خانه جای شاهدر
هم درخت و میوه هم آب زلال | اهل جنتله ایدرلر قیل و قال
آلت ایله اولمدی جنت بنا | نیت و اعمالدر صورت نما
بو بنا آب و گل امواتدر | اول بنا خود زنده طاعاتدر
اصله بکزر بو بنا عین خلل | اول بنایه اصل ایسه علم و عمل
هم سریر و قصر هم تاج و ثیاب | اهل جنت صحبتنده خوش جواب
فرشی بی فراش بسط خوب اولور | خانه‌ بی جاروب رفت و روب اولور
خانهٔ دل اولسه کور اندوهناک | توبه‌دن بی مکنسه اولمقده پاک
تختی بی حمال اولور هر سور و ان | مطرب و خواننده بزمنده عیان
بو حیات قلبده دار الخلود | چون زبانده ناهویدادر چه سود
پس سلیمان عزم ایدوب هر بامداد | مسجده ایلردی ارشاد عباد
پندی کاهی قول ایدی بالحن و ساز | کاهی فعلی چون رکوع و چون نماز
پند فعلی اولدی خلقه کارکر | هر کشینک قلبنه ایلر اثر
اندن پس وهم امارت کم اولور | احتشام اجره اثر محکم اولور

## قصهٔ آغاز خلافت عثمان رضی الله عنه و خطبهٔ وی در بیان آنکه ناصح فعال بفعل به از ناصح قوال بقول

قصهٔ عثمان که بر منبر رفت | چون خلافت یافت بشتابید تفت
منبر مهتر که سه پایه بدست | رفت بوبکر و دوم پایه نشست
بر سوم پایه عمر در دور خویش | از برای حرمت اسلام و کیش
دور عثمان آمد او بالای تخت | بر شد و بنشست آن محمود بخت

## حضرت عثمان رضی الله عنهنک ابتدای خلافتنده خطبه‌سی بیاننده در که امرا ایتدیکی عمل ایله عاملک نصیحتی قولی اولان ناصحدن افضلدر

چیقدی ذو النورین عثمان منبره | چون خلافت طوتدی یوز اول سروره
منبر اوچ پایه ایدی بوبکر یار | پس ایکنجی پایه‌ده ایتدی قرار
هم اوچنجی پایه‌سن ایتدی عمر | عزت ایله خطبه وقتنده مقر
یینه عثمان ایتدی بالایه صعود | ایلدی وعظنده تمجید و دود

پس

پس سؤالش کرد شخصی بوالفضول     کان دو بنشستند برجای رسول
پس تو چون جستی ازیشان برتری     چون برتبت تو ازیشان کمتری
گفت اگر پایهٔ سوم را بسپرم     وهم آید که مثال عمرم
ور دوم پایه شوم من جای جو     گویی بوبکرست واین هم مثل او
هست این بالا مقام مصطفی     وهم مثلی نیست با آن شه مرا
بعد از آن برجای خطبه آن ودود     تا بقرب عصر لب خاموش بود
زهرهٔ نی کس را که گوید هین بخوان     یا برون آید ز مسجد آن زمان
هیبتی بنشسته بود بر خاص وعام     پر شده نور خدا آن صحن وبام
هر که بینا ناظر نورش بدی     کور زان خورشید هم گرم آمدی
پس ز گرمی فهم کردی چشم کور     که بر آمد آفتابی بی فتور
لیک آن گرمی گشاید دیده را     تا ببیند عین هر بشنیده را
گرمیش را ضجرتی وحالتی     زان تبش دل را گشادی فسحتی
کور چون شد گرم از نور قدم     از فرح گوید که من بینا شدم
سخت خوش مستی ولی ای بوالحسن     پارهٔ راهست تا بینا شدن
این نصیب کور باشد ز آفتاب     صد چنین والله اعلم بالصواب
وانکه او آن نور را بینا بود     شرح او کی کار بوسینا بود
گر شود صد تو که باشد این زبان     که بجنباند بکف پردهٔ عیان
وای بروی گر بساید پرده را     تیغ اللهی کند دستش جدا
دست چه بود خود سرش را بر کند     آن سری کز جهل سرها می کند
این بتقدیر سخن گفتم ترا     ورنه خود دستش کجا وان کجا
خاله را خایه بدی خالو شدی     این بتقدیر آمدست ار او بدی
از زبان تا چشم کو پاک از شکست     صد هزاران ساله گویم اندکست
هین مشو نومید نور از آسمان     حق چو خواهد میرسد در یک زمان
صد اثر در کانها از اختران     میرساند قدرتش در هر زمان
اختر گردون ظلم را ناسخ است     اختر حق در صفاتش راسخ است
چرخ پانصد ساله راه ای مستعین     در اثر نزدیک آمد با زمین
سه هزاران سال و پانصد تا زحل     دمبدم خاصیتش آرد عمل
در همش آرد چو سایه در ایاب     طول سایه چیست پیش آفتاب
وز نفوس پاک اختر وشش مدد     سوی اخترهای گردون میرسد
ظاهر آن اختران قوام ما     باطن ما گشته قوام سما

صوردی کستاخانه برشخص فضول     ایتدی انلر حرمت جای رسول
سن نیچون چیقدک فراز منبره     رتبه ده مادون اولورکن انلره
دیدی ایتسم بن اوچنجیده قیام     وهم نظیر عمر ایلر انام
کر ایکنجی پایه یی ایتسم محل     دیرلر اولدی بو ابوبکره بدل
اولدی بو بالا مقام مصطفی     کمسه نا ممکن نظیر اولمق اکا
بعد از آن منبرده اول رشک ملک     شویله خاموش اولدی قرب عصره دک
کمسه ده یوق زهره کیم ایده خطاب     ایده مسجددن یا خود طشره شتاب
اولدیلر موقوف هیبت خاص وعام     طولدی نور حق ایله اول صحن وبام
کیمده کوز وار ناظره ساز نور ایدی     کرم ایدی مهر ایله اولکیم کور ایدی
اسیدن فهم ایلر ایدی شخص کور     کیم فلکدن آفتاب ایتدی ظهور
لیک او کرمیت ایدر چشمی کشاد     تا اوله رؤیتله مسموعاتی شاد
وار او کرمیتده برحالت صریح     کیم حرارت قلبنی ایلر فسیح
کوردی چونکم کرم ایدر نور قدم     دیر فرحدن بن بصیر اولدم بودم
مستسن ای بوالحسن ایله نظر     جزئی یولدر پس بصیرتله بصر
پس نصیب کور تاب آفتاب     بویله یوز والله اعلم بالصواب
کیم او نوری نوره بینا اولور     شرحی حیرت بخش بوسینا اولور
صد زبان حال ایدر بسط خطاب     کیم ایدر کفیله تحریک حجاب
وای اکا هر کیم اوله سابیده دست     تیغ ربانی ایدر دستن شکست
ال ندر باشدن اولور بی اعتبار     اویله سر کیم جهلن ایلر آشکار
فرض وتقدیر ایله در بو سوزنکا     قنده پرده قنده دست اندن یکا
خال اولوردی خاله اولسه خایه دار     اولدی تقدیر بو قول بی مدار
یوز باندن دیده کیم پشک اولور     نجه بیک یللق دیسم اندک اولور
اولمه نور آسماندن نا امید     استسه حق درعقب ایلر بدید
کور معادنده کواکبدن اثر     قدرت ایله هر زمانده کارکر
اختر کردون ایدر نسخ ظلام     فیض حق جاری صفاتنده مدام
چرخ کیم بشیوز ییل اولدی اکه راه     ارضه اقربدر اثرده قیل نگاه
اولدی اوچ بیک ایله بشیوز ییل زحل     ایتمده خاصیتی دائم عمل
سایه یی جمع ایله ایلر ناپدید     شمسه نسبت پس ندر ظل مدید
هم نفوس پاکدن بی حد وعد     انجم کردونه واصلدر مدد
ظاهر انجم بزه فیض انتما     بزده باطندن صفا جودر سما

در بیان انکه حکما کویند که آدمی عالم صغراست وحکمای الهی کویند که آدمی عالم کبراست زیرا علم آن حکما بصورت آدمی مقصور بود وعلم این حکما در حقیقت آدمی موصول بود

پس بصورت عالم اصغر توبی | پس بمعنی عالم اکبر توبی
ظاهرا آن شاخ اصل میوه است | باطنا بهر ثمر شد شاخ هست
کر نبودی میل امید ثمر | کی نشاندی باغبان بیخ شجر
پس بمعنی آن شجر از میوه زاد | کر بصورت از شجر بودش نژاد
مصطفی زین کفت کآدم وانبیا | خلف من باشند در زیر لوا
بهر اینفرموده است آن ذوفنون | رمز نحن الاخرون السابقون
کر بصورت من ز آدم زاده ام | من بمعنی جدّ جد افتاده ام
کز برای من بدش سجدهٔ ملك | وز پی من رفت بر هفتم فلك
پس ز من زایید در معنی پدر | پس ز میوه زاد در معنی شجر
اوّل فکر آخر آمد در عمل | خاصه فکری کو بود وصف ازل
حاصل اندر یکزمان از آسمان | میرود می آید ایدر کاروان
نیست بر این کاروان این ره دراز | کی مفازه زفت آید با مفاز
دل بکعبه میرود در هر زمان | جسم طبع دل بکیرد ز امتنان
این دراز وکوتهی مر جسم راست | چه دراز وکوته انجا که خداست
چون خدا مر جسم را تبدیل کرد | رفتنش بی فرسخ وبی میل کرد
صد امیدست این زمان بردار کام | عاشقانه ای فتی خل الکلام
کرچه پهلهٔ چشم برهم می زنی | در سفینه خفتهٔ ره میکنی

تفسیر این حدیث که مثل امتی کمثل سفینة نوح من تمسك بها نجا ومن تخلف عنها غرق

بهر این فرمود پیغمبر که من | همچو کشتی ام بطوفان زمن
ما واصحابم چون کشتیٔ نوح | هر که دست اندر زند یابد فتوح
چونکه باشیخی تو دور از زشتیٔ | روز وشب سیاری ودر کشتیٔ
در پناه جان جانبخشی توبی | کشتی اندر خفتهٔ ره میروی
مکسل از پیغمبر ایام خویش | تکیه کم کن بر فن وبر کام خویش
کرچه شیری چون روی ره بی دلیل | خویش بینی در ضلالی وذلیل
هین مپرالا که با پرهای شیخ | تا ببینی عون لشکرهای شیخ

علم حکمای طبیعی صورت آدمی یه مقصور اولوب علم حکمای الهی حقیقت آدمی یه موصول شعور اولمق جهتندن حکمای طبیعی آدمه عالم صغیر وحکمای الهی عالم کبیر اطلاق ایتدکلرینك بیاننده در

عالم اصغرله وصف صورتك | عالم اکبرله نعت سیرتك
شاخ اصل میوه صورتده ولی | میوه اولدی شاخه معنای جلی
اولمسیدی قصد وامید ثمر | باغبان ایتمزایدی غرس شجر
میوه دن طوغدی شجر معنیده پس | کرچه صورتده شجردن منفصل
پس دیدی فخر جهان تحت اللوا | اولدی اخلاف آدم وهر انبیا
بو جهتدن اولدی پس صورتمون | رمز نحن الاخرون السابقون
اولدی صورتده بکا آدم پدر | معنیده بن جد جدم قیل نظر
انی مسجود ملك ایتدی اله | ایتدی چرخ هفتمی هم جلوه کاه
اولدی بندن معنیده ذات پدر | پس باقلسه میوه دن طوغدی شجر
آخر اولدی اوّل فکر عمل | باخصوص اول فکر اوله وصف ازل
آسماندن حاصلی هرحین وآن | وارد وصادر اولور بر کاربان
یهلکه یوق بو کاربانه طول راه | بو طریق فوز دربی اشتباه
کعبه یه قلب اولمده هردم روان | طبع دل جسمه مدار امتنان
جسم اچوندر وصف کوتاه ودراز | لامکان طول وقصردن بی نیاز
چون خدا جسمی کیم تبدیل ایدر | سیرینی بی فرسخ وبی میل ایدر
صدر جا وار بو زمان قیل نقل کام | عاشقانه یا فتی خل الکلام
بسته چشم اول ایله تحقیقه نکاه | کشتیده درخواب ایدرسن قطع راه

مثل امتی کمثل سفینة نوح من تمسك بها نجا ومن تخلف عنها غرق حدیث شریفنك تفسیریدر

پس انکچون دیدی پیغمبر که بن | کشتی یم طوفان اولنجه موجزن
بندخی اصحاب چون کشتیٔ نوح | اولمشز درمأمن فضل وفتوح
چونکه سن شیخ ایله سن عمدن امین | روز وشب کشتیده درسیرك همین
حفظ خلاق جهانده بی کدر | خفته سن کشتیده ایلرسن سفر
اولمه سن پیغمبرکدن منفصل | فنکه مغرور اولوب اولمه خجل
شیر ایسکده یولده اولسك بیدلیل | اولدکای کمکشته روباه ذلیل
ایتمه پرواز اولمدقچه بال شیخ | رهبر اولسون نصرت اقبال شیخ

یکزمانی موج لطفش بال تست | آتش قهرش دمی حمال تست
قهر او را ضد لطفش کم شمر | اتحاد هر دو بین اندر اثر
یکزمان چون خاک سبزت میکند | یکزمان پر باد و کبرت میکند
جسم عارف را دهد وصف جماد | تا برو روید گل و نسرین شاد
لیک او بیند نبیند غیر او | جز بمغز پاک ندهد خلد بو
مغز را خالی کن از انکار یار | تا که ریحان یابد از گلزار یار
تا بیابی بوی خلد از یار من | چون محمد بوی رحمان از یمن
در صف معراجیان ار بیستی | چون براقت برکشاند نیستی
نی چو معراج زمینی تا قمر | بلکه چون معراج کلکی تا شکر
نی چو معراج بخاری تا سما | بل چو معراج جنینی تا نهی
خوش براقی گشت خنگ نیستی | سوی هستی آردت گر نیستی
کوه و دریاها سمش مس میکند | تا جهان حس را پس میکند
پا بکش در کشتی و میرو دوان | چون سوی معشوق جان جان روان
دست نی و پای نی رو تا قدم | آنچنانکه تاخت جانها از عدم
بردریدی در سخن پردهٔ قیاس | گر نبودی سمع سامع را نعاس
ای فلک بر گفت او گوهر ببار | از جهان او جهانا شرم دار
گر بباری گوهرت صد تا شود | جامدت بیننده و گویا شود
پس نثاری کرده باشی بهر خود | چونکه هر سرمایهٔ تو صد شود

## قصهٔ هدیه فرستادن بلقیس از شهر سبا سوی سلیمان علیه السلام

هدیهٔ بلقیس چل اشتر بدست | بار آنها جمله خشت زر بدست
چون بصحرای سلیمانی رسید | فرش آنرا جمله زر پخته دید
بر سر زر تا چهل منزل براند | تا که زر را در نظر آبی نماند
بارها گفتند زر را وا بریم | سوی مخزن ما چه بیکار اندریم
عرصهٔ کش خاک زر ده دهیست | زر بهدیه بردن آنجا ابلهیست
ای ببرده عقل هدیه تا اله | عقل آنجا کمترست از خاک راه
چون کساد هدیه آنجا شد پدید | شرمساریشان همی واپس کشید
باز گفتند ار کساد ار روا | چیست بر ما بنده فرمانیم ما
گر زر و گر خاک ما را بردنیست | امر فرمانده بجا آوردنیست
گر بفرمایند کین واپس برید | هم بفرمان تحفه را باز آورید

موج لطفی کاه اولور پالک اولور | نار قهری کاه حمالک اولور
قهر و لطفن صانمه ضدین الحذر | اتحادن ایله مشهود الاثر
سبز ایدر بر دم سنی مانند خاک | بر زمان باد ایله ایلر تابناک
عارفک جسمن ایدر وصف جماد | تا گل و نسرین اوله انده گشاد
لیک او واقف غیرا کا واقف دگل | بوی جنت اولدی مغز پاکه بل
مغزک ایتمه بستهٔ انکار یار | تا که ریحان بخش اوله گلزار یار
نفحه یاب بوی خلد اول یاردن | قیلسون افشا بوی رحمانی یمن
اول صف معراجیانه خود نما | سچوذی اولسون براق پرگشا
ماه دک ظن ایتمه معراج زمین | شکره معراج نی وش اول قرین
یا سمایه صانمه معراج بخار | بلکه معراج جنین هوشیار
پل عدم اولدی عجب عالی براق | سچوذ ایسک وارلغه ایلر مساق
کوه و دریایی سمی ایتدکچه مس | بو جهان حسی ایلردون وپس
داخل کشتی اولوب عزم ایت دوان | جانب معشوقه چون روح روان
بی نیاز دست و پا ایله سفر | شویله کیم جانلر عدمدن گلدیلر
سوزده چاک پرده ایلردی قیاس | اولمسیدی سمع سامعده نعاس
ای فلک قیل قولنه گوهر نثار | اول جهاندن ای جهان اول شرمسار
نثر ایدرسک گوهرک صد تا اولور | جامدک گوینده و بینا اولور
کندک ایچون اولمش اولدی اول نثار | چونکه رأس مال اولور صد یا هزار

## بلقیسک شهر سبادن سلیمان علیه السلامه هدیه گوندردیکیدر

تحفهٔ بلقیس چل اشتر ایدی | سر بسر احمالی خشت زر ایدی
ایتدیلر ملک سلیمانه گذار | گوردیلر فرش زر خالص عیار
چل منزل التون اوزره گتدیلر | قالمدی انلرده آب روی زر
دیدیلر التونی دوندرمک سرا | معدنه عرض زر ایتمک ناروا
انده کیم خاک اوله التون سر بسر | کار ابلهدر اکا اهدای زر
ای ایدنلر عقلی اتحاف اله | انده عقل اولدی کمینه خاک راه
چون هدایا ده کساد اولدی پدید | انلری حصر ایلدی شرم شدید
دیدیلر پس گر کساد و گر رواج | برکه مأمورز اطاعتدر علاج
گر زر و گر خاک ایصال ایلرز | آمرک امرن بهر حال ایلرز
گر ظهور ایلرسه فرمان رجوع | ایلرز ردّ هدایایه شروع

خندش آمد چون سلیمان آن بدید　گر شما من کی طلب کردم ثرید
من نمی گویم مرا هدیه دهید　بلکه گفتم لایق هدیه شوید
که مرا از غیب نادر هدیهاست　که بشر آنرا نیارد نیز خواست
می پرستید اختری کو زر کند　رو باو آرید کو اختر کند
می پرستید آفتاب چرخ را　خوار کرده جان عالی نرخ را
آفتاب از امر حق طباخ ماست　ابلهی باشد که گوییم او خداست
آفتابت گر بگیرد چون کنی　آن سیاهی زو تو چون بیرون کنی
نی بدرگاه خدا آری صداع　که سیاهی را ببر واده شعاع
گر کشندت نیمشب خورشید کو　تا بنالی یا امان خواهی ازو
حادثات اغلب بشب واقع شود　وان زمان معبود تو غائب بود
سوی حق گر راستانه خم شوی　وارهی از اختران محرم شوی
چون شوی محرم گشایم با تو لب　تا ببینی آفتابی نیمشب
جز روان پاک او را شرق نی　در طلوعش روز و شب را فرق نی
روز آن باشد که او شارق بود　شب نماند شب چو او بارق شود
چون نماید ذره پیش آفتاب　همچنانست آفتاب اندر لباب
آفتابی را که رخشان میشود　دیده پیشش کند و حیران میشود
همچو ذره بینیش در نور عرش　پیش نور بیحد و موفور عرش
خوار و مسکین بینی او را بیقرار　دیده را قوت شده از کردگار
کیمیایی که از ویک ماثری　بر دخان افتاد و گشت آن اختری
نادر اکسیری که از وی نیم تاب　بر ظلامی زد بکردش آفتاب
بوالعجب میناگری کز یک عمل　بست چندین خاصیترا بر زحل
باقی اخترها و گوهرهای جان　هم برین مقیاس ای طالب بدان
دیدهٔ حسی زبون آفتاب　دیدهٔ ربانئی جو و بیاب
تا زبون گردد بپیش آن نظر　شعشعات آفتاب با شرر
کان نظر ناری و این نوری بود　نار پیش نوریش تاری بود

چون سلیمان گوردی اولدی خنده لب　دیدی سزدن ایتدم تحفه طلب
بن دیمم اوله هدیه انقیاد　بلکه اهدای هدایتدر مراد
بنده وار نادر هدایا غیبدن　کیم بشر ده اولمز اول نادیده فن
اختر زرپروره طاعتده سز　حقه در طاعت اودر رب معز
ایتدیکز معبود مهر چرخی سز　پست ایدوب بو جان عالی نرخی سز
حقدن امر طبخه مأمور آفتاب　اکه شرک اولدی خدا ایله خطاب
سندن ایلر ایسه منع آفتاب　ظلمتی دفعه نه ممکن سنده تاب
عجز ایله درگاهه ایلرسن پناه　ظلمتی نور ایله دفع ایت یا اله
نیمشب قنده گونش اولسهک هلاک　یوق امان اندن اولورسک چاکچاک
حادثات اکثر گیجه ایلر ظهور　سندن اول معبودک اولدی انده دور
صدق ایمان ایله وار حقدن یکا　حق اودر یوق اخترک نفعی سکا
محرم اول تا ایلیم تحریک لب　سا که خورشید اوله ظاهر نیمشب
روح پاک اولدی اکا مشرق مثال　فرق روز و شب طلوعنده محال
روز او در کیم انده اول شارق اولور　بی اثر در شب چون اول بارق اولور
ذره ده خورشیده قارشو وارمی تاب　بویله در حال لباب و آفتاب
آفتاب اولدقده رخشان کمال　خیره ایلر دیده یی نور جمال
نور عرشه ذره اولدی آفتاب　اولدی زیرا نوری بی حد و حساب
ظاهر اسکین و خوار و بیقرار　دیده یه قوت عطای کردگار
کیمیا کیم اندن اولدی بر اثر　دوده دوشدی اختر اولدی قیل نظر
نادر اکسیر اولدی اندن نیم تاب　دوشدی تاریکی یه ایتدی آفتاب
اولدی میناکاری اندن بر عمل　نیچه خاصیات منسوب زحل
جوهر جان ایله سائر اختری　قیل بو مقیاسه قیاس ای مشتری
دیدهٔ حسدر زبون آفتاب　چشم ربانی یه قیل سعی و شتاب
تا اکا نظارده اولسون زبون　آب و تاب آفتاب رونمون
اول نظر نوری و بو ناری مدار　نوره نسبت نار اولور تاریک و تار

## کرامات و نور شیخ عبد الله مغربی قدس الله سره

گفت عبد الله شیخ مغربی　شصت سال از شب ندیدم من شبی
من ندیدم ظلمتی در شصت سال　نی بروز و نی بشب نی ز اعتلال
صوفیان گفتند صدق قال او　شب همی رفتیم در دنبال او

## شیخ عبد الله مغربی قدس الله سره نک کرامات و نوری بیاننده در

دیدی عبد الله شیخ مغربی　گورمدم شب ایچره آلتمش ییل بشی
گورمدم ظلمت بو آلتمش ییلده بن　روز اگر شب اولدی مشهودم علن
ایتدیلر تصدیق قولن صوفیان　دیدیلر گیجه اولوردق بز روان

دریا با نهای پر از خار و کو
او چو ماه بدر ما را پیشرو

روی پس نا کرده می کفتی بشب
هین کو آمد میل کن در سوی چپ

باز کفتی بعد یکدم سوی راست
میل کن زیرا که خاری پیش ماست

روز کشتی پاش را ما پای بوس
کشته و پایش چو پاهای عروس

روز کشتی پای بوش کشته ما
زانکه بودش پاک از کل هر دو پا

نی ز خاک و نی ز کل بر وی اثر
نه از خراش خار و آسیب حجر

مغربی را مشرقی کرده خدای
کرده مغرب را چو مشرق نور زای

نور این شمس شموسی فارسست
روز خاص و عام را او حارسست

چون نباشد حارس آن نور مجید
که هزاران آفتاب آرد بدید

تو بنور او همی رو در امان
در میان اژدها و کژدمان

پیش پیشت میرود آن نور پاک
میکند هر رهزنی را چاک چاک

یوم لا یخزی النبی راست دان
نور یسعی بین ایدیهم بخوان

کرچه کردد در قیامت آن فزون
از خدا اینجا بخواهید آزمون

کو ببخشد هم بمیغ و هم بماغ
نور جان والله اعلم بالبلاغ

اول پاپاالرده کیم پر خار و چاه
اول بزه رهبر آیدی مانند ماه

دیردی ظلمتده اورهبین فلک
چاه کلدی صوله میل ایتمک کرک

کاه دیردی صاغه لازم میل راه
ظاهر اولدی یا که خار پیشگاه

کوندزایلردک اکابر پای بوس
پس کورردک پاینی پای عروس

روز روشن پای بوسیده همان
خاک وکلدن یوق ایاغنده نشان

خاک وکلدن انده یوق قطعا اثر
بی خراش خار و بی زخم حجر

مغربی یی مشرقی ایتدی شکور
مغربی چون مشرق ایتدی کان نور

نوری شمسک زیور ایامدر
پاسبان روز خاص و عامدر

نیچه اولمز حافظ اول نور مجید
کیم نیچه بیک آفتاب ایلر بدید

سن انک نوریله اول وقف امان
چکمه خوف اژدها و کژدمان

پیشگاهکده روان اول نور پاک
رهزنان راهی ایلر چاک چاک

یوم لا یخزی النبی اولدی بیان
نور یسعی بین ایدیهم عیان

اول قیامتده اولور کرچه فزون
بونده حقدن قیل رجای آزمون

کیم عطاسیله بولورلر میغ و ماغ
نور جان والله اعلم بالبلاغ

## باز کردانیدن سلیمان علیه السلام رسولان بلقیس را با آن هدیها که آورده بودند سوی بلقیس و دعوت کردن بلقیس را سوی ایمان و ترک آفتاب پرستی

## سلیمان نبی علی نبینا و علیه السلامک رسولان بلقیسی طرف بلقیسدن کتوردکلری هدایا ایله عود و ارجاع ایلیوب پرستش آفتابدن منع و ایمان حقه دعوت ایتدیکیدر

باز کردید ای رسولان خجل
زر شما را دل بمن آرید دل

این زر من بر سر آن زر نهید
کوری تن فرج استر را دهید

فرج استر لایق حلقه زرست
زر عاشق روی زرد اصفرست

که نظرگاه خداوندست آن
کر نظر انداز خورشیدست کان

کو نظرگاه شعاع آفتاب
کو نظرگاه خداوند لباب

از کرفت من ز جان اسپر کنید
کرچه اکنون هم کرفتار منید

مرغ فتنه دانه بر بامست او
پر کشاده بسته دامست او

چون بدانه داد او دل را بجان
ناکرفته مر ورا بکرفته دان

آن نظرها کو بدانه میکند
آن کره دان کو بپا بر می زند

دانه کوید کر تو می دزدی نظر
من همی دزدم ز تو صبر و مقر

چون کشیدت آن نظر اندر پیم
پس بدانی کز تو من غافل نیم

اول رسولانه بیوردی قیل رجوع
زر سزکچون باکه قلب پر خشوع

هم بنم التونم ایلک اکه ضم
استره شایسته بو زین و حشم

حلقه زر استرا چون زیب و فر
زرد رو در عاشق نالانه زر

اول نظرگاه خدای مستعان
منظر خورشید در زر ایله کان

قنده منظور شعاع آفتاب
قنده منظور خداوند لباب

سعی ایدک جاندن سپر داریده سز
کرچه کیم حکم کرفتاریده سز

مرغه مکر دانه بی هنگامدر
پر کشاده لیک بند دامدر

چونکه فکر دانه ایلر متصل
ناکرفته اول کرفتار اولدی بل

دانه یه تا کیم نظر بیما اولور
عقده دام اکه بند پا اولور

دانه دیر کیم با که ایلر سک نظر
صبر کاولمقده نهان زیر و زبر

چون نظر آخر چکر با که سنی
ایلمز غفلت بیلورسن رهزنی

## قصه عطاری که سنک ترازوی او کل سر شوی بود و دزدیدن

## اول عطارک قصه سیدر که سنک ترازوسی کلدن اولوب بر

## مشتری گل‌خوار از آن گل هنگام سنجیدن شکر دزدیده وپنهان

پیش عطاری یکی گل‌خوار رفت / تا خرد ابلوج قند خاص زفت
پس بر عطار طرار دو دل / موضع سنگ ترازو بود گل
گفت عطار ای جوان ابلوج من / نیست نیکو بی تکلف بی سخن
گفت گل سنگ ترازوی منست / گر ترا میل شکر بخریدنست
گفت هستم در مهمی قندجو / سنگ میزان هرچه خواهی باش گو
گفت با خود پیش آنکه گل‌خورست / سنگ چه بود گل نکوتر از زرست
همچو آن دلاله که گفت ای پسر / نوعروسی یافتم بس خوب وفر
سخت زیبا لیک هم یک چیز هست / کان ستیره دختر حلواگرست
گفت بهتر اینچنین خود گر بود / دختر او چرب وشیرین‌تر بود
گر نداری سنگ وسنگت از گلست / این به وبه گل مرا میوهٔ دلست
اندران کفهٔ ترازو ز اعتداد / او بجای سنگ آن گل را نهاد
پس برای کفهٔ دیگر بدست / هم بقدر آن شکر را می‌شکست
چون نبودش تیشهٔ او دیر ماند / مشتری را منتظر آنجا نشاند
رویش آن سو بود گل‌خور ناشکفت / گل ازو پوشیده دزدیدن گرفت
ترس ترسان که نباید ناگهان / چشم او بر من فتد از امتحان
دید عطار آن وخود مشغول کرد / که فزونتر دزد هین ای روی زرد
گر بدزدی وز گل من می‌بری / رو که هم از پهلوی خود میخوری
تو همی ترسی ز من لیک از خری / من همی ترسم که تو کمتر خوری
گرچه مشغولم چنان احمق نیم / که شکر افزون کشی تو از نیم
چون ببینی مر شکر را ز آزمود / پس بدانی احمق وغافل که بود
مرغ زان دانه نظر خوش میکند / دانه هم از دور راهش میزند
کز زنای چشم حظی می‌بری / نی کباب از پهلوی خود میخوری
این نظر از دور چون تیرست وسم / عشقت افزون میشود صبر تو کم
مال دنیا دام مرغان ضعیف / ملک عقبی دام مرغان شریف
تا بدین ملکی که او دامیست ژرف / در شکار آرند مرغان شگرف
من سلیمانم نخواهم ملکتان / بل که من برهانم از هر هلکتان
کین زمان هستید خود مملوک ملک / مالک ملک آنکه بجهد او ز هلک
باز گونه ای اسیر این جهان / نام خود کردی امیر این جهان

## مشتری گلخوارک شکر وزن ایدرکن گل ناچیزی سرقه ایتدیکن کوروب عطارک کورمزلک ایتدیکنی بیاندر

کلدی بر گلخوار عطاره مکر / اندن اولدی چون خریدار شکر
ایلمش ایدی او عطار دودل / سنک میزان برایکی پاره گل
دیدی عطار ای جوان بو قند خاص / خوبدر تحسینه ایلر اختصاص
لیک گلدر سنک میزانم اگر / استر ایسک اول خریدار شکر
باکه قند اولدی مهم مانع دگل / هرنه ایسه سنک میزان سنک وگل
دیدی کوکلندن او کیم گلخواردر / گل اکا زردن دخی مختاردر
بکزر اول دلاله دیمش ای پسر / ساکه بولدم بر عروس خوبتر
خوب وزیبا لیک ایدن شیدا بزی / بوکه اول مستوره حلواجی قزی
دیدی کیمدر کیم اکا بدبین اولور / دختر حلوایی خود شیرین اولور
سنده کیم سنکه بدل اولدی بو گل / گل دخی خوش کیم اودر مطلوب دل
کفهٔ میزانه اولدے دست رس / جای سنکه گل قودی عطار پس
کفهٔ اخری یه اولدی کارگر / ایتدی گل مقدارے موزون شکر
کسر شکر ده ایدوب بی تیشه کار / مشتریسن ایتدی وقف انتظار
شغل عطاری کوروب گلخوار دون / اولدے اول گلدن نهان یغمانمون
غارت گلده هراسان ایدی تا / چشم عطار اولمیه واقف اکا
کوردی عطار اولدے اندن مشتغل / تا دخی افزون اوله دزدیده گل
دیر ایدے جلب گل ایلرسک اگر / کندیکه کندک اولورسن رخنه گر
سن وقوفمدن هراسان ای علیل / بنده خوف اول ایده سن اکل قلیل
گرچه مشغولم حماقتدن دگل / کیم شکردن اوله افزون قدر گل
چون کوررسن سن شکرده قلتی / کیمده در فهم ایله حمق وغفلتی
دانه دن مرغان ایدر ذوق نظر / دوردن رهزنلک ایلر دانه لر
کوز زناسندن اولورسن ذوقیاب / کندی جسمکدندر اما اول کباب
دوردندر تیر مسموم اول نظر / عشقک افزون صبرکی تقلیل ایدر
مال دنیا دام مرغان ضعیف / ملک عقبا دام مرغان شریف
تا بو ملکه بسته بردام اولدے پل / صید اولور مرغان عالی متصل
چون سلیمانم نه لازم ملک دون / بن مهالکدن سزه مخلص نمون
نفسکز مملوک ملک بی بقا / مالک ملک اولدی اهل اتقا
بو عجبدر ای اسیران جهان / نامکز اولمش امیران جهان

ای تو بندهٔ این جهان محبوس جان   چند گویی خویش را خواجهٔ جهان

## دلداری کردن و نواختن سلیمان علیه السلام مرآن رسولانرا و دفع وحشت و آزار از دل ایشان و عذر قبول ناکردن هدیه شرح کردن بایشان

ای رسولان می فرستمتان رسول   ردّ من بهتر شمارا از قبول
پیش بلقیس آنچه دیدیت از عجب   باز گوییداز بیابان ذهب
که چهل منزل بروی زر بدید   وز چنین هدیه خجل چون می شدید
تا بداند که بزر طامع نه ایم   ما زر از زر آفرین آورده ایم
آنکه گر خواهد همه خاک زمین   سر بسر زر گردد و درّ ثمین
حق برای آن کند ای زر گزین   روز محشر این زمین را نقره گین
فارغیم از زر که ما بس پر فنیم   خاکیانرا سر بسر زرین کنیم
از شما کی کدیهٔ زر میکنم   من شمارا کیمیا گر می کنم
ترک آن گیرید گر ملک سباست   که برون آب و گل بس ملکهاست
تخته بندست آنکه تختش خوانده   صدر پنداری و بر در مانده
پادشاهی نیستت بر ریش خود   پادشاهی چون کنی بر نیک و بد
بی مراد تو شود ریشت سفید   شرم دار از ریش خود ای کژ امید
مالک الملکست هر کش سر نهد   بی جهان خاک صد ملکش دهد
لیک ذوق سجدهٔ پیش خدا   خوشتر آید از دو صد دولت ترا
پس بنالی که نخواهم ملکها   ملک آن سجده مسلم کن مرا
پادشاهان جهان از بدرگی   بو نبردند از شراب بندگی
ورنه ادهم وار سرگردان و دنگ   ملک را برهم زدندی بی درنگ
لیک حق بهر ثبات این جهان   مهرشان بنهاد بر چشم و دهان
تا شود شیرین بر ایشان تخت و تاج   که ستانیم از جهانداران خراج
از خراج ار جمع آری زر چو ریگ   آخر آن از تو بماند مرده ریگ
همره جانت نگردد ملک و زر   زر بده سرمه ستان بهر نظر
تا ببینی کین جهان چاهیست تنگ   یوسفانه آن رسن آری بچنگ
تا بگوید چون ز چاه آیی ببام   جان که یا بشرای هذا لی غلام
هست در چاه انعکاسات نظر   کمترین آنکه نماید سنگ زر
وقت بازی کودکانرا ز اختلال   می نماید آن خزفها زر و مال

سن جهانه بنده جان محبوس غم   کندیکه آزاده دیرسن دمبدم

## سلیمان نبی علی نبینا و علیه السلامک ایلچیلره نوازشش خاطر ایله وحشت و حجابلرین دفع ایچون هدیه یی عدم قبولک سرّنی شرح و بیان عذر ایتدیکیدر

دیدیکم ای ایلچیان روشن اولور   کیم قبولمدن بو ردّ احسن اولور
سویلیوب بلقیسه بر وفق عیان   بو بیابان ذهب اولسون بیان
چهل منزل التون اوستندن کذر   خجلت عرض هدیه سربسر
تا بیله یوقدر طمع بزده زره   خالق زردندر احسان یکسره
اولکه استرسه اگر خاک زمین   هپ اولور سیم و زر و درّ ثمین
حق انکچون ایلر ای محجوب زر   روز محشر بو زمینی نقره ور
زردن استغناده در قدرت انک   خاکی جمله زر ایدر قوت انک
بن نیچه سزدن ایدم امید زر   کیمیا ایکن سزه بندن نظر
تارک ملک سبا اول بی حجاب   ملک چوقدر خارج از آب و تراب
تخت ایله وصف ایتدگکدر تخته بند   درده قالدک صدر صاندک دردمند
ریشکه یوق سنده حکم یکدمه   سن نیچه سلطان اولورسن عالمه
اسمز ایکن اولور ریشک سفید   ایله ریشکدن حیا ای کج امید
مالک الملک اولکه کیم قولدر اکا   اکه یوز ملک بقا ایلر عطا
لیک ذوق سجدهٔ پیش خدا   نیچه یوز دولتدن اعظمدر سکا
اسمز ملکی ایدرسن پس نیاز   قیل بنی اول سجده ایله سرفراز
غفلت ایلر پادشاهان جهان   نفحه یاب اولمز بو قوللقدن نهان
یوخسه ادهم وش اولوب فرخنده بخت   جمله ایلردی فدای ملک و تخت
لیک حق ویرمک ایچون دهره نظام   انلری پوشیده چشم ایتدی تمام
انلره شیرین اولوب تا تخت و تاج   ایده لر اطرافدن جمع خراج
اول خراجی جمع ایدرسه همچو ریگ   آخراندن دوراولور اول مرده ریگ
جانکه همراه اولمز ملک و زر   بذل زر قیل حاصل ایت کحل نظر
تا عیان گور چاه تنگ اولدی جهان   یوسف آسا اول رسنداره نهان
چاهدن چیقدقده تا ویرسون پیام   جان که یا بشرای ماهذا غلام
چاهده وار انعکاسات نظر   کمتری اولکم گورورسن سنکی زر
وقت لعب اطفال ایدر جمع خزف   سیم و زر نامن ایدر نقد شرف

عارفانش کیمیاگر گشته اند / تا که شد کانها برایشان نژند

## دیدن درویش جماعت مشایخ را در خواب و درخواست کردن روزیٔ حلال از ایشان بی مشغول شدن بکسب دنیا و از عبادت ماندن او و ارشاد ایشان او را بمیوهای تلخ و ترش کوهی و بروی شیرین شدن بداد آن مشایخ

آن یکی درویش گفت اندر سمر / خضریان را من بدیدم خواب در
گفتم ایشانرا که روزیٔ حلال / از کجا نوشم که نبود زان وبال
مر مرا سوی کهستان راندند / میوها زان بیشه می افشاندند
که خدا شیرین بکرد این میوه را / در دهان تو بهمتهای ما
هین بخور پاک و حلال و بی حسیب / بی صداع و نقل بالا و نشیب
پس مرا زان رزق نطقی رو نمود / ذوق گفت من خردها می ربود
گفتم این فتنه است ای رب جهان / بخششی ده از همه خلقان نهان
شد سخن از من دل خوش یافتم / چون انار از ذوق می بشکافتم
گفتم ار چیزی نباشد در بهشت / غیر این شادی که دارم در سرشت
هیچ نعمت آرزو ناید دگر / زین نپردازم بجوز و نیشکر
مانده بود از کسب یک دو حبه ام / دوخته در آستین جبه ام

## نیت کردن او که این زر را بدهم بدان هیزم کش چون من روزی یافتم بکرامات مشایخ و رنجیدن آن هیزم کش از ضمیر و نیت او

آن یکی درویش هیزم می کشید / خسته و مانده ز بیشه در رسید
پس بگفتم من ز روزی فارغم / زین سپس از بهر رزقم نیست غم
میوهٔ مکروه بر من خوش شدست / رزق خاصی جسم را آمد بدست
چونکه من فارغ شدستم از گلو / حبهٔ چندست این بدهم بدو
بدهم این زر را بدان تکلیف کش / تا دو سه روزک شود از قوت خوش
خود ضمیرم را همی دانست او / زانکه سمعش داشت نور از شمع هو
بود پیشش سر هر اندیشهٔ / چون چراغی در درون شیشهٔ
هیچ پنهان می نشد از وی ضمیر / بود بر مضمون دلها او امیر
پس همی منکید با خود زیر لب / در جواب فکرتم آن بو العجب

کیمیاگر اولدی خیل عارفان / انلره اولدی نقیصه میل کان

## بر درویشک رؤیاده جماعت شیخی کوروب شغل کسب عبادته مانع اولمامق ایچون انلردن رزق حلال طریقن نیاز ایتدکده انلرک ارشادیله بامر الله تعالی کوهسارک ترش و تلخ میوه لری اکا شیرین اولدیغیدر

دیدی بر درویش خواب ایچره عیان / ظاهرا اولدی باکه بر شب خضریان
انلره دیدمکه روزیٔ حلال / قنده اولسه باکه کسب بی وبال
کوهساره سوق ایدوب اولدم همان / اولدیلر اول بیشه دن میوه فشان
میوه یی شیرین ایده اول ذو المنن / ایلرز همت اوله ذوق دهن
قیل غدا اشته بکا رزق حلال / بی صداع کسب و جمع بی ملال
اولدی اول رزق ایله نطقمده قبول / سوزلرم ایلردی تسخیر عقول
پس دیدم بو فتنه در یارب بکا / خلقدن پوشیده بخشش قیل عطا
کتدی سوزبندن ولی قلب اولدی صاف / ایلدم بر نشوه ایله اتصاف
دیدم اولمزسه بکا جنتده کر / غیری نعمت باکه بو شادی یتر
ایلمم بن غیری نعمت آرزو / مغنی شهد و شکر در باکه بو
قالدی کیسه مدن برایکی حبه بس / آستین جبه ده نقد هوس

## اول درویشک کرامات مشایخ ایله رزق حلال بولدیغندن اول برایکی حبه یی بر شخص هیزمکشه اعطایه نیتی و هیزم کشک اشراق ضمیر ایله انک نیتندن رنجیده اولدیغیدر

چونکه بر درویش کیم هیزم کشان / بیشه دن کلدی ضعیف و ناتوان
پس دیدم بن قسمتمدن فارغم / باکه بوندن صکره یوقدر بار غم
میوهٔ تلخ اولدی شیرینتر بکا / رزق خاص اولدی دله راحت فزا
بر طرفدر چون کلو فکری بکا / ایلیم بو حبه یی اعطا اکا
اولسه اول کلفت کشه واصل بو زر / ایکی اوچ کون قوت یومیه ایدر
منعکس اولدی اکا نقش ضمیر / نور غیب ایتمش ایدی سمعن منیر
واقف سر ایدی هر اندیشه ده / شمع روشن وش درون شیشه ده
اکه پنهان اولمیوب لوح ضمیر / قلبنه مکشوف مضمون ستیر
ایلدی زیر لبندن زمزمه / اولدی ناطق بو جواب ملهمه

که چنین اندیشی از بهر ملوک    کیف تلقی الرزق ان لم یرزقوک
من همی کردم سخن را فهم لیک    برد لم میزد عتابش نیک نیک
سوی من آمد بهیبت همچو شیر    تنگ هیزم را ز خود بنهاد زیر
پرتو حالی که او هیزم نهاد    لرزه بر هر هفت عضو من فتاد
گفت یارب گر ترا خاصان هی اند    که مبارک دعوت و فرخ پی اند
لطف تو خواهم که میناگر شود    اینزمان این تنگ هیزم زر شود
درزمان دیدم که زر شد هیزمش    همچو آتش بر زمین می تافت خوش
من دران بیخود شدم تا دیر که    چونکه با خویش آمدم من از وله
بعد ازان گفت ای خدا گر آن کبار    بس غیورند و گریزان ز اشتهار
باز این را بند هیزم ساز زود    بی توقف هم بران حالی که بود
درزمان هیزم شد آن اغصان زر    مست شد در کار او عقل و نظر
بعد ازان برداشت هیزم را و رفت    سوی شهر از پیش من او تیز و تفت
خواستم تا در پی آن شه روم    پرسم از وی مشکلات و بشنوم
بسته کرد آن هیبت او مر مرا    پیش خاصان ره نباشد عامه را
ور کسی را ره شود گو سر فشان    کان بود از رحمت و از جذبشان
پس غنیمت دار آن توفیق را    چون بیابی صحبت صدیق را
نی چو آن ابله که یابد قرب شاه    سهل و آسان در فتد آندم ز راه
چون ز قربانی دهندش بیشتر    پس بگوید ران گاوست این مگر
نیست این از ران گاو ای مفتری    ران گاوت می نماید از خری
بذل شاهانه است این بی رشوتی    بخشش محض است این از رحمتی

فکر ایتمکده بو یله می شان ملوک    کیف تلقی الرزق ان لم یرزقوک
ایتمدم گرچه کلامن فهم نیک    اولدی پر قلبم عتابندن ولیک
گلدی بندن یا که هیبتله چو شیر    ارقه سندن هیزم اولدی چونکه زیر
وضع هیزم حالی اولدقده عیان    هفت عضوم لرزه ناک اولدی همان
دیدی یارب اولدی خاصان عباد    مستجاب الدعوه مقتضی المراد
قدر ایتمکدن استرم ای داد گر    بو زمان هیزم اوله لطفکله زر
گوردم اولدم هیزم اولدی زر همین    آتش آسا اولدی پر تاب زمین
بن اولوب مبهوت و بیخود او لزمان    کندیمه گلدم اوجیرتدن همان
دیدی اندنصکره یارب اول کبار    چون غیوراندر عدوی اشتهار
ینه بو آلتون اولوب هیزم مثال    اکه عودت ایلسون اولکی حال
هیزم اولدی ینه اول اغصان زر    قالدی حیرتده اکا عقل و نظر
رفع هیزم ایلیوب گیتدی همان    شهره اولدی پیشگاهمدن روان
استدم پیرو اولوب بی قیل و قال    مشکلاتی ایلیم اندن سؤال
سد راه اولدی بکا هیبت تمام    پیش خاصانه بولور می یول عوام
یول بولور اول کمسه کیم اول سرور پر    رحمت و جذبه اکا رهبر ویرر
پس غنیمت بیل دم توفیقی سن    گر بولورسک صحبت صدیقی سن
اولمه اول ابله که بولسه قرب شاه    سهل و آسان اوله رد نیم راه
ویرسه لر قربان اکه چوق اگر    ران گاده حمل ایدوب هذیان ایدر
بو دگلدر ران گاو ای مفتری    اویله گوستردی سکا چشم خری
بذل شاهیدر دگل رشوتله بو    بخشش لطف اولدی سکا رحمتله بو

تحریض سلیمان علیه السلام مر رسولانرا بر تعجیل هجرت بلقیس بهر ایمان

همچنانکه شه سلیمان در نبرد    جذب خیل و لشکر بلقیس کرد
که بیایید ای عزیزان زود زود    که بر آمد موجها از بحر جود
سوی ساحل می فشاند بی خطر    جوش موجش هر زمانی صد گهر
الصلا گفتیم ای اهل رشاد    کین زمان رضوان در جنت گشاد
پس سلیمان گفت ای پیکان روید    سوی بلقیس و بدین دین بگروید
پس بگوییدش بیا اینجا تمام    زود ان الله یدعو بالسلام
هین بیا ای طالب دولت شتاب    که فتوحست این زمان و فتح باب

سلیمان نبی علیه السلامک سعادت ایمان ایچون بلقیسک تعجیل هجرتنده ایلچیلری تحریض بیوردقلریدر

اکه بکزر کیم سلیمان گزین    لشکر بلقیسی ایتدی جذب دین
ایلدی فرمان تعجیل شهود    دیدی ظاهر اولدی موج بحر جود
ساحله ایلر نثار بی خطر    جوش موجی هر زمان بونجه گهر
الصلا سعی ایله ای اهل رشاد    ویردی باب جنته رضوان گشاد
پس سلیمان ایتدی پیکانه خطاب    ایلسون بلقیس بو دینه شتاب
پس اکا ابلاغ اولنسون بالتمام    قول ان الله یدعو بالسلام
ایده گور ای طالب دولت شتاب    بو زمان اولدی فتوح و فتح باب

ای که تو طالب نه‌ای تو هم بیا ‖ تا طلب یابی ازین یار وفا

سنده کرد طلب یوق ایسه گل ‖ یاردن سا که طلبدر ماحصل

### سبب هجرت ابراهیم ادهم قدس الله سره و ترک ملک خراسان

ملک برهم زن تو ادهم وار زود ‖ تا بیابی همچو او ملک خلود
خفته بود آن شه شبانه بر سریر ‖ حارسان بر بام اندر دار و گیر
قصد شه از حارسان آن هم نبود ‖ که کند زان دفع دزدان و رنود
او همی دانست هر کو عادلست ‖ فارغست از واقعه ایمن دلست
عدل باشد پاسبان کامها ‖ نی بشب چوبک زنان بر بامها
لیک بد مقصودش از بانگ رباب ‖ همچو مشتاقان خیال آن خطاب
نالهٔ سرنا و تهدید دهل ‖ چیزکی ماند بدان ناقور کل
پس حکیمان گفته‌اند این لحنها ‖ از دوار چرخ بگرفتیم ما
بانگ گردشهای چرخست اینکه خلق ‖ می سرایندش بطنبور و بحلق
مؤمنان گویند کآثار بهشت ‖ نغز گردانید هر آواز زشت
ما همه اجزای آدم بوده‌ایم ‖ در بهشت آن لحنها بشنوده‌ایم
گرچه بر ما ریخت آب و گل شکی ‖ یادمان آید از آنها اندکی
لیک چون آمیخت با خاک کرب ‖ کی دهند این زیر و این بم آن طرب
آب چون آمیخت با بول و کمیز ‖ گشت ز آمیزش مزاجش تلخ و تیز
چیزکی از آب هستش در جسد ‖ بول گیرش آتشی را میکشد
گر نجس شد آب این طبعش بماند ‖ کآتش غم را بطبع خود نشاند
پس غذای عاشقان آمد سماع ‖ که درو باشد خیال اجتماع
قوتی گیرد خیالات ضمیر ‖ بلکه صورت گردد از بانگ و صفیر
آتش عشق از نواها گشت تیز ‖ آنچنانکه آتش آن جوزریز

### ابراهیم ادهمک قدس الله سره سبب هجرتی و ملک خراسانی ترکی بیانی

ملکی ترک ایله سن ادهم وش همان ‖ تا که ملک خلود اوله عیان
تختی اوزره خوابه وارمشدی او شاه ‖ حارسان بام اوزره مأمور نگاه
قصد شاهی حارساندن اولدی کل ‖ دفع دزدان و رنود بسته دل
اول ییلوردی عادل اولسه پادشاه ‖ اول امین القلب اولوربی اشتباه
عدل شاهیدر حقیقت پاسبان ‖ صانمه چاوش و عسسدر امان
لیک انک مقصودی آواز رباب ‖ ایلیه تذکیر هنگام خطاب
ناله و سرنا و طبلی قیل شعور ‖ ایله فکرک ربط حال نفخ صور
پس حکیمان دیدیلر الحانی بز ‖ دورهٔ افلاکدن اخذ ایتمشز
هیئت ادوار فلکدندر که خلق ‖ ایتدی میل نغمهٔ طنبور و حلق
مؤمنان دیرلر که آثار بهشت ‖ اولدی حسن افزای هر آواز زشت
اولمشز اجزای آدم چونکه بز ‖ جنتک الحانی گوش ایتمشز
گرچه بزده آب و گلدن وار حجاب ‖ قلب اولور سر خفیدن بهره‌یاب
لیک چون خاک ایله اولدی امتزاج ‖ بزده یوق بو زیر و بمدن ابتهاج
اختلاط فضله و بول ایله آب ‖ ایتدی تغییر مزاج مستطاب
آبدن وار در جسدده بر اثر ‖ بو ایسه اول ناره اولدی کارگر
صاف طبع اولمز نجس اولدقده آب ‖ نار غمدن ایده مز تسکین تاب
پس غذای عاشقان اولدی سماع ‖ انده ثابتدر خیال اجتماع
کارگر انده خیالات ضمیر ‖ بلکه صورت بخش اولور بانگ و صفیر
آتشی عشقک نوادن اولدی تیز ‖ اکه شاهد کار مرد جوزریز

### حکایت آن مرد تشنه که از سر جوزبن جوز میریخت در جوی آب که در گو بود و بانگ آب نمی رسید تا بافتادن جوز بانگ آب بشنود و او را چون سماع خوش بانگ آب اندر طرب می آورد

### اول مرد تشنه‌نک حکایتیدر که بر جوز اغاجندن محل عمیقده واقع عسیر الوصول جوی آبه جوز انداز اولوب صویه دوشدکده سقوط جوز ایله صودن حاصل اولان صدایی گوش واتلکه طرب و خروش ایلر ایدی

در تغولی بود آب آن تشنه راند ‖ بر درخت جوز جوزی می فشاند
می فتاد از جوزبن جوز اندر آب ‖ بانگ می آید همی دید او حباب

برعمیق آبه وار اوب بر تشنه دل ‖ اکه جوز انداز اولوردی متصل
چون اغاجدن اوله جوز انداز آب ‖ صیت آب ایله بدید ایدی حباب

عاقلی گفتش که بگذر ای فتا  جوز ها خود تشنگی آرد ترا
پیشتر در آب می افتد ثمر  آب در پستیست وازتو دورتر
تا تو از بالا فرود آیی بزور  آب جویش برده باشد تا بدور
گفت قصدم زین فشاندن جوز نیست  تیزتر بنگر برین ظاهر مه ایست
قصد من آنست کاید بانگ آب  هم ببینم بر سر آب این حباب
تشنه را خود شغل چه بود در جهان  گرد پای حوض گشتن جاودان
گرد جوی و گرد آب و بانگ آب  همچو حاجی طائف کعبهٔ صواب
همچنان مقصود من زین مثنوی  ای ضیاء الحق حسام الدین توی
مثنوی اندر فروع و در اصول  جمله آن تست کردستی قبول
در قبول آرند شاهان نیک و بد  چون قبول آرند نبود پیش رد
مثنوی را جمله اصل و ابتدا  خود تویی هم با تو باشد انتها
هم ترا عون ترا هم التجا  شفقت و بر سعد تو شد اتکا
استوا گفت و گوی مثنوی  گر پذیرفتی همه هدیهٔ توی
عز و اقبال را قبول تو نشان  چون تویی شاه دل و سلطان جان
چون نهالی کاشتی آبش بده  چون گشادش دادهٔ بگشا گره
قصدم از الفاظ او راز توست  قصدم از انشاش آواز توست
پیش من آوازت آواز خداست  عاشق از معشوق حاشا که جداست
اتصالی بی تکیف بی قیاس  هست رب الناس را با جان ناس
لیک گفتم ناس من نسناس نی  ناس غیر جان جان اشناس نی
ناس مردم باشد و کو مردمی  تو سر مردم ندیدستی دمی
ما رمیت اذ رمیت خواندهٔ  لیک جسمی در تجزی ماندهٔ
ملک جسمت را چو بلقیس ای غبی  ترک کن بهر سلیمان نبی
میکنم لاحول نی از گفت خویش  بلکه از وسواس آن اندیشه کیش
کو خیالی میکند در گفت من  در دل از وسواس و انکارات و ظن
میکنم لاحول یعنی چاره نیست  چون ترا در دل بضدم گفتنیست
چونکه گفت من گرفتت در گلو  من خمش کردم تو آن خود بگو
آن یکی نایی که خوش نی میزدست  ناگهان از مقعدش بادی بجست
نای را بر کون نهاد او که ز من  گر تو بهتر میزنی بستان بزن
ای مسلمان خود ادب اندر طلب  نیست الا حمل از هر بی ادب
هر کرا بینی شکایت میکند  که فلان کس راست طبع و خوی بد

دیدی بر عاقل اکا ترک ایت آنی  جوز خود دلتشنه ترایلر سنی
آبه ریزان اولمده بونده ثمر  آب ایسه اسفلده سندن دورتر
ایتمد کچه زیره بالادن نزول  ساکه آب جویه ناممکن وصول
دیدی جمع جوز صانمه مقصدم  حکم ظاهرده دگل نیک و بدم
قصدم اولدر کیم گله آواز آب  هم اوله ظاهر صو اوستنده حباب
تشنه نک شغلی ندر عالمده بیل  حوضنک اطرافنده اولمق متصل
طرف جو و سیر آب و صوت آب  همچو حاجی طوف بیت مستطاب
مثنویدن مقصدم سنسن همان  ای ضیاء الحق حسام الدین عیان
مثنویده بو فروع ایله اصول  هپ سنکچوندر کرایلرسک قبول
ایلسه شاهان قبول نیک و بد  چون اوله مقبول اولمز غیری رد
مثنوی ایچره اصول و ابتدا  جمله سنسن هم سنکدر انتها
التجا هم ساکه هم امداد یکه  اکا اشفاق ایله اسعاد یکه
مثنویده استوا ایله اقول  هپ سنکچوندر ایدرسک گر قبول
عز و اقباله قبولکدر نشان  چونکه سنسن شاه دل سلطان جان
چون نهال ایتدک اثر سیراب قیل  عقده یی حل ایله فتح باب قیل
قصدم الفاظنده پس رازک سنک  مطلب انشاسنده آوازک سنک
اولدی آوازک بکا فیض خدا  عاشق اولمز چون حبیبندن جدا
اتصال بی تکیف بی قیاس  اولدر رب الناس ایله ارواح ناس
ناس دیدم صانمه نسناس دنی  ناس اولدی جان شناس روشنی
ناس مردمدر بهلورسک مردمی  سن سر مردمده کوردکمی دمی
ما رمیت اذ رمیت دریان  جسم ایله سنده تجزی درمیان
ملک جسمک همچو بلقیس ای غبی  ایله متروک سلیمان نبیه
ایلرم لاحول قولمدن دگل  فکر وسواس کج اندیش اولدیکی بیل
کیم بنم قولمدن ایلر کج خیال  قلبی پر وسواس و انکار و ضلال
ایلرم لاحول یوق چاره عیان  باکه ضد قلبکده سوزلر وار نهان
چون بنم قولم سکا کلمز حسن  بن خموش اولدم نه ایسه سویله سن
نای ایله برنی زن ایلرکن نوا  اسفلندن چیقدی سهو ایله هوا
نایی طوتدی اکا دیدیکه سن  بندن اهل ایسک سن اول پس نای زن
ای مسلمان اول طلبکار ادب  قیل ادبسزدن تحمل آچمه لب
کیمی کورسک اول شکایت کویدر  کیم فلان کس کجدل و بدخویدر

این شکایتگر بدانکه بدخواست   که مرآن بدخوی را او بدکواست
زانکه خوشخو آن بود کو در خمول   باشد از بدخو و بدطبعان حمول
لیک در شیخ آن کله زامر خداست   نی پی خشم و ممارات و هواست
آن شکایت نیست هست اصلاح جان   چون شکایت کردن پیغمبران
ناحمولی انبیا از امر دان   ورنه حمالست بد را حلمشان
طبع را کشتند در حمل بدی   ناحمولی کر بود هست ایزدی
ای سلیمان در میان زاغ و باز   حلم حق شو با همه مرغان بساز
ای دو صد بلقیس حلمت را زبون   که اهد قومی انهم لا یعلمون

تهدید فرستادن سلیمان علیه السلام پیش بلقیس که اصرار میندیش بر شرک و تأخیر مکن

هین بیا بلقیس ورنه بد شود   لشکرت خصمت شود مرتد شود
پرده دار تو درت را بر کند   جان تو با تو بجان خصمی کند
جمله ذرات زمین و آسمان   لشکر حقند گاه امتحان
باد را دیدی که با عادان چه کرد   آب را دیدی که در طوفان چه کرد
انچه بر فرعون زد آن بحر کین   وانچه با قارون نمودست این زمین
وانچه آن بابیل با آن پیل کرد   وانچه پشه کلهٔ نمرود خورد
وانکه سنگ انداخت داودی بدست   گشت شش صد پاره و لشکر شکست
سنگ می بارید بر اعدای لوط   تا که در آب سیه خوردند غوط
از کف شاه رسل یک قبضه خاک   کرد تا که مشرکین را بس هلاک
کر بکویم از جمادات جهان   عاقلانه یاری پیغمبران
مثنوی چندان شود که چل شتر   کر کشد عاجز شود از بار بر
دست بر کافر گواهی میدهد   لشکر حق میشود سر می نهد
ای نموده ضد حق در فعل درس   در میان لشکر اویی بترس
جزو جزوت لشکر او در وفاق   مر ترا اکنون مطیعند از نفاق
کر بکوید چشم را کو را فشار   درد چشم از تو بر آرد صد دمار
در بدندان کوید او بنما وبال   پس ببینی تو ز دندان گوشمال
باز کن طب را بخوان باب العلل   تا ببینی لشکر تن را عمل
چونکه جان جان هر چیزی ویست   دشمنی با جان جان آسان کیست
خود رها کن لشکر دیو و پری   کز میان جان کنندم صفدری

بو شکایت شکوهٔ بدخوا اولور   شکوه ساز خوی بدبدکو اولور
یعنی خوشخوا اولدر ایتدکده خمول   اوله بدطبعان و بدخودن حمول
شکوهٔ شیخ اولدی لیک امر خدا   صانمه کیم خشم و ممارات و هوا
اول صلاح جان اولور شکوه دکل   شکوهٔ پیغمبران وش اوله پیل
ناحمولیده رسل مأمور در   یوخسه انلر صبر ایله مشکور در
اولدیلر انلر حمول وضع بد   عکس امر اولسه اولور امر صمد
ای سلیمان اول پناه زاغ و باز   حلم حقی قیل طیوره کارساز
نیجه بلقیس اولدی حلمکده زبون   اهد قومی انهم لا یعلمون

سلیمان نبی علیه السلامک بلقیسه شرکده اصرار ایدوب تأخیر ایلمه دیو تهدید کونه خبر ارسال ایتدیکیدر

کل کل ای بلقیس یوخسه بد اولور   ساکه عسکر خصم اولوب مرتد اولور
پرده دارک درکهک ایلر خراب   ساکه جانک خصم جاندر قیل شتاب
جمله ذرات زمین و آسمان   لشکر حقدر محل امتحان
قوم عاده نیلدی کوردکمی باد   آبی کوردک اولدی طوفان بلاد
ایتدی فرعونی غریق اول بحر کین   ایلدی قارونی بر لقمه زمین
کورا باپیل ایلدی پیلی شکست   پشه ایتدی کلهٔ نمرودی پست
دست داود اولدی سنک انداز جنک   لشکر خصمی شکست ایتدی او سنک
سنک ایله اعدای لوط اولدی تباه   اولدیلر مستغرق آب سیاه
آتدی سلطان رسل بر قبضه خاک   مشرکینک اکثرن ایتدی هلاک
ایتدی سویلرسم جمادات جهان   عاقل آسا نصرت پیغمبران
مثنوی بار چهل اشتر اولور   عاجز ایلر بار چوقم پر اولور
دست اولور اعمال کفاره کواه   اولدی جمله لشکر رب آله
ای ایدنلر ضد امر حقده طوف   عسکری بیننده سن خوف ایله خوف
جزو جزوک اکا خیل اتفاق   شمدی طاعتده سکا تا نفاق
امر ایدرسه چشمکه رب الانام   سندن ایلر علت چشم انتقام
ایلیه دندانکه فرمان اکر   درد دنداندن اولورسن بی جکر
طبده درس اولسون سکا باب علل   کورکه بر عسکر ایدر تنده عمل
جان جاندر اندن اشیایه مدد   جان جان ایله عداوت اولدی بد
مخلصک کور لشکر دیو و پری   تا سکا جاندن ایدرلر صفدری

ملک را بگذار بلقیس از نخست
چون مرا یابی همه ملک آن تست
خود بدانی چون بر من آمدی
که تو بی من نقش کرمابه بدی
نقش اگر خود نقش سلطان یا غنیست
صورتست از جان خود بی‌جا شنیست
زینت او از برای دیگران
باز کرده بیهده چشم و دهان
ای تو در پیکار خود را باخته
دیگران را تو ز خود نشناخته
تو بهر صورت که آیی بیستی
که منم این والله آن تو نیستی
یکزمان تنها بمانی تو ز خلق
در غم و اندیشه مانی تا بحلق
این تو کی باشی که تو آن او حدی
که خوش و زیبا و سرمست خودی
مرغ خویشی صید خویش و دام خویش
صدر خویشی فرش خویش و بام خویش
جوهر آن باشد که قائم با خودست
آن عرض باشد که فرع او شدست
گر تو آدم زادهٔ چون او نشین
جمله ذریات را در خود ببین
چیست اندر خم که اندر نهر نیست
چیست اندر خانه کاندر شهر نیست
اینجهان خمست و دل چون جوی آب
اینجهان حجره است و دل شهر عجاب

ملکی ای بلقیس ترک ایت ابتدا
چون بنی بولدک سنک ملک خدا
خوش بیلورسن چون کلورسن سن بکا
بنسز ایدک نقش حمام صورتا
نقش اگر کیم نقش سلطان یا گدا
اولدی بر صورت که بی جان و صدا
غیرا ایچون در زینتی نقشک همان
انده بیهوده مژه چشم و دهان
ای که سن پیکار اولوب هر کاردن
کندیکی فرق ایتمدک اغیاردن
هر نه صورت کورسک اولدک بسته دل
اول بنم والله دیرسن سن دکل
خلقدن تنها قالنجه بر زمان
فکرت و غمده قالورسن بی گمان
بو نه ممکندر که یکتا اوله سن
کندیکه مفتون و شیدا اوله سن
مرغ کندک یینه کندک صید و دام
صدر کندک یینه کندک فرش و بام
جوهر اولدر اوله قائم ذات ایله
فرع جوهر در عرض اثبات ایله
گر سن آدم زاده سن مانندی اول
جملهٔ ذراته باق نفسکده بول
پس ندر خم ایچره کیم نهر ایچره یوق
خانه ایچره یا نه وار شهر ایچره یوق
بو جهان خم اولدی قلبک جوی آب
بو جهان حجره کوکل شهر عجاب

پیدا کردن سلیمان علیه السلام بلقیس را که مرا خالصا
لامر الله جهدست در ایمان تو یک ذره غرض نیست مرا
نی در نفس تو و حسن تو نی در ملک تو خود ببینی چو چشم جان
باز شود بنور الله عزّ و جلّ

سلیمان نبینک علی نبینا و علیه السلام سنک ایمانکده جهدم
خالصا لامر الله اولوب نفسکده و حسنکده و ملکنده ذره مقداری
غرضم اولمدیغنی نور حق ایله چشم جانک کشاد اولدقده
کوررسن دیو بیان ایتدیکیدر

هین بیا که من رسولم دعوتی
چون اجل شهوت کشم نی شهوتی
ور بود شهوت امیر شهوتم
نی اسیر شهوت و روی بتم
بت شکن بودست اصل اصل ما
چون خلیل حق و جملهٔ انبیا
گر در آییم ای رهی در بتکده
بت سجود آرد نه ما در معبده
احمد و بوجهل در بتخانه رفت
زین شدن تا آن شدن فرقیست زفت
این در آید سر نهند او را بتان
آن در آید سر نهد چون امتان
این جهان شهوتی بتخانه ایست
انبیا و کافران را لانه ایست
لیک شهوت بندهٔ پاکان بود
زر نسوزد زانکه نقد کان بود
کافران قلبند و پاکان همچو زر
اندرین بوته در اند این دو نفر
قلب چون آمد سیه شد در زمان
زر در آمد شد زری او عیان
دست و پا انداخت زر در بوته خوش
در رخ آتش همی خندد ز کش
جسم ما روپوش ما شد در جهان
ما چو دریا زیر این که در نهان

گل همان کیم بن رسول دعوتم
صانمه شهوت پیشه مرگ شهوتم
ضبطنه بن شهوتک اولدم امیر
شهوت و روی بته اولمم اسیر
بت شکنلک اصلمزدن رونما
چون خلیل الله و سائر انبیا
ایلسم بتخانه یه وضع قدم
بر ذکل اصنام ایدر سجده او دم
انده کتسه احمد و بوجهل اگر
عزمی حق و باطلک بر می مگر
کلسه بو اصنام ایدر سجده اکا
کلسه اول باش قور صنملردن یکا
بو جهان شهوتله بر بتخانه در
انبیا و کافرانه لانه در
لیک شهوت بندهٔ پاکان اولور
یانمز اول التون که نقد کان اولور
کافران قلب اولدی پاکان اولدی زر
بوته اولدی بو ایکی جنسه مقر
انده پس قلبک اولور رویی سیاه
زر ایسه زر درینه بی اشتباه
بوته ایچره صانمه زر حیران اولور
رویی آتشده دخی خندان اولور
اولدی بوتن بزده روپوش جهان
زیر کهده اولمشز بحر نهان

شاه دین را منگر ای نادان بطین / کین نظر کردست ابلیس لعین
کی توان اندود این خورشید را / با کف گل تو بگو آخر مرا
گر بریزی خاک وصد خاکسترش / بر سر نور او بر آید بر سرش
که که باشد کو بپوشد روی آب / طین که باشد کو بپوشد آفتاب
خیز بلقیسا چو ادهم شاه وار / دود ازین ملک دو سه روزه بر آر

کوره ای نادان این دینی طین / کیم او رسمه باقدی شیطان لعین
سویله کیم ممکنمی خورشید جهان / براوج باپچق ایله اولمق نهان
اولسه ریزان دمبدم بو خاک اکا / نوری تابان ودرخشان هر یکا
که نه در کیم ایده ستر روی آب / یا نه در باپچق اوله شمسه حجاب
امدی ای بلقیس شاه ادهم مثال / اکی کونلک ملکه اولمه پایمال

## باقی قصهٔ ابراهیم ادهم رحمة الله علیه

حال ابراهیم را کن تو بیان / از چه رو کردست ترک این جهان
بر سر تختی شنیدان نیک نام / طقطقی وهای وهویی شب ببام
گامهای تند بر بام سرا / گفت با خود اینچنین زهره کرا
بانگ زد بر روزن قصر او که کیست / این نباشد آدمی مانا پریست
سر فرو کردند قومی بو العجب / ما همی گردیم شب بهر طلب
هین چه میجویید گفتند اشتران / گفت اشتر بام بر که جست هان
پس بگفتندش که تو بر تخت جاه / چون همی جویی ملاقات اله
خود همان بد دیگر او را کس ندید / چون پری از آدمی شد ناپدید
معنی اش پنهان و او در پیش خلق / خلق کی بینند غیر ریش و دلق
چون ز چشم خویش و خلقان دور شد / همچو عنقا در جهان مشهور شد
جان هر مرغی که آمد سوی قاف / جملهٔ مرغان ازو لافند و لاف
چون رسید اندر سبا این نور شرق / غلغلی افتاد در بلقیس و خلق
روحهای مرده جمله پر زدند / مردگان از گور تن سر بر زدند
یکدگر را مژده می دادند هان / نک ندایی میرسد از آسمان
زان ندا دینها همی گردند گبز / شاخ و برگ دل همی گردند سبز
از سلیمان آن نفس چون نفخ صور / مردگان را وارهانید از قبور
مر ترا بادا سعادت بعد ازین / این گذشت الله اعلم بالیقین

## ابراهیم ادهم رحمة الله علیهک بقیهٔ حکایتیدر

سویله کل احوال ابراهیمی سن / ترک ملکه نولدی موجب جمله دن
تختی اوستنده ایشتدی ناگهان / پر تحرک صیت پای شبروان
وار سرایک بامی اوزره ولوله / دیدی کیمدر زهره وار بونده کله
دیدی کیمدر دیو روزندن ندا / آدمی کلمز پری سن غالبا
دیدی اکه بر گروه بو العجب / ایلرز گشت مزهر سو طلب
صوردی مطلبدن دیدیلر اشتران / دیدی اشتر قنغی بام اوزره روان
دیدیلر پس سن رهین تخت وجاه / نیجه ممکندر ملاقات اله
اولدی اول هاتف دودمده بی نشان / صانکه آدمدن پری اولدی نهان
اول چو معنای خفی محجوب خلق / خلق کورمز کوردیکی بر ریش ودلق
اولکه چشم خلقدن دور اولدی اول / مرغ عنقا کبی مشهور اولدی اول
قنغی مرغک کیم مقامی اولدی قاف / اندن ایلر جمله عالم خلقی لاف
چونکه بو نور ایتدی اشراق سبا / خلقه هم بلقیسه اولدی رهنما
مردگان ارواحی بولدی بال و پر / قبر تندن مرده لر کوستردی سر
بر برینه ایتدیلر مژده همان / دیدیلر کلدی ندای آسمان
اول ندادن دین اولوب پر زیب و فر / شاخ و برگ قلبی ایتدی سبز و تر
کیم سلیماندن نفس چون نفخ صور / مردگانی ایتدی تخلیص قبور
بعد ازین بولدی سعادت متقین / ایدر الله تعالی بالیقین

## بقیهٔ قصهٔ اهل سبا و نصیحت و ارشاد سلیمان علیه السلام آل بلقیس را هر یکی را اندر خور خود و مشکلات دین و دل او و صید کردن هر جنس مرغ ضمیری بصفیر آن جنس مرغ و طعمهٔ او

قصه گویم از سبا مشتاق وار / چون صبا آمد بسوی لاله زار

## اهل سبانک بقیهٔ قصه سی و سلیمان علیه السلامک بلقیسه نصیحت و ارشادی و قومندن هر برینک کندینه مناسب مشکلات دل و دینی حل و هر مرغ ضمیری اول جنس مرغنک طعمه و صفیری ایله صید ایلدیکیدر

عاشقانه ایلیم نقل سبا / لاله زاره فیض ایدر باد صبا

لاقت الاشباح یوم وصلها   عادت الاولاد صوب اصلها
انه العشق الخفی فی الامم   مثل جود حوله لوم السقم
ذلة الارواح من اشباحها   عزة الاشباح من ارواحها
ایها العشاق السقیا لکم   انتم الباقون والبقیا لکم
ایها السالون قوموا واعشقوا   ذاک ریح یوسف فاستنشقوا
منطق الطیر سلیمانی بیا   بانک هر مرغی که آید می سرا
چون بمرغانت فرستادست حق   لحن هر مرغی بدادستت سبق
مرغ جبری را زبان جبر کو   مرغ پر اشکسته را از صبر کو
مرغ صابر را تو خوش دار و معاف   مرغ عنقا را بخوان اوصاف قاف
مر کبوتر را حذر فرما ز باز   باز را از حلم گو و احتراز
وان خفاشی را که ماند او بی نوا   می کنش با نور جفت و آشنا
کبک جنگی را بیاموزان تو صلح   مر خروس را نما اشراط صبح
همچنان میرو ز هدهد تا عقاب   ره نما والله اعلم بالصواب

آزاد شدن بلقیس از ملک و مست شدن او از شوق ایمان و التفات همت او از همه منقطع شدن وقت هجرت الا از تخت

چون سلیمان سوی مرغان سبا   یک صفیری کرد بست آن جمله را
جز مگر مرغی که بد بی جان و پر   یا چو ماهی گنگ بود از اصل کر
نی غلط گفتم که کر گر سر نهد   پیش وحی کبریا سمعش دهد
چونکه بلقیس از دل و جان عزم کرد   بر زمان رفته هم افسوس خورد
ترک مال و ملک کرد او آنچنان   که بترک نام و ننگ آن عاشقان
آن غلامان آن کنیزان بناز   پیش چشمش همچو پوسیده پیاز
باغها و قصرها و آب رود   پیش چشم از عشق گلخن می نمود
عشق در هنگام استیلا و خشم   زشت گرداند لطیفان را بچشم
هر زمرد را نماید گند نا   غیرت عشق این بود معنی لا
لا اله الا هو اینست ای پناه   که نماید مه ترا دیگ سیاه
هیچ مال و هیچ مخزن هیچ رخت   می دریغش نامد الا جز که تخت
پس سلیمان از دلش آگاه شد   کز دل او تا دل او راه شد
آنکسی که بانگ موران بشنود   هم فغان سر دوران بشنود

روز وصله هر شبح بولدی لقا   اصل ایله اولاد قیلدی التقا
هر امممده امت عشق خفی   جود ه بکزر بخل ایچنده مختفی
ذلتی ارواحک اشباح ایله در   عزتی اشباحک ارواح ایله در
نوش جان اولسون سزه ای عاشقان   بو بقا اولدی سزه چون جاودان
ای تهی دل عشقه ایله انتساب   اول بو یوسف نفحه سندن شمه یاب
ای سلیمان منطق الطیر آشنا   ایله هر مرغک نواسیله نوا
چون سنی مرغانه ارسال ایتدی حق   لحنی هر مرغک سکا اولدی سبق
مرغ جبری یه لسان جبر اولور   پر شکسته مرغه رمز صبر اولور
مرغ صابر اولدی مغفور و معاف   مرغ عنقایه گرک اوصاف قاف
قیل کبوتر قسمنی تحذیر باز   بازه تعلیم ایله حلم و احتراز
هم او خفاشیکه قالدی بی نوا   نور خورشید ایله ایله روشنا
کبکی ایله خنده صلح ایله شاد   قیل خروسی نور صبح ایله گشاد
هدهد و عقابی قیل هم بهره یاب   اول دلیل الله اعلم بالصواب

بلقیسک ملکدن آزاد و شوق ایماندن مست و وقت هجرتده جمله ملک دنیادن انقطاع همت و اقبالی اولوب الا تخت مخصوصه میلی اولدیغی بیانندر

چون سلیمان ایتدی بر دلکش نوا   صدق ایله میل ایتدی مرغان سبا
مرغ بی میل اولدی پس بی جان و پر   یا چو ماهی گنگ اوله یا اصلی کر
یوق غلط ایتدم کر اولسه گر مطیع   انی وحی کبریا ایلر سمیع
ایتدی بلقیس از دل و جان عزم راه   گلدی عمر ضایعندن انتباه
مال و ملک و جاهی ترک ایتدی همان   همچو ترک نام و ننگ عاشقان
اول جواری و غلام عشوه باز   اولدی عیننده چو پوسیده پیاز
قصر و باغ و حوض آب جانفزا   عشقدن گلخن نمون اولدی اکا
وقت استیلاده عشق پر طرب   گوزده نا مرغوب ایدر مرغوبی هپ
پس اولور شکل زمرد گندنا   غیرت عشق اولدی پس معنای لا
لا اله الا هو نوری گواه   گوسترر ماهی سکا دیگ سیاه
هیچ مال و ملکدن نقش ضمیر   اولمدی ملحوظ اکا الا سریر
بیلدی اول نقشی سلیمان جلیل   چونکه وار در قلبدن قلبه سبیل
اول کشی کیم ایده گوش صیت مور   هم فغان سر دوران شعور

انکه کوید راز قالت نملة    هم بداند راز این طاق کهن
دید از دورش که آن تسلیم کیش    تلخش آمد فرقت آن تخت خویش
کر بکویم آن سبب کردد دراز    که چرا بودش بتخت آن عشقساز
کرچه این کلک و قلم خود بی حسیست    نیست جنس کاتب او را مونسیست
همچنین هر آلت پیشه وری    هست بی جان مونس جانوری
این سبب را من معین کفتمی    کر نبودی چشم فهمت را نمی
از بزرکی تخت کز حد می فزود    نقل کردن تخت را امکان نبود
خرده کاری بود و تفریقش خطر    همچو اوصال بدن باهمدکر
پس سلیمان کفت کرچه فی الاخیر    سرد خواهد شد برو تاج و سریر
چون ز وحدت جان برون آرد سری    جسم را با فر او نبود فری
چون بر آید کوهر از قعر بحار    بنکری اندر کف و خاشاک خوار
سر بر آرد آفتاب با شرر    دم عقرب را که سازد مستقر
لیک خود با این همه بر نقد حال    جست باید تخت او را انتقال
تا نکردد خسته هنکام لقا    کودکانه حاجتش کردد روا
هست بر ما سهل و او را بس عزیز    تا بود بر خوان حوران دیو نیز
عبرت جانش شود آن تخت ناز    همچو دلق و چارقی پیش ایاز
تا بداند در چه بود آن مبتلا    از کجاها در رسید او تا کجا
خاک را و نطفه را و مضغه را    پیش چشم ما همی دارد خدا
کز کجا آوردمت ای بدنیت    که از آن آید همی خفریقیت
تو بر آن عاشق بدی در دور آن    منکر این فضل بودی آن زمان
این کرم چون دفع آن انکار تست    که میان خاک میکردی نخست
حجت انکار شد انشار تو    از دوا بدتر شد این بیمار تو
خاک را تصویر این کار از کجا    نطفه را خصمی و انکار از کجا
چون در آن دم بیدل و بی سر بدی    فکرت و انکار را منکر بدی
از جمادی چونکه انکارت برست    هم از آن انکار حشرت شد درست
پس مثال تو چو آن حلقه زنیست    کز درونش خواجه کوید خواجه نیست
حلقه زن زین نیست دریابد که هست    پس ز حلقه بر ندارد هیچ دست
پس هم انکارت مبین میکند    کز جماد او حشر صد فن میکند
چند صنعت رفت ای انکار تا    آب و کل انکار زاد از هل اتی
آب و کل میکفت خود انکار نیست    بانک می زد بیخبر کاخبار نیست

اولکه مشهود آکه قالت نملة    هم اوله چوق رازه اول واقف بتون
دوردن کوردی چو اول عالی نظر    فرقت عرش اولدی انده تلختر
سویلسهم اصلن اولور طول کلام    کیم نیچون اول تخته ایتدی میل تام
کرچه کیم بی حس و جاندر بو قلم    کاتبه واردر فراقندن الم
بویله در هر آلت اهل حرف    جانی یوق ذی روح ایله بولدی شرف
ساکه ممکن ایدی تعیین سبب    اولمسیدی چشم فهمکده غرب
حددن افزون آیدی اول تخت عظیم    اویله تختک نقله امکانی عدیم
خرده صنعت ایدی تفریقی محال    بر بدن آدم اعضاسی مثال
پس سلیمان دیدیکم آخر اکا    سرد اولور تاج و سریر بی بقا
چونکه جان وحدتدن ایلر رفع سر    محو اولور اجسامدن بو کر و فر
قعر دریادن ظهور ایتسه کهر    خار و خاشاکه نه لایقدر نظر
عرض طلعت ایتسه شمس تابدار    برج عقربده روا میدر قرار
بویله در اما ولی بر وفق حال    تخته تعجیلا کرکدر انتقال
اولمیه تا خسته دل وقت لقا    خوشدر اولسه حاجت طفلان روا
اول بزه اسهل اکا غایت عسیر    خوان حوران اوله تا دیوه سریر
عبرت جاندر اکا اول تخت ناز    صانکه دلق و چارغن کوردی ایاز
تا اوله معلومی قید ابتلا    قندن اولمش قنده در عز و علا
نطفه و هم مضغه و خاکی خدا    منظر عین ایتدی بزده دائما
دیر که کورقندن کتوردم بن سنی    وارشفرسنده کورد کچه انی
پس اکا عاشق ایدک دورنده سن    اولدی منکر ساکه بو فضل حسن
بو کرم دفع ایتدی اول انکاریکی    خاک ایچنده ایلر ایدک کاریکی
نشرک اولدی حجت انکار بیل    بو دوادر دردک ای بیمار بیل
قنده تصویر ایلیه انکاری خاک    نطفه دن خصمه کلورمی وهم و باک
چون اودمده بی دل و بی سر ایدک    فکرت و انکار ایله منکر ایدک
چونکه انکارک جمادیده عیان    حشره دک انکارک اول ایلر بیان
پس مثالکدر سنک اول حلقه زن    خواجه یوق دیرا که خواجه خانه دن
حلقه زن یوقدن بیلور کیم انده در    حلقه دن چکمز الن کوینده در
پس هم انکارک انی ایلر بیان    کیم جمادی حشر ایدر اول کاردان
قدرت و صنعتدن انکار اولدی تا    آب و کلده رمز شرح هل اتی
سویلمکده آب و کل انکاری یوق    بی خبر ایلر ندا اخباری یوق

من بکویم شرح این از صد طریق
لیک خاطر لغزد از کفت دقیق

سویلسم وار بنده شرحه یوز طریق
لیک مشکلدر بو کفتار دقیق

## چاره کردن سلیمان علیه السلام در احضار تخت بلقیس از سبا

پس سلیمان کفت عسکر را همان
تخت بلقیس را اکنون خواهم عیان

کفت عفریتی که تختش را بفن
حاضر آرم تا تو زین مجلس شدن

کفت آصف من باسم اعظمش
حاضر آرم پیش تو در یکدمش

کرچه عفریت اوستاد سحر بود
لیک آن از نفخ آصف رو نمود

حاضر آمد تخت بلقیس آن زمان
لیک ز آصف نه از فن عفریتیان

کفت حمد الله برین و صد چنین
که بدیدستم ز رب العالمین

پس نظر کرد آن سلیمان سوی تخت
کفت آری کول کیری ای درخت

پیش چوب و پیش سنک نقش کند
ای بسا کولان که سرها می نهند

ساجد و مسجود از جان بیخبر
دیده از جان جنبشی واندک اثر

دیده در وقتی که شد حیران و دنک
که سخن کفت و اشارت کرد سنک

نرد خدمت چون بنا موضع بباخت
شیر سنکین را شقی شیری شناخت

از کرم شیر حقیقی کرد جود
استخوانی سوی سک انداخت زود

کفت اکرچه نیست آن سک بر قوام
لیک ما را استخوان لطفیست عام

## سلیمان علیه السلامک تخت بلقیسی سبادن احضاره تدبیر ایتدیکیدر

پس سلیمان عسکره دیدی همان
حاضر اولسون تختی بلقیسک بو آن

دیدی بر عفریت اول تختی تمام
ایلرم احضار مجلس بی قیام

دیدی آصف بن آنی باسم الاله
ایلرم بر دمده منظور نکاه

کرچه عفریت اولدی ساحر پیشه لیک
کاره صورت ویردی آصف بی شریک

حاضر اولدی تخت بلقیس اولزمان
اولدی بی عفریت آصفدن عیان

دیدی هر نعمایه حمد اولسون همین
کیم بکا لطف ایتدی رب العالمین

پس سلیمانک اولوب منظوری تخت
دیدی دام ابلهانسن ای درخت

پیشکاه چوب و سنکه بی اثر
ای نیچه احمقلر ایلر وضع سر

ساجد و مسجود جاندن بیخبر
جانده کورمش جنبش کمتر اثر

دیده کیم اولوقت اوله حیران و دنک
نطق ایدوب ایلر اشارت کوه و سنک

نابجا در خدمت بی رونقی
شیر سنکی شیر ظن ایتدی شقی

لطف ایدوب شیر حقیقی ایتدی جود
کلبه بخش استخوان ایتدی ورود

دیدی یوقدر کرچه اول سکده قوام
لیک بزدن استخوانده لطف عام

## قصهٔ یاری خواستن حلیمه از بتان چون عقب فطام مصطفی را علیه السلام کم کرد و لرزیدن و سجدهٔ بتان و کواهی دادن ایشان بر عظمت کار محمد علیه الصلوة والسلام

قصهٔ راز حلیمه کویمت
تا زداید داستان او غمت

مصطفی را چون ز شیر او باز کرد
بر کفش برداشت چون ریحان و ورد

می کریزانیدش از هر نیک و بد
تا سپارد آن شهنشه را بجد

چون همی آورد امانت را ز بیم
شد بکعبه و آمد او اندر حطیم

از هوا بشنید بانکی کای حطیم
تافت بر تو آفتابی بس عظیم

ای حطیم امروز آید بر تو زود
صد هزاران نور از خورشید جود

ای حطیم امروز آرد بر تو رخت
محتشم شاهی که پیک اوست بخت

ای حطیم امروز بی شک از نوی
منزل جانهای بالایی شوی

جان پاکان طلب طلب و جوق جوق
آیدت از هر نواحی مست شوق

## حلیمهٔ سعدیه عقب فطامده سید الانام محمد مصطفا علیه الصلوة والسلامی غائب ایدوب بر پیر کمراه دلالتیله بتلردن استعانت ایتدکده اصنام لرزان و سجده کنان عظمت کار محمدی یه شهادت ایتدکلری قصه‌یی حصه در

سویلیم سا که حلیمه قصه سن
اخذ ایده تا اهل عبرت حصه سن

مصطفادن ایتدی چون قطع لبن
طوتدی دستنده چو ورد و یاسمن

ایلیوب حفظ نکاه نیک و بد
اول ایدی قصدی ایده تسلیم جد

چون امانت ایدی اول در یتیم
کعبه یه کلدی ایدوب عزم حطیم

بر صدا اکلدی هوادن ای حطیم
سا که اشراق ایتدی اول مهر عظیم

ای حطیم ایتدی بو کون سا که شتاب
مهر جودندن نیچه پیک نور و تاب

ای حطیم ایتدی بو کون تزیین تخت
سنده بر عالی شه فرخنده بخت

ای حطیم ایتمه کمان کیم نو بنو
سنده ارواح ملائکدر کرو

ایلر ارواح مقدس فوج فوج
هر نواحیدن سکا اظهار موج

کشت حیران آن حلیمه از صدا　نی کسی در پیش و نی سوی قفا
شش جهت خالی ز صورت وین ندا　شد پیاپی آن ندا را جان فدا
مصطفی را بر زمین بنهاد او　تا کند آن بانک خوش را جست و جو
چشم می انداخت آندم سو بسو　که کجا است آن شه اسرار کو
کین چنین بانک بلند از چپ و راست　میرسد یا رب رساننده کجاست
چون ندید او خیره و نومید شد　جسم لرزان همچو شاخ بید شد
باز آمد سوی آن طفل رشید　مصطفی را بر مکان خود ندید
حیرت اندر حیرت آمد بر دلش　کشت بس تاریک از غم منزلش
سوی منزلها دوید و بانک داشت　تا که بر دردانه ام غارت کماشت
مکیان کفتند ما را علم نیست　ما ندانستیم کانجا کودکیست
ریخت چندان اشک کرد او بس فغان　که از و کریان شدند آن دیکران
سینه کوبان آنچنان بکریست خوش　کاختران کریان شدند از کریه اش

پس حلیمه اولدی حیران صدا　پیش و پس یوق کمسه کیمدن بو ندا
شش جهت خالی ندا اما عیان　اول ندایه جان فدا اولسون همان
مصطفایی ایلدی زیب زمین　تا منادی دن اوله تحقیق بین
نظره انداز اولدی اول دم سو بسو　کیم عجب قنده اوله اول راز کو
هر طرفدن کلور عالی صدا　قنده در یا رب عجب صاحب ندا
چون اثر یوق اولدی آخر نا امید　جسمی لرزان اولدی همچون شاخ بید
جایکاه طفله دوندی آتدی جان　مصطفایی کورمدی انده عیان
حیرت اندر حیرت اولدی داغ دل　اولدی منزلکاه غمده منفعل
اغلیوب کشت ایتدی هر بر خانه یی　جست و جو ایلردی اول دردانه یی
اهل مکه دیدیلر کیم بیلمز　کورمدک اول کوهر یکتایی بز
اشک ریزان اولقدر ایتدی فغان　خلقی آغلتدی فغانیله همان
سینه کوبان اشکی اولدی پر هجوم　کریه سندن آغلدی ماه و نجوم

## حکایت آن پیر عرب که دلالت کرد حلیمه را باستعانت بتان

## حلیمه یی استعانت اصنامه دلالت ایلین پیر عربک حکایتیدر

پیرمردی پیشش آمد با عصا　کای حلیمه چه فتاد آخر ترا
که چنین آتش ز دل افروختی　این جکرها را ز ماتم سوختی
کفت احمد را رضیعم معتمد　پس بیاوردم که بسپارم بجد
چون رسیدم در حطیم آوازها　می رسید و می شنیدم از هوا
من چو آن الحان شنیدم از هوا　طفل را بنهادم آنجا از صدا
تا ببینم این ندا آواز کیست　که ندایی بس لطیف و بس شهیست
نه از کسی دیدم بکرد خود نشان　نی ندا می منقطع شد یکزمان
چونکه وا کشتم ز حیرتهای دل　طفل را آنجا ندیدم وای دل
کفتش ای فرزند تو انده مدار　که نمایم من ترا یک شهریار
که بکوید کر بخواهد حال طفل　او بداند منزل و ترحال طفل
پس حلیمه کفت ای جانم فدا　مر ترا ای شیخ خوب و خوش ندا
هین مرا بنمای آن شاه نظر　کش بود از حال طفل من خبر
برد او را سوی عزی کین صنم　هست در اخبار غیبی مغتنم
ما هزاران کم شده زو یافتیم　چون بخدمت سوی او بشتافتیم
پیر کرد او را سجود و کفت زود　ای خداوند عرب ای بحر جود
کفت ای عزی تو بس اکرامها　کرده تا رسته ایم از دامها

دیدی دستنده عصا بر پیرمرد　ای حلیمه پس ندر بو سوز و درد
آتش دلدن فروزان صد شرر　ماتمکدن اولدی سوزان هر جکر
دیدی اولدم بن رضیع احمدی　پس کتوردم جدینه اول امجدی
چون حطیمه واصل اولدم ناکهان　کوشمه آوازه لر کلدی همان
چون هوادن ایتدم اول الحانی کوش　انده طفل ایتدم بن اول سمته خروش
تا کورم کیمدندر اول شیرین ادا　کیم لطیف ایدی بغایت اول ندا
کمسه دن کوردمکه یوق آنده نشان　اول ندا باقی ایدی اما همان
چون رجوع ایتدم قالوب حیرتده دل　کوردم اول طفلی انده شویله بیل
دیدی اول پیر ای قزم چکمه الم　شمدی اول شه سندن ایلر دفع غم
ساکه سویلر طفلک اول هر حالنی　اول بیلور هم منزل و ترحالنی
پس حلیمه دیدیکم جانم فدا　ساکه ای شیخ عزیز و خوش ادا
با که کوستر قنده اول صاحب نظر　تا که طفلدن اوله انده خبر
ایلدی اقبال عزای صنم　کیم بودر اخبار غیبیه مغتنم
بزنیچه کمکشته مز بولدق عیان　خدمتنده ایلیوب بذل روان
پیر اکا باطل ایدوب عرض سجود　دیدی ای فخر عرب ای بحر جود
ساکه ای عزی ره اکرامدن　اولمشز در بزرها چوق دامدن

برعرب حقست از اکرام تو / فرض گشته تا عرب شد رام تو
این حلیمهٔ سعد از امید او / آمد اندر ظل شاخ بید تو
که ازو فرزند طفلی کم شدست / نام آن کودک محمد آمدست
چون محمد گفت آن جمله بتان / سرنگون گشتند ساجد آن زمان
که بروی پیر این چه گفت و گوست / آن محمد راکه عزل ما ازوست
ما نگون و سنگسار آییم ازو / ماکساد و بی عیار آییم ازو
آن خیالاتی که دیدندی زما / وقت فترت گاه گاه اهل هوا
گم شود چون بارگاه او رسید / آب آمد مر تیمم را درید
دور شو ای پیر فتنه کم فروز / هین ز رشک احمدی ما را مسوز
دور شو بهر خدا ای پیر تو / تا نسوزی ز آتش تقدیر تو
این چه دم اژدها افشردنست / هیچ دانی چه خبر آوردنست
زین خبر جوشد دل دریا و کان / زین خبر لرزان شود هفت آسمان
چون شنید از سنگها پیر این سخن / پس عصا انداخت آن پیر کهن
پس ز لرزه و خوف و بیم آن ندی / پیر دندانها بهم بر میزدی
آنچنان کاندر زمستان مرد عور / او همی لرزید و میگفت ای ثبور
چون در آن حالت بدید او پیر را / با و سر گم گردزن مدپیر را
گفت پیرا گرچه من در محنتم / حیرت اندر حیرت اندر حیرتم
ساعتی باد م خطیبی میکند / ساعتی سنگم ادیبی میکند
باد با حرفم سخنها میدهد / سنگ و کوهم فهم اشیا میدهد
گاه طفلم را ربوده غیبیان / غیبیان سبز پوش آسمان
از که نالم با که گویم این گله / من شدم سودایی اکنون صد دله
غیرتش از شرح غیبم لب ببست / این قدر گویم که طفلم گم شدست
گر بگویم چیز دیگر من کنون / خلق بندندم بزنجیر جنون
گفت پیرش ای حلیمه شاد باش / سجدهٔ شکر آر و روی کم خراش
غم مخور یاوه نگردد او ز تو / بلکه عالم یاوه گردد اندر او
هر زمان از رشک و غیرت پیش و پس / صد هزاران پاسبانست و حرس
آن ندیدی کان بتان ذو فنون / چون شدند از نام طفلت سرنگون
این عجب قرنیست بر روی زمین / پیر گشتم من ندیدم جنس این
زین رسالت سنگها چون ناله داشت / تا چه خواهد بر گنهکاران گماشت
سنگ بی جرمست در معبودیش / تو نه مضطر که بنده بودیش

ساکه اکرام عرب حقدر مدام / فرضیدر اعرابه تا که اوله رام
بو حلیمه مرضع سعدیه پس / گلدی ظل لطفکه ای دادرس
اولدی گمگشته اکا طفل رضیع / کیم محمددر اکا نام رفیع
چون محمد دیدی بالجمله بتان / سرنگون اولدی اودم سجده کنان
کیم یوری ای پیر یوق عزایه عز / اول محمددر که اندن عزلمز
اندن اولدق بز نگون و سنگسار / اندن اولدق پرکساد و بی عیار
بزدن اولدی اول تخیللر روا / اولدی وقت فترت اهل هوا
حق گلنجه باطل ایلر شکست / آب ایله حکم تیمم اولدی پست
فتنه تحریک ایتمه ای پیر اول بعید / سوز رشک احمدی اولدی بدید
اول بعید الله ایچون ای پیر سن / اولمه سوزان آتش تقدیردن
دم فشار اژدها اولدق بودم / بو خبرله ایتدک اخبار عدم
بو خبردن جوش ایدر دریا و کان / بو خبردن لرزه ده هفت آسمان
چون ایشتدی سنگلر ایتدی سخن / پس عصاسن آتدی اول پیر کهن
اول ندادن دوشدی جانه عربده / پیری اول خوف ایلدی دندانزده
مرد عریان زمستان دیده وش / اولدی لرزان هلاک اول ناله کش
قالدی حسیرتده حلیمه پیردن / اول خسارت گوردیکی تدبیردن
دیدی شیخا وارایکن درد درون / اولدی قات قات حیرتم شمدی فزون
باد اولدی باکه بر ساعت خطیب / ساعت اخرده سنگ اولدی ادیب
باد حرف ایله ایدر باکه سخن / سنگ ایدر وعظ ایله اظهار دهن
گاه طفلم غیبیان ایلر نهان / غیبیان سبز پوش آسمان
بن کیمه شکوا ایدم کیمدن فغان / شمدی سودا ایله اولدم صد زبان
غیر تیدر شرح غیبه بند لب / بنده سوز طفلم گم اولدی سبب
غیری سوز دیسم بن ازدرون / خلق ایدر احضار زنجیر جنون
شادمان اول ای حلیمه دیدی پیر / سجدهٔ شکر ایله اولمه غم پذیر
چکمه غم ضایع دگلدر اول گهر / ضایع اولدر کیم اکا طوتمز سه سر
غیرت و حفظ خدادن هر زمان / وار انکچون صد هزاران پاسبان
گورمدکمی اول بتان باز گون / نیچه اولدی نام طفلکدن نگون
وجه ارضه اولدی بو قرن عجیب / پیر اولدم گورمدم بویله غریب
بو رسالتده نکه نالاندر حجر / پس گنهکارانه لازم ناله لر
سنگ اولور معبود مضطر یوق وبال / عابد اولمق اکه سنده سوء حال

او که مضطر اینچنین ترسان شدست | تا که بر مجرم چها خواهند بست

بو بله مضطر ایکن اول ترسنده در | سن فغان ایتکم جهات سنده در

## خبر یافتن جد مصطفی عبد المطلب از کم کردن حلیمه محمد را علیه السلام و طالب شدن او کرد شهر و نالیدن او بر در کعبه و از حق در خواستن و یافتن محمد علیه الصلوة والسلام

چون خبر یابید جد مصطفی | از حلیمه و ز فغانش بر ملا
وز چنان بانگ بلند و نعرها | که بمیلی میرسید از وی صدا
زود عبد المطلب دانست چیست | دست بر سینه همی زد می گریست
آمد از غم بر در کعبه بسوز | کای خبیر از سر شب و زراز روز
خویشتن را من نمی بینم فنی | تا بود همراز تو همچون منی
خویشتن را من نمی بینم هنر | تا شوم مقبول این مسعود در
یا سر و سجدهٔ مرا قدری بود | یا باشکم دولتی خندان شود
لیک در سیمای آن در یتیم | دیده ام آثار لطفت ای کریم
که نمی ماند بما گرچه ز ماست | تا همه مس ایم و احمد کیمیاست
آن عجایبها که من دیدم برو | من ندیدم بر ولی و بر عدو
انکه فضل تو درین طفلیش داد | کس نشان ندهد بصد ساله جهاد
چون یقین دیدم عنایتهای تو | بروی او دریست از دریای تو
من هم او را می شفیع آرم بتو | حال او ای حال دان با من بگو

## جد سید الانبیا عبد المطلب حلیمهٔ سعدیه نک محمد مصطفی علیه السلامی غائب ایتدیکندن خبردار اولوب اطراف شهرده طلبی و کعبه ده نالان و کریان خدای مستعاندن جل شانه ملاقات مصطفایی نیاز ایتدیکیدر

چون خبردار اولدی جد مصطفا | کیم حلیمه اولدی مهجور صفا
کریه و زار ایله ایتدکچه ندا | واصل فرسخ اولوردی اول صدا
بیلدی عبد المطلب کیم نولدی حال | سینه کوپان اولدی کریان ملال
کلدی باب کعبه یه تفسیده لب | دیدی ای دانای سر روز و شب
کندیمی کورمم سزای درکهک | حالنه رحم ایله بن خاک رهک
نفس ناچیزمده کورمم بر هنر | تا قپوکده اوله قدرم معتبر
سجدهٔ حاجتده محجوبم تمام | تا سرشکمدن اوله حاصل مرام
اول یتیمک لیک سیماسنده بن | کورمشم لطفکدن اثار حسن
گرچه بزدن بکزمزا تا بزه | بز مس اول کیمیا هر عاجزه
اول عجایبلرکه کوردم انده بن | کورمدم هیچ یاردن اغیاردن
اکه طفلیتده فضلنک بی شمار | کورمدی صد سال مثلن روزکار
ایلدم انده عنایاتک یقین | بحر جودکدر اول در ثمین
بن سکا یارب شفیع ایتدم انی | قنده در حالندن اکاه ایت بنی

## جواب آمدن جد مصطفی علیه السلام عبد المطلب را از درون کعبه

از درون کعبه آمد بانگ زود | که هم اکنون رخ بتو خواهد نمود
با دو صد اقبال او محظوظ ماست | با دو صد طلب ملک محفوظ ماست
ظاهرش را شهرهٔ کیهان کنیم | باطنش را از همه پنهان کنیم
زر کان بود آب و گل ما زرگریم | که کهش خلخال و که خاتم بریم
که حمایلهای شمشیرش کنیم | گاه بند گردن شیرش کنیم
که ترنج تخت بر سازیم از و | گاه تاج فرقهای ملک جو
عشقها داریم با این خاک ما | زانکه افتادست در قعدهٔ رضا
که چنین شاهی از و پیدا کنیم | که هم او را پیش شه شیدا کنیم
صد هزاران عاشق و معشوق از و | در فغان و در نفیر و جست و جو

## مصطفی علیه السلامک جدی عبد المطلبه درون کعبه دن جواب کلدیکیدر

پس درون کعبه دن کلدی خطاب | شمدی وصلیله اولورسن کامیاب
حفظمزده عز و اقبال ایله پیل | اولدی محفوظ ملائک متصل
ظاهرن مشهور دوران ایلدم | خلقدن باطنده پنهان ایلدم
کور زرکانی ایدرلرز زرگران | کاهی خاتم کاهی خلخال زنان
که حمائل کاه اولور شمشیر ایدر | کاهی گردن بند جنس شیر ایدر
کاه طوب تخت عالیشان اولور | کاه اولور تاج سر شاهان اولور
بزدن اولدی عشقبازی تراب | قعدهٔ رضوانه چون ایتدی شتاب
کاه اندن شاه پیدا ایلرز | پیش شهده کاه شیدا ایلرز
عاشق و معشوق اندن صد هزار | جست و جو ایتمکده پر افغان و زار

کار ما اینست بر کوری آن — که بکار ما ندارد میل جان
این فضیلت خاک را زان رود هیم — زانکه نعمت پش بی برکان نهیم
زانکه دارد خاک شکل اغبری — وز درون دارد صفات انوری
ظاهرش با باطنش گشته بجنگ — باطنش چون گوهر و ظاهر چو سنگ
ظاهرش گوید که ما اینیم و بس — باطنش گوید نکو بین پش و پس
ظاهرش منکر که باطن هیچ نیست — باطنش گوید که بنماییم پست
ظاهرش با باطنش در چالش اند — لاجرم زین صبر نصرت می کشند
زین ترش رو خاک صورتها کنیم — خندهٔ پنهانش را پیدا کنیم
زانکه ظاهر خاک اندوه و بکاست — در درونش صد هزاران خنده هاست
کاشف السرّیم و کار ما همین — کین نهانها را بر آریم از کمین
گرچه دزد از منکری تن میزند — شحنه آن از عصر پیدا میکند
فضلها دزدیده اند این خاکها — تا مقر آریمشان از ابتلا
بس عجب فرزند کو را بوده است — لیک احمد بر همه افزوده است
شد زمین و آسمان خندان و شاد — کین چنین شاهی ز ما دو جفت زاد
می شکافد آسمان از شادیش — خاک چون سوسن شده ز آزادیش
ظاهرت با باطنت ای خاک خوش — چونکه در جنگند و اندر کش مکش
هر که با خود بهر حق باشد بجنگ — تا شود معنیش خصم بود و رنگ
ظلمتش با نور او شد در قتال — آفتاب جانش را نبود زوال
هر که کوشد بهر ما در امتحان — پشت زیر پایش آرد آسمان
ظاهرت از تیرگی افغان کنان — باطن تو گلستان در گلستان
قاصد او چون صوفیان رو ترش — تا نیامیزند با هر نورکش
عارفان رو ترش چون خار پشت — عیش پنهان کرده در خار درشت
باغ پنهان گرد باغ آن خار فاش — کای عدو دزد زین رز دور باش
خار پشتا خار حارس کردهٔ — سر چو صوفی در گریبان بردهٔ
تا کسی در چاردنگ عیش تو — کم شود زین گلرخان خار خو
طفل تو گرچه که کودک خو بدست — هر دو عالم خود طفیل او بدست
ما جهانی را بدو زنده کنیم — چرخ را در خدمتش بنده کنیم
گفت عبد المطلب کین دم کجاست — ای علیم السر نشان ده راه راست

### نشان خواستن عبد المطلب از موضع محمد علیه السلام که کجاش یا بم و جواب آمدن او را از درون کعبه

انلرک رغمینه در بو صنع و کار — اولدیلر بی میل جان غفلت شعار
بو فضیلت خاکه اندندر مدام — نعمتمدن بی نوالر بوله کام
صورت خاک اولدی شکل اغبری — وار درونده صفات انوری
ظاهر ایله باطنی ایتمکده جنک — باطنی چون گوهر و ظاهر چو سنک
نطق ظاهر ظاهرین اثباته بس — دیر که باطن قیل نکاه پش و پس
ظاهری انکار باطنده مدام — دیر که باطن کور هله روز قیام
باطنیله ظاهری ایلر جدال — لاجرم بو صبر اولور نصرت مآل
خاکدن صورتلر انشا ایلرز — خندهٔ پنهان افشا ایلرز
ظاهری خاکک غم و اندوه و آه — باطننده صد هزاران عیدگاه
کاشف السرز که کتم عیبدن — ایلرز بو نجه خفیاتی علن
گرچه دزد ایلر سکوت انکار ایله — ظاهر ایلر شحنه چون اصرار ایله
خاک اولورسه منکر فضل و بها — ایلرز آنی مقرّ ابتلا
گرچه چوق فرزندی صاحب رازدر — لیک احمد جمله دن ممتازدر
اولدی بو ارض و سما مسرور و شاد — چونکه طوغدی اول مه برج رشاد
چاک اولور انک سرورندن سما — خاک اوله چون گلشن و سوسن نما
ظاهر گله باطنک ای خاک پاک — چونکه جنک ایتمکده در بی وهم و باک
حق ایچون نفسیله هر کیم جنک ایده — تا که معناسن صفا نیرنک ایده
ظلمتی نور ایله ایتدکده قتال — آفتاب جاننه گلمز زوال
کیم رضا مزده ایدرسه اجتهاد — اکه زیر پای اولور سبع شداد
تیره لکدن ظاهرک آه و فغان — باطنک صفوتله رشک گلستان
اولدی قاصد ترش رو صوفی مثال — ایتمیه تا الفت اهل ملال
ترش رو در عارفان چون خارپشت — عیش پنهاندر اکا خار درشت
باغ پنهان سو بسو اطرافی خار — خار اولور دزدان ایچون حصار
خاری حارس ایلدک ای خارپشت — صوفی وش سر در گریبان درشت
عیش درویشیده ذوق تو بتو — اولدی ستر گلرخان خارخو
طفلک اولدی گرچه کودک صورتا — پیل ایکی عالم طفیل اولدی سکا
بز انکله ایتدک احیا عالمی — بنده ایتدک چرخ و جن و آدمی
دیدی عبد المطلب شمدی او ماه — قنده ایمشدر الهی جایگاه

### محمد مصطفی افندمزک علیه الصلوة و السلام موقع وجودی باکیندن عبد المطلب طلب اشارت ایدوب درون کعبه دن

### ونشان یافتن

از درون کعبه آوازش رسید / گفت ای جوینده طفل رشید
در فلان وادیست زیر آن درخت / پس روان شد زود پیر نیکبخت
در رکاب او امیران قریش / زانکه جدش بود زاعیان قریش
تا به پشت آدم اسلافش همه / مهتران بزم ورزم وملحمه
این نسب خود پوست او را بوده است / کز شهنشاهان نه پالوده است
مغز او خود از نسب دورست و پاک / نیست جنسش از سمک کس تا سماک
نور حق را کس نجوید زاد و بود / خلعت حق را چه حاجت تار وپود
کمترین خلعت که بدهد در ثواب / برفزاید بر طراز آفتاب

### جواب وبشارت بولدیغیدر

پس درون کعبه دن کلدی جواب / ای طلبکار رشه عالیجناب
اول فلان وادیده در تحت الشجر / پس روان اولدی او پیر پرهنر
هپ رکابنده امیران قریش / اولدی جدی عین اعیان قریش
تا بآدم اکه آبای کرام / اولدیلر اشراف و سادات انام
بو نسب قشر اولدی اول لب لباب / جمله عالم بر صدف اول در ناب
مغز در اولدی نسبدن دور و پاک / یوق اکا ثانی سمکدن تا سماک
اولدی ذاتی مظهر نور ودود / خلعت حقه نه حاجت تار وپود
خلعت کمتر که اول اولدی ثواب / نوری اولدی رشک بخش آفتاب

### بقیهٔ قصهٔ دعوت رحمت بلقیس را

خیز بلقیسا بیا و ملک بین / برلب دریای یزدان در بچین
خواهرانت ساکن چرخ سنی / توبمرداری چه سلطانی کنی
خواهرانت را ز بخششهای راد / هیچ میدانی که آن سلطان چه داد
تو ز شادی چون گرفتی طبل زن / که منم شاه و رئیس کولخن

### بلقیسی رحمته دعوتک بقیهٔ قصه سیدر

قالق ای بلقیس کلده ملکی کور / هم کنار بحر حقده دری دور
ساکن چرخ فلک خواهرلرک / سن شهی اولمق نیچون در خرلرک
خواهرانه ایلیوب فضل وعطا / هیچ بیلدکمی نلر ویردی خدا
سن سرورکدن اولورسن طبل زن / کیم بنم گلخنده سلطان دمن

### مثل قانع شدن آدمی بدنیا و حرص او در طلب دنیا وغفلت او از دولت روحانیان که ابنای جنس وی اند ونعره زنان که یالیت قومی یعلمون

آن سگی در کوی گدای کور دید / حمله می آورد ودلقش می درید
گفته ایم این را ولی بار دگر / شد مکرر بهر تأکید خبر
کور گفتش آخر آن یاران تو / برکه اند این دم شکاری صید جو
قوم تو در کوه می گیرند گور / در میان کوی می گیری تو کور
ترک این تزویر گو شیخ نفور / آب شوری جمع کرده چند کور
کین مریدان من ومن آب شور / میخورند از من همی گردند کور
آب خود شیرین کن از بحر لدن / آب بد را دام این کوران مکن
خیز شیران خدا بین گور گیر / تو چو سگ چونی بزرقی کور گیر
گور چه از صید غیر دوست دور / جمله شیر و شیر گیر و مست نور
در نظارهٔ صید و صیادی شه / کرده ترک صید و مرده در وله
همچو مرغ مرده شان بگرفته یار / تا کند او جنس ایشانرا شکار

### آدمینک دنیایه قانع اولوب حرص ایله انک طلب وشهوتی وابنای جنسی اولان دولت روحانیاندن غفلتی مثالیدر که یالیت قومی یعلمون

کوردی براعمی فقیری کوچه کرد / دلقنی چاک ایتدی بر کلب نبرد
سویلدک بو قصه یی اول ولی / بو تکرر اولدی تأکید اولی
دیدی اعمی آکه امثالکده کار / اولدی دشت وکوهده صید وشکار
قومک ایلر کوهلرده صید گور / سن میان کوچه ده رهگیر کور
ترک تزویر ایله ای شیخ نفور / آب شوره مجتمع برنیچه کور
تشنه انلر ساکه سن خود آب شور / نوش ایدوب سندن اولورلر جمله کور
ایله شیرین لدن آبک مدام / آب تلخک ایتمه بو کورانه دام
ایله شیران خداوش صید گور / ایتمه چون سگ مکر گیرایی کور
اولکه صید ماسوادن اوله دور / اولدی شیر و شیرگیر و مست نور
نظره سازصید و صیادی شه / صیدی ترک صید و اظهار وله
مرغ بی جان وش آنی طوتمشکه یار / انلرک جنسن ایده تا کیم شکار

مرغ مرده مضطر اندر وصل وبین　　خواندهٔ القلب بين الاصبعين
اولدی مضطر مرده مرغ وصل وبین　　شرح ایدر القلب بین الاصبعین

مرغ مردهش راهر انکه شد شکار　　چون ببیند شد شکار شهریار
کیم اوله اول مرغ بیجانه شکار　　اول کورر نفسن شکار شهریار

هرکه او زین مرغ مرده سر بتافت　　دست آن صیاد راهرکز نیافت
کیم او مرغ مرده دن ایلر ابا　　دست صیاد ایله اولمز آشنا

کوید او منکر بردارئ من　　عشق شه بین درنکهدارئ من
مرغ مرده میته صانمه دیربنی　　شاهدن کوربنده حفظ روشنی

من نه مردارم مرا شه کشته است　　صورت من شبه مرده کشته است
میته صانمه کشتهٔ شاهم که بن　　ظاهر مدر کشته صورت شاهدن

جنبشم زین پیش بود از بال وپر　　جنبشم اکنون زدست داد کر
بن آچاردم بوندن اوّل بال وپر　　شمدی دست شهدن اولدم جلوه کر

جنبش فانیم بیرون شد زپوست　　جنبشم باقیست اکنون چون ازوست
جنبش فانیدن اولدم بی نیاز　　شمدی اندر بقای برک وساز

هرکه کژ جنبد به پیش جنبشم　　کرچه سیمرغست زارش می کشم
جنبشمده جنبشن کیم ایتسه کج　　اولسه ده سیمرغ اولور مقتول لج

هین مرا مرده مبین کر زندهٔ　　در کف شاهم نکر کر بندهٔ
زنده ایسک باکه مرده باقمه کر　　بنده ایسک دست شاهه قیل نظر

مرده زنده کرد عیسی از کرم　　من بکف خالق عیسی درم
مرده یه عیسی نبی ویردی حیات　　خالق عیساده بولدم بن ثبات

کی بمانم مرده در قبضهٔ خدا　　برکف عیسی مدار این هم روا
قبضهٔ حقده قالورمی مرده جان　　انده مشهودک ایکن فیض روان

عیسی ام لیکن هرانکو یافت جان　　از دم من او بماند جاودان
خالق عیسادن اولکم بولدی جان　　برنفسله بولدی عیش جاودان

شد زعیسی زنده لیکن باز مرد　　شاد انکو جان بدین عیسی سپرد
زندهٔ عیسی اکچون وار در ممات　　شاد اول جانکیم بولوراندن حیات

من عصا ام در کف موسئ خویش　　موسیم پنهان ومن پیدا به پیش
بن عصای دست موسی یم ولی　　اول نهان در بنده آیاتی جلی

برمسلمانان پل دریا شوم　　باز بر فرعون اژدرها شوم
اهل اسلامه پل دریا بنم　　هم ینه فرعونه اژدرها بنم

این عصارا ای پسر تنها مبین　　که عصا بی کف حق نبود چنین
بو عصایه ایلمه ساده نظر　　کیم عصا بی کف حق ایتمز اثر

موج طوفان هم عصا بد کوز درد　　طنطنهٔ جادو پرستانرا بخورد
بو عصا در موج طوفان فریق　　ایلدی جادو پرستانی غریق

کر عصاهای خدارا بشمرم　　زرق این فرعونیانرا بردرم
کر شمار اولسه عصای داوری　　محو اولور فرعونیانک پیکری

لیک زین شیرین کیاه زهرمند　　ترک کن تا چند روزی میچرند
لیک بو شیرین کیاه زهرناک　　انلره برقاچ کون اولسون نقل خاک

کر نباشد جاه فرعون وسری　　از کجا یابد جهنم پروری
اولمسه کر جاه فرعون پلید　　دوزخه قندن ایدی هل من مزید

فربهش کن انکهش کش ای قصاب　　زانکه بی بر کند در دوزخ کلاب
بسله اوّل صکره ذبح ایت ای قصاب　　بی نوا در چونکه دوزخده کلاب

کر نبودی خصم ودشمن در جهان　　پس بمردی خشم اندر مردمان
خصم ودشمن اولمسه عالمده کر　　خشم مخلوق اولمز ایدی کارکر

دوزخ آن خشمست خصمی بایدش　　تا زبدو رنی رحیمی بکشدش
دوزخ خشم اولدی خصم استراکا　　بو خسه رحمت آنی ایلردی فنا

پس بماندی لطف بی قهر وبدی　　پس کمال پادشاهی کی بدی
لطف واحسان قدرت قهر وجلال　　فی الحقیقه اولدی اظهار کمال

ریشخندی کرده اند آن منکران　　برمثلها وبیان ذاکران
اهل انکار ایلمکده ریشخند　　اولسه امثال وبیان ونصح وپند

تو اکر خواهی بکن هم ریشخند　　چند خواهی زیست ای مردار چند
ریشخند ایت سن ده استر ایسک　　عمر کی فکر ایله اما ار ایسک

شاد باشید ای محبان در نیاز　　برهمین در که شود امروز باز
ای محبان اول صفایاب نیاز　　باب مولاده بوکون تا اوله باز

هر حویجی باشدش کردی دکر　　درمیان باغ از سیر وکبر
قطعه قطعه اولدی اجناس نبات　　باغده قیل سبزه زاره التفات

هر یکی باجنس خود در کرد خود　　از برای پختکی نم میخورد
هر بری هم جنس ایله صورت نما　　تا بوله سیرابی نشو ونما

تو که کرد زعفرانی زعفران　　باش وآمیزش مکن با دیکران
زعفران سن زعفرانه اول انیس　　اولمه اغیار ایله مخلوط وجلیس

آب میخور زعفرانا تا رسی / زعفرانی اندران حلوا رسی
در مکن در کرد شلغم پوز خویش / که نکردد با تو او هم طبع و کیش
تو بکردی او بکردی مودعه / زانکه ارض الله آمد واسعه
خاصه ان ارضی که از پهناوری / در سفر کم میشود دیو و پری
اندران بحر و بیابان و جبال / منقطع می کردد اوهام و خیال
این بیابان در بیابانهای او / همچو اندر بحر پر یکتای مو
آب استاده که سیرستش نهان / تازه تر خوشتر ز جوهای روان
کو درون خویش چون جان و روان / سیر پنهان دارد و پای روان
مستمع خفته ست کوته کن خطاب / ای خطیب این نقش کم زن تو بر آب
خیز بلقیسا که بازارست تیز / زین خسیسان کساد افکن کریز
خیز بلقیسا کنون با اختیار / پیش از انکه مرگ آرد کیر و دار
بعد ازان کوشت کشد مرگ آنچنان / که چو دزد آیی بشحنه جانکنان
زین خران تا چند باشی نعل دزد / کر همی دزدی بیا و لعل دزد
خواهرانت یافته ملک خلود / تو کرفته مملکت کور و کبود
ای خنک آنرا کزین ملکت بجست / که اجل این ملک را ویرانکرست
خیز بلقیسا بیا باری ببین / ملکت شاهان سلطانان دین
شسته در باطن میان کلستان / ظاهرا حادی میان دوستان
بوستان با او روان هر جا رود / لیک آن از خلق پنهان میشود
میوه‌ها لابه کنان کز من بخور / آب حیوان آمده کز من بخور
طوف میکن بر فلک بی پر و بال / همچو خورشید و چو بدر و چون هلال
چون روان باشی روان و پای نی / میخوری صد لوت و لقمه خای نی
نی نهنک غم زند بر کشتی ات / نی بدید آید ز مردن زشتی ات
هم تو شاه و هم تو لشکر هم تو تخت / هم تو نیکو بخت باشی هم تو بخت
کر تو نیکوبختی و سلطان زفت / بخت غیر تست روزی بخت رفت
تو بماندی چون کدایان بی نوا / دولت خود هم تو باش ای مجتبا
چون تو باشی بخت خود ای معنوی / پس تو که بختی ز خود کی کم شوی
تو ز خود کی کم شوی ای خوش خصال / چونکه عین تو ترا شد ملک و مال

اول نمایاب کمال ای زعفران / وصل حلوایی بولورسن رایکان
قطعهٔ شلغمله ایتمه امتزاج / اول دکلدر ساکه همطبع و مزاج
اولدی هر برقطعه جنس جامعه / دینلدی ارض الله ارض واسعه
باخصوص اول ارضکم وسعت اکا / حیرت دیو و پرید رهبر کا
اویله در اول بحر و صحرا و جبال / منقطعدر اندن اوهام و خیال
بو بیابان اول بیابان ایچره بیل / اولدی کویا بحر عمان ایچره قیل
ماء راکد کیم ایدر سیر نهان / جان کبی دائم درونندن روان
کیم انک قلبنده در جان و روان / کزلی سیر ایدر طوتوب پای روان
مستمع در خواب قیل قصر خطاب / ای خطیب ایتمه امید نقش آب
طورمه ای بلقیس بازار اولدی تیز / قیل خسیسانک کسادندن کریز
اختیارک ایله ای بلقیس کل / اندن اولکم کله موت و اجل
موت ایدر صکره سکا بر کوشمال / شحنه ایلر صانکه دزدی پیچال
تا بکی ای سارق نعل خران / دزدایسک اول سارق لعل کران
خواهرانک بولدیلر ملک خلود / سنده فخر ملک خار و نار و دود
دولت انک کیم بو ملکی ایده ترک / کیم ایدر بو ملکی ویران دست مرگ
باری ای بلقیس کور بر کره کل / ملکت شاهان دینی بی خلل
باطننده جلوه کاهی بوستان / ظاهرا مجلس نشین دوستان
قنده کتسه کلستان همراه اکا / لکن اولمز خلق بیل آکاه اکا
میوه‌لر دیر بندن ایله کل غدا / آب حیوان دیر بنم نوش صفا
ایله پرواز فلک بی پر و بال / کاهی خورشید اول کهی بدر و هلال
سیر اولور بی منت ساق و قدم / ذوقیاب طعمه بی تحریک فم
بی نهنک غم اولوب کشتی سوار / فکر تلخ موتدن یوق اضطرار
شاه سنسن سنده لشکر سنده تخت / هم سعید الحال هم فرخنده بخت
بونده اولسک شاه تخت و ملک و مال / تخت و بختک غیره ایلر انتقال
سن کدا آسا قالورسن بی نوا / کندیکه سن دولت اول بودر روا
چونکه سنسن عین بخت پر شعاع / بخت کندندن ایدرمی انقطاع
سن نیچه ضایعسن ای کنج کمال / چونکه سنسن ساکه عین کنج و مال

بقیهٔ قصهٔ عمارت کردن سلیمان علیه السلام مسجد اقصی را بتعلیم و وحی خدا جهت حکمتهایی که او داند و معاونت ملائکه و آدمی و دیو و پری در ساختن آشکارا

سلیمان علیه السلامک تعلیم و وحی الهیله که حکمتلرینی ینه کندی بیلور مسجد اقصایی بنا و عمارت و ملائکه دن ماعدا ظاهرده دیو و پرینک دخی اعانت ایتدکلرینک بقیهٔ قصه سیدر

ای سلیمان مسجد اقصی بساز / لشکر بلقیس آمد در نماز
چونکه او بنیاد آن مسجد نهاد / جن وانس آمد بدن در کار داد
یک کروه ازعشق وقومی بی مراد / انچنانکه در ره طاعت عباد
خلق دیوانند وشهوت سلسله / میکشدشان سوی دکان وغله
هست این زنجیر ازخوف وولہ / تو مبین این خلق رابی سلسله
میکشاندشان سوی کسب وشکار / می کشاندشان سوی کان وبحار
میکشدشان سوی نیک وسوی بد / کفت حق فی جیدها حبل مسد
قدجعلنا الحبل فی اعناقهم / واتخذنا الحبل من اخلاقهم
لیس من مستقذر مستنقه / قط الا طائره فی عنقه
حرص تو در کار بد چون آتشست / اخکر از رنک خوش آتش خوشست
آن سیاهی فحم در آتش نهان / چونکه آتش شد سیاهی شد عیان
آتش از حرص تو شد فحم سیاه / حرص چون شد ماند آن فحم تباه
آن زمان آن فحم اخکر می نمود / آن نه حسن کار نار حرص بود
حرص کارت را بیارابیده بود / حرص رفت وماند کار تو کبود
غوله را که بیارایید غول / پخته پندارد کسی که هست کول
آزمایش چون نماید جان او / کند کردد ز آزمون دندان او
ازهوس آن دام دانه می نمود / عکس غول حرص وآن خود دام بود
حرص اندر کار دین وخیرجو / چون نماند حرص باشد نغز رو
خیرها نغز نذنی از عکس غیر / تاب حرص ار رفت ماند تاب خیر
تاب حرص از کار دنیا چون برفت / فحم باشد مانده از اخکر بتفت
کودکانرا حرص می آرد غرار / تا شوند از ذوق دل دامن سوار
چون زکودک رفت آن حرص بدش / بر دکر اطفال خنده آیدش
که چه میکردم چه می دیدم درین / خل زعکس حرص بنمود انکبین
آن بنای انبیائی حرص بود / زانچنان پیوسته رونقها فزود
ای بسا مسجد برآورده کرام / لیک نبود مسجد اقصاش نام
کعبه را که هردمی عزی فزود / آن ز اخلاصات ابراهیم بود
فضل آن مسجد زخاک وسنک نیست / لیک در بناش حرص وجنک نیست
نی کتبشان مثل کتب دیکران / نی مساجدشان نه کسب وخان ومان
نی ادبشان نی غضبشان نی نکال / نی نعاس ونی قیاس ونی مقال
هریکی شانرا یکی فرّی دکر / مرغ جانشان طائر از پری دکر

قیل سلیمان مسجد اقصایی باز / لشکر بلقیس ایدر انده نماز
مسجدک بنیادن ایتدی چون بنا / انس وجن وقف وجود ایتدیلر اکا
بربلوک پرعشق وآخر بی مراد / اکه بکزر راه طاعتده عباد
خلق دیوان اولدی شهوت سلسله / جذب ایدر دکانه جنسی جنس ایله
خلقه زنجیر اولدی بو خوف ورجا / صانمه بی زنجیر ایدرلر التجا
پرسنده جذبهٔ کسب وشکار / اول برنده جذبهٔ کان وبحار
منجذب در اضطراری نیک وبد / دیدی حق فی جیدها حبل مسد
حبلی بر تعلیق اعناق ایتمشز / اتخاذ حبل اخلاق ایتمشز
پاک اکرنا پاک پس یوم الحساب / بند کردن هرکسه طیر کتاب
کار بدده حرصک آتشدر رهمان / رنک آتش اولدی اخکرده عیان
کیم سواد فحم اولوب مستور نار / کتدی چون آتش سیاهی آشکار
نار در حرصکدن اول فحم سیاه / کتدی حرصک قالدی فحم پرتباه
اول زمان فحم اخکر ایدی آشکار / نار حرصکدر دکل اول حسن کار
حرصک اولدی ایلین تزیین کار / کتدی حرص ایتدی اوکاری بدشعار
غول ایدر تزیین کار نادرست / ظن ایدر آنی حقیقت عقل سست
چونکه ایلر تجربه روح روان / کند اولور دندانی وقت امتحان
دامی دانه کوستر غول هوس / عکس غول حرص اولور اول دام پس
اولسه خوشدر حرص کار خیر ودین / قالمسه حرصک آثر دلنشین
خیر احسندر دکلدر عکس غیر / کتسه تاب حرص کیتمز تاب خیر
تاب حرص کار دنیا کتسه کر / فحم اولوب کرمیت اخکر کیدر
حرص ایدر اطفالی کورشوریده کار / تا اولورلر شوقله دامن سوار
چونکه کودکدن کیدر اول حرص بد / غیر اطفاله اولور خنددان ابد
کرچه بنده ایتدم اولدم کاربین / کوستر مش سرکه یی حرص انکبین
حرص یوقدر کیم بنای انبیا / متصل اولمقده در رونق فزا
نیچه مسجدلرده وار رسم جلی / نام اولمز مسجد اقصی ولی
کعبه کیم مستوجب تکریمدر / عزت اخلاص ابراهیمدر
مسجدک فضلی دکلدر خاک وسنک / لیک بانیسنده یوقدر حرص وجنک
انلرک اولدی کتابی بی بدل / کرمساجد کرمکاسب کرعمل
کرادبدر کرغضبدر کرنکال / کرنعاس وکرقیاس وکرمقال
انلرک ذاتنده وار شان دکر / مرغ جان انبیاده بشقه پر

دل همی لرزد ز ذکر حالشان / قبلهٔ افعال ما افعالشان
مرغشانرا بیضها زرین بدست / نیمشب جانشان سحرگه بین بدست
هرچه گویم من بجان نیکوی قوم / نقص گفتم گشته ناقص گوی قوم
مسجد اقصی بسازید ای کرام / که سلیمان باز آمد والسلام
ور ازین دیوان و پریان سرکشند / جمله را املاک در چنبر کشند
دیو یکدم کژ رود از مکر و زرق / تازیانه آیدش بر سر چو برق
چون سلیمان شو که تا دیوان تو / سنگ برّند از پی ایوان تو
چون سلیمان باش بی وسواس و ریو / تا ترا فرمان برد جنی و دیو
خاتم تو این دلست و هوشدار / تا نگردد دیو را خاتم شکار
پس سلیمانی کند بر تو مدام / دیو با خاتم حذر کن والسلام
آن سلیمانی دلا منسوخ نیست / در سر و سرت سلیمانی کیست
دیو هم وقتی سلیمانی کند / لیک هر جولاهه اطلس کی تند
دست جنباند چو دست او ولیک / در میان هردوشان فرقیست نیک

## قصهٔ شاعر و صله دادن شاه و مضاعف کردن آن وزیر بو الحسن نام

شاعری آورد شعری پیش شاه / بر امید خلعت و اکرام و جاه
شاه مکرم بود فرمودش هزار / از زر سرخ و کرامات و نثار
پس وزیرش گفت کین اندک بود / ده هزارش هدیه داده تا رود
از چنان شاعر نس از تو بحر دست / ده هزاری که بگفتم اندکست
قصه گفت آن شاه را و فلسفه / تا برآمد عشر خرمن از کفه
ده هزارش داد و خلعت در خورش / خانه شکر و ثنا کرد آن سرش
پس تفحص کرد کین سعی که بود / شاه را اهلیت من که نمود
پس بگفتندش فلان الدین وزیر / آن حسن نام و حسن خلق و ضمیر
در ثنای او یکی شعر دراز / بر نوشت و سوی خانه رفت باز
بی زبان و لب همان نعمای شاه / مدح شه میکرد و خلعتهای شاه

## باز آمدن آن شاعر بعد چند سال باميد همان صله و هزار دینار فرمودن شاه بر قاعدهٔ خویش و گفتن وزیر نو هم حسن نام شاه را که این سخت بسیار است و ما را خرجهاست وخزینه خالیست ومن اورا بده یک این خشنود کنم

انلرک ذکری ویرر قلبه صفا / انلرک افعالی اولدی مقتدا
بیضهٔ مرغانی زرین انلرک / نیمشب روحی سحر بین انلرک
هرنه دیرسم انلرا اولدر خیرناس / ایلرم نقصان ایدرسم بیک سپاس
مسجد اقصایی لازمدر تمام / کیم سلیمان گلدی شمدی والسلام
سرکش اولسه خیل دیوان وپری / قید بند ایلر ملائک انلری
دیولر خدمتده ایتسه مکر و زرق / تازیانه ین اولور مانند برق
اول سلیمان وش که تا دیوان لکا / اوله لر سنگ آور ایوان لکا
اول سلیمان گیبی بی وسواس وریو / تا اوله فرمانبرک جنی و دیو
قلبک اولدر خاتمک اول هوشیار / تا سنک دیو ایتمسون مهرک شکار
پس سلیمانلق ایدر سا که مدام / دیودن حفظ ایله مهرک والسلام
اول سلیمانلق دگل منسوخ بیل / کیم سر و سرکده اولدی متصل
دیوه تقلید سلیمان ناروا / بوریاباف اوله مز اطلس نما
برمیدر دست سعید ایله پلید / وار میانده انک بون بعید

## اول شاعرک قصه سیدر که پادشاهک اعطای صله ده بو الحسن نام وزیری مضاعف ایله قلبنی پادشاهه جذب ایتدیکیدر

مدح ایدوب برشاعر ایتدی عرض شاه / جود و احسانه اولوب امیدخواه
چون جواد ایدی او شاه نامدار / ایلدی فرمان زر سرخ هزار
بر وزیری وار ایدی دیدی شها / ده هزار اولسون عطای پربها
شاعرا بیر او سن دریا نثار / جود یکه نسبت اقلدر ده هزار
قصه گوی مدح شاه اولمشکه تا / اوله عشر خرمن لطفه سزا
ویردی اون بیک زر ایله بر خلعت اکا / ایلدی شکر و ثنا اول بی نوا
پس تفحص ایتدی کیم سعی ایدن / شاهه کیمدر بو تعریف حسن
دیدیلر آکه فلان الدین وزیر / نام و اخلاقی حسن روشن ضمیر
ایتدی بر شعر طویل ایله ثنا / یازدی هم درگاهن ایتدی ملتجا
بی زبان ولب ایدوب شکر نعم / ایتدی مدح جود شاه پرکرم

## اول شاعرک بر قاچ سنه دنصکره اول صله امیدیله گلوب شاه مزبور بر وجه معتاد بیک دینار بیوردقده ینه حسن نام بر وزیر بو عطا چوقدر مصارف دولت زیاده وخزینه مضایقه اوزره دربن انی عشری ایله خوشنود ایدرم دیو پادشاهی اغفال ایتدیکیدر

بعد سالی چند بهر رزق وکشت
شاعر از فقر و عوض محتاج کشت

کفت وقت فقر وتنکیٔ دودست
جست وجوی آزموده بهترست

درکهی را کازمودم درکرم
حاجت نو را بدان جانب برم

معنی الله کفت آن سیبویه
یولهون فی الحوائج هم لدیه

کفت الهنا فی حوائجنا الیک
والتمسناها وجدناها لدیک

صد هزاران عاقل اندر وقت درد
جمله نالان پیش آن دیان فرد

هیچ دیوانهٔ فلیوی این کند
بر بخیلی عاجزی کدیه تند

کر ندیدندی هزاران بار پیش
عاقلان جان کی کشیدندیش پیش

بلکه جمله ماهیان در موجها
جملهٔ پرّندکان بر اوجها

پیل وکرک وحید در اشکار نیز
اژدهای زفت ومور ومار نیز

بلکه خاک وآب وباد وهر شرار
مایه زو یابند هم دی هم بهار

هر دمش لابه کند این آسمان
که فرو مکذارم ای حق یکزمان

استن من عصمت وحفظ توست
جمله مطویٔ یمین آن دودست

وین زمین کوید که دارم برقرار
ای که بر آبم تو کردستی سوار

جملکان کیسه ازو بر دوختند
دادن حاجت ازو آموختند

هر نبی زو بر آورده برات
استعینوا منه صبرا وصلات

هین ازو خواهید نه از غیر او
آب از یم جو مجو در خشک جو

ور بخواهی از دکر کس او دهد
بر کف میلش سخا هم او نهد

انکه معرض را ز زر قارون کند
رو بدو آری بطاعت چون کند

بار دیکر شاعر از سودای داد
روی سوی آن شه محسن نهاد

هدیهٔ شاعر چه باشد شعر نو
پیش محسن آرد و بنهد کرو

محسنان با صد عطا و جود و بر
زر نهاده شاعران را منتظر

پیششان شعری به از یک تنک شعر
خاصه شعری کان کهر آرد ز قعر

آدمی اوّل حریص نان بود
زانکه قوت ونان ستون جان بود

سوی کسب وسوی غصب وصد حیل
جان نهاده بر کف از حرص وامل

چون بنادر کشت مستغنی ز نان
عاشق نامست ومدح شاعران

تا که اصل وفصل او را بر دهند
در بیان فضل او منبر نهند

تا که کرّ وفرّ زر بخشیٔ او
همچو عنبر بو دهد در کفت وکو

خلق ما بر صورت خود کرد حق
وصف ما از وصف او کیرد سبق

چونکه آن خلاق شکر وحمد جوست
آدمی را مدح جویی نیز خوست

---

برنجه ییل صکره کلدی احتیاج
شاعر اولدی فقر ایله بی ابتهاج

دیدی فقر وتنکدستیده همان
اوله یم اول شاه معهوده روان

درکهن ایتدم کرمده تجربه
حاجتم عرض ایده یم اول جانبه

معنیٔ اللهی دیدی سیبویه
یولهون فی الحوائج هم لدیه

بز حوایجده تضرع ایلدک
بولدق آنی سکم توقع ایلدک

نیچه یوز بیک پیکسان عند الضرور
اولمده نالان درکاه شکور

هیچ بر دیوانه بر احمق محال
کیم بخیله ایلیه ذل سؤال

کورمسه حدّدن فزون احسانی
عاقلان بذل ایلمزدی جانی

بلکه جمله ماهیان موج هم
بلکه جمله طائران اوج هم

جمله فیل وکرک وشیر پیشه زار
اژدها ایله نهنک ومور ومار

بلکه جمله خاک وباد وآب ونار
مایه دار اندن زمستان وبهار

اکه هر دم یلوارر بو آسمان
قائم ایت یا رب بنی سن هر زمان

باکه حفظ وعصمتک اولدی عماد
جمله مطویٔ یمین انقیاد

بو زمین ایلر نیاز ای کردکار
باکه ویردک سن صو اوستنده قرار

کیسه دوز رحمتیدر ماسوا
اندن اولدی سربسر حاجت روا

هر نبی اندن کتورمشدر برات
استعینوا منه صبرا وصلات

اندن استه غیردن ایتمه رجا
آب اولور دریاده ایتمه جویی جا

غیر خواه اولسکده اندندر عطا
دستنه اولدر ویرن میل سخا

اولکه عبد معرضی قارون ایدر
پس مطیعی کور نیجه ممنون ایدر

شاعر اول نوبت اولوب امیدوار
عزم شاه محسنه ویردی قرار

تحفهٔ شاعر ندر اشعار نو
محسن واجواد ایچون ایلر کرو

محسنان ایتمک ایچون احسان وبر
التجای شاعرانه منتظر

شعر اولور محضرلرنده معتبر
باخصوص اول شعر اوله رشک کهر

ابتدا آدم حریص نان اولور
چونکه قوت ونان ستون جان اولور

کسب وغصب وجابه ایلر صد حیل
جان بکف آوارهٔ حرص وامل

چون اوله ندرتله مستغنیٔ نان
شوقی کسب نام ومدح شاعران

تا که اصل وفصلن اعلا ایده لر
منبر فصلن معلا ایده لر

کرّ وفرّ بخشش سیم وزری
اوله بزم کفت وکونک عنبری

خلقمز بر وفق صورت ایتدی حق
وصفمز وصفندن آلمشدر سبق

چون محب حمد وشکر اولدی خدا
آدمیده میل مدح اولدی ادا

خاصه مرد حق که در فضلست چست    پر شود زان باد چون خیک درست
ور نباشد اهل زان باد دروغ    خیک بدریدست کی گیرد فروغ
این مثل از خود نگفتم ای رفیق    سرسری مشنو چو اهلی و مفیق
این پیمبر گفت چون بشنید قدح    که چرا فربه شود احمد بمدح
رفت سوی شاه آن شاعر ببرد    شعر اندر شکر احسان کان نمرد
محسنان مردند و احسانها بماند    ای خنک آنرا که این مرکب براند
ظالمان مردند و ماند آن ظلمها    وای جانی کو کند مکر و دها
گفت پیغمبر خنک آنرا که او    شد ز دنیا ماند ازو فعل نکو
مرد محسن لیک احسانش نمرد    نزد یزدان دین و احسان نیست خرد
وای آنکو مرد عصیانش نمرد    تا نه پنداری بمرگ او جان ببرد
این رها کن زانکه شاعر برگذر    وامدارست و قوی محتاج زر
برد شاعر شعر پیش شهریار    بر امید بخشش و احسان پار
نازنین شعری پر از در درست    بر امید بوی اکرام نخست
شاه هم بر خوی خود گفتش هزار    چون چنین بد عادت آن شهریار
لیک این بار آن وزیر پر ز جود    بر براق عز دنیا رفته بود
بر مقام او وزیر نو رئیس    گشته لیکن سخت بی رحم و خسیس
گفت ای شه خرجها داریم ما    شاعری را نبود این بخشش جزا
من بربع عشر این ای مغتنم    مرد شاعر را خوش و راضی کنم
خلق گفتندش که او از پیش دست    ده هزاری زین دلاور برده است
بعد شکر کلک خایی چون کند    بعد سلطانی گدایی چون کند
گفت بفشارم ورا اندر فشار    تا شود زار و نزار از انتظار
انگه ار خاکش دهم از راه من    در رباید همچو گلبرگ از چمن
این بمن بگذار کاستادم درین    گر تقاضاگر بود هم آهنین
از ثریا گر بپرّد تا ثرا    نرم گردد چون ببیند او مرا
گفت سلطانش برو فرمان تراست    لیک شادش کن که نیکوگوی ماست
گفت او را و دو صد امید لیس    تو بمن بگذار و این بر من نویس
پس فکندش صاحب اندر انتظار    شد زمستان و دی و آمد بهار
شاعر اندر انتظارش پیر شد    پس زبون این غم و تدبیر شد
گفت اگر زر نی که دشنامم دهی    تا رهد جانم ترا باشم رهی
انتظارم کشت باری گو برو    تا رهد این جان مسکین از گرو

باخصوص انده اوله فضل صریح    پر اولور باد ایله چون خیک صحیح
لیک ایدر نا اهل ایسه باد دروغ    همچو خیک چاک ایده بی فروغ
گندی نفسمدن دکلدر بو مثل    اهل ایسک گوش ایت بو قولی پکسل
دیدی پیغمبر چون اعدا دیدیلر    کیم محمد مدحه نیچون میل ایدر
شاعر ایتمشدی او شاهک مدحتن    ایلیوب تحدیث شکر نعمتن
محسنک احسانیدر خیر الخلف    اولدی احسان مایهٔ عز و شرف
ظالمان گتسه قالور ظلمی ابد    وای او جان کیم اوله کاری کار بد
دیدی پیغمبر سعید اولدر اگر    گتسه دنیادن قاله حسن نظر
فوت محسن موت انسان اوله مز    دین و احسان اولدی عند الله اعز
وای اگا عصیانی اولمز موت ایله    صانمه جان قورتاردی اندن فوت ایله
طورسون اول قیل شاعرک حالن بیان    دین ایله محتاج زر در ناتوان
شاعر ایتدی شعری عرض شهریار    بخشش و احسان امیدیله هزار
شعرن ایتدی حسن ایله گوهرنما    بخشش سابق ایدی ملحوظ اگا
شه دخی امر ایتدی اعطای هزار    چون اگا معتاد ایدی اول شهریار
لیک بو نوبت اول وزیر نامور    گتمش ایدی ملکک دنیادن مگر
بر وزیر اولدی مقامنده جلیس    لیک غایت دون و بی رحم و خسیس
دیدی شاها خرجمز بسیار در    بو عطا بر شاعره اکثار در
ربع عشری ایله بن بی قیل و قال    ایلرم اول شاعری خوشنود حال
دیدیلر خلق اگا اولدی برقرار    جانب شهدن عطای ده هزار
پس شکر دنصکره نای اولمز غدا    ناسزا در شهلره وضع گدا
دیدی آنی ایلرم حسرتله زار    کیم اولور زار و نزار انتظار
صکره خاک افشان اولورسم زر صانور    بر خس ناچیزی ورد تر صانور
قیل حواله باکه استادم تمام    چون تقاضاگر اولورلر باکه رام
گر ثریّادن ثرایه آچسه پر    نرم اولور گورسه بنی بی کرّ و فر
دیدی سلطان وار یوری قیل اگه داد    لیکن اول مدّاحمزدر ایله شاد
دیدی آنی هم انک امثالنی    قیل مفوض باکه گور اقبالنی
پس انی ایتدی اسیر انتظار    گتدی قیش ایامی گلدی نوبهار
انتظاری شاعرک اولدی فزون    پس غم و تدبیرانی ایتدی زبون
دیدی گر یوغیسه زر دشنام ویر    قیل رها جانم پیام گام ویر
انتظار اولدردی رخصت ویر بکا    جان مسکینم گرودن قیل رها

بعد از انش داد ربع عشر آن   ماند شاعر اندر اندیشه گران
کانچنان نقد و چنان بسیار بود   اینکه دیر اشکفت دستهٔ خار بود
پس بکفتندش که آن دستور راد   رفت از دنیا خدا مزدت دهاد
که مضاعف زو همی شد آن عطا   کم همی افتاد بخشش را خطا
اینزمان او رفت احسانها ببرد   او نمرد الحق ولی احسان بمرد
رفت از ما صاحب رادو رشید   صاحب سلاخ درویشان رسید
رو بکیر اینرا و زینجا شب کریز   تا نکیرد با تو این صاحب ستیز
ما بصد حیلت از و این صله را   بستدیم ای بی خبر از جهد ما
رو بایشان کرد و کفت ای مشفقان   از کجا آمد بکویید آن عوان
چیست نام این وزیر جامه کن   قوم کفتندش که نامش هم حسن
کفت یارب نام آن و نام این   چون یکی آمد دریغ ای رب دین
آن حسن نامی که از یک کلک او   صد وزیر و صاحب آید جود خو
این حسن کز ریش زشت این حسن   می توان بافید ای جان صد رسن
برچنین صاحب چو شه اصغا کند   شاه ملکش را ابد رسوا کند

مانستن بدرایی این وزیردون در افساد مروت شاه
بوزیر فرعون یعنی هامان در افساد قابلیت فرعون

چند آن فرعون می شد نرم و رام   چون شنیدی او ز موسی آن کلام
آن کلامی که بدادی سنگ شیر   از خوشیٔ آن کلام بی نظیر
چون بهامان که وزیرش بود او   مشورت کردی که کینش بود خو
پس بکفتی تاکنون بودی خدیو   بنده کردی ژنده پوشی را بریو
همچو سنگ منجنیقی آمدی   آن سخن بر شیشه خانهٔ او زدی
هرچه صد روز آن کلیم خوش خطاب   ساختی در یکدم او کردی خراب
عقل تو دستور مغلوب هواست   در وجودت رهزن راه خداست
ناصحی ربانیٔ پندت دهد   آن سخن را او بفن طرحی نهد
کین نه بر جایست هین از جا مشو   نیست چندان با خود آ شیدا مشو
وای آن شه که وزیرش این بود   جای هر دو دوزخ پر کین بود
شاد آن شاهی که او را دستکیر   باشد اندر کار چون آصف وزیر
شاه عادل چون قرین او شود   نام او نور علی نور بود
چون سلیمان شاه چون آصف وزیر   نور بر نور ست و عنبر بر عبیر

ویردی اندن صکره ربع عشری پس   قالدی شاعر فکر ایله بسته نفس
بویله اعطا بویله طول انتظار   کچ آچیلدی اولدی بر دسته خار
دیدیلر آکه او دستور کریم   کتدی دنیادن ویره اجرک رحیم
کیم مضاعف ایدی اندن بو عطا   ایلمزدی بخش و اعطاده خطا
کتدی اول احسان بیله کتدی همان   اولمدی اول اولدی احسان پکمان
کتدی بزدن آه او صدر جود کار   کلدی بو سلاخ درویشان زار
واریور بوندن کیجه ایله سفر   ویردیکن تا آلمیه بو بد سیر
بو صله صد حیله دن بولدی وجود   بیخبر سن بزدن اولدی جهد جود
دیدی شاعر انلره ای مشفقان   قندن اولدی جانشینی بو عوان
بو دنینک نامی نه بین الانام   دیدیلر اولدی حسن هم آکه نام
دیدی یارب آنده بونده نام بر   برمیدر بونده دنائت انده بر
اول حسن نام انده آثار قلم   صد وزیر صاحب جود و کرم
بو حسنده ریش زشت نا حسن   صد رسن تاب ایده ممکن صد رسن
بویله صدری چونکه شاه اصغا ایدر   ملککی و جاهن تا ابد رسوا ایدر

مذکور وزیر دون شاهنک افساد مروتنده فرعونک افساد
قابلیتنده مصر اولان وزیری هامانه تشبیه اولدیغنی بیاندر

حقه برقاچ دفعه فرعون اولدی رام   چونکه کوش ایلردی موسادن کلام
برکلام اما ویرردی سنکه شیر   صفوتندن اول کلام بی نظیر
چونکه هامان ایله کیم اولدی وزیر   مشورت ایتسه اولوردی کینه کیر
دیر ایدی معبود ایکن بو آنه دک   برعباپوشه قول اولمق بی نمک
همچو سنک منجنیق اول بد سخن   شیشه زاری ایلریدی رخنه زن
نیچه کونلر اول کلیم خوش خطاب   یاپدیغن بر دمده ایلردی خراب
عقلنک دستوری مغلوب هوا   سنده اولدی رهزن راه خدا
ناصح ربانی ویرسه نصح و پند   اول اولور طرح اکمکه مکر و کزند
دیر که بیجادر بو سوز کوش ایلمه   کندیکی حیرتله مدهوش ایلمه
وای او شاهه کیم اوله بویله وزیر   کندینه هم آکه دوزخدر مصیر
دولت او شاهک اکا یار و نصیر   آصف آسا اوله بر کامل وزیر
شاه عادلده وزیر رهنما   وصف اولور نور علی نور اکا
آصف اولدی چون سلیمانه وزیر   نور بر نور اولدی عنبر بر عبیر

ع

شاه فرعون وچو هامانش وزیر    هردو را نبود ز بدبختی گزیر
پس بود ظلمات بعض فوق بعض    نی خرد یار و نه دولت روز عرض
من ندیدم جز شقاوت در لئام    گر تو دیدستی رسان از من سلام
همچو جان باشد شه و صاحب چو عقل    عقل فاسد روح را آرد بنقل
آن فرشتهٔ عقل چون هاروت شد    سحر آموز دو صد طاغوت شد
عقل جزوی را وزیر خود مگیر    عقل کل را ساز ای سلطان وزیر
مر هوا را تو وزیر خود مساز    که بر آید جان پاکت از نماز
کین هوا پر حرص حالی بین بود    عقل را اندیشهٔ یوم الدین بود
عقل را دو دیده در پایان کار    بهر آن گل میکشد او رنج خار
که نفرساید نریزد در خزان    باد هر خرطوم اخشم دور از آن

شاه فرعون اولسه هاماندر وزیر    اکی بدبخت اکی شوریده ضمیر
ظلمت اوستنده اولور ظلمت بدید    عقلدن دور و سعادتدن بعید
کورمدم اهل شقاوتده نظام    سن اگر کوردکسه بندن قیل سلام
روح شاه اولدی بو عقل ایسه وزیر    عقل فاسد روحی ایلر رخنه گیر
بو سروش عقل چون هاروت اولور    ناقل سحر دو صد طاغوت اولور
عقل جزئی کندیکه ایتمه وزیر    عقل کلی قیل وزیر مستشیر
گر هوا اولسه وزیر کارساز    روح پاک اولدی محروم نماز
بو هوا حرص ایله اولدی حال بین    عقله اولدی فکر دائم یوم دین
عینی عقلک ناظر انجام کار    چکمده بر گل ایچون اول رنج خار
کیم خزانده اول گل پژمرده رو    هر شامه اندن ایرمزنک دبو

نشستن دیو بر مقام سلیمان علیه السلام وتشبه کردن او بکارهای سلیمان علیه السلام وفرق ظاهر میان هردو سلیمان و دیو خویشتن را سلیمان بن داود نام کردن

سلیمان نبی علیه السلام مقامنه دیو اوتوروب افعال سلیمانی یه تشبه وتقلیدی با هر دو دیوک کندیه سلیمان بن داود تسمیه سنده پنهانک فرقی ظاهر اولدیغیدر

ور چه عقلت هست با عقل دگر    یار باش و مشورت کن ای پدر
با دو عقل از بس بلاها وارهی    پای خود بر اوج گردونها نهی
دیو گر خود را سلیمان نام کرد    ملک برد و مملکت را رام کرد
صورت کار سلیمان دیده بود    صورت اندر سرّ دیوی می نمود
خلق گفتند این سلیمان بی صفاست    از سلیمان تا سلیمان فرقهاست
او چو بیداریست این همچون وسن    همچنانکه این حسن با آن حسن
دیو میگفتی که حق بر شکل من    صورتی کردست خوش بر اهرمن
دیو را حق صورت من داده است    تا نیندازد شما را او بشست
گر بدید آید بدعوی زینهار    صورت او را مدارید اعتبار
دیوشان از مکر این میگفت لیک    می نمود آن عکس بر دلهای نیک
نیست بازی با ممیز خاصه او    که بود تمییز و عقلش غیب گو
هیچ سحر و هیچ تلبیس و دغل    می نه بندد پرده بر اهل دول
پس همی گفتند با خود در جواب    باژگونه میروی ای کژ خطاب
باژگونه رفت خواهی همچنین    سوی دوزخ اسفل اندر سافلین
او اگر معزول گشتست و فقیر    هست در پیشانیش بدر منیر
تو اگر انگشتری را بردهٔ    دوزخی چون زمهریر افسردهٔ

عاقل ایسک اهل عقلی همدم ایت    مشورت ایله انیس ومحرم ایت
چوق بلادن اکی عقل ایلر رها    جاین ایلر اوج چرخ منتها
ایلسه نامن سلیمان دیو اگر    رام ملک وملکت ایلر قیل نظر
کوردی چون کار سلیمان صورتن    دیو در پسلمز صفای سیرتن
بو سلیمانده دیدیلر نشوه یوق    بو سلیماندن سلیمان فرقی چوق
اول نیچه ایدی بو مغلوب وسن    نام ایله هم اول حسن هم بو حسن
دیو دیردی شکلم اوزره اول خدا    اهرمانی ایلدی صورت نما
دیوه ویردی صورتم حق کیم مدام    تا سزی اول ایلیه پابند دام
گر ظهور ایلرسه معنیده حذر    اولمسون سزده او صورت معتبر
بویله دیردی انلره مکر ایله دیو    لیک ظاهر ایدی اهل قلبه ریو
مکر وتلبیس اولمز اول قومه روا    عقل وتمییزی اوله غیب آشنا
مکر وتزویرات وتلبیس وحیل    پردهٔ اهل دل اولمز ماحصل
دیدیلر آخر جوابنده اکا    مسلکک معکوسدر ای کج ادا
عکسنه گیتسک گرک بویله همان    اسفل دوزخ اولور سکا مکان
اول سلیمان اولسه معزول وفقیر    جبهه سنده برق اورر بدر منیر
دستبرد خاتم اولدکسه اگر    دوزخ افسرده سن ای بد سیر

مابیوش و عارض و طاق و طرنب    سرکجا که خود همی ننهیم سنب
ور بغفلت ما نهیم او را جبین    پنجهٔ مانع بر آید از زمین
که منه سر تو مرین سر زیر را    هین مکن سجده مرین ادبیر را
کردمی من شرح این بس جانفزا    گر نبودی غیرت و رشک خدا
هم قناعت کن تو بپذیر این قدر    تا بکویم شرح این وقتی دکر
نام خود کرده سلیمان نبی    روی پوشی میکند بر هر صبی
در کذر از صورت و از نام خیز    از لقب وز نام در معنی گریز
پس بپرس از حد او و فعل او    در میان حد و فعل او را بجو

در آمدن سلیمان علیه السلام هر روز در مسجد اقصی بعد از تمام شدن جهت عبادت و ارشاد عابدان و معتکفان و بر رستن عقاقیر در مسجد

هر صباحی چون سلیمان آمدی    خاضع اندر مسجد اقصی شدی
نو گیاهی رسته دیدی اندر و    پس بکفتی نام و نفع خود بکو
تو چه داروی چیی نامت چه است    تو زیان که و نفعت بر که است
پس بکفتی هر گیاهی فعل و نام    که من آنرا جانم و اینرا حمام
من مرین را زهرم و آنرا شکر    نام من اینست بر لوح از قدر
پس طبیبان از سلیمان زان گیا    عالم و دانا شدندی مقتدا
تا کتبهای طبیبی ساختند    جسم را از رنج می پرداختند
این نجوم و طب وحی انبیاست    عقل و حس را سوی بی سوره کجاست
عقل جزوی عقل استخراج نیست    جز پذیرای فن و محتاج نیست
قابل تعلیم و فهمست این خرد    لیک صاحب وحی تعلیمش دهد
جمله حرفتها یقین از وحی بود    اوّل او لیک عقل ازا فزود
هیچ حرفت را ببین کین عقل ما    تا نداو آموختن بی اوستا
گرچه اندر مکر موی اشکاف بد    هیچ پیشه رام بی استا نشد
دانش پیشه ازین عقل ار بدی    پیشهٔ بی اوستا حاصل شدی

آموختن پیشهٔ گورکنی قابیل از زاغ چون پیش از انکه در عالم گورکنی و گور نبود

کندن گوری که کمتر پیشه بود    کی ز فکر و حیله و اندیشه بود

عارضیدر کثرت خیل و خدم    سر مقامی قنده درقنده قدم
غفلت ایله ایلسک وضع جبین    پنجهٔ مانع بدید ایلر زمین
کیم سر بی مغزه ایتمه سر فرو    سجدهٔ ادبار ایدر تغییر رو
ایلر ایدم بسط شرح جانفزا    اولمسه گر غیرت و رشک خدا
سن بو مقداره قناعت ایله تا    وقت آخر سویلیم شرحن سکا
نامنی ایتدی سلیمان نبی    میل روپوشی اولور کار صبی
بسته اولمه صورت و نامه حذر    نامدن کچ ایله معنایه نظر
شخصک ایله حد و فعلندن سؤال    کیم میان حد و فعل اولدی مآل

سلیمان نبی علیه السلامک بعد الاتمام هرکون مسجد اقصایه کلوب عبادت و عابدان و معتکفانی ارشاد هدایت ایتدیکی و مسجدده اصناف عقاقیر بتدیکی مقاله در

هر صباح ایله سلیمان خشوع    مسجد اقصاده ایلردی خضوع
پس کورردی انده بتمش بر کیاه    نام و نفعندن اولوردی وایه خواه
سن نه دار و سن سنک نامک ندر    سن کیمه نافع کیمه اولدک مضر
نام و فعلن هر کیاه ایلردی سرد    دیر ایدی بعضه دوایم بعضه درد
بعضه زهرم بعض ایچون اما شکر    نامم اولدی بویله مسطور قدر
پس سلیماندن طبیبان انام    اول کیاهه اولدیلر عالم تمام
طبده تألیف ایتدیلر بونجه کتاب    رنج جسمه اولدیلر تدبیریاب
بو نجوم و طبه وحی اولدی اصول    عقل و حسه بی جهات اولمز وصول
عقل جزئی ایتمز استخراج آنی    ایل نبی تعلیمنه محتاج آنی
بو خرد کیم قابل تفهیم اولور    لیک صاحب وحیدن تعلیم اولور
اولدی هر حرفتده وحی اوّل معین    صکره افزون ایتدی عقل دوربین
عقل ایچون بر حرفته یوقدر مدار    اولمسه تعلیم استاد ایله کار
موشکاف اولدی اگرچه بعضیلر    پیشه بی استاد اولمز کارگر
صنعت اوگرنمک اولیدی عقلله    پیشه بی استاد اولوردی نقلله

قابیلک زاغدن حفر قبری تعلم ایتدیکیدر که اندن اوّل قبر و حفر قبر عالمده معهود دکل ایدی

حفر قبر ایتمک که کمتر پیشه در    غایتی ماهیت اندیشه در

کربدی این فهم مرقابیل را
کی نهادی برسر او هابیل را

که کجا غائب کنم این کشته را
این بخون وخاک دراغشته را

دید زاغی زاغ مرده دردهان
برگرفته تیز می آمد چنان

ازهوا زیر آمد وشد او بفن
از پی تعلیم او را گورکن

پس بچنگال از زمین انگیخت کرد
زود زاغ مرده را در گور کرد

دفن کردش پس بپوشیدش بخاک
زاغ از الهام حق بد علمناک

گفت قابیل آه شه بر عقل من
که بود زاغی ز من افزون بفن

عقل کل را گفت مازاغ البصر
عقل جزوی میکند هر سو نظر

عقل مازاغست نور خاصگان
عقل زاغ استاد گور مردگان

جانکه او دنبالهٔ زاغان پرد
زاغ او را سوی گورستان برد

هین مرو اندر پی نفس چو زاغ
کو بگورستان برد نی سوی باغ

گر روی رو در پی عنقای دل
سوی قاف ومسجد اقصای دل

نو گیاهی هر دم از سودای تو
می دمد در مسجد اقصای تو

تو سلیمان وار داد او بده
پی برازوی پای رد بروی منه

زانکه حال این زمین باثبات
باز گوید با تو انواع نبات

در زمین گر نیشکر ور خود نی است
ترجمان هر زمین نبت وی است

پس زمین دل که نبتش فکر بود
فکرها اسرار دل را وانمود

گر سخن کش یابم اندر انجمن
صد هزاران گل بروید چون چمن

ور سخن کش یابم آن دم زن بزد
می گریزد نکتها از دل چو دزد

جنبش هر کس بسوی جاذبست
جذب صادق نی چو جذب کاذبست

میروی گه گمره وگه در رشد
رشته پیدا نی وآنکت میکشد

اشتر کوری مهار تو رهین
تو کشش می بین مهار تو مبین

گر شدی محسوس جذاب ومهار
پس نماندی این جهان دار القرار

گبر دیدی کو پی سگ می دود
سخرهٔ دیو ستنبه میشود

در پی او کی شدی مانند حیز
پای خود را واکشیدی گبر تیز

گاو گر واقف ز قصابان بدی
کی پی ایشان بدان دکان شدی

یا بخوردی از کف ایشان سبوس
یا بدادی شیرشان از چاپلوس

ور بخوردی کی علف هضمش شدی
گر ز مقصود علف واقف بدی

پس ستون این جهان خود غفلتست
چیست دولت کین دوادو با لتست

اولش دودو بآخر لت بخور
جز درین ویرانه نبود مرگ خر

بیلمش اولسیدی انی قابیل اگر
هابیلی ایتمز ایدی اول بارسر

دیر ایدی بو کشته یی ایتسم نهان
خون وخاک اغشته قالمشدر همان

گوردی زاغ مرده یی بر زاغ هم
اغزنه آلمش ایدر سعی اتم

چون هوادن ارضه اولدی رونما
حفر قبری صانکه بسلدری اگا

ایتدی چنگالی ایله حفر زمین
قیلدی زاغ مرده یی انده دفین

دفن ایدوب ایتدی انی مستور خاک
بولدی زاغ الهام حقدن علم پاک

دیدی قابیل اولدی عقلم آه دون
اولدیغندن فهمی بر زاغک فزون

عقل کلک وصفی مازاغ البصر
عقل جزئی هر یکا ایلر نظر

عقل مازاغ البصر نور خواص
عقل زاغ استاد حفر بی مناص

قنغی جان کیم پس زاغان اولور
جلوه گاهی سمت گورستان اولور

اولمه تابع زاغ نفسه عزم زاغ
سمت گورستانه ایتمز عزم باغ

پرواول عنقایه عزمک متصل
اوله قاف ومسجد اقصای دل

کیم ایدر هردم گیاه پرسرور
مسجد اقصای قلبکده ظهور

سن سلیمان وش اولوب آگاه دل
ایتمه رد ایله قبول معتدل

تا که نطق حال ارض پرثبات
ایلیه تقریر انواع نبات

نیشکر یا نایدر ایله نگاه
هر زمینک ترجمانیدر گیاه

پس زمین دلده فکر اولدی نبات
فکر اولور اسرار دلدن نقش ذات

اولسه بر اهل سخن مجلسده گر
گلشن آسا صد هزاران گل بتر

ایتسه نادان سخن انده قرار
دلدن ایلر شاهد معنی فرار

باغلودر هر کسده جنبش جاذبه
جذب صادق نیجه بکزر کاذبه

گاهی رفتارک اولور کج گاه راست
رشتهٔ ناپیدا کشش بی کم وکاست

کور اشترسن محمیکدر مهار
جذبی کور ایتمه مهاری سد کار

اولسه منظورک مهاری جذب ایدن
ایلمزدک بو جهان ایچره وطن

گبر اگر گورسه پی سگده دوان
سخرهٔ دیو پلید اولمش همان

هرزه گرد اولمز ایدی مانند حیز
پا کشیده اندن ایلردی گریز

واقف قصاب اولیدی گاو اگر
ایلمزدی کار گاهینه نظر

بلکه کفندن ایدوب رد سبوس
شیرن ایتمزدی روان چاپلوس

غصه دن ایتمز ایدی هضم علف
بیلسه کیم ضمن علفده وار تلف

پس ستون بیل بو جهانه غفلتی
کیم دواد ودرلت ایله دولتی

اولی دوا آخری لت قیل نظر
بو حیات عاریتدر مرگ خر

توبجد کاری که بگرفتی بدست / عیبش آندم بر تو پوشیده شدست
زان همی تانی بدادی تن بکار / که بپوشید از تو عیبش کردگار
همچنین هر فکر که گرمی در ان / عیب آن فکرت شدست از تو نهان
بر تو گر پیدا شدی زو عیب و شین / زو رمیدی جانت بعد المشرقین
حال کاخر زو پشیمان میشوی / گر بود این حالت اول کی دوی
پس بپوشید اول آن بر جان ما / تا کنیم آن کار بر وفق قضا
چون قضا آورد حکم خود بدید / چشم وا شد تا پشیمانی رسید
این پشیمانی قضای دیگرست / این پشیمانی بهل حق را پرست
ور کنی عادت پشیمان خور شوی / زین پشیمانی پشیمان تر شوی
نیم عمرت در پریشانی رود / نیم دیگر در پشیمانی رود
ترک این فکر پشیمانی بگو / حال و یار و کار نیکوتر بجو
ور نداری کار نیکوتر بدست / پس پشیمانیت بر فوت چه است
گر همی دانی ره نیکو پرست / ور ندانی چون بدانی کین بدست
بد ندانی تا ندانی نیک را / ضد را از ضد توان دید ای فتا
چون ز ترک فکر این عاجز شدی / از گنه آنگاه هم عاجز بدی
چون بدی عاجز پشیمانی ز چیست / عاجزی را باز جو کز جذب کیست
عاجزی بی قادری اندر جهان / کس ندیدست و نباشد این بدان
همچنین هر آرزو که می بری / تو ز عیب آن حجابی اندری
ور نمودی علت آن آرزو / خود رمیدی جان تو از جست و جو
گر نمودی عیب آن کار او ترا / کس نبردی کش کشان آن سو ترا
وان دگر کاری که هستی زان نفور / زان بود که عیبش آمد در ظهور
ای خدای راز دان خوش سخن / عیب کار بد ز ما پنهان مکن
عیب کار نیک را منما بما / تا نگردیم از روش سرد و هبا
هم بران عادت سلیمان سنی / رفت در مسجد میان روشنی
قاعدهٔ هر روز را می جست شاه / که ببیند مسجد اندر نو گیاه
دل ببیند سر بدان چشم صفی / آن حشایش که شد از عامه خفی

## قصهٔ آن صوفی که در میان گلستان سر بر زانو مراقب بود یارانش گفتند که سر بر آور و تفرج کن بر گلستان و ریاحین و مرغان و آثار رحمة الله

سنکه اول کاره ایدرسن اهتمام / عیبی شمدی سا که مخفیدر تمام
اول سببدندر ایدرسن نیچه کار / عیبنی ستر ایتدی سندن کردگار
شویله کیم بد فکر اولور دلدن روان / عیبی اول فکرک اولور سندن نهان
سنده ظاهر اولسه اندن عیب و شین / جان اولوردی دور بعد المشرقین
آخر آندنکیم ندامت اوله کار / اول اولسه ایتمزایدک اختیار
پس اولور پوشیده بزدن ابتدا / تا که اول کار اوله بر وفق قضا
انده چون حکم قضا اولدی بدید / پس پشیمان اولدک اما نا مفید
بو ندامت اولدی هم کار قضا / قیل ندامت ایله تحصیل رضا
عادت ایلرسک پشیمانلق ایشنک / بو ندامتدن پریشانلق ایشنک
عمرنگک نصفی پریشانلق اولور / نصف آخر خود پشیمانلق اولور
ایله بو فکر و ندامتدن گذر / حال و یار و کارک ایله خوبتر
یوق ایسه کار جمیل و روشنا / پس نه فوت ایتدگکه نادمسن اکا
نیکی بیلدکسه اولور کارک حسن / قبحی بیلمزسک نه بیلدک حسنی سن
بد بیلمزسه بیلمز حسن حال / ضدی ضد ایله بیلور زیرا رجال
چون بو فکری ترکدن عجزک عیان / هم گناهدن عاجز ایدک اول زمان
چونکه عاجزسن پشیمانلق ندن / عاجزی کیم جذب ایدر فکر ایله سن
عاجز بی قادر اولمز بیکمان / کورمدی کمسه هم اولمز بیل عیان
بویله در هر آرزو کاولدک مجب / سن انک عیبندن اولدک محتجب
اولسه علتله عیان اول آرزو / جان ایدوب نفرت اولوردک دست شو
عیبی اول کارک سکا اولسه عیان / چکسه لر اول سمته اولمزدک روان
قنده ایشکم سنده وار اندن نفور / باعث اولدر عیبی ایتمشدر ظهور
ای خداوندا ای مدد کار جهان / بزدن ایتمه کار بد عیبن نهان
کار نیکی سن بزه کوسترمه عیب / اولمسون رفتارمز مسدود ریب
عادتی اوزره سلیمان نبی / مسجده عزم ایتمک ایدی مذهبی
دائما اوزره هر کون ایتدکچه نگاه / مسجد ایچنده کورردی نو گیاه
چشم باطنله کورر قلب صفی / اول نباتی کاولدی عالمدن خفی

## میان گلستانده سر بزانوی مراقبه اولان صوفی یه یارانی باشک قالدیروب گلستان و ریاحین و مرغان و آثار رحمة اللهی تفرج ایله دیدکلری قصه در

صوفیٔ در باغ از بهر کشاد | صوفیانه روی بر زانو نهاد
پس فرو رفت او بخود اندر نغول | شد ملول از صورت خوابش فضول
که چه خسپی آخر اندر رز نگر | این درختان بین و آثار و خضر
امر حق بشنو که گفتست انظروا | سوی این آثار رحمت آر رو
گفت آثارش دلست ای بو الهوس | آن برون آثار آثارست و بس
باغها و سبزها در عین جان | بر برون عکسش چو در آب روان
آن خیال باغ باشد اندر آب | که کند از لطف آن آب اضطراب
باغها و میوها اندر دلست | عکس لطف آن برین آب و گلست
گر نبودی عکس آن سرو و سرور | پس نخواندی ایزدش دار الغرور
این غرور آنست یعنی این خیال | هست از عکس دل و جان رجال
جمله مغروران برین عکس آمده | بر گمانی کین بود جنت کده
می گریزند از اصول باغها | بر خیالی میکنند آن لاغها
چونکه خواب غفلت آید شان بسر | راست بینند و چه سودست آن نظر
پس بگورستان غریو افتاد و آه | تا قیامت زین غلط و احسرتاه
ای خنک آنرا که پیش از مرگ مرد | جان او از اصل این رز بوی برد

باغده بر صوفی وحدت جو ایدی | صوفیانه روی بر زانو ایدی
اولدی استغراق ایله پر آب و تاب | بر فضول ایتدی انی محمول خواب
دیدی در خواب اولمه گل ایله نظر | گورندر از بار و اوراق و شجر
امر حقدر کیم بیوردی انظروا | رحمت آثارینه قیل توجیه رو
دیدی اول آثار دلدر پیش و پس | خارجی آثار آثار اولدی بس
باغلر له سبزه لر جانده عیان | عکسیدر خارجده آب ایچره روان
اول خیال باغدر صو ایچره بیل | صفوت آب ایله ظاهر متصل
دلده در اول باغلر اول میوه لر | عکسیدر بو آب و گلده جلوه گر
اولمسه عکس آور اول سرو و سرور | حق بیورمزدی اکا دار الغرور
بو غرور اولدر که یعنی بو خیال | اولدی انعکاس دل و جان رجال
ایتدی مغروران بو عکسه اوزره نگاه | صانديلر جنت اوله بو جایگاه
ایتدیلر باغ حقیقتدن نکول | بو خیاله ایتدیلر حکم اصول
خواب غفلت چونکه انلردن گیدر | دیده بینا لیک بی نفع اول نظر
دو شدی گورستانه پس فریاد و آه | بو غلطدن حشره دک واحسرتاه
دولت انگ اولمدن اولمش اوله | اصل وصلک نفحه سن بولمش اوله

قصهٔ رستن خرّوب در گوشهٔ مسجد اقصی و غمکین شدن سلیمان علیه السلام از ان چون بسخن آمد با او و خاصیت و نام خود بگفت

مسجد اقصی گوشه سنده خروب بتوب نام و خاصیتن بیان ایچون نطق ایلدکده سلیمان نبینک علی نبینا و علیه السلام محزون و غمکین اولدیغی قصه در

پس سلیمان نبی یکروز همان | چون بعادت بود مسجد را روان
پس سلیمان دید اندر گوشهٔ | نو گیاهی رسته همچون خوشهٔ
دید بس نادر گیاهی سبز تر | می ربود آن سبزیش نور بصر
پس سلامش کرد در حال آن حشیش | او جوابش گفت بشگفت از خوشیش
گفت نامت چیست بر گوبی دهان | نام من خرّوب ای شاه جهان
گفت اندر تو چه خاصیت بود | گفت من رستم مکان ویران شود
من که خرّوبم خراب منزلم | هادم بنیاد این آب و گلم
پس سلیمان آنزمان دانست زود | که اجل آمد سفر خواهد نمود
گفت تا من هستم این مسجد یقین | در خلل ناید ز آفات زمین
تا که من باشم وجود من بود | مسجد اقصی مخلخل کی شود
پس خراب مسجد ما بی گمان | نبود الا بعد مرگ ما بدان

پس سلیمان نبی بر گون همان | عادت اوزره مسجده اولدی روان
گوردیکیم بر گوشه ده صنع اله | ایلمش انبات بر تازه گیاه
گوردی بر نادر گیاه سبز تر | خضرتی افزایش نور بصر
ایتدی در حال اول حشیشه اکا سلام | اولدی قیلدی اکا رد پیام
دیدی پس نامک نه سویله بی دهان | دیدی نامم اولدی خروب جهان
دیدی خاصیتلرکدن ویر جواب | دیدی قنده بتسم اولدی اول خراب
بنکه خرّوبم خراب منزلم | برقارم خرمن آب و گلم
پس سلیمان اولزمان بیلدی عیان | کیم اجل گلدی سفر در بی گمان
دیدی بن اولدقچه بو مسجد همین | بی خلل آفتدن اولمشدر این
تا اوله بنده وجود مستعار | مسجد اقصایه گلمز انکسار
پس خراب اولمق بو مسجد بیگمان | اولمز الا بن ایدم ترک جهان

مسجدست آن دل که جسمش ساجدست / یار بد خروب هر جا مسجد است
یار بد چون رست در تو مهر او / هین ازو بگریز کم کن گفت و گو
برکن از بیخش که گر سر بر زند / مر ترا و مسجدت را برکند
عاشقا خروب تو آمد کژی / همچو طفلان سوی کژ چون می غژی
خویش را نادان و مجرم گو مترس / تا ندزدد از تو آن استاد درس
چون بگویی جاهلم تعلیم ده / اینچنین انصاف از ناموس به
از پدر آموز ای روشن جبین / ربنا گفت و ظلمنا پیش ازین
نی بهانه کرد و نی تزویر ساخت / نی لوای مکر و حیلت برفراخت
باز آن ابلیس بحث آغاز کرد / که بدم من سرخ رو کردیم زرد
رنگ رنگ تست صباغم تویی / اصل جرم و آفت و داغم تویی
هین بخوان رب بما اغویتنی / تا نگردی جبری و کژ کم تنی
بر درخت جبر تا کی برجهی / اختیار خویش را یکسو نهی
همچو آن ابلیس و ذریات او / با خدا در جنگ و اندر گفتگو
چون بود اکراه با چندین خوشی / که تو در عصیان همی دامن کشی
آنچنان خوش کس رود در مکرهی / که چنان رقصان رود در گمرهی
بیست مرده جنگ میکردی در آن / کت همی دادند پند آن دیگران
که صواب اینست و راه اینست و بس / که زند طعنه مرا جز هیچ کس
کی چنین گوید کسی کو مکرهست / چون چنین جنگد کسی کو بی رهست
هرچه نفست خواست داری اختیار / هرچه عقلت خواست آری اضطرار
داند او که نیکبخت و محرم است / زیرکی ز ابلیس و عشق از آدمست
زیرکی سباحی آمد در بحار / کم رهد غرقست او پایان کار
هل سباحت را رها کن کبر و کین / نیست جیحون نیست جو دریاست این
وانگهان دریای ژرف بی پناه / در رباید هفت دریا را چو کاه
عشق چون کشتی بود بهر خواص / کم بود آفت بود اغلب خلاص
زیرکی بفروش و حیرانی بخر / زیرکی ظنست و حیرانی نظر
عقل قربان کن به پیش مصطفی / حسبی الله گو که الله ام کفی
همچو کنعان سر ز کشتی وا مکش / که غرورش داد نفس زیرکش
که برآیم بر سر کوه مشید / منت نوحم چرا باید کشید
چون رمی از منتش ای بی رشد / که خدا هم منت او می کشد
چون نباشد منتش بر جان ما / چونکه شکر و منتش گوید خدا

اولدی جسم ساجده مسجد بو دل / یار بد خروب مسجد اولدی بل
رسته اولسه سنده میل یار بد / قیل حذر اندن گریزان اول مدد
اصلن اخراج ایتکه بولسه آب و تاب / هم سنی هم مسجدک ایلر خراب
سنده ای عاشق چو خروب اولدی کج / قالمه سن اطفال وش اول کجده کج
کندیکی نادان و مجرم بیل همان / ایلمه پهوده درس داستان
جهلک اقرار ایله تعلیم ایت طلب / اولدی بو انصاف ناموس ادب
اول پدردن مستفید ای بو الهوس / ربنا انا ظلمنا دیدی پس
بی نهایه ایتدی عرض اعتراف / ایتمدی تزویر ایله لاف خلاف
لیکن ابلیس ایلیوب بسط لجاج / ایلدی زعمنجه باطل احتجاج
دیدی حاشا که سندندر بو حال / سندن اولدی بنده بو ضعف و وبال
کلدی قهر آنده بما اغویتنی / جبره القا ایلمه جان و تنی
سن درخت جبره قیلمه وضع کف / اختیارک بردن ایتمه برطرف
اولمه چون ابلیس و ذریاتی کل / ایلمه پهوده حق ایله جدل
نیجه خوشلقده اوله اکراه جان / اوله سن عصیان ایله دامنکشان
کیم اولوب مکروه شوق ایله روان / ایده گمراهیده رقص شادمان
نیجه لرله انده ایلرسن جدال / کیم سکا پند ایله اولدی خیره دال
پس بو در راه صواب و مستقیم / طعنه ساز اولمز بکا الا سقیم
بویله سویلرمی او کیم مکره اوله / نیجه جنک ایلر او کیم گمره اوله
هر نه کیم نفس استر ایتدک اختیار / هر نه عقل استر ایدرسن عکس کار
اول بیلور کیم فهمی اولدی مستقر / زیرکی شیطانده عشق آدمده در
زیرکی مانند سباح بحار / اکثریا غرق اولور پایان کار
کچ شناورلکدن اولمه کینه جو / جوی و جیحون صانمه دریا اولدی بو
اویله بر دریای ژرف بی پناه / هفت دریا که نسبت برگ کاه
عشقدر کشتی مردان خواص / کمدر آفت انده اغلبدر خلاص
زیرکی مردود و حیرت معتبر / زیرکی ظن اولدی حیرانی نظر
عقلی قیل قربان راه مصطفی / حسبی الله ایله ایله اکتفا
اولمه کشتیدن جدا کنعان کبی / ایتدی مغرور آنی ظن غالبی
دیدی ماوی و پناهمدر جبل / منت نوحه نیچون صرف امل
منت نوحه نیچوندر عرض ناز / منتن ایتدی قبول اول بی نیاز
نیچون اولمز جانه منت منتی / چونکه شکری حقک اولدی رحمتی

تو چه دانی ای غرارهٔ پرحسد   منت او را خدا خود می کشد
کاشکی او آشنا ناموختی   تا طمع در نوح وکشتی دوختی
کاش چون طفل از حیل جاهل بدی   تا چو طفلان چنگ در مادر زدی
یا بعلم نقل کم بودی ملی   علم وحی دل ربودی از ولی
با چنین نوری چو پیش آری کتاب   جان وحی آسای تو آرد عتاب
چون تیمم با وجود آب دان   علم نقلی با دم قطب زمان
خویش ابله کن تبع میرو سپس   رستگی زین ابلهی یابی وبس
اکثر اهل الجنة البله ای پدر   بهر این کفتست سلطان البشر
زیرکی چون باد کبر انکیز تست   ابلهی شو تا بماند دل درست
ابلهی نی کو بمسخرکی دو توست   ابلهی کو واله وحیران هوست
ابلهاند آن زنان دست بر   از کف ابله وز رخ یوسف نذر
عقل را قربان کن اندر عشق دوست   عقلها باری ازان سویست کوست
عقلها آن سو فرستاده عقول   مانده این سو که نه معشوقست کول
زین سر از حیرت کر این عقلت رود   هر سر مویت سر وعقلی شود
نیست آن سو رنج فکرت در دماغ   که دماغ وعقل روید دشت وباغ
سوی دشت از دشت نکته بشنوی   سوی باغ آیی شود نخلت روی
اندرین ره ترک کن طاق وطرنب   تا قلاوزت نجنبد تو مجنب
هرکه او بی سر بجنبد دم بود   جنبش چون جنبش کژدم بود
کژ رو وشبکور وزشت وزهرناک   پیشهٔ او خستن اجسام پاک
سرنکوب آنرا که سرّش این بود   خلق وخوی مستمرش این بود
خود صلاح اوست آن سر کوفتن   تا رهد جان ریزه اش زان شوم تن
واستان از دست دیوانه سلاح   تا ز تو راضی شود عدل وصلاح
چون سلاحش هست عقلش نی ببند   دست او را ورنه آرد صد کزند

سن نه بیلدک ای حسد کار غرور   منت اندن اولدی مقبول غفور
اولمسک ای کاش انکله آشنا   نوحه وکشتی یه ایتمسک التجا
حیله بیلمز طفل اولوب ای کاش سن   ایلسک آغوش مادرده وطن
علم نقله اولمسه قانع دلک   علم وحی اولسه ولیدن حاصلک
ایلسک بو نور ایله میل کتاب   بو دل وحی اشنا ایلر عتاب
حاضر ایکن صو تیمم رهمان   علم نقل ایله دم قطب زمان
کندک ابله صورت ایت قیل اقتدا   اول حماقتدن رهایاب وجدا
اکثر اهل الجنة البله ای پدر   انکچون دیدی اول فخر البشر
زیرکی اولدی هوای کبر ست   ابله اول تاکیم اوله قلبک درست
لیک صانمه اوله ابله سخره کو   ابله اولدر کیم اوله حیران هو
اولزنان دستبر در ابلهان   کفدن ابلهٔ روی یوسف نقش جان
عقلی قربان ایله راه یارده   عقله اندنده مدد هر کارده
صالدی عقلن اول یکا اهل عقول   قالدی بو جانبده هرکول وفضول
کتسه حیرتله بو باشدن عقل اکر   هر سر مویک اولور عقل ایله سر
انده اولمز فکرتک رنج دماغ   کیم اولور عقل ودماغک دشت وباغ
کشت دشت ایتسک ایدرسن نکته کوش   باغه کلسک نخل اولور فرخنده جوش
اختیار ترک قیل بو یولده کالعدم   آتمه قچه رهبرک آتمه قدم
هرکه بی سر عرض دم اولدی ایشی   جنبش کژدم کبیدر جنبشی
کجرو وشبکور وزهر آلود وزشت   زخم اجسام اولدی پس انده سرشت
اول انک سر کوبی کیم اولدی مضر   خوی بد درانده خلق مستمر
ضرب سر اولدی صلاح کار اکا   شوم تندن تا اوله جانی رها
دست مجنوندن کرک جلب سلاح   کیم اولور مستلزم عدل وصلاح
وار سلاحی عقلی یوقدر ایله بند   دستنی کیم کلمیه اندن کزند

بیان انکه حصول علم ومال وجاه مر بدکوهر را فضیحت اوست
وچون شمشیریست افتاده در دست رهزن

بدکوهرده علم ومال وجاهک حصولی انکا فضیحه ودست
رهزنانه قلیچ ویرمک کبی قبیحه اولدیغن بیانندر

بدکهر را علم وفن آموختن   دادن تیغی بدست راهزن
تیغ دادن در کف زنکیٔ مست   به که آید علم ناکس را بدست
علم ومال ومنصب وجاه وقران   فتنه آمد در کف بدکوهران
پس غزا زین فرض شد بر مؤمنان   تا ستانند از کف مجنون سنان

علم وفن تعلیمی دونانه عیان   رهزنانه تیغ ویرمکدر همان
تیغ ویرمک دست مسته اولدی بد   ناکسه تعلیم علم اندن اشد
علم ومال ومنصب وجاه وقران   اولدی پیشک فتنهٔ بدکوهران
اولدی فرض مؤمنین امر غزا   کف تیغ کف مجنون اوله تا

جان او مجنون تنش شمشیر او | داستان شمشیر را زان زشت خو
آنچه منصب میکند با جاهلان | از فضیحت کی کند صد ارسلان
عیب او مخفیست چون آلت بیافت | مارش از سوراخ بر صحرا شتافت
جمله صحرا مار و کژدم پر شود | چونکه جاهل شاه حکم مر شود
مال و منصب ناکسی کارد بدست | طالب رسوایی خویش او شدست
یا کند بخل و عطاها کم دهد | یا سخا آرد بنا موضع نهد
شاه را در خانه بیدق نهد | اینچنین باشد عطا کاحمق دهد
حکم چون در دست گمراهی فتاد | جاه پندارید در چاهی فتاد
ره نمیداند قلاوزی کند | جان زشت او جهانسوزی کند
طفل راه فقر چون پیری گرفت | پیروان را غول ادبیری گرفت
که بیا تا ماه بنمایم ترا | ماه را هرگز ندید آن بی صفا
چون نمایی چون ندیدستی بعمر | عکس مه در آب هم ای خام غمر
احمقان سرور شدستند و زبیم | عاقلان سرها کشیده در گلیم

جانی مجنوندر تنی شمشیر در | یعنی آلمق احسن تدبیر در
آنیکیم منصب مده ایلر جاهلان | ایتمز اول رسوالغی شیر ژیان
عیبی مخفی ایدی چونکیم بولدی تاب | مار ایدر سوراخدن دشته شتاب
جمله صحرا مار اولور کژدم اولور | چونکه جاهل حاکم مردم اولور
ناکسک کیرسه الینه جاه و مال | کندوبی رسوا ایدر بی قیل و قال
یا ایدر بخل ایله تقلیل عطا | یا سخا ایتسه ایدر اوقات خطا
خانه بیدقده ایلر وضع شاه | بویله در احمق عطاده ایتسه کاه
چون حکومت دست گمراهه دوشر | جاه ظن ایلر وارر چاهه دوشر
راه بیلمز کندی رهبرلک ایدر | زشتی کار ایله بدترلک ایدر
ایتسه پیری راه فقرک طفلی پیل | پیروان ایچون اولور غول مضل
دیر سکا کل ماهی کوسترسم کرک | ماهی خود کورمشدکل اول اهل شک
نیجه کوسترسونکه اول کورمشدکل | آبده هم عکس ماهی متصل
اولسه احمقلر اکر سرور همان | ذاتنی پنهان ایدرلر عاقلان

## تفسیر شریف یا ایها المزمل

خواند مزمل نبی را زین سبب | که برون آ از گلیم ای بوالهرب
سر مکش اندر گلیم و رو مپوش | که جهان جسمیست سرگردان تو هوش
هین مشو پنهان ز ننگ مدعی | که تو داری شمع وحی شعشعی
هین قم اللیل که شمعی ای همام | شمع اندر شب بود اندر قیام
بی فروغت روز روشن هم شبست | بی پناهت شیر اسیر ارنبست
باش کشتیبان درین بحر صفا | که تو نوح ثانیی ای مصطفا
ره شناسی می بباید با لباب | هر رهی را خاصه اندر راه آب
خیز بنگر کاروان رهزده | هر طرف غولیست کشتیبان شده
خضر وقتی غوث هر کشتی تویی | همچو روح الله مکن تنها روی
پیش این جمعی چو شمع آسمان | انقطاع و خلوت آری را بمان
وقت خلوت نیست اندر جمع آی | ای هدی چون کوه قاف و تو همای
بدر بر صدر فلک شد شبروان | سیر را نگذارد از بانگ سگان
طاعنان همچون سگان بر بدر تو | بانگ میدارند سوی صدر تو
این سگان کرند ز امر انصتوا | از سفه وع وع کنان بر بدر تو
هین بمگذار ای شفا رنجور را | تو ز خشم کر عصای کور را

## یا ایها المزمل تفسیر شریفیدر

اول جهتدن وصف مزمل تمام | اول نبی یه اولدی فرمان قیام
مختفی اولمه ایدوب رویک نهان | کیم جهان جسم اولدی سن عقل جهان
مدعیدن اولمه پنهان قیل ظهور | شمع وحی ایلهسن اولدک محض نور
کیم قم اللیل اولدی تلمیح تمام | شبده زیرا شمعه لابد در قیام
روز روشن سنسز اولدی عین شب | عونک اولمزسه طوتر شیرانی تب
زیر حکمک کشتی بحر صفا | نوح ثانی سن چوسن ای مصطفا
رهشناس استر طریق ابحره دلیل | باخصوص اوله ره بحر جلیل
کاروان گمکشته در ایله نظر | هر طرف غول اولدی کشتیبان حذر
خضر وقت و غوث کشتی سن صحیح | اولمه تنها رو چو عیسای مسیح
سنکه اولدک جمعه شمع آسمان | انقطاع و خلوتک تاری جان
جمعه کل خلوتدن اولمه رونما | کیم هدایت قافدر سنسن هما
بدر اولور صدر فلکده شبروان | سیرنی منع ایده مز صیت سگان
طاعنان چون کلب نور بدرکه | بانک ساز اولمقده صدر قدرکه
بو سگان در انصتوا امرنده کر | بدرکه رشک ایلیوب عوعو ایدر
ای شفای رنج دل دور ایتمه سن | خشم کر ایله عصایی کوردن

نی تو کفتی قاید اعمی براه ‌ ‌ صد ثواب و اجر یابد از اله
هر که او چل کام کوری را کشد ‌ ‌ کشته آمرزیده و یابد رشد
پس بکش تو زین جهان بیقرار ‌ ‌ جوق کوران را قطار اندر قطار
کار هادی این بود تو هادیٔ ‌ ‌ ماتم آخر زمان را شادیٔ
هین روان کن ای امام المتقین ‌ ‌ این خیال اندیشکان را تا یقین
هر که در مکر تو دارد دل کرو ‌ ‌ کردنش را من زنم تو شاد رو
بر سر کوریش کوریها نهم ‌ ‌ او شکر پندارد و زهرش دهم
عقلها از نور من افروختند ‌ ‌ مکرها از مکر من آموختند
چیست خود آلاجق آن ترکمان ‌ ‌ پیش پای نرّه پیلان جهان
آن چراغ او بپیش صرصرم ‌ ‌ خود چه باشد ای مهین پیغمبرم
خیز در دم تو بصور سهمناک ‌ ‌ تا هزاران مرده بر روید ز خاک
چون تو اسرافیل وقتی راست خیز ‌ ‌ رستخیزی ساز پیش از رستخیز
هر که گوید کو قیامت ای صنم ‌ ‌ خویش بنما که قیامت نک منم
در نکر ای سائل محنت زده ‌ ‌ زین قیامت صد جهان قائم شده
ور نباشد اهل این ذکر و قنوت ‌ ‌ پس جواب احمق ای سلطان سکوت
ز آسمان حق سکوت آید جواب ‌ ‌ چون بود جانا دعا نامستجاب
ای دریغا وقت خرمنگاه شد ‌ ‌ لیک روز از بخت ما بیگاه شد
وقت تنکست و فراخیٔ این کلام ‌ ‌ تنک می آید برو عمر دوام
نیزه بازی اندرین کوهای تنک ‌ ‌ نیزه باز انراهمی آرد بتنک
وقت تنک و خاطر و فهم عوام ‌ ‌ تنکتر صد ره ز وقتست ای غلام
چون جواب احمق آمد خامشی ‌ ‌ پس درازی در سخن چون میکشی
از کمال رحمت و موج کرم ‌ ‌ میدهد هر شوره را باران و نم

سن بیوردک قاید اعمای راه ‌ ‌ کیم اولور ماجور صد اجر اله
اولکه چل کام اوله اعمایه دلیل ‌ ‌ اول اولور مغفور مولای جلیل
بو جهاندن قاید اول ای دادکار ‌ ‌ بونجه اعمایه قطار اندر قطار
سنکه هادیسن بودر هادی یه کار ‌ ‌ شاد اوله ماتمکشان روزکار
سن روان اول ای امام المتقین ‌ ‌ بو خیال اندیشکان ایچره یقین
قصد مکر ایتسه سکا کیم دنیه ده ‌ ‌ ایلرم خذلان ایله کردن زده
کیم عماسن کوریٔ قهر ایلرم ‌ ‌ اول شکر ظن ایتدیکن زهر ایلرم
اولدی نورمدن فروزان چون عقول ‌ ‌ مکر اولور مکرم یاننده بی اصول
ترکمان ایچره الاجق نولدی پس ‌ ‌ نرّه پیلان انده اولسه پای رس
صرصر قهرم اوکنده اول چراغ ‌ ‌ پس ندر ای مرسل عالی بلاغ
معنوی قیل نفخ صور سهمناک ‌ ‌ تا هزاران مرده اولسون بعث خاک
سنسن اسرافیلی وقتک ای عزیز ‌ ‌ قیل قیامتدن مقدم رستخیز
کیم قیامتدن سؤال ایتسه سکا ‌ ‌ کندیکی کوستر جواب ویرا کا
قیل نظر ای سائل شوریده جان ‌ ‌ بو قیامتدن عیاندر صد جهان
اولمز ایسه صاحب ذکر و قنوت ‌ ‌ پس جوابی احمقک اولدی سکوت
پس فلکلردن سکوت اولور جواب ‌ ‌ اول دعا ایچونکه اولمز مستجاب
وقت خرمنکاهدر صد حیف آه ‌ ‌ بختمزدن لیک روز اولدی سیاه
تنک وقت اولدی ولی واسع کلام ‌ ‌ تنکدر اولسه اکا عمر دوام
نیزه بازی یه اولور اغوار تنک ‌ ‌ نیزه بازانه ایدر ایراث تنک
وقت تنک اما که افهام عوام ‌ ‌ یوز قات اندن اضیق اولدی والسلام
احمقانه چون خموشیدر جواب ‌ ‌ پس نیچون ندر سوزده تطویل خطاب
پس کمال رحمت و موج کرم ‌ ‌ بخش ایدر هر شوره یه باران و نم

## دربیان آنکه ترک الجواب جواب مقرر این سخن که جواب الاحمق سکوت شرح این هردو درین قصه است که گفته می آید

## ترک الجواب جواب وجواب الاحمق سکوت کلامنی تقریر اولوب بو ایکیسنک شرحی بو قصهٔ منقوله ده اولدیغن بیاندر

بودشاهی بود او را بندهٔ ‌ ‌ مرده عقلی بود و شهوت زندهٔ
خردهای خدمتش بکذاشتی ‌ ‌ بدسکالی را نکو پنداشتی
کفت شاهنشه جراش کم کنید ‌ ‌ ور بجنکد نامش از خط برزنید
عقل او کم بود و حرص او فزون ‌ ‌ چون جراکم دید شد تند و حرون
عقل بودی کرد خود کردی طواف ‌ ‌ تا بدیدی جرم خود کشتی معاف

وار ایدی برپادشاهک بنده سی ‌ ‌ مرده عقل و شهوتک تابنده سی
ترک ایدردی لازمات خدمتن ‌ ‌ ینه مستحسن بیلوردی غفلتن
دیدی شه تعیینن ایلک قصر و تنک ‌ ‌ نامی حک اولسون ایدرسه عنف و جنک
عقلی ناقصدر زانک حرصی فزون ‌ ‌ نقص تعیین ایلرانی بدزبون
عقلی اولسه ایدوب اطرافن طواف ‌ ‌ فهم جرم ایلردی تقصیرین معاف

چون خری پابسته تند واز خری | هر دو پایش بسته کرد د بر سری
پس بگوید خر که یک بندم بس است | خود مدان کان دو ز فعل آن خس است

چون خر سر بسته سرکشلک ایدر | ایکی پاین کندی ایلر بند سر
بینه خرد یر کیم بکا بر بند بس | کندی فعلیدر انی بیلمز او خس

در تفسیر این حدیث مصطفی علیه السلام که ان الله تعالی خلق الملائکة ورکب فیهم العقل وخلق البهائم ورکب فیها الشهوة وخلق بنی آدم ورکب فیهم العقل والشهوة فمن غلب عقله شهوته فهو اعلی من الملائکة ومن غلبت شهوته عقله فهو ادنی من البهائم صدق رسول الله

ان الله تعالی خلق الملائکة ورکب فیهم العقل وخلق البهائم ورکب فیها الشهوة وخلق بنی آدم ورکب فیهم العقل والشهوة فمن غلب عقله شهوته فهو اعلی من الملائکة ومن غلبت شهوته عقله فهو ادنی من البهائم حدیث شریفی تفسیریدر

در حدیث آمد که یزدان مجید | خلق عالم را سه گونه آفرید
یک گره را جمله عقل وعلم وجود | آن فرشته ست او نداند جز سجود
نیست اندر عنصرش حرص وهوا | نور مطلق زنده از عشق خدا
یک گروه دیگر از دانش تهی | همچو حیوان از علف در فربهی
او نه بیند جز که اصطبل وعلف | از شقاوت غافلست واز شرف
این سوم هست آدمی زاد وبشر | از فرشته نیم او نیمیش خر
نیم خر خود مائل سفلی بود | نیم دیگر مائل علوی بود
آن دو قوم آسوده از جنگ وحراب | وین بشر با دو مخالف در عذاب
وین بشر هم زامتحان قسمت شدند | آدمی شکلند وسه امت شدند
یک گره مستغرق مطلق شده ست | همچو عیسی با ملک ملحق شده ست
نقش آدم لیک معنی جبرئیل | رسته از خشم وهوا وقال وقیل
از ریاضت رسته وز زهد وجهاد | گوییا از آدمی او خود نزاد
قسم دیگر با خران ملحق شدند | خشم محض وشهوت مطلق شدند
وصف جبریلی در ایشان بود ورفت | تنگ بود آن خانه وآن وصف زفت
مرده گردد شخص کو بیجان بود | خر شود چون جان او بی آن شود
زانکه جانی کان ندارد هست پست | این سخن حقست صوفی گفته است
او ز حیوانها فزونتر جان کند | در جهان باریک کارها کند
مکر وتلبیسی که او داند تنید | آن ز حیوان دگر ناید پدید
جامهای زرکشی را بافتن | درها در قعر دریا یافتن
خرده کاریهای علم هندسه | یا نجوم وعلم طب وفلسفه
که تعلق با همین دنیاستش | ره بهفتم آسمان بر نیستش
این همه علم بنای آخرست | که عماد بود گاو واشترست
بهر استبقای حیوان چند روز | نام آن کردند این گیجان رموز

بو خبرده کلدی خلاق مجید | ایتدی اوچ قسم او ذره مخلوقی بدید
برگروهه ویردی عقل ایله وجود | کیم ملائکدر که ایتمکده سجود
عنصرنده اولمیوب حرص وهوا | اولدی انلر مظهر عشق خدا
برگروهی قیلدی دانشدن تهی | اولدی حیوانیت ایله مشتهی
انلرک عرفانی اصطبل وعلف | غافل انلر بی شقاوبی شرف
قسم ثالث اولدیلر نوع بشر | اولدی انلر مستعد خیر وشر
چون بهائم نصفی سفلی اعتیاد | نصف آخر چون ملک علوی نژاد
بو ایکی قوم اولدیلر آسوده حال | ایکی ضد ایله بشرده انفعال
امتحان نوع بشرده منجلی | آدمی شکل اولدی اوچ امت ولی
بر بلوک مستغرق مطلق تمام | ملحق خیل ملک عیسی مقام
صورت آدم لیک معنی جبرئیل | رستهٔ خشم وهوا وقال وقیل
اوکه بی زهد وریاضت ساده دل | صانکه انلر آدمی زاده دگل
قسم آخر در بهائم خصلتان | خشم محض وشهوت مطلق همان
وصف جبریلیسنه گلمش زوال | خانه تنگ اول وصف عالی پر آمال
مرده در اول شخص کیم بیجان اوله | خر اولور اول جانکه بی جانان اوله
چونکه بی جانان اوله جان اولدی پست | قول حقدر بو سخن قیل زیب دست
جان حیواندن فزون غرق عمیق | کاریدر عالمده هر کار دقیق
نقش علمی مکر وتلبیس وحیل | غیری حیوان ایده مز اویله عمل
جامهٔ زرکشده صنعتلر ایدر | قعر دریادن ایدوب جذب گهر
هندسه علمنده ایلر چوق رسوم | فلسفه معلومی هم طب ونجوم
دنیویدر بو تعلق سر بسر | آسمان هفتمه یوقدر گذر
آخوره مربوط بو علم بنا | گاو واشتر ایله ایلر اعتنا
مقصد استبقای حیوان چند روز | نام اول احمقلر ایتمشدر رموز

علم راه حق وعلم منزلش  صاحب دل داند آنرا یا دلش
پس درین ترکیب حیوان لطیف  آفرید وکرد با دانش الیف
نام کالانعام کرد آن قوم را  زانکه نسبت کو بیقظه نوم را
روح حیوانی ندارد غیر نوم  حسهای منعکس دارند قوم
یقظه آمد نوم حیوانی نماند  انعکاس حس خود از لوح خواند
همچو حس انکه خواب او را ربود  چون شد او بیدار عکسیت نمود
لاجرم اسفل بود از سافلین  ترک او کن لا احب الافلین

علم راه حق وراه منزلی  فهم ایدن اصحاب دلدر حاصلی
پس بو ترکیب ایچره حیوان لطیف  خلق اولندی اولدی علم ایله الیف
اولدی کالانعام ایله موصوف او قوم  بر دکل چون حال بیداری ونوم
روح حیوانی اسیر نوم اولور  حس معکوس وخلاف قوم اولور
اولسه یقظان نوم حیوانی کیدر  عکس حسه لوحدن ایلر نظر
حس نائم کیم اولوب مغلوب خواب  اولسه بیدار اولدی عکسیت مآب
وصفیدر پس اسفل هر سافلین  آنی ترک ایت لا احب الافلین

در تفسیر این آیت که واما الذین فی قلوبهم مرض فزادتهم رجسا الی رجسهم وقوله یضل به کثیرا ویهدی به کثیرا

واما الذین فی قلوبهم مرض فزادتهم رجسا الی رجسهم آیت شریفه سنک ویضل به کثیرا ویهدی به کثیرا کریمهٔ لطیفه سنک تفسیرنده در

زانکه استعداد تبدیل ونبرد  بودش از پستی وآنرا فوت کرد
باز حیوانرا چو استعداد نیست  عذر او اندر بهیمی روشنیست
زو چو استعداد شد کان رهبرست  هر غدایی کو خورد مغز خرست
کر بلا در خورد او افیون شود  سکته وبی عقلیش افزون شود
ماند یک قسم دکر اندر جهاد  نیم حیوان نیم حی با رشاد
روز وشب در جنک واندر کش مکش  کرده چالیش آخرش با اولش

اندره استعداد تبدیل اولدی پس  ایتمدی تهذیب اخلاقه هوس
چون بهائمده اول استعداد یوق  عذری ظاهر قدرت ارشاد یوق
چونکه استعداد اکا رهبر دکل  هر غدا مغز خر اولدی ویله بیل
مسهلی ایتسه غدا افیون اولور  عجز عجماویتی افزون اولور
قالدی بر قسم ایلمکده اجتهاد  نصفی حیوان نصفی پر عقل ورشاد
روز وشب جنک ایلمکدر عادتی  علم وعقلی ایله حیوانیتی

چالیش عقل با نفس همچون تنازع مجنون با ناقه میل مجنون سوی حره ومیل ناقه واپس سوی کره چنانکه مجنون کفت ❁ هوی ناقتی خلفی وقدامی الهوا ❁ وانی وایاها لمختلفان

عقلک نفس ایله تجادلی مجنونک ناقه سیله اولان تنازعی کبیدر که مجنونک میلی حره ده وناقه نک میلی کره ده اولدیغن بیان ایچون مجنون عامری بو بیتی دیمشدر (شعر)
هوی ناقتی خلفی وقدامی الهوا ❁ وانی وایاها لمختلفان

همچو مجنونند وچون ناقش یقین  میکشد آن پیش واین واپس بکین
میل مجنون پیش آن لیلی روان  میل ناقه پس پی کره ش دوان
یکدم ار مجنون زخود غافل بدی  ناقه کردیدی وواپس آمدی
عشق وسودا چونکه بر بودش بدن  می نبودش چاره از بیخود شدن
انکه او باشد مراقب عقل بود  عقل را سودای لیلی در ربود
لیک ناقه بس مراقب بود وچست  چون بدیدی او مهار خویش سست
فهم کردی زو که غافل کشت ودنک  رو بپس کردی بکره بی درنک
چون بخود باز آمدی دیدی زجا  کو سپس رفتست بس فرسنکها
دو سه روزه ره بدین احوالها  ماند مجنون در تردد سالها

ناقه ومجنون کبی اولدی بو کار  اول ایدر قدامی بو خلفی مدار
میلی مجنون پیش لیلی یه روان  میل ناقه سمت کوچکده دوان
بر نفس مجنونده غفلت اولسه کر  ناقه ده رجعت اولوردی کارکر
عشق وسودا ایله جسمی پر ایدی  واقف رسم وره اشتر ایدی
عقل ایدی انده مراقب بالتمام  عشق لیلی ایتمشیدی عقلی رام
لیک هم ناقه مراقب ایدی چست  دسترا کبده مهارن کورسه سست
فهم ایدردی اندن اولدم غفلتن  کره یه ایلردی سیر وسرعتن
چون کلوردی کندیه کورسه تمام  نیچه فرسخ واپسین ایتمش مقام
ایکی اوچ کون یوله اولدی حال راه  قالدی مجنون پر تردد قیلدی آه

کفت ای ناقه چو هر دو عاشقیم … ما دو ضد پس همره نالایقیم
نیستت بر وفق من مهر و مهار … کرد باید از تو صحبت اختیار
این دو همره یکدکر را راهزن … کمره آن جان کو فرو ناید ز تن
جان ز هجر عرش اندر فاقهٔ … تن ز عشق خاربن چون ناقهٔ
جان کشاید سوی بالا بالها … در زده تن در زمین چنکالها
تا تو با من باشی ای مردهٔ وطن … پس ز لیلی دور ماند جان من
روزکارم رفت زین کون حالها … همچو تیه و قوم موسی سالها
خطوتینی بود این ره تا وصال … مانده ام در ره ز شستت شصت سال
راه نزدیک و بماندم سخت دیر … سیر کشتم زین سواری سیر سیر
سرنکون خود را ز اشتر در فکند … کفت سوزیدم ز غم تا چند چند
تنک شد بروی بیابان فراخ … خویشتن افکند اندر سنکلاخ
آنچنان افکند خود را سخت زیر … که مخلخل کشت جسم آن دلیر
چون چنان افکند خود را سوی پست … از قضا آن لحظه پایش هم شکست
پای را بربست و کفتا کو شوم … در خم چوکانش غلطان میروم
زین کند نفرین حکیم خوش سخن … بر سواری که فرو ناید ز تن
عشق مولی کی کم از لیلی بود … کوی کشتن بهر او اولی بود
کوی شو میکرد بر پهلوی صدق … غلط غلطان در خم چوکان عشق
کین سفر زین پس بود جذب خدا … وان سفر بر ناقه باشد سیر ما
اینچنین سیریست مستثنا ز جنس … کان فزود از اجتهاد جن و انس
اینچنین جذبیست نی هر جذب عام … که نهادش فضل احمد والسلام

دیدی ای ناقه برایکی عاشقز … لیک ضدز همره نالایقز
ناموافق با که بو مهر و مهار … سندن اولدی ترک صحبت اختیار
ایکی همره بر برینه راهزن … کمره اول جانکیم اوله محکوم تن
هجر عرش ایله بو جان پر فاقه در … خاربن عشقیله تن خود ناقه در
عالم بالا ایچون جان بال زن … تن زمین اوزره اولور چنکال زن
همره اولدقچه بنمله سن عیان … دور اولور بی شبهه لیلیدن بو جان
روزکارم کچمده بر عکس حال … همچو تیه و قوم موسی بونجه سال
خطوتین ایکن طریق ایچره وصال … یولده قالدم بند شستت شصت سال
یول قریب اما بعید اولدی مسیر … بو سواریدن بن اولدم کر مسیر
سرنکون اشتردن اولدی منفصل … دیدی تاکی سوزش غم متصل
اکه تنک اولدی بیابان فراخ … جلوه کاهن ایتدی دشت و سنکلاخ
کندین ایتدی اویله پرتاب زمین … کیم خللدن اولمدی جسمی امین
شویله ایتدی جسمنی بیچاره پست … پاین اول لحظه قضا ایتدی شکست
باغلدی پاین دیدی مانند کو … بن انک چوکانن ایتدم آرزو
بو جهتدن طعنه ساز اولدی حکیم … اول سواره کیم اولور تنده مقیم
عشق مولی قنده لیلی قنده در … اکه طاعت نور جان بنده در
کوی وش پهلوی صدق اوزره مدام … قیل خم چوکان عشق قنده مقام
بو سفر من بعد اولور جذب اله … ناقه اوستنده سفر در سیر راه
بو سفر ممتاز نوع جنس اولور … افضل طاعات جن و انس اولور
جذبهٔ حقدر بو صانمه جذب عام … مدح ایتمشدر محمد والسلام

## قصهٔ نبشتن آن غلام قصهٔ شکایت نقصان اجری سوی پادشاه

قصه کوته کن برای آن غلام … که سوی شه بر نبشتست او پیام
قصهٔ پر جنک و پر هستی و کین … میفرستد پیش شاه نازنین
کالبد نامه ست اندر وی نکر … هست لایق شاه را انکه ببر
کوشهٔ رو نامه را بکشا بخوان … بین که حرفش هست در خورد شهان
کر نباشد در خور آنرا پاره کن … نامهٔ دیکر نویس و چاره کن
لیک فتح نامهٔ تن زپ مدان … ورنه هر کس سر دل دیدی عیان
نامه بکشادن چه دشوارست و صعب … کار مردانست نی طفلان لعب

## بالاده مذکور غلامک نقصان اجری بابنده پادشاهه شکایتنامه یازدیغی قصه در

مختصر قیل قصه یی کیم اول غلام … یازدی سمت شاهه پر شکوه پیام
حاصل مفهومی جنک و قهر و کین … ایلدی ارسال شاه نازنین
نامه در قالب اکا ایله نظر … عرض قیل شایان شاه ایسه اکر
فتح ایدوب بر کوشه ده اول نامه خوان … کور اولور لایق عرض شهان
کر دکل ایسه آنی سن ایله چاک … ایله آخر نامه ده عنوان پاک
نامهٔ تن فتحن آسان صانمه لیک … کیم اوله راز دله هر کس شریک
نامه آچمق صعب و دشوار اولدی پل … کار مردان لعبت طفلان دکل

جمله برفهرست قانع گشته ایم | زانکه درحرص وهوا آغشته ایم
باشد آن فهرست دامی عامه را | تاچنان دانند متن نامه را
بازکن سرنامه را گردن متاب | زین سخن والله اعلم بالصواب
هست آن عنوان چو اقرار زبان | متن نامهٔ سینه را کن امتحان
که موافق هست با اقرار تو | تا منافق وار نبود کار تو
چون جوالی بس گرانی می بری | زان نباید کم که در وی بنگری
که چه داری در جوال از تلخ وخوش | گر همی ارزد کشیدن را بکش
ورنه خالی کن جوالت را ز سنگ | باز خر خود را ازین بیگار وننگ
در جوال آن کن که می باید کشید | سوی سلطانان وشاهان رشید

جمله فهرست کتابه قانعز | چونکه بز حرص وهوایه تابعز
یعنی اول فهرست دام عامدر | فهم متن نامه یی ابهامدر
نامه یی فتح ایله ایتمه پیچ وتاب | طوت سوزم والله اعلم بالصواب
اولدی اول عنوان چو اقرار زبان | نامهٔ دل متنن ایله امتحان
کورموافقمی سنک اقراریکه | بی نفاق اولسون عزیمت کاریکه
چون گران بار اولدی کشنکده جوال | یوق نظردن انده نقصان کمال
انده تلخ وخوش چکرسن چون انک | چکمکه لایق ایسه اول باری چک
ایله خالی وار ایسه ظرف انجره سنک | کندکی ایت آزاده بیکار وننک
قیل آنی بار جوال ای کاردان | کیم اوله شایان میران وشهان

## حکایت آن فقیه که با دستار بزرگ وانکس که بربود دستارش وبانگ میزد که بازکن ببین که چه بری انگه ببر

## برفقیه عظیم العمامه نک دستارینی برکمسه قاپوب فقیه اکا قاپدیغنک ندر باقوب بعده کوتور دیو فریاد ایتدیکی حکایتدر

یک فقیهی ژندها درچیده بود | درعمامهٔ خویش درپیچیده بود
تا شود زفت ونماید آن عظیم | چون درآید سوی محفل درحطیم
ژندها از جامها پیراسته | ظاهر دستار ازان آراسته
ظاهر دستار چون حلهٔ بهشت | چون منافق اندرون رسوا وزشت
پاره پاره دلق وپنبه پوستین | در درون آن عمامه بد دفین
روی سوی مدرسه کرده صبوح | تا بدین ناموس یابد او فتوح
در ره تاریک مرد جامه کن | منتظر استاده بود از بهر فن
در ربود او از سرش دستار را | پس دوان شد تا بسازد کار را
پس فقیهش بانگ میزد کای پسر | بازکن دستار را انگه ببر
اینچنین که چار پره می پری | بازکن آن هدیه را که می بری
بازکن آنرا بدست خود بمال | وانگهان خواهی ببر کردم حلال
چونکه بازش کرد آنکه میگریخت | صد هزاران ژنده اندر ره بریخت
زان عمامهٔ زفت نابایست او | ماند یک گز کهنهٔ در دست او
بر زمین زد خرقه را کای بی عیار | زین دغل ما را برآوردی ز کار
گفت بنمودم دغل لیکن ترا | از نصیحت باز گفتم ماجرا

جمع ایدوب صدپاره ژنده برفقیه | ایلدی زعمنجه دستارن وجیه
تا نمایشده اولوب غایت عظیم | اوله هر مجلسده صدر اوزره مقیم
باطننده قطعه قطعه ژنده لر | ظاهر دستار ایسه پرزیب وفر
ظاهری حله صفت پرآب وتاب | باطنی قلب منافق وش خراب
پاره پاره دلق وکرباس خفی | اولدی دستارک ایچنده مختفی
ایتدی عزم مدرسه عندالصباح | تا او هیئت اوله عنوان نجاح
راه تاریک ایچره دزد جامه کن | منتظر آمادهٔ اجرای فن
قاپدی دستارن باشندن ناکهان | کارسازانه دوان اولدی روان
اول فقیه اردندن ایلردی خطاب | آچ بله دستاری قیل صکره شتاب
بویله کیم پران اولورسن شادمان | باق متاعه صکره ایله حرز جان
آچ انکله یوقله قیل تدقیق حال | صکره استرسک کوتور ایتدم حلال
چونکه آچدی قالدی انده قرار | پنبه ریز اولدی اول دزد بی شمار
بی عمل دستاردن حیرت کنان | قالدی برکز کهنه دستنده عیان
پس یره چالدی دیدی ای پرحیل | سن بنی کارمدن ایتدک بی عمل
دیدی کوستردم سکا کرچه دغل | ایلدم لیکن نصیحت بی جدل

## نصیحت دنیا اهل دنیا را بزبان حال وبی وفایی خود را نمودن بو فا طمع دارندگان از و

## دنیانک اهل دنیایه لسان حال ایله نصیحتی وکندیدن وفا طمعنده اولنلره بی وفالغنی ارائه وبیانیدر

همچنین

همچنین دنیا اگرچه خوش شکفت — بانگ هم زد بیوفائی خویش گفت
اندرین کون و فساد ای اوستاد — آن دغل کون و نصیحت آن فساد
کون میگوید بیا من خوش پیم — وان فسادش گفته رو من لاشیم
ای زخوبی بهاران لب گزان — بنگر آن سردی و زردی خزان
روز دیدی طلعت خورشید خوب — مرگ او را یاد کن وقت غروب
بدر را دیدی برین خوش چار طاق — حسرتش را هم ببین اندر محاق
کودکی از حسن شد مولای خلق — بعد پیری شد خرف رسوای خلق
گر تن سیمین تنان کردت شکار — بعد پیری بین تنی چون پنبه زار
ای بدیده لوتهای چرب خیز — فضلهٔ آنرا ببین در آبریز
مر خبث را گو که آن خوبیت کو — بر طبق آن ذوق وان نغزی و بو
گوید او آن دانه بد من دام آن — چون شدی تو صید شد دانه نهان
بس انامل رشک استادان شده — در صناعت عاقبت لرزان شده
نرگس چشم خمار همچو جان — آخر اعمش بین و آب از وی چکان
حیدری کاندر صف شیران رود — آخر او مغلوب موشی میشود
طبع تیز دوربین محترف — چون خر پیرش ببین آخر خرف
زلف جعد مشکبار عقل بر — آخر آن چون ذنب زشت خنگ خر
خوش ببین کونش ز اول باگشاد — و آخر آن رسواییش بین و فساد
زانکه او بنمود پیدا دام را — پس تو برکند سبلت خام را
پس مگو دنیا بتزویرم فریفت — ورنه عقل من ز دامش میگریخت
طوق زرین و حمائل بین هله — غل و زنجیری شد آخر سلسله
همچنین هر جزو عالم می شمر — اول و آخر در آرش در نظر
هر که آخر بین ترا مسعودتر — هر که آخربین ترا مسعودتر
روی هر یک چون مه فاخر ببین — چونکه اول دیده شد آخر ببین
تا نباشی همچو ابلیس اعوری — نیم بیند نیم نی چون ابتری
دید طین آدم و دینش ندید — این جهان دید آن جهان بینش ندید
فضل مردان بر زنان ای بوشجاع — نیست بهر قوت و کسب و ضیاع
ورنه شیر و پیل را بر آدمی — فضل بودی بهر قوت ای عمی
فضل مردان بر زن ای حالی پرست — زان بود که مرد پایان بین ترست
مرد کاندر عاقبت بینی خمست — او ز اهل عاقبت چون زن کمست
از جهان دو بانگ می آید بضد — تا کدامین را تو باشی مستعد

اولدی بو دنیا اگرچه خوشنما — گندی عیبن گندی سویلرهپ سکا
عالم کون و فساد ایچره مراد — اول دغل کون و نصیحتدر فساد
کون سویلر ساکه گل بن خوشترم — دیر فساد اما حذر قیل ابترم
ای اولان حسن بهاره لب گزان — باق نه در سردی و زردی خزان
روز گوردك طلعت خورشیدی خوب — فوتنی فکر ایت انك وقت غروب
بدری گوردك زیب چرخ هفت طاق — حسرتن اندیشه قیل وقت محاق
حسن کودك کیم اولور مشهور ناس — پیر اولنجه اولمده منفور ناس
گرسنی سیمین تنان ایتسه شکار — وقت پیریده گورورسن پنبه زار
ای اسیر نعمت چرب عزیز — فضلهسن گور اولسه وضع آبریز
فضلهیه دیرسك قنی اول بهجتك — اول طبق اوزره صفا و لذتك
دیر سکا اول دانه در بن دام اکا — چون طوتلدك دانه پنهاندر سکا
نیچه اللر رشك استادان اولور — صنعتنده عاقبت لرزان اولور
نرگس ایکن چشم مخمور جوان — عاقبت دیرکده اعمشدن نشان
صفدر شیران اولان صولت فروش — ضعف ایله آخر اولور مغلوب موش
طبع تیز و دوربین و محترف — پیر خر آسا اولور آخر خرف
زلف مشکین و مجعد عاقبت — اولمده شکل دم خر بد صفت
اول کونه نظر قیل ایله یاد — اولدی انجامی تغیرله فساد
ساکه دنیا ایلیوب اظهار دام — سبلتك برکنده ایتدی ترش و خام
دیمه دنیا باکه تزویر ایتدی آه — یوخسه عقلم علمی ایلردی پناه
طوق زرین و حمائل گور تمام — غل و زنجیر ایله اولدی بند و دام
بویله در اجزای عالم الحذر — اولینه آخرینه قیل نظر
هر کیم آخربین اوله مسعود اولور — اولکم آخوربین اوله مردود اولور
جملهنك گور باطنن هم ظاهرن — چونکه گوردك اولن گور آخرن
اعور اولمه همچو ابلیس طرید — نصفی گوردی اولدی نصفندن بعید
گوردی طیننن دین آدمدن نهان — بوجهانی گوردی مستور اول جهان
فضلی مردانك زنان اوزره مدام — صانمه اولدی کسب و قوت جاه و نام
بویله اولسه آدم اوزره شیر و فیل — پس اولوردی فضل قوتله جلیل
فضلی مردانك زنان اوزره یقین — اولدیکیم مردان اولور انجام بین
عاقبت بین اولمز ایسه مرد اگر — زندن الحق عاقبت بینه نظر
بوجهانك ایکی ندا ایلر که ضد — قنغیسینه گورا اولورسن مستعد

آن یکی بانکش نشور اتقیا    وان یکی بانکش فریب اشقیا

من شکوفهٔ خارم ای خوش کرمدار    کل بریزد من بمانم شاخ خار

بانک اشکوفش که اینک کلفروش    بانک خار او که سوی ماکوش

این پذیرفتی بماندی زان دکر    که محب از ضد محبوبست کر

آن یکی بانک اینکه اینک حاضرم    بانک دیکر بنکر اندر آخرم

حاضری‌ام هست چون مکرو کمین    نقش آخر ز آینهٔ اوّل ببین

چون یکی زین دو جوال اندر شدی    آن دکر را ضد و نادرخور شدی

ای خنک آنکو ز اوّل آن شنید    کش عقول و مسمع مردان شنید

خانه خالی یافت جا را او کرفت    غیر آنش کژ نماید یا شکفت

کوزهٔ نو کو بخود بولی کشید    آن خبث را آب نتواند برید

در جهان هر چیز چیزی میکشد    کفر کافر را و مرشد را رشد

کهربا هم هست و مغناطیس هست    تا تو آهن یا کهی آیی بشست

برد مغناطیس از تو آهنی    ور کهی بر کهربا بر می تنی

آن یکی چون نیست با اخیار یار    لاجرم شد پهلوی فجار جار

هست موسی پیش قبطی بس ذمیم    هست هامان پیش سبطی بس رجیم

جان هامان جاذب قبطی شده    جان موسی جاذب سبطی شده

معدهٔ خر که کشد در اجتذاب    معدهٔ آدم جذوب کندم آب

کر تو نشناسی کسی را از ظلام    بنکر او را کوش سازید ست امام

پرسی صوت نشور اتقیا    اول بری صوتک فریب اشقیا

دیر که بن خارم بنی قیل اختیار    کل کیدر اما قالور بو شاخ خار

صوتی ورد تازه رویک اشته کل    قولی خارک دمبدم عکس عمل

بیرینه میل اول برندن دور ایدر    ضد محبوبی محب مهجور ایدر

اول برینک صوتی اشته حاضرم    بیری دیرکیم ایله منظر آخرم

حاضرم اما که مکرم در کمین    اوله مرآت خاطر در مکین

چون ایکیدن بیرینه دلبسته سن    اول برینه ضد و ناشایسته سن

بخت انککیم ایده اوّلدن چو کوش    عقل و سمعی ایلیه مردانه جوش

بولدی خالی خانه‌یی طوتدی مقام    کج نما در غیری اکا بلکیم حرام

کوزهٔ نوده اکر بول ایتسه جا    ایلمه آب ایله تطهیرین رجا

شی اولور برشیئه عالمده معاد    کافره کفر اهل اسلامه رشاد

چونکه مغناطیس ایله وار کهربا    کاه یا آهن ایسک اول خودنما

آهن ایسک سا که مغناطیس بس    کاه ایسک کر کهربا دن در نفس

اول کشی کیم اولمیه اخیاره یار    لاجرم اولمش اولور فجاره جار

اولدی موسی پیش قبطیده ذمیم    اولدی هامان پیش سبطیده رجیم

جان هامان جالب قبطی اولور    روح موسی جاذب سبطی اولور

معدهٔ خر جذب کاه ایلر عیان    معدهٔ آدمده جذب آب و نان

حال شخصه بولمدکسه اهتدا    قیل نظر کور اکا کیمدر مقتدا

بیان انکه عارف را غذاییست از نور حق که ابیت عند ربی یطعمنی ویسقینی وقوله الجوع طعام الله یحیی به ابدان الصدیقین ای فی الجوع یصل طعام الله

خبر حکمت اثرده ابیت عند ربی یطعمنی ویسقینی ودخی الجوع طعام الله یحیی به ابدان الصدیقین ای فی الجوع یصل طعام الله مصداقنجه نور حقدن عارفه غذا اولدیغن بیان اندر

زانکه هر کرّه پی مادر رود    تا بدان جنسیتش پیدا شود

آدمی را شیر از سینه رسد    شیر خر از نیم زیرینه رسد

عدل قسامست قسمت کردنیست    این عجب که جبر نی و ظلم نیست

جبر بودی کی پشیمانی بدی    ظلم بودی کی نکهبانی بدی

روز آخر شد سبق فردا بود    راز ما را روز کی کنجا بود

ای بکرده اعتماد واثقی    بردم و برجا بلوسی فاسقی

قبهٔ برساختی از حباب    آخر آن خیمه ست بس واهی طناب

زرق چون برقست اندر نور آن    راه نتواند دیدن رهروان

کور که کرّه تابع مادر اولور    چونکه جنسیت اکا رهبر اولور

آدمیده شیر جاری سینه دن    شیر خر جاری تن زیرینه دن

عدل قسام اولدی قسمت ایلمک    ایلمکدر حرف جبر و ظلمی حک

جبر اولیدی بو پشیمانی ندر    ظلم اولیدی تا نکهبانی ندر

کوندز آخر اولسه پس فردا اولور    راز مز اول کونده ناپیدا اولور

ای وثوق اعتماد ایدن کشی    فاسقک مکر و تملقدر ایشی

قبه ظن ایلرسن اوسته نده حباب    خیمه وش اما که واهیدر طناب

زرق برق اولدی ضیاسنده عیان    ممکن اولمز راهی کورمک رهروان

این

این جهان و اهل او بی حاصلند   هردو اندر بیوفایی یکدلند
زادهٔ دنیا چو دنیا بیوفاست   گرچه رو آرد بتو آن رو قفاست
اهل آن عالم چو آن عالم زبر   تا ابد در عهد و پیمان مستمر
خود دو پیغمبر بهم کی ضد شدند   معجزات از همدگر کی بستدند
کی شود پژمرده میوهٔ آن جهان   شادیٔ عقلی نگردد اندهان
نفس بی عهدست زان رو کشتنیست   او دنی و قبله گاه او دنیست
نفسها را لایقست این انجمن   مرده را در خور بود گور و کفن
نفس اگرچه زیرکست و خرده دان   قبله اش دنیاست او را مرده دان
آب وحی حق بدین مرده رسید   شد ز خاک مردهٔ زنده بدید
تا نیاید وحی تو غره مباش   تو بدان گلگونهٔ طال بقاش
بانگ وصیتی جو که آن خامل نشد   تاب خورشیدی که آن آفل نشد
آن هنرهای دقیق و قال و قیل   قوم فرعونند اجل چون آب نیل
رونق و طاق و طرنب سحر شان   گرچه خلقانرا کشد گردن کشان
سحرهای ساحران دان جمله را   مرگ چوبی دان که آن شد اژدها
جادوییها را همه یک لقمه کرد   یک جهان پرشب بد آنرا صبح خورد
نور ازان خوردن نشد افزون و بیش   بل همان سانست کوبد دست پیش
در اثر افزون شد و در ذات نی   ذات را افزونی و آفات نی
حق ز ایجاد جهان افزون نشد   انچه اول آن نبود اکنون نشد
لیک افزون گشت اثر ز ایجاد خلق   درمیان این دو افزونیست فرق
هست افزونی اثر اظهار او   تا پدید آید صفات و کار او
هست افزونیٔ هر ذاتی دلیل   کو بود حادث بعلتها علیل

تفسیر فاوجس فی نفسه خیفة موسی قلنا لاتخف انك انت الاعلی

گفت موسی سحر هم حیران گنیست   چون کنم کین خلق را تمییز نیست
گفت حق تمییز را پیدا کنم   عقل بی تمییز را بینا کنم
گرچه چون دریا برآوردند کف   موسیا تو غالب آیی لاتخف
بود اندر عهد خود سحر افتخار   چون عصا شد مار آنها گشت عار
هر کسی را دعویٔ حسن و نمک   سنگ مرگ آمد نمکها را محک
سحر رفت و معجزهٔ موسی گذشت   هر دو را از بام بود افتاد طشت
بانگ طشت سحر جز لعنت چه ماند   بانگ طشت دین بجز رفعت چه ماند

بو جهان اهلیله بیحاصل اولور   بیوفالکده ایکی یکدل اولور
زادهٔ دنیا چو دنیا بی وفا   کوستریور سه که اما در قفا
اهل عقبا همچو عقبا اهل بر   تا ابد عهدنده اولدی مستمر
ایکی پیغمبرده یوق ضد ادب   بر برندن معجز ایتمزلر طلب
میوهٔ باقی ذبول ایتمز قبول   شادیٔ عقبایه غم ایتمز حلول
نفس بدعهد اولدی اولدی کشتنی   کیم دنیدر قبله گاهی هم دنی
نفس ایچون اولدی بو فانی انجمن   مردهیه لایق اولور گور و کفن
نفس اگرچه کاردان خرده در   قبله دنیادر اکا پس مرده در
گلدی آب وحی فیاض مجید   مرده اولدی خاکدن زنده بدید
گلمدکچه سا که فیض وحی پاک   ایتمسون غره سنی طال بقاک
طالب اول برصوته یوق انده خمول   اول قرین نور شمس بی افول
اول صنایع اول هنربی قال وقیل   اولدی چون فرعون اجل خود آب نیل
رونق سحر اولدی انلرده نشان   گرچه خلقی ایتدیلر گردن کشان
جمله سحر و ساحره مرگ و دها   اول عصادرکیم اولوردی اژدها
ایلدی برلقمه اول سحری تمام   برجهاندن طعمه صبح اولدی شام
اولمدی اول طعمه دن نوری فزون   نیچه ایسه اول اویله خود نمون
وار اثر لیک ازدیاد ذات یوق   ذات ایچون افزونی و آفات یوق
اولمدی افزون جهان خلقیله حق   اولدی حالا نیچه ایسه ماسبق
لیک ایجاد ایله افزوندر اثر   ایکی افزایشده قیل فرقه نظر
اولدی اظهار ایله آثاری مزید   تاکه افعال و صفاتی اوله بدید
اولسه افزونیٔ ذات اولدی دلیل   ذات حادثدر که علتله علیل

فاوجس فی نفسه خیفة موسی قلنا لاتخف انك انت الاعلی تفسیریدر

دیدی موسی سحر حیرت خیزدر   چاره یوق خلق ایسه بی تمییزدر
دیدی حق تمییزی پیدا ایلرم   عقل بی تمییزی بینا ایلرم
همچو دریا ایتسه لر اظهار کف   سنسن ای موسی چو غالب لاتخف
اولزمان سحر ایله اولدی افتخار   چون عصا مار اولدی انلر اولدی عار
هر کشیده دعویٔ حسن و نمک   سنگ مرگ اولدی او دعوایه محک
گتدی سحر اعجاز موسی برقرار   طشت بامدن افتاده دوندی ایکی کار
صیت طشت سحر لعنت انتما   صیت طشت دین حق رفعت نما

چون محک پنهان شدست از مرد و زن　　در صف آ ای قلب اکنون لاف زن
وقت لافستت محک چون غائبست　　می برندت از عزیزی دست دست
قلب میکوید زنخوت هر دمم　　ای زر خالص من از تو کی کمم
زر همی کوید بلی ای خواجه تاش　　لیک می آید محک آماده باش
مرک تن هدیه است بر اصحاب راز　　زر خالص را چه نقصانست کاز
قلب اکر در خویش آخر بین بدی　　آن سیه کاخر شد او اول شدی
چون شدی اول سیه اندر لقا　　دور بودی از نفاق واز شقا
کیمیای فضل را طالب بدی　　عقل او بر زرق او غالب بدی
چون شکسته دل شدی از حال خویش　　جابر اشکستگان دیدی بپیش
عاقبت را دید واو اشکسته شد　　از شکسته بند در دم بسته شد
فضل مسها را سوی اکسیر راند　　آن زر اندود از کرم محروم ماند
ای زر اندوده مکن دعوی ببین　　که نماند مشتریت اعمی چنین
نور محشر چشمشان بینا کند　　چشم بندی ترا رسوا کند
بنکر آنهارا که آخر دیده اند　　حسرت جانها و رشک دیده اند
بنکر انهارا که حالی دیده اند　　سر فاسد ز اصل سر ببریده اند
پیش حالی بین که در جهلست وشک　　صبح صادق صبح کاذب هر دو یک
صبح کاذب صد هزاران کاروان　　داد بر باد هلاکت ای جوان
نیست نقدی کش غلط انداز نیست　　وای آن جان کش محک و کاز نیست

زجر مدعی از دعوی وامر کردن او را بمتابعت انبیا واولیا

بو مسیلم کفت من خود احمدم　　دین احمد را بفن برهم زنم
بو مسیلم را بکو کم کن بطر　　غرهٔ اول مشو آخر نکر
این قلاوزی مکن از حرص جمع　　پس روی کن تا رود در پیش شمع
شمع مقصد را نماید همچو ماه　　کین طرف دانست یا خود دامکاه
کر بخواهی ور نخواهی با چراغ　　دیده کردد نقش باز و نقش زاغ
ورنه این زاغان دغل افروختند　　بانک باز ان سپید آموختند
بانک هدهد کر بیاموزد فتا　　راز هدهد کو و پیغام سبا
بانک بر رسته ز بربسته بدان　　تاج شاهان را ز تاج هدهدان
حرف درویشان و نکتهٔ عارفان　　بسته اند این بی حیایان بر زبان
هر هلاک امت پیشین که بود　　زانکه جندل را کمان بردند عود

مرد و زندن چونکه پنهاندر محک　　شمدی قیل میدانده لاف بی نمک
وقت لافکدر محک غائب ایکن　　عزتک الدن اله شهرت فکن
قلب دیر فخر ایله بنده خرمم　　ای زر خالص نیچون سندن کمم
زر اکا دیر کیم فزون ایت قالکی　　لیک کلدکده محک کور حالکی
مرک تندر تحفهٔ اصحاب راز　　زر که خالصدر نه نقصان زخم کاز
قلب اکر انجامک اولسه ناظری　　اول اولوردی سواد آخری
اول اولسیدی سیاهی لقا　　دور ایدی اندن نفاق ایله شقا
کیمیای فضلی ایلردی طلب　　ذوقنه غالب اولوب عقل واد
دلشکسته کورسه اول حالن اکر　　جبر کسرا که اولوردی چاره لر
عاقبت بین اولوب اولدی منکسر　　جابر کسر ایتدی انی منجبر
محض فضل ایلرمسی اکسیره یار　　اول زر مغشوش اولور محروم کار
ای زر اندوده قو دعوایی یتر　　بویله قالمز مشتری بی بصر
نور محشر کوزلرین بینا ایدر　　چشمبندی پیل سنی رسوا ایدر
انلره باق کیم کوررلر آخری　　حسرت جان وعیوندر هر بری
انلره باق کیم ایدرلر کشف حال　　اصل سردن قطع اولور فاسد مال
پیش جهل وشکده حال مستتر　　صبح صادق کاذب ایله اولدبر
صبح کاذبده هزاران کاربان　　اولدی برباد هلاک ای کاردان
نقدی هر جنسک غلط انداز در　　وای اکا کیم بی محک وکاز در

مدعی یی دعوادن زجر ومتابعت انبیا واولیایه امر بیانیدر

بو مسیلم دیدی بنده احمدم　　دین احمدده خلاف مقصدم
سن اکا سویله وار ایتمه دق ولق　　اولمه مغرور اوله انجامه بق
رهبر حرص وطمع اولمه مدام　　کچمه پیش شمعه پس رو اول تمام
شمع اولور مقصد نما مانند ماه　　کیم یولکده دانه در یا دامکاه
ساکه استر استمز البت چراغ　　کوستر باز اولدیغن یا نقش زاغ
یوخسه بو زاغان اولورلر حیله ساز　　ایلیوب تقلید صیت وبانک باز
بانک هدهد ایله ایلرسه نوا　　وار میدر کور آنده پیغام سبا
سن صفیر آفل واعلایی بیل　　تاج شاه وهدهدی تمییز قیل
حرف درویشان ورمز عارفان　　اولدی چوق بی شرمه تقلید زبان
کچمش امت قهرینه باعث همان　　جندلی عود ایلمک ایدی کمان

بود شان تمییز کان مظهر کند    لیک حرص و آز کور و کر کند
کوری کوران ز رحمت دور نیست    کوری حرص است کان معذور نیست
چارمیخ شه ز رحمت دور نیست    چارمیخ حاسدی مغفور نیست
ماهیا آخر نکو بنکر بشست    بدکلوی چشم آخر بینت بست
با دو دیده اوّل و آخر ببین    هین مباش اعور چو ابلیس لعین
اعور آن باشد که حالی دید و بس    چون بهایم بیخبر از پیش و پس
چون دو چشم کاو در جرم تلف    همچو یک چشمست کش نبود شرف
نصف قیمت ارزد آن دو چشم او    که دو چشمش راست مسند چشم تو
ور کنی یک چشم آدم زادهٔ    نصف قیمت لازمست از جادهٔ
زانکه چشم آدمی تنها نخود    بی دو چشم یار کاری میکند
چشم خر چون اوّلش بی آخرست    گر دو چشمش هست حکمش اعورست
این سخن پایان ندارد آن خفیف    می نویسد رقعه در طمع رغیف

انلرایچون اولمدی تمییز راز    آدمی کور و کر ایلر حرص و آز
کوری کوران اولور رحمت قرین    کور حرصک عذری اولمز کار بین
اولمز اهل درد رحمتدن بعید    حاسد اولمز لیک مغفور مجید
شسته ای ماهی قیل امعان نظر    چشمکی حرص کلو باغلر حذر
اوّل و آخر کوزک قیل کار بین    اعور اولمه همچو ابلیس لعین
اعور اول اولدیکه کوردی حالی بس    چون بهایم بی وقوف پیش و پس
پس دو چشم کاو اکر اولسه تلف    صانکه یکچشم اولدی بی حکم شرف
نصف قیمتدر اکی چشمنده حد    اولدی عینینی همان عین احد
حیقسه چشم آدمی زاده اکر    نصف قیمتدر قصاص معتبر
چشم آدم اولسه ده یکتای کار    بی دو چشم یار ایدر اجرای کار
اوّلی بی آخر اول چشم خرک    اکی چشمی طوتدی حکمن اعورک
بو سوزک پایانی یوقدر ای حریف    رقعه یازدی ایتدی شکوای رغیف

## بقیهٔ قصهٔ نوشتن آن غلام رقعه بطلب اجری

رفت پیش از نامه نزد مطبخی    کای بخیل از مطبخ شاه سخی
دور از و وز همت او کین قدر    از جری ام آیدش اندر نظر
گفت بهر مصلحت فرموده است    نی برای بخل و نی تنگی دست
گفت دهلیزیست والله این سخن    پیش شه خاکست خود زر کهن
مطبخی صد گونه حجت برفراشت    او همه رد کرد از حرصی که داشت
چون جری کم آمدش در وقت چاشت    زد بسی تشنیع او سودی نداشت
گفت قاصد میکنید اینها شما    گفت نی که بندهٔ فرمانیم ما
این مگیر از فرع این از اصل گیر    برکمان کم زن که از بازوست تیر
ما رمیت اذ رمیت ابتلاست    بر نبی کم نه گنه کان از خداست
آب از سر تیره است ای خیره خشم    پیشتر بنگر یکی بگشای چشم
شد ز خشم و غم درون بقعهٔ    سوی شه بنوشت خشمین رقعهٔ
اندران رقعه ثنای شاه گفت    گوهر جود و سخای شاه سفت
کای ز بحر و ابر افزون کف تو    در قضای حاجت حاجات جو
زانکه ابر آنچه دهد گریان دهد    کف تو خندان دمادم خوان نهد
ظاهر رقعه اگرچه مدح بود    بوی خشم از مدح اثرها می نمود
زان همه کار تو بی نورست و زشت    که تو دوری دور از نور سرشت

## تعیینی طلبیله غلام سابق الذکرک تحریر رقعه قصه سی بقیه سیدر

نامه دن اوّل دیدی ای مطبخی    وی بخیل مطبخ شاه سخی
شاهدن هم همتندن دور اکر    ایلیه تعیینمه کمتر نظر
دیدی امر الله برای مصلحت    صانمه ضیق دست و بخل مسکنت
دیدی والله اولدی بو سوز بی اثر    پیشگاه شهده بر در خاک و زر
مطبخی یوز درلو حجت ایلدی    حرص ایله اول رد غلظت ایلدی
چاشت وقتی کلدی چون تعیینی کم    ایلدی بیهوده تشنیع و ستم
دیدی قصدی اولدی سزلرده بو کار    دیدی یوق فرمانبرز بی اختیار
اصله باق سن ایلمه فرعه کمان    تیره بازودر سبب صانمه کمان
ما رمیت اذ رمیت دیدی حق    سن نبیدن صانمه صنع حقه باق
آب اولور سرچشمه دن تیره همین    آچ کوزک ایله نظر ای خیره بین
خشم و غم تنک ایتدی اکه بقعه یی    یازدی شاهه ناسزا بر رقعه یی
ایلدی اول رقعه ده شاهه ثنا    دیدی سن کوهر جود و سخا
کفک اولدی ابر و بحر اوزره فزون    جمله حاجاتی قضایه رهنمون
ابر ایدر اعطا ولی کریان اولور    کفک اعطادن سنک خندان اولور
ظاهر رقعه اکرچه مدح ایدی    مدح خشم آلودی کویا قدح ایدی
اول سببدن کار اولوری نور و زشت    چونکه سندن دور در نور سرشت

رونق کارخان کاسد شود     همچو میوهٔ تازه زو فاسد شود
رونق دنیا برآرد زو کساد     زانکه هست از عالم کون و فساد
خوش نکردد از مدیحی سینها     چونکه در مدّاح باشد کینها
ای دل از کین و کراهت پاک شو     وانکهان الحمد خوان چالاک شو
بر زبان الحمد و اکراه درون     از زبان تلبیس باشد یا فسون
وانکهان کفته خدا که ننکرم     من بظاهر من بباطن ناظرم

حکایت آن مدّاح که از جهت ناموس خود شکر ممدوح میکرد و بوی اندوه و غم اندرون او و خلاقت دلق ظاهر او می نمود که آن شکرها لافست و دروغ

آن یکی با دلق آمد از عراق     باز پرسیدند یاران از فراق
کفت آری بد فراق الا سفر     بود بر من بس مبارک مژده ور
که خلیفه داد ده خلعت مرا     که قرینش باد صد مدح و ثنا
شکرها و حمدها بر می شمرد     تا که شکر از حدّ و اندازه ببرد
پس بکفتندش که احوال نژند     بر دروغ تو کواهی میدهند
تن برهنه سر برهنه سوخته     شکر را دزدیده یا آموخته
کو نشان شکر و حمد میر تو     بر سر و بر پای بی توفیر تو
کر زبانت مدح آن شه می تند     هفت اندامت شکایت میکند
در سخای آن شه و سلطان جود     مر ترا کفشی و شلواری نبود
کفت من ایثار کردم آنچه داد     میر تقصیری نکرد از افتقاد
بستدم جمله عطاها از امیر     بخش کردم بر یتیم و بر فقیر
مال دادم بستدم عمر دراز     در جزا زیرا که بودم پاکباز
پس بکفتندش مبارک مال رفت     چیست اندر باطنت این دود نفت
صد کراهت در درون تو چو خار     کی بود انده نشان ابتشار
کو نشان عشق و ایثار و رضا     کر درستست آنچه کفتی ما مضی
خود کرفتم مال کم شد میل کو     سیل اکر بکذشت جای سیل کو
چشم تو کر بد سیاه و جانفزا     کر نماند او جانفزا ازرق چرا
کو نشان پاکبازی ای ترش     بوی لاف کژ همی آید خمش
صد نشان باشد درون ایثار را     صد علامت هست نیکوکار را
مال در ایثار اکر کردد تلف     در درون صد زندکی آید خلف

رونق کارخسان کاسد اولور     میوهٔ تازه کبی فاسد اولور
رونق دنیایه آندن در کساد     اولدی اصلی عالم کون و فساد
مدحتی اولمز لطیف و دلنشین     چون اوله مدّاحده آثار کین
اوّل اول کین و کراهتدن بری     صکره اول الحمد خوانیده جری
دلده الحمد اوله اکراه درون     پس زبان تلبیس اولور یا خود فسون
ظاهره باقمز او علام الغیوب     منظر حق اولدی نیات و قلوب

اول مدّاحک حکایتیدر که کندی عاری جهتندن ممدوحنه شکر فزونی و غم و اندوه درونی ظاهر ایدی و ظاهر حالده دلق کهنه وضع شکرانه سی لاف و دروغ ایدیکن کوستر ایدی

کلدی کهنه پوش او سیاح عراق     ایتدی یاران پرسش حال فراق
دیدی فرقت چکدم اما بو سفر     اولدی غایتده مبارک معتبر
کیم خلیفه ویردی اون خلعت بکا     دائم اولسون مظهر مدح و ثنا
شکر و حمدی ایتدی تا شویله شمار     ایلدی حددن و جوه ایله کذار
دیدی یاران آکه بو پژمرده حال     کذبکه ایلر شهادت بی مقال
تن برهنه سر برهنه سینه سوز     شکر او غورلقدر یا مشق چندروز
شکر و حمد میره شاهد یوق نشان     یوق سر و پایکده فرّ عز و شان
اول شهک کر مدحن ایلرسه زبان     هفت اندامک اولور شکوه کنان
کیم سخاسندن شه جود افکنک     کفش و شلوارک دخی یوقدر سنک
دیدی هپ ویردکلرین بذل ایلدم     ایتمدی تقصیر میر اجود م
آلدم ایتدکجه عطایا اول امیر     ایتدم انفاق یتیمان و فقیر
مال ایله کسب ایلدم عمر دراز     کیم مجازات ایله اولدم پاکباز
دیدیلر کتدی مبارک مال و جاه     باطنکده پس ندر بو دود و آه
یوز کراهت وار درونکده چو خار     بونچه اولسون دلیل اختیار
یوق نشان صدق و ایثار و رضا     واقع ایسه دیدکک فیما مضی
طوتکه کتمش مال اما قنده میل     سیل اکر کچدیسه قنده جای سیل
چشمک اولدیسه سیاه و جانفزا     نیچون اولدی جانفزا ازرق نما
یوق نشان پاکبازی اول خموش     کج سخن سن ایتمه لاف خود فروش
یوز نشان وار شیوهٔ ایثارده     صد علامت اولدی حسن کارده
مال اکر ایثار ایله اولسه تلف     یوز حیات اولور درون ایچره خلف

درزمین حق زراعت کردنی
تخمهای پاک وانکه دخل نی

کر نروید خوشه از روضات هو
پس چه واسع آمد ارض الله بکو

چونکه این ارض فنا بی ریع نیست
چون بود ارض الله آن مستوسعیست

این زمین را ریع او خود بیحدست
دانهٔ را کمترین خود هفصدست

حمد کفتی کو نشان حامدون
نی برونت هست اثرنی اندرون

حمد عارف مر خدا را راستست
که کواه حمد او شد پا و دست

از چه تاریک جسمش بر کشید
وز تک زندان دنیااش خرید

اطلس تقوی و نور مؤتلف
آیت حمدست او را بر کتف

وارهیده از جهان عاریه
ساکن کلزار و عین جاریه

بر سریر سر عالی همتش
مجلس و جای و مقام و رتبتش

مقعد صدقی که صدیقان درو
جمله سر سبزند و شاد و تازه رو

حمد شان چون حمد کلشن از بهار
صد نشانی دارد و صد کیر و دار

بر بهارش چشمه و نخل و کیاه
وان کلستان و نکارستان کواه

شاهد شاهد هزاران هر طرف
در کواهی همچو کوهر در صدف

بوی سر بد بیاید از دمت
وز سر و رو تابد ای لافی غمت

بو شناسانند حاذق در مصاف
تو بجلدی های و هو کم کن کزاف

تو ملاف از مشک کان بوی پیاز
از دم تو میکند مکشوف راز

کلشکر خوردم همی کویی و بوی
میزند از سیر که یاوه مکوی

هست دل مانندهٔ خانهٔ کلان
خانهٔ دل را نهان همسایکان

از شکاف روزن و دیوارها
مطلع کردند بر اسرارها

از شکافی که ندارد هیچ وهم
صاحب خانه ندارد هیچ سهم

از نبی برخوان که دیو و قوم او
می برند از حال انسی خفیه بو

از رهی که انس از آن آکاه نیست
زانکه زین محسوس و زین اشباه نیست

درمیان ناقدان زرقی متن
بر محک ای قلب دون لافی مزن

مر محک را ره بود بر سر قلب
که خدایش کرد امیر جز و جلب

چون شیاطین با غلیظیهای خویش
واقفند از سر ما و فکر و کیش

مسلکی دارند دزدیده درون
ما ز دزدیهای ایشان سرنکون

دمبدم خبط و زیانی میکنند
صاحب نقب و شکاف و روزنند

پس چرا جانهای روشن در جهان
بیخبر باشند از حال نهان

در سرایت کمتر از دیوان شدند
روحها که خیمه بر کردون زدند

هم زمین حقده زرع تابناک
اولمیه هم انده دخل تخم پاک

بی عدد در خوشهٔ روضات هو
رمز ارض الله واسع اولدی بو

چون دکل بی ریع بو ارض فنا
بولدی ارض الله وسعتله بقا

بو زمینک ریعیدر بیحد و عد
دانهٔ کمترده حاصل هفتصد

حمد ایدرسن حامدینه وار نشان
ظاهر و باطن اثر سنده نهان

حمد عارف اول خدا ایچون سزا
دست و پا اولدی کواه حمد اکا

قیلدی آزاد چه تاریک تن
ایتمدی زندان دنیاده وطن

اطلس تقوی و نور انس جان
آیت حمد اولدی دوشنده عیان

روی کردان جهان عاریه
واصل کلزار و عین جاریه

ستر عالیده سریر همتی
مجلس و جا و مقام رتبتی

مقعد صدق اولدی صدیقانه جا
سر بسر سرسبز و شاد و دلکشا

انلرک حمدنده وار در یوز نشان
حمد ایدر کویا بهاره کلستان

کیم بهاره چشمه و نخل و کیاه
هم کلستان هم نکارستان کواه

شاهد شاهد هزاران هر طرف
بر شهادت کیم ایدر درّه صدف

بوی سیر بد ویرر هر بر دمک
کیم سرورویکده ظاهر در غمک

بوشناسان ایله پر درپیل مصاف
های و هو ایتمه تجلدله کزاف

مشکدن لاف ایتمه کیم بوی پیاز
دمبدم ایلر دمکدن کشف راز

کلشکر ایتدم غدا دیرسن ولی
بوی سیر اولمقده درسندن جلی

اولدی دل مانندهٔ بیت کبار
خانهٔ دلده نهان چوق همجوار

کیم شکاف روزن و دهلیزدن
مطلع اسراره هپ بی انجمن

بر شکاف اما که پیلمز وهم انی
بلکه صاحب خانه فهم ایتمز آنی

دیدی قرآن کیم شیاطین سو بسو
حال انساندن آلورلر سرّ و بو

لیک بر یولدن که انس اولمز خبیر
کیم بو محسوسات اکا اولمز نظیر

ناقدان پیشنده ایتمه زرق و لاف
ممتنع قلبه محک ایله کزاف

نقد و قلب ایچره محکک راهی وار
حقدن آنده قلب ایچون آکاهی وار

چون غلیظ ایکن شیاطین لعین
اولدی برزدن سرّ و فکره راهبین

مسلک دزدیدهٔ راه درون
اولدی انلردن بزه عادت نمون

اولمده خبط و زیانه پرده در
کیم شکاف روزنه بی پرده در

پس نیچون عالمده بو روشندلان
اولمیه دانای احوال زمان

دیودن حاشا روشده دون اوله
انلرک کیم محفلی کردون اوله

دیو دزدانه سوی گردون رود | از شهاب محرق او مطعون شود
سرنکون از چرخ زیر افتد چنان | که شقی در جنگ از زخم سنان
آن ز رشک روحهای دلپسند | از فلکشان سرنکون می افکنند
تو اگر شلی و لنگ و کور و کر | این گمان بر روحهای مه مبر
شرم دار ولاف کم زن جان مکن | که بسی جاسوس هست آن سوی تن

دیوایدر دزدانه گردونه شتاب | لیک اولور مردود احراق شهاب
چرخدن شویله دوشر کیم سرنگون | نیزه دن گویا شقی بد درون
غیرت ارواح عالیشان همان | انلری ایلر طرید آسمان
شل و لنگ و کور و کرایسکده کر | ایتمه ارواح گزینه کج نظر
جانکدا ازاولمه حیا قیل ایتمه لاف | کیم نیچه جاسوس وار دربی خلاف

دریافتن طبیبان الهی امراض دل و دین را در سیمای مرید و بیگانه و لحن گفتار او و رنگ چشم او و بی این همه نیز از راه دل که انهم جواسیس القلوب فجالسوهم بالصدق

طبیبان الهی امراض دل و دینی مرید و بیگانه نک سیماسندن بلکه سوزندن و کوزندن فهم ایتدکلرندن ماعدا انهم جواسیس القلوب فجالسوهم بالصدق مصداقنجه کوکل یوالندن واقف اولدقلرین بیاندر

این طبیبان بدن دانشورند | بر سقام تو ز تو واقف ترند
تا ز قاروره همی بینند حال | که ندانی تو ازان رو اعتلال
هم ز نبض و هم ز رنگ و هم ز دم | بو برند از تو بهر گونه سقم
پس طبیبان الهی در جهان | چون ندانند از تو بی گفت دهان
هم ز نبضت هم ز چشمت هم ز رنگ | صد سقم بینند در تو بی درنگ
وین طبیبان نوآموزند خود | که بدین آیاتشان حاجت بود
کاملان از دور نامت بشنوند | تا بقعر باد و بودت در روند
بلکه پیش از زادن تو سالها | دیده باشندت ترا با حالها

کور طبیبان بدن عارف اولور | سندن امراض تنه واقف اولور
کیم ایدر قاروره دن تعیین حال | ساکه نامعلوم ایکن اول اعتدال
نبض و رنگ و رودمدن بیکمان | قنغی علت اولدیغن ایلر بیان
پس طبیبان الهی قیل نظر | نیچه سندن ایتمیه فهم خبر
سنده مشهود اولسه نبض و چشم و رنگ | نیچه یوز علت کورر لربی درنگ
بو طبیبان نوآموزان عام | اول علاماته طوتر حاجت مدام
کاملان کورمش ایسه نامک دوردن | قعر یکه واصل اولورلربی سخن
بلکه هم طوغمزدن اول نیچه ییل | حالکه واقف اولورلر او یله بیل

مژده دادن ابایزید بسطامی از زادن ابوالحسن خرقانی قدس الله سره هما پیش از سالها و نشان صورت و سیرت او یک بیک و نوشتن تاریخ نویسان از جهت رصد

ابویزید ابوالحسن خرقانینک قدس سره همانیچه ییل مقدم ولادتندن و صورت و سیرتی نشانلرندن بر بر خبر و تقریر یله تاریخ نویسان زمان مقالنی برای رصد تحریر ایتدکلریدر

آن شنیدی داستان بایزید | که ز حال بوالحسن پیشین چه دید
روزی آن سلطان تقوی میگذشت | با مریدان جانب صحرا و دشت
بوی خوش آمد مر او را ناگهان | در سواد ری ز سوی خارقان
هم بر انجا ناله مشتاق کرد | بوی را از باد استنشاق کرد
بوی خوش را عاشقانه می کشید | جان او از باد باده می چشید
کوزهٔ کو از یخ آبه پر بود | چون عرق بر ظاهرش پیدا شود
آن ز سردیٔ هوا آبی شدست | از درون کوزه نم بیرون نجست
باد بوی آور مر او را آب گشت | آب هم او را شراب ناب گشت
چون در او آثار مستی شد بدید | یک مرید او را ازان دم بر رسید

سن ایشتدک بایزیدک حالنی | دیدی اول بوالحسن احوالنی
برکون اول سلطان تقوی ایتدی گشت | چون مریدان ایلد یلر میل دشت
کلدی بر خوش بوی دلکش ناگهان | کیم سواد ریده قرب خارقان
ناله ساز اولدی دل مشتاق ایله | باددن اول بویی استنشاق ایله
اندن اولدی عاشقانه نفحه یاب | باد ویردی بادهٔ پر آب و تاب
کوزه کیم یخ آبه ایله پر اولور | ظاهرنده هر عرق بر در اولور
سردیٔ یخ بادی انلر ابکون | نم درون کوزه دن اولمز برون
باد بوی آورانکچون اولدی آب | آبی هم ایتدی شراب صاف و ناب
انده چون آثار سکر اولدی بدید | باشلدی اول دم سؤاله بر مرید

پس بپرسیدش که این احوال خوش / که برونست از حجاب پنج وشش
گاه سرخ وگاه زرد وگه سپید / میشود رویت چه حالست ونوید
می کشی بوی وبظاهر نیست گل / بی شک از غیبست واز گلزار کل
ای تو کام جان هر خود کامهٔ / هر دم از غیبت پیام ونامهٔ
هر دمی یعقوب وار از یوسفی / میرسد اندر مشام تو شفی
قطرهٔ بر ریز بر ما زان سبو / شمهٔ زان گلستان با ما بگو
خو نداریم ای جمال مهتری / که لب ما خشک وتو تنها خوری
ای فلک پیمای چست چست خیز / زانکه خوردی جرعهٔ بر ما بریز
میر مجلس نیست در دوران دگر / جز تو ای شه در حریفان در نگر
کی توان نوشید این می زیر دست / می یقین مر مرد را رسوا گرست
بوی را پوشیده ومکنون کند / چشم مست خویشتن را چون کند
خود نه آن بویست این کاندر جهان / صد هزاران پرده اش دارد نهان
پر شد از تیزئ او صحرا ودشت / دشت چه کز نه فلک هم در گذشت
این سر خم را بکهگل در مگیر / کین برهنه نیست خود پوشش پذیر
لطف کن ای رازدان ورازگو / آنچه بازت صید کردش بازگو
گفت بوی بوالعجب آمد بمن / همچنانکه مر نبی را از یمن
که محمد گفت بر دست صبا / از یمن می آیدم بوی خدا
بوی رامین میرسد از جان ویس / بوی یزدان میرسد هم از اویس
از اویس واز قرن بوی عجب / مصطفا را مست کرد وپر طرب
چون اویس از خویش فانی گشته بود / آن زمینی آسمانی گشته بود
آن هلیله پروریده در شکر / چاشنئ تلخیش نبود دگر
آن هلیله رسته از ما ومنی / نقش دارد از هلیله طعم نی
این سخن پایان ندارد بازگرد / تا چه گفت از وحی غیب آن شیرمرد

## قال النبي صلى الله عليه وسلم انی لاجد نفس الرحمن من قبل اليمن

گفت زین سو بوی یاری میرسد / کاندرین ده شهریاری میرسد
بعد چندین سال میزاید شهی / میزند بر آسمانها خرگهی
رویش از گلزار حق گلگون بود / از من او اندر مقام افزون بود
چیست نامش گفت نامش بوالحسن / حلیه اش وا گفت ز ابرو وذقن
قد او وشکل او ورنگ او / یک بیک وا گفت از گیسو ورو

صوردی اندکیم بو احوال درون / چون حجاب پنج وششدندر برون
گاه سرخ وگاه زرد وگه سفید / پس نه حالتدر که رویکده بدید
شم ایدرسن گرچه یوق ظاهرده گل / غیبدندر تحفهٔ گلزار گل
ای که هر خودکامه جاندن سنده کام / غیبدندر سا که مکتوب وپیام
هر دمک یعقوبه یوسفدن صفا / کیم مشامکده اولور بوی شفا
اول سبودن ایله بر قطره نثار / اول گلستاندن بزی قیل شمه دار
صبر اولنمز ای کریم ذو الحسب / سنده تنها نوش جان بز خشک لب
ای فلک پیما خداوند عزیز / جام لطفکدن بزه اول جرعه ریز
میر مجلس یوق دخی ای دادگر / سندن اوزگه قیل حریفانه نظر
نوش می ممکن میدر اوله نهان / می ایدر مردانی رسوای جهان
بوینی فرض ایده لم مستور ایدر / چشم مست البته انی مشهور ایدر
باخصوص اول بو دگل بوی جهان / نیچه یوز بیک پرده ده اولمز نهان
دشت وصحرایی پر ایتدی بوی تیز / بلکه اولدی نه فلکده نفحه بیز
کهگل ایتمز بو خمی پوشیده سر / کیم بو عریان بی قبا در جلوه گر
ایله لطف ای رازدان رازگو / صید شهبازکدن ایله کشف رو
دیدی بوی بوالعجب گلدی بکا / کیم یمندن بولدی فخر الانبیا
اول محمد دیدی شم ایتدکچه بن / بوی رحمانی ویرر سوی یمن
بوی جان بخش ایتدی رامینه ویس / بوی رحمان نفحه پرداز اویس
کیم اویس ایله قرندن بوالعجب / بوی خوب ایتدی رسولی پر طرب
راه حقده گلدی چون ویسه فنا / خاک جسمن قیلدی منسوب سما
چون هلیله اوله مخلوط شکر / چاشنئ تلخ اولور زیر وزبر
چون هلیله اولدی وارلقدن بعید / نقشی وار طعم هلیله ناپدید
چونکه یوق پایانی قول خوشترک / وحی غیبدن دیسه لم پیغمبر که

قال النبي صلى الله عليه وسلم انی لاجد نفس الرحمن من قبل اليمن

دیدی گلدی بو طرفدن بوی یار / کیم گلور بو قریه دن بر شهریار
نیچه ییلدن صکره بونده شه طوغر / رشک بدر آسمان بر مه طوغر
رویی ورد گلشن حقدر تمام / اندن اولدی بندن افزونتر مقام
صوردیلر نامن دیدی کیم بوالحسن / ایتدی وصف چشم وابرو وذقن
هر نه ایسه قد وشکل ورنگ رو / کشف روی وموین ایتدی مو بمو

حلیهای روح اورا هم نمود   از صفات واز طریقه وجا وبود
حلیهٔ تن همچون عاریتست   دل بران کم نه که آن یکساعتست
حلیهٔ روح طبیعی هم فناست   حلیهٔ آن جان طلب کان برسماست
جسم او همچون چراغی برزمین   نور او بالای سقف هفتمین
آن شعاع آفتاب اندر وثاق   قرص او اندر چهارم چار طاق
نقش گل در زیر بینی بهر لاغ   بوی گل برسقف وایوان دماغ
مرد خفته در عدن دیده فرق   عکس آن برجسم افتاده عرق
پیرهن در مصر رهن یک حریص   پرشده کنعان زبوی آن قمیص
برنبشتند آن زمان تاریخ را   ازکباب آراستند آن سیخ را

حلیهٔ روحن دخی ایسه بیان   هم صفاتن هم طریقن بی کمان
عاریتدر حلیهٔ تن همچو تن   اولدی بر ساعت اکا دل ویره سن
حلیهٔ روح طبیعی در فنا   مطلبک قیل حلیهٔ جان سما
جسمنه کویا چراغ اولدی زمین   نوریدر بالای سقف هفتمین
خانه ده ظاهر شعاع آفتاب   قرصی چرخ رابع اوزره جلوه یاب
نقش کل جاکردهٔ بینی وباغ   بویی اما نفحه پرداز دماغ
مردم نائم عدنده پرفرق   عکسی ایلر جسمنی غرق عرق
پیرهن مصر ایچره مرهون حریص   پرایدر کنعانی اول بوی قمیص
یازدی ارباب رقم تاریخ اکا   پرکباب آماده اولدی سیخ اکا

## زادن ابو الحسن خرقانی بعد از وفات بایزید رحمهما الله تعالی

چون رسید آن وقت وآن تاریخ راست   زاده شد آن شاه ونرد ملک باخت
از پس آن سالها آمد بدید   بو الحسن بعد از وفات بایزید
جملهٔ خوهای او ز امساک وجود   انچنان آمد که آن شه گفته بود
لوح محفوظست اورا پیشوا   از چه محفوظست محفوظ از خطا
این نه نجمست ونه رملست ونه خواب   وحی حق والله اعلم بالصواب
از پی روپوش عامه در بیان   وحی دل کویند آنرا صوفیان
وحی دل کیرش که منظرگاه اوست   چون خطا باشد چو دل آگاه اوست
مؤمنا ینظر بنور الله شده   از خطا وسهو ایمن آمدی

## بایزیدک وفاتندنصکره بو الحسن خرقانینک طوغمسی

چونکه اول تاریخ ووقت اولدی تمام   طوغدی اقبال ایله اول شاه همام
نچه ییلدنصکره پس اولدی بدید   بو الحسن بعد وفات بایزید
جود اکر امساک انده جمله کار   نچه دیمش ایسه اولدی آشکار
لوح محفوظ ایدی انده اول عطا   هی نه محفوظ اولدی محفوظ خطا
بو نه نجم اولدی نه رمل اولدی نه خواب   وحی حق والله اعلم بالصواب
عامه دن روپوش ایچون وقت بیان   اکه دیرلر وحی قلبی صوفیان
وحی دل فرض اینکه منظرگاهدر   بی خطا اولدی چو دل آگاهدر
مؤمنا ناظر بنور الله ایسک   سنده یوق سهو وخطا آگاه ایسک

## نقصان اجرای جان ودل صوفی از طعام الله

صوفیی از فقر چون درغم شود   عین فقرش دایه ومطعم شود
زانکه جنت از مکاره رسته است   رحم قسم عاجزی اشکسته است
آنکه سرها بشکند او از علو   رحم حق وخلق ناید سوی او
این سخن پایان ندارد وان جوان   از کمی اجرای نان شد ناتوان
شاد آن صوفی که رزقش کم شود   آن شبه ش در کردد واو یم شود
زان جرای خاص هرکه آگاه شد   او سزای قرب واجراگاه شد
زان جرای روح چون نقصان شود   جانش از نقصان آن لرزان شود
پس بداند که خطایی رفته است   که سمنزار رضا آشفته است
همچنان کان شخص از نقصان کشت   رقعه سوی صاحب خرمن نبشت

## طعام اللهدن صوفینک اجرای جان ودلی نقصان بولندر

فقرله بر صوفی چون پرغم اولور   دایه عین فقر اولوب مطعم اولور
چونکه محفوف مکارهدر جنان   قسمت عاجز اولور رحمت عیان
اولکه سرکشته حریص شومدر   رحم حق وخلقدن محرومدر
بو سوزک پایانی یوقدر اول جوان   نقص اجرا ایله اولدی ناتوان
شاد اول صوفی که رزقی کم اولور   بونجغی کوهر وجودی یم اولور
کیم جرای خاصدن آگاه اولور   اول سزای قرب اجراگاه اولور
روحنک تعیینی کیم نقصان اولور   جانی اول نقصان ایله لرزان اولور
پس بیلور کیم صادر اولمشدر خطا   اولمش آشفته سمنزار رضا
بکزر اول شخصه اولوب محصولی کم   یازدی خرمنکاهه بر رقعه اودم

رقعه اش بردند پیش میرداد — خواند او رقعه جوابی وانداد
گفت او رانیست الا دردلوت — پس جواب احمق اولیتر سکوت
نیستش درد فراق ووصل هیچ — بند فرعست اونجوید اصل هیچ
احمقست او مردهٔ ماومنی — کز غم فرعش فراغ اصل نی
آسمانها وزمین یک سیب دان — کز درخت قدرت حق شد عیان
تو چو کرمی در میان سیب در — وز درخت وباغبانی بیخبر
آن یکی کرمی دگر در سیب هم — لیک جانش از برون صاحب علم
جنبش او واشکافد سیب را — بر نتابد سیب آن آسیب را
بر دریده جنبش او پردها — صورتش کرمست ومعنی اژدها
آتشی کاول ز آهن می جهد — او قدم بس سست بیرون می نهد
دایه اش پنبه است اول لیک اخیر — میرساند شعله ها را تا اثیر
مرد اول بستهٔ خواب وخورست — آخر الامر از ملایک برترست
در پناه پنبه وکبریتها — شعله ونورش بر آید بر سها
عالم تاریک روشن میکند — کندهٔ آهن بسوزن میکند
گرچه آتش نیز هم جسمانیست — نی زروحست ونه از روحانیست
جسم را نبود از آن عز بهرهٔ — جسم پیش بحر جان چون قطرهٔ
جسم از جان روز افزون میشود — چون رود جان جسم بین چون میشود
حد جسمت یکدو گز خود بیش نیست — جان تو تا آسمان جولان کنیست
تا ببغداد وسمرقند ای همام — روح را اندر تصور نیم گام
دو درم سنگست پیه چشمتان — نور روحش تا عنان آسمان
نور بی این چشم می بیند بخواب — چشم بی این نور چه بود جز خراب
جان زریش وسبلت تن فارغست — لیک تن بی جان بود مردار وپست
بارنامهٔ روح حیوانیست این — پیشتر رو روح انسانی ببین
بگذر از انسان وهم از قال وقیل — تا لب دریای جان جبرئیل
بعد از آنت جان احمد لب گزد — جبرئیل از بیم تو واپس خزد
گوید ار آیم بقدر یک کمان — من بسوی تو بسوزم در زمان

## آشفتن غلام از نارسیدن جواب رقعه از قبل پادشاه

این بپایان خود ندارد پا وسر — بی جواب نامه خسته ست آن پسر
کای عجب چونم ندا دآن شه جواب — یا خیانت کرد رقعه بر زتاب

رقعه اولدی واصل عالیجناب — اوقودقده ویرمدی قطعا جواب
دیدی یوقدر انده الا در دلوت — پس جوابی احمقک اولدی سکوت
انده یوق درد فراق ووصل هیچ — فرعه باغلی یاده کلمز اصل هیچ
مردهٔ عجب اولدی احمقده فقیر — فرعه مائلدر دکل اصله خبیر
سیبدر کویا زمین وآسمان — اولدی نخل قدرت حقدن عیان
کرم اولور اول سیب ایچنده جلوه کر — کیم درخت وباغباندن بیخبر
سیب ایچنده کرم آخر اولدی هم — جانی خارجده اولور صاحب علم
سیبی ایلر جنبشی کاف وشکاف — اولدی تاب سیب او آسیب ایله لاف
پرده لردن جنبشی ویردی رها — صورتا کرم ایدی معنا اژدها
آتش اول ایتسه آهندن ظهور — وضع رفتاری اولور وقف فتور
دایه اول پنبه درپایان کار — چرخی ایلر شعله سندن پر شرار
خواب وخور اول ایدر مردانی بند — لیک اولور صکره ملائکدن بلند
پنبه وکبریتی ایلرکن پناه — شعله سی چرخ اولور آرامگاه
عالم تاریکی هم روشن ایدر — سوزشن سوز دل آهن ایدر
گرچه کیم آتش دخی جسمانیدر — اول نه روح اولدی نه خود روحانیدر
جسمه یوقدر بهرهٔ عزت عیان — جسم گویا قطره در بحر اولدی جان
جسم اولور جان ایله روز افزون ولی — چون کیدر جان جسمک اولمز صیقلی
حد جسمک برایکی گز در همان — جانه جولانگاه ایسه تا آسمان
تا سمرقند ایله بغداد ای همام — قیل تصور روحه اولدی نیم گام
نور چشمک جلوه سی صحن جهان — نوری روحک تا عنان آسمان
نوره وار بی چشم ظاهر سیر خواب — چشم اگر بی نور اوله حالی خراب
جانده ریش وسبلت تندن فراغ — تن ایسه بی جاندر افسرده چراغ
آلدی اندن روح حیوانی سبق — قیل تقدم روح انسانی یه بق
حد انسانی قوایتمه قال وقیل — اول مقیم بحر جان جبرئیل
صکره روح احمده اولسک یقین — جبرئیل ایلر وقوف واپسین
دیرکه ایلرسم مقامیمدن گذر — بنده واردر بیم سوز بال وپر

## طرف پادشاهیدن رقعه نک جوابی کلمدیکنه غلامک آشفته اولدیغی

بویله بانده بولمز پا وسر — بی جواب نامه قالدی اول پسر
کلمدی شهدن جواب دلکشا — رقعه بر ایتدی خیانت غالبا

رقعه پنهان کرد ونمود آن بشاه ‌ ‌ کو منافق بود وآبی زیرکاه
رقعهٔ دیکر نویسم زآزمون ‌ ‌ دیکری جویم رسول ذوفنون
برامیر ومطبخی ونامه بر ‌ ‌ عیب بنهاده زجهل آن بیخبر
هیچ کرد خود نمی کردی که من ‌ ‌ کژ روی کردم چو اندر دین شمن

رقعه قالدی کورمشسد بلکه شاه ‌ ‌ اول منافق آبی ایتدی زیرکاه
رقعهٔ آخرله لازم امتحان ‌ ‌ ایلیم غیری رسول ایله روان
مطبخی ومیره هم نامه بره ‌ ‌ ایتدی تعبیر جهالت یکسره
نفسنه هیچ ایتدی حمل قصور ‌ ‌ بلکه بندن کجروی ایتدی ظهور

## کژوزیدن باد بر سلیمان علیه السلام بسبب زلت او

باد بر تخت سلیمان رفت کژ ‌ ‌ پس سلیمان کفت بادا کژ مغژ
باد هم کفت ای سلیمان کژ مرو ‌ ‌ ور روی کژ از کژم خشمین مشو
این ترازو بهر این بنهاد حق ‌ ‌ تا رود انصاف ما را در سبق
از ترازو کم کنی من کم کنم ‌ ‌ تا تو با من روشنی من روشنم
همچنان تاج سلیمان میل کرد ‌ ‌ روز روشن را برو چون لیل کرد
کفت تاجا کژ مشو بر فرق من ‌ ‌ آفتابا کم مشو از شرق من
راست میکرد او بدست آن تاج را ‌ ‌ باز کژ میشد برو تاج ای فتا
هشت بارش راست کرد و کشت کژ ‌ ‌ کفت تاجا چیست آخر کژ مغژ
کفت اکر صد ره کنی تو راست من ‌ ‌ کژ شوم چون کژ روی ای مؤتمن
پس سلیمان اندرونه راست کرد ‌ ‌ دل بران شهوت که بودش کرد سرد
بعد ازان تاجش همان دم راست شد ‌ ‌ آنچنانکه تاج را میخواست شد
بعد ازانش کژ همی کرد او بقصد ‌ ‌ تاج وامی کشت تارک جو بقصد
هشت بارش کژ بکرد آن مهترش ‌ ‌ راست میشد تاج بر فرق سرش
تاج ناطق کشت کای شه نازکن ‌ ‌ چون فشاندی پر زکل پرواز کن
نیست دستوری کزین من بکذرم ‌ ‌ پردهای غیب این برهم درم
بر دهانم نه تو دست خود ببند ‌ ‌ مر دهانم راز کفت ناپسند
پس ترا هر غم که پیش آید ز درد ‌ ‌ بر کسی تهمت منه بر خویش کرد
ظن مبر بر دیکری ای دوستکام ‌ ‌ آن مکن که می سکالید آن غلام
کاه جنکش بارسول و مطبخی ‌ ‌ کاه خشمش با شهنشاه سخی
همچو فرعونی که موسی هشته بود ‌ ‌ طفلکان خلق را سر می ربود
آن عدو در خانهٔ آن کور دل ‌ ‌ او شده اطفال را کردن کسل
تو هم از بیرون بدی با دیکران ‌ ‌ واندرون خوش کشته با نفس کران
خود عدوت اوست قندش میدهی ‌ ‌ وز برون تهمت بهر کس می نهی
همچو فرعونی تو کور و کور دل ‌ ‌ با عدو خوش بی کناها را ذل

## برزله بسبیله سلیمان علیه السلام اوزرینه روزکارک انحرافی

اسدی کج تخت سلیمان اوزره باد ‌ ‌ دیدی ای بادا ایلمه ترک سداد
دیدی پس بادای سلیمان انحراف ‌ ‌ اولمه سندن نه ممکندر خلاف
بو ترازوی انجون ویردی حق ‌ ‌ تا اوله انصاف بو وفق نسق
کم نایم کر ترازو اوسه کم ‌ ‌ سن اتم اینسک اولور کارم اتم
همچنان تاج سلیمان ایتدی میل ‌ ‌ ضوء یوم اولدی اکا مانند لیل
دیدی ای تاج ایتمه سردن انحراف ‌ ‌ شمس ایچون لایقمی مشرقدن خلاف
مستقیم ایتدی ایلیه تاجنی ‌ ‌ اول ینه کج ایلدی معراجنی
هشت بار ایتدی درست اول اولدی کج ‌ ‌ دیدی ای تاج ایلمه قصد عوج
دیدی یوز کره ایدرسک مستقیم ‌ ‌ راست اولمم تا اوله کار سقیم
پس سلیمان باطنن ایتدی درست ‌ ‌ آرزوی نفسی ایتدی سرد وسست
اولدی اندن صکره تاجی مستقیم ‌ ‌ سرده بر وفق مراد اولدی مقیم
بعد ازان قصد ایله ایتدی تاجی کج ‌ ‌ اولمدی اول تاجه امکان عوج
پس سکز دفعه کج ایتدی اولدی تاج ‌ ‌ راست فرق سرده چون نور سراج
تاج نطق ایتدی که ای شاه کزین ‌ ‌ شهپرک پاک اولدی پرواز ایت یقین
یوق اجازت کیم ایدم حدی کذر ‌ ‌ پردهٔ غیب اوله مکشوف الاثر
دستکی بند دهان ایله بکا ‌ ‌ قول ناشایسته ایلرسم سکا
سنده بر غم کیم ظهور ایلر تمام ‌ ‌ کندیکه باق ایتمه غیری اتهام
کمسه نک حقنده ایتمه سوء ظن ‌ ‌ اولمه مانند غلام بدسخن
کاه ایدر جنکی رسول و مطبخی ‌ ‌ کاه ایدر شکوای سلطان سخی
همچو فرعون ایتدی موسایی پسر ‌ ‌ خلقک اطفالندن ایتدی قطع سر
خانه پرور کندینک اول دشمنی ‌ ‌ ایلدی اطفالی کشته اول دنی
سندخی ظاهرده غیره کینه جو ‌ ‌ جانشین باطنک نفس عدو
قند ایله پرورده در اول دشمنک ‌ ‌ غیره تهمت طشرده کارک سنک
کوردلسن همچو فرعون اذل ‌ ‌ دشمنک خوش بی کنهلره جدل

چند

چند فرعونا کشی بی جرم را   می نوازی مرتن پر غرم را
عقل او بر عقل شاهان می فزود   حکم حق بی عقل و کورش کرده بود
مهر حق بر چشم و بر کوش خرد   کر فلاطونست حیوان میکند
حکم حق بر لوح مے آید بدید   انچنانکه حکم غیب بایزید

بی کناهان قتلی ای فرعون بس   نفس دشمن پرور شباب هوس
عقلی عقل پادشاهاندن فزون   عقل و فکرن حکم حق ایتمش زبون
چشم و کوش عقلی مهر قهر حق   کر فلاطون اولسه ایلر بی نسق
حکم حق لوح او زره اولمقده بدید   شمه اندن حکم غیب بایزید

## شنیدن شیخ ابو الحسن خبر دادن بایزید را رحمه الله از بود و احوال او

همچنان آمد که او فرموده بود   بو الحسن از مردمان آنرا شنود
که حسن باشد مرید و امتم   درس کیرد هر صباح از تربتم
کفت من هم نیز خوابش دیده ام   وز روان شیخ این بشنیده ام
هر صباحی رو نهادی سوی کور   ایستادی تا ضحی اندر حضور
یا مثال شیخ پیشش آمدے   یا که بی کفتن شکالش حل شدی
تا یکی روزی بیامد با سعود   کورها را برف نو پوشیده بود
توی بر تو برفها همچون علم   قبه قبه دید و شد جانش بغم
بانکش آمد از حظیرهٔ شیخ حی   ها انا ادعوک کی تسعی الی
هین بیا این سو بر آوازم شتاب   عالم ار برفست روے از من متاب
حال او زان روز شد خوب و بدید   آن عجایب را که اوّل می شنید

## ابو الحسن بایزیدک کندی احوال و اخلاقن خبر ویردیکنی استماع ایدر

هر صفت کیم بایزید ایتدی سخن   خلقدن آنی ایشتدی بو الحسن
کیم حسن اولدی مرید پر صلاح   درس خوان تربتمدر هر صباح
دیدی اولدی باکه ده مشهود خواب   روح شیخ ایتدی بکا بو یله خطاب
عزم کورستان ایدردی هر سحر   ایلر ایدی تا ضحی انده مقر
یا مثال شیخ اولوردی منظری   یا اولوردی حل مشکل مظهری
تا که برکون کلدی اول عالی ظهور   ایتمشیدی برف نو ستر قبور
توده توده برف اولوب هر سو عیان   کوردی حالی اولدے غمدن ناتوان
ایتدی قبر ندن ندا اول شیخ حی   ها انا ادعوک کی تسعی الی
سرعت ایله جانب آوازه کل   برف اکر بسیار ایسه چکمه کسل
حالن اول کون ایتدے مرغوب اللقا   اول عجایب کیم ایشتدی سابقا

## رقعهٔ دیکر نوشتن آن غلام پیش شاه چون جواب رقعهٔ اوّل نیافت

نامهٔ دیکر نبشت آن بدکمان   پر ز تشنیع و نفیر و پر فغان
که یکی رقعه نبشتم پیش شه   ای عجب آنجا رسید و یافت ره
آن دکر را خواند هم آن خوب خد   هم ندا داو را جواب و تن بزد
خشک می آورد او را شهریار   او مکرّر کرد رقعه پنج بار
کفت حاجب آخر او بندهٔ شماست   کر جوابش بر نویسی هم رواست
از شهئ تو چه کم کردد اکر   بر غلام و بنده اندازی نظر
کفت این سهلست امّا احمقست   مرد احمق زشت و مردود حقست
کرچه آمرزم کناه و زلّتش   هم کند بر من سرایت علّتش
صد کس از کرکین همه کرکین شوند   خاصه این کرّ خبیث ناپسند
کر کم عقلی مباد اکبر را   شوم او بی آب دارد ابر را
نم نبارد ابر از شومئ او   شهر شد ویرانه از بومئ او

## رقعهٔ اوّلک جوابی کلمدیکندن پیشکاه شاهه اول غلامک بر رقعه دخی تحریر ایتدیکیدر

یازدی بر رقعه دخی اول بدکمان   ایتدی تشنیعات ایله آه و فغان
کیم یازوب بر رقعه ایتدم عرض شاه   بیلمزم واصلمی یا مسدود راه
اوقودی آنی شه عالیجناب   ویرمدی اول دفعه هم قطعا جواب
ایتمدی چون التفات اول شهریار   رقعه سن ایتدی مکرّر پنج بار
دیدی حاجب داخی بنده درکاه   اول جوابن یازمق اولوردے روا
شهلکگدن اکسیلرمی سن اکر   بر غلام و بنده یه ایتسک نظر
دیدی شه اسهل ولی احمقدر اول   اولکه احمق اولدی ردّ حقدر اول
عفو اولنسه کر کناه و زلّتی   باکه ده ایلر سرایت علّتی
بر اصم یوز آدمی ایلر اصم   باخصوص اوله اصم بدشیم
بو حماقت ایتمسون کر کبری هم   شومدر بی آب ایلر ابری هم
شومدر بی نم اولوراندن سحاب   بومدر شهری ایدر بلکیم خراب

از کران احمقان طوفان نوح  کرد ویران عالمی را در فضوح
کفت پیغمبر که احمق هر که هست  او عدوّ ما و غول رهزن است
هر که او عاقل بود او جان ماست  روح او و ریح او ریحان ماست
عقل دشنامم دهد من راضیم  زانکه فیضی دارد از فیاضیم
نبود آن دشنام او بی فائده  نبود آن مهمانیش بی مائده
احمق ار حلوا نهد اندر لبم  من از ان حلوای او اندر تبم
این یقین دان کر لطیف و روشنی  نیست بوسهٔ کون خر را چاشنی
سبلتت کنده کند بی فائده  جامه از دیکش سیه بی مائده
مائده عقلست نی نان و شوا  نور عقلست ای پسر جان را غدا
نیست غیر نور آدم را خورش  از جز آن جان نیابد پرورش
زین خورشها اندک اندک باز بر  کین غدای خر بود نی آن حرّ
تا غدای اصل را قابل شوی  لقمهای نور را آکل شوی
عکس آن نورست کین نان نان شدست  فیض آن جانست کین جان جان شدست
چون خوری یکبار از مأکول نور  خاک ریزی بر سر نان تنور
عقل دو عقلست اوّل مکسبی  که در آموزی چو در مکتب صبی
از کتاب و اوستاد و فکر و ذکر  از معانی وز علوم خوب و بکر
عقل تو افزون شود بر دیکران  لیک تو باشی ز حفظ آن کران
لوح حافظ باشی اندر دور کشت  لوح محفوظ اوست کو زین درگذشت
عقل دیکر بخشش یزدان بود  چشمهٔ آن در میان جان بود
چون ز سینه آب دانش جوش کرد  نی شود کنده نه دیرینه نه زرد
ور ره نبعش بود بسته چه غم  کو همی جوشد ز خانه دمبدم
عقل تحصیلی مثال جویها  کان رود در خانهٔ از کویها
راه آبش بسته شد شد بی نوا  از درون خویشتن جو چشمه را

احمقان صحبتیم ایله طوفان نوح  عالمی کورایتدی ویران فضوح
دیدی پیغمبر کروه احمقان  غول رهزندر عدوی انس و جان
مرد عاقل همدم جاندر بزه  ریح و روحی روح و ریحاندر بزه
راضیم دشنامنه بن عاقلک  قابل فیض اولدی ذاتی کاملک
ایمز اول دشنامی بی فائده  کیم چکر مهمانی البت مائده
احمقک حلواسی ایتسه مس لب  باکه اول حلوا ایدر ایراث تب
کر لطیف و روشن ایسک بیل یقین  بوسهٔ کون خر اولمز دلنشین
سبلتک مدبو ایدر بی فائده  دیکدن جامه سیه یوق مائده
مائده عقل اولدی صانمه نان و آب  نور عقل ایله اولور جان فیضیاب
آدمه یوقدر غدا الا که نور  هر غدادن پرورش ایتمز ظهور
قیل ریاضت بو غدالردن یتر  بشقه در زیرا غدای حرّ و خر
تا غدای اصله قابل اوله سن  طعمهٔ انواره واصل اوله سن
عکسیدر نورک که بو نان نان اولور  فیض جان اولور ولی جان جان اولور
اوله برکره نصیبک اکل نور  دون اولوردی خاکدن نان تنور
عقل ایکی نوع اولدی اوّل مکسبی  کیم انی مکتبده کسب ایلر صبی
اول کتاب و خواجه ایله فکر اولور  اول معانی علم خوب و بکر اولور
عقلک افزونتر اولور اغیاردن  لیک اولور حفظک کران تکراردن
لوح حافظ سن ایدرسک دق و لق  لوح محفوظ اولدی چون ایتدک سبق
عقل ثانی بخشش یزدان اولور  منبعی انک درون جان اولور
آب دانش سینه دن چون جوش ایدر  آسن و زرد اولمز اول صافی کهر
راه منبع بسته اولمقدن نه غم  خانه دن چون جوش ایلر دمبدم
عقل تحصیلی اولور مانند جو  خانه یه اولمقده جاری کو بکو
بی نوا در بسته اولسه راه آب  چشمه یی ایله درونذن اکتساب

## قصهٔ آنکه کسی با دیکری مشورت میکرد کفتش مشورت با دیکری کن که من عدوی توام

مشورت میکرد شخصی با کسی  کز تردّد وارهد وز محبسی
کفت ای خوش یار غیر من بجو  ماجرای مشورت با او بکو
من عدوّم مر ترا با من مپیچ  نبود از رای عدو پیروز هیچ
رو کسی جو که ترا او هست دوست  دوست بهر دوست لاشک خیر جوست

## اول کمسه نک قصه سیدر که بر کمسه ایله مشاوره قصد ایتدکده مشورتی غیر ایله ایله که بن سکا دشمنم دیو جواب ایتدیکیدر

برکشی بر شخصی ایتدی مستشار  کیم تردّددن اوله وارسته کار
دیدی بندن غیره وار ای خوش صفت  ماجرایی قیل انکله مشورت
دشمنم سن باکه ایتمه اعتماد  لاجرم رأی عدوده یوق سداد
وار یوزنی بر یاری ایله اختیار  خیرخواه یار اولور البته یار

من عـدوّم چاره نبود کزمنی
کژروم باتو نمـایم دشمنی

حارسی ازکرک جستن شرطی نیست
جستن ازغیرمحـل ناجستنیست

من ترا بی هیچ شکی دشمنم
من تراکی رهنمایم رهزنم

هرکه باشد همنشین دوستان
هست درکلخن میـان بوستان

هرکه بادشمن نشیند در زمن
هست او در بوستان درکولخن

دوسترا مازارازما ومنت
تانکردد دوست خصم ودشمنت

خیرکن باخـلق بهرایزدت
یابرای راحت جان خودت

تاهماره دوست بینی درنظر
دردلت ناید زکین ناخوش صور

چونکه کردی دشمنی پرهیز کن
مشورت بایار مهرانکیز کن

کفت میدانم ترا ای بوالحسن
که توبی دیرینه دشمنـدار من

لیک مرد عاقلی ومعنوی
عقل تو نکذاردت که کژروی

طبع خواهد تاکشد از خصم کین
عقل برنفس است بند آهنین

آید ومنعش کنـد واداردش
عقل چون شحنه ست درنیک وبدش

عقل ایمانی چو شحنهٔ عادلست
پاسـبان وحاکم شهر دلست

همچو کربه باشد او بیدار هوش
دزد در سوراخ ماند همچو موش

درهرآنجا که برآرد موش دست
نیست کربه یاکه نقش کربه است

کربهٔ چه شیر شیرافکن بود
عقل ایمـانی که اندر تن بود

غـرّهٔ او حاکم درّندکان
نعرهٔ او مانع چـرّندکان

شهرپردزد ست وپرجامه کنی
خواه شحنه باش کو وخواه نی

بن عدوّیم چاره بندن منطوی
اقتضا ایلر عداوت کجروی

هیچ کرک اولمز شبان کوسفند
نامحلدن ایلمه امیـد پند

بن سکا بی شک وشبهه دشمنم
رهنما اولمق نه ممکن رهـزنم

هرکیم اولسه همنشین دوستان
اکه کلخن اولسه اولدی بوستان

اول کشی کیم همدم دشمن اولور
کلشن اولسه منزلی کلخن اولور

کمسه یی آزرده ایتمه کیم سنك
اولمیه تا دوست خصم ودشمنك

خیره سعی ایت خلقه یزدانك ایچون
یامجرّد راحت جانك ایچون

تاکه منظورك اوله همواره دوست
اولمیه قلبکده کین مغز وپوست

چون عداوت پیشه سن پرهیز قیل
مشورت اربابنی تمییز قیل

دیدی بیلدم بن سنی ای بوالحسن
دشمن دیرینه اولدك باکه سن

لیك عاقلسن محب معنوی
عقلك ایتمز اختیار کجروی

خصمی طبع استرایده مقهور کین
نفس ایچون عقل اولدی بند آهنین

ضبط ایدر نفسی ایدوب منع عنیف
نیك وبدده شحنه در عقل شریف

شحنهٔ عادل کبی بوعقـل تام
پاسبان شهردلدر صبح وشام

کربه وش اولمقده در بیدار هوش
دزد اولور سوراخ مانده همچو موش

قنده کیم موش ایده عرض یاودست
کربه یوقدر وارایسه برنقش پست

کربه صانمه شیر شیرافکن اولور
عقل ایمـانی که نورتن اولور

غرّه سیدر حاکم درّندکان
نعره سیدر مانع چرّندکان

دزد طرار ایله پردر شهر پیل
استرایسك شحنه اول استرکل

امیرکردن رسول علیه السلام جوان هذیلی را برسریه که
درآن پیران وجنك آزمودکان بودند

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم پیران وجنك آزمودکان موجود
سریه اوزرینه جوان هذیلی یی امیر سریه بوردقلریدر

یك سریّه می فرستادی رسول
بهر جنك کافرو دفع فضول

یك جوانی را کزیداو ازهذیل
میرلشکر کردش وسالار خیل

اصل لشکر بیکمان سرور بود
قوم بی سرور تن بی سر بود

این همه که مرده وپژمردهٔ
زان بود که ترك سرور کردهٔ

ازکسل وزبخـل وزماومنی
میکشی سرخویش راسر میکنی

همچواستوری که بکریزد زبار
اوسرخود کیرد اندر کوهسار

صاحبش ازپی دوان کای خیره سر
هرطرف کرکیست اندر قصد خر

کرزچشمم اینزمان غائب شوی
پشت آید هرطرف کرك قوی

برسریّه ایتـدی آماده رسول
ایمدیچون جنك کفار فضول

برجوان کیم اولدی منسوب هذیل
ایلدی اول لشکره سردار خیل

اصل لشکر بیکمان سرور اولور
قوم بی سرور تن بی سر اولور

اولسه کر پژمرده کار روشنك
ترك سرور ایتدیکك ندرسنك

ایلیوب خودبینی وبخل وکسل
سروره سرکشلکی ایتدك بدل

اول بهایم کبی کیم یوکدن قچر
سرکشیده ایده کهساری مقر

صاحبی آردنجه دیرای خیره سر
هرطرف کرکان ایدرلر قصد خر

کرکوزمدن غائب اولسهك ای عوی
سوبسو حاضرنیجه کرك قوی

استخوانت را بخاید چون شکر — که نه بینی زندگانی را دگر
آن بگیر آخر بمانی بی علف — آتش از بی هیزمی گردد تلف
هین بمگریز از تصرف کردنم — وز گرانی بار که جانت منم
تو ستوری هم که نفست غالبست — حکم غالب را بود ای خودپرست
خر نخواندت اسب خواند ذو الجلال — اسب تازی را عرب گوید تعال
میرآخور بود حق را مصطفی — بهر استوران نفس پرجفا
قل تعالوا گفت از جذب کرم — تا ریاضتتان دهم من رایضم
نفسها را تا مروّض کرده ام — زین ستوران بس لگدها خورده ام
هر کجا باشد ریاضت بارهٔ — از لگدهااش نباشد چارهٔ
لاجرم اغلب بلا بر انبیاست — که ریاضت دادن خامان بلاست
سکسکانید از دمم یورغا روید — تا یواش و مرکب سلطان شوید
قل تعالوا قل تعالوا گفت رب — ای ستوران رمیده از ادب
گر نیایند ای نبی غمگین مشو — زان دو بی تمکین تو پرکین مشو
گوش بعضی زین تعالوها کرست — هر ستوری را صطبلی دیگرست
منهزم گردند بعضی زین ندا — هست هر اسپی طویلهٔ او جدا
منقبض گردند بعضی زین قصص — زانکه هر مرغی جدا دارد قفص
خود ملائک نیز ناهمتا بدند — زین سبب بر آسمان صف صف شدند
کودکان گرچه بیک مکتب درند — در سبق هر یک ز یک بالاترند
مشرقی و مغربی را حسهاست — منصب دیدار حس چشم راست
صدهزاران گوشها گر صف زنند — جمله محتاجان چشم روشنند
باز صف گوشها را منصبی — در سماع جان و اخبار نبی
صدهزاران چشم را آن راه نیست — هیچ چشمی از سماع آگاه نیست
همچنین هر حس یک یک می شمر — هر یکی معزول از ان کار دگر
پنج حس ظاهر و پنج اندرون — در صفند اندر قیام الصافون
هر کسی کو از صف دین سرکشست — میرود سوی صفی کان واپس است
تو ز گفتار تعالوا کم مکن — کیمیای بس شگرفست این سخن
گر مسی گردد ز گفتارت نفیر — کیمیا را هیچ از وی وامگیر
این زمان گر بست نفس ساحرش — گفت تو سودش کند در آخرش
قل تعالوا قل تعالوا ای غلام — هین که ان الله یدعو للسلام
خواجه باز آ از منی و از سری — سروری جو کم طلب کن سروری

استخوانکدر اکا شکر مثال — بردخی دیرلک یوزن کورمک محال
عاقبت صائمه قالورسن بی علف — نار بی هیزم اولور البت تلف
زیر حکممدن بنم اولمه رمان — بنده در جانک ندر بار گران
سن بهیمه سنکه نفسک اولدی پست — غالبکدر چونکه حکم ای خودپرست
خر دیمزسا که فرس دیر ذو الجلال — اسب تازی یه عرب دیر گیم تعال
حقه داعیدر جناب مصطفا — چون بهایم اهل نفس پرجفا
قل تعالوا دیدی قرآنده خدا — تا اوله رایض ریاضتله سکا
اولمده رام ریاضت نفس بد — چون بهایم ایلر احداث لگد
قنده کیم باره ریاضت ساز اولور — چاره یوق البت لگد پرداز اولور
پس اشدّ اولدی بلای انبیا — کیم ریاضت اولدی خامانی بلا
سرکش اولماکه رهرو عرفان اولک — تا سرای موکب سلطان اولک
قل تعالوا قل تعالوا دیدی رب — ای بهایم خصلتان بی ادب
ای نبی سرکشلره اولمه حزین — اکّی بی تمکینه اولمه قصد کین
بو تعالودن اولورلر ایسه کر — اولدی هر حیوانه اصطبل دگر
بوندادن گوش بعض اولدی گران — بشقه هر اسبه طویله بی گمان
منقبض اتیکده بعضی بو قصص — بشقه در هر مرغ اچون زیرا قفص
هم ملائک اولدی ناهمتا نما — اول سببدن اولدی مصفوف سما
گرچه بر مکتبده در اطفاله بق — بر برندن لیک ممتاز سبق
اولدی حس مشرقی و مغربی — مظهر دیدار یوقدر گوز گبی
صدهزاران گوش اولورسه صف نما — جملهسی محتاج چشم روشنا
لیکن اولدی گوشه جاه ارتفاع — نظم آیات و احادیث سماع
یوز بیک اولسه چشم اگر یوق اکه راه — کیم اوله ذوق سماعه انتباه
یک بیک هر حسی قیل بویله شمار — بیری منصوب اولبری معزول کار
ظاهر و باطن حواس خمسی بیل — هر بری صفنده قائم متصل
صف دینیده او کیم سرکش اولور — اول صف آخرده همتاسن بولور
ایلمه قول تعالودن عدول — بو سخندر کیمیا کار قبول
مس ایدرسه قولکه عرض کلال — کیمیا اچون ندر اندن ملال
شمدی نفس ساحری ایتدیسه بند — عاقبت ایلر کلامک سودمند
قل تعالوا قل تعالوا در کلام — یعنی ان الله یدعو للسلام
اول بو خودبینیدن ای خواجه بری — اتباع سروریت بی سروری

## اعتراض کردن معترضی بر رسول الله صلی الله علیه وسلم در امیر کردن آن هذیلی را

چون پیمبر سروری کرد از هذیل      از برای لشکر منصور خیل
بو الفضولی از حسد طاقت نداشت      اعتراض ولانسلم برفراشت
خلق را بنکر که چون ظلمانی اند      در متاع فانی چون فانی اند
از تکبر جمله اندر تفرقه      مرده از جان زنده اندر مخرقه
این عجب که جان بزندان اندرست      وانکهی مفتاح زندانش بدست
پای تا سر غرق سرکین آن جوان      میزند بر دامنش جوی روان
دائما پهلو بپهلو بیقرار      پهلوی آرامکاه وپشتدار
نور پنهانست وجست وجو کواه      کز کزافه دل نمی جوید پناه
کر نبودی حبس دنیارا مناص      نی بدی وحشت نه دل جستی خلاص
وحشتت همچون موکل می کشد      که بجوای ضال منهاج رشد
هست منهاج ونهان در مکمنست      یا فقش رهن کزافه جستنست
تفرقه جویان جمع اندر کمین      تو درین طالب رخ مطلوب بین
مردکان باغ برجسته ز بن      کان دهندهٔ زندکی را فهم کن
چشم این زندانیان هردم بدر      کی بدی کر نیستی کس مژده ور
صد هزار آلودکان آبجو      کی بدندی کر نبودی آب جو
بر زمین پهلوت را آرام نیست      زانکه در خانه لحاف وبستریست
بی مقر کاهی نباشد بیقرار      بی خمار اشکن نباشد این خمار
کفت نی نی یا رسول الله مکن      سرور لشکر مکر شیخ کهن
یا رسول الله جوان ار شیر زاد      غیر مرد پیر سر لشکر مباد
هم تو کفتستی وکفت تو کوا      پیر باید پیر باید پیشوا
یا رسول الله درین لشکر نکر      هست چندین پیر ازوی پیشتر
زین درخت آن برک زردش را مبین      سیبهای پختهٔ او را ببین
برکهای زرد او خودکی تهیست      این نشان پختکی وکاملیست
برک زرد ریش وآن موی سپید      بهر عقل پخته می آرد نوید
برکهای نو رسیده سبزفام      شد نشان آنکه آن میوست خام
برک بی برکی نشان عارفیست      زردیٔ زر سرخ روی صیرفیست
آنکه او کل عارضست از نو خطست      او بمکتبهای مخبر نو خطست
حرفهای خط او کژ مژ بود      مزمن عقلست اکرتن میدود

## رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلمه امارت هذیلیده بر معترضک حاشا اعتراض ایتدیکیدر

چون رسول الله ایدوب قصد هذیل      ایلدی سر لشکر منصور خیل
بر فضول وحاسد پر انقباض      لانسلم ایله ایتدی اعتراض
خلقی کور کیم نیجه ظلمانی اولور      کیم متاع فانی یه فانی اولور
تفرقه ایچره تکبردن عیان      نان ایله زنده ولیکن مرده جان
بو عجب کیم جانی زندان ایچره پست      هم اکا مفتاح زندان زیر دست
پای تا سر چرک ایله پر سو بسو      دامن جوی او زره ایلر شست وشو
دائما پهلو بپهلو بی قرار      منزلی پهلو ولیکن پشتدار
نور پنهان جست وجو آکا کواه      کیم عبث ایتمز کوکل قصد پناه
اولمسیدی حبس دنیادن مناص      وحشت ایتمز استمزدی دل خلاص
وحشتک ساکه موکلدر چکر      شاهراه دیرکه اشته رهکذر
در کمین اولمقده منهاج وصول      بو طلب بیهوده در بعد الحصول
تفرقه جویان جمع ایلر کذر      طالب ایسک ایله مطلوبه نظر
مردکان باغ بولدی تازه جان      کیمدر احیا ایلین فهم ایت عیان
بابه باقمزلر ایدی محبوسلر      اولمسیدی انلر ایچون مژده بر
نیچه یوز بیک تشنکان آبجو      خشک اولوردی اولمسیدی آب جو
راحت اولمز غیرده پا وسرک      خانه ده حاضر لحاف وبسترک
بی مقر اولمق نه ممکندر قرار      بستهٔ تدبیر در دفع خمار
دیدی یوق یوق ای نبی دستکیر      سرور لشکر کرکدر اوله پیر
یا رسول الله جوان کر اولسه شیر      اولمسون سر لشکر الا مرد پیر
سن بیوردک ای شه معجز نوا      پیر لازم پیر لازم پیشوا
قیل بو خیله یا رسول الله نظر      وار در انده بو نجه پیر کار کر
برک زرد اولدی درخت اوزره مکین      میوه دار پخته در اول میوه چین
برک زرد ایله دکلدر اول تهی      پخته در اولمش کماله منتهی
برک زرد ریش ایله موی سفید      اولدی عقل پخته یه بار مفید
نو رسیده برک اولورسه سبزفام      آکه شاهدر که اولدی میوه خام
برک بی برکی نشان صافدر      زردیٔ زر مایهٔ صرافدر
اولکه کلدر عارضی نوخطدر اول      مکتب تکمیلده منحطدر اول
خطنک هر حرفی دور اندازه دن      ستدر عقل اولسه ده چالاک تن

پای پیر از سرعت ار چه باز ماند    یافت عقل او دو پر بر اوج راند
کر مثل خواهی بجعفر در نکر    داد حق برجای دست و پاش پر
بکذر از زر کین سخن شد محتجب    همچو سیماب این دلم شد مضطرب
زاندرونم صد خموش خوش نفس    دست بر لب میزند یعنی که بس
خامشی بحرست و کفتن همچو جو    بحر میجوید ترا جو را مجو
از اشارتهای دریا سر متاب    ختم کن والله اعلم بالصواب
همچنین پیوسته کرد آن بی ادب    پیش پیغمبر سخن زان سرد لب
دست می دادش سخن او بیخبر    که خبر هرزه بود پیش نظر
این خبرها از نظر خود نائبست    بهر حاضر نیست بهر غائبست
هر که او اندر نظر موصول شد    این خبرها پیش او معزول شد
چونکه با معشوق کشتی همنشین    دفع کن دلاّلگان را بعد ازین
هر که از طفلی کذشت و مرد شد    نامه و دلاّله بر وی سرد شد
نامه خواند از پی تعلیم را    حرف کوید از پی تفهیم را
پیش بینایان خبر کفتن خطاست    کان دلیل غفلت و نقصان ماست
پیش بینایان خموشی نفع تو    بهر این آمد خطاب انصتوا
کر بفرماید بکو بر کوی خوش    لیک اندک کو دراز اندر مکش
ور بفرماید که اندر کش دراز    همچنین شرمین بکو با امر ساز
همچنانکه من درین زیبا فسون    با ضیاء الحق حسام الدین کنون
چونکه کوته میکنم من از رشد    او بصد نوعم بکفتن می کشد
ای حسام الدین ضیای ذو الجلال    چونکه می بینی چه میجویی مقال
این مکر باشد ز حب مشتها    اسقنی خمرا و قل لی انها
بر دهان تست این دم جام او    کوش میکوید که قسم کوش کو
قسم تو کرمیست تک کرمی و مست    کفت حرص من ازین افزونترست

## جواب کفتن رسول الله صلی الله علیه و سلم اعتراض کننده را

در حضور مصطفای قند خو    چون ز حد برد آن عرب در کفت و کو
آن شه والنجم و سلطان عبس    لب کزید آن سرد دم را کفت بس
دست میزد بهر منعش بر دهان    چند کویی پیش دانای نهان
پیش بینا برده سرکین خشک    که بخر این را بجای ناف مشک
بعره را ای کنده مغز و کنده مخ    زیر بینی بنهی و کویی که اخ

قالسه سرعتدن اکر رفتار پیر    عقلنه اوج معالیده رمیر
فی المثل سن جعفره ایله نظر    دست و پاین قیلدی حق تبدیل پر
کچ بو زردن کیم سوز اولدی محتجب    همچو سیماب کوکلم اولدی مضطرب
قلب اچندن یوز خموش خوش نفس    دست بر لب اولمده یعنی که بس
پیل خموشی بحر و نهر اولدی سخن    جویی قو عزم ایده کور دریایه سن
وصلت بحر عمیقه قیل شتاب    ایله ختم الله اعلم بالصواب
بویله بویله سویلیوب اول بی ادب    پیش پیغمبرده ایتدی کشف لب
قیلدی تطویل کلام اول بیخبر    کیم خبر در هرزهٔ اهل نظر
بو خبرلر نائب انظار در    صانمه حاضر غائبی اخبار در
اول نظر کیم واصل مأمول اولور    پیشگاهنده خبر معزول اولور
چونکه معشوق ایله اولدی رابطه    ایله اندن صکره دفع واسطه
پس طفولیت کیدوب اولدک چو مرد    ساکه اولدی نامه و دلاله سرد
نامه یی دائم اوقور تعلیم اچون    حرف سویلر حاصلی تفهیم اچون
پیش بیناده خبر در قال و قیل    غفلت و نقصانکه اولور دلیل
پیش بیناده کرکمز کفت و کو    انکچون نذر خطاب انصتوا
سویله دیرسه سویله آداب ایله سن    مختصر قیل ایتمه تطویل سخن
اولسه کر فرمان تطویل کلام    یینه ایله شرم ایله عرض مرام
شویله کیم ایتمکده یم بسط سخن    اول ضیاء الحق حسام الدینه بن
بن سخنده ایلسم قصد قلیل    اول اولور صد نوع کفتاره دلیل
ای حسام الدین ضیای ذو الجلال    چون کورر سن پس نیچون شرح مقال
یا مکر بو اوله حب مشتها    اسقنی خمرا و قل لی انها
بو نفس اولدی دهانک اوزره جام    کوش قسم کوشه راغبدر مدام
قسمک اولدی چونکه دلکیریٔ عشق    بنده افزون تاب عشقه حرص و شق

## رسول اکرم صلی الله علیه و سلمک معترض شخصه ویردیکی جوابلر

مجلس پیغمبریده پر طرب    کچدی حد کفت و کویی اول عرب
اول شه والنجم و سلطان عبس    لب کزان حرمت اولدی دیدی بس
دستن ایتدی منع اچون سد دهان    تا بکی تعلیم دانای نهان
خشک سرکینی ایدوب عرض بصیر    دیر سن اشته ناف مشک دلپذیر
بعره یی ای کنده مغز و کنده مخ    زیر بینیده طوتوب دیرسنکه اخ

اخ اخی بر داشتی ای کیج کاج / تا که کالای بدت یابد رواج
تا فریبی آن شام پاک را / آن چریدهٔ گلشن افلاک را
حلم او خود را اگرچه کول ساخت / خویشتن را اندکی باید شناخت
دیک را گر باز ماند اشب دهن / گربه را هم شرم باید داشتن
خویشتن گر خفته کرد آن خوب فر / سخت بیدارست دستارش مبر
چند گویی ای لجوج بی صفا / این فسون دیو پیش مصطفا
صد هزاران حلم دارند این گروه / هر یکی حلمی از ایشان صد چو کوه
حلمشان بیدار را ابله کند / زیرک صد چشم را گمره کند
حلمشان همچون شراب خوب نغز / نغز نغزک بر رود بالای مغز
مست را بین از شراب پر شکفت / همچو فرزین مست کژ رفتن گرفت
مرد برنا زان شراب زود گیر / در میان راه می افتد چو پیر
خاصه آن باده که از خم بلیست / نی می که مستی او یک شب است
آنکه آن اصحاب کهف از نقل و نقل / سیصد و نه سال گم کردند عقل
زان زنان مصر جامی خورده اند / دستها را شرحه شرحه کرده اند
ساحران هم سکر موسی داشتند / دار را دلدار می انگاشتند
جعفر طیار زان می بود مست / زان گرو میکرد بیخود پا و دست

## قصهٔ سبحانی ما اعظم شانی گفتن ابا یزید قدس الله سره و اعتراض مریدان و جواب این مر ایشانرا نه بطریق گفتن زبان بلکه از راه عیان

با مریدان آن فقیر محتشم / بایزید آمد که نک یزدان منم
گفت مستانه عیان آن ذو فنون / لا اله الا انا فاعبدون
چون گذشت آن حال گفتندش صباح / تو چنین گفتی و این نبود صلاح
گفت این بار ار کنم این مشغله / کاردها بر من زنید آندم هله
حق منزه از تن و من با تنم / چون چنین گویم بباید کشتنم
چون وصیت کرد آن آزاد مرد / هر مریدی کاردی آماده کرد
مست گشت او باز زان سغراق زفت / آن وصیتهاش از خاطر برفت
نقل آمد عقل او آواره شد / صبح آمد شمع او بیچاره شد
عقل چون شحنه ست چون سلطان رسید / شحنهٔ بیچاره در کنجی خزید
عقل سایهٔ حق بود حق آفتاب / سایه را با آفتاب او چه تاب

شیوهٔ تحسین ایله ای بدمزاج / قصد کی اول کالای بدکاره رواج
ترک مکر ایت اول شام پاکدر / نفحه یاب گلشن افلاکدر
حلم ایله ایتسه تغافل اول ملک / کندیکی بر پاره فهم ایتمک گرک
بر کیجه قالسه دهان دیک باز / گربه یه شرم ایله لازم احتراز
جسمنی درخواب کوسترسه اگر / قصد دستار ایتمه پنادر حذر
هرزه کوسن ای لجوج بی صفا / اولمه افسون خوان پیش مصطفا
نیچه یوز بیک حلمه مالک بو گروه / کیم او حلمک هر بری مانند کوه
ابله ایلر نیچه بیداری او حلم / گمره ایلر واقف کاری او حلم
انلرک حلمی شراب نغز اولور / رفته رفته جایگیر مغز اولور
مستی کور میدن ملامکار اولور / همچو فرزین مست کج رفتار اولور
چوق جوانی اول شراب زود گیر / یولده افکنده ایدر مانند پیر
باخصوص اول می بلی دن بوله تاب / مستی بیک شب دگلدر اول شراب
اول شراب اصحاب کهفه اولدی بند / اولدیلر اوچیوز طقوز ییل نشوه مند
هم زنان مصر ایچوب اول باده دن / اللرینه اولدی حیرت تیغ زن
اولدیلر سرمست موسی ساحران / کوردیلر داری دلدار جهان
جعفر طیار او میدن اولدی مست / پر اقبال اولدی انده پا و دست

## بایزیدک قدس سره سبحانی ما اعظم شانی قولنه مریدلرینک اعتراضی و بایزیدک انلره قول زبان طریقندن دگل بلکه راه عیاندن ویردیکی جوابدر

چون مرید انه فقیر محتشم / بایزید اول دم دیدی یزدان منم
دیدی مستانه عیان اول ذوفنون / لا اله الا انا فاعبدون
گچدی اول حالت دیدیلر اول صباح / شویله شویله اولدی قول بی صلاح
دیدی بر کره دخی دیرسم همین / جسمم اولسون عرصهٔ سکین کین
حق منزه جان و تندن بن بشر / لایق قتلم بنه دیرسم اگر
چون وصیت ایتدی بویله بایزید / خنجرن آماده ایتدی هر مرید
بینه مست اولدی او هشیار جهان / گتدی خاطردن وصایاسی همان
عقلی اولدی نقل ایله آواره حال / شمعی اولدی صبح ایله بیچاره حال
بو خرد چون شحنه در گلدکده شاه / شحنه یه کنج خفا در جایگاه
سایه در حقد خرد حق آفتاب / سایه ده خورشیده نسبت وارمی تاب

چون پری غالب شود بر آدمی — کم شود از مرد وصف مردمی
هرچه گوید آن پری گفته شود — زین سری گر زان سری گفته بود
چون پری را این دم و قانون بود — کردگار آن پری خود چون بود
اوی او رفته پری خود او شده — ترک بی الهام تازی گو شده
چون بخود آیند اندیک لغت — چون پری راهست این ذات وصفت
پس خداوند پری و آدمی — از پری کی باشدش آخر کمی
شیرگیر ار خون نرهٔ شیر خورد — تو بگویی او نکرد آن باده کرد
ور سخن پرداز داز زر کهن — تو بکویی باده گفتست آن سخن
بادهٔ را چون بود این شر و شور — نور حق را نیست این فرهنگ و زور
که ترا از تو بکل خالی کند — تو شوی پست او سخن عالی کند
گرچه قرآن از لب پیغمبرست — هرکه گوید حق نگفت او کافرست
چون همای بیخودی پرواز کرد — آن سخن را بایزید آغاز کرد
عقل را سیل تحیر در ربود — زان قوی تر گفت کاول گفته بود
نیست اندر جبه ام الا خدا — چند جویی در زمین و بر سما
آن مریدان جمله دیوانه شدند — کاردها در جسم پاکش میزدند
هریکی چون ملحدان کرده کوه — کارد میزد پیر خود را بی ستوه
هرکه اندر شیخ تیغی می خلید — باز گونه از تن خود می درید
یک اثری بر تن آن ذوفنون — وآن مریدان خسته و غرقاب خون
هرکه او سوی گلویش زخم برد — حلق خود ببریده دید و زار مرد
وانکه او را زخم اندر سینه زد — سینه اش بشکافت شد مردهٔ ابد
وانکه آگه بود زان صاحب قران — دل نداد ش که زند زخم گران
نیم دانش دست او را بسته کرد — جان ببرد الاکه خود را خسته کرد
روز گشت وان مریدان کاسته — نوحها از خانه شان برخاسته
پیش او آمد هزاران مرد و زن — کای دو عالم درج در یک پیرهن
این تن تو گر تن مردم بدی — چون تن مردم ز خنجر گم شدی
با خودی با بیخودی دوچار زد — با خود اندر دیدهٔ خود خار زد
ای زده بر بیخودی تو ذوالفقار — بر تن خود میزنی آن هوش دار
زانکه بیخود فانیست وایمن است — تا ابد در ایمنی او ساکنست
نقش او فانی و او شد آینه — غیر نقش روی غیر انجای نه
گر کنی تف سوی روی خود کنی — ور زنی بر آینه بر خود زنی

آدمه غالب اوله چونکیم پری — وصف مردمدن اولور ذاتی بری
هرنه سویلرسه پرید ر سویلین — اکی باشدن اولسه گر بسط سخن
چون پریده اوله بو کار و کیا — پس پرینک خالقیدر کبریا
آدمی بیخود پری خودرو اولور — ترک بی الهام تازی گو اولور
کندیه کلدکده بیلمز بر لغت — چون پریدن آیدانده اول صفت
پس خداوند پری و آدمی — ایتدی مقهور مشیت عالمی
حمله ایتسه شیره مرد شیر دل — دیرسن آنی باده ایتدی اول دکل
ایتسه زر بخشی و دعوای سخا — دیرسن اولدم سویلدن میدر اکا
باده ده ثابت اوله بو شر و شور — نور حقده کورندر اول شوق و زور
کیم سنی سندن ایدوب خالی تمام — پست اولورسن اول ایدر عالی کلام
گرچه قرآنی نبی مخبر اولور — کیم کلام حق دیز کافر اولور
چون همای بیخودی پرواز ایدر — بایزید اول سوزلره آغاز ایدر
کرک حیرت عقله اولدی چنجه ساز — سوزلری اولکیدن اولدی فراز
دیدی یوقدر جبه ده الا اله — اولمکز ارض و سمادن کامخواه
اول مریدان ایدوب انکار سخن — جسم شیخه اولدیلر سکین زن
هر بری چون ملحدان کرده کوه — پیرنه چکدی بچاقلر اول گروه
هرکیم ایتدی ایسه شیخه ضرب تیغ — کوردی آچمش کندینه زخم دریغ
براثر یوق جسم شیخ اوزره عیان — اول مریدان غرق خون اولمش همان
قصد ایدن قطع گلوی شیخه پس — کندویی ذبح ایله قالمش بی نفس
اولکه ایتمش قصد زخم صدر پیر — سینه چاک ایتمش ره موتی مسیر
شیخدن آگاه اولان دانشوران — ایتمدیلر جرأت زخم گران
نیم دانش دستگیر اولدی اکا — خسته اولدی لیک جان بولدر ها
کوندز اولدی اول مریدانده قصور — خانه لردن نوحه لر ایتدی ظهور
کلدی پیش شیخه بونجه مرد و زن — دیدیلر اولدک دو کونه پیرهن
گر تنک اولسه تن مردم سنک — چاک اولوردی زخم خنجردن تنک
ایتدی باخود بیخود ایله کارزار — کوردی کندی دیده سن مجروح خار
ای چکنلر بیخودانه ذوالفقار — عقله گل جسمک ایدرسن رخنه دار
اولدی بیخود فانی و ایمن تمام — تا ابد امنیتی ایتدی مقام
نقشی فانیدر اولوب آینه سان — انده نقش غیر اولور ظاهر همان
تف زن اولسک رویکه عایذ اولور — ضرب آینه سکا وارد اولور

ور ببینی روی زشت آن هم توی    ور ببینی عیسیٔ مریم توی
او نه اینست و نه آن او ساده است    نقش تو در پیش تو بنهاده است
چون رسید اینجا سخن لب در ببست    چون رسید اینجا قلم درهم شکست
لب ببندار چه فصاحت دست داد    دم مزن والله اعلم بالرشاد
برکنار بامی ای مست مدام    پست بنشین یا فرود آ والسلام
هر زمانی که شدی تو کامران    آن دم خوش را کنار بام دان
بر زمان خوش هراسان باش تو    همچو گنجش خفیه کن نی فاش تو
تا نیاید بر ولا ناگه بلا    ترس ترسان رو در ان مکمن ملا
ترس جان در وقت شادی از زوال    زان کنار بام غیبست ارتحال
گر نمی بینی کنار بام راز    روح می بیند که هستش اهتزاز
هر نکالی ناگهان کان آمدست    بر کنار کنگرهٔ شادی بدست
جز کنار بام خود نبود سقوط    اعتبار از قوم نوح و قوم لوط

صورت درهم کورر سک سنسن اول    عیسیٔ مریم کورر سک سنسن اول
لوح مرآت این و آندن ساده در    نقشک اندن نیک و بد رو داده در
بو محله کلدی سوز بند اولدی فهم    کلدی چون بونده شکست اولدی قلم
ایتمه کفتارک فصاحتله زیاد    قیل سکوت الله اعلم بالرشاد
سن کنار بامده مست مدام    نازل اول یا خود رجوع ایت والسلام
هر زمانکیم کامرانسن متصل    اول دم خوشی کنار بام بیل
اول دم خرمده چک خوف و تلاش    قیل نهان گنجینه آسا ایتمه فاش
اول ولادن کلمیه تا کیم بلا    غافل اولمه خوف و خشیتدن دلا
وقت شادی ویرمه جانه کدر    اول کنار بام غیبیدن خطر
گر کورنمزسه کنار بام راز    روح بینادر که ایلر اهتزاز
کلدیکی دم هر نکال ناگهان    اول کنار بام شادیده عیان
پس کنار بامدر جای سقوط    ساکه عبرت قوم نوح و قوم لوط

بیان سبب فصاحت و بسیار گوییٔ آن فضول بخدمت رسول علیه الصلوة والسلام

رسول اللهک علیه الصلوة والسلام خدمت عالیلرنده اول فضولک اکثار فصاحتی بیانندهدر

پرتو مستیٔ بی حد نبی    چون بزد هم مست خوش گشت آن غبی
لاجرم بسیار گو شد از نشاط    مست ادب بگذاشت آمد در خباط
نی همه جا بیخودی شر میکند    بی ادب را می چنان تر میکند
گر بود عاقل نکو فری شود    ور بود بدخوی بدتر می شود
لیک اغلب چون بدند و ناپسند    بر همه می را محرم کرده اند
حکم اغلب راست چون غالب بدند    تیغ را از دست رهزن بستدند

پرتو کرمیت نور نبی    اولدی رخشان دل شخص غبی
اول نشاط ایله اولوب بسیار گو    ایلدی حد ادبدن صرف رو
بیخودی صانمه اوله هر یرده شر    بی ادب میدن اولور آشفته تر
مستیٔ عاقلده زیب و فر اولور    اولسه گر بدخو دخی بدتر اولور
اولدی اغلب چونکه بدطبعان خام    هر کسه می اولدی اول یوزدن حرام
چون بدانده غالبیت بولدیلر    تیغی دست راهزندن آلدیلر

بیان رسول علیه السلام سبب تفضیل واختیار کردن آن هذیلی را بامیری و سرلشکری بر پیران وکار دیدگان

رسول اکرم افندمز صلی الله علیه وسلم اول جوان هذیلی یی امارت و سرلشکری یه اختیار ایلیوب پیران وکار دیدگانه سبب تفضیلن بیان بیوردقلریدر

گفت پیغمبر که ای ظاهر نگر    تو مبین او را جوان بی هنر
ای بسا ریش سیاه و مرد پیر    وی بسا ریش سپید و دل چو قیر
عقل او را آزمودم بارها    کرد پیری آن جوان در کارها
پیر پیر عقل باشد ای پسر    نی سپیدی موی اندر ریش و سر
از بلیس او پیرتر خود کی بود    چونکه عقلش نیست او لاشی بود

دیدی پیغمبر که ای ساده نظر    سن انی کورمه جوان بی هنر
چوق سواد اللحیه وار در عقلی پیر    چوق بیاض اللحیه وار قلبی چو قیر
نیجه کره عقلن ایتدم تجربه    کوردم افعالن حمید العاقبه
پیر پیر عقله دیرلر ای پسر    صانمه کیم موی بیاض ریش و سر
وار میدر ابلیسدن پیر جهان    چونکه بی عقل اولدی لاشیدر همان

طفل گیرش چون بود عیسی نفس    پاک باشد از غرور و از هوس
آن سپیدی مو دلیل پختگیست    پیش چشم بسته کش کوته تکیست
آن مقلد چون نداند جز دلیل    در علامت جوید او دائم سبیل
بهر او گفتیم که تدبیر را    چونکه خواهی کرد بگزین پیر را
آنکه او از پردهٔ تقلید جست    او بنور حق ببیند هر چه هست
نور پاکش بی دلیل و بی بیان    پوست بشکافد در آید در میان
پیش ظاهربین چه قلب و چه سره    او چه داند چیست اندر قوصره
ای بسا زر سیه کرده بدود    تا رهد از دست هر دزد حسود
ای بسا مس زر اندوده بزر    تا فروشد آن بعقل مختصر
ما که باطن بین جمله کشوریم    دل ببینیم و بظاهر ننگریم
قاضیانی که بظاهر می تنند    حکم بر اشکال ظاهر میکنند
چون شهادت گفت و ایمانی نمود    حکم او مؤمن کنند این قوم زود
پس منافق کاندرین ظاهر گریخت    خون صد مؤمن بپنهانی بریخت
جهد کن تا پیر عقل و دین شوی    تا چو عقل کل تو باطن بین شوی
از عدم چون عقل زیبا رو گشاد    خلعتش داد و هزارش نام داد
کمترین زان نامهای خوش نفس    این که نبود هیچ او محتاج کس
گر بصورت وانماید عقل رو    تیره باشد روز پیش نور او
ور مثال احمقی پیدا شود    ظلمت شب پیش او روشن بود
کو ز شب مظلم تر و تاری ترست    لیک خفاش شقی ظلمت خرست
اندک اندک خوی کن تا نور روز    ورنه خفاشی بمانی بی فروز
عاشق هر جا شکال و مشکلیست    دشمن هر جا چراغ مقبلیست
ظلمت اشکال زان جوید دلش    تا که افزونتر نماید حاصلش
تا ترا مشغول آن مشکل کند    وز نهاد زشت خود غافل کند

## علامت عاقل تمام و نیم عاقل و مرد تمام و نیم مرد و علامت شقی مغرور لاشی

عاقل آن باشد که او با مشعله ست    او دلیل و پیشوای قافله ست
پیرو نور خود ست آن پیشرو    تابع خویش است آن بیخویش رو
مؤمن خویشست و ایمان آورید    هم بدان نوری که جانش زو چرید
دیگری که نیم عاقل آمد او    عاقلی را دیدهٔ خود داند او

طفل امش طوت چون اوله عیسی نفس    پاک ایدر یو قدر غرور ایله هوس
آق صقال اولدی کمالاته دلیل    اکه نسبت کیم اوله چشمی علیل
اول مقلد پس بلمز الا کیم دلیل    کیم علامتله ایدر قصد سبیل
پس مراد ایتدکده بر تدبیر سن    اختیار ایت اولا بر پیری سن
پردهٔ تقلیددن اولکیم کچر    هر نه کورسه نور حق ایله بقر
پرتویله بی دلیل و بی بیان    صدق و حقی اول شهود ایلر عیان
اهل ظاهرده رواج ایله کساد    چونکه بیلمز اولدی مستور الفساد
ای نیجه زر وار که اولمشدر سیاه    ایتمکچون دست سارقدن نگاه
زر نما وار چوق مس اندوده زر    عجز ایدر فرقنده عقل مختصر
بز که باطن بین غیب و حاضرز    صورته باقمز قلوبه ناظرز
قاضیان کیم اوله ظاهربین حال    ظاهر اوزره حکم ایدر بی انفعال
چون شهادت ایلیه ایمان ایله    حکمنی مؤمن ایدر ایقان ایله
چون منافق ظاهری ایلر پناه    ایتدیکی یوز مؤمنک کارن تباه
اوله کور جهد ایله پیر عقل و دین    باطنک چون عقل کل قیل خرده بین
عقل خوب ایتدی عدمدن چون گذار    اکه ویردی خلعت و نام هزار
نامدرن کمتری بو اولدی بیل    اولمیه محتاج کس اول متصل
عقل اگر صورتله اوله رونما    روز اولور نورنده بی تاب و ضیا
اوله تصویر حماقت آشکار    ظلمتنده شب اولوردی تابدار
ظلمت حمق اولدی بیل شبدن فزون    لیک اکا خفاش در رغبت نمون
اندک اندک نور روزه خوی قیل    یوخسه خفاش دنی سن اوله بیل
مطلبی دائم شکال شکلی    دشمن جانی چراغ مقبلی
ظلمت اشکالدر مطلب اکا    حاصلی تاکیم اوله افزون نما
تاکه اول مشکل سنی اشغال ایده    سوء خلقندن انک اغفال ایده

## عاقل تمام و نیم عاقلک و مرد تمام و نیم مردک علامتی و صورت و معنادن بی خبر اولان شقی مغرور لاشینک علامتی بیاننده در

شعلهٔ دلدر علامت عاقله    کیم اوله ذاتی دلیل قافله
نورینه تابع اولور بو پیشوا    اتباع نفس ایدر اول خویش را
چونکه مؤمندر اکا ایمان کرک    هم او نوره کیم قوماز جاننده شک
نیم عاقلدر او کیم جان و دلی    نور چشمی عد ایدر هر عاقلی

دست در روی زد چو کور اندر دلیل   تا بدو بینا شد و چست و جلیل
وان خری کز عقل جو سنگی نداشت   خود نبودش عقل و عاقل را گذاشت
ره نداند نی کثیر و نی قلیل   ننکش آید آمدن خلف دلیل
میرود اندر بیابان دراز   گاه لنگان آیس و گاهی بتاز
شمع نی تا پیشوای خود کند   نیم شمعی نی که نوری کد کند
نیست عقلش تا دم زنده زند   نیم عقلی نی که خود مرده کند
مردهٔ آن عاقل آید او تمام   تا بر آید از نشیب خود ببام
عقل کامل نیست خود را مرده کن   در پناه عاقلی زنده سخن
زنده نی تا همدم عیسی بود   مرده نی تا دمکه عیسی بود
جان کورش گام هر سو می نهد   عاقبت نجهد و لی بر می جهد

کندیه اعمی وش ایلر دستگیر   تا اکله اوله بینا و بصیر
اول بریکیم ذره جه یوق عقلی هم   اقتدای عاقل ایتمز دمبدم
پش و کم مجهول ایکن آکه سبیل   عار ایدر کیم اوله همراه دلیل
اول ایدر طی بیابان دراز   گاه لنگ و گاه اسیر ترک و تاز
شمع یوق تا ایده آنی پیشوا   نیم شمعه یوق اوله نور آشنا
عقلی یوق کیم تا اوله زنده اثر   نیم عقلی یوق اوله مرده سیر
مردهٔ عاقل اودر کیم اول تمام   قعر اسفلدن ایده پرواز بام
مرده اول چونکه یوق عقل کاملک   قیل قرین عاقل زنده دلک
حی دکل تا همدم عیسی اوله   مرده یوق کیم دم ایله احیا اوله
جان اعمی وضع ایدر هر سو قدم   مسلکی بی عاقبتدر دمبدم

## قصهٔ آبگیر و صیادان و آن سه ماهی یکی عاقل و یکی نیم عاقل و آن دیگر مغرور ابله و مغفل لاشی و عاقبت حال هر سه

## آبگیر یعنی کول و صیادلرک و اول اوچ بالق که بری عاقل و بری نیم عاقل و اول بری مغرور ابله و مغفل لاشئ و لوب هر اوچ ماهینک عاقبت حاللری قصه سیدر

قصهٔ آن آبگیر است ای عنود   که در و سه ماهیٔ اشگرف بود
در کلیله خوانده باشی لیک آن   قشر قصه باشد و این مغز جان
چند صیادی سوی آن آبگیر   برگذشتند و بدیدند آن ضمیر
پس شتابیدند تا دام آورند   ماهیان واقف شدند و هوشمند
آنکه عاقل بود عزم راه کرد   عزم راه مشکل ناخواه کرد
گفت با اینها ندارم مشورت   که یقین سستم کنند از مقدرت
مهر زاد و بود بر جانشان تند   کاهلی و جهلشان بر من زند
مشورت را زندهٔ باید نکو   که ترا زنده کند وان زنده کو
ای مسافر با مسافر رای زن   زانکه پایت لنگ دارد رای زن
از دم حب الوطن بگذر مه‌ایست   که وطن آن سوست جان این سوی نیست
گر وطن خواهی گذر آن سوی شط   این حدیث راست را کم خوان غلط

اولدی بو قصه بیان آبگیر   انده ساکن ایدی اوچ حوت کبیر
بو کلیله ایچره اولمشدر عیان   لیک قشر قصه اول بو لب جان
برایکی صیاد او کولدن کچدیلر   ایتدیلر ماهیلره صرف نظر
کتدیلر تا ایده لر احضار دام   حاله واقف اولدی ماهیلر تمام
اولکه عاقل ایدی ایتدی عزم راه   قیلدی راه مشکل ایچره جایگاه
دیدی بن بونلرله ایتمم مشورت   سست اولورانلرله رأی مصلحت
جانلرنده حب مسکن خود نما   کاهلی و جاهلی حاصل بکا
زنده دل ایله گرکدر مشورت   ایده اول زنده سنی زنده صفت
مرد ایله اولمق گرک رای سفر   رأی زن پایک ایدر لنگ خطر
کچ دم حب الوطندن بی ملال   کیم وطن جان سمتیدر بی قیل و قال
بیل وطن اولدی ورای سو شط   راست قولی ایلمه حمل غلط

## باز گونه خواندن وضو کننده اوراد وضو را

## برشخص متوضینک اوراد وضویی برعکس اوقودیغیدر

در وضو هر عضو را وردی جدا   آمدست اندر خبر بهر دعا
چونکه استنشاق بینی میکنی   بوی جنت خواه از رب غنی
تا ترا آن بو کشد سوی جنان   بوی گل باشد دلیل گلستان

بشقه در هر عضو ایچون ورد وضو   وارد اولمشدر خبرده تو بتو
ایتسک استنشاق انف ایله دعا   بوی جنتدر خدادن مدعا
تا سنی اول بوی ایده جذب جنان   بوی گل اولدی دلیل گلستان

چونکه استنجا کنی ورد سخن / این بود یارب تو زینم پاک کن
دست من اینجا رسید این را بشست / دستم اندر شستن جانست سست
ای زتوکس کشته جان ناکسان / دست فضل تست در جانها رسان
حد من این بود کردم من لئیم / زان سوی حد را نقی کن ای کریم
از حدث شستم خدایا پوست را / از حوادث تو بشوی این دوست را

ورد استنجا بو در کیم یا اله / قیل بنی تطهیر چرکاب کناه
ظاهرم تطهیره اولدم دست رس / قادر اولمز شستشوی جانه کس
لطفک محتاجی جان ناکسان / دست فضلک جانلره درمان رسان
قدرتم بو ایدی ایتدم بن لئیم / باطنم فضلکله پاک ایت ای کریم
ظاهرم بن ایلدم غسل حدث / باطنم قیل شستهٔ کار عبث

شخصی بوقت استنجا میکفت اللهم ارحنی رایحة الجنة بجای آنکه اللهم اجعلنی من التوابین واجعلنی من المتطهرین که ورد استنجاست وورد استنجا بوقت استنشاق میکفت عزیزی بشنید واین بازکونه را طاقت نداشت

برشخص وقت استنجاده اللهم اجعلنی من التوابین واجعلنی من المتطهرین مقامنده اللهم ارحنی رایحة الجنة اوقودیغن وورد استنجایی وقت استنشاقده دیدیکن برعزیز ایشیدوب عدم طاقتندن ناشی اکا جواب ایدر

آن یکی در وقت استنجا بکفت / که مرا بابوی جنت دار جفت
کفت شخصی خوب ورد آوردهٔ / لیک سوراخ دعا کم کردهٔ
این دعا چون ورد بینی بود چون / ورد بینی را تو آوردی بکون
رایحهٔ جنت زبینی یافت حر / رایحهٔ جنت کی آید از دبر
ای تواضع برده پیش ابلهان / وی تکبر کرده تو پیش شهان
آن تکبر برخسان خوبست وچست / هین مرو معکوس عکسش بند تست
از پی سوراخ بینی رسته کل / بو وظیفهٔ بینی آمد ای عتل
بوی کل بهر مشامست ای دلیر / جای آن بو نیست این سوراخ زیر
کی ازینجا بوی خلد آید ترا / بوز موضع جو اکر باید ترا
همچنین حب الوطن باشد درست / تو وطن بشناس ای خواجه نخست
کفت آن ماهی زیرک ره کنم / دل زرای ومشورتشان برکنم
نیست وقت مشورت هین راه کن / چون علی تو آه اندر چاه کن
محرم آن آه کمیابست بس / شب رو وپنهانروی کن چون عسس
سوی دریا عزم کن زین آبکیر / بحر جو وترک این کرداب کیر
سینه را پا کرد میرفت آن حذور / از مقام باخطر تا بحر نور
همچو آهو کز پی او سک بود / میدود تا در تنش یک رک بود
خواب خرکوش وسک اندر پی خطاست / خواب خود در چشم ترسنده کجاست
رفت آن ماهی ره دریا کرفت / راه دور وپهنهٔ پهنا کرفت
رنجهای بسیار دید وعاقبت / رفت آخر سوی امن وعافیت
خویشتن افکند در دریای ژرف / که نیابد حد آنرا هیچ طرف

وقت استنجاده دیردی بردنی / بهره یاب ایت بوی جنتدن بنی
دیدی برشخص اکه وردک خوب در / لیک سوراخ دعا مجهول در
ورد بینی اولدی چونکیم بو دعا / سن نیچون ایتدک خلاف مدعا
بوی جنت اولدی بینیده بدید / سن خلافندن اولورسن مستفید
ای تواضعکار پیش ابلهان / وی تکبر پیشهٔ بزم شهان
اول تکبر اولدی شایان خسان / عکس رفتارک سکا بند کران
کل ایدوب سوراخ بینی یه اثر / رایحه بینیده اولدی کارکر
بوی کل اولدی مشام اچره شهیر / پس اکا اولمز محل سوراخ زیر
بوی خلد اندن نه ممکندر سکا / موضعندن قیل طلب ای بی نوا
اولمزمان حب الوطن اولدی درست / بیل ندر اول وطن بی رأی سست
دیدی اول ماهی کرکدر عزم راه / انلر ایله مشورت کار تباه
مشورت وقتی دکل عزم ایت همان / قیل علی وش چاهه کشف راز جان
محرم راز اولدی نادر بی کدر / شبروانه ایله پنهانی سفر
عزم دریا قیل بو کولدن اول روان / بحری استه ترک کرداب ایت همان
سینه سندن پای ایدوب قیلدی سفر / بحر نوره اولدی آزاد خطر
پس سکده همچو آهوی رمان / صرف مقدور شتاب ایتدی همان
کلب اوکنده خواب غفلت ناصواب / چشم خایفده نه ممکن اوله خواب
طوتدی اول ماهی ره دریایی پس / اولدی راه پهن ودوره پارس
کرچه کیم چوق رنج چکدی عاقبت / اولدی منزلکیر امن وعافیت
کندینی ایتدی واصل دریای ژرف / حدینه ممکن دکل ابلاغ طرف

پس چو صیادان بیاوردند دام    نیم عاقل را ازان شد تلخ کام
گفت آه من فوت کردم فرصه را    چون نگشتم همره آن رهنما
ناگهان رفت او ولیکن چون برفت    می ببایستم شدن در پی بتفت
بر گذشته حسرت آوردن خطاست    باز ناید رفته یاد آن هباست

ایلدی صیادلر احضار دام    نیم عاقل اندن اولدی تلخکام
دیدی فوت فرصت ایتدم آه بن    اولمدم اول رهبره همراه بن
کتدی ناکه چونکه اول ایتدی گذر    لازم ایدی باکه اردنجه سفر
کچمشه گرچه تحسر در خطا    عودت ایتمز اولسه بر فرصت هبا

قصهٔ آن مرغ گرفته که وصیت کرد که بر گذشته پشیمانی مخور تدارک وقت اندیش و روزگار مبر در پشیمانی

اول مرغ گرفته نك قصه سیدر که کچمش شیئه پشیمانلق ایتمیوب تدارك وقتی فکر ایله وروزگاریکی پشیمانلق ایجاب ایدر نسنه دن محافظه ایله دیو وصیت ایلمشدر

آن یکی مرغی گرفت از مکر و دام    مرغ او را گفت ای خواجهٔ همام
تو بسی گاوان و میشان خوردهٔ    تو بسی اشتر بقربان کردهٔ
تو نگشتی سیر زانها در زمن    هم نگردی سیر از اجزای من
هل مرا تا که سه پندت بر دهم    تا بدانی زیرکم یا ابلهم
اول آن پند هم بر دست تو    ثانیش بر بام کهگل بست تو
وآن سوم پندت دهم من بر درخت    که ازین سه پند گردی نیکبخت
آنچه بر دستست اینست آن سخن    که محالی را ز کس باور مکن
بر کفش چون گفت اول پند زفت    گشت آزاد و بران دیوار رفت
گفت دیگر بر گذشته غم مخور    چون ز تو بگذشت زان حسرت مبر
بعد ازان گفتش که در جسمم کتیم    ده درم سنگست یک درّ یتیم
دولت تو بخت فرزندان تو    بود آن گوهر بحق جان تو
فوت کردی در که روزیت نبود    که نباشد مثل آن در در وجود
آنچنانکه وقت زادن حامله    ناله دارد خواجه شد در غلغله
مرغ گفتش نی نصیحت کردمت    که مبادا بر گذشته‌ دی غمت
چون گذشت و رفت غم چون میخوری    یا نکردی فهم پندم یا کری
وان دوم پندت بگفتم کز ضلال    هیچ تو باور مکن قول محال
من نیم خود سه درم سنگ ای اسد    ده درم سنگ اندرونم چون بود
خواجه باز آمد بخود گفتا که هین    باز گو آن پند خوب سیومین
گفت آری خوش عمل کردی بدان    تا بگویم پند ثالث رایگان
پند گفتن با جهول خوابناک    تخم افکندن بود در شوره خاک
چاک حمق و جهل نپذیرد رفو    تخم حکمت کم دهش ای پندگو

برکشی بر مرغی قیلدی صید دام    مرغ اکا دیدیکه ای مرد همام
سن هزاران گاو و میش ایتدك غدا    چوق شتر قربان ایچون قیلدك فدا
بر زمانده اولمدك انلرله سیر    پس سنی سیر ایتمز اجزای فقیر
قیل بنی آزاده اوچ پند ایده‌یم    حمق و عرفانمله خرسند ایده‌یم
ایلیم دستکده پند اوّلی    ثانی دیوار اوزره اولسون منجلی
پند ثالث اوله بالای درخت    کیم بو اوچ پند اولدی نور شمع بخت
دستی اوزره ایتدی بو رسمه سخن    اعتماد ایتمه محاله کمسه دن
پند اوّل اولدی دستنده تمام    قیلدی آزاد ایتدی دیواره مقام
دیدی کچمش نسنه‌یه سن چکمه غم    چونکه سندن کتدی حسرت چکمه هم
دیدی صکره اولدی جسممده مقیم    اون درم مقداره بر درّ یتیم
ساکه هم اولادیکه دولت ایدی    اویله گوهر مایهٔ رفعت ایدی
فوت ایتدك اولمدی قسمت او درّ    مثلی یوق درّ ایدی تحقیقی بودر
وضع حملنده مثال حامله    خواجه نالان اولدی بو آلام ایله
دیدی اول قوش ایتدممی ساکه پند    کچمشه غم چکمه اولمه مستمند
کچدی کتدی چون نیچون ندر یا بو غم    طوتمدك پندم یا وار سنده صمم
هم ایکنجی پندم اولدی ایله یاد    ایلمه قول محاله اعتماد
اوچ درم یوق بنده مقدار وجود    نیچه بولسون اون درم گوهر ورود
خواجه گلدی کندیه دیدی قنی    اول اوچنجی پند تقریر ایت آنی
دیدی انلرله عمل ایتدك عیان    تا که پند ثالث اولسون رایگان
ایلمك پند جهول خوابناك    اولدی تخم و بذری بذل شوره خاك
چاك جهل و حمق ایچون اولمز رفو    ایتمه تخم حکمتی آلوده رو

چاره اندیشیدن آن ماهی نیم عاقل و خود را مرده کردن

اول ماهیٔ نیم عاقل چاره فکریله کندینی مرده صورت ایتدیکیدر

گفت ماهئ دگر وقت بلا ... چونکه ماند از سایهٔ عاقل جدا
کو سوی دریا شد و از غم عتیق ... فوت شد از من چنان نیکو رفیق
لیک زان نندیشم و بر خود زنم ... خویشتن را این زمان مرده کنم
پس بر آرم اشکم خود بر زبر ... پشت زیر و میروم بر آب بر
میروم بر وی چنانکه خس رود ... نی بسباحی چنانکه کس رود
مرده گردم خویش بسپارم بآب ... مرگ پیش از مرگ امنست از عذاب
مرگ پیش از مرگ امنست ای فتا ... اینچنین فرمود ما را مصطفا
گفت موتوا کلکم من قبل ان ... یأتی الموت تموتوا بالفتن
همچنان مرد و شکم بالا فکند ... آب می بردش نشیب و گه بلند
هر یکی زان قاصدان بس غصه خورد ... که دریغا ماهئ بهتر بمرد
شاد میشد او ازان گفت دریغ ... که برفت این بازیم رستم ز تیغ
پس گرفتش یک صیاد ارجمند ... پس برو تف کرد و بر خاکش فکند
غلط غلطان رفت پنهان اندر آب ... ماند آن احمق همی کرد اضطراب
از چپ و از راست میجست آن سلیم ... تا بجهد خویش برهاند گلیم
دام افکندند اندر دام ماند ... احمقی او را دران آتش نشاند
بر سر آتش بپشت تابهٔ ... با حماقت گشت او همخوابهٔ
او همی جوشید از تف سعیر ... عقل میگفتش الم یأتک نذیر
او همی گفت از شکنجه و زبلا ... همچو جان کافران قالوا بلی
باز میگفت او که گر این بار من ... وا رهم زین محنت گردن شکن
من نسازم جز بدریایی وطن ... آبگیری را نسازم من سکن
آب بیحد جویم و ایمن شوم ... تا ابد در امن و صحت میروم

## بیان آنکه عهد کردن احمق وقت گرفتاری و ندم هیچ وفایی ندارد که ولو ردوا لعادوا لما نهوا عنه و انهم لکاذبون صبح کاذب وفا ندارد

عقل میگفتش حماقت با توست ... با حماقت عهد را آید شکست
عقل را باشد وفای عهدها ... تو نداری عقل رو ای خربها
عقل را یاد آید از پیمان خود ... پردهٔ نسیان بدراند خرد
چونکه عقلت نیست نسیان میر تست ... دشمن و باطل کن تدبیر تست
از کمی عقل پروانهٔ خسیس ... یاد نارد ز آتش و سوز و حسیس

ماهئ دیگر دیدی وقت بلا ... سایهٔ عاقلدن اولدی چون جدا
اولدی بی غم واصل بحر عمیق ... بندن اولدی فوت اول یار رفیق
فکرینی چکمم انک اتابکا ... لازم ایتمک کندمی مرده نما
ایلرم بالایه تقلیب شکم ... پشت بر آب ایلرم صنعتله هم
ایلرم آب اوزره خس آسا گذر ... ایلیوب سباح و صنعتدن حذر
مرده وش اوسم نوله تسلیم آب ... موت قبل الموت اولور امن عذاب
اختیاری موت اولور موت صفا ... اقتدا بویله بیوردی مصطفا
دیدی موتی اول ایلک اختیار ... چون گلور البته موت اضطرار
مرده صورت ایتدی تقلیب شکم ... تابع اولدی موج آبه پیش و کم
هر بری صیادک اولدی غرق غم ... ماهئ بهتر دریغ اولمش عدم
اول تأسفدن اول ایسه اولدی شاد ... دیردی بولدم دام قیدندن گشاد
طوتدی صیادک بری ناگاه آنی ... تف زنان خاک ایتدی اکه مسکنی
ایلدی غلطان و پنهان قصد آب ... اولدی اول احمق اسیر اضطراب
صاغ و صول اول ابله استردی مناص ... تا که جهد ایله ایده کندین خلاص
آتدیلر چون دامی اولدی بند دام ... آتشی ایتدی حماقتله مقام
آتش اوزره تابه ده پر اضطراب ... اولدی حمقیله اسیر پیچ و تاب
ایلدکجه جوشش تف سعیر ... عقل اکا دیردی الم یأتک نذیر
اول ایسه دیردی چکوب رنج و بلا ... همچو جان کافران قالوا بلی
هم بنه دیردی اگر برکره بن ... ایلرایسم دفع آلام و محن
ایلیم دریا ایچنده مسکنی ... آبگیرک اولمز ایمش مأمنی
آب بیحد ایچره محفوظ اوله یم ... امن و صحت ایله محفوظ اوله یم

## احمقک وقت گرفتاری و ندامتده ایلدیگی عهده وفاسی اولمدیغن بیان اندر که ولو ردوا لعادوا لما نهوا عنه و انهم لکاذبون مصداقنجه صبح کاذبده وفا اولمز

عقل اکا دیر بو حماقتله سکا ... یوق شکست عهددن غیری ادا
ایلین عهده وفا عقل اولدی پیل ... سنده نور عقل ایسه ثابت دگل
عقل ایدر عهدن صیانت تا ابد ... پردهٔ نسیانی خرق ایلر خرد
چونکه عقلک یوق اولوب نسیان امیر ... جمله تدبیرک ایدر بطلان پذیر
عقلی یوق پروانه کور کیم دائما ... سوزش آتشدن ایتمز اتقا

چونکه پرّش سوخت توبه میکند   آز و نسیانش بر آتش میزند
ضبط و درک و حافظی و یاد داشت   عقل را باشد که عقل آنرا فراشت
چونکه گوهر نیست تابش چون بود   چون مذکر نیست ایابش چون بود
این تمنا هم ز بی عقلیٔ اوست   که نبیند کان حماقت را چه خوست
آن ندامت از نتیجهٔ رنج بود   نی ز عقل روشن چون گنج بود
چونکه شد رنج آن ندامت شد عدم   می نیرزد خاک آن توبه و ندم
آن ندم از ظلمت غم بست بار   پس کلام اللیل یمحوه النهار
چون برفت آن ظلمت غم گشت خوش   هم رود از دل نتیجه و زاده اش
میکند او توبه و پیر خرد   بانگ لو ردّوا لعادوا می زند

پرّی یاندقده اولور توبه کنان   آتش اوزره حرص و نسیانی عیان
ضبط و درک و حافظه ذکر مدام   اولدی پس خصیصهٔ عقل تمام
چونکه گوهر یوق اولور می انده تاب   بی مذکر اولمز اقبال متاب
بو تمنی اولدیغی هر بی عقله حال   کیم حماقت نولدیغن ایتمز خیال
اول ندامت رنجدن حاصل اکا   عقل روشندن دگلدر رونما
رنجی گیتدکده ندامت بی اثر   بویله توبه خود دگل طپراق قدر
ظلمت غم یوق ندامت بی قرار   کیم کلام اللیل یمحوه النهار
ظلمت غم گیتدی شاد اولدی بو دم   اول ندامت اولدی قلبندن عدم
توبه ایتدکچه اید رهپر خرد   نصّ لو ردّوا لعادوا بی سند

در بیان آنکه وهم قلب عقلست و ستیزهٔ اوست با و ماند
او و نیست و قصهٔ مجاوبات موسی علیه السلام که صاحب
عقل بود با فرعون که صاحب وهم بود

وهم برعکس عقل اولدیغن بیان درکه موسی علی نبینا و علیه السلام
که صاحب عقل ایدی فرعون صاحب وهم ایله مجاوبه سی
قصه سیدر

عقل ضد شهوتست ای پهلوان   آنکه شهوت می تند عقلش مخوان
وهم خوانش آنکه شهوت را گداست   وهم قلب نقد زرّ عقلهاست
بی محک پیدا نگردد وهم و عقل   هر دو را سوی محک کن زود نقل
این محک قرآن و حال انبیا   چون محک مر قلب را گوید بیا
تا ببینی خویش را زاسیب من   که نهٔ اهل فراز و شیب من
عقل را گر ارّه سازد دو نیم   همچو زر باشد در آتش او بسیم
وهم مر فرعون عالم سوز را   عقل مر موسیٔ جان افروز را
رفت موسی بر طریق نیستی   گفت فرعونش بگو تو کیستی
گفت من عقلم رسول ذو الجلال   حجة الله ام امانم از ضلال
گفت نی خامش رها کن های و هو   نسبت و نام قدیمت را بگو
گفت که نسبت مرا از خاکدانش   نام اصلم کمترین بندگانش
بنده ام من بنده زادهٔ کردگار   زاده از پشت عبیدش و زجوار
نسبت اصلم ز خاک و آب و گل   آب و گل را داد یزدان جان و دل
مرجع این جسم خاکم هم بخاک   مرجع تو هم بخاک ای سهمناک
اصل ما و اصل جمله سرکشان   هست از خاکی و آنرا صد نشان
که مدد از خاک میگیرد تنت   از غدای خاک فربه گردنت
چون رود جان میشود او باز خاک   اندران گور مخوف و سهمناک

ضد شهوت اولدی عقل کامکار   اکه دیمز عقل اوله شهوت شعار
پای بند شهوته وهم اولدی نام   وهم قلب و ناسره زر عقل تام
وهم و عقل اولمز نمایان بی محک   ایکیسن عرض محک قیل یک بیک
بو محک قرآن و حال انبیا   قلبه دیرلر گل بزه قیل اقتدا
ایده سن نفسکده تا تدقیق حال   چون دگلسن قادر فهم کمال
عقلی ایلرسه اگر ارّه دو نیم   زر روش آتشده اولور صاف و بسیم
وهم اولور فرعون عالمسوزه کار   عقل ایسه موسای جان افروزه یار
گیتدی موسی بی وجود دیدن یکا   سویله سن کیمسن دیدی فرعون اکا
دیدی بن عقلم رسول ذو الجلال   حجة اللهم امان بخشی ضلال
دیدی خاموش ایتمه تأویل سخن   نسبت و نام قدیمک سویله سن
دیدی خاک اولدی صور رسک نسبتم   بندهٔ حق اصل نام و شهرتم
ابن عبدم اول خدای واحده   جاریه قول آکه والد والده
نسبت اصلی همچون ماء و طین   آب و طینه ویردی اول حق جان و دین
مرجعی بو جسم خاکینک تراب   پس سکا ده خاکدر آخر مآب
اصلمز هم اصل خیل سرکشان   جمله طپراقدن اکا وار یوز نشان
خاکدن جسمک مدد گیر نما   خاکدن حاصل سکا دائم غدا
چون گیدر جان بینه جسمک خاک اولور   جا نشین قبر وحشتناک اولور

هم تو وهم ما وهم اشباه تو    خاک کردند ونماند جاه تو
کفت غیر این نسب نامیت هست    مرترا آن نام خود اولیترست
بندهٔ فرعون وبندهٔ بندکانش    که ازو پرورد اوّل جسم وجانش
بندهٔ باغیٔ طاغیٔ ظلوم    زین وطن بکریخته از فعل شوم
خونی وغداری وحق ناشناس    هم برین اوصاف خود میکن قیاس
در غریبی خوار ودرویش وخلق    که ندانستی سپاس ما وحق
کفت حاشا که بود با آن ملیک    در خداوندی کسی دیکر شریک
واحد اندر ملک او را یار نی    بندکانش را جز او سالار نی
نیست خلقش را دکر کس مالکی    شرکتش دعوی کند جز هالکی
نقش او کردست ونقاش من اوست    غیر اکر دعوی کند او ظلم جوست
تو نتانی ابروی من ساختن    چون توانی جان من بشناختن
بلکه آن غدار وآن طاغی توی    که کنی با حق تو دعویٔ دوی
کر بکشتم من هوانی را بسهو    نی برای نفس کشتم نی بلهو
من زدم مشتی واو ناکه فتاد    انکه جانش خود نبد جانی بداد
من سکی کشتم تو مرسل زادکان    صد هزاران طفل بی جرم وزیان
کشتهٔ وخونشان در کردنت    تا چه آید بر تو زین خون خوردنت
کشتهٔ ذرّیت یعقوب را    بر امید قتل من مطلوب را
کوریٔ تو حق مرا خود بر کزید    سرنکون شد آنچه نفست می پزید
کفت اینها را بهل بی هیچ شک    این بود حق من ونان ونمک
که مرا پیش حشر خواری کنی    روز روشن بر دلم تاری کنی
کفت خواریٔ قیامت صعبتر    کر نداری پاس من در خیر وشر
زخم کیکی را نمی تانی کشید    زهر ماری را تو چون خواهی چشید
ظاهرا کار تو ویران میکنم    لیک خاری را کلستان میکنم

بن اکر سن جمله اشباهک دخی    خاک اولور هپ دولت وجاهک دخی
دیدی وار در بو نسبدن غیری نام    کندی نامک سا که اولا در تمام
بندهٔ فرعون وعبد عبدی هم    جسم وجانی پرورشیاب کرم
بندهٔ باغی وطاغیٔ ظلوم    بو وطندن خطوه خیز فعل شوم
خونی وغدّار وهم حق ناشناس    وصف ذاتک ایله بو رسمه قیاس
غربت ایلده خور ودرویش وفقیر    بیلمدک شکرین اولوب حق ناپذیر
دیدی حاشا اول خداوند ملیک    کندیدن غیری طوته ضدّ وشریک
بر در اول ملکنده یوق اکه نظیر    غیری یوقدر قوللره رب قدیر
کمسه یوقدر خلقنه مالک اوله    اکه شرک ایتمز مکر هالک اوله
نقشمک نقاشی اولدر بیکمان    غیری دعوا ایلین بولمز امان
نقش ابرومه سنک یوق قدرتک    قنده جان ویرمکده حول وقوتک
سنسن اول غدّار وطاغی بلکه بیل    حق ایله دعوای شرکتده خجل
بر عوانی اولدردم ایسه سهو ایله    ایتمدم نفس وهوا ولهو ایله
مشت زن اولدم اکا دوشدی همان    ویردی جان اصلنده خود یوقدی انده جان
بر کوپک اولدردم اما سن عیان    صدهزار اطفال ومرسل زادکان
کردنکده بونجه خون بی کناه    حاصلک عصیان ومقصودک تباه
قتل ایله ذرّیت یعقوبی سن    مطلبک قتلم ایدی ای فتنه فن
رغمکه ایتدی بنی حق مجتبا    اولدی سعی نفس دونک هپ هبا
دیدی ترک ایت بونلری بی ریب وشک    بومی حق نعمت ونان ونمک
قوم ایچنده سن بنی خوار ایلدک    باکه روز روشنی تار ایلدک
دیدی خواریٔ قیامتدر اشد    بندن اولمز سنک مطیع نیک وبد
زخم کیکی چکمکه یوق قدرتک    زخم ماره نیچه اولسون طاقتک
کارکی ظاهرده ویران ایلرم    لیک بن خاری کلستان ایلرم

## بیان انکه عمارت در ویرانیست وجمعیت در پراکندکی ودرستی در شکستکی ومراد در بی مرادی ووجود در عدم است وعلی هذا بقیه الاضداد والازواج

## عمارت ویرانلکده وجمعیت پراکندهلکده ودرستلک شکستهلکده ومراد بی مرادلکده ووجود عدمده اولدیغن بیاندر وعلی هذا بقیة الاضداد والازواج

آن یکی آمد زمین را می شکافت    ابلهی فریاد کرد وبر نتافت
کین زمین را از چه ویران می کنی    می شکافی وپریشان میکنی
کفت ای ابله برو بر من مران    تو عمارت از خرابی باز دان

برکشی اولدی زمینه رخنه کر    ایتدی بر ابله فغان وناله لر
کیم زمینه بویله ویرانی نیچون    حفر وخرق ایله پریشانی نیچون
دیدی ای ابله نیچون بو که عتاب    بیل ندر اوّل عمار ایله خراب

کی شود گلزار و گندم زار این
تا نگردد زشت و ویران این زمین

کی شود بستان و کشت و برگ و بر
تا نگردد نظم او زیر و زبر

تا نشکافد بنشتر ریش جغز
کی شود نیکو و کی گردد نغز

تا نشوید خلطهایت از دوا
کی رود شورش کجا آید شفا

پاره پاره کرده درزی جامه را
کس زند آن درزیٔ علامه را

که چرا این اطلس بگزیده را
بردریدی چه کنم بدریده را

هر بنای کهنه کابادان کنند
نی که اوّل کهنه را ویران کنند

همچنین نجار و حدّاد و قصاب
هستشان پیش از عمارتها خراب

آن هلیله وان بلیله کوفتن
زان تلف گردند معموریٔ تن

تا نکوبی گندم اندر آسیا
کی شود آراسته زان خوان ما

این تقاضا کرد آن نان و نمک
که زشستت وارهانم ای سمک

گر پذیری پند موسی وارهی
از چنین شست بد نامنتهی

بس که خود را کردهٔ بندهٔ هوا
کرمکی را کردهٔ تو اژدها

اژدها را اژدها آورده ام
تا باصلاح آورم من دمبدم

تا دم آن از دم این بشکند
مار من آن اژدها را بر کند

گر رضا دادی رهیدی زین دو مار
ورنه از جانت بر آرد آن دمار

گفت الحق سخت استا جادوی
که در افکندی بمکر اینجا دوی

خلق یکدل را تو کردی دو گروه
جادوی رخنه کند در سنگ و کوه

گفت هستم غرق پیغام خدا
جادوی که دید با نام خدا

غفلت و کفرست مایهٔ جادوی
مشعلهٔ دینست جان موسوی

من بجادویان چه مانم ای وقیح
کز دمم پر رشک میگردد مسیح

من بجادویان چه مانم ای جنب
که ز جانم نور میگیرد کتب

چون تو با پرّ هوا برمی پری
لاجرم بر من گمان آن می بری

هر کرا افعال دام و دد بود
بر کریمانش گمان بد بود

چون تو جزو عالمی هر چون بوی
کل را بر وصف خود بینی غوی

گر تو بر گردی و بر گردد سرت
خانه را گردنده بیند منظرت

ور تو در کشتی روی بر یم روان
ساحل یم را همی بینی دوان

گر تو باشی تنگ دل از ملحمه
تنگ بینی جملهٔ دنیا را همه

ور تو خوش باشی بکام دوستان
این جهان بنمایدت چون گلستان

ای بسا کس رفته تا شام و عراق
او ندیده هیچ جز کفر و نفاق

بونچه گلزار و گندم زار اولور
اولمسه ویران نچه تیمار اولور

نچه ممکن باغ و زرع و برگ و بر
تا نظامی اولمیه زیر و زبر

ریش جغزه بی شکاف نیشتر
مرهم و تدبیر اولورمی کارگر

ایتمسه اخلاطکی شسته دوا
نچه شور رنج ایدر میل شفا

درزی ایلر پاره پاره جامه یی
کمسه ایتمز شکوهٔ هنگامه یی

کیم نچون بو اطلس زیبایه سن
زخم مقراض ایله اولدک چاک زن

اول بنای کهنه کیم آباد اولور
ابتدا ویرانه و برباد اولور

بویله در نجار و حدّاد و قصاب
کارینی قبل العمار ایلر خراب

کور هلیلجله بلیلج دق اولور
اول تلف لطف تنه ایلق اولور

آسیاده اولمسه گندم دقیق
سفره یه اولمزدی شایان و حقیق

مقتضی اولدی پس اول نان و نمک
شستدن یول بوله سن همچون سمک

پند موسایی قبول ایلکده رها
شست بددن کیم اکا یوق انتها

کندیکی ایتدک یتر بند هوا
اولدی کرم احقرک بر اژدها

اژدهایه گلدم اژدرها ایله
کیم ایدم اصلاح انی انها ایله

تا دمی آنک دمن ایده شکست
ایلیه بو مارا و اژدرهایی پست

پس رضا ده اولدک ازاد دو مار
یوخسه وار در جانکه اندن دمار

دیدی الحق جادوی استاد سن
ماهر مکر افکن پیدادسن

یکدل ایکن خلقی ایتدک دو گروه
سحر اولور چون رخنه ساز سنگ و کوه

دیدی اولدم اهل پیغام خدا
ساحر اولمز ذاکر نام خدا

غفلت و کفر اولدی جادو پرتوی
مشعل دین اولدی جان موسوی

نچه جادویه شبیهم ای وقیح
اولدی انفاسم دم پاک مسیح

نچه جادویه شبیهم ای جنب
آلدی جانمدن بنم نوری کتب

سن اولوب پرندهٔ پر هوا
باکه ده ایتدک گمان ای بی نوا

کیمده کیم افعال دام و دد اولور
پس کریمانه گمانی بد اولور

جزء عالم سن ولی غنی و غوی
کلی وصفکده گورورسن مستوی

سن اگر دوران ایدوب دونسه سرک
خانه دور ایلر گورور پس گوزلرک

زورق دریا ایله اولسک روان
ظن ایدرسن ساحل بحری دوان

تنک دل ایتسه سنی آشوب و جنک
جمله دنیایی صانورسن ضیق و تنک

اولسک امّا همنشین دوستان
عالمی جمله گورورسن گلستان

چوق کشی وار سائر شام و عراق
گورمز الا گوردیکی کفر و نفاق

وی بساکس رفته تاهند وهری
او ندیده جز مگر بیع وشری

وی بساکس رفته ترکستان وچین
او ندیده هیچ جز مکر وکمین

چون ندارد مدرکی جز رنک وبو
جملهٔ اقلیمهارا کو بجو

کاو در بغداد آید ناکهان
بکذرد او زین سران تا آن سران

از همه عیش وخوشیها ومزه
او نبیند جز که قشر خربزه

کو بود بر ره فتاده یا حشیش
لایق سیران کاوی یا خریش

خشک بر میخ طبیعت چون قدید
بستهٔ اسباب جانش لایزید

وان فضای خرق اسباب وعلل
هست ارض الله ای صدر اجل

هر زمان مبدل شود چون نقش جان
نو بنو بیند جهانی در عیان

کر بود فردوس وانهار بهشت
چون فسردهٔ یک صفت شد کشت زشت

نیچه لر هندوهراته عزم ایدر
اول فقط بیع وشرایه جزم ایدر

چوق کس ایلر عزم ترکستان وچین
کورمز الا کوردیکی مکر وکمین

غایت ادراکی درک رنک وبو
جملهٔ اقلیمی ایتسه جست وجو

کاو ایدوب بغداده عزم ناکهان
ایلسه باشدن باشه کشت جهان

لذت عیش وصفادن هر یکا
اولدی قشر خربزه منظور اکا

یولده اول کاه وحشیشه میل ایدر
کیم بودر شایان سیر کاو وخر

خشک ایدر میخ طبیعت چون قدید
بند اولور اسبابه اول عهد تزید

اول فضای خرق اسباب وعلل
اولدی ارض الله بی ریب وخلل

نقش جان آسا اولور علوی کرو
برجهان کورمکده ظاهر نو بنو

اولسه ده فردوس وانهار بهشت
دل فسرده بر صفتله اولدی زشت

بیان انکه هر حس مدرکی را از آدمی مدرکاتی دیکرست که از مدرکات آن حس دیکر بیخبرست چنانکه هر استاد اعجمیٔ کار آن استاد دیکر پیشه ورست وبیخبریٔ او از انکه وظیفهٔ او نیست دلیل نکند که آن مدرکات نیست اکرچه بحکم حال منکر بود آنرا اما از منکری اینجا جز بیخبری نمی خواهیم

آدمیدن هر حس مدرکده مدرکات اخر اولوب مدرکات مذکوره دن حس آخر بیخبر اولدیغن بیاندرکه فی المثل هر صنعتک استادی غیری صنعت استادنک کارنده اعجمی وبیخبردرکه اول کار انک وظیفه سی دکلدر اکرچه انک حکم حالنه منکر ایسه اول مدرکاتک عدمنه ذاهب اولمز اما بو محلده انکاردن مراد مز بی خبر اولمقدن عبارتدر

چنبرهٔ دید جهان ادراک تست
پردهٔ پاکان حس ناپاک تست

مدتی حس را بشوز آب عیان
اینچنین دان جامه شوی صوفیان

چون شدی تو پاک پرده بر کنند
جان پاکان خویش بر تو میزنند

جمله عالم کر بود نور وصور
چشم را باشد از ان خوبی خبر

چشم بستی کوش می آری به پیش
تا نمایی زلف ورخسارهٔ بتیش

کوش کوید من بصورت نکروم
صورت ار بانکی زند من بشنوم

عالمم من لیک اندر فن خویش
فن من جز حرف وصوتی نیست پیش

هین بیا بینی ببین این خوب را
نیست درخور بینی این مطلوب را

کر بود مشک وکلابی بو برم
فن من اینست وعلم ومخبرم

کی ببینم من رخ آن سیم ساق
هین مکن تکلیف ما لیس یطاق

باز حس کژ نه بیند غیر کژ
خواه کژ غژ پیش او یار است غژ

چشم احول از یکی دیدن یقین
دانکه معزولست ای خواجه معین

تو که فرعونی همه مکری وزرق
مرمرا از خود نمیدانی تو فرق

اولدی ادراکک جهان بین خراب
حس ناپاک اولدی پاکانه حجاب

حسکی قیل شستهٔ آب عیان
بویله ایلر جامه شویی صوفیان

چونکه پاک اولدک اولور رفع حجاب
جان پاکان ساکه ایلر لر شتاب

جمله عالم اولسه کر نور وصور
چشم ایچوندر اول نمایشدن خبر

چشم بسته کر قولق طوتسک اکا
تاکوره اول روی وموی روشنا

کوش دیرکیم صورته میل ایلمم
صوت ایشتمک اولدی کارم دمبدم

عالمم بن کندی فنمده ولی
فنم اولدی حرف وصوت منجلی

انف وبینی یه دیسک سن کور عیان
دیرکه مرئیاته یوق بنده بیان

اولسه کر مشک وکلاب پاک بو
بو شناسم علم وفنم اولدی بو

بنده یوق قدرت سیر جمال
ایتمه فوق الطاقه تکلیف محال

حس کج کج بین اولور بی اشتباه
استر ایسک راست یا کج قیل نکاه

چشم احول شیئی بر کورمک محال
اولدی اول معزول وحدت بین حال

سنکه چو فرعونسن پر مکر وزرق
سنده دانش یوق بنی تا ایده فرق

منکر

منکر از خود در من ای کژ باز تو
تا یکی تو را نبینی تو دو تو
بنکر اندر من زمن یکساعتی
تا ورای کون بینی ساحتی
وارهی از تنکی واز ننک و نام
عشق اندر عشق بینی والسلام
پس بدانی چونکه رستی از بدن
کوش وبینی چشم می داند شدن
راست کفتست آن شه شیرین زبان
چشم کردد مو بموی عارفان
چشم را چشمی نبود اوّل یقین
در رحم بود او جنین کوشتین
علت دیدن مدان پیه ای پسر
ورنه خواب اندر ندیدی کس صور
آن پری و دیو می بیند شبیه
نیست اندر دیدگاه هر دو پیه
نور را با پیه خود نسبت نبود
نسبتش بخشید خلاق ودود
آدمی از خاک کی ماند بخاک
جنی از نار وندارد اشتراک
نیست مانند ای آتش آن پری
کرچه اصلش اوست چون می بنکری
مرغ از بادست کی ماند بباد
نامناسب را خدا نسبت بداد
نسبت این فرعها با اصلها
هست بیچون ارچه دادش وصلها
آدمی چون زادهٔ خاک هباست
این پسر را با پدر نسبت کجاست
نسبتی کر هست مخفی از خرد
هست بیچون وخرد کی پی برد
باد را بی چشم اکر بینش نداد
فرق چون میکرد اندر قوم عاد
چون همی دانست مؤمن از عدو
چون همی دانست می را از کدو
آتش نمرود را اکر چشم نیست
با خلیلش چون تجشم کردنیست
کر نبودی نیل را آن نور و دید
از چه قبطی را ز سبطی می کزید
کر نه کوه وسنک با دیدار شد
پس چرا داود را او یار شد
این زمین را کر نبودی چشم وجان
از چه قارون را فرو خورد آنچنان
کر نبودی چشم دل حنانه را
چون بدیدی هجر آن فرزانه را
سنکریزه کر نبودی دیده ور
چون کواهی دادی اندر مشت در
ای خرد بر کش تو پر و بالها
سوره برخوان زلزلت زلزالها
در قیامت این زمین بر نیک وبد
کی ز نادیده کواهیها دهد
که تحدث حالها واخبارها
تظهر الارض لنا اسرارها
این فرستادن مرا پیش تو میر
هست برهانی که بد مرسل خبیر
کین چنین دارو چنین ناسور را
هست در خور از پی میسور را
واقعاتی دیده بودی پیش ازین
که خدا خواهد مرا کردن کزین
من عصا و نور بکرفتم بدست
شاخ کستاخ ترا خواهم شکست

باقمه کندکدن بکا ای کج نظر
واحدی کوره مثنی قیل حذر
ایله بر ساعت بکا بندن نکاه
بشقه عالمدر کوررسن جلوه کاه
اول رهای تنکنای ننک و نام
عشق عشق ایچره بهاندر والسلام
پس بیلورسن تندن اولدقده رها
کوش وبینی چشم اولور بی انتها
راست سویلر اول شه شیرین زبان
چشم اولور هر موی جسم عارفان
یوق ایدی چشمکده بیل چشم یقین
کوشت پاره ایدی رحم ایچره جنین
شحم چشم اولسه اکر اصل بصر
دوشده اولمزدی عیان بونجه صور
هم کورر دیو وپری نقش شبیه
کوزلرنده انلرک یوق کرچه پیه
نور ایله شحمک نه ممکن التقی
ویردی خلاق ازل اول نسبتی
بکزمز آدم اولور کن اصلی خاک
اصل جنی نار در بی اشتراک
نار ایله وارمی پرینک التقی
کرچه کیم آتشدر اصل خلقتی
باددندر باده بکزرمی طیور
ویردی نسبت صنده اول رب شکور
بو فروعه نسبت حکم اصول
اولدی بی کیفیت فهم وصول
آدمیدر خاک ناچیزه پسر
بو پسرده وارمیدر شبه پدر
وار ایسه نسبت خرددن دور در
عقلدن کیفیتی مستور در
باده رؤیت ویرمسه بی چشم اکر
نیچه قوم عادی فهم وفرق ایدر
نیچه ایتدی مؤمنی فرق عدو
نیچه بیلدی می بو در بو در کدو
اولمسه کوز نار نمرود ذلیل
نیچه ایلر ایدی اجلال خلیل
اولمسیدی نیل ایچون نور بصر
نیچه سبطی قبطیاندن فرق ایدر
اولمسه سنک وجبلده اعتبار
نیچه انلر اولدیلر داوده یار
اولمسه چشم زمین تیره کون
نیچه قارونی ایدر جذب درون
اولمسه حنانه ده کر چشم دل
نیچه هجراندن اولوردی منفعل
سنکریزه اولمسیدی دیده ور
نیچه ایلردی شهادت بیخبر
ای خرد بو بال وپردن اول رها
سوره خوان اول زلزلت زلزالها
ارض خیر وشره محشرده عیان
کورمسه ایتمز شهادت بی کمان
ارض کون تحدیث ایدر اخبارهب
سر بسر اظهار ایدر اسرارهب
ساکه ارسال اولدای سرکشته میر
اکه برهان بیل که مرسلدر خبیر
بو دوا اول درده کیم ناسوردر
مقتضای حکمت میسور در
بوندن اوّل کورمش ایدک واقعات
کیم بنی مرسل ایدر اول پاک ذات
کیم عصا ونور ایله بنده بو دست
ایتمک استر شاخ کستاخک شکست

واقعات سهمکین از بهر این    کونه کونه می نمودت رب دین
درخور ستربد وطغیان تو    تا بدانی کوست درخورد آن تو
تا بدانی کو حکیمست وخبیر    مصلح امراض درمان ناپذیر
تو بتأویلات میکشتی ازان    کور وکر کین هست از خواب کران
آن طبیب وآن منجم در لمع    دید تعبیرش بپوشید از طمع
کفت دور از دولت واز شاهیت    که درآید غصه در آکاهیت
از غذای مختلف یا از طعام    طبع شوریده همی بیند منام
زانکه دید او که نصیحت جو نهٔ    تند وخونخواری ومسکین خو نهٔ
پادشاهان خون کنند از مصلحت    لیک رحمتشان فزونست از عنت
شاه را باید که باشد خوی رب    رحمت او سبق دارد بر غضب
نی غضب غالب بود مانند دیو    بی ضرورت خون کند از بهر ریو
نی حلیمی مخنث وار نیز    که شود زن روسپی زان وکنیز
دیو خانه کرده بودی سینه را    قبلهٔ سازیده بودی کینه را
شاخ تیزت بس جکرها را که خست    نک عصا ام شاخ شوخت را شکست

انچون واقعات سهمکین    اولدی حقدن ساکه تنبیه مبین
لایق اول ستربد وطغیا که    بیل که اول لایقدر انجق شاکه
بیل که اولدر اول حکیم واول خبیر    مصلح امراض درمان ناپذیر
آنی تأویلات ایله ایتدک نهان    کور وکر ایتدی سنی خواب کران
اول طبیبان ومنجم ما وقع    ایتدیلر تغییرنی سر طمع
دیدیلر کیم دولتکدن اوله دور    غصه سندن ایله منع سرور
پس غدای مختلف الوان طعام    طبع شور ایله اولور مختل منام
کوردیلر یوق سنده میل نصح وپند    خوی بد اطرافک ایتمش جمله بند
قان ایدر شاهان برای مصلحت    خشمه غالبدر ولیکن مرحمت
پادشهلرده کرکدر خلق رب    ایده یعنی رحمتی سبق غضب
اولمیه غالب غضب مانند دیو    بی ضرورت قصد خون ایتمز خدیو
ایتمیه حلم مخنث هم دخی    کیم ایده زن میل کار دوزخی
خانهٔ شیطان ایدرسن سینه کی    قبله ایلرسن اکر کیم کینه کی
شاخ تیزک چوق جکرلر ایتدی خون    شاخ شوخک بو عصا ایلر کون

## حمله بردن این جهانیان بر آن جهانیان وتاختن بردن ایشان تا میسنور ذرّ ونسل که سرحد غیب است وغفلت ایشان از کمین که چون غازی بغزا نرود کافر تاختن آرد

## بو جهان اهلنک اول جهان اهلنه حمله ایدوب تا نسل وذریت سنورینه که سرحد غیبدر ترکتازلری وانلرک کمیندن غفلتلری بیاننده در که چون غازیلر غزایه کیتمیه کفار ترکتازه جرأت ایدر

حمله بردند اسپه جسمانیان    جانب قلعه ودز روحانیان
تا فرو کیرند بر دربند غیب    تا کسی ناید از انسو پاک جیب
غازیان حملهٔ غزا چون کم برند    کافران بر عکس حمله آورند
غازیان غیب چون از حلم خویش    حمله ناوردند بر تو زشت کیش
حمله بردی سوی دربندان غیب    تا نیاید این طرف مردان غیب
چنگ در صلب ورحمها درزدی    تا که شارع را بکیری ایزدی
چون بکیری شهرهی که ذو الجلال    بر کشادست از برای انتسال
سد شدی دربندها رای لجوج    کوری تو کرد سرهنگی خروج
نک منم سرهنگ هنکت بشکنم    نک بنامش نام ونتکت بشکنم
تو هلا دربندها را سخت بند    چند کاهی بر سبال خود بخند
سبلت را بر کند یک یک قدر    تا بدانی کالقدر یعمی الحذر
سبلت تو تیزتر یا آن عاد    که همی لرزید از دمشان بلاد

حمله ایلر لشکر جسمانیان    قلعهٔ روحانیانه ناکهان
تا اوله مسدود ره دربند غیب    کلمیه بو جانبه هر پاک جیب
غازیان ایتدکده اهمال غزا    کافران برعکس ایدرلر اجترا
غازیان غیب حلم ایله سکا    اولمیه ای بد منش صولت نما
غیب دربندن ایدرسن سد ره    بو یکا تا کلمیه مردان غیب
ال صونارسن سدّ رحم وصلبه سن    اولمیه اول شاهراهه راهزن
سن نیجه اول راهی باغلرسن که حق    ایلدی آکثار نسل ایچون نسق
ایلدک چوق سدّ دربندای لجوج    رغمکه سرهنک لیک ایتدی خروج
بن اوسرهنکم آکوب فرهنککی    محو ایدر حق نامی نام وننککی
ایله هر دربندی وارسن سخت بند    نفس شوم وودوکه قیل ریشخند
سبلتک بر بر ایدر کنده قدر    بیل قدردن یوقدر امکان حذر
تیز سبلت سنمیسن یا قوم عاد    لرزه ناک اولمشدی انلردن بلاد

توستیزه روتری یا آن ثمود
که نیامد مثل ایشان در وجود

صد از ینها کر بکویم توکری
بشنوی وناشنوده آوری

توبه کردم از سخن کانکیختم
بی سخن من دارویت آمیختم

که نهم بر ریش خامت تا پزد
یا بسوزد ریش وریشت تا ابد

تا بدانی کو خبیرست ای عدو
میدهد هر چیز را در خورد او

کی کژی کردی وبنمودی تو شر
که ندیدی لایقش در پی اثر

کی فرستادی دمی بر آسمان
نیکی کز پی نیامد مثل آن

کر مراقب باشی وبیدار تو
هر دمی بینی جزای کار تو

چون مراقب باشی وکیری رسن
حاجتت نبود قیامت آمدن

انکه رمزی را بداند او صحیح
حاجتش نبود که کویندش صریح

این بلا از کودنی آید ترا
که نکردی فهم نکته و رمزها

از بدی چون دل سیاه وتیره شد
فهم کن اینجا نشاید خیره شد

ورنه خود تیری شود آن تیرکی
در رسد در تو جزای خیرکی

ورنیاید تیر از بخشایش است
نی پی نادیدن آلایش است

هین مراقب باش کر دل بایدت
کز پی هر فعل چیزی زایدت

ور ازین افزون ترا همت بود
از مراقب کار بالاتر رود

سن ستیزه رومیسن یا خود ثمود
کیم قوی ترایدی انلرده وجود

یوز دخی سویلرسم اولدکسن اصم
کوش ایدوب ایلرسن اظهار صمم

توبه کار اولدم سخندن سا که بن
بن سنک بولدم علاجک بی سخن

پخته ایلر ریشن خامک اول دوا
ریش وریشنک یا ایدر سوز آشنا

ای عدو سن بیل که اول حقدر خبیر
جمله یه ایلر مجازات نظیر

سن قچان کجرولک ایتدک ناسزا
کورمدک تا در عقب لایق جزا

یا قچان حسن عمل ایتدک که سن
اولمدی در پی مجازات حسن

کر مراقب سن اکر بیدارسن
کورکه معروض جزای کارسن

چون مراقب اوله سن حقدن یکا
یوق قیامت کلمکه حاجت سکا

اولکه رمزی ایلیه فهم صحیح
آکه یوقدر حاجت قول صریح

بو بلا کلدی حماقتدن سکا
فهم رمز و نکته ده ایتدک خطا

اولدی بدلکدن سیاه وتیره دل
فهم قیل بونده کرکمز خیره دل

ساکه یوخسه تیر اولور اول تیرکی
کیم اولور رسنده جزای خیرکی

تیر اکر کلمزسه بخشش حقدر اول
صانمه مهلی مهلت مطلقدر اول

وار ایسه قلبک مراقب اول اکر
هر عمل آردنجه برنسنه طوغر

همتک بوندن اولورسه کر بلند
پس اولور کار مراقب ارجمند

بیان انکه تن خاکی آدمی همچو آهن نیکو جوهر قابل آیینه شدنست تا در وهم در دنیا بهشت ودوزخ وقیامت وغیر آن معاینه بنماید نه بر طریق خیال

تن خاکی آدمی آهن خوب جوهر کبی برایینهٔ صاف اولمق قابلدر که بودنیاده ایکن انده جنت وجهنم وقیامت وغیری طریق خیال ایله دکل بلکه معاینه مشاهده ممکن ایدیکن بیاندر

پس چو آهن کرچه تیره هیکلی
صیقلی کن صیقلی کن صیقلی

تا دلت آیینه کردد پر صور
اندر او هر سو ملیحی سیمبر

آهن ارچه تیره وبی نور بود
صیقلی آن تیرکی ازوی زدود

صیقلی دید آهن وخوش کرد رو
تا که صورتها توان دیدن درو

کر تن خاکی غلیظ وتیره است
صیقلش کن زانکه صیقل کیره است

تا درو اشکال غیبی رو دهد
عکس حوری وملک دروی جهد

صیقل عقلت بدان دادست حق
که بدو روشن شود دلرا ورق

صیقلی را بسته ای بی نماز
وان هوارا کردهٔ دو دست باز

کر هوارا بند بنهاده شود
صیقلی را دست بکشاده شود

آهنی کایینهٔ غیبی بدی
جمله صورتها در و مرسل شدی

آهن آسا تیره هیکل سن ولی
صیقل ایت تاکیم اوله صاف و جلی

قلبک آیینه اولوب ایتسک نظر
اوله هر سو بر ملیح سیمبر

کرچه آهن تیره وبی نور اولور
صیقل ایله تیرکیدن دور اولور

اولدی آهن صیقل ایله صافتر
انده بونجه صورت اولدی جلوه کر

بو تن خاکی غلیظ وتیره لیک
صیقل ایتکیم صیقل ایلر آنی نیک

انده تا اشکال غیب اوله عیان
عکس ایده حور وملائک بیکمان

صیقل عقلی انکچون ویردی حق
قلبکه روشن اوله تاکیم ورق

بسته ایتدک صیقلی ای بی نماز
ایلدک اما هوا دستن دراز

ایلسک بند هوایه اهتمام
فتح دست صیقل ایلردک تمام

اول حدید آیینهٔ غیب ایدی تا
انده صورتلر اولوردی خودنما

تیره کردی ژنگ دادی در نهاد / این بود یسعون فی الارض الفساد
تاکنون کردی چنین اکنون مکن / تیره کردی آب را افزون مکن
بر مشوران تا شود این آب صاف / واندرو بین ماه واختر در طواف
زانکه مردم هست همچون آب جو / چون شود تیره نبینی قعر او
قعر جو پر گوهرست و پر ز در / هین مکن تیره که هست اوصاف حر
جان مردم هست مانند هوا / چون بگرد آمیخت شد پردهٔ سما
مانع آید او ز دید آفتاب / چونکه گردش رفت شد صافی و تاب
با کمال تیرگی حق واقعات / می نمودت تا روی راه نجات

باز گفتن موسی علیه السلام اسرار فرعون را و واقعات او را ظهر الغیب تا بخبیری حق ایمان آورد یا گمان برد

زآهن تیره بقدرت می نمود / واقعاتی که در آخر خواست بود
تا کنی کمتر تو آن ظلم و بدی / آن همی دیدی و بدتر می شدی
نقشهای زشت خوابت مینمود / می رمیدی زان و آن نقش تو بود
همچو آن زنگی که در آیینه دید / روی خود را زشت و بر آیینه رید
که چه زشتی لایق اینی و بس / زشتیم آن توست ای کورخس
این جفا بر روی زشتت میکنی / نیست بر من زانکه هستم روشنی
گاه میدیدی لباست سوخته / که دهان و چشم تو بر دوخته
گاه حیوان قاصد خونت شده / که سر خود را بدندان دده
گه نگون اندر میان آبریز / که غریق سیل خون آمیز تیز
گه ندات آمد ازین چرخ نقی / که شقیٌ و شقیٌ و شقی
گه ندات آمد صریحا از جبال / که برو هستی ز اصحاب الشمال
گه ندای آمدت از هر جماد / که ابد فرعون در دوزخ فتاد
زان بترها که نمی گویم ز شرم / تا نگردد طبع معکوس تو گرم
اندکی گفتم بتو ای ناپذیر / زاندکی دانی که هستم من خبیر
خویشتن را کور میکردی و مات / تا نیندیشی ز خواب و واقعات
چند بگریزی نگک آمد پس تو / کوریٔ ادراک مکر اندیش تو

بیان آنکه در توبه همیشه بازست

هین مکن زین پس فرا گیر احتراز / که ز بخشایش در توبه است باز

آنی پژمرنک ایتدک ای تیره نهاد / کیم بودر یسعون فی الارض الفساد
ایلدک بو وقته دک ایتمه بتر / تیره ایتدک آنی ایتمه بیشتر
ایتمه آلوده اوله بو آب صاف / ماه واختر ایلیه انده طواف
خلق عالم اولدی آب جو مثال / تیره اولسه قعرینی کورمک محال
اولدی قعر جوی پر در و کهر / تیره ایتمه جوی صافی الحذر
جان مردم اولدی مانند هوا / اولسه کرد آلود اولور حجب سما
آفتابی کورمکه مانع اولور / کرد کتسه صاف اولور لامع اولور
سا که حق کوستردی بونجه واقعات / اوله سن تا سالک راه نجات

موسی علیه السلامک اسرار فرعونی و واقعاتی ظهر الغیب اظهار ایتدیکیدر که حقک خبیر اولدیغنه بی اشتباه ایمان ایلیه

قدرتیله تیره آهندن همان / واقعات عاقبت اولدی عیان
ایده سن تا ترک جور و ظلم بد / سن ایسه کوردک دخی اولدک اشد
خوابده چوق نقش زشت اولدی عیان / اول سنک نقشک ایدی اولدک رمان
دوندک اول زنکی یه کیم آیینه ده / کوردی روی زشتین اولدی تف زده
دیدی آیینه بو زشتی لقا / سنده در کیم بندن اولدی خودنما
کندی روی زشتکه ایتدک حدث / روشنم بن بنده یوق نقش عبث
که لباسک کوردک اولمش سوخته / که دهان و چشمک اولمش دوخته
گاه حیوان قانکه قصد ایتمده / که سرک اولمقده در دندان زده
گاهی اولدک سرنکون آبریز / که غریق سیل خون امیز تیز
که ندا ایلر سکا چرخ نقی / سن شقی سن شقی سن ای شقی
که صراحتله ندا ایلر جبال / وار سکا همدم اصحاب شمال
هر جماد ایلردی که سا که کلام / کیم ابد فرعونه دوزخدر مقام
بوندن افزون سویلمم شرم ایلمه / طبع معکوسک دخی کرم ایلمه
سا که پل سندن قلیل ایتدم بیان / تا خبردار اولدیغم اولسون عیان
کندیکی سن کندک ایتدک کور و مات / قالمدی فکرکده خواب و واقعات
قاچدک اما قاچدیغک درپشدر / کوری ادراک مکراندیشدر

باب توبه دائما مفتوح و تائبک توبه سی قبول اولدیغن بیاندر

ایلمه بوندن زیاده احتراز / لطف حقدن باب توبه اولدی باز

توبه را از جانب مغرب دری ‌‌ باز باشد تا قیامت بر وری
تا ز مغرب بر زند سر آفتاب ‌‌ باز باشد آن در از وی رو متاب
هشت جنت را ز رحمت هشت در ‌‌ یک در توبه ست زان هشت ای پسر
آن همه که باز باشد که فراز ‌‌ وان در توبه نباشد جز که باز
هین غنیمت دار در بازست زود ‌‌ رخت آنجا کش بکوری حسود

توبه یه بر باب مغربدن مدام ‌‌ تا بمحشر اولدی مفتوح انام
تا که مغربدن کونش ایتمز طلوع ‌‌ باب توبه بیل آچقدر قیل رجوع
جنته رحمتدن اولدی هشت باب ‌‌ بری باب توبه در قیل انتساب
اول سکز ابوابه اولور بند و کشاد ‌‌ باب توبه لیک آچقدر بی کساد
فتح بابی بیل غنیمت قیل شتاب ‌‌ رغمنه حسادک ایله انتساب

## گفتن موسی علیه السلام فرعون را از من یک پند قبول کن و چهار فضیلت عوض بستان و پرسیدن فرعون آن چهار کدامست

## موسی علیه السلامک فرعونه بندن بر نصیحت قبول ایلیوب درت فضیلت ایله عوض کسب ایله دیدیکنده فرعونک اول درت فضیلت ندر دیو سؤال ایتدیکیدر

هین ز من بپذیر یک چیز و بیار ‌‌ پس ز من بستان عوض آنرا چهار
گفت ای موسی کدامست آن یکی ‌‌ شرح کن با من از آن یک اندکی
گفت آن یک که بگویی آشکار ‌‌ که خدایی نیست غیر کردگار
خالق افلاک و انجم بر علا ‌‌ مردم و دیو و پری و مرغ را
خالق دریا و کوه و دشت و تیه ‌‌ ملکت او بی حد و او بی شبیه
گفت ای موسی کدامست آن چهار ‌‌ که عوض بدهی مرا بر گو بیار
تا بود کز لطف آن وعدهٔ حسن ‌‌ سست گردد چارمیخ کفر من
بو که زان خوش وعدهای مغتنم ‌‌ بر گشاید قفل کفر صد منم
بو که از تاثیر جوی انگبین ‌‌ شهد گردد در تنم این زهر کین
یا ز عکس جوی آن پاکیزه شیر ‌‌ پرورش یابد دمی عقل اسیر
یا بود کز عکس آن جوهای خمر ‌‌ مست گردم بو برم از ذوق امر
یا بود کز لطف آن جوهای آب ‌‌ تازگی یابد تن شورهٔ خراب
شوره ام را سبزهٔ پیدا شود ‌‌ خارزارم جنة المأوی شود
بو که از عکس بهشت و چار جو ‌‌ جان شود از یاریٔ حق یار جو
آنچنان کز عکس دوزخ گشته ام ‌‌ آتش و در قهر حق آغشته ام
که ز عکس مار دوزخ همچو مار ‌‌ گشته ام بر اهل جنت زهربار
که ز عکس جوش ما، حمیم ‌‌ آب ظلمم کرده خلقانرا رمیم
من ز عکس زمهریرم زمهریر ‌‌ یا ز عکس آن سعیرم چون سعیر
دوزخ درویش و مظلومم کنون ‌‌ وای آنکه یابمش ناگه زبون

بر نصیحت ایله سن بندن قبول ‌‌ درت عوض بولسون سکا اندن وصول
دیدی ای موسی ندر اول پند یک ‌‌ باکه لازمدر انی شرح ایلمک
دیدی اول برایله اقرار آشکار ‌‌ کیم خدا یوق غیری الا کردکار
هپ انکک مخلوقیدر ارض و سما ‌‌ کر بشر دیو و پری مرغ هوا
خالق دریا و دشت و کوه و تیه ‌‌ ملکی بی حد ذاتی بی مثل و شبیه
دیدی ای موسی ندر یا اول چهار ‌‌ کیم عوض ویرسک کرکدر برقرار
حسن وعده تا که لطف ایله درست ‌‌ ایده بندن چارمیخ کفری سست
اوله کیم اول وعدهٔ بی ترس و بیم و باک ‌‌ ایده صدمن قفل کفری چاک چاک
اوله کیم تأثیر جوی انگبین ‌‌ ایده زهر کینی شهد دلنشین
عکس جویندن یا اول پاکیزه شیر ‌‌ اوله سلوت پرور عقل اسیر
یا اولوب در کار عکس جوی خمر ‌‌ نفحه سیله ایده مست ذوق امر
یا لطافتله ایده اول جوی آب ‌‌ شوره زار جسمی پر آب و تاب
سبزه لر بو شوره ده پیدا اوله ‌‌ خارزارم جنة المأوی اوله
اوله کیم عکس بهشت و چار جو ‌‌ عون حقدن ایده جانم یار جو
شویله کیم بن عکس دوزخدن مدام ‌‌ نار قهر حقده اولدم شعله کام
گاه عکس مار دوزخدن چو مار ‌‌ اولدم اهل جنته اوزره زهربار
گاه عکس جوش آب حمیم ‌‌ آب ظلمم ایلدی خلقی رمیم
زمهریرک عکسی ایتدی زمهریر ‌‌ یا بنی عکس سعیر ایتدی سعیر
دوزخ درویش و مظلومم فزون ‌‌ وای اگر ناگاه انی بولسم زبون

## شرح کردن موسی علیه السلام آن چهار فضیلت را جهت پای مزد ایمان فرعون

## موسی علی نبینا و علیه السلام فرعونه اجر ایمان اولمق اوزره اول درت فضیلتی شرح و بیان ایتدیکیدر

کفت موسی کاولین آن چهار ... صحتی باشد تنت را پایدار
این علتهایی که در طب کفته اند ... دور باشد از تنت ای ارجمند
ثانیا باشد ترا عمر دراز ... که اجل دارد زعمرت احتراز
وین نباشد بعد عمر مستوی ... که بناکام از جهان بیرون شوی
بلکه خواهان اجل چون طفل شیر ... نی زرنجی که ترا دارد اسیر
مرک جوباشی ولی نه از عجز و رنج ... بلکه بینی در خراب خانه کنج
پس بدست خویش کیری تیشهٔ ... میزنی بر خانه بی اندیشهٔ
که حجاب کنج بینی خانه را ... مانع صد خرمن این یک دانه را
پس در آتش افکنی این دانه را ... پیش کیری پیشهٔ مردانه را
ای بیک برکی زباغی مانده ... همچو کرمی برکش از رز رانده
چون کرم این کرم را بیدار کرد ... اژدهای جهل را این کرم خورد
کرم کرمی شد پر از میوهٔ درخت ... اینچنین تبدیل کردد نیکبخت

دیدی موسی اوّلا اول چاردن ... اولهٔ دائم صحت جسم و بدن
بونجه علت طبده کیم مذکور اولور ... جمله اعضا و تنکدن دور اولور
ثانیا عمرک اولور غایت دراز ... کیم اجل عمرکدن ایلر احتراز
اویله صانمه عمری هنکام اوله ... کیم جهاندن رحلت ناکام اوله
بلکه قصدک موت اولور چون طفل شیر ... اولدیغکدن صانمه محنتدن اسیر
موته رغبت صانمه اولهٔ عجز و رنج ... بلکه ظاهر خانه تخریبنده کنج
پس اولوب کندی الکله تیشه دار ... خانه تخریبن ایدرسن اختیار
خانه یی کوردک اولور کنجه حجاب ... دانه بردرانده صد خرمن نقاب
دانه یی شوق ایله ایلرسن فدا ... سعی مردانی ایدرسن مقتدا
ای اولان بربرک ایله محروم باغ ... کرم برک اولدک ایدوب رزدن فراغ
چون کرم اول کرمی بیدار ایلدی ... اژدهای جهلی اول خوار ایلدی
کرمی کرم ایلر درخت میوه دار ... بیل اولور تحویل اولنلر سعده یار

تفسیر کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لان اعرف

کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لان اعرف تفسیریدر

خانه برکن کز عقیق این یمن ... صد هزاران خانه شاید ساختن
کنج زیر خانه است و چاره نیست ... از خرابی هین مندیش و مه ایست
که هزاران خانه از یک نقد کنج ... تان عمارت کرد بی تکلیف و رنج
عاقبت این خانه خود ویران شود ... کنج از زیرش یقین عریان شود
لیک آن تو نباشد زانکه روح ... مزد ویران کردنستش آن فتوح
چون نکرد آن کار مزدش هست لا ... لیس للانسان الّا ما سعی
دست خایی بعد از آن تو کای دریغ ... اینچنین ماهی نهان بد زیر میغ
من نکردم آنچه کفتند از بهی ... کنج رفت و خانه و دستم تهی
خانهٔ اجرت کرفتی یا کرے ... نیست ملک تو بیعی یا شری
این کری را مدّت او تا اجل ... تا درین مدت کنی دروی عمل
پاره دوزی میکنی اندر دکان ... زیر این دکان تو مدفون دو کان
هست این دکان کرایی زود باش ... تیشه بستان و تکش راهی تراش
تا که تیشه ناکهان بر کان نهی ... از دکان و پاره دوزی وارهی
پاره دوزے چیست خورد آب و نان ... میزنی این پاره بر دلق کران
هر زمان میدرّد این دلق تنت ... پاره بر وے میزنی زین خوردنت

خانه یی هدم ایله بول کنج غنا ... نیچه یوز بیک خانه ایلرسن بنا
چاره یوقدر کنج زیر خانه ده ... ایلمه اندیشه بو ویرانه ده
کیم نیچه بیک خانه یی بر نقد کنج ... بیل که آباد ایدر بی قید و رنج
عاقبت بو خانه خود ویران اولور ... کنج تحتندن چیقار بر آن اولور
لیکن اولمز اول سنک زیرا که روح ... اجرت تخریب ایچون ایلر فتوح
چون عمل یوق اجرت اولمز مدعا ... لیس للانسان الّا ما سعی
صکره ایلرسن ندامتله دریغ ... بویله ماه اولدی نهان زیر میغ
طوتمدم سوز اولدی کارم کمرهی ... کنج کتدی دست و خانه خود تهی
خانه یی اجرتله ایتدک جایکاه ... اول دکل ملک سنک بی اشتباه
مدت اجرت ایچون وار در اجل ... کیم او مدت ایچره ایلرسن عمل
پاره دوز یدرسکا کار دکان ... اول دکان التنده مدفون خود دو کان
بو دکان اجرتله در ایله شتاب ... تیشه آل قعرنده ایت حفر تراب
کاوش تیشه ایدر اظهار کان ... حاجت اولمز پاره دوزے و دکان
پاره دوزی اولهٔ شغل آب و نان ... پاره بر پاره ایدر دلق کران
هر زمان چاک اولمده دلق تنک ... اکه پاره اکل و شربکدر سنک

ای ز نسل پادشاه کامیار / با خود آ زین پاره دوزی ننگ دار
پاره بر کن ازین قعر دکان / تا بر آرد سر به پیش تو دکان
پیش از ان کین مهلت خانه کری / آخر آید تو نبردی زو بری
پس ترا بیرون کند صاحب دکان / وین دکان را بر کند از روی کان
تو ز حسرت گاه بر سر میزنی / گاه ریش خام خود بر میکنی
کای دریغا آن من بود این دکان / کور بودم بر نخوردم زین مکان
ای دریغا بود ما را برد باد / تا ابد یا حسرتا شد للعباد

سنکه اولدک نسل شاه کامکار / پاره دوزیدن سکا کلمزمی عار
پاره دن قیل رفته قعر دکان / پیشگاهکده اوله ظاهر دکان
اندن اول مهلت خانه تمام / اوله کامل سنده یوق تحصیل کام
پس سنی اخراج ایده صاحب دکان / قعرنی حفر ایله ایلر کسب کان
حسرت ایله گاه اولورسن تلخکام / گاه اولورسن مو کنان ریش خام
ای دریغا بنده ایکن بو دکان / کور ایدم اولدم بو کاندن لامکان
ای دریغ ایتدی بزی پژمرده باد / قائل یا حسرة اولدی عباد

غره شدن آدمی بذکاوت و تصویرات طبع خویشتن وطلب ناکردن علم غیب که علم انبیاست

بنی آدمک کندی ذکاوت و تصویرات طبعنه مغرور اولوب علم انبیا اولان علم غیبی به طلبکار اولمدیغن بیاندر

دیدم اندر خانه من نقش و نگار / بودم اندر عشق خانه بیقرار
بودم از گنج نهانی بی خبر / ورنه دستنبوی من بودی تبر
آه اگر داد تبر را دادمی / این زمان غم را تبر را دادمی
چشم را بر نقش می انداختم / همچو طفلان عشقها می باختم
پس نکو گفت آن حکیم کامیار / که تو طفلی خانه پر نقش و نگار
در الهی نامه بس اندرز کرد / که برآر از دودمان خویش گرد
بس کن ای موسی بگو وعدهٔ سیوم / که دل من زاضطرابش گشت کم
گفت موسی آن سوم ملک دو تو / دو جهانی خالص از خصم و عدو
پیشتر زان ملک کاکنون داشتی / کان بد اندر جنگ واین در آشتی
آنکه در جنگت چنین ملکی دهد / بنگر اندر صلح خوانت چون نهد
آن کرم کاندر جفا اینهات داد / در وفا بنگر چه باشد افتقاد
گفت ای موسی چهارم چیست زود / باز گو صبرم شد و حرصم فزود
گفت چارم آنکه مانی تو جوان / موی همچون قیر و رخ چون ارغوان
رنگ و بو در پیش ما بس کاسد است / لیک تو پستی سخن کردیم پست
افتخار از رنگ و بو و از مکان / هست شادی و فریب کودکان

خانه ایچنده کوروب نقش و نگار / خانه عشقی ایله اولدم بی قرار
اولدم اول گنج نهاندن بیخبر / یوخسه کیمزدی دودستمدن تبر
آه اگر ایتسم تبر داری کار / غمدن ایلردی تبرا جان زار
چشمم اولدی نقشه موقوف دوام / همچو طفلان نقشه عشق ایتدم تمام
خوش دیمشدر اول حکیم نامدار / طفل سن سن خانه پر نقش و نگار
چوق وصیت وار الهی نامه ده / دودمانه باقمه ایله پازده
بسدر ای موسی اوچنجی وعده کل / ایتدی قلبم مضطرب فکر امل
دیدی موسی بیل اوچنجی اولدی بو / ایکی عالم ملکی بی خصم و عدو
شمدی مالک اولدیغکدن پیشتر / بونده جنک اما که یوق انده کدر
جنکجویه بویله ملک اعطا ایدن / کورکه صلح ایچره نه اعطا ایده سن
کیم جفایه ایلین بویله کرم / کور نه لطف ایلر وفاده دمبدم
دیدی ای موسی یا دردنجی قنی / کتدی صبرم حرص و شوق الدی بنی
دیدی دردنجی اولوب دائم جوان / موی شبرنک اوله رخ چون ارغوان
کاسد اولدی کرچه بزده رنک و بو / پست سن ساکه موافق اولدی بو
افتخار رنک و بو میل مکان / اولدی فخر دلفریب کودکان

بیان این خبر که کلموا الناس علی قدر عقولهم لا علی قدر عقولکم حتی لا یکذبوا الله ورسوله

کلموا الناس علی قدر عقولهم لا علی قدر عقولکم حتی لا یکذبوا الله ورسوله خبری بیانندهدر

چونکه با کودک سر و کارم فتاد / هم زبان کودکان باید گشاد
که برو کتاب تا مرغت خرم / یا مویز و جوز و فستق آورم

صحبت طفل ایتدی چونکیم اقتضا / پس لسان طفلی لازمدر قضا
مکتبه وار استرایسک مرغ اگر / یا مویز و جوز و فستق یا شکر

جز شباب تن نمیدانی بگیر   این جوانی را بگیر ای خر شعیر
هیچ آژنگی نیفتد در رخت   تازه ماند آن شباب فرخت
نی نژند پیریت آید برو   نی قد چون سرو تو گردد دوتو
نی شود زور جوانی از تو کم   نی بدندانهاخللها یا الم
نی کمی در شهوت و طمث بعال   که زنانرا آید از ضعفت ملال
آنچنان بگشایدت فر شباب   که گشود آن مژدهٔ عکاشه باب

پهلدیگک انجق شباب تن سنک   نوجوانلقدن اولور خرم تنک
اولمیوب پژمرده روبی انقلاب   اوله سنده تازه و تر اول شباب
عارض اولمز غصهٔ پیری سکا   سروه بکزر قامتک اولمز دوتا
اولمیه زور جوانی سنده کم   ایرمیه دندانکه قطع الم
اولمیه شهوتده کسر وانفعال   کیم زنانه ویرمیه ضعفک ملال
اول قدر سنده اوله فر شباب   کیم عکاشه بولدی اندن فتح باب

## قوله علیه السلام من بشرنی بخروج صفر بشرته بالجنة

احمد آخر زمانرا انتقال   در ربیع اول آید بی جدال
چون خبر یابد دلش زین وقت نقل   عاشق آن وقت گردد او بعقل
چون صفر آید شود شاد از صفر   که پس این ماه می سازم سفر
هر شبی تا روز زین شوق هدی   ای رفیق راه اعلامی زدی
گفت هر کس که مرا مژده دهد   چون صفر پای از جهان بیرون نهد
که صفر بگذشت و شد ماه ربیع   مژده ور باشم مر او را و شفیع
گفت عکاشه صفر بگذشت و رفت   گفت جنت مر ترا ای شیر زفت
دیگری آمد که بگذشت آن صفر   گفت عکاشه ببرد از مژده بر
پس رجال از نقل عالم شادمان   وز بقایش شادمان این کودکان
چونکه آب خوش ندید آن مرغ کور   پیش او کوثر نماید آب شور
همچنین موسی کرامت می شمرد   که نگردد آب اقبال تو درد
گفت احسنت نکو گفتی ولیک   تا کنم من مشورت با یار نیک

## من بشرنی بخروج صفر بشرته بالجنة قولنک تفسیریدر

فخر عالم مصطفی یه انتقال   پهل ربیع الاول اولدی بی جدال
وقت نقلن پهلدی قلب انوری   اولدی عشق ایله اووقته مشتری
شاد و مسرور اولدی گلدکده صفر   کیم بوآید نصکره در عزم سفر
هر گیجه تا روز وصلت جوی ایدی   کیم رفیق راه اعلی کوی ایدی
دیدی هر کیم مژده ایلرسه بکا   کیم صفر ایامی بولدی انتها
گیتدی پس شهر صفر گلدی ربیع   بن بشیرم انکچون هم شفیع
چون عکاشه دیدی ختم اولدی صفر   دیدی منزل سا که جنت مژده لر
دیدی برآخر صفر اولدی تمام   دیدی کیم بولدی عکاشه مزد تام
انتقال ایلر رجالی شادمان   شاد اولور بونده بقادن کودکان
چونکه آب صافی کورمز مرغ کور   عین کوثر در انکچون آب شور
ایلدی موسی کراماتی بیان   دیدی آب صاف اولور دردک همان
دیدی احسنت سوزک اعلی ولیک   مشورتله ایلیم تدبیر نیک

## مشورت کردن فرعون با آسیه در ایمان آوردن بموسی علیه السلام

باز گفت او این سخن با آسیه   گفت جان افشان برین ای دل سیه
بس عنایتهاست متن این مقال   زود دریاب ای شه نیکو خصال
وقت کشت آمد زهی پرسود کشت   این بگفت و گریه کرد و گرم گشت
بر جهید از جا و گفتا بخ لک   آفتابی تاج گشتت ای گلک
عیب کل را خود بپوشاند کلاه   خاصه چون باشد کله خورشید و ماه
هم در آن مجلس که بشنیدی تو این   چون نگفتی آری و صد آفرین
این سخن در گوش خورشید ار شدی   سر نگون بر بوی این زیر آمدی

## موسی علیه السلام ایمان گتورمک ایچون فرعونک آسیه ایله مشورتیدر

ایتدی بوگفتاری عرض آسیه   دیدی جان ایله فدا ای دل سیه
چون عنایت شرحن ایلر بو مقال   ایله تعجیل اوله کور نیکو خصال
وقت کسب کشت پرسود اولدی بو   دیدی بو ایله گریه اولدی آب رو
شوق و شادیدن دیدی صد مرحبا   تاجک اولدی آفتاب پربها
پهل که ستر عیب سر ایلر کلاه   باخصوص اوله کله خورشید و ماه
انی کیم سن ایتدک اول مجلسده گوش   صد نعم سندن نیچون ایتمز خروش
گوش خورشیده ایرشه بو سخن   گندین افکنده ایدردی چرخدن

هیچ میدانی چه وعده ست وچه داد | میکند ابلیس را حق افتقاد
چون بدین لطف آن کریمت بازخواند | ای عجب چون زهره ات برجا بماند
زهره ات ندرید تا زان زهره ات | بودی اندر هر دو عالم بهره ات
زهرهٔ از بهر حق کان بر درد | چون شهیدان از دو عالم برخورد
غافلی هم حکمتست واین عمی | تا بماند لیک تا این حد چرا
غافلی هم حکمتست ونعمتست | تا نپرد زود سرمایه ز دست
لیک نی چندانکه ناسوری شود | زهر جان وعقل رنجوری شود
خود که یابد اینچنین بازار را | که بیک گل میخری گلزار را
دانهٔ را صد درختستان عوض | حبهٔ را آمدت صد کان عوض
کان لله دادن آن حبه است | تا که کان الله له آید بدست
زانکه این هوی ضعیف بیقرار | هست شد زان هوی رب پایدار
هوی فانی چونکه خود با او سپرد | گشت باقی دائم وهرگز نمرد
همچو قطره خائف از باد وز خاک | که فنا گردد بدین هر دو هلاک
چون باصل خود که دریا بود جست | از تف خورشید وباد وخاک رست
ظاهرش گم گشت در دریا ولیک | ذات او معصوم وپا برجا ونیک
هین بده ای قطره خود را بی ندم | تا بیابی در بهای قطره یم
هین بده ای قطره خود را این شرف | در کف دریا شو ایمن از تلف
خود کرا آید چنین دولت بدست | قطره را بحری تقاضا کرده است
الله الله زود بفروش وبخر | قطرهٔ ده بحر پر گوهر ببر
الله الله هیچ تأخیری مکن | که ز بحر لطف آمد این سخن
لطف اندر لطف این گم میشود | کاسفلی بر چرخ هفتم میشود
هین که یک بازی فتادت بوالعجب | هیچ طالب این نیابد در طلب
گفت با هامان بگویم ای ستیر | شاه را لازم بود رأی وزیر
گفت با هامان مگو این راز را | کور وکمپیری چه داند باز را

قصهٔ باز پادشاه وکمپیر زن

باز اسپیدی به کمپیری دهی | او ببرد ناخنش بهر بهی
ناخنی که اصل کارست وشکار | کور کمپیرک ببرد کوروار
که کجا بودست مادر که ترا | ناخنت زینسان درازست ای کیا
ناخن ومنقار وپرش را ببرید | وقت مهر این میکند زال پلید

بونه وعد اولدی نه احسان مزید | ایلیه حق سندن ابلیسی بعید
بویله لطف ایله دعوت کریم | بو عجبدر اولمیه زهره که دونیم
زهره چاک اولسه که ایدندن اکر | ایکی عالمده اولوردک بهره ور
زهره کیم حق ایچون اوله چاک وشق | اول شهید آسا اولور مرزوق حق
گرچه حکمت غفلت اولدی هم عما | لیک اولور حدی تجاوز نا روا
اولدی غفلت حکمت ونعمت که تا | کتمیه سرمایه الدن نابجا
لیکن اول حده دگل ناسور اوله | جانه زهر اوله خرد رنجور اوله
بویله بر بازاری کیم بولدی قنی | کیم آله بر گل ایله بر گلشنی
دانه یه اوله درختستان عوض | حبه ضمننده اوله صدکان عوض
حبه درمن کان لله ای مرید | آکه کان الله له سود مزید
اولدی زیرا بو ضعیف وبی قرار | فضل ربانی قوی وپایدار
نقش فانی ایتسه اقبال کمال | اول اولور باقی ودائم بی زوال
قطره کیم ایتمکده خوف باد وخاک | هر بریندن وارا کاو هم هلاک
اصلی کیم دریا در ایتدکده رجوع | شمس وباد وخاکدن قالمز خشوع
ظاهری محو اولدی دریاده ولیک | ذاتیدر معصوم ومحفوظ ملیک
کندیکی ای قطره ویر محو اول یوری | قطره تک ضمننده دریا اول یوری
کندیکی ای قطره قیل محو شرف | اول کف دریاده مأمون تلف
بویله بر دولت اولورمی العجب | قطره یی دریا ایده جذب وطلب
الله الله ایتمه تأخیر الحذر | قطره یی قیل بذل بحر پر گهر
الله الله هیچ تأخیر ایتمه سن | ساکه محض لطف حقدر بو سخن
لطف ایچنده لطف واحساندر تمام | ایده اسفل چرخ هفتمده مقام
ساکه دوشدی بویله اقبال العجب | آنی بولمز ایتسه طالب بیک طلب
دیدی هامان ایله اولسم مستشیر | شاهه لازم اوله هم رأی وزیر
دیدی بو رازی دیمه هامانه سن | قیمت بازی نه بیلسون پیره زن

پادشاه وکمپیرزن قصه سیدر

دوشدی بر پیره زنه باز سفید | ایتدی اندن قطع ناخن اول پلید
انده ناخن مایهٔ کار وشکار | اول ایسه قطع ایتدی آنی کوروار
دیدی آیا قنده کتدی مادرک | کیم اوزانمش بویله طرنقلرک
ایتدی قطع ناخن ومنقار وپر | کیم اولور جاهلده شفقت در دمیر

| | |
|---|---|
| چونکه تماجش دهد او کم خورد | خشم کیرد مهرها را بردرد |
| که چنین تماج پختم بهر تو | تو تکبر می نمایی وعتو |
| تو سزای مرهمان رنج و بلا | نعمت واقبال کی سازد ترا |
| آب تماجش دهد کین رابکیر | کر نمیخواهی که نوشی زان فطیر |
| آب تماجش نکیرد طبع باز | زال پر رنجه شود خشمش دراز |
| از غضب شوربای سوزان برسرش | زان فرو ریزد شود کل مغفرش |
| اشک از ان چشمش فرو ریزد ز سوز | یاد آرد لطف شاه دلفروز |
| زان دو چشم نازنین بادلال | که ز چهرهٔ شاه دارد صد کمال |
| چشم مازاغش شده پر زخم زاغ | چشم نیک از چشم بد با درد وداغ |
| چشم دریا بسطتی کز بسط او | هر دو عالم مینماید تار مو |
| کر هزاران چرخ در چشمش رود | همچو چشمه پیش قلزم کم شود |
| چشم بکذشته ازین محسوسها | یافته از غیب بینی بوسها |
| خود نمی یابم یکی کوشی که من | نکته کویم ازان چشم حسن |
| می چکید آن آب محمود جلیل | می ربودی قطره اش را جبرئیل |
| تا بمالد بر پر و منقار خویش | کر دهد دستوریش آن خوب کیش |
| باز کوید خشم کمپیر ار فروخت | فر و نور و صبر و علمم را نسوخت |
| باز جانم باز صد صورت تند | زخم بر ناقه نه بر صالح زند |
| صالح از یکدم که آرد با شکوه | صد چنان ناقه بزاید متن کوه |
| دل همی کوید خموش و هوش دار | ورنه در رانید غیرت پود و تار |
| غیرتش راهست صد حلم نهان | ورنه سوزیدی بیکدم صد جهان |
| نخوت شاهی کرفتش جای پند | تا دل خود را ز بند پند کند |
| که کنم با رای هامان مشورت | کوست پشت ملک و قطب مقدرت |
| مصطفی را رای زن صدیق رب | رای زن بوجهل را شد بولهب |
| عرق جنسیت چنانش جذب کرد | کان نصیحتها به پیشش کشت سرد |
| جنس سوی جنس صد پره برد | بر خیالش بندها را بردرد |

| | |
|---|---|
| ویردی تماج اکه برعکس غدا | کوردی باقمز ایتدی خشم ایله ندا |
| ایلدم بن بویله تماجی سکا | سن تکبر ایله باقمزسن اکا |
| لایقک رنج و بلا زیرا که سن | بی نواسن نعمت واقبالدن |
| آب تماجی ویروب دیردی اکا | رغبتک یوق اکه بوندن قیل غدا |
| آب تماج ایله اولمز طبع باز | زال ایسه رنجیدهٔ خشم دراز |
| خشم ایله شوربای سوزانی اوزن | دوکدی بازک باشنه تقریع زن |
| چشمن ایتدی اشک ریزان دود و سوز | یاده کلدی لطف شاه دلفروز |
| اول ایکی کوزکیم اکا ایتسه نگاه | نوربخش شوق ایدی دیدار شاه |
| چشم مازاغ اولوب مجروح زاغ | چشم بدن چشم نیکی کوردی داغ |
| چشم دریا فر اولوب مبسوط هو | منظرنده ایکی عالم تار مو |
| نیچه بیک چرخ اولسه اول چشمه روان | چشمه در صان اولدی قلزمده نهان |
| چشم فارغ جمله محسوساتدن | غیب بینیدن بولور فر حسن |
| بولمدم برکوش تا بی قید و رنج | اولسم اول کوش حسندن نکته سنج |
| کر چکیده اولسه اول آب جلیل | قطره سن الیر ربوده جبرئیل |
| ایلیه تا سودهٔ منقار و پر | کر بولورسه رخصت فرخنده فر |
| بازدیردی خشم زن اولسه سعیر | نور صبر و علمم ایتمز خنده کیر |
| بینه یوز صورت بولور بو باز جان | ناقه یه در صالحه یوقدر زیان |
| اولسه دمکش صالح صاحب شکوه | اویله یوز ناقه عیان ایلردی کوه |
| دل دیمکده اول خموش و هوشیار | چاک اولور غیرتده قالمز پود و تار |
| وار در اول غیرتده یوز حلم نهان | یوخسه بردمده اولور سوزان جهان |
| نخوت شاهی ایدوب تعریض پند | قلبن ایتدی پنددن بکسته بند |
| ایتدی هامان ایله قصد مشورت | دیدی اولدر پشت و قطب مملکت |
| مستشار مصطفی صدیق رب | محرمی بوجهلک اولدی بولهب |
| اویله چکدی عرق جنسیت انی | اولدی دلسرد نصایح اول دنی |
| جنس سمت جنسه یوز پرواز ایدر | بلکه بند ایتسک خیالی باز ایدر |

قصهٔ آن زن که طفل او بر سر ناودان غژید و خطر افتادن بود و از علی کرّم الله وجهه چارهٔ جست

اول عورتک قصه سیدر که طفلی ناودان خطرناکه چیقوب سقوطی خوفیله اول خاتون جناب علی مرتضا رضی الله تعالی عنهدن چاره جوی اولدیغیدر

| | |
|---|---|
| یک زنی آمد به پیش مرتضا | کفت شد بر ناودان طفل مرا |

| | |
|---|---|
| کلدی بر زن چون علی یه دیدی آه | ناودانی ایتدی طفلم جلوه کاه |

کرش

گرش میخوانم نمی آید بدست ور بلم ترسم که افتد او بپست
نیست عاقل تا که دریابد چو ما گر بگویم کز خطر سوی من آ
هم اشارت را نمیداند بدست ور بداند نشنود این هم بدست
بس نمودم شیر و پستان را بدو او همی گرداند از من چشم و رو
از برای حق شمایید ای مهان دستگیر این جهان و آن جهان
زود درمان کن که میلرزد دلم که بدرد از میوهٔ دل بگسلم
گفت طفلی را برآور هم ببام تا ببیند جنس خود را آن غلام
سوی جنس آید سبک زان ناودان جنس بر جنس است عاشق جاودان
زن چنان کرد و چو دید آن طفل او جنس خود خوش خوش بدو آورد رو
سوی بام آمد ز متن ناودان جاذب هر جنس را هم جنس دان
غژغژان آمد بسوی طفل طفل وارهید او از فتادن سوی سفل
زان بود جنس بشر پیغمبران تا بجنسیت رهند از ناودان
پس بشر فرمود خود را مثلکم تا بجنس آیند و کم گردند گم
زانکه جنسیت عجایب جاذبیست جاذبش جنسست هر جا طالبیست
عیسی و ادریس بر گردون شدند با ملایک چونکه همجنس آمدند
باز آن هاروت و ماروت از بلند جنس تن بودند زان زیر آمدند
کافران همجنس شیطان آمده جانشان شاگرد شیطانان شده
صد هزاران خوی بد آموخته دیدهای عقل و دل بردوخته
کمترین خوشان بزشتی آن حسد آن حسد که گردن ابلیس زد
زان سگان آموخته حقد و حسد که نخواهد خلق را ملک ابد
هر کرا دید او کمال از چپ و راست از حسد قولنجش آمد درد خاست
زانکه هر بدبخت خرمن سوخته می نخواهد شمع کس افروخته
هین کمالی دست آور تا تو هم از کمال دیگران نفتی بغم
از خدا میخواه دفع این حسد تا خدایت وارهاند از جسد
مر ترا مشغولیی بخشد درون که نپردازی از آن سوی برون
جرعهٔ می را خدا آن میدهد که بدو مست از دو عالم میرهد
خاصیت بنهاده در کف حشیش کو زمانی میرهاند از خودیش
خواب را یزدان بدان سان میکند کز دو عالم فکر را بر میکند
کرد مجنون را ز عشق پوستی کو بنشناسد عدو از دوستی
صد هزاران اینچنین می دارد او که بر ادراکات تو بگمارد او

گل دیسم گلمز اله ایلر حذر حالنه قورسم بودر خوفم دو شر
عقلی یوقدر کیم اوله فهم آشنا دیر ایسم جای خطردن گل بکا
ایلمز فهم اشارت اول ولد بیلسه ده مسموعی اولمز نیک و بد
شیر و پستان ایلدم اظهار اکا باقمیوب اولمقده رو گردان بکا
حق ایچون اولسون بکا اول دستگیر بیکس و بیچاره یه سنسن ظهیر
ایله بر درمانکه لرزاندر دلم درد ایله یوخسه هبا در حاصلم
دیدی وار بر طفلی قیل احضار بام تا که کورسون کندی جنسن اول غلام
سمت جنسه اول گلور ناوداندن جنس جنسه عاشق اولور جاندن
اویله ایتدی زن چو کوردی طفل انی جنسنه یوز طوتدی اولدی منثنی
بامه گلدی ایتدی ترک ناودان جذب ایدر هر جنسی همجنسی عیان
طفله اول طفل ایلدی تعجیل خاص اسفله دوشمکدن اولدی پس خلاص
اولدیلر جنس بشردن انبیا ناوداندن ایده جنسیت رها
قول مرسل اولدی انا مثلکم اولمیه تا جنسه تا مهمل ایله کم
اولدی جنسیت عجایب جاذبه جنس جاذب رهنما در طالبه
اولدی جای ادریس و عیسایه سما بولدیلر جنس ملائکدن نما
چرخ ایکن هاروت و ماروته مقام انلره جنسیت تن اولدی دام
اولدیلر همجنس شیطان کافران جانلری شاگرد شیطاندر همان
صد هزار ان خوی بد حاصللری بسته نور چشم و عقل و دللری
کمترین خوی بد انلرده حسد اول حسد کیم ایلدی ابلیسی رد
کیم تعلم ایلیوب حقد و حسد استمز خلقه اوله ملک ابد
کورسه هر کیمده کمال آب و تاب درد قولنج حسد ایلر خراب
چونکه هر بدبخت خرمن سوخته شمع غیری استمز افروخته
سندخی صدقیله قیل کسب کمال تا کمال غیری ایچون چکمه ملال
بو حسد دفعن خدادن قیل طلب تا خلاص ایده سنی فضلیله رب
کیم سکا احسان ایدر شغل درون ایلمزسن خارجه اقبال دون
جرعهٔ میده نمایان اول اثر مست ایکی عالمدن اولدی بیخبر
اولدی خاصیتله بر قبضه حشیش بر ادراک و شعور و عقل و کیش
اویله ایتدی حالت نومی خدا فکری ایلر ایکی عالمدن جدا
ایتدی مجنون قیسی راز عشق پوست ایتمز اولدی دشمنی تفریق دوست
بویله یوزبیک باده وار در هر طرف ایلر ادراکات ناسی برطرف

هست میهای شقاوت نفس را  که ز ره بیرون برد آن نحس را
هست میهای سعادت عقل را  که بیابد منزل بی نقل را
خیمهٔ گردون ز سرمستیٔ خویش  بر کند زان سو بگیرد راه پیش
هین بهر مستی دلا غره مشو  هست عیسی مست حق خر مست جو
اینچنین می را بجو زین خنبها  مستی اش نبود ز کوته دنبها
زانکه هر معشوق چون خنبیست پر  آن یکی در دود گر صافی چو در
می شناسا هین بچش با احتیاط  تا میی یابی منزه ز اختلاط
هر دو مستی میدهندت لیک این  مستیات آرد کشان تا رب دین
تا رهی از فکر و وسواس و حیل  بی عقال این عقل در رقص الجمل
انبیا چون جنس روحند و ملک  مر ملک را جذب کردند از فلک
باد جنس آتش است و یار او  که بود آهنگ هر دو بر علو
چون ببندی تو سر کوزهٔ تهی  در میان حوض یا جویی نهی
تا قیامت آن فرو ناید به پست  که دلش خالیست در وی باد هست
میل بادش چون سوی بالا بود  ظرف خود را هم سوی بالا کشد
باز آن جانها که جنس انبیاست  سوی ایشان کشکشان چون سایهاست
زانکه عقلش غالبست و بی ز شک  عقل جنس آمد بخلقت با ملک
وان هوای نفس غالب بر عدو  نفس جنس اسفل آمد شد بدو
بود قبطی جنس فرعون ذمیم  بود سبطی جنس موسیٔ کلیم
بود هامان جنس تر فرعون را  بر گزیدش برد تا صدر سرا
لاجرم از صدر تا قعرش کشید  که ز جنس دوزخند آن دو پلید
هر دو سوزنده چو دوزخ ضد نور  هر دو چون دوزخ ز نور دل نفور
زانکه گوید دوزخ ای مؤمن تو زود  بر گذر که نورت آتش را ربود
بگذر ای مؤمن که نورت میکشد  آتشم را چونکه دامن می کشد
میرمد آن دوزخی از نور هم  زانکه طبع دوزخستش ای صنم
دوزخ از مؤمن گریزد آنچنان  که گریزد مؤمن از دوزخ بجان
زانکه جنس نار نبود نور او  ضد نار آمد حقیقت نور جو
در حدیث آمد که مؤمن در دعا  چون امان خواهد ز دوزخ از خدا
دوزخ از وی هم امان خواهد بجان  که خدایا دور دارم از فلان
جاذبهٔ جنسیت است اکنون ببین  که تو جنس کیستی از کفر و دین
گر بهامان مائلی هامانیٔ  ور بموسی مائلی سبحانیٔ

نفس ایچون وار در شقاوتدن شراب  کیم انی اضلال ایدر ویردکده تاب
اولدی صهبای سعادت عقل ایچون  رهنما در منزل بی نقل ایچون
مست اولوب گردون ایدر نقض خیام  بو طرفدن ایلر اول یا که خرام
ایلمه هر نشوه یه عشقک گرو  اولدی عیسی مست حق خر مست جو
اولمه بر می قیل بو خملردن طلب  نشوه سی دائم اوله هر روز و شب
برخم پر در چو هر معشوق پل  کیمی دردو کیمی صاف و غم کسل
چاشنی میده ایله احتیاط  اوله بر مے بول اوله بی اختلاط
هر برنده نشوه وار در لیک بو  قلبک ایلر گرد کاره راه جو
محو اولوب افکار و وسواس و حیل  عقل ایدر اول شوقله رقص جمل
انبیا در جنس ارواح و ملک  پس ملائک اولدی مجذوب فلک
باد و آتش جنسدر کیم دائما  ایکیسیده اولدیلر علوی نما
اولسه سربسته تهی کوزه اگر  ایلسه یا حوضی یا جویی مقر
حشره دک جای ایلمز قعر و تهی  انده تا پر باد در قلب تهی
میلی بادک اولدی بالایه گذر  طرفنی هم سمت بالایه چکر
اولدی اول جانلر که جنس انبیا  انلره چون سایه ایلر التجا
عقلی غالب انلرک بی ریب و شک  عقل ایسه خلقتده همجنس ملک
دشمنه غالب هوای نفس دون  نفس جنس اسفله اولدی زبون
اولدی قبطی جنس فرعون ذمیم  اولدی سبطی جنس موسای کلیم
جنس فرعون اولدی هامان دنی  کندیه صدر سرای ایتدی انی
صدردن تا قعره دک اولدے طرید  اولدے جنس دوزخ اول ایکی پلید
اولدیلر دوزخ مثالی ضد نور  نور دلدن هر بری دور و نفور
مؤمنه چون دیرکه دوزخ قیل شتاب  نورک ایلر آتشم بی سوز و تاب
ایله ای مؤمن گذر کیم سنده نور  آتشم ایلر گرفتار فتور
نوردن اول دوزخی اولدی رمان  چونکه انده طبع دوزخ وار نهان
دوزخ ایلر مؤمناندن پیچ و تاب  نیچه اول دوزخدن ایلر اجتناب
چون دگلدر نور جنس ناردن  نار ضدیت بولور انواردن
وارد اولدیکیم دعاده مؤمنان  حقدن استر چونکه دوزخدن امان
دوزخ استر هم امان کیم ای غنی  دور و مهجور ایت فلاندن سن بنی
شمدی گورسن جذبهٔ جنسیتی  جنس کفر و دینده فرق ایت نسبتی
مائل هامان ایسک هامانی سن  مائل موسی ایسک سبحانی سن

ور بهر دو مائلی انگیخته | نفس و عقلی هر دو آن آمیخته
هر دو در جنگند هان و هان بکوش | تا شود غالب معانی بر نقوش
در جهان جنگ شادی این بس است | که ببینی بر عدو هر دم شکست
آن ستیزه رو بسختی عاقبت | گفت با هامان برای مشورت
وعدهای آن کلیم الله را | گفت و محرم ساخت آن گمراه را

وارایسه کرسنده میل جانبین | نفس و عقلک پیلکه اولدیپن بین
جنک ایدرلر هر بری سعی ایت مدام | تا اوله غالب معانی والسلام
بو جهان جنکده بسدر سرور | منظر کده اوله دشمن زار و خور
اول عنود سخت مشرب عاقبت | دیدی هامانه برای مشورت
وعده لر کیم ایلمش ایدی کلیم | ایدوب اول کمراهی محرم اول کریم

## مشورت کردن فرعون با وزیرش هامان در ایمان آوردن بموسی علیه السلام

گفت با هامان چو تنهااش بدید | جست هامان و گریبانش درید
بانگها زد گریها کرد آن لعین | کوفت دستار و کله را بر زمین
که چگونه گفت اندر روی شاه | اینچنین گستاخ آن حرف تباه
جمله عالم را مسخر کرده تو | کار را با بخت چون زر کرده تو
از مشارق وز مغارب بی لجاج | سوی تو آرند سلطانان خراج
پادشاهان لب همی مالند شاد | بر ستانهٔ خاک تو ای کیقباد
اسب یاغی چون ببیند اسب ما | رو بگرداند گریزد بی عصا
تاکنون معبود و مسجود جهان | بودهٔ گردی کمینهٔ بندگان
در هزار آتش شدن زین خوشتر است | که خداوندی شود بنده پرست
نی بکش اول مرا ای شاه چین | تا نه بیند چشم من بر شاه این
خسروا اول مرا گردن بزن | تا نه بیند این مذلت چشم من
خود نبودست و مبادا اینچنین | که زمین گردون شود گردون زمین
بندگان مان خواجه تاش ما شوند | بیدلان مان دلخراش ما شوند
چشم روشن دشمنان و دوست کور | گشت ما را پس گلستان قعر گور

## موسای کلیمه علی نبینا و علیه السلام ایمان کتورمک بابنده فرعونک وزیری هامان ایله مشورت ایتدیکیدر

دیدی هامانه چون تنها ده عیان | ایلدی چاک گریبان اول همان
زار و گریان گریه لر ایتدی لعین | ایلدی دستارینی ردّ زمین
دیدی روی شاهه اولسونمی روا | بویله گستاخانه حرف ناسزا
عالمی جمله مسخر ایلدک | بخت ایله هر کاری چون زر ایلدک
مشرق و مغربدن بی لجاج | ساکه سلطانلر ایدر عرض خراج
پادشهلر رو یمال ایمکله شاد | آستانک خاکنه ای کیقباد
اسب یاغی اسبمز کوردکده تیز | روی گردان بی عصا ایلر گریز
اولمش ایکن شمدی معبود جهان | نیچه ادنا قول اولورسن الامان
خوشدر اولمق صد هزار آتش نشست | بر خداوند اولمدن بنده پرست
اوّل اولدر یوق بنی ای شهریار | کورمسون چشمم اوله شاهه بو کار
ابتدا ایله بنی گردن زده | کورمسون چشمم بو ذلی دنیده
اولمشدر اولمسون بویله همین | کیم زمین گردون اوله گردون زمین
خواجه تاش اوله بزمله بندگان | دلخراش اوله بزه بو بیدلان
چشم دشمن روشنا و دوست کور | پس بزه اولدی گلستان قعر گور

## تزییف سخن هامان علیه اللعنه

دوست از دشمن همی نشناخت او | نرد را کورانه کژ می باخت او
دشمن تو جز تو نبود ای لعین | بیگناهان را مگو دشمن بکین
پیش تو این حالت بد دولتست | که دوادو اوّل و آخر لتست
گر ازین دولت نتازی خز خزان | این بهارت را همی آید خزان
مشرق و مغرب چو تو بس دیده اند | که سر ایشان ز تن ببریده اند
مشرق و مغرب که نبود برقرار | چون کنند آخر کسی را پایدار

## هامان علیه اللعنه نک فرعونه اولان سوزلرین تزییفدر

یوق حبیب ایله عدودن امتیاز | کجرو و کورانه اولدی نرد باز
دشمنک یوق غیری سنسن ای لعین | دشمن اولمز بی گنهلر ایتمه کین
ساکه اولدی حال بد دولت ولی | آخری لتدر دوادو اوّلی
اولمز ایسک سن بو دولتدن رمان | بو بهار اولور سکا عین خزان
مشرق و مغرب قتی چوق کوردیلر | انلری کیم اولدیلر مقطوع سر
مشرق و مغربکه اولمز برقرار | کمسه یه اولمق نه ممکن پایدار

تو بدان فخر آوری کز ترس و بند  جابلوست کشت مردم روز چند
هر کرا مردم سجودی میکنند  زهر اندر جان او می آکنند
چونکه بر کردد از و آن ساجدش  داند او که زهر بود و موبدش
ای خنک آنرا که ذلت نفسه  وای آن کز سرکشی شد چون که او
این تکبر زهر قاتل دان که هست  از می پر زهر شد آن کیج مست
چون می پر زهر نوشد مدبری  از طرب یکدم بجنباند سری
بعد یکدم زهر بر جانش فتد  در تن و جانش کند داد و ستد
کر نداری زهریش را اعتقاد  کوچه زهر آمد نکر در قوم عاد
چونکه شاهی دست یابد بر شهی  بکشدش یا باز دارد در چهی
ور بیابد خستهٔ افتاده را  مرهمش سازد شه و بدهد عطا
کر نه زهرست این تکبر پس چرا  کشت شه را بی کناه و بی خطا
وین دکر را بی زخدمت چون نواخت  زین دو جنبش زهر را شاید شناخت
راهزن هرکز کدایی را نزد  کرک کرک مرده را هرکز کزد
خضر کشتی را برای آن شکست  تا تواند کشتی از فجار رست
چون شکسته میرهد اشکسته شو  امن در فقرست اندر فقر رو
آن کهی کو داشت در کان نقد چند  کشت پاره پاره از زخم کلند
تیغ بهر اوست کورا کردنیست  سایه کافکندست بروی زخم نیست
مهتری نفطست و آتش ای غوی  ای برادر چون بر آذر میروی
هرچه او هموار باشد با زمین  تیرها را کی هدف کردد ببین
سر بر آرد از زمین انکاه او  چون هدفها زخم یابد بی رفو
نردبان خلق این ما و منیست  عاقبت زین نردبان افتادنیست
هرکه بالاتر رود ابله ترست  کاستخوان او بتر خواهد شکست
این فروعست و اصولش آن بود  که ترفع شرکت یزدان بود
چون نمردی و نکشتی زنده زو  یاغیی باشی بشرکت ملک جو
چون بدو زنده شدی آن خود ویست  وحدت محضست آن شرکت کی است
شرح این در آینهٔ اعمال جو  که نیابی فهم آن از کفت و کو
کر بکویم آنچه دارم در درون  بس جکرها کردد اندر حال خون
بس کنم خود زیرکانرا این بس است  بانک دو کردم اکر در ده کس است
حاصل آن هامان بدان کفتار بد  اینچنین رهرا بدان فرعون زد
لقمهٔ دولت رسیده تا دهان  او کلوی او بریده ناکهان

سن انکله فخر ایدرسن خوفدن  جابلوس ایلر براکی مرد و زن
هر کیمه بو خلق ایدرلرسه سجود  زهر ایله جان ایدرلر بی وجود
ساجدان آندنکه ایلرلر کول  اول بیلورکیم زهر ایمش اناقبول
دولت انک کیم ایده نفس ذلیل  وای اکا کیم اوله سرکش اول علیل
بو تکبر زهر قاتل اولدی بیل  بو میک سرمستیدر اول کوردل
چون می پر زهری مدبر نوش ایدر  بر نفس غافل طربدن جوش ایدر
بر نفس صکره دوشر جانینه زهر  زهر ایدر جانن اسیر درد و قهر
زهرینه کر ایلمزسک اعتقاد  کور او زهری ایتدی قهر قوم عاد
چونکه بر شاه اوله رخصتیاب شاه  قتل ایدر یا خود ایدر محبوس چاه
بولسه بر افتاده بیماری اکر  اکه مرهم ساز اولوب احسان ایدر
بو تکبر اولمسه زهر بلا  شاهی قتل ایتمک نیچوندر بی خطا
خسته یه بی سابقه شفقت ندن  بو ایکیدن زهری ادراک ایله سن
هیچ فقیره رهزن اولمز رهزنان  کرک کرک مرده یه اولمز کزان
خضر انکچون زورقی ایتدی شکست  صونمیه تا شاه ظالم اکه دست
چون شکسته قورتیلور بول انکسار  امن ایسه فقر ایچره در قیل افتقار
کوه کیم وار انده کان نقد چند  چاکچاک ایلر انی زخم کلند
تیغ انکچوندر اوله کردن نما  سایه کیم افتاده در یوق زخم اکا
نفط و آتش اولدی کبر مهتری  ای برادر سن ایتمه آذری
هر نکیم خاک ایله یکساندر مدام  ایلمز آنی هدف تیر و سهام
رفع سر ایتسه زمیندن ناکهان  زخمدار ایلر هدف آسا جهان
ما و من اولدی بو خلقه نردبان  عاقبت دوشمکلک انده رایکان
اولکه بالاتر اولور اولدقده پست  استخوانن ایلر افزونتر شکست
بو فروع اولدی اصوله قیل نظر  کیم ترفع شرکت حقدر حذر
اختیار ایت موتی قیل کسب حیات  شرکت ملک اولدی عنوان طغات
چون انکله زنده سن اولدک صفی  وحدت محض ایله شرکت منتفی
شرح ایدر آیینهٔ اعمال آنی  فهمه یوقدر کفتکودن روشنی
ایلسم راز درونذن قیل و قال  چوق جکرلر خون ایدر تحقیق حال
پس یتر بو عارفانه اولدی بس  حرف بسدر خانه ده وار ایسه کس
حاصلی هامان ایدوب کفتار بد  راه حقدن ایلدی فرعونی رد
لقمهٔ دولت اولورکن در دهان  قطع کردن ایلدی اول ناکهان

| | |
|---|---|
| خرمن فرعونرا دادو بباد | هیچ شه را اینچنین صاحب مباد |

| | |
|---|---|
| خرمن فرعونی ایتدی ناگزیر | اولمسون برشاهه بویله بر وزیر |

## نومید شدن موسی علیه السلام از ایمان آوردن فرعون بجایافتن سخن هامان در دل فرعون

## موسی علیه السلامك سخن هامان فرعونك قلبنده جایگیر اولدیغندن من بعد ایمان گتورمسندن مأیوس اولدیغیدر

| | |
|---|---|
| گفت موسی لطف بنمودیم وجود | خود خداوندیت را روزی نبود |
| آن خداوندی که نبود راستین | مر ورانی دستدان نی آستین |
| آن خداوندی که دزدیده بود | بی دل و بی جان و بی دیده بود |
| آن خداوندی که دادندت عوام | باز بستانند از تو همچو وام |
| ده خداوندیٔ عاریت بحق | تا خداوندیت بخشد متفق |

| | |
|---|---|
| دیدی موسی ایلدم بن لطف وجود | قسمتك یوق سلطنت بولمزوجود |
| برخداوند اولمیه تا راست رو | آستین و دستنی ایلر گرو |
| اول خداوندکه دزدیده اولور | بی دل و بی جان و بی دیده اولور |
| اول سیادت کیم سکا ویردی عوام | رد ایدرلر بینه سندن همچو وام |
| عاریتدر حقه ویر بو جاهی سن | بخش ایده تا کیم سکا جاه حسن |

## منازعت امیران عرب با مصطفی علیه السلام ملك را با مامقاسمت کن تا نزاعی نباشد وجواب فرمودن مصطفی علیه السلام که من مأمورم درین امارت وبحث ایشان از طرفین

## سلطان انبیا افندمز صلی الله علیه وسلمه امیران عربك ملکی بزمله مقاسمه ایتکه تا نزاع مرتفع اوله دیو منازعه لری ورسول خدا علیه افضل التحایا بو امارتده بن مأمورم دیو جواب بیوردقلری وطرفیندن اولان مباحثه بیانندهدر

| | |
|---|---|
| آن امیران عرب گرد آمدند | نزد پیغمبر منازع می شدند |
| تو امیری هر یك از ما هم امیر | بخش کن این ملك و بخش خود بگیر |
| هر یکی در بخش خود انصاف جو | تو ز بخش ما دو دست خود بشو |
| گفت میری مر مرا حق داده است | سروری و امر مطلق داده است |
| کین قران احمدست و دور او | هین بگیرید امر او را اتقوا |
| قوم گفتندش که ما هم زان قضا | حاکمیم و داد امیری مان خدا |
| گفت لیکن مر مرا حق ملك داد | مر شما را عاریت از بهر زاد |
| میریٔ من تا قیامت باقی است | میریٔ عاریتی خواهد شکست |
| قوم گفتند ای امیر افزون مگو | چیست حجت بر فزونجوییٔ تو |
| در زمان ابری بر آمد ز امر مر | سیل آمد گشت آن اطراف پر |
| رو بشهر آورد سیلی بس مهیب | اهل شهر افغان کنان جمله رعیب |
| گفت پیغمبر که وقت امتحان | آمد اکنون تا گمان گردد عیان |
| هر امیری نیزهٔ خود در فکند | تا شود در امتحان آن سیل بند |
| پس قضیب انداخت در وی مصطفا | آن قضیب معجز فرمان روا |
| نیزها را همچو خاشاکی ربود | آب تیز سیل پر جوش و عنود |
| نیزها گم گشت جمله وان قضیب | بر سر آب ایستاده چون رقیب |

| | |
|---|---|
| ایتدی جمعیت امیران عرب | بزم پیغمبرده بو اولدی طلب |
| سن امیرقوسن بزهم امیر | قسمت ایله ملکی پس اول حصه گیر |
| قسمتده منصف اول هر کمسه نك | حصه مز ویرما عدا اولسون سنك |
| دیدی اولدی بو امارت دا حق | کیم بنی ایتدی سیادتده احق |
| بو قران احمددر بحثی قو | امتثال ایت امرحقدر اتقوا |
| دیدی اول قوم اکه اولدقده قضا | هم بزی ایتدی امیران اول خدا |
| دیدی لیکن ملکی حق ویردی بکا | عاریتدر سزده بو کار و کیا |
| بنده باقی بو امارت حشره دك | بی بقادر عاریت یوق انده شك |
| دیدیلر قوم اولمسون طول کلام | فضلکه حجت ندر ای نیکنام |
| گلدی حق امریله اول دم بر سحاب | اولدی سیلاب ایتدی اطرافی پر آب |
| شهره اقبال ایتدی بر سیل مهیب | اهل شهر ایتدی فغان بی شکیب |
| دیدی پیغمبر که وقت امتحان | اشته گلدی تا گمان اوله عیان |
| نیزه سن هر بر امیر آتدی اکا | امتحان سیلابه بند اوله تا |
| پس قضیب انداز اولدی مصطفا | اول قضیبی کیم اودر معجز نما |
| اولدیلر خاشاك وش اول نیزه لر | آب تیز سیل ایله پژمرده تر |
| نیزه لر محو اولدی جمله اول قضیب | ایتدی آب اوزره توقف چون رقیب |

زاهتمام آن قضیب آن سیل رفت      رو بگردانید آن سیلاب و رفت

چون بدید اندازوی آن امر عظیم      پس مقر گشتند آن میران زبیم

جز سه کس که حقد ایشان چیره بود      ساحرش گفتند و کاهن از جحود

ملک بر بسته چنان باشد ضعیف      ملک بر بسته چنین باشد شریف

نیزه‌ها را گر ندیدی با قضیب      نامشان بین نام او بین ای نجیب

نامشانرا سیل تیز مرگ برد      نام او و دولت تیزش نمرد

پنج نوبت میزنندش بر دوام      همچنین هر روز تا روز قیام

گر ترا عقلست کردم لطفها      ور خری آورده ام خر را عصا

آنچنان زین آخرت بیرون کنم      کز عصا گوش وسرت پرخون کنم

اندرین آخر خران و مردمان      می نیابند از جفای تو امان

نک عصا آورده ام بهر ادب      هر خری را کو نباشد مستحب

اژدهایی میشود در قهر تو      کاژدهایی گشتهٔ در فعل و خو

اژدهای کوهیٔ تو بی امان      لیک بنگر اژدهای آسمان

این عصا از دوزخ آمد چاشنی      که هلا بگریز اندر روشنی

ورنه در مانی تو در دندان من      مخلصت نبود ز دربندان من

این عصایی بود این دم اژدهاست      تا نگویی دوزخ یزدان کجاست

## در بیان آنکه شناسای قدرت حق نپرسد که بهشت و دوزخ کجاست

هر کجا خواهد خدا دوزخ کند      اوج را بر مرغ دام و فخ کند

هم ز دندانت برآرد دردها      تا بگویی دوزخست و اژدها

یا کند آب دهانت را عسل      تا بگویی که بهشتست و حلل

از بن دندان برویاند شکر      تا بدانی قوت حکم قدر

پس بدندان بی گناهانرا مگز      بنگر از ضربت نامحترز

نیل را بر قبطیان حق خون کند      سبطیانرا از بلا محصون کند

تا بدانی پیش حق تمییز هست      در میان هوشیار راه و مست

نیل تمییز از خدا آموختست      که گشاد آنرا و اینرا سخت بست

لطف حق عاقل کند مر نیل را      قهر او ابله کند قابیل را

در جمادات از کرم عقل آفرید      عقل از عاقل بقهر خود برید

در جماد از لطف عقلی شد پدید      وز نکال از عاقلان دانش رمید

عقل چون باران بامر آنجا بریخت      عقل این سو خشم حق دید و گریخت

---

اول قضیبك یمن اعجازیله سیل      ایتدی اول دم جانب اخرایه میل

اولدی مشهود انلره امر عظیم      اول امیران ایتدیلر اقرار بیم

جمله دن انجق اوچ شخص حسود      ساحر و کاهن دیوب اولدی جحود

ملك بربسته اولور اویله ضعیف      ملك بربسته اولور بویله شریف

اول قضیب و نیزه لردن ایسه کر      هر بریرینك نامنه ایله نظر

انلرك موت ایله نامی نابکار      نام پاك فخر عالم برقرار

پنج نوبت اسم عالیسی مدام      اولمده مذکور تا روز قیام

وار ایسه عقلك سکا ایتدم عطا      خر ایسك وار خرا ایچون بنده عصا

پس بو آخوردن سنی بیرون ایدر      اول عصا کوش و سرك پرخون ایدر

کیم بو آخورده خران و مردمان      بولمدیلر جور و ظلمکدن امان

اشته تأدیب ایچون اولدی بو عصا      هر خر دونه که ایلر اعتصا

اژدها وش قهرکه آچدی دهن      اژدهاسن چونکه فعل و خوده سن

اژدر کوهی وش اولدك بی امان      کورندر بو اژدهای آسمان

چاشنیٔ دوزخ اولدی بو عصا      قیل گریز جایگاه روشنا

یوخسه دندانده قالدك بی مجال      ساکه اندن مأمن و مخلص محال

بو عصا ایکن چون اولدی اژدها      دیمه قنده اوله دوزخ خودنما

## قدرت حقی بیلنلر بهشت و دوزخ قنده دیو سؤال ایتمدکلرینی بیان

قنده استرسه خدا دوزخ ایدر      اوج چرخی مرغه دام و فخ ایدر

درد اولور دندانلرکدن خودنما      دیرسن اول دوزخده اولدی اژدها

یا ایدر آب دهانك چون عسل      دیرسن اول جنتدن اولدی کسل

دیشلرکدن ایلر انبات شکر      فهم اوله تا قوت حکم قدر

بی گناهی ایلمه دندان زده      ایله فکر ضربت وحشتکده

نیلی حق قبطیلر ایچون خون ایدر      سبطیانه لطف ایدر مأمون ایدر

پیل که علم حقده ظاهر در مدام      هوشیار و مست رهبر و باالتمام

نیله تمییز اولدی تعلیم خدا      فتح و اغلاق امرینی ایتدی ادا

لطف ایدنجه عاقل ایلر نیلی حق      قهر ایله ابله ایدر قابیلی حق

بو جماداته ایدر فیض خرد      عقلی عاقلدن ایدر قهر ایله رد

عقل ایدر اعطا جماده بقصور      علمی عاقللردن ایلر قهری دور

عقل ایدر باران صفت امریله کار      کوردی خشم حقی پس ایتمز قرار

ابر و خورشید و مه و نجم بلند          جمله بر ترتیب آیند و روند
هر یکی ناید مکر در وقت خویش          که نه پس ماند ز هنکام و نه پیش
چون نکردی فهم این از انبیا          دانش آوردند از سنک و عصا
تا جمادات دکر رابی لباس          چون عصا و سنک داری از قیاس
طاعت سنک و عصا ظاهر شود          وز جمادات دکر مخبر شود
که ز یزدان آکهیم و طایعیم          ما همه نی اتفاقی ضایعیم
همچو آب نیل دانی وقت غرق          کو میان هر دو امت کرد فرق
چون زمین دانیش دانا وقت خسف          در حق قارون که قهرش کرد نسف
چون قمر کامر شنید و شتافت          پس دو نیمه کشت بر چرخ و شکافت
چون درخت و سنک کاندر هر مقام          مصطفا را کرده ظاهر السلام

ابر و خورشید و مه و انجم مدام          هپ کلوب کتمکده اولدی امره رام
ایلمزلر الا که وقتنده ظهور          هر برنده پیش و پس یوق در فتور
ایتمدک چون فهم راز انبیا          ایتدیلر تعلیمه احضار عصا
ایده سن غیری جماداتی قیاس          بو عصا و سنکه تا بی التباس
طاعت سنک و عصا ظاهر اوله          هر جمادک حالی مخبر اوله
کیم خدای عالمز طاعتده یز          جمله مزنا متفق غارتده یز
همچو آب نیل بیلکیم وقت غرق          ایکی امت بینی اول ایتدی فرق
وقت خسف اولدی زمینک علمی هم          قهرنه قارونک اول دم آچدی فم
هم قمر آساکه اولدی امر حق          کندین ایتدی آسمان اوستنده شق
هم حجر ایله شجر بالاحترام          فخر کونینه ایدرلردی سلام

## بحث کردن سنّی و فلسفی و جواب دادن دهری که منکر الوهیّت و عالم را قدیم میکوید

دی یکی میکفت عالم حادثست          فانیست این چرخ و حقش وارثست
فلسفی کفت چون دانی حدوث          حادثی ابر چون داند غیوث
ذره خود نیستی از انقلاب          تو چه میدانی حدوث آفتاب
کرمکی کاندر حدث باشد دفین          کی بداند آخر و بدو از مین
این بتقلید از پدر بشنیده          از حماقت اندرین پیچیده
چیست برهان بر حدوث این بکو          ورنه خامش کن فزونکویی مجو
کفت دیدم اندرین بحث عمیق          بحث میکردند روزی دو فریق
در جدال و در خصام و در ستوه          کشت هنکامه بران دو کس کروه
من بسوی جمع هنکامه شدم          اطلاع از حال ایشان بستدم
آن یکی میکفت کردون فانیست          بی کمانی این بنارا بانیست
وان دکر کفت این قدیم و بی کیست          نیستش بانی و یا بانی ویست
کفت منکر کشته خلاق را          روز و شب آرنده و رزاق را
کفت بی برهان نخواهم من شنید          انچه کویی آن بتقلیدی کزید
هین بیاور حجت و برهان که من          نشنوم بی حجت این را در زمن
کفت حجت در درون جانم است          در درون جان نهان برهانم است
تو نمی بینی هلال از ضعف چشم          من همی بینم مکن بر من تو خشم
کفت و کو بسیار کشت و خلق کیج          در سر و پایان این چرخ بسیچ

## سنی و فلسفینک بحثی و قدم عالمه ذاهب اولوب منکر الوهیت اولان دهرئ باطله جوابدر

دون دیدی بر کمسه حادثدر جهان          جمله یه حق وارث و باقی همان
ایلدی بر فلسفی ردّ حدوث          کیم حدوث ابری بیلورمی غیوث
سن اولورکن ذره پر انقلاب          پس ندن حکم حدوث آفتاب
کرم اولور ایکن حدث ایچره دفین          آکه ممکنمی ایده فهم زمین
ایلیوب سمع ایله تقلید پدر          ویردی حمق و جهل ذاتندن خبر
دیدی برهان حدوثی قیل بیان          یوخسه خاموش اول ایدوب بند زبان
دیدی کوردم بونده بر بحث عمیق          برکون ایلرلر ایدی ایکی فریق
ایلیوب بسط جدال پر شکوه          اول ایکی یه ناظر ایدی بر کروه
داخل اولدم بنده اول جمعیته          اولمغیچون مطلع کیفیته
بیراسی دیردی بولور کردون فنا          بی کمان محتاج بانیدر بنا
اول بری دیردی بو کردوندر قدیم          یوق اکا بانی اوله حی عدیم
دیدی انکار ایلدک خلاقی سن          فاطر روز و شب و رزاقی سن
دیدی بی برهان بن ایتیمم استماع          اولکه دیرسن اولدی تقلید و سماع
پس کتور بر حجت و برهان که بن          دعوی بی حجتی کورمم حسن
دیدی اولدی حجتم محفوظ جان          انده برهانم نهاندر بیل عیان
ضعف چشمکدن سکا مخفی هلال          ظاهر و مرئی بکا چکمه ملال
بولدی کثرت کفت کو و دمدمه          ابتدا و انتهای عالمه

کفت یارا در درونم حجتیست — بر حدوث آسمانم آیتیست
من یقین دارم نشانش آن بود — مر یقین دانرا که در آتش رود
در زبان می نایداین حجت بدان — همچو حال سرّ عشق عاشقان
نیست پیدا سر کفت و کوی من — جز که زردی و نزاری روی من
اشک خون بر رخ روانه میرود — حجت حسن و جمالش میشود
کفت من اینها ندانم حجتی — که بود در پیش عامه آیتی
کفت چون قلبی و نقدی دم زنند — که تو قلبی من نکویم ارجمند
هست آتش امتحان آخرین — کاندر آتش درفتد این دو قرین
خاص و عام از حالشان عالم شوند — از کمان و شک سوی ایقان روند
آب و آتش آمدای جان امتحان — نقد و قلبی را که آن باشد نهان
تا من و تو هر دو در آتش رویم — حجت باقی حیرانان شویم
تا من و تو هر دو در بحر اوفتیم — که من و تو این کره را آیتیم
همچنان کردند و در آتش شدند — هر دو خود را بر تف آتش زدند
فلسفی را سوخت و خاکستر بکرد — متقی را ساخت و تازه تر بکرد
آن خداکوینده مرد مدّعی — رست و سوزید اندر آتش ان دعی
از مؤذن بشنو این اعلام را — کوریٔ افزون روان خام را
که نسوزیدست این نام از اجل — کش مسمی صدر بودست و اجل
صدهزاران زین رهان اندر قران — بر دریده پرده های منکران
چون کرو بستند غالب شد صواب — در دوام معجزات و در جواب
فهم کردم کانکه دم زد از سبق — وز حدوث چرخ پیروزست و حق
حجت منکر همماره زرد رو — یک نشان بر صدق آن انکار کو
یک مناره در ثنای منکران — کو درین عالم که تا باشد نشان
منبری کو که در انجا مخبری — یاد آرد روزکار منکری
روی دینار و درم از نامشان — تا قیامت میدهد زین حق نشان
سکهٔ شاهان همی کردد دکر — سکهٔ احمد ببین تا مستقر
بر رخ نقره و یا روی زری — وانما بر سکه نام منکری
خود مکیر آن معجز چون آفتاب — صد زبان بین نام او ام الکتاب
زهره نی کسرا که یک حرفی از آن — یا بدزدد یا فزاید در بیان
یار غالب شو که تا غالب شوی — یار مغلوبان مشو هین ای غوی
حجت منکر همین آمد که من — غیر این ظاهر نمی بینم وطن

دیدیکیم وار درونی حجتم — اول حدوث آسمانه آیتم
وار یقینم کیم اکا وار در نشان — کیم یقین اهلی اولور آتش روان
بیل بو حجت دل ایله اولمز بیان — همچو حال سرّ عشق عاشقان
سرّم اثبات ایده مز بو کفت و کو — شاهدم ضعف تن زردیٔ رو
رویم اوزره اشک تر در کار در — حجت حسن و جمال یار در
دیدی بونلر حجت اولمزلر بکا — اولدی بو آیت عوام ایچره روا
دیدی چون قلب ایله نقد ایلر جدال — دیر اکا سن قلب سن یوق قیل و قال
پس اولور آتشده آخر امتحان — آتشی ایکی قرین ایلر مکان
انلرک حالن بیلورلر خاص و عام — محو اولور شبهه کلور ایقان تام
آب و آتش اولدی جای امتحان — نقد و قلب ایچونکه اول اوله نهان
بن سنکله اوله لم آتش نشین — اوله لم بر حجت باقیٔ دین
یا سنکله ایده لم بحری مکان — بو کروهه اوله لم آیت همان
کیردی انلر آتشه بو حال ایله — شعله پرداز اولدیلر اقبال ایله
فلسفی خاکستر اولدی یاقدی نار — متقی اولدی طراوت یاب کار
اول خداکوینده مرد متقی — سالم اولدی یاندی آتشده شقی
سن مؤذندن بو نامی کوش قیل — رغمنه ناپخته کانک متصل
اولمدی سوزنده بو اسم جمیل — کیم مسمی اولدی چون صدر جلیل
صدهزاران بویله رهن ایتدی قران — ایلدی چاک حجاب منکران
اولدی هنکام کرو غالب صواب — دائم اولدی معجزات ایله جواب
بیلدم اول دعوایی کیم فیما سبق — اولدی اثبات حدوث چرخ حق
حجت منکر اولوب باطل مدام — بر نشان یوق صدق انکاره تمام
وار میدر کور بر منار منکران — انلره تا اوله عالمده نشان
وارمی بر منبر که انده برخبر — روزکار منکری دریاد ایدر
انلرک نامیله دینار و درم — حشره دک حقدن نشان ویرمکده هم
سکهٔ شاهان ایدر تغییر نام — سکهٔ احمد مؤید در مدام
سکهٔ سیم و زر اوزره بر دوام — وارمی منکردن نظر قیل نقش و نام
اولدی بر معجز مثال آفتاب — کور آنی کیم نامیدر ام الکتاب
زهره یوقدر کمسه ده اندن عیان — زائد و ناقص ایده نقل و بیان
یار غالب اول که غالب اوله سن — الحذر مغلوبه راغب اوله سن
حجت منکر بودر همواره بن — ظاهرک غیرندن اولمم حرف زن

هیچ نبد شد که هر جا ظاهریست	آن ز حکمتهای پنهان مخبریست
فائدهٔ هر ظاهری خود باطنست	همچو نفع اندر دواها کامنست

## تفسیر این آیت که وما خلقنا السموات والارض وما بینهما الّا بالحق نیافریدم شان بهر همین که شما می بینید بلکه بهر معنی وحکمت باقیه که شما نمی بینید آنرا

هیچ نقاشی نگارد زین نقش	بی امید نفع بهر عین نقش
بلکه بهر میهمانان وکهان	که بفرجه وارهند از اندهان
شادی بچگان ویاد دوستان	دوستان رفته را از نقش آن
هیچ کوزه گر کند کوزه شتاب	بهر عین کوزه نی بر بوی آب
هیچ کاسه گر کند کاسهٔ تمام	بهر عین کاسه نی بهر طعام
هیچ خطاطی نویسد خط بفن	بهر عین خط نه بهر خواندن
نقش ظاهر بهر نقش غائبست	وان برای غائب دیگر ببست
تا سوم چارم دهم بر می شمر	این فوائد را بمقدار نظر
همچو بازیهای شطرنج ای پسر	فائدهٔ هر لعب در تالی نگر
این نهادند بهر آن لعب نهان	وان برای آن وآن بهر فلان
همچنین دیده جهات اندر جهات	در پی هم تا رسی در برد ومات
اول از بهر دوم باشد چنان	که شدن بر پایهای نردبان
وان دوم بهر سوم می دان تمام	تا رسی تو پایه پایه تا ببام
شهوت خوردن ز بهر آن منی	وان منی از بهر نسل روشنی
کند بینش می نبیند غیر این	عقل او بی سیر چون نبت زمین
نبت را چه خوانده چه ناخوانده	هست پای او بگل در مانده
گر سرش جنبد بسیر باد رو	تو بسر جنبانیش غرّه مشو
آن سرش گوید سمعنا ای صبا	پای او گوید عصینا خلّنا
چون نداند سیر میراند چو عام	بر توکل می نهد چون کور گام
بر توکل تا چه آید در نبرد	چون توکل کردن اصحاب نرد
وان نظرهایی که آن افسرده نیست	جز رونده جز درندهٔ پرده نیست
آنچه در ده سال خواهد آمدن	این زمان بیند بچشم خویشتن
همچنین هر کس باندازهٔ نظر	غیب ومستقبل ببیند خیر وشر
چونکه سد پیش وسد پس نماند	شد گذاره چشم ولوح غیب خواند

یوقدر هر قنده کیم ظاهر اولور	حکمت باطندن اول مخبر اولور
حاصلی هر ظاهرک باطنده در	نفعی دارونک اچنده مستتر

## وما خلقنا السموات والارض وما بینهما الّا بالحق آیت کریمه سنک تفسیریدر که انلری همان سز کورمک ایچون خلق ایتمدم بلکه بنجه معنی وحکمت ایچون خلق ایتدمکه سز انلری کورمزسز

ایلمز نقاش نقش بی مآل	بی امید نفع نقش ایتمک محال
قصدی اولدر هر کس ایتدکچه نظر	اول تفرّجله ایده دفع کدر
شاد اولوب اطفال ویار ودوستان	ایلیه اسلاف ذکرن درمیان
کوزه یه کوزه کر ایتمزدی شتاب	اولمسه اول کوزه دن مقصودی آب
کاسه کر هم کاسه یاپمقده مدام	صانمه عین کاسه در قصدی طعام
قنغی خطاط ایلیه تحریر خط	بی قرائت اوله عین خط فقط
نقش ظاهر نقش باطندن خبر	غائب آخری اولور انده اثر
ثالث ورابع شمار ایت عشره دک	تا فوائددن اوله مرفوع شک
لعبت شطرنجه اینسک دقتی	لعبت ثانیده در ماهیتی
وضع ایدقده خفی لعب نهان	کیم فلان ایچون اولور وضع فلان
اکه بکزر دیده ده سیر جهات	تا اوله حاصل نظرده برد ومات
اوّل اولدی موصل ثانی عیان	پایه پایه اولدی چونکیم نردبان
ثالثه ثانی اولور موصل تمام	پایه پایه تا ایدر ایصال بام
اکل وشربک حاصلی اولدی منی	اول منی ابقای نسله منتهی
بی بصیرت کورمز الا کیم جهات	عقلی بی سیر اولدی مانند نبات
دعوت ایت یا ایلمه نبت وگیاه	پای درگل اولدی حبس جایگاه
سیر باد ایله ایدر تحریک سر	غرّه اولمه یوق او جنبشده اثر
باشی ایله دیر سمعنا یا صبا	لیک ایاغی دیر عصینا خلّنا
سیره یوق قدرتی چونکیم مدام	قور توکل اوزره هپ کورانه کام
پس توکل اوزره اولسونمی نبرد	بر توکل کیم ایدر اصحاب نرد
اول نظرلر کیم دگل افسرده تاب	منظرنده یوق انکا قطعا حجاب
اولکه اون ییل صکره در اکه ظهور	اول کورر شمدی کوزیله بی قصور
هر کشی با حکم مقدار نظر	غیب ومستقبلده کورر خیر وشر
چونکه سد پیش وپس قالمز عیان	چشم تیزی غیبدن لوح خوان

چون نظر پس کرد تا بدو وجود     ماجرا و آغاز هستی رو نمود
بحث املاک زمین با کبریا     در خلیفه کردن بابای ما
چون نظر در پیش افکند او بدید     آنچه خواهد بود تا محشر بدید
پس ز پس می‌بیند او تا اصل اصل     پیش می بیند عیان تا روز فصل
هر کسی اندازهٔ روشن دلی     غیب را بیند بقدر صیقلی
هر که صیقل بیش کرد او بیش دید     بیشتر آمد برو صورت پدید
گر تو گویی کان صفا فضل خداست     نیز این توفیق صیقل زان عطاست
قدر همت باشد آن جهد و دعا     لیس للانسان الا ما سعی
واهب همت خداوندست و بس     همت شاهی ندارد هیچ خس
نیست تخصیص خدا کس را بکار     مانع طوع و مراد و اختیار
لیک چون رنجی دهد بدبخت را     او گریزاند بکفران رخت را
نیکبختی را چو حق رنجی دهد     رخت را نزدیکتر وا می نهد
بددلان از بیم جان در کارزار     کرده اسباب هزیمت اختیار
پردلان در جنگ هم از بیم جان     حمله کرده سوی صف دشمنان
رستمان را ترس و غم وا پیش برد     هم ز ترس آن بددل اندر خویش مرد
چون محک آمد بلا و بیم جان     زان پدید آید شجاع از هر جبان

اول ویرر تا مبدئه ایتسه نظر     ابتدای آفرینشدن خبر
اولدی ابحاث ملائک سرزده     جدمز آدم خلیفه اولمده
کوردی درپیش ایلدی چونکیم نظر     حشره دک نقش ظهوری سربسر
سابقی چون کوردی اول تا اصل اصل     پس اولور لاحق عیان تا روز فصل
کیمکه روشندل اولوب بیرنک ریب     پس اولور صیقل قدر مشهودی غیب
صیقلی افزون اولان کوردی فزون     قرب اولور افزون اکا صورتنمون
دیرایسک فضل خدادر اول صفا     صیقله توفیق هم اندن سکا
همتک مقدارید ر جهد و دعا     لیس للانسان الا ما سعی
واهب همت خداوند اولدی پس     همت شاهی دکل مقدار خس
حقدن اولمز هر کسه تخصیص کار     مانع طوع و مراد و اختیار
لیک بدبخته ویره چون درد و رنج     اول اولور کفرانله بیهوده سنج
نیکبخته ویرسه حق رنج و بلا     سعین ایلر موجب قرب و ولا
بیم جان بددلده وقت کارزار     ایتدیرر آکه هزیمت اختیار
بیم جاندن جنک اچنده پردلان     ایتمز الاعزم صف دشمنان
خوف و غم رستملری درپیش ایدر     خوف بددل آنی پرتشویش ایدر
چون محک اولدی بلا و بیم جان     پس ایدر تمییز شجعان و جبان

وحی کردن حق تعالی بموسی علیه السلام که ای موسی من که خالقم ترا دوست میدارم

حق تعالی موسای کلیمه صلوات الله علی نبینا و علیه یا موسی بن خالقم سکا جمله دن احبم دیو وحی ایتدیکیدر

گفت موسی را بوحی دل خدا     کای گزیده دوست میدارم ترا
گفت چه خصلت بود ای ذوالکرم     موجب آن تا من آن افزون کنم
گفت چون طفلی بپیش والده     وقت قهرش دست هم در وی زده
خود نداند که جز او دیار هست     هم ازو مخمور و هم از اوست مست
مادرش گر سیلیی بروی زند     هم بما در آید و بروی تند
از کسی یاری نخواهد غیر او     اوست جمله شر او و خیر او
خاطر تو هم ز ما در خیر و شر     التفاتش نیست جاهای دگر
غیر من پیشت چو سنگست و کلوخ     گر صبی و گر جوان و گر شیوخ
همچنانکه ایاک نعبد در حنین     در بلا از غیر تو لا نستعین
هست این ایاک نعبد حصر را     در لغت وان از پی نفی ریا
هست ایاک نستعین هم بهر حصر     حصر کرده استعانت را و قصر

وحی قلب ایله دیدی موسایه حق     بن سکا اولدم محبت ده احق
دیدی اول خصلت ندر ای ذوالکرم     اکه موجب کیم انی افزون ایدم
دیدی طفل آسا کرک کیم مادر     قهر ایدرسه ینه اولدر منظری
بیلمز اندن غیری بر دیار اوله     مستی و مخمور لقده یار اوله
مادری اورسه یوزینه سله زن     ینه ایلر مادر اغوشن وطن
استمز یاری و شفقت غیریدن     التجاسی آکه شر و خیردن
خیر و شرده خاطرک برده همان     غیره یوقدر التفاتک بر زمان
غیر اولور یانمده چون سنگ و کلوخ     گر صبی و گر جوان و گر شیوخ
ساکه درچونکیم عبادت ای معین     هر بلاده سندن اولدق مستعین
اولدی چون ایاک نعبد حصر حال     ایلیوب نفی ریایی قیل و قال
نستعین ایاک ایله حصر اولور     استعانت رمز حصر و قصر اولور

| | |
|---|---|
| که عبادت مر ترا آریم وبس | طمع یاری هم زتو داریم وبس |

## خشم کردن پادشاه برندیم وشفاعت کردن شفیعی آن مغضوب علیه را وازپادشاه درخواستن وپادشاه شفاعت او قبول کردن ورنجیدن ندیم ازین شفیع که چرا شفاعت کردی

| | |
|---|---|
| پادشاهی برندیمی خشم کرد | خواست تا ازوی برارد دود وگرد |
| کرد شه شمشیر بیرون ازغلاف | تا زند بروی جزای آن خلاف |
| هیچ کس را زهره نی تا دم زند | یا شفیعی بر شفاعت بر تند |
| جز عماد الملک نامی ازخواص | در شفاعت مصطفی وارانه خاص |
| برجهید وزود درسجده فتاد | درزمان شه تیغ قهر ازکف نهاد |
| گفت اگر دیوست من بخشیدمش | ور بلیسی کرد من پوشیدمش |
| چونکه آمد پای تو اندرمیان | راضیم گر کرد مجرم صد زیان |
| صد هزاران خشم را تانم شکست | که ترا آن فضل وآن مقدار هست |
| لابه ات را هیچ نتوانم شکست | زانکه لابهٔ تو یقین لابهٔ منست |
| گر زمین وآسمان برهم زدی | زانتقام این مرد بیرون نامدی |
| ورشدی ذره بذره لابه گر | او نبردی این زمان ازتیغ سر |
| برتو می ننهیم منت ای کریم | لیک شرح عزت تست ای ندیم |
| این نکردی تو که من کردم یقین | ای صفاتت درصفات ما دفین |
| تو درین مستعملی نی عاملی | زانکه محمول منی نی حاملی |
| ما رمیت اذ رمیت گشته | خویشتن در موج چون کف هشته |
| لا شدی پهلوی الا خانه گیر | این عجب که هم اسیری هم امیر |
| انچه دادی تو ندادی شاه داد | اوست بس الله اعلم بالرشاد |
| وان ندیم رسته از زجر وبلا | زین شفیع آزرد وبرگشت ازولا |
| دوستی ببرید زان مخلص تمام | رو بحایط کرد تا نارد سلام |
| زین شفیع خویشتن بیگانه شد | زین تعجب خلق درافسانه شد |
| گرنه مجنونست یاری چون برید | ازکسی که جان او را واخرید |
| واخریدش آندم از گردن زدن | خاک نعل پاش بایستی شدن |
| بازگونه رفت وبیزاری گرفت | باچنین دلدار کینداری گرفت |
| پس ملامت کرد او را مصلحی | کین جفا چون میکنی باناصحی |

| | |
|---|---|
| بزلکا انجق عبادت ایلرز | ینه سندن استعانت ایلرز |

## برپادشاه ندیمنه خشم ایلیوب مغضوب علیه مذکورک شفیعلری پادشاهدن شفاعت ایلدکده پادشاهک قبول شفاعتی وندیمک شفیعه رنجیده اولوب نیچون شفاعت ایلدک بن خود سندن شفاعت طلب ایتدم دیو ملامتی بیاننده در

| | |
|---|---|
| برندیمه خشم ایدوب برپادشاه | استدی اندن اوله تا کینه خواه |
| شاه سیفن ایتدی مسلول غلاف | ایتمکه اکه مجازات خلاف |
| کمسه ده یوق زهره جرأت ایلیه | یوق شفیعی کیم شفاعت ایلیه |
| انجق اول نامی عماد الملک خاص | کیم اکا ایتدی شفاعت اختصاص |
| ایلدی اولدم زمینبوسه شتاب | اولدی شههدن عفو ایله لطف خطاب |
| دیدی شیطان ایسه ده ایتدم معاف | ایلدم تلبیسنی مستور وصاف |
| چونکه اولدک پای انداز میان | عفو اولور مجرمده اولسه صد زیان |
| صد هزاران خشم اولوربندن شکست | قدر وفضلک ایلمم مردود وپست |
| التماسک رد دگلدر مشربم | مطلبک زیرا که اولدی مطلبم |
| بربره گلسه زمین وآسمان | انتقامندن محال ایدی امان |
| اولسه هر ذره مددجوی مناص | باشنی تیغمدن ایتمزدی خلاص |
| بوسکا منت دگل انجق سنک | شرح واعلام اولدی قدر روشنک |
| ایتدک سن آنی بن ایتدم یقین | کیم صفاتکدر صفاتمده رهین |
| کارک استعمالدر عامل دگل | سن بکا محمولسن حامل دگل |
| ما رمیت اذ رمیت اولدی بیان | کف صفت موج ایچره اولدک سن نهان |
| لا گبی الاده اولدک جایگیر | هم اسیر اولدک عجبدر هم امیر |
| صانمه سندن اولدی شههدندر او داد | بل انی الله اعلم بالرشاد |
| اول ندیم اولدقده آزاد بلا | اولدی آزرده شفیعه اولا |
| مخلصندن منقطع اولدی تمام | روی گردان ایتدی امساک سلام |
| اولدی بیگانه شفیعندن همان | ایلدی اندن عجب خلق جهان |
| دیدیلر کیم اولمسه مجنون اگر | پس نیچون جانبخشه کج ایلر نظر |
| ایتدی تخلیص اولمدن گردن زده | اجری اولمز خاکپایی اولسه ده |
| امر برعکس ایتدی بیزاری یار | بوله بردلداره اولدی کینه دار |
| دیدی برمصلح ایدوب صد لوم اکا | اول وفاداره نیچون ذربو جفا |

جان تو بخرید آن دلدار خاص / آندم از کردن زدن کردت خلاص
کر بدی کردی نبایستی رمید / خاصه نیکی کرد آن یار حمید
کفت بهر شاه مبذولست جان / او چرا آید شفیع اندر میان
لی مع الله وقت بود آندم مرا / لا یسع فیه نبی مجتبا
من نخواهم رحمتی جز زخم شاه / من نخواهم غیر آن شه را پناه
غیر شه را بهر آن لا کرده ام / که بسوی شه تولا کرده ام
شاه اکر برّد بقهر خود سرم / شاه بخشد شصت جان دیکرم
کار من سربازی و بیخویشیست / کار شاهنشاه من جان بخشیست
فخر آن سر که کف شاهش برد / ننک آن سر کو بغیری سر برد
شب که شاه از قهر در قبرش کشید / ننک دارد از هزاران روز عید
خود طواف آنکه او شه بین بود / فوق قهر و لطف و کفر و دین بود
زان نیامد یک عبارت در جهان / که نهانست و نهانست و نهان
زانکه این اسما و الفاظ حمید / از کلابهٔ آدمی آمد پدید
علم الاسما بد آدم را امام / لیک نی اندر لباس عین ولام
چون نهاد از آب و کل بر سر کلاه / کشت آن اسماء جانی روسیاه
که نقاب حرف و دم در خود کشید / تا شود بر آب و کل معنی پدید
کرچه از یک وجه منطق کاشفست / لیک از ده وجه پرده و مکنفست

تازه جان ویردی سکا اول یار خاص / قطع کردن سنی ایتدی خلاص
ایتسه بد کاری دکل وحشت روا / باخصوص اول لطف و جود ایدی سکا
دیدی اولدی شاه ایچون مبذول جان / اول نیچون اولدی شفیع در میان
لی مع الله وقت ایدی اولدم بکا / لا یسع فیه نبی مجتبا
طالب رحم اولمم اولا رحم شاه / شاهدن غیری بکا اولمز پناه
شاهک اغیارینه بن لا ایلدم / جانب شاهه تولا ایلدم
قهر ایله کربندن ایتسه قطع سر / شه باغشلر باکه صد جان دکر
بنده سربازی اولور کار بلند / بخشش سر کار شاه ارجمند
قطع کف شاهدر فخری سرک / عار در سرداری اولمق آخرک
شب که قهر شاه قبری رنک ایدر / نیچه روز عیده باقمز ننک ایدر
باخصوص اول کمسه کیم شه بین اولور / فوق لطف و قهر و کفر و دین اولور
قادر اولمز آنی تعبیره جهان / کیم نهان ایچره نهاندر اول نهان
چونکه بو اسما و الفاظ حمید / اولدی سر ذات آدمدن بدید
آدم ایچون علم الاسما امام / لیک بی قید لباس عین ولام
آب و کلدن اولدی چون نقش صفی / اولدی اول اسمای روحانی خفی
کیم نقاب حرف و دم ایتدی صدور / آب و کلده تا ایده معنی ظهور
نطق ایدر بر وجهی کرچه آشکار / اون جهتدن لیکن ایلر پرده دار

## کفتن خلیل مر جبرئیل را علیهما السلام چون پرسیدش که الک حاجة خلیل جوابش داد که اما الیک فلا

## ابراهیم علیه السلامدن جبریل علیه السلام الک حاجة دیو سؤال ایلنده ابراهیم خلیلک اما الیک فلا جوابیله مقابله سی بیوردیغیدر

من خلیل وقتم و او جبرئیل / من نخواهم در بلا او را دلیل
او ادب ناموخت از جبریل راد / که بپرسید از خلیل حق مراد
که مرادت هست تا یاری کنم / ورنه بکریزم سبکباری کنم
کفت ابراهیم نی رو از میان / واسطه زحمت بود بعد العیان
بهر این دنیاست مرسل رابطه / مؤمنان را زانکه هست او واسطه
هر دل ار سامع بدی وحی نهان / حرف و صوتی کی بدی اندر جهان
کرچه او محو حقست و بی سرست / لیک کار من از آن نازکترست
کردهٔ او کردهٔ شاهست لیک / پیش ضعفم بد نماینده است نیک
آنچه عین لطف باشد بر عوام / قهر شد بر نازنینان کرام
بس بلا و رنج می باید کشید / عامه را تا فرق بتوانند دید

بن خلیل وقت اولوب اول جبرئیل / کیم بلاده استمم آنی دلیل
اول نیچون جبریلدن آلمز ادب / کیم خلیله صوردی چون اول پیک رب
برمرادک وار ایسه یار اوله یم / سا که بو دمده مددکار اوله یم
دیدی ابراهیم اوله در میان / واسطه حاجت دکل بعد العیان
اولدی بو دنیاده مرسل رابطه / اولمغیچون مؤمنینه واسطه
هر دل اولسه سامع وحی نهان / حرف و صوته حاجت اولمزدی جهان
محو حقدر کرچه کیم اول نامدار / بنده اندن بشقه در اما که کار
کاری کار شاهدر انک ولیک / پیش ضعفمده بنم بد اولدی نیک
اولکه عین لطف اولور عند العوام / اولدی قهر عشق کیشان کرام
چوق بلا و رنجلر چکملک کرک / عامه دن تا فرق اوله بی ریب وشک

کین حروف واسطه‌ای یار غار — پیش واصل خار باشد خار خار
بس بلا و رنج بایست و وقوف — تا رهد آن روح صافی از حروف
لیک بعضی زین صدا کرتر شدند — باز بعضی صافی و برتر شدند
همچو آب نیل آمد این بلا — سعد را آبست وخون بر اشقیا
هر که پایان بین ترا و مسعود تر — جد ترا و کارد که افزون دید بر
زانکه داند کین جهان کاشتن — هست بهر محشر و برداشتن
هیچ عقدی بهر عین خود نبود — بلکه از بهر مقام ربح و سود
هیچ نبود منکری کر بنکری — منکری اش بهر عین منکری
بل برای قهر خصم اندر حسد — یا فزونی جستن و اظهار خود
وان فزونی هم پی طمع دکر — بی معانی چاشنی ندهد صور
زان همی پرسی چرا این میکنی — که صور زیتست و معنی روشنی
ورنه این کفتن چرا از بهر چیست — چونکه صورت بهر عین صور تیست
این چرا کفتن سؤال از فائده‌ست — جز برای این چرا کفتن بدست
از چه رو فائده جویی ای امین — چون بود فائدهٔ این خود همین
پس نقوش آسمان و اهل زمین — نیست حکمت کان بود بهر همین
کر حکیمی نیست این ترتیب چیست — ور حکیمی هست چون فعلش تهیست
کس نسازد نقش کرمابه و خضاب — جز پی قصد صواب و ناصواب

بو حروف واسطه‌ای یار غار — پیش واصلده اولور پیل خار خار
چوق بلا ورنجله لازم وقوف — روح صافی اوله آزاد حروف
بو صدادن بعض اولور لیکن اصم — بعض صاف اما اولور غایت اتم
بو بلا در آب نیل مستطاب — قبطیانه خون اولور اسباطه آب
عاقبت بینان اولور مسعود تر — سعی ایدر کاره ایدن امید بر
اول ایچون زیرا جهانده مزرعه — محشرا ایچون اتقیای اورعه
بلکه اولمز معتبر عین عقود — اولمسه ضمننده حاصل ربح وسود
عین انکار اولمدی منکرده حال — بلکه انکارنده وار در بر مآل
یا حسددن قهر خصم اولدی مراد — کندینک یا فضلنی ایلر مزاد
اول فضیلتده طمعدر کارکر — بی معانی چاشنی ویرمز صور
نیچون ایتدک دیو ایلرسن سؤال — پس صور زیت اولدی معنی اشتعال
اولمز ایدی بو نیچون قولک مفید — عین صورت اولسه صورتده پدید
بو نیچون پس نفع ایچون اولدی سؤال — اولمسه نفعی نیچونده یوق مآل
کیم نه یوزدن فائده اولسون طلب — اولمیه چون فائده اصل سبب
صانمه بو نقش زمین و آسمان — اوله بی حکمت بو وضع اوزره همان
اولدی بو ترتیبه لابد بر حکیم — چون حکیم اوله اولور حکمت عظیم
کمسه ایتمز نقش حمامی عبث — اولمسه مقصود اکا دفع حدث

## مطالبه کردن موسی علیه السلام حضرت خدا را که خلقت خلقا و اهلکتهم وجواب آمدن

کفت موسی ای خداوند حساب — نقش کردی باز چون کردی خراب
نر و ماده نقش کردی جانفزا — وانکهان ویران کنی این را چرا
کفت حق دانم که این پرسش ترا — نیست از انکار و غفلت و زهوا
ورنه تأدیب و عتابت کردمی — بهر این پرسش ترا آزردمی
لیک میخواهی که در افعال ما — باز جویی حکمت و سر بقا
تا از آن واقف کنی مر عام را — پخته کردانی بدین هر خام را
قاصدا سائل شدی در کاشفی — بر عوام ارچه که تو زان واقفی
زانکه نیم علم آمد این سؤال — هر برونی را نباشد این مجال
هم سؤال از علم خیزد هم جواب — همچنانکه خار و کل از خاک و آب
هم ضلال از علم خیزد هم هدی — همچنانکه تلخ و شیرین از ندا

## موسی علیه السلامک حضرت الوهیته خلق واهلاک حکمتندن استفساری ووارد اولان جواب الهی بیانندەدر

دیدی موسی ای خداوند حساب — نقش ایدرسن یینه ایلرسن خراب
ماده و نر ده نقوش جانفزا — صکره سر جمله اولور فانی نما
دیدی حق دانایم اول پرسش سکا — اولمدی انکار وغفلتله هوا
ایلر ایدم یوخسه تأدیب وعتاب — بو سؤال ایچون سکا بی ارتیاب
لیک ایدوب افعالمزدن کشف حال — حکمت و سر بقادندر سؤال
ایده سن تا کیم عوامی تربیت — اوله هر بر خام دل پخته صفت
کشف رازه قصد ایله ایتدک سؤال — سن بیلورسن غیر ایچوندر بسط قال
نصف علم اولدی محقق بو سؤال — هر اسیر ظاهره یوقدر مجال
علمدندر هم سؤال وهم جواب — مورد خار و کل اولدی خاک و آب
علمدندر هم ضلال وهم هدی — تلخ وشیرین اولدی محصول غدا

ز اشنایی خیزد این بغض و ولا | وز غذای خوش بود سقم و قوی
مستفید اعجمی شد آن کلیم | تا عجمیانرا کند زین سر علیم
ما هم از وی اعجمی سازیم خویش | پاسخش آریم چون بیگانه پیش
خرفروشان خصم همدیگر شدند | تا کلید قفل آن عقد آمدند
پس بفرمودش خدای ذو لباب | چون بپرسیدی بیا بشنو جواب
موسیا تخمی بکار اندر زمین | تا تو هم خود وادهی انصاف این
چونکه موسی کشت و شد کشتش تمام | خوشهااش یافت خوبی و نظام
داس بگرفت و مرا زامی برید | پس ندا از غیب در گوشش رسید
که چرا کشتی کنی و پروری | چون کمالی یافت آن را می بری
گفت یارب زان کنم ویران و پست | که درانجا دانه هست و کاه هست
دانه لایق نیست در انبار کاه | کاه در انبار گندم هم تباه
نیست حکمت این دو را آمیختن | فرق واجب میکند در بیختن
گفت این دانش تو از که یافتی | که بدانش بیدری بر ساختی
گفت تمییزم تو دادی ای خدا | گفت پس تمییز چون نبود مرا
در خلایق روحهای پاک هست | روحهای تیره و گلناک هست
این صدفها نیست در یک مرتبه | در یکی درست و در دیگر شبه
واجبست اظهار این نیک و تباه | همچنانکه اظهار گندمها ز کاه
بهر اظهارست این خلق جهان | تا نماند گنج حکمتها نهان
کنت کنزا گفت مخفیا شنو | جوهر خود گم مکن اظهار شو

در بیان انکه روح حیوانی و عقل جزوی و وهم و خیال برمثال دوغند و روح وحی که باقیست درین دوغ همچو روغن پنهانست

جوهر صدقت خفی شد در دروغ | همچنانکه روغن اندر متن دوغ
آن دروغت این تن فانی بود | راستت آن جان ربانی بود
سالها این دوغ تن پیدا و فاش | روغن جان اندرو فانی و لاش
تا فرستد حق رسولی بندهٔ | دوغ را در خمره جنبانندهٔ
تا بجنباند بهنجار و بفن | تا بدانم من که پنهان بود من
یا کلام بندهٔ کان جزو اوست | در رود در گوش او کو وحی جوست
اذن مؤمن وحی ما را واعیست | انچنان گوشی قرین داعیست

آشنایمدن قوپار بغض و ولا | کیم غذادن بخش اولور داء و دوا
مستفید اعجمی اولدی کلیم | ایده تا نادانی بو سره علیم
بز دخی اولمق روادر اعجمی | بیلمک ایچون بو جواب مبهمی
خرفروشان خصم اولورلر صورتا | قفل عقده یعنی مفتاح اوله تا
پس بیوردی حق اکا ای ذو لباب | چونکه صوردک گل ایشت بندن جواب
ایله ای موسی زمینه تخمی زرع | تا سکا معلوم اوله بو اصل و فرع
چون زراعت ایلدی موسی تمام | خوشه‌لر بولدی کمال اوزره نظام
قطع خوشه ایتدی داس ایله اودم | غیبدن گلدی ندای محترم
کیم نیچون زرع ایدوب ایتدک تربیت | چون کمالن بولدی ایتدک قطع وفت
دیدی ایتدم بویله ای رب آله | مختلطدر دانه ایله آنده کاه
دانه یه لایق دگل انبار کاه | کاه اولور انبار گندمده تباه
اختلاطی لایق حکمت دگل | هر بری لازمدر اولمق منفصل
بو تعلم دیدی کیمدندر سکا | تا که علم خرمن اولدی خودنما
دیدی بو تمییزی سن ویردک بکا | دیدی حق پس فعلم اولدی بی چرا
پس خلایقده اولور ارواح پاک | لیک اولور ارواحی بعضک تیره ناک
بو صدفلر بر دگلدر سربسر | کیم برنده در برنده بیلور
واجب اولدی امتیاز نیک و بد | کاهدن گندم اولور ممتاز ابد
اولدی پس اظهار ایچون خلق جهان | قالمیه گنج حکم تا کیم نهان
کنت کنزا وصف مخفیا ایله | اولدی ظاهر تا که عارفلر بیله

روح حیوانی و عقل جزوی و وهم و خیال دوغ مثال اولوب روح وحیی که باقیدر بو دوغ ایچنده روغن کبی پنهان اولمغله چشم قلبدن غیری حس بصر گورمکه قادر اولمدیغن بیاندر

ایلر اخفا جوهر صدقک دروغ | روغنک ضمن ایدر پوشیده دوغ
اول دروغکدر تن فانی سنک | صدقک اولدی جان ربانی سنک
نیجه ییل ظاهر اولوب بو دوغ تن | روغن جان انده فانی انجمن
برقولن تا کیم ایدر اول حق رسول | دوغی طرفنده ایدر تحریک طول
تا اوله جنبانی هنجار و فن | اولدی معلوم خفی یم بنده بن
یا کلام بنده کیم جزؤ اولدی اول | وحی جو درسمعی ایچره بولدی یول
اذن مؤمن اولدی وحیه واعیه | اویله گوش اولدی مقارن داعیه

همچنانکه کوش طفل از کفت مام    پر شود ناطق شود او در کلام

ورنباشد طفل را کوش رشد    کفت مادر نشنود کنکی شود

دائما هر کر اصلی کنک بود    ناطق آنکس شد که از مادر شنود

دانکه کوش کر و کنک از آفتیست    که پذیرای دم و تعلیم نیست

آنکه بی تعلیم بد ناطق خداست    که صفات او ز علتها جداست

یا چو آدم کرده تلقینش خدا    بی حجاب مادر و دایه و اذا

یا مسیحی کو بتعلیم ودود    در ولادت ناطق آمد در وجود

از برای دفع تهمت در ولاد    که نه زادست از زنا و از فساد

جنبشی بایست اندر اجتهاد    تا که دوغ آن روغن از دل باز داد

روغن اندر دوغ باشد چون عدم    دوغ در هستی بر آورده علم

آنکه هستت مینماید هست پوست    وانکه فانی مینماید اصل اوست

دوغ روغن ناکرفتست و کهن    تا بنکزینی بنه خرجش مکن

هین بکردانش بدانش دست دست    تا نماید آنچه پنهان کرده است

زانکه این فانی دلیل باقیست    لابه مستان دلیل ساقیست

اویله در کیم کوش طفله قول مام    کار ایدوب ناطق اولور ایلر کلام

سمع رشد اولمزسه طفله وصف حال    کوش قول مادر ایتمز قالدی لال

کیم اولور اصلی اصم لال سخن    اولدی ناطق مادرندن کوش ایدن

کیم اوله آفتدن اخرس یا اصم    اول دکلدر قابل تعلیم و دم

اولکه بی تعلیمدر اولدی خدا    کیم صفاتی اولدی علتدن جدا

آدمک تلقین حقدر رهبری    دایه و مادردن اول اولدی بری

اولدی هم عیسایه تعلیم ودود    کیم تکلم ایتدی بولدقده وجود

ایمکچون یعنی دفع اتهام    کیم زنادن طوغمدی اول نیکنام

پس کرکدر جنبش جهد سدید    اوله تا کیم دوغدن روغن بدید

روغن اولدی دوغ اچنده کالعدم    دوغ ایدر وارلقدن اظهار قدم

پوستدر ساکه ایدن عرض وجود    اصل ایسه فانی نمای ذی شهود

دوغ پنهان ایلمشدر روغنی    تا کزیده ایلمه ضایع انی

قیل انی صاف ایتمکه تحریک دست    پستی بالا ایله قیل بالایی پست

بلکه فانی اولدی باقی یه دلیل    وضع مستان اولدی ساقی یه دلیل

## مثال دیکر هم درین معنی

هست بازیهای آن شیر علم    مخبری از بادهای مکتتم

کر نبودی جنبش آن بادها    شیر مرده کی بجستی در هوا

زان شناسی باد را کر آن صباست    یا دبورست این بیان آن خفاست

این بدن مانند آن شیر علم    فکر می جنباند او را دمبدم

فکر کان از مشرق آید آن صباست    وانکه از مغرب دبور باوباست

مشرق این باد فکرت دیکرست    مغرب این باد فکرت زان سرست

نه جمادست و بود شرقش جماد    جان جان جان بود شرقش فؤاد

شرق خورشیدی که شد باطن فروز    قشر و عکس آن بود خورشید روز

زانکه چون مرده بود تن بی لهب    پیش او نی روز بنماید نه شب

ورنباشد آن چو این باشد تمام    بی شب و بی روز دارد انتظام

همچنانکه چشم می بیند بخواب    بی نه خورشید ماه و آفتاب

نوم ما چون شد اخ الموت ای فلان    زین برادر آن برادر را بدان

ور بکویندت که هست آن فرع این    مشنو آنرا ای مقلد بی یقین

می ببیند خواب جانت وصف حال    که به بیداری نه بینی بیست سال

## معنای مزبوره مثال آخردر

کورکه وضع جنبش شیر علم    مخبر باد خفیدر دمبدم

اولمسیدی جنبش باد هوا    شیر منقوشه تحرک ناروا

بیلدیررسا که صبا در یا دبور    اول طریق ایله خفا ایلر ظهور

اولدی تن مانندهٔ شیر علم    فکر اولور آکه محرک دمبدم

کلسه مشرقدن بو فکر اولدی صبا    لیک مغربدن دبور پروبا

مشرقی بو باد فکرک غیردر    مغربی هم بشقه صاحب سیردر

نه جماد اولدی اکا مشرق جماد    جان جان جانه مشرقدر فؤاد

شرقی بو شمسک که اولدی دلفروز    قشر و عکسیدر انک خورشید روز

باعث اولکیم مرده اولدقده بدن    اول قالور روز و شبی ادراکدن

اولمسه تن چونکه وار جانده کمال    بی شب و بی روز اولور فرخنده حال

شویله کیم منظور چشمک وقت خواب    بی نه خورشید ماه و آفتاب

چونکه نوم اولدی اخ الموت ای فلان    اول برادر بو برادردن عیان

اول بو کا فرع اولدی دیرلرسه اکر    ای مقلد بی یقین ایتمه نظر

اویقوده مشهود جانک وصف حال    کیم انی بیدار کورمز بیست سال

در پی تعبیر آن تو عمرها  می دوی سوی شهان با دها
که بکو آن خواب را تعبیر چیست  فرع کفتن اینچنین سر راسکیست
خواب عامست این و خود خواب خواص  باشد اصل اجتبا و اختصاص
پیل باید تا چو خسبد او شبان  خواب بیند خطهٔ هندوستان
خر نه بیند هیچ هندستان بخواب  خر ز هندستان نکردست اغتراب
جان همچون پیل باید نیک زفت  تا بخواب او هند داند رفت تفت
ذکر هندستان کند پیل از طلب  پس مصور کردد آن ذکرش بشب
اذکروا الله کار هر اوباش نیست  ارجعی بر پای هر قلاش نیست
لیک تو آیس مشو هم پیل باش  ور نه پیلی در پی تبدیل باش
کیمیاسازان کردون را ببین  بشنو از مینا کران هر دم طنین
نقش بنداننددر جو فلک  کارسازانند بهر لی و لک
کر نه بینی خلق مشکین جیب را  بنکر ای شبکور این آسیب را
هر دم آسیبست بر ادراک تو  نبت نو نو رسته بین از خاک تو
زین بد ابراهیم ادهم دیده خواب  بسط هندستان دل را بی حجاب
لاجرم زنجیرها را بر درید  مملکت برهم زد و شد ناپدید
آن نشان دید هندستان بود  که جهد از خواب و دیوانه شود
می فشاند خاک بر تدبیرها  می دراند حلقهٔ زنجیرها
آنچنانکه کفت پیغمبر ز نور  که نشانش آن بود اندر صدور
که تجافی آرد از دار الغرور  هم انابت آرد از دار السرور
بهر شرح این حدیث مصطفا  داستانی بشنو ای یار صفا

سمت تعبیره ایدرسن التجا  چوق معبرلردن ایلرسن رجا
کیم بکا سویله ندر تعبیر خواب  بویله سر فرعه نسبت ناصواب
خواب عامیدر بو خود خواب خواص  اولدی اصل اجتبا و اختصاص
فیل استر او یقویه وارسه عیان  اوله نقش خواب اکا هندوستان
نیجه هندستانی کورسون دوشده خر  اول خره هند اولمش ایکن مقر
فیل وش برجان کرک بی ارتیاب  اوله هندستان انکچون نقش خواب
ذکر هندستان اولور فیله طلب  پس اکا اول ذکر اولور تصویر شب
اذکروا الله اولمز اوباشه یار  ارجعی هر نفسی ایتمز کامکار
لیک مأیوس اولمه سنده فیل اول  چون دکلسن طالب تبدیل اول
کیمیاسازان دهری کور همین  هم ایشت میناکران ایلر طنین
وار فلکده نقش بندان کمال  بزلر ایچون کارسازان جمال
خلق مشکین جیبی کورمزسک اکر  ایله ای شبکور آسیبه نظر
وار درادراکده آسیب قصور  یوخسه خاکدن نلر ایلر ظهور
کوردی ابراهیم ادهم بویله خواب  اولدی هندستان دلدن بی حجاب
ایلدی زنجیرینی چاک شدید  ملکنی ترک ایتدی اولدی ناپدید
کوردی هندستانی کیم بودر نشان  خوابدن دیوانه وش اولدی روان
قیلدی هر تدبیرینی مستور خاک  حلقهٔ زنجیرن ایتدی چاک چاک
شویله کیم دیدی شه پیغمبران  کیم اکا وار در صدور ایچره نشان
اول تجافی اوله عن دار الغرور  هم انابت ایده رالی دار السرور
ایلدی شرح حدیث مصطفا  کوش قیل بو داستان پرصفا

حکایت آن پادشاهزاده که پادشاه حقیقی بوی رو نمود یوم یفر المرء من اخیه وامه وابیه نقد وقت او شد پادشاهی این خاک تودهٔ کودک طبعان که قلعه کیری نام کنند آن کودک که چیره آید بر سر خاک توده بر اید ولاف زند که قلعه مراست کودکان دیکر بر وی رشک برند که التراب ربیع الصبیان آن پادشاهزاده چون از قید رنکها برست کفت من این خاکهای رنکین راهمان خاک دون میکویم زر و اطلس واکسون نمی کویم من ازین اکسون رستم یکسون جستم وآتیناه الحکم صبیا ارشاد حق را مرور سالها حاجت نیست در قدرت کن فیکون کسی سخن قابلیت نکوید

اول پادشاهزاده نک حکایتیدر که پادشاه حقیقی تجلی عنایت ایلیوب یوم یفر المرء من اخیه وامه وابیه اکا نقد وقت اولدی وبو تودهٔ خاک پادشاهلغیکه کودک طبعان قلعه کیرلک تسمیه ایدوب هر کودک که غالب اوله اول تودهٔ خاک اوزره کلوب قلعه بنمدر دیو لاف ایلدکده کودکان آخر اکا رشک ایدرلر که التراب ربیع الصبیان دینلمشدر اول پادشاهزاده قید رنک و بودن رها بولدی بن بو رنکین خاکلره همان خاک تیره دیرم زر و سیم واطلس واکسون دیمم بن بو اکسوندن یکسونه یعنی جانب آخره میل ایتدم دیدی وآتیناه الحکم صبیا مصداقنجه خانهٔ کن فیکون ده کمسه نک سخن قابلیتندن بحثه حاجت یوقدر

پادشاهی داشت یک برنا پسر  باطن و ظاهر مزین از هنر
خواب دید او کان پسر ناکه بمرد  صافیٔ عالم بران شه گشت درد
خشک شد از تاب آتش مشک او  که نماند از تف آتش اشک او
انچنان پر شد ز دود و درد شاه  که نمی یابید دروی راه آه
خواست مردن قالبش بیکار شد  عمر مانده بود شه بیدار شد
شادیٔ آمد ز بیداریش پیش  کو ندیده بود اندر عمر خویش
که ز شادی خواست هم فانی شدن  پس مطوق آمد این جان و بدن
از دم غم می بمیرد این چراغ  وز دم شادی بمیرد اینت لاغ
در میان این دو مرگ او زنده است  این مطوق شکل جای خنده است
شاه با خود گفت شادی را سبب  انچنان غم بود از تسبیب رب
ای عجب یکچیز از یک روی مرگ  وان ز یک روی دگر احیا و برگ
آن یکی نسبت بدان حالت هلاک  باز آن هم سوی دیگر امساک
شادیٔ تن سوی دنیاوی کمال  سوی روز عاقبت نقص و زوال
خنده را در خواب هم تعبیر خوان  گریه گوید با دریغ و اندهان
گریه را در خواب شادی و فرح  هست در تعبیر ای صاحب مرح
شاه اندیشید کین غم خود گذشت  لیک جان از جنس این بدظن گشت
چشم زخمی زین مبادا که رسد  یادگاری باید مرا او رود
ور رسد خاری چنین اندر قدم  که رود گل یادگاری بایدم
چون فنا را شد سبب بی منتها  پس کدامین راه را بندیم ما
صد دریچه و در سوی مرگ لدیغ  میکند اندر گشادن ژیغ ژیغ
ژیغ ژیغ تلخ آن درهای مرگ  نشنود گوش حریص از حرص برگ
از سوی تن دردها بانگ درست  وز سوی خصمان جفا بانگ درست
جان و سر برخوان دمی فهرست طب  نار علتها نظر کن ملتهب
زان همه غرها درین خانه رهست  هر دو گامی پر ز کژدمها چهست
باد تندست و چراغم ابتری  زو بگیرانم چراغ دیگری
تا بود کز هر دو یک کافی شود  گر بباد آن یک چراغ از جا رود
همچو عارف کز تن ناقص چراغ  شمع دل افروخت از بهر فراغ
تا که روزی این بمیرد ناگهان  پیش چشم خود نهد او شمع جان
او نکرد این فهم پس داد از غرر  شمع فانی را بفانیٔ دگر

عروس آوردن پادشاه فرزند خود را از خوف انقطاع نسل

ویردی حق بر پادشاهه بر پسر  باطن و ظاهرده موصوف هنر
دوشده گوردی اول پسر ایتمش وفات  تنک و تار اولدی او شاهه کائنات
آتش ایتدی آب و تابن خشک و غم  قالمدی چشمنده غمدن اشک و نم
اول قدر پر اولدی دود و درد شاه  قالمدی دود دلندن آهه راه
اولمغه چوق قالمشیدی حالی تبه  وار ایمش عمری که بیدار اولدی شه
حال بیداریدن اولدی اویله شاد  اولمدی عمرنده اول شوق فؤاد
مرگ شادی یه قریب اولدی بدن  اولدی موقوف خطر بو جان و تن
هم دم غم کشته ایلر آدمی  هم دم شادی ایدر بسته دمی
بو ایکی مرگ اورته سنده زنده مرد  گور که جای خنده در بو طرفه درد
دیدی شه نفسنده شادی یه سبب  اولیله بر غم اولدی پس تسبیب رب
ای عجب اول شیکه بر وجه ایله مرگ  وجه آخر ایله اولور احیا و برگ
آخره نسبت بری حکم هلاک  اول بری هم عکسی حال اشتراک
شادیٔ تن اولدی دنیاده کمال  لیک روز عاقبت نقص و زوال
خنده نک خواب ایچره تعبیری عیان  گریه و اندوه و غمدر بی گمان
گریه در خواب ایچره شادی و فرح  اولدی تعبیری انک دفع ترح
شاه فکر ایتدی بو غم گیتدی ولی  ظن بد جان ایچره اولدی منجلی
عین اصابت ایلیه شاید اکا  اول گیدرسه یادگار استرکا
گر قدم رنجان اولورسه بویله خار  گلدن البته گرکدر یادگار
بی نهایت اولدی اسباب فنا  قنغی راهی سد و بند اولسون روا
جانب موته درورو زن هزار  گیم اچیلدقچه گلور بیک آه و زار
صیت و باب تلخ ابواب ممات  گوش حرصنده حریصک بی ثبات
هم صریر بادر امراض تن  صیت دردر هم جفا بدخواهدن
بر نفس قیل فهرس طبه نظر  ایتمده نار علل نشر شرر
سو بسو بو خانه ده راه عدم  چاه پر کژدم نمایان هر قدم
روزگار تند ایله ابتر چراغ  احتیاط ایله گرک آخر چراغ
گیم ایکیسندن بری واقی اوله  بیری سونسه اول بری کافی اوله
گوردی عارفلر تنی ناقص چراغ  شمع دلدن ایتدیلر کسب فراغ
تا بو شمع اولدقده کشته ناگهان  اوله تابان و فروزان شمع جان
پس بو فانی شمعنی چوق بیخبر  ایلدی تبدیل فانیٔ دگر

انقطاع نسل خوفیله پادشاه فرزندینه طلبکار عروس اولدیغیدر

پس عروسی خواست باید بهر او    تا نماید زین تزوج نسل او
کر رود سوی فنا این باز باز    فرخ او کردد ز بعد باز باز
صورت این باز کر زینجا رود    معنئ او در ولد باقی بود
بهر این فرمود آن شاه نبیه    مصطفی که الولد سرّ ابیه
بهر این معنی همه خلق از شغف    می بیاموزند طفلانرا حرف
تا بماند آن معانی در جهان    چون شود آن قالب ایشان نهان
حق بحکمت حرصشان دادست وجد    بهر رشد هر صغیر مستعد
من هم از بهر دوام نسل خویش    جفت خواهم پور خود را خوب کیش
دختری خواهم ز نسل صالحی    نی ز نسل پادشاه طالحی
شاه خود این صالحست آزاد اوست    نی اسیر حرص و فرجست و کلوست
مر اسیرانرا لقب کردند شاه    عکس چون کافور نام آن سیاه
شد مفازه بادیهٔ خونخوار نام    نیکبخت آن پسرا کویند عام
بر اسیر شهوت وخشم و امل    بر نوشته میر یا صدر اجل
آن اسیران اجل را عام داد    نام امیران اجل اندر بلاد
صدر خوانندش که در صف نعال    جان او پستست یعنی جاه و مال
شاه چون با زاهدی خویشی کزید    این خبر در کوش خاتونان رسید

پس عروس اولدی اکا کار مفید    تا که نسل اوله تزوجدن بدید
ایتسه پرواز فنا بو شاهباز    بچهٔ باز اندن اولور کارساز
محو صورت ایلسه بو باز اکر    نقش معناسن ولد ابقا ایدر
انکچون دیدی اول شاه نبیه    مصطفی کیم الولد سرّ ابیه
خلقه بو معنی ایچون اولدی شغف    اینکه طفلانه تعلیم حرف
اول معانی تا اوله نقش جهان    چونکه انلردن اوله صورت نهان
حکمت ایله حرص ایدر ایراث جد    رشد ایچون هر بر صغیر مستعد
بندخی نسل ایله ذکره کندمی    استرم تزویج ایدم فرزندمی
دختر اولسه نسل صالحدن بکا    نسل شاه طالح اولمز پس روا
شاه او در کیم صالح آزاده در    صانمه حرص تفسنه دلداده در
کیم اسیر شهوته تلقیب شاه    اویله در کافور اوله نام سیاه
هم بیابانه اولور خونخوار نام    مال ایچون دولتلی دیر دونه عوام
بر اسیر شهوت وخشم و امل    شهرتی یا میر یا صدر اجل
اول اسیران اجل ایچون عوام    قیلدی میران اجلی وصف و نام
وصفی صدر اما اکک صف نعال    جانی پست ایتدی یعنی جاه و مال
شاه چون زاهدی کوردی معتبر    اولدی خاتونانه اصل بو خبر

## اختیار کردن پادشاه دختر درویش زاهدیرا از جهت پسر و اعتراض کردن اهل حرم و ننک داشتن ایشان از پیوندئ درویش

## پادشاهک بر زاهد درویش دخترینی اوغلی ایچون اختیار ایتدکده پرده نشین اولان اهل حرمی قرابت درویشدن ننک وعار ایله اعتراض ایتدکلریدر

مادر شهزاده کفت از نقص عقل    شرط کفویت بود در عقل و نقل
تو ز شح و بخل خواهی وز دها    تا ببندی پور ما را بر کدا
کفت صالح را کدا کفتن خطاست    کو غنی القلب از داد خداست
در قناعت می کریزد از تقی    نه از لئیمی و کسل همچون کدا
قلتی کان از قناعت و ز تقاست    آن ز فقر و قلت دونان جداست
حبهٔ آن کر بیابد سر نهد    وین ز کنج زر بهمت می جهد
شه که او از حرص قصد هر حرام    میکند او را کدا کوید همام
کفت کو شهر و قلاع او را جهیز    یا نثار کوهر و دینار ریز
کفت رو هر کو غم دین بر کزید    باقئ غمها خدا از وی برید
غالب آمد شاه و دادش دختری    از نژاد صالحی خوش کوهری

مادر شهزاده نقص عقل ایله    دیدی فکر ایت کفوی عقل ونقل ایله
شح وبخلی مقتضیدر بو ادا    ایده پیوند اوغلمزله بر کدا
دیدی دیمه حق صالحده کدا    انلرک قلبن غنی ایتدی خدا
اولدی تقوی وقناعتده مقیم    چون کدا صانمه کسلناک ولئیم
قلت اهل قناعت بشقه در    قلت فقر و دنائت بشقه در
حبه یه دونان ایدرلر حرص وآز    بونلر ایلر سیم وزردن احتراز
شه که حرصندن ایده قصد حرام    بیل اکا دیرلر کدا مردان تمام
دیدی تجهیزه قنی شهر وقلاع    یا نثار کوهر وزر هم متاع
دیدی وارسن کیم دهکیم وار فکر دین    غیری غملردن خدا ایلر امین
شاه غالب کلدی آلدی دختری    اصل صالح اول مصفا جوهری

در ملاحت خود نظیر خود نداشت
چهره اش تابانتر از خورشید چاشت
حسن دختر این خصالش آنچنان
کز نکوئی می نگنجد در بیان
صید دین کن تا رسد اندر تبع
حسن و مال و جاه و بخت منتفع
آخرت قطار اشتردان بملک
در تبع دنیاش همچون پشم و پشک
پشم بگزینی شتر نبود ترا
ور بود اشتر چه قیمت پشم را
چون برآمد این نکاح آن شاه را
با نژاد صالحان بی مرا
از قضا کمپیرکی جادو که بود
عاشق شهزادهٔ با حسن و جود
جادوی گردش عجوزهٔ کابلی
که بردزان رشک سحر بابلی
شه بچه شد عاشق کمپیر زشت
تا عروس و آن عروسی را بهشت
یک سیه دیوی و کابولی زنی
گشت بر شهزاده تا که رهزنی
آن نود ساله عجوز گنده کس
نی خرد هشت آن ملک را و نه نس
تا ببالی بود شهزاده اسیر
بوسه جایش نعل کفش گنده پیر
صحبت کمپیر او را می ربود
تا زکاهش نیم جانی مانده بود
دیگران از ضعف وی با درد سر
او ز سکر سحر از خود بیخبر
این جهان بر شاه چون زندان شده
وین پسر بر گریه شان خندان شده
شاه بس بی چاره شد در بردوات
روز و شب میکرد قربان و زکات
زانکه هر چاره که میکرد آن پدر
عشق کمپیرک همی شد بیشتر
پس یقین گشتش که مطلق آن سرست
چارهٔ او بعد ازین لابه گریست
سجده میکرد او که هم فرمان تراست
غیر حق بر ملک حق فرمان کراست
لیک این مسکین همی سوزد چو عود
دستگیرش ای رحیم و ای ودود
تا ز یارب یارب و افغان شاه
ساحر استاد پیش آمد ز راه

## مستجاب شدن دعای پادشاه در خلاص پسر ازین جادوی کابلی

او شنیده بود از دور این خبر
که اسیر پیره زن گشت آن پسر
کان عجوزه بود اندر جادوی
بی نظیر و ایمن از مثل دوی
دست بر بالای دستست ای فتا
در فن و در زور تا ذات خدا
منتهای دستها دست خداست
بحر بی شک منتهای جوهاست
هم ازو گیرند مایه ابرها
هم بدو باشد نهایت سیل را
گفت شاهش این پسر از دست رفت
گفت اینک آمدم درمان زفت

یوق ایدی اکا ملاحتده نظیر
طلعت تابانی خورشید منیر
حسن دختر بویله فرخنده خصال
کربیان اولسه قبول ایتمز مثال
دینه طالب اول اکا اولدی تبع
حسن و مال و جاه و بخت منتفع
آخرت اولدی قطار اشتران
اکه پشم آسا تبعدر بو جهان
اختیار پشم ایدرسک یوق شتر
مالک اشتر ایسک پشم اولدی پر
اولدی اول شاه ایله چون امر نکاح
عقد اصل پاک اصحاب صلاح
کور قضانی اولدی بر جادوی پیر
عشقنه شهزاده نک کوکلدن اسیر
ایتدی افسون اول عجوز کابلی
اولدی سحری رشک سحر بابلی
عاشق کمپیر اولوب فرزند شاه
اول عروسی ایتدی مهجور نکاه
دیو کابولی سیهروزن اکا
اولدی فن سحر ایله رهزن اکا
اول نود ساله عجوز بدنمون
ایلدی شهزاده یی مست فسون
برسنه اولدی او شهزاده اسیر
بوسه گاهی نعل کفش گنده پیر
صحبت کمپیردن اولدی همان
کاه صورت زرد روی و نیم جان
انکچون خسته دل مادر پدر
سحر ایله اول کندیسندن بیخبر
بو جهان اول شاهه زندان کدر
کریه سینه اثلرک خندان پسر
چاره سز قالدی شه فرخ صفات
روز و شب ایلردی قربان و زکات
هر نه چاره ایتسه حقنده پدر
عشق کمپیر کدن اول اولدی بتر
پس یقین اولدیکه مطلق مدعا
چاره سی مولایه صدق ایله دعا
سجده ایتدی دیدیکیم فرمان سنک
یوق شریکک قدرت و احسان سنک
بو فقیر اولمقده سوزان همچو عود
دستگیر اول ای رحیم و ای ودود
اولدی مقبول خدا فریاد شاه
ایتدی بر استاد ساحر عزم راه

## عندالله تعالی پادشاهک دعاسی مستجاب اولوب نور دیده سنک اول جادوی کابلیدن خلاص بولدیغیدر

بو خبر مسموعی اولدی دوردن
کیم پسر اولمش اسیر پیره زن
اول عجوز اولمشدی سحر ایله مثل
سحر و جادوییده بیمثل و بدل
دست بربالای دست اولدی ولیک
حکمت بیچون رب بی شریک
منتها هر دست ایچون دست خدا
بحر اولور انهاره حد انتها
جمله ابراندن اولور لر مایه گیر
هر طرف سیلابه هم اولدر مصیر
دیدی شه کیم کتدی الدن بو پسر
دیدی کلدم اولمغیچون چاره کر

نیست همتا زال را زین ساحران  جز من داهی رسیده زان کران
چون کف موسی بامر کردکار  نک برآرم من ز سحر او دمار
که مرا این علم آمد زان طرف  نی ز شاگردیٔ سحر مستخف
آمدم تا بر گشایم سحر او  تا نماند شاهزاده زرد رو
سوی گورستان برو وقت سحور  پهلوی دیوار هست اسپید گور
سوی قبله باز کاو آن جای را  تا ببینی قدرت و صنع خدا
بس درازست این حکایت تو ملول  زبده را گویم رها کردم فضول
آن گرههای گرانرا بر گشاد  پس ز محنت پور شه را راه داد
آن پسر با خویش آمد شد دوان  سوی تخت شاه با صد امتحان
سجده کرد و بر زمین میزد ذقن  در بغل کرده پسر تیغ و کفن
شاه آیین بست و اهل شهر شاد  وان عروس ناامید و بی مراد
عالم از سر زنده گشت و با فروز  ای عجب آنروز روز امروز روز
یک عروسی کرد شاه او را چنان  که جلاب قند بد پیش سگان
جادوی کمپیر از غصه بمرد  روی و خوی زشت با مالک سپرد
شاهزاده در تعجب مانده بود  کز من او عقل و نظر چون در ربود
نوعروسی دید همچون ماه حسن  که همی زد بر ملیحان راه حسن
گشت بیهوش و بر و اندر فتاد  تا سه روز از جسم او گم شد فواد
سه شبان روز او ز خود بیهوش گشت  تا که خلق از غشی او پر جوش گشت
از گلاب و از علاج آمد بخود  اندک اندک فهم گشتش نیک و بد
بعد سالی گفت شاهش در سخن  که پسر یاد آر زان یار کهن
یاد آور زان ضجیع و زان فراش  تا بدین حد بیوفا و مر مباش
گفت رو من یافتم دار السرور  وا رهیدم از چه دار الغرور
همچنان باشد چو مؤمن راه یافت  سوی نور حق ز ظلمت روی تافت

ساحران ایچره اکا یوقدر غریم  بندن اوز که لطف ایدر سه اول کریم
دست موسی وش بعون کردکار  ایلرم سحرن انک وقفه دمار
باکه بو علم اول طرفدن رهمان  اولمدم شاگرد سحر ساحران
گلدم انک سحرینی فتحه تمام  قالمیه شهزاده تا مربوط دام
سمت گورستانه وار اولسون بدید  متصل دیواره برقبر سفید
قبله سمتنده گر کدر حفر جا  اوله ظاهر قدرت و صنع خدا
اطول اولدی بو حکایت سن ملول  زبده لازم ایدهلم ترک فضول
پس عقود سحر اولوب انده گشاد  کتدی محنت اولدی اول شهزاده شاد
کندیه گلدی پسر اولدی دوان  تخت شاهه ایکچون امتحان
یوزیره سوردی ایدوب وضع ذقن  شاهزاده در بغل تیغ و کفن
اهل شهر ایتدی دونما اولدی شاد  باخصوص اول نوعروس نامراد
خلق عالم اولدی باشدن دلفروز  ایعجب اول روز گوندرهم بو روز
بر ولیمه ایتدی کیم شاه جهان  شربت قند ایله سیر اولدی سگان
جادوی کمپیر اولدی غصهدن  مالکه عزم ایتدی آلوده بدن
شاهزاده پر تعجب قالدی زار  کیم نیچه عقل و بصرده ایتدی کار
نوعروسن گوردی حسن ایله چو ماه  کیم ملاحتله اودر خوبانه شاه
اولدی بیهوش اوستنه دوشدی همان  قالدی اوچ گون گمشده عقل و جنان
اوچگون اوچ گیجه اولوب بیهوش حال  خلقی اول غشی ایتدی وقف انفعال
پس گلاب ایله علاج اولدی مدد  اندک اندک ایتدی فهم نیک و بد
دیدی بر ییل صکره سوزده شاه اکا  یاده گلمزمی او یار خوش لقا
همفراش و همسرک گاه ایله یاد  بیوفا اولمسون حددن زیاد
دیدی اولدم واصل دار السرور  ایلدم ترک چه دار الغرور
بویله در مؤمن بولنجه شاهراه  نور حقه ظلمته ایتمز نگاه

در بیان آنکه شاهزاده آدمی بچه است خلیفه زادهٔ خداست پدرش آدم صفی خلیفهٔ حق مسجود ملائک وان کمپیر کابلی دنیاست که آدمی بچه را از پدر ببرید بسحر و انبیا و اولیا آن طبیب تدارک کننده اند

بنی آدم شاهزاده و خلیفه زادهٔ خدادر که پدری مسجود ملائک و خلیفهٔ حق اولان آدم صفی علیه السلامدر و اول کمپیر کابلی دنیادر که سحر ایله بنی آدمی باباسندن جدا ایدر و اکا طبیب چاره ساز انبیا و اولیا اولدیغن تمثیل و بیاندر

ای برادر دانکه شهزاده توی  در جهان کهنه زاده از نوی
کابلی جادو این دنیاست کو  کرد مردانرا اسیر رنگ و بو

ای برادر بیل سن اول شهزاده سن  بو جهان کهنه یه دلداده سن
کابلی سحاره بو دنیای تنگ  ایتدی مردانی اسیر بوی و رنگ

چون درافکندت درین آلوده روذ　　دمبدم میخوان ومی دم قل اعوذ
تا رهی زین جادوی وزین قلق　　استعاذت خواه از رب الفلق
زان نبی دنیات را ساحره خواند　　کو بافسون خلق را در چه نشاند
هین فسون گرم دارد گنده پیر　　کرده شاهازادم گرمش اسیر
در درون سینه نفاثات اوست　　عقدهای سحر را اثبات اوست
ساحرهٔ دنیا قوی داناز نیست　　حل سحر او بپای عامه نیست
ور گشادی عقد او را عقلها　　انبیا را کی فرستادی خدا
هین طلب کن خوش دمی عقده کشا　　رازدان یفعل الله ما یشا
همچو ماهی بسته استت او بشست　　شاهزاده ماند سالی وتو شصت
شصت سال از شست او در محنتی　　نی خوشی نی بر طریق سنتی
فاسقی بدبخت نی دنیات خوب　　نی رهیده از وبال واز ذنوب
نفخ او این عقدها را سخت کرد　　پس طلب کن نفخهٔ خلاق فرد
تا نفخت فیه من روحی ترا　　وارهاند زین وگوید برتر آ
جز بنفخ حق نسوزد نفخ سحر　　نفخ قهرست این وآن دم نفخ مهر
رحمت او سابقست از قهر او　　سابقی خواهی برو سابق بجو
تا رسی اندر نفوس زوجت　　کای شه مسحور اینک مخرجت
با وجود زال ناید انحلال　　در شبیکه ودر بر آن پر دلال
نی بگفتست آن سراج امتان　　این جهان وآن جهان زاضرتان
پس وصال این فراق آن بود　　صحبت این تن مقام جان بود
سخت می آید فراق این ممر　　پس فراق آن مقردان سخت تر
چون فراق نقش سخت آید ترا　　تا چه سخت آید زنقاش جدا
ای که صبرت نیست ازدنیای دون　　صبر چون داری زحق ای دوست چون
چونکه صبرت نیست زین آب سیاه　　چون صبوری داری از چشمهٔ اله
چونکه بی این شرب کم داری سکون　　چون زابراری جدا وز یشربون
گر ببینی یکنفس حسن ودود　　اندر آتش افکنی جان ووجود
جیفه بینی بعد ازان این شرب را　　چون ببینی کر وفر قرب را
همچو شهزاده رسی در یار خویش　　پس برون آری زپا تو خار خویش
جهد کن در بیخودی خود را بیاب　　زود تر والله اعلم بالصواب
هر زمانی هین مشو با خویش جفت　　هر زمان چون خر در آب وگل میفت
از قصور چشم باشد این عثار　　که نه بیند شیب وبالا را جهار

سحری ایتدکچه سکا قصد نغوذ　　وردکی ایله دمادم قل اعوذ
اوله سن تارستهٔ غم وقلق　　اول مدد خواهندهٔ رب الفلق
اول سببدن دیدی سحاره نبی　　سحر وافسونی ایدر خلقی غبی
الحذر افسون ایدوب اول کنده پیر　　ایتدی شاهانی دم کرمی اسیر
سینه سی معقود نفاثاتدر　　سحرینی اول عقده لر اثباتدر
بو زن دنیا قوی سحاره در　　سحرینی حل عامه یه کوچ چاره در
عقده سی عقل ایله اولسیدی گشاد　　انبیا اولمزدی ارسال عباد
طالب اول بول بر دم عقده کشا　　رازدان یفعل الله ما یشا
اول سنی ماهی وش ایتدی بند دام　　قالدی بر ییل پورشه سن نیجه عام
قالدک التمش ییل انک دامنده سن　　ناخوش ومحنت زده آلوده تن
فاسق بدبخت دنیا صانمه خوب　　چوق وبالک لیک یوق محو ذنوب
عقده یی نفخ ایله سخت ایتمش تمام　　نفخهٔ خلاقی استه سن مدام
تا نفخت فیه من روحی سنی　　ایلیه تخلیص دنیای دنی
نفخ سحری نفخ حق ایلر عدم　　نفخ مهر اولدی بو نفخ قهر او دم
سابق اولدی قهره حقک رحمتی　　طالب سابق ایسهک قیل سبقتی
اول نفوس زوجت دن ارازجو　　مخرجک ای شاه مسحور اولدی بو
زال ایله کلمز وجوده انحلال　　وصلی اولدی ساکه دام پر دلال
کیم بیوردی اول سراج امتان　　اولدی فانی ایله باقی ضرتان
بر ینک وصلی فراقی آخرک　　صحبت تن ضدی جان انورک
بو ممرک سخت اولنجه فرقتی　　بل مقرک فرقتی اندن قتی
چون فراق نقش اولور مشکل سکا　　فرقت نقاش اولور اندن بلا
سنده کیم یوق صبر دنیای دنی　　نیجه ممکن صبر مولای غنی
صبرک ایلرکن عدم آب سیاه　　قابل صبر اوله می عین اله
چون ایدر هجرانی بو شربک زبون　　کورندرابراره هجر یشربون
بر نفس اولسه عیان حسن ودود　　جسم وجانک آتش ایلر وقف دود
بد کورردک بعد ازان بو شربی سن　　کورمش اولسهک اول صفای قربی سن
همچو شهزاده بولوردک یاریکی　　پایدن اخراج ایدردک خاریکی
کندکی بوقلقده بول ایله شتاب　　سعی قیل والله اعلم بالصواب
هر زمان نفسکله یار اولمه امان　　آب وکلده قالمه خر وش هر زمان
چشم قاصر اولدی زلاته قریب　　کیم دکل منظوری بالا ونشیب

بوی پیراهان یوسف کن سند / زانکه بویش چشم روشن میکند
صورت پنهان وآن نور جبین / کرده چشم انبیا را دوربین
نور آن رخسار برهاند زنار / هین مشو قانع بنور مستعار
چشم را این نور حالی بین کند / جسم وعقل وروح را گرگین کند
صورتش نورست ودر تحقیق نار / گر ضیا خواهی دو دست از وی بدار
دمبدم بر روفتد هر جا رود / دیده وجانی که حالی بین بود
دور بیند دوربین بی هنر / همچنانکه دور دیدن خواب در
خفته باشی بر لب جو خشک لب / میدوی سوی سراب اندر طلب
دور می بینی سراب ومی دوی / عاشق آن جنبش خود میشوی
میزنی در خواب با یاران تو لاف / که منم بینادل وپرده شکاف
نک بدان سو آب دیدم هین شتاب / تا رویم آنجا وآن باشد سراب
هر قدم زین آب تازی دورتر / دو دوان سوی سراب با غرر
عین آن عزمت حجاب این شده / که بتو پیوسته است وآمده
بس کسا عزمی بجایی میکند / از مقامی کان غرض در وی بود
دید ولاف خفته می ناید بکار / جز خیالی نیست دست از وی بدار
خوابناکی نیک هم بر راه خسب / الله الله بر ره الله خسب
تا بود که سالکی بر تو زند / از خیالات نعاست بر کند
خفته را گر فکر گردد همچو موی / او از آن دقت نیابد راه کوی
فکر خفته گر دوتا وگر سه تاست / هم خطا اندر خطا اندر خطاست
موج بروی می زند بی احتراز / خفته پویان در بیابان دراز
خفته می بیند عطشهای شدید / آب اقرب منه من حبل الورید

ساکه پیراهان یوسف مستند / اولدی بویی چشم یعقوبه مدد
صورت پنهان ایله نور مبین / ایتدی چشم انبیایی دوربین
نوری اول رویک ایدر اطفای نار / اولمه سن غره سنده نور مستعار
چشمی انجق حال بین ایلر بو نور / جسم وعقل وروحی ایچون یوقدر ظهور
صورتی نور لیکن اول تحقیقده نار / اندن ال چک تا اوله سن تابدار
دمبدم اول روبرو قارشو گیدر / دیده وجانی که حالی بین ایدر
دور بیند دوربین بی هنر / صانکه ایلر اویقوده دوره نظر
سن لب جوده ایدرسن گرچه خواب / مطلبک نامااولور سمت سراب
اول سرابه دوردن دلداده سن / چونکه کوردک رؤیته افتاده سن
خوابده ایتمکده سن یارانه لاف / کیم منم بینادل وپرده شکاف
اشته کوردم انده آبی قیل شتاب / عزم ایدرسن اول ایسه اولدی سراب
دور اولورسن هر قدم بو آبدن / کیم سرابه غره سن سرعتله سن
اول سرابه عزم اولور ساکه حجاب / اب قراکین دور اولور سندن او آب
نیچه لر بیجا ایدوب عزم سفر / منزل مقصودینی ایلر گذر
نائم ایچون لاف رؤیت بی مآل / ال چک اندن کیم دگل الا خیال
خوابناک ایسک یول اوزره نائم اول / دور اولمه راه حقده قائم اول
تاکه بر سالک سنی بیدار ایده / اول نعاسک محو ایدوب درکار ایده
فکر نائم اولسه ده دقتده موی / اولمز اول دقت دلیل راه کوی
فکر نائم گر دوتا ور گرسه تا / اول دگل الا خطا اندر خطا
موج اکا همسایه بی احتراز / خفته پویان بیابان دراز
خفته پس آلفته عطش شدید / آب اقرب منه من حبل الورید

## حکایت آن زاهد که در سال قحط شاد وخندان بود با مفلسی وکثرت عیال وخلق می مردند از گرسنگی گفتندش که چه هنگام شادیست که هنگام صد تعزیتست گفت مرا باری نیست

## اول زاهدک حکایتیدر که سال قحطده افلاس حال وکثرت عیال ایله شاد وخندان وسائر ناس اضطراب جوع ایله مرتبهٔ موتده نالان اولوب اکا دیرلردیکه بو هنگام شادی دگل بلکه محل تعزیه در زاهد حق بگا نسبت دگل دیو جواب ایتدیکیدر

همچنان کان زاهد اندر سال قحط / بود او خندان وگریان جمله رهط
پس بگفتندش چه جای خنده است / قحط بیخ مؤمنان بر کنده است
رحمت از ما چشم خود بر دوخته است / ز آفتاب تیز صحرا سوخته است
کشت وباغ ورز سیه استاده است / در زمین نم نیست نی بالا وپست

زاهد آسا کیم اولوب قحط بلاد / خلق گریان ایدی اول خندان وشاد
دیدیلر آکه دگل جای سرور / مؤمنان قحط ایله اولدی وقف شور
برزده اولدی چشم رحمتدن حجاب / شدت شمس ایتدی صحرایی خراب
سوبسوز زرع وگیاه اولدی عدم / یوق زمینک زیر وبالاسنده نم

خلق

خلق می میرند زین قحط و عذاب ‌‌ ده ده و صد صد چو ماهی دور از آب
بر مسلمانان نمی آری تو رحم ‌‌ مؤمنان خویشند و یک تن لحم و شحم
رنج یک جزوی ز تن رنج همه است ‌‌ گر دم صلحست یا خود ملحمه است
گفت در چشم شما قحطست این ‌‌ پیش چشمم چون بهشتست این زمین
من همی بینم بهر دشت و مکان ‌‌ خوشها انبه رسیده تا میان
خوشها در موج از باد صبا ‌‌ پر بیابان سبز تر از گندنا
ز آزمون من دست بروی میزنم ‌‌ دست و چشم خویش را چون برکنم
یار فرعون تنید ای قوم دون ‌‌ زان نماید مر شما را نیل خون
یار موسی خرد گردید زود ‌‌ تا نماید خون و بینید آب رود
با پدر از تو جفایی میرود ‌‌ آن پدر در چشم تو سگ میشود
آن پدر سگ نیست تأثیر جفاست ‌‌ که چنان رحمت نظر را سگ نماست
گرگ می دیدند یوسف را بچشم ‌‌ چونکه اخوان را حسودی بود و خشم
با پدر چون صلح کردی خشم رفت ‌‌ آن سگی شد گشت بابا یار تفت

خلقی قحط ایتمکده اهلاک عذاب ‌‌ همچو ماهی کیم اوله مهجور آب
مرحمت ایتمزمیسن مسلمره ‌‌ مؤمناندر نفس واحد یکسره
رنجی بر جزؤک اولور رنج وجود ‌‌ جمله یه بر صلح و جنک و ضرّ و سود
دیدی قحط اولدی سزه منظر همین ‌‌ پیش چشممده بنم جنت زمین
کیم بکا باقدقچه هر دشت و مکان ‌‌ خوشه بر خوشه فراوان تا میان
خوشه لر باد صبادن موج خیز ‌‌ سربسر صحن بیابان سبزه ریز
تجربه قصدیله اوسم دست زن ‌‌ دست و چشمم پر اولور اقبالدن
اولدیکز فرعونیان ای قوم دون ‌‌ اول جهتدن سزلره نیل اولدی خون
گر اولورسکز یار موسای جمیل ‌‌ قالمیه خون اوله صافی آب نیل
گر پدردن ساکه کار اولسه جفا ‌‌ اول پدر اولدی گوزکده سگ نما
سگ دگلدر اول جفادندر اثر ‌‌ سگ نمون ایلر سکا رحمت نظر
یوسفی اولدی گوزلرنده گرگ وش ‌‌ چون حسد اخوانه اولدی میل کش
خشمی زائل ایده چون صلح پدر ‌‌ والدکدن نقش کلبیت گیدر

بیان آنکه مجموع عالم صورت عقل کلست چون با عقل کل بکژروی جفا کردی صورت عالم ترا غم فزاید در اغلب احوال چنانکه دل با پدر بد کردی صورت پدر غم فزاید ترا و نتوانی رویش را دیدن اگرچه پیش از آن نور دیده بوده باشد و راحت جان

مجموع عالم صورت عقل کل اولدیغن بیان ایدر که چون عقل کل ایله کجروانه جفا ایده سن صورت عالم سکا غمفزا اولور اولیه کیم اغلب احوالده جفادن صورت پدر غم افزا اولوب یوزنی گورمک ایستمزسن اگرچه اندن اول سکا نور دیده و راحت جان ایدی

کل عالم صورت عقل کلست ‌‌ کوست بابای هر آنکه اهل قلست
چون کسی با عقل کل کفران فزود ‌‌ صورت کل پیش او هم سگ نمود
صلح کن با این پدر عاقی بهل ‌‌ تا که فرش زر نماید آب و گل
پس قیامت نقد حال تو بود ‌‌ پیش تو چرخ و زمین مبدل شود
من که صلحم دائما با این پدر ‌‌ این جهان چون جنتستم در نظر
هر زمان نو صورتی و نو جمال ‌‌ تا ز نو دیدن فرو میرد ملال
من همی بینم جهان را پر نعیم ‌‌ آبها از چشمها جوشان مقیم
بانگ آبش میرسد در گوش من ‌‌ مست میگردد ضمیر و هوش من
شاخها رقصان شده چون تائبان ‌‌ برگها کف زن مثال مطربان
برق آیینه ست لامع از نمد ‌‌ گر نماید آینه تا چون بود
از هزاران می نگویم من یکی ‌‌ زانکه آکندست هر گوش از شکی

اولدی عالم عقل کلک صورتی ‌‌ کیم او در خلقتک اب پرشفقتی
عقل کل ایله او کیم بدقلب اولور ‌‌ کل عالم اکا نقش کلب اولور
اوله بو بابایه عاق انصاف قیل ‌‌ تا سکا فرش زر اولسون آب و گل
پس اولور ساکه قیامت نقد حال ‌‌ چرخ و ارض ایلر تبدل قیل خیال
بن که دائم ایتمشم صلح پدر ‌‌ بو جهان جنت اولور ایتسم نظر
تازه صورت هر زمان تازه جمال ‌‌ کیم تجدد دله اولور دفع ملال
منظرمده بو جهاندر پر نعیم ‌‌ چشمه لردن جوش ایدر آب عظیم
باکه صیت آب ذوق گوش اولور ‌‌ نشوه بخشای ضمیر و هوش اولور
شاخلر رقصنده مانند تبان ‌‌ کف زنان در برگلر چون مطربان
برق آیینه نمددن شعله تاب ‌‌ وای اگر آیینه اولسه بی حجاب
سویلمم بیکده برین بن یک بیک ‌‌ چونکه وار در هر قولاقده ریب و شک

پیش وهم این گفت مژده دادنست  عقل گوید مژده چه نقد مست

قصهٔ فرزندان عزیر علیه السلام که از پدر احوال پدر می پرسیدند میگفت آری دیدمش می آید بعضی شناختندش بیهوش شدند و بعضی که نشناختندش گفتند خود مژده داد این بیهوشی چیست

همچو پوران عزیر اندر گذر  آمده پرسان ز احوال پدر
گشته ایشان پیر و باباشان جوان  پس پدرشان پیش آمد ناگهان
پس بپرسیدند ازو کای رهگذر  از عزیر ما عجب داری خبر
که کسی مان گفت امروز آن سند  بعد نومیدی ز بیرون میرسد
گفت آری بعد من خواهد رسید  آن یکی خوش شد چو این مژده شنید
بانگ میزد کای مبشر باش شاد  وان دگر بشناخت بیهوش اوفتاد
که چه جای مژده است ای خیره سر  که در افتادیم در کان شکر
وهم را مژده است و پیش عقل نقد  زانکه چشم وهم شد محجوب فقد
کافران را درد و مؤمن را بشیر  لیک نقد حال در چشم بصیر
زانکه عاشق در دم نقدست و مست  لاجرم از کفر و ایمان برترست
کفر و ایمان هر دو خود دربان اوست  کوست مغز و کفر و دین او را دو پوست
کفر قشر خشک رو برتافته  باز ایمان قشر لذت یافته
قشرهای خشک را جا آتش است  قشر پیوسته بمغز جان خوش است
مغز خود از مرتبهٔ خوش برترست  برترست از خوش که لذت گسترست
این سخن پایان ندارد باز گرد  تا برآرد موسیم از بحر گرد
درخور عقل عوام این گفته شد  از سخن باقی آن بنهفته شد
زر عقلت ریزه است ای متهم  بر قراضه مهر سکه چون نهم
عقل تو قسمت شده بر صد مهم  بر هزاران آرزو و طم و رم
جمع باید کرد اجزا را بعشق  تا شوی خوش چون سمرقند و دمشق
جوجوی چون جمع گردی ز اشتباه  پس توان زد بر تو سکهٔ پادشاه
ور ز مثقالی شوی افزون تو خام  از تو سازد شه یکی زرینه جام
پس برو هم نام و هم القاب شاه  باشد و هم صورتش ای وصل خواه
تا که معشوقت بود هم نان هم آب  هم چراغ و شاهد و نقل و شراب
جمع کن خود را جماعت رحمت است  تا توانم با تو گفتن آنچه هست

وهمه نسبت مژده در بو قیل و قال  مژدهٔ عقل ادعای نقد حال

عزیر نبی علیه السلامک اوغللرینک قصه سیدر که بابالرندن بابالری احوالن سؤال ایتدکده پدرلری بلی انی کوردم کلور دیدکده بعضیلری بیلوب بیهوش اولدقلری و بعضیلری بیلمیوب بو بیهوشی ندر دیدکلرین بیاندر

اولدی اولادی عزیرک سربسر  یولده پرسش کار احوال پدر
اول اوغللر پیر اولدی بابا جوان  پیشگاهه کلدی والد ناگهان
پس صوروب دیرلردی ای فرخنده سیر  وار میدر سنده خبر دار عزیر
دیدی بر کمسه بوکون مقصود کز  ناامید ایکن اولور مشهود کز
دیدی بندن صکره حاصلدر امید  ایتدی بر فرزندی خوشدل بو نوید
دیدی شاد اول ای بشیر پرسرور  اول بری بیلدکده اولدی بی شعور
کیم نه جای مژده در ای خیره سر  کانه واصل اولمشز بز بیخبر
وهمه در مژده ولیکن عقله نقد  بیلکه چشم وهم اولور محجوب فقد
کافره درد اهل ایمانه بشیر  لیک نقد حال ایدر چشم بصیر
چون اولور عاشق دم نقد ایله مست  کفر و ایماندن اولور بالانشست
کفر و ایمان ایکی دربان درانکا  کفر و دین قشری او در لب صفا
کفر قشر خشک دور افتاده در  لیکن ایمان قشر لذت داده در
قشر خشکک جایی آتشدر مدام  قشر مغز آلوده جاندر ذوق کام
مغز اولور لذتده عالی مرتبه  طعمه لذت رهنما در مشربه
بو سوزک پایانی یوق در قیل رجوع  تا که موسی ایده معجزله طلوع
بو سوز اولدی لایق عقل عوام  پس نهفته اولدی باقی کلام
چون زر عقل اولدی سنده ریزه سان  سکه دار اولمز قراضه بیگمان
عقلک اولدی صد مهمه منقسم  سنده یوز بیک آرزو وار مرتسم
عشقله اجزا اگر گر مجتمع  تا اوله سنده لطافت ملتمع
جمع اجزایه اولورسک گر مجد  سکهٔ شاهه اولورسن مستعد
اوله سن مثقالدن افزون اگر  سندن ایلر پادشه بر جام زر
پس اکا هم نام و هم القاب شاه  نقش اولور صورتده حتی ایتسک نگاه
تا که معشوقک اوله هم نان هم آب  هم چراغ و شاهد و نقل و شراب
کندیکی جمع ایت جماعتدر وفی  سویلیم تا سا که اسرار خفی

زانکه

زانکه کفتن از برای باوریست / جان شرک از باوری حق بریست
جان قسمت کشته بر حشو فلک / درمیان شصت سودا مشترک
پس خموشی به دهد او را ثبوت / پس جواب احمقان آمد سکوت
این همی دانم ولی مستیٔ تن / می کشاید بی مراد من دهن
آنچنان کز عطسه واز خامیاز / این دهان کردد بناخواه تو باز

سویلمکدن اعتماد اولدی مراد / جان مشرک حقه ایتمز اعتماد
جانکه اولدی قسمت حشو فلک / نیچه سودا اورته سنده مشترک
پس خموشیدر اکا حکم ثبوت / چون جواب احمقان اولدی سکوت
بویله دربلدم ولی مستیٔ تن / اضطراری ایتدیرر فتح دهن
شویله کیم خمیازه و عطسه همان / خواه و ناخواه ایتدیرر کشف دهان

## در تفسیر این حدیث شریف که انی لاستغفر الله فی کل یوم سبعین مرّة

همچو پیغمبر ز کفتن و ز نثار / توبه آرم روز من هفتاد بار
لیک آن مستی شود توبه شکن / منسی است این مستیٔ تن جامه کن
حکمت اظهار تاریخ دراز / مستی انداخت بر دانای راز
راز پنهان با چنین طبل و علم / آب جوشان کشته از جف القلم
رحمت بیحد روانه هر زمان / خفته اید از درک آن ای مردمان
جامهٔ خفته خورد از جوی آب / خفته اندر خواب جویای سراب
میدود کانجای بوی آب هست / زین تفکر راه را بر خویش بست
زانکه انجا کفت زینجا دور شد / بر خیالی از حقی مهجور شد
دور بینانند و بس خفته روان / رحمتی آرید شان ای رهروان
من ندیدم تشنکی خواب آورد / خواب آرد تشنکیٔ بی خرد
خود خرد آنست کو از حق چرید / نی خرد کان را عطارد آورید

## انی لاستغفر الله فی کل یوم سبعین مرّة حدیث شریفنک تفسیریدر

مقتدیٔ سنت پیغمبرم / کونده یتمش کره توبه ایلرم
لیکن اول مستی اولور توبه شکن / مستیٔ تن اولدی سد جامه کن
حکمت اظهار تاریخ دراز / مقتضیٔ مستیٔ دانای راز
راز اوله همشهرت طبل و علم / آبی پر جوش ایلدی جف القلم
رحمت بیحد روان در هر زمان / خفته در ادراکدن بو مردمان
جامه سن ترایلمکده جوی آب / خفته خود آب ایچره جویای سراب
عزمی قصد آب طرف آبدن / اول تفکر اکه اولدی راهزن
اکه کندی دور اولدی ماسبق / بو خیال ایتدی انی مهجور حق
دور بینایان ولی خفته روان / انلره شفقت کرک ای رهروان
کورمدم ایده عطش ایراث خواب / تشنهٔ بی عقل ایدر خوابه شتاب
عقل اودر کیم اول اوله حقدن عطا / پس اولور عقل عطارد پرخطا

## بیان انکه عقل جزوی تا بکور ره پیش نبیند در باقی مقلد انبیا و اولیاست

پیش بینی این خرد تا کور بود / وآن صاحب دل بنفخ صور بود
این خرد از کور و خاکی نکذرد / وین قدم عرصهٔ عجایب نسپرد
زین قدم وین عقل رو بیزار شو / چشم غیبی جوی و برخوردار شو
همچو موسی نور کی یابد ز جیب / سخرهٔ استاد و شاکرد کتیب
زین نظر وین عقل ناید جز دوار / پس نظر بکذار و بکزین انتظار
از سخن کویی مجویید ارتفاع / منتظر را به ز کفتن استماع
منصب تعلیم نوع شهوتست / هر خیالی شهوتی در ره بتست
کر بفضلش پی ببردی هر فضول / کی فرستادی خدا چندین رسول

## عقل جزئینک رؤیتی قبره دک اولوب ماورادن نابصیر اولمغله باقی امورده مقلد انبیا و اولیا اولدیغن بیاندر

اولدی منظوری بو عقلک قبر و کور / منظر اهل بصیرت نفخ صور
بو خرد فهم غرایب ایده مز / بو قدم طیّ عجایب ایده مز
اولدی بو عقل و قدم کار پسین / اول یوری جویای چشم غیب بین
جیب موساده اولان نور یا دده / اوله مز هم کاتب و استادده
بو نظر بو عقل اولور وقف دوار / کچ نظردن اول رهین انتظار
سن سخن کوییده اولمه مستقر / سوزدن اعلادر سماع منتظر
منصب تعلیمدر شهوت نشان / هر خیال شهوت اولدی بت همان
واصل اولسه فضل ایله هر بر فضول / خالقه کوندررمزدی حق بونجه رسول

عقل جزوی همچو برقست و درخش — در درخشی کی توان شد سوی وخش
نیست نور برق بهر رهبری — بلکه امرست ابر راکه می گری
برق عقل ما برای گریه است — تا بکرید نیستی در شوق هست
عقل کودک گفت برکتاب تن — لیک نتواند بخود آموختن
عقل رنجور آردش سوی طبیب — لیک نبود در دوا عقلش مصیب
نک شیاطین سوی گردون می شدند — گوش بر اسرار بالا میزدند
می ربودند اندکی زان رازها — تا شهب میراندشان زود از سما
که روید انجا رسولی آمده ست — هرچه میخواهید زو آید بدست
گر همی جویید در بی بها — ادخلوا الابیات من ابوابها
میزن آن حلقهٔ در و برباب پست — از سوی بام فلکتان راه نیست
نیست حاجتتان بدین راه دراز — خاکئی را داده ایم اسرار راز
پیش او آیید اگر خائن نه اید — نیشکر گردید ازو گرچه نیید
سبزه رویاند ز خاکت آن دلیل — نیست کم از سم اسب جبرئیل
سبزه گردی تازه گردی ازنوی — گر تو خاک اسب جبریلی شوی
سبزهٔ جانبخش کانرا سامری — کرد در کوساله تا شد گوهری
جان گرفت و بانگ زد زان سبزه او — انچنان بانگی که شد فتنهٔ عدو
گر این آیید سوی اهل راز — وارهید از سرکله مانند باز
سرکلاه چشم بند و گوش بند — که ازو بازست مسکین و نژند
زان کله مرچشم بازازاسدست — که همه میلش سوی جنس خودست
چون برید از جنس با شه گشت یار — برگشاید چشم اورا بازدار
راند دیوانرا حق از مرصاد خویش — عقل جزوی را ز استبداد خویش
که سری کم کن نهٔ تو مستبد — بلکه شاگرد دلی و مستعد
زود بر دل رو که تو جزو دلی — هین که بندهٔ پادشاه عادلی
بندگیٔ او به از سلطانیست — که انا خیر دم شیطانیست
فرق بین و برگزین تو ای حبیس — بندگیٔ آدم از کبر بلیس
گفت انکه هست خورشید ره او — حرف طوبی هر که ذلت نفسه
سایهٔ طوبی ببین و خوش بخسب — سر بنه در سایهٔ بی سرکش بخسب
ظل ذلت نفسه خوش مضجعی ست — مستعدان صفا را مصجعی ست
گر ازین سایه روی سوی منی — زود طاغی گردی و ره کم کنی

بیان انکه یا ایها الذین آمنوا لاتقدموا بین یدی الله و رسوله

عقل جزئی اولدی برق تیز پر — نور برق اولمز دلیل رهگذر
رهبر اولمز نوری برقک بریکا — بلکه ایلر ابرا یچون امر بکا
برق عقل اولدی برای گریه بیل — تا عدم اوله وجوده متصل
عقل ایله صبیان اولور مکتب نشین — کندیدن اولمز تعلم مستبین
عقل ایله بیمار ایدر عزم طبیب — لیک عقل اولمز دواسنده مصیب
گور شیاطین سمت چرخه عزم ایدر — المغه اسرار بالادن خبر
شمهٔ رازه اولورکن راهیاب — انلری مردود ایدر تیر شهاب
یعنی دیرلر انده وار در بر رسول — هرنه مطلوب ایسه اندن در حصول
ای طلبکاران در بی بها — ادخلوا الابیات من ابوابها
حلقه زن اول ایله درگهده وقوف — بام چرخه یوق سزه راه عکوف
یوق سزکچون حاجت راه دراز — ایتمشز بر خاکیی دانای راز
بی خیانت اول حضوره سجده بر — نای ایکن ایلر سزی اول نیشکر
سبزه زار ایلر ترابک اول دلیل — همچو فیض سم اسب جبرئیل
سبزهٔ تردن اولور وصفک جمیل — گر اولورسک خاک اسب جبرئیل
سبزهٔ جانبخش ایله اول سامری — صورت عجلک که اولدی ماهری
بولدی جان اول سبزه دن ایتدی صدا — اول صدا اولدی عدویه فتنه زا
اول امانت پیشهٔ اصحاب راز — سرکلاهدن بول رها مانند باز
سرکلاه چشم بند و گوش بند — شاهبازی ایلر البت مستمند
چشم بازان اول کلاهدن بسته در — جنسنه میل ایله زیرا جسته در
جنسنی ترک ایله اولسه شاهه یار — چشمنی ایلر گشاده بازدار
حق ایدر دیوانی رد مرصاددن — عقل جزئی کاری استبداددن
سرنما اولمه دگلسن مستقل — مستعد کارسن شاگرد دل
وار دله سن جزئیسن زیرا دلک — بیل قولی سن پادشاه عادلک
قوللغک هر منصبک سلطانیدر — کیم انا خیر دم شیطانیدر
فرق و تمییز ایله بوزیاده می — کبر ابلیسی خضوع آدمی
دیدی محبوب خداوند مجید — نفسنی تذلیل ایدن وصفن سعید
سایهٔ طوبایه باق ایله منام — سایه یه سرداده اول ایله مقام
ظل ذلت نفسه در خوش پناه — مستعد اول آنی قیل آرامگاه
گر کیدرسک بلکه بو سایه دن — بیل اولور طغیان سکا بر راهزن

یا ایها الذین آمنوا لاتقدموا بین یدی الله ورسوله بیاننده در که

چون نبی نیستی ز امت باش ٭ چونکه سلطان نه رعیت باش
پس رو خامشان و خاموش باش ٭ و ز خودی رای و زحمی متراش

پس رو خاموش باش از انقیاد ٭ زیر سایهٔ امر شیخ و اوستاد
ورنه کرچه مستعد و قابلی ٭ مسخ کردی تو ز لاف کاملی
هم ز استعداد وامانی اکر ٭ سرکشی ز استاد راز باخبر
صبر کن در موزه دوزی تو هنوز ٭ ور بوی بی صبر کردی پاره دوز
کهنه دوزان کر بدی شان صبر و حلم ٭ جمله نو دوزان شدندی هم بعلم
پس بکوشی و باخر از کلال ٭ هم تو کویی خویش کالعقل عقال
همچو آن مرد مفلسف روز مرک ٭ عقل را می دید بس بی بار و برک
بی غرض میکرد آن دم اعتراف ٭ کز ذکاوت راندیم اسب از کزاف
از غروری سر کشیدیم از رجال ٭ آشنا کردیم در بحر خیال
آشنا هیچست اندر بحر روح ٭ نیست آنجا چاره جز کشتیٔ نوح
اینچنین فرمود آن شاه رسل ٭ که منم کشتی درین دریای کل
یا کسی کو در بصیرتهای من ٭ شد خلیفهٔ راستی بر جای من
کشتیٔ نوحیم در دریا که تا ٭ رو نکردانی ز کشتی ای فتا
همچو کنعان سوی هر کوهی مرو ٭ از نبی لاعاصم الیوم شنو
می نماید پست این کشتی ز بند ٭ می نماید کوه فکرت بس بلند
پست منکر هان هان این پست را ٭ بنکر آن فضل حق پیوست را
در بلندیٔ کوه فکرت کم نکر ٭ که یکی موجش کند زیر و زبر
کر تو کنعانی نداری باورم ٭ کر دو صد چندین نصیحت آورم
کوش کنعان کی پذیرد این کلام ٭ که برو مهر خدایست و ختام
کی کذارد موعظه بر مهر حق ٭ کی بکرداند حدث حکم سبق
لیک میکویم حدیث خوش پیی ٭ بر امید آنکه تو کنعان نیی
آخر این اقرار خواهی کرد هین ٭ هم ز اول روز آخر را ببین
می توانی دید آخر را مکن ٭ چشم آخر بینت را کور و کهن
هر که آخر بین بود مسعود وار ٭ نبودش هر دم بره رفتن عثار
کر نخواهی هر دمی این خفت و خیز ٭ کن ز خاک پای مردی چشم تیز
کحل دیده ساز خاک پاش را ٭ تا ببیند ازی سر او باش را
کزین شاکردی و زین افتقار ٭ سوزنی باشی شوی تو ذوالفقار
سرمه کن تو خاک هر بکزیده را ٭ هم بسوزد هم بسازد دیده را

چون نبی دکلسن امت اول چونکه سلطان دکلسن رعیت اول
والحاصل خاموش اولوب خود بخود اختراع رأی خودکامی ایلمه

پس یورکی خاموش اولوب قیل انقیاد
مستعد و قابل ایسکده اکر
دور اولورسن فیض استعداددن
ادعای موزه دوزیدن حذر
کهنه دوزان اولسه صبر و حلم ایله
سعی ایدرسن عاقبت کاسه کلال
فلسفی آسا که اول هنکام مرک
بی غرض ایلرا ودمده اعتراف
اولدی بیکانه غرورمدن رجال
هیچ یوقدر آشنای بحر روح
پس بیوردی بویله اول شاه رسل
یا اوکمسه کیم کیدوب حقدن بکا
کشتیٔ نوحم بو دریا ایچره تا
ایتمه کنعان وش جبل کرمیتن
کوربنور ساکه بو کشتی پست و دون
پست باقمه سن بو پیسته الحذر
ایتمه کوه فکرته عالی نظر
سنکه کنعانسن ایناتمزسن بکا
کوش کنعانده یرایتمز بو کلام
وعظ ایلر نا مؤثر مهر حق
ساکه لیکن سویلیم بر خوش سخن
ثابت القلب اول بو اقراره تمام
آخری کور دکده مستور ایلمه
کیمکه آخربین اوله اولدی سعید
اولمسون دیرسک یولکده عیب و شین
خاکپای مردی کحل دیده قیل
سنده اولدقچه بو ذل وافتقار
سرمه ایت کردرهن هر کاملک

ایله ظل شیخ واستادی معاد
لاف کاملدن سکا وار در خطر
سرکشانه وضع ایله استاددن
پاره دوز اول صبر کراولمزسه اکر
جمله نو دوزان اولوردی علم ایله
کندیکه دیرسنکه العقل عقال
عقلنی غایت کورربی بار و برک
ایلدم اسب ذکاوتله کزاف
آشنای دست و پا بحر خیال
چاره یوق انده مکر کشتیٔ نوح
کیم بنم پس کشتیٔ دریای کل
جانشین اوله خلافتله بکا
اولمه روکردان کشتی ای فتا
کوش قیل لا عاصم الیوم آیتن
کوه فکرک ایلک بالا و فزون
دائما قیل فضلنه حقک نظر
کیم انی بر موج ایدر زیر و زبر
ایلیم بویله نصیحتلر سکا
اکه ویردی مهر حق چونکیم ختام
حادث ایتمز نقض حکم ماسبق
شویله کیم کنعان دکل طینتده سن
ابتداده عاقبت بین اول مدام
چشم آخر بینکی کور ایلمه
عثرت و زلات اولوراندن بعید
خاکپای مردی ایله نور عین
منظر کده اولمه محجوب و خجل
سوزن اولسکده اولورسن ذوالفقار
تا که پرنور ایده سن چشم دلک

چشم اشتر زان بود بس نوربار — که خورد از بهر نور چشم خار

### قصهٔ شکایت استری با شتری که من بسیار در روی افتم در راه رفتن و تو کم در رو می آیی این چراست و جواب گفتن اشتر استر را

اشتری را دید روزی استری — چونکه با او جمع شد در آخری
گفت من بسیار می افتم برو — در گریوه و راه و در بازار و کو
خاصه از بالای که تا زیر کوه — در سر آیم هر زمانی از شکوه
کم همی افتی تو در رو بهر چیست — یا مگر خود جان پاکت دولتیست
در سر آیم هر دم و زانو زنم — پوز و زانو زان خطا پرخون کنم
کژ شود پالان و رختم بر سرم — وز مکاری هر زمان زخمی خورم
همچو کم عقلی که از عقل تباه — بشکند توبه بهر دم در گناه
سخرهٔ ابلیس گردد در زمن — از ضعیفی رای آن توبه شکن
در سر آید هر زمان چون اسب لنگ — که بود بارش گران و راه سنگ
میخورد از غیب بر سر زخم او — از شکست توبه آن ادبار خو
باز توبه میکند با رای سست — دیو یک تف کرد و توبه‌ش را شکست
ضعف اندر ضعف و کبرش آنچنان — که بخواری بنگرد بر واصلان
ای شتر که تو مثال مؤمنی — کم فتی در رو و کم بینی زنی
تو چه داری که چنین بی آفتی — بی عثاری و کم اندر روفتی
گفت گرچه هر سعادت از خداست — در میان ما و تو بس فرقهاست
سر بلندم من دو چشم من بلند — چشم عالی را امانست از گزند
از سر که من ببینم پای کوه — هر کوه و هموار را من توه توه
همچنانکه دید آن صدر اجل — پیش کار خویش تا روز اجل
آنچه خواهد بود بعد بیست سال — دید اندر حال آن نیکو خصال
حال خود تنها ندید آن متقی — بلکه حال مغربی و مشرقی
نور در چشم و دلش سازد سکن — بهر چه سازد پی حب الوطن
همچو یوسف کو بدید اول بخواب — که سجودش کرد ماه و آفتاب
از پس ده سال بلکه بیشتر — آنچه یوسف دیده بد بر کرد سر
نیست آن ینظر بنور الله گزاف — نور ربانی بود گردون شکاف
نیست اندر چشم تو آن نور رو — هستی اندر حس حیوانی گرو

چشم اشتر اندن اولدی شعله بار — نور چشم ایچون غذا سن ایتدی خار

### استرک اشتردن بن چوق چوق یوزم اوزره دوشرم و سن نادر دوشرسن بونچوندر دیو سؤالنده شترک جوابی قصه سیدر

ایتدی بر گون استر اشتردن سؤال — چونکه بر آخورده اولدی جمع حال
دیدی چوقدر زلتم رفتارده — کوچه کهده راهده بازارده
باخصوص اولدقچه نازل کوهدن — هر زمان دوشمکده یم باش اوزره بن
پس نیچون در سنده یوقدر افت و خیز — سنده گویا شقه در جان عزیز
بن اولوب زانو زن و افتان بسر — پوز و زانو بنده پر خون خطر
باشم اوزره کج اولوب پالان و رخت — هر زمان خربنده ایلر ضرب سخت
بن اوبی عقلم همان هر دمده آه — اول اولوب توبه شکن ایلر گناه
سخرهٔ ابلیس اولور انسان ایکن — ضعف رأی ایله اول توبه شکن
سرنگون اولمقده در چون اسب لنگ — کیم گراندر باری راه سختی سنگ
غیبدن اکسک دکلدر زخم سر — توبه سن چونکیم شکست ایتدی او خر
توبه یه عزم ایلسه هر آن ینه — توبه سن کسر ایتدیرر شیطان ینه
ضعف اندر ضعف و کبری بیکران — منظر ندهٔ خور خیل واصلان
ای شتر سن سن مثال مؤمنین — زخم سردن زخم بینیدن امین
سنده یوق آفت ندر بو کار و بار — سنده یوقدر رو بخاکی و عثار
دیدی حقدندر سعادت جمله پیل — بیننزده فرق چوقدر متصل
بنده ظاهر در سر و چشم بلند — منظر عالی ایدر دفع گزند
باکه بالادن عیان پست جبل — هم کوه و هموار و هم دشت و قلل
شویله کیم کوردی اول صدر اجل — پیش و پس هر کاری تا روز اجل
کیم یگرمی سال صکره اول امور — علم حال اولدی اوذاته بی قصور
یالکز حالی دکل اول متقی — بیلدی حال مغربی هم مشرقی
انده نور چشم و دلدر شعله زن — تا اوله پی بردهٔ حب الوطن
کورکه یوسف کوردی اول نقش خواب — اولدی ساجد نجم و ماه و آفتاب
ایتدی اون ییل یا دخی افزون مرور — یوسفک کوردکلری ایتدی ظهور
پس دگل ینظر بنور الله گزاف — نور ربانی اولور گردون شکاف
یوق سنک چشمکده اول نور بلند — حس حیوانیده اولدک بویله بند

تو ز ضعف چشم بنی پیش پا    تو ضعیف و هم ضعیفت پیشوا
پیشوا چشمست دست و پای را    کو ببیند جای را ناجای را
دیگر آنکه چشم من روشنترست    دیگر آنکه خلقت من اطهرست
زانکه هستم من ز اولاد حلال    نی ز اولاد زنا و اهل ضلال
تو ز اولاد زنایی بی گمان    تیر کژ پرد چو بد باشد کمان

تصدیق کردن استر جوابهای اشتر را و اقرار آوردن بفضل او برخود و از و استعانت خواستن و بدو پناه گرفتن بصدق و نواختن اشتر استر را و ره نمودن او را و یاری دادن پدرانه و شاهانه

گفت استر راست گفتی ای شتر    این بگفت و چشم کرد از اشک پر
ساعتی بگریست و در پایش فتاد    گفت ای بگزیدهٔ رب العباد
چه زیان دارد گر از فرخندگی    در پذیری تو مرا در بندگی
گفت چون اقرار کردی پیش من    رو که رستی تو ز آفات زمن
دادی انصاف و رهیدی از بلا    تو عدو بودی شدی زاهل ولا
خوی بد در ذات تو اصلی نبود    کز بد اصلی نیاید جز جحود
آن بد عاریتی باشد که او    آرد اقرار و شود او توبه جو
همچو آدم زلتش عاریه بود    لاجرم اندر زمان توبه نمود
چونکه اصلی بود جرم آن بلیس    ره نبودش جانب توبه نفیس
رو که رستی از خود و از خوی بد    وز زبانهٔ نار و از دندان دد
رو که اکنون دست در دولت زدی    در فکندی خود ببخت سرمدی
فادخلی تو فی عبادی یافتی    ادخلی فی جنتی دریافتی
در عبادش راه کردی خویش را    رفتی اندر خلد از راه خفا
اهدنا گفتی صراط المستقیم    دست تو بگرفت و بردت تا نعیم
نار بودی نور گشتی ای عزیز    غوره بودی گشتی انگور و مویز
اختری بودی شدی تو آفتاب    شاد باش الله اعلم بالصواب
ای ضیاء الحق حسام الدین بگیر    شهد خویش اندر فکن در حوض شیر
تا رهد آن شیر از تغییر طعم    یابد از بحر مزه تکثیر طعم
متصل گردد بدان بحر الست    چونکه شد دریا ز هر تغییر رست
منفذی یابد در آن بحر عسل    آفتی را نبود اندر وی عمل

منظر چشم ضعیفک پیش پا    سن ضعیف ایتدک ضعیفی پیشوا
چشمک اولدی پیشوای دست و پای    اولدی منظوری انک ناجای و جای
بر بوکیم روشنتر اولدی رؤیتم    بر دخی بو طاهر اولدی خلقتم
اولمشم مولود اولاد حلال    صانمه اولاد زنا اهل ضلال
سن سن اولاد زنادن بی گمان    تیر اولور کجرو اولنجه بدگمان

استر اشترک جوابلرین تصدیق و کندی اوزرینه فضلنی اقرار و تحقیق ایلیوب استعانت و صدق ایله التجا یه عزیمت ایتدکده اشترک انی نوازش و تربیه و پدرانه رهنمایی و یاری و حسن توصیه ایتدیکیدر

دیدی استر راست قولک ای شتر    سویلدی هم اشک چشمی اولدی پر
اغلیوب پایینه دوشدی او لزمان    دیدی ای مختار خیل اشتران
هیچ بولمز نحل اقبالک ذبول    بن فقیری قوللغه ایتسک قبول
دیدی چون اولدک مقر عجز ایله سن    واریوری اولدک رها آفاتدن
ایتدک انصاف اولدک آزاد بلا    هم عداوت اولدی تبدیل ولا
اولمدی ذاتکده اصلی خوی بد    یوخسه اصل بد اولور منکر ابد
کیمدهکیم خلق بد اولسه عاریت    ایلر اقرار ایله توبه عاقبت
اولدی چون آدمده زله مستعار    در عقب اولدی خدایه توبه کار
جرم ابلیس اولدی اصلی لاجرم    اکه اولدی راه توبه سد غم
کتدی سندن چون خودی و خوی بد    ساکه یوقدر آتش و دندان دد
وار که اولدک دولته سن دسترس    ساکه بخت سرمدیدر ملتمس
چون دخول فی عبادی در خطاب    وادخلی فی جنتی اولدی مآب
چون عباد خاصه اولدک رفیق    پس دخول جنته بولدک طریق
اهدنا ایله صراط مستقیم    دستگیر کدر الی دار النعیم
نار ایدک سن نور اولدک ای عزیز    غوره ایکن اولدک انگور و مویز
اختر ایدک شمدی اولدک آفتاب    شاد اول والله اعلم بالصواب
ای ضیاء الحق حسام الدین پیر    کندی شهدک ایله مزج حوض شیر
طعم شیر اوله رها تغییردن    ایده تحصیل مزه تکثیردن
اوله ظاهر وصلت بحر الست    چونکه دریا اولدی یوق تغییره دست
بولدی چونکیم منفذ بحر عسل    انده آفت ایده مز قطعا عمل

غرهٔ کن شیروارای شیرحق | تا رود آن غره برهفتم طبق
چه خبر جان ملول سیررا | کی شناسد موش غرهٔ شیررا
برنویس احوال خود با آب زر | بهر هر دریادلی نیکوگهر
آب نیلست این حدیث جانفزا | یاربش درچشم قبطی خون نما

ایله شیرانه زئیرای شیرحق | تا اوله پرهفتمین عالی طبق
بیخبر جان ملول خفته هوش | نیجه ادراک ایده صیت شیری موش
آب زرله ایله احوالک بیان | اولمغیچون تحفهٔ دریادلان
آب نیل آسا بوقول جانفزا | کیم اولور قبطی کوزنده خون نما

لابه کردن قبطی سبطی راکه یک سبو بنیت خویش ازنیل پرکن وبرلب من نه تا بخورم بحق دوستی وبرادری سبو که شما سبطیان بهر خود پرمیکنید از نیل آب صافست وسبویی که ما قبطیان پرمیکنیم خون صافست

بر قبطینک بر سبطی یه آب نیلدن بر سبویی کندی نیتکه طولدیروب بکا ویراپچه یم زیرا سز سبطیلر نیلدن سبولریکزی پرایتدکده آب صافی وبز قبطیلر پرایتدکده خون صافی اولور بحق دوستی وبرادری بنی ینکله آلنان آبدن سیراب ایله دیو تملق ونیاز ایتدیکیدر

من شنیدم که درآمد قبطی | ازعطش اندر وثاق سبطی
کفت هستم یار وخویشاوند تو | کشته ام امروز حاجتمند تو
زانکه موسی جادوی کرد وفسون | تا که آب نیل مارا کرد خون
سبطیان زوآب صافی میخورند | پیش قبطی خون شد آب ازچشم بند
قبطیان نک می مرند ازتشنکی | ازپی ادبار خود یابدرکی
بهر خود یک طاس راپرآب کن | تا خورد ازآبت این یار کهن
چون برای خود کنی آن طاس پر | خون نباشد آب باشد پاک وحر
من طفیل تو بنوشم آب هم | که طفیلی درتبع بجهد زغم
کفت ای جان وجهان خدمت کنم | پاس دارم ای دوچشم روشنم
برمراد تو روم شادی کنم | بندهٔ تو باشم آزادی کنم
طاس را از نیل او پرآب کرد | بردهان بنهاد ونیمی رابخورد
طاس را کژکرد سوی آب خواه | که بخور تو هم شد آن خون سیاه
بازاین سو کرد کژ خون آب شد | قبطی اندر خشم واندر تاب شد
ساعتی بنشست تا خشمش برفت | بعد ازان کفتش که ای صمصام زفت
ای برادر این کره راچاره چیست | کفت این را او خورد که متقیست
متقی آنست کو بیزار شد | از ره فرعون موسی وار شد
قوم موسی شو بخور این آب را | صلح کن باماه بین مهتاب را
صدهزاران ظلمتست از خشم تو | برعباد الله اندر چشم تو
خشم بنشان چشم بکشا شادشو | عبرت از یاران بکیر استادشو
کی طفیل من شوی دراعتراف | چون ترا کفریست همچون کوه قاف
کوه درسوراخ سوزن کی رود | جز مکر آن کوه برکی که شود

بویله کوشش ایتدمکه بر قبطی غش | خانهٔ سبطی یه کلدی پرعطش
دیدی اولدق چونکه خویشاوند ویار | پس بوکون محتاجکم بی اختیار
چونکه موسی اولدی درکار فسون | قبطیانه آب نیلی ایتدی خون
سبطیان اندن ایچرلر آب صاف | قبطیانه لیک اولور خون اتصاف
تشنه لکدن قبطیان ویرمکده جان | اولدی ادبار انلره عرق نهان
کندک ایچون ایله بر طاسی پرآب | اندن ایت بو غمکساری بهره یاب
کندک ایچون چونکه پر اوله او طاس | قان دکل اول پاک صو دربی هراس
تا اولم سا که طفیل نوش آب | کیم طفیل اولدی تبعده بی حجاب
دیدی ای جان باشم اوزره خدمتک | ایلیم مرعی حقوق حرمتک
ایلیم وفق مرادک اوزره شاد | بندهٔ آزاده وش خاطرکشاد
طاسی پرآب ایلدی اول نیلدن | نصفن ایچدی ایتدی ترطیب دهن
طاسی چونکیم ایتدی عرض آب خواه | ایچ دیدکده اولدی صو خون سیاه
بینه کندی آلدی اول خون اولدی آب | اولدی قبطی خشم ایله پراضطراب
کچدی بردم خشمی اولدی برطرف | دیدی صکره اکه ای کان شرف
پس ندر چاره بولم اول رونقی | دیدی بوندن ایچسز الا متقی
متقی اولدر که اول بیزار اوله | ترک فرعون ایده موسی وار اوله
قوم موسادن اولوب قیل نوش آب | ماه ایله صلح اول عیاندر ماهتاب
خشم ایله وار صدهزاران ظلمتک | کیم عباد اللهه کمدر نیتک
ترک خشم ایت آچ کوزک دلشاد اول | عبرت افزای ره ارشاد اول
اولهمزسن سن طفیل اعتراف | سنده چون کفر اولدی همچون کوه قاف
کوه یوق سوراخ سوزندن کذر | یوقدر امکان برک کاه اوله مکر

کوه را که کن با ستغفار خوش　　جام مغفوران بکیر و خوش بکش
تو بدین تزویر چون نوشی ازان　　چون حرامش کرد حق بر کافران
خالق تزویر تزویر ترا　　کی خرد ای مفتری مفترا
آل موسی شو که حیلت سود نیست　　حیله ات باد تهی پیمود نیست
زهره دارد آب کز امر صمد　　گردد او با کافران آبی دهد
یا تو پنداری که تو نان میخوری　　زهر مار و کاهش جان میخوری
نان کجا اصلاح آن جانی کند　　کو دل از فرمان جانان برکند
یا تو پنداری که حرف مثنوی　　چون بخوانی رایکانش بشنوی
یا کلام حکمت و سر نهان　　اندر آید رغبه در کوش و دهان
اندر آید لیک چون افسانها　　پوست بنماید نه مغز دانها
در سر و رو درکشیده چادری　　رو نهان کرده ز چشمت دلبری
شاهنامه یا کلیله پیش تو　　همچنان باشد که قرآن از عتو
فرق آنگه باشد از حق و مجاز　　که کند کحل عنایت چشم باز
ور نه پشک و مشک پیش اخشمی　　هر دو یکسانست چون نبود شمی
خویشتن مشغول کردن از ملال　　باشدش قصد از کلام ذو الجلال
کاتش وسواس را و غصه را　　زان سخن بنشاند و سازد دوا
بهر این مقدار آتش شاندن　　آب پاک و بول یکسان شد بفن
آتش وسواس را این بول و آب　　هر دو بنشانند همچون وقت خواب
لیک کر واقف شوی زین آب پاک　　که کلام ایزدست و روحناک
نیست کردد وسوسه کلی ز جان　　دل بیابد ره بسوی کلستان
زانکه در باغی و در جویی پرد　　هر که از سر صحف بویی برد
یا تو پنداری که روی اولیا　　آنچنانکه هست می‌بینیم ما
در تعجب مانده پیغمبر ازان　　چون نمی‌بینند روی مؤمنان
چون نمی‌بینند نور روم خلق　　که سبق بردست بر خورشید شرق
ور همی‌بینند این حیرت چراست　　تا که وحی آمد که آن رو در خفاست
سوی تو ماهست و سوی خلق ابر　　تا نه بینند رایکان روی تو کبر
سوی تو دانه ست و سوی خلق دام　　تا ننوشد زین شراب خاص عام
کفت یزدان که تریهم ینظرون　　نقش حمامند هم لا یبصرون
می‌نماید صورت ای صورت پرست　　کان دو چشم مرده او ناظرست
پیش چشم نقش می‌آری ادب　　کو چرا پاسم نمیدارد عجب

ایله استغفار ایله سن کوهی کاه　　صدق ایله اول مغفرتیاب آله
نیجه تزویر ایله ممکن نوش جام　　حق انی کفاره ایتمشدر حرام
خالقه تزویرک اولمز کارکر　　افترا ای مفتری ایتمز اثر
آل موسی اول که ایتمز حیله سود　　حیله دن ال چک هوادر ای عنود
زهره یوقدر آبده امره خلاف　　تا اوله کافرلره چون آب صاف
صانمه سن اکمکده قادرسن اکا　　زهر مار و کاهش جاندر سکا
قنده اصلاح ایلیه اول جانی نان　　طوتمیه فرمان جانبخشی عیان
صانمه باقدقچه حروف مثنوی　　رایکان اوله بیان معنوی
یا کلام حکمت و سر نهان　　اوله آسان واصل کوش و دهان
حاصلک اندن سنک افسانه در　　پوستدر اول صانمه مغز دانه در
سا که پوشیده سر و رو پکان　　روی دلبر اولدی چشمکدن نهان
شاهنامه یا کلیله مطلبک　　نیجه قرآن اوله شایان لیک
فرق اولور اولدم حقیقتدن مجاز　　کیم ایده کحل عنایت چشمی باز
یوخسه مشک و پشک اولور یکسان بهم　　چونکه یوقدر پسنی اخشمده شم
قصدی شغل ایله ایده دفع ملال　　ایلر اقبال کلام ذو الجلال
سوز غصه نار وسواس خفی　　اوله نور یله انک تا منطفی
آتشی اطفا ایسه انجق امل　　آب پاک و بول ایله بر در عمل
آتش وسواسی دفعه بول و آب　　هر بری کافی مثال خمر و خواب
واقف ایسک کر بو آب پاکه سن　　کیم کلام حقدر اول روح حسن
وسوسه کلی اولوب جاندن بعید　　قلبه راه کلستان اولور بدید
جویه یا بر باغه بولدی فتح باب　　کیم اوله سر صحفدن شمه یاب
اوله صانمه اوله روی اولیا　　اولدیغی اوزره بزه طلعت نما
پر تعجب ایدی ختم المرسلین　　کیم نیچون کورمز نوزم اهل زمین
نور وجهم پس نیچون کورمز جهان　　اولمشیکن شمس تابان دن عیان
یا نه بو حیرت کورورلر سه اکر　　ویردی وحی اول رو خفاسندن خبر
سن قمرسن خلق ایسه اولدی سحاب　　کورمیه تا روکی اهل حجاب
دانه سندن یا که خلقه سمتده دام　　ایچمیه تا بو شراب خاصی عام
دیدی یزدان کیم تریهم ینظرون　　نقشه بکزرلر و هم لا یبصرون
آیت قرآن سکا شاهدیتر　　کیم دو چشم مرده ده وار در نظر
پیش چشم صورته ایتدک ادب　　کیم نیچون ایتمز مراعات اول عجب

از چه بس با سخت این نقش نیک / که نمیکوید سلامم را علیک
می نجنباند سر و سبلت ز جود / پاس آنکه کردمش من صد سجود
حق اگرچه سر نجنباند برون / پاس آن ذوقی دهد در اندرون
که دو صد جنبیدن سر ارزد آن / سر چنین جنباند آخر عقل و جان
عقل را خدمت کنی در اجتهاد / پاس عقل آنست کافزاید رشاد
حق نجنباند بظاهر سر ترا / لیک سازد بر سران سرور ترا
مر ترا چیزی دهد زدان نهان / که سجود تو کنند اهل جهان
انچنانکه داد سنگی را هنر / تا عزیز خلق شد یعنی که زر
قطرهٔ آبی بیابد لطف حق / کوهری کردد برد از زر سبق
جسم خاکست و چو حق تابش داد / در جهانگیری چو مه شد اوستاد
هین طلسمست این و نقش مرده است / احمقا زاچشمش از ره برده است
می نماید او که چشمی می زند / ابلهان سازیده اند او را سند

یا نیچون ایتمز جواب دلکشا / کیم سلام ایتسم علیک ایتمز بکا
بردم اولمز ناکه سر جنبان جود / بن اکا ایلرایکن بونجه سجود
حق اگرچه اولمدی صورتنما / قوللره ذوق درون ایلر عطا
کیم اکا سربسته لطف بیکران / بویله سرجنبان اولور هم عقل و جان
خدمت عقله ایدرسک اجتهاد / پس عوضدر بسل ترقی رشاد
حقک الطاف نهانی یکسره / بیل سنی سردار ایدر سرورلره
بخش ایدر اول ساکه بر سر نهان / سرفرو ایلرسکا خلق جهان
شویله کیم بر سنکه بخش ایتدی هنر / اول عزیز خلق اولدی یعنی زر
همچو بر قطره آبی لطف حق / کوهر ایلر کیم آلور زردن سبق
جسم زر خاکی ایکن حق ویردی آب / کیم جهانگیریده اولدی ماهتاب
بو طلسم اولدی چو نقش مرده بیل / چشمبند احمقاندر متصل
اویله ظاهر چشمی صان ایلر نظر / بند اولورلر ابلهان بی بصر

## درخواستن قبطی دعای خیر و هدایت از سبطی و دعا کردن سبطی قبطی را بخیر و مستجاب شدن از اکرم الاکرمین و ارحم الراحمین

## سبطیدن قبطی طلب دعای خیر و هدایت ایتدکده سبطی اکا دعا ایدوب اکرم الاکرمین ارحم الراحمین جل شانه حضرتلری دعاسنی قبول بیوردیغیدر

کفت قبطی تو دعایی کن که من / از سیاهی دل ندارم آن دهن
که بود که قفل این دل وا شود / زشت را در بزم خوبان جا شود
مسخ از تو صاحب خوبی شود / یا بلیسی باز کروبی شود
یا بفر دست مریم بوی مشک / یابد و تری و میوه شاخ خشک
سبطی آندم در سجود افتاد و کفت / کای خدای عالم جهر و نهفت
جز تو پیش که بر آرد بنده دست / هم دعا و هم اجابت از توست
هم ز اول تو دهی میل دعا / تو دهی آخر دعاها را جزا
اول و آخر تویی ما در میان / هیچ هیچی که نیاید در بیان
اینچنین میکفت تا افتاد طشت / از سر بام و دلش بیهوش کشت
باز آمد او بهوش اندر دعا / لیس للانسان الا ما سعی
در دعا بود او که ناکه نعرهٔ / از دل قبطی بجست و غرهٔ
که هلا بشتاب ایمان عرضه کن / تا ببرم زود زنار کهن
آتشی در جان من انداختند / مر بلیسی را بجان بنواختند
دوستی تو و از تو ناشکفت / حمد لله عاقبت دستم کرفت

دیدی قبطی سن دعا قیل چونکه بن / دل سیاهم بنده یوقدر اول دهن
اوله کیم بو قفل دل اوله کشاد / بزم خوبان ایله بن زشتی شاد
مسخه سندن رد اوله خوبی بنه / وصف ابلیس اوله کروبی بنه
یمن دست مریم ایده نشر مشک / برک و بار ایله اوله ترشاخ خشک
سبطی اول دم سجده یه واردی همان / دیدی ای دانندهٔ جهر و نهان
قولده یوقدر غیره دست مدعا / اولدی سندن هم اجابت هم دعا
سن ویررسن هم دعایه میلی هم / سن دعانک اجرن ایلرسن کرم
اول و آخر چو سن بز همان / اورته ده هیچز نه حاجتدر بیان
بویله ایلردی مناجات دراز / تاکه اولدی قلبی بیهوش نیاز
کلدی عقل و هوشه ایلرکن دعا / لیس للانسان الا ما سعی
اول دعاده ایدی بر نعره همان / قلب قبطیدن او دم اولدی عیان
کیم شتاب ایت عرض ایمان ایله کل / ایلیم تا قطع زنار دغل
آتش انداز اولدیلر بو جانه پس / ایتدیلر ابلیسه لطف دادرس
اولدی بن خلقک ای خوش صفت / حقه منت دستکیرم عاقبت

کیمیایی بود صحبتهای تو   کم مباد از خانهٔ دل پای تو
کیمیادر صحبتک ای نیکنام   اکسک اولمه خانهٔ دلدن مدام

تو یکی شاخی بدی از نخل خلد   چون گرفتم او مرا تا خلد برد
شاخ نخل خلدسن طوتدقده بن   موصل اولدی جنتی ایتدم وطن

سیل بود آن که تنم را در ربود   برد سیلم تا لب دریای جود
سیل ایدک ایتدکده تسلیم وجود   اولدی مشهودم لب دریای جود

من بیوی آب رفتم سوی سیل   بحر دیدم در گرفتم کیل کیل
قصد آب ایتدی بنی رهیاب سیل   ایلدی واصل بنی بحره او میل

طاس آوردش که اکنون آب گیر   گفت روشد آبها پشم حقیر
صوندی طاسی دیدی قیل نوش شراب   دیدی وار بی رغبت اولدی باکه آب

شربتی خوردم ز الله اشتری   تا بمحشر تشنگی ناید مرا
حق بنی بر شربته قیلدی سزا   تا بمحشر تشنه لک گلمز بکا

آنکه جوی و چشمها را آب داد   چشمهٔ در اندرون من گشاد
اولکه جوی و چشمه ساره ویردی آب   ایتدی برعین ایله قلبه فتح باب

این جگر که بود گرم و آب خوار   گشت پیش همت او آب خوار
تشنه و محرور اولور کن بو جگر   آب اولدی همتنده خوارتر

کاف کافی آمد از بهر عباد   صدق وعدهٔ کهیعص
کاف کافیدر ایدر فیض عباد   صدق وعد کاف ها یا عین صاد

کافیم بدهم ترا من جمله خیر   بی سبب بی واسطهٔ یاری غیر
کافیم بن ایلرم اعطای خیر   ساکه فضلم ایله بی یاری غیر

کافیم بی نان ترا سیری دهم   بی سپاه ولشکرت میری دهم
کافیم بی نان سنی سیر ایلرم   بی سپاه وخیل هم میر ایلرم

بی بهارت نرگس ونسرین دهم   بی کتاب واوستا تلقین دهم
بی بهاران ورد ونسرین ایلرم   بی کتاب وخواجه تلقین ایلرم

کافیم بی دارویت درمان کنم   گور را و چاه را میدان کنم
کافیم بی چاره درمان ایلرم   قبر و چاهی ساکه میدان ایلرم

موسئی را دل دهم با یک عصا   تا زند بر عالمی شمشیرها
برعصا بخش ایلرم موسایه بن   کیم اولور بر عالمه شمشیرزن

دست موسی را دهم یک نور و تاب   که طپانچه میزند بر آفتاب
دست موسایه ویروب هم نور و تاب   ایلرم مانند برق آفتاب

چوب را ماری کنم من هفت سر   که نزاید ماده مار او را ز نر
ایلرم هم چوبی مار هفت سر   انده مار ماده و نر بی اثر

خون نیامیزم در آب نیل من   خود کنم خون عین آبش را بفن
آب نیلی ایلیم مخلوط خون   عین آبی ایلرم بن خون نمون

شادیت را غم کنم چون آب نیل   که نیابی سوی شادیها سبیل
بن سرورک ایلرم غم همچو نیل   کیم بولمز نسبت شادی یه سبیل

باز چون تجدید ایمان برتنی   باز از فرعون بیزاری کنی
چون ینه تجدید ایمان ایده سن   ترک فرعونی نمایان ایده سن

موسئ رحمت ببینی آمده   نیل خون بینی از و آبی شده
موسئ رحمت سنکله یار اولور   نیل خون آب لطافت بار اولور

چون سر رشته نگه داری درون   نیل ذوق تو نگردد هیچ خون
چونکه سر رشته اوله حفظکده هم   نیل ذوق اولمز سنکچون خون غم

من گمان بردم که ایمان آورم   تا ازین طوفان خون آبی خورم
اویله ظن ایتدم کلوب ایمانه بن   خون ایکن بو نیل اوله آب حسن

من چه دانستم که تبدیلی کند   در نهاد من مرا نیلی کند
بیلدم کیم حقانی تبدیل ایدر   اول بکا طبعمده بخش نیل ایدر

سوی چشم خود یکی نیلی روان   برقرارم پیش چشم دیگران
بن گوزمده نیل وش اولدم روان   برقرارم غیر چشمنده همان

همچنانکه این جهان پیش نبی   غرق تسبیحست و پیش ما ابی
شویله کیم پیش نبیده بو جهان   جمله تسبیح ایتمده بزدن نهان

پیش چشمش این جهان پر عشق و داد   پیش چشم دیگران مرده و جماد
بو جهان چشمنده پرعشق و وداد   دیدهٔ اغیارده اما جماد

پست و بالا پیش چشمش تیز رو   از کلوخ و سنگ او نکته شنو
پست و بالا پیش چشمنده سریع   نکتهٔ خشت و کلوخی اول سمیع

با عوام این جمله بسته و مردهٔ   زین عجبتر من ندیدم پردهٔ
بسته در اما عوام اچون بو باب   بوندن اعجب گورمدم بن بر حجاب

گورها یکسان به پیش چشم ما   روضه و حفره بچشم اولیا
مقبره یکسان بزه اینسک نگاه   اولیا چشمنده یا روضه یا چاه

عامه گفتندی که پیغمبر ترش   از چه گشتست و شدست او ذوق کش
ترش و دیردی نبی اچون عوام   چشم انکار ایلر البت صبحی شام

خاصه کفتندی که سوی چشمتان    می نماید او ترش ای امتحان
یک زمان در چشم ما آیید تا    خنده ها بینید اندر هل اتی
از سر امرود بن بنماید آن    منعکس صورت بزیر آ ای جوان
آن درخت هستیست امرود بن    تا بر انجایی بنماید نو کهن
تا بر آنجایی ببینی خار زار    پرز کژ دمهای خشم و پر زمار
چون فرود آیی ببینی رایکان    یک جهان پر کلرخان ودایکان

دیردی خاصان چشمکزده پکان    ترش رویی عکسیدر ای امتحان
بردم ایلک چشممز ایله نظر    خنده رویی اوله مشهود بصر
کوستر امرودک اوستنده نظر    منعکس صورت زمینی قیل مقر
اولدی اول امرودبن نخل وجود    انده اولدقچه اولور عکس شهود
انده اولدقچه کوررسن خار زار    پردر انده کژدم خشم ایله مار
نازل اولدقده کوررسن رایکان    سوبسو مهپارکان وکلرخان

حکایت آن زن پلید کار که شوهر را کفت که آن خیالات از سر امرودبن می بنماید ترا که چنینها نماید چشم آدمی را از سر امرودبن واز سر امرودبن فرود آی تا آن خیالات برود واکر کسی کوید که آنچه آن مردمی دید خیال نبود جواب این مثالیست نه مثل در مثال همین قدر بس بود که اکر بر سر امرودبن نرفتی هرکز اینها را ندیدی خواه خیال خواه حقیقت

اول زن فاحشه نک امرود اغاجی دینده خیالات کورینور اغاجدن نزولده بالکلیه زائل اولور دیو شوهرینه حیله ایتدیکیدر اکر برکمسه انک کوردیکی خیال اولمیوب واقع ایدی دیرسه جواب اولدر که بو مثالدر یوخسه مثل دکلدر مثالده بو قدر کافیدر که اکر امرود اوزره چیقمسه کوردیکی کرک خیال وکرک حقیقت مشهودی اولمزایدی

آن زنی میخواست تا با مول خود    برزند در پیش شوی کول خود
پس بشوهر کفت زن کای نیکبخت    من برآیم میوه چیدن بر درخت
چون برآمد بر درخت آن زن کریست    چون زبالا سوی شوهر بنکریست
کفت شوهر را که ای مابون رد    کیست آن لوطی که بر تو می فتد
تو بزیر او چو زن بغنوده ٔ    ای فلان تو خود مخنث بوده ٔ
کفت شوهر نی سرت کویی بکشت    ورنه اینجا نیست غیر من بدشت
زن مکرر کرد کان با برطله    کیست بر پشتت فرو خفته هله
کفت ای زن هین فرود آ از درخت    که سرت کشت و خرف کشتی تو سخت
چون فرود آمد بر آمد شوهرش    زن کشید آن مول را اندر برش
کفت شوهر کیست آن ای روسبی    کو ببالای تو آمد چون کبی
کفت زن نی نیست اینجا غیر من    هین سرت برکشته شد هرزه متن
او مکرر کرد بر زن آن سخن    کفت زن این هست از امرودبن
از سر امرودبن من همچنان    کژ همی دیدم که تو ای قلتبان
هین فرود آتا ببینی هیچ نیست    این همه تخییل از امرودبنیست
هزل تعلیمست آنرا جد شنو    تو مشو بر ظاهر هزلش کرو
هر جدی هزلست پیش هازلان    هزلها جدست پیش عاقلان
کاهلان امرودبن جویند لیک    تا بدان امرودبن راهیست نیک

ایتدی اوینا شی ایله اول زن مراد    ایده پیش شوی احمقده فساد
دیدی اول زن شوهرینه بن همین    اوله یم امرودبندن میوه چین
چیقدی اول زن چون درخت اوزره همان    شوهرینه ایتدی بالادن فغان
شوهرینه دیدی ای مابون دون    کیمدر اول لوطی سکا درکار کون
زن صفت تحتنده اولدک جلوه کر    ای فلان سن خود مخنث سن مکر
دیدی یوق کمسه باشنک دوندی سنک    بونده یوق قطعا وجودی کمسه نک
زن دیدی تکرار کیم اول سرخ سر    کیمدر اردکده ایدر کاردکر
دیدی ای زن سن اغجدن قیل نزول    دوندی باشنک سوزلرک خود بی اصول
اول نزول ایتدکده چیقدی شوهری    ایتدی اوینا شی ایله زن همسری
دیدی شوهر کیمدر اول ای فاحشه    باشلدی میمون وش اوستکده ایشه
دیدی زن یوق بونده غیری هیچ کس    دوندی باشنک هرزه کفتاری کس
عورته اول ایتدی تکرار سخن    دیدی زن اولدی بن امروددن
بنده امرودک باشندن همچنان    اویله کج کوردم سنی ای قلتبان
کل نزول ایتکیم کوررسن یوق اوحال    اولدی بو امروددن بونجه خیال
هزل تعلیم اولدی سن جد تپل عیان    ظاهر هزله رهین اولمه همان
جدی هزله حمل ایدرلر جاهلان    هزلی جده صرف ایدرلر عارفان
کاهلان اولمقده در امرود خواه    لیکن اول امروده وار در تشقه راه

نقل

نقل کن زامرودبن اکنون برو　　کشتهٔ تو خیره چشم وخیره رو
کین منی وهستیٔ اول بود　　که برو دیده کژ و احول بود
چون فرودآیی ازین امرودبن　　کژ نماند فکرت وچشم وسخن
یک درخت بخت بینی کشته این　　شاخ او برآسمان هفتمین
چون فرودآیی ازو گردی جدا　　مبدلش گرداند از رحمت خدا
زین تواضع که فرودآیی خدا　　راست بینی بخشد آن چشم ترا
راست بینی گر بدی آسان وزب　　مصطفی کی خواستی آنرا زرب
گفت بنما جزو جزو از فوق وپست　　انچنانکه پیش تو آن جزو هست
بعد ازان بررو برآن امرودبن　　که مبدل گشت وسبز از امر کن
چون درخت موسوی شد این درخت　　چون سوی موسی کشانیدی تو رخت
آتش او را سبز وخرم میکند　　شاخ او انی انا الله میزند
زیر ظلش جمله حاجات روا　　این چنین باشد الهی کیمیا
آن منی وهستیت باشد حلال　　که درو بینی صفات ذوالجلال
شد درخت کژ مقوم حق نما　　اصله ثابت وفرعه فی السما

شمدی اول امرودبندن قیل نزول　　اولدک اندن خیره چشم ناقبول
انده بنلک ایله وارلقدر بو حال　　ایتدی چشمک احول وکجبین خیال
چونکه اولدک نازل امرودبن　　راست اولدی فکرت وچشم وسخن
بر درخت بخت اولور ساکه عیان　　شاخی اولمش واصل هفت آسمان
نازل اولدقده اولوب اندن جدا　　مبدل ایلر ساکه رحمتدن خدا
اول تواضع کیم ایدرسن اول معین　　ساکه ایلر بخش چشم راست بین
راست بینی اولسه آسان ویسیر　　مصطفی اولمزدی جویای قدیر
دیدی گوستر جزو جزو اشیایی سن　　شویله کیم علمکده در ستر وعلن
بعد ازان اول عازم امرودبن　　ایتدی چون سبز ومبدل امر کن
پس درخت موسوی در بو درخت　　جانب موسایه ایتدک نقل رخت
آنی آتش سبز ایدر خرم ایدر　　شاخ خیدر انی انا الله خبر
سایه سنده جمله حاجاتک روا　　بویله در زیرا الهی کیمیا
بنلگک هم وارلغک اولدی حلال　　چونکه ظاهر در صفات ذوالجلال
اولدی نخل کج مقوم حق نما　　اصله ثابت وفرعه فی السما

## بقیهٔ قصهٔ حضرت موسی علیه السلام

کآمدش پیغام ازان وحی مهم　　که کژی بگذار اکنون فاستقم
این درخت تن عصای موسیست　　کامرش آمد که بنداز از زدست
تا ببینی خیر او وشر او　　بعد ازان برگیر او را از امر هو
پیش از افکندن نبود او غیر چوب　　چون بامرش برگرفتی گشت خوب
اول او بد برگ افشان بره را　　گشت معجز آن گروه غره را
گشت حاکم بر سر فرعونیان　　آبشان خون کرد وکف برسر زنان
از مزارعشان برآمد قحط ومرگ　　از ملخهایی که میخوردند برگ
تا برآمد بیخود از موسی دعا　　چون نظر افتادش اندر منتها
کین همه اعجاز وکوشیدن چراست　　چون نخواهد این جماعت گشت راست
امر آمد کاتباع نوح کن　　ترک پایان بینی مشروح کن
منکر آخر که تو داعی رهی　　امر بلغ هست نبود آن تهی
کمترین حکمت کزین الحاح تو　　جلوه گردد آن لجاج وآن عتو
تا که ره بنمودن واضلال حق　　فاش گردد بر همه اهل فرق
چونکه مقصود از وجود اظهار بود　　بایدش از پند واغوا آزمود

## حضرت موسی علی نبینا وعلیه السلامک بقیهٔ قصه سیدر

کیم اکا ویردی خبر وحی مهم　　کجلکی ترک ایله شمدی فاستقم
پس عصای موسوی اولدی بو تن　　کلدی امر القا یه آنی دستدن
خیر وشری تا اوله ساکه عیان　　بعد ازان طوت امر ایله همان
ایتمدن القا که اول بر چوبدر　　امر ایله چون طوتارسن خوبدر
اولکه برگ افشان اولوردی برّه یه　　اولدی معجز بو گروه غرّه یه
شمدی اولدی حاکم فرعونیان　　صولرن قان ایتدی اولدی کف زنان
زرعی اولدی انلرک پر قحط ومرگ　　ایلدی خیلی ملخ افنای برگ
بیخودانه کلدی موسادن دعا　　اولدی چون منظوری کار منتها
کیم نیچون بو معجز وسعی اعز　　چونکه بو قوم استقامت ایلمز
کلدی فرمان اتباع نوح قیل　　ترک پایان بینی مشروح قیل
باقمه سن چونکه داعی بهی　　امر بلغ صانمه کیم اوله تهی
اولدی الحاحکده بر حکمت همان　　انلر ایلر لج واصراری عیان
تا هدایت ایله چون اضلال حق　　آشکارا بیلنوب هم اوله فرق
چون وجوددن قصد اولان اولدی عیان　　پند واغوا ایله ایتمک امتحان

دیوالحاح غوایت میکند / شیخ الحاح هدایت میکند
چون پیاپی کشت آن امر شجون / نیل می آمد سراسر جمله خون
تا بنفس خویش فرعون آمدش / لابه میکردش دوتا کشته قدش
کانچه ماکردیم ای سلطان مکن / نیست مارا روی ایراد سخن
پاره پاره کردمت فرمان پذیر / من بعزت خو کرم سختم مکیر
هین بجنبان لب برحمت ای امین / تا ببندد این دهانهٔ آتشین
کفت یارب می فریبد او مرا / می فریبد او فریبیدهٔ ترا
بشنوم یا من دهم هم خدعه اش / تا بداند اصل را آن فرع کش
کاصل هر خدعه وحیلت پیش ماست / هر که بر خاکست اصلش از سماست
کفت حق آن سک نیرزد هم بدان / پیش سک انداز از دور استخوان
هین بجنبان آن عصا تا خاکها / واده هرچه ملخ کردش فنا
وان ملخها در زمان کردد سیاه / تا ببیند خلق تبدیل اله
که سببها نیست حاجت مر مرا / آن سبب بهر حجابست وغطا
تا طبیعی خویش بر دارو زند / تا منجم رو باستاره کند
تا منافق از حریصی بامداد / سوی بازار آید از بیم کساد
بندکی ناکرده وناشسته روی / لقمهٔ دوزخ بکشته لقمه جوی
آکل ومأکول آمد جان عام / همچو آن برّه چرنده از حطام
می چرد آن برّه وقصاب شاد / کو برای ما چرد برک مراد
کار دوزخ میکنی در خوردنی / بهر او خود را تو فربه میکنی
کار خود کن روزی حکمت بچر / تا شود فربه دل باکرّوفرّ
خوردن تن مانع این خوردنست / جان چو بازرکان وتن چون رهزنست
شمع تاجر آنکهست افروخته / که بود رهزن چو هیزم سوخته
که توآن هوشی وباقی هوش پوش / خویشتن را کم مکن یاوه مکوش
دانکه هر شهوت چو خمرست وچو بنک / پردهٔ هوشست وعاقل زوست دنک
خمر تنها نیست سرمستی هوش / هرچه شهوانیست بندد چشم وکوش
آن بلیس از خمر خوردن دور بود / مست بود او از تکبر وز جحود
مست آن باشد که او بیند که نیست / زر نماید آنچه مس وآهنیست
این سخن پایان ندارد موسیا / لب بجنبان تا برون روزد کیا
همچنان کرد وهم اندر دم زمین / سبز کشت وسنبل وحب سمین
اندر افتادند در لوت آن نفر / قحط دیده مرده از جوع البقر

دیوالحاح غوایت کوسترر / شیخ الحاح هدایت کوسترر
چون تعاقب ایتدی اول امر شجون / اولدی نیل انلر ایچون سر جمله خون
تا که بالنفس ایتدی فرعون التجا / ایتدی موسایه تملقله رجا
دیدی بز ایتدک ایسه سن ایلمه / بزده یوز یوق عرضهٔ پیش و کمه
پاره پاره اولمشم فرمان پذیر / عزته معتادم اولمه سخت کیر
رحم ایله تحریک لب قیل ای امین / بند اوله تا کیم بو سوز آتشین
دیدی یارب اول فریب ایلر بکا / ایلک امکان فریب اولمز سکا
بنده خدعه ایلیم یا خود قبول / تا بیله اصلی او فرع ناوصول
بزده اصل خدعه وحیله عیان / خاکیانک اصلیدر چون آسمان
دیدی حق اول سک دکل شایسته سن / استخوان انداز کلب اول دوردن
ایله تحریک عصا تا اید خاک / سر بسر خیل جرادی چاکچاک
اول ملخلر اوله لر اولدم سیاه / خلقه مشهود اوله تبدیل اله
یوق بزه اسبابه حاجت بی مرا / اول سبب اولدی حجاب ایچون عطا
تا طبیعی ایده دارویی سند / هم منجم ایده نجم ایله رصد
تا منافق حرص ایله هر بامداد / ایلیه بازاری ماوای مراد
بندکی ناکرده وناشسته روی / لقمهٔ دوزخ اولور پس لقمه جوی
آکل ومأکول اولور جان عوام / اول چرنده برّه آسا صبح وشام
برّه چرنده اولور قصاب شاد / اول چرا ایتمکده بر وفق مراد
کار دوزخده اولورسن طعمه چین / دوزخ ایچون جسمک ایلرسن سمین
کارساز اول روزی حکمتله سن / اوله قلبک تا که مرغوب وحسن
تن غداسی منع ایدر اتا انی / روح تاجردر بو تندر رهزنی
شمع تاجر اولزمان روشن اولور / داره چون رهزن کلوا فکن اولور
هوش سنسن ماعدا در ستر پوش / ضایع ایتمه کندکی ای بیهوده جوش
بیلکه شهوتدر مثال خمر وبنک / عاقلک عقلن ایدر محجوب ودنک
صانمه انجق خمر اوله مستی وهوش / جمله شهوات اولدی بند چشم وکوش
ایچمشدی خمری ابلیس عنود / ایلک مست ایتدی انی کبر وجحود
مست اولور کیم یوق کورر ایتسه نظر / منظرنده آهن ومس اولدی زر
بو سخن بی حد در ای موسی همان / قیل ایک تحریک اوله سبزه عیان
اویله ایتدکده همان اولدم زمین / ایتدی عرض سنبل وحب سمین
غرق نعمت اولدی ناکاه اول نفر / قحط دیده مردهٔ جوع البقر

چندروزی سیر خوردند از عطا | آن دمی و آدمی و چار پا
چون شکم پر گشت و بر نعمت زدند | وان ضرورت رفت پس طاغی شدند
نفس فرعونست هان سیرش مکن | تا نیارد یاد زان کفر کهن
بی تف آتش نگردد نفس خوب | تا نشد آهن چو اخگر هین مکوب
بی مجاعت نیست تن جنبش کنان | آهن سردیست میکوبی بدان
گر بگرید ور بنالد زار زار | او نخواهد شد مسلمان هوش دار
او چو فرعونست در قحط آنچنان | پیش موسی سر نهد لابه کنان
چونکه مستغنی شد او طاغی شود | خر چو بار انداخت اسکیزه زند
پس فراموشش شود چون رفت پیش | کار او زان آه و زاریهای خویش
سالها مردی که در شهری بود | یک زمان که چشم در خوابی رود
شهر دیگر بیند او پر نیک و بد | هیچ در یادش نیاید شهر خود
که من آنجا بوده ام این شهر نو | نیست آن من در اینجا ام گرو
بل چنان داند که خود پیوسته او | هم درین شهرش بدست ابداع خو
چه عجب گر روح موطنهای خویش | که بدستش مسکن و میلاد پیش
می نیارد یاد کین دنیا چو خواب | می فرو پوشد چو اختر را سحاب
خاصه چندین شهرها را کوفته | گردها از درک او ناروفته
اجتهادی گرم ناکرده که تا | دل شود صاف و ببیند ماجرا
سر برون آرد دلش از بخش راز | اول و آخر ببیند چشم باز

نیچه کونلر اولدیلر سیر عطا | اول نفخده آدمی و چار پا
سیر اولوب نعمتله باغی اولدیلر | چون ضرورت گتدی طاغی اولدیلر
نفس فرعوندر انی ایتمه آنی سیر | اولمسون تا کهنه کفرنده اسیر
نفسه بی نار ریاضت یوق فلاح | سرد آهن ضرب ایله بولمز صلاح
بی مجاعت تن مطیع اولمز عیان | اولدی ضرب آهن بارد همان
اولسه ده گریان و نالان زار زار | ایلمز اسلامه میل اختیار
اولدی چون فرعون قحط ایله تمام | ایلدی موسایه عرض التیام
اولسه مستغنی ایدر طغیان و فن | خر چو بی بار اوله اولدی چفته زن
پس اولور منسی گذشته ماجرا | ایتدیکی اول آه و زار ابتلا
نیچه ییل بر شخص اولوب بر بلده ده | چشمی اولسه بر زمان خواب آمده
اول گورور بر شهر آخر نیک و بد | گندی شهری یادینه گلمز ابد
کیم بنم شهرم دگل بو شهر نو | مسکنم یوق بونده پس اولدم گرو
بلکه اویله ظن ایدر کیم متصل | اوله اول شهر اکه جای مستقل
روحه نسیان وطن اولمز عجب | کیم اکا اول اودر جای طرب
ایلمز در یاد کیم دنیا چو خواب | اختر آسا ایتدی مستور سحاب
باخصوص ایتمش دگل بو شهر گشت | عقل و درکی پر غبار راه و دشت
گردی تطهیر ایتمش جهد ایله تا | صاف دل اوله بصیر ماجرا
قلبی اولسه سر برون طرف راز | اول و آخر گوررری چشم باز

## بیان اطوار و منازل خلقت آدمی از ابتدا

آمده اول باقلیم جماد | وز جمادی در نباتی اوفتاد
سالها اندر نباتی عمر کرد | وز جمادی یاد ناورد از نبرد
وز نباتی چون بحیوانی فتاد | نامدش حال نباتی هیچ یاد
جز همین میلی که دارد سوی آن | خاصه در وقت بهار و ضیمران
همچو میل کودکان با مادران | سر میل خود نداند در لبان
همچو میل مفرط هر نو مرید | سوی آن پیر جوانبخت مجید
جزو عقل این از آن عقل کلست | جنبش این سایه زان شاخ گلست
سایه اش فانی شود آخر درو | پس بداند سر میل و جست و جو
سایهٔ شاخ درخت ای نیکبخت | کی بجنبد گر نجنبد این درخت
باز از حیوان سوی انسانیش | می کشید آن خالقی که دانیش

## ابتدای خلقتدن آدمنک اطوار و منازلی بیانندە در

اولدی اقلیم جماد اول سفر | پس جمادیدن نباتیدر ممر
عمری ییللرجه نباتیده گچر | یادینه گلمز جماددن اثر
چون نباتی ایده حیوانی یه نقل | ایلمز حال نباتی هیچ عقل
لیک اولور میل نباتانده شعار | باخصوص اولدقده وقت نوبهار
کودکان میلی کبی مادرلره | سر میل اما خفیدر یکسره
یا چو میل نو مرید اندر تمام | جانب پیر جوانبخته مدام
عقل جزو اولدی منوط عقل کل | اولدی میل بو سایه ظل شاخ گل
انده آخر چون بولور سایه فنا | سرّی اول میلک اولور معلوم اکا
ظل شاخ ایلر سکون ای نیکبخت | جنبش اظهار ایلمزسه بو درخت
اولدی حیوانیدن انسانی مقام | چونکه فرمان ایده خلاق انام

همچنین اقلیم تا اقلیم رفت — تا شد اکنون عاقل و دانا و زفت
عقلهای اولینش یاد نیست — هم ازین عقلش تحول کردنیست
تا رهد زین عقل پر حرص و طلب — صد هزاران عقل بیند بوالعجب
گرچه خفته گشت و شد ناسی زپیش — کی گذارندش دران نسیان خویش
باز ازان خوابش ببیداری کشند — که کند بر حالت خود ریشخند
که چه غم بود انکه میخوردم بخواب — چون فراموشم شد احوال صواب
چون ندانستم که آن غم و اعتلال — فعل خوابست و فریبست و خیال
همچنان دنیا که حلم نائمست — خفته پندارد که این خود دائمست
تا بر آید ناگهان صبح اجل — وارهد از ظلمت ظن و دغل
خنده اش گیرد ازان غمهای خویش — چون ببیند مستقر و جای خویش
هرچه اندر خواب بینی نیک و بد — روز محشر یک بیک پیدا شود
انچه کردی اندرین خواب جهان — گرددت هنگام بیداری عیان
تا نه پنداری که این بد کردنیست — اندرین خواب ترا تعبیر نیست
بلکه این خنده بود گریه و زفیر — روز تعبیر ای ستمگر بر اسیر
گریه و درد و غم و زاری خود — شادمانی دان ببیداری خود
ای دریده پوستین یوسفان — گرگ برخیزی ازین خواب گران
گشته گرگان یک بیک خوهای تو — می درانند از غضب اعضای تو
خون نخسبد بعد مرگت در قصاص — تو مگو که مردم و یابم خلاص
این قصاص نقد حیلت سازیست — پیش زخم آن قصاص این بازیست
زین لعب خواندست دنیا را خدا — کین جزا لعبیست پیش آن جزا
این جزا تسکین جنگ و فتنه ایست — آن چو اخصا است وین چون ختنه ایست

سیر ایدوب اقلیمدن اقلیمه دک — عاقل و دانا اولوربی ریب و شک
یاد اینمز کلمز عقول ماسلف — هم اولور تحویل بو عقل خلف
اوله عقل پر طلبدن تا رها — صد هزاران عقل اولور مشهود اکا
نائم آسا اولدی اول ناسی کار — لیکن اول نسیانده اولمز پایدار
خوابدن بیدار ایدرلر عاقبت — حالنه خندان اولور شیدا صفت
کیم نیچون اولمش ایدم مغموم خواب — بنده منسی اولدی افعال صواب
بن نیچون فهم ایتمدم اول غم او حال — فعل خواب ایدی فریب و هم خیال
حلم نائم اولدی دنیا همچنان — خفته ظن ایلر اوله دائم روان
ناگهان ظاهر اولوب صبح اجل — محو اولور اول ظلمت ظن و دغل
چکدیکی اول غملره مغموم اولور — چون مقام و منزلی معلوم اولور
نیک و بد دوشده نکیم مشهود اولور — روز محشر یک بیک موجود اولور
بو جهانده کور دیگک دوشلر همان — وقت بیداری اولور سا که عیان
صانمه کیم بو گوردیگک نایابدر — صورت تعبیری یوق بر خوابدر
بلکه بو خنده اولور آه و بکا — روز تعبیر ای ستمگر بیل سکا
حزن و غم گریه ایدرسک بیل همان — حال بیدار یده اولدک شادمان
یوسفان ازار اولورسک بیلکه سن — گرگ قالقرسن بو سنکین خوابدن
گرگ اولورلر بر اخلاقک سنک — چاک ایچون خشم ایله اعضای تنک
موتدن صکره اولور حکم قصاص — دیمه بن مرده اولوب بولدم خلاص
بو قصاص دنیویه مرتبه — اول قصاصه نسبت اولدی ملعبه
لعب انکچون دیدی دنیایه خدا — اول جزادن لعبه بکزر بو جزا
بو جزا در مصلح جنگ و جدل — ختنه در بو اولدر اخصا فی المثل

در بیان انکه خلق دوزخ گرسنکانند و نالانند با حق تعالی که روزیهای ما فربه گردان وزود بمارسان که مارا صبر نماند

مخلوقات دوزخ گرسنکان اولوب حق تعالی جنابنه بزم قسمتلرمزی فربه وسمین اولدقلری حالده بزه ایصال ایله که صبرمز قالمدی دیو نالان اولدقلرینی بیان ایدر

این سخن پایان ندارد موسیا — هین رها کن آن خران را در کیا
تا همه زان خوش علف فربه شوند — هین که گرگانند ما را خشم مند
نالهٔ گرگان خود را موقنیم — آن خران طعمهٔ ایشان کنیم
این خرانرا کیمیای خوش دمی — از لب تو خواست کردن آدمی
تو بسی کردی بدعوت لطف وجود — آن خرانرا طالع و روزی نبود

بو سوزک پایانی یوق در ای کلیم — اولسون اول خرلر چراگهده مقیم
اول علفدن انلر اولسونلر سمین — طعمه استر بونجه گرگ خشمگین
نالش ایتیکده او گرگان یکسره — اول خراند طعمهٔ خاص انلره
بو خرانه کیمیای خوش دمی — سندن اولدی خواستکار آدمی
دعوت ایله ایلدک چون لطف وجود — اول خرانه اولمدی قسمت چه سود

پس فروپوشان لحاف نعمتی تا بردشان زود خواب غفلتی
تا چو بجهند از چنین خواب این رده شمع مرده باشد و ساقی شده
داشت طغیانشان ترا در حیرتی پس بنوشند از جزا هم حسرتی
تا که عدل ما قدم بیرون نهد در جزا هر زشت را در خور دهد
کان شهی که می ندیدندش فاش بود با ایشان نهان اندر معاش
چون خرد با تست مشرف بر تنت گرچه زو قاصر بود این دیدنت
نیست قاصر دیدن او ای فلان از سکون و جنبشت در امتحان
چه عجب گر خالق آن عقل نیز با تو باشد چون نهٔ تو مستجیز
از خرد غافل شود بر بد تند بعد از آن عقلش ملامت میکند
تو شدی غافل ز عقلت عقل نی کز حضورستش ملامت کردنی
گر نبودی حاضر و غافل بدی در ملامت کی ترا سیلی زدی
ور ازو غافل نبودی نفس تو کی چنان کردی جنون و تفس تو
پس تو و عقلت چو اصطرلاب بود زین بدانی قرب خورشید وجود
قرب بیچونست عقلت را بتو نیست چپ و راست و پس یا پیش رو
قرب بیچون چون نباشد شاه را که نیاید بحث عقل آن راه را
نیست آن جنبش که در اصبع ترا است پیش اصبع یا پسش یا چپ و راست
وقت خواب و مرگ ازوی میرود وقت بیداری قرینش می شود
از چه ره می آید اندر اصبعت کاصبعت بی او ندارد منفعت
نور چشم و مردمک در دیده است از چه ره آید بغیر شش جهت
عالم خلقست با سوی جهات بی جهت دان عالم امر و صفات
بیجهت دان عالم امر ای صنم بیجهت تر باشد آمر لاجرم
بیجهت بد عقل علام البیان عقلتر از عقل و جانتر هم ز جان
بی تعلق نیست مخلوقی بدو این تعلق هست بیچون ای عمو
زانکه فصل و وصل نبود در روان غیر فصل و وصل نندیشد گمان
غیر فصل و وصل پی براز دلیل لیک پی بردن بنشاند علیل
پی بپایی می برد دوری ز اصل تا رگ مردیت آرد سوی وصل
این تعلق را خرد چون پی برد بستهٔ فصلست و وصلست این خرد
زین وصیت کرد ما را مصطفی بحث کم جویید در ذات خدا
آنکه در ذاتش تفکر کردنیست در حقیقت آن نظر در ذات نیست
هست آن پندار او زیرا براه صد هزاران پرده آمد تا اله

ایله پوشیده لحاف نعمتی سیر قیل انلرده خواب غفلتی
اویغودن قالقنجه انلر سربسر شمع مجلس مرده ساقی خود گیدر
انلرک طغیانی ویردی حیرتی نوش ایدرلر هم جزادن حسرتی
عدلمز تا کیم اوله سطوت نما زشتکارانه ایدر لایق جزا
اول شهی کیم گورمدی انلر عیان انلرک اولدی معاشنده نهان
سنده کیم بی شبهه در روح و خرد گرچه سن گورمکده قاصرسن ابد
لیک گورمکده انی یوقدر قصور جنبش و آرامک ایتدکجه ظهور
خالق روح و خرد اولمز عجب پس سنکله اوله سن خود بی طلب
غافل روح و خرد مشغول تن عقل اولور لوم ایله اکا طعنه زن
غافل اولدک عقلدن عقلک قنی کیم او در حاضر که لوم ایلرسنی
اولمسه حاضرسن اینسک غفلتی کیم ایدردی لوم ایله کرمیتی
نفسک اندن اولمسه غافل اگر نیچه ایلردک جنونی جلوه گر
پس سکا عقل اولدی اصطرلاب جود ظاهر اندن قرب خورشید وجود
قرب بیچوندر سکا قرب خرد راست و چپ پیش و پس یوقدر ابد
اولدی عالی قرب بیچون آله بحث ایله ادراکه یوقدر عقله راه
جنبش انکشتکه ایله نظر پیش و پسدن صاغ و صولدن بی اثر
وقت خواب و مرگ اولور اندن بعید حال بیدارده مقرون و پدید
قنغی یولدن پارمغکده بولدی راه کیم یوغیدی انده آنسز انتباه
باق گوزکده مردم و نور نگاه شش جهتدن غیر قنغندن بولدی راه
عالم خلق اولدی محصور جهات بی جهتدر عالم امر و صفات
عالم امر اولدی چونکیم بی جهت بی جهت تردر او خالقده صفت
بی جهتدر عقل علام البیان عقله عقل اندن اولور هم جانه جان
بی تعلق صانمه مخلوقی اکا لیک بیچون اول تعلقده ادا
ناقبول فصل و وصل اولدی روان غیر فصل و وصلی بیلمز خود گمان
غیر فصل و وصله لازمدر دلیل لیک بیلمز رسم و راهن هر علیل
دور ایسک بیدرپی اولور هوار اصل تارک مرد اوله رهیاب وصل
بو تعلقدن اولور محجوب رد فصل و وصله بسته در زیرا خرد
کیم حدیث ایتدی او خورشید هدی ایتدی نهی فکرت ذات خدا
ذاتده اولدی تفکر بی ثبات کیم حقیقتده دکلدر فکر ذات
سالک اول ظنیدر بو یولده بیل حقه یوز بیک پرده وار در منفصل

هر یکی در پردهٔ موصول خوست ‌ ‌ وهم او آنست کان خود عین هوست
پس پیمبر دفع کرد این وهم ازو ‌ ‌ تا نباشد در غلط سودا پزاو
وانکه اندر وهم او ترک ادب ‌ ‌ بی ادب را سرنکونی داد رب
سرنکونی آن بود کو سوی زیر ‌ ‌ میرود پندارد او کو هست چیر
زانکه حد مست باشد اینچنین ‌ ‌ کو نداند آسمانرا از زمین
در عجبهااش بفکر اندر روید ‌ ‌ از عظیمی وز مهابت کم شوید
چون ز صنعش ریش و سبلت کم کند ‌ ‌ حد خود داند ز صانع تن زند
جز که لا احصی نکوید او ز جان ‌ ‌ کز شمار و حد برونست آن بیان

اولدی هر بر پرده ده موصول خو ‌ ‌ اویله وهم ایلرا اوله اول عین هو
پس پیمبر ایتدی اندن دفع وهم ‌ ‌ اولمیه تا کیم غلط ادراک فهم
ایده شاید وهم ایله ترک ادب ‌ ‌ بی ادبدر سرنکون خشم رب
سرنکون اولدر اید وب آهنک زیر ‌ ‌ ظن ایدر کندین اوله بالا مسیر
حد مستی اولدی بو حالت همین ‌ ‌ آسماندن ایلمز فهم زمین
ایلیوب فکر عجیب قدرتن ‌ ‌ یاد قیل شان عظیم و هیبتن
چونکه صنعنده اولور سن دنک و لال ‌ ‌ حدکی بیل ایتمه صانعده خیال
اوله لا احصی ثنا ورد جان ‌ ‌ حد و احصادن فزوندر اول بیان

رفتن ذوالقرنین بکوه قاف و درخواست کردن که ای کوه قاف از عظمت صنعت حق مارا بکو و کفتن کوه قاف که صفت عظمت او بکفت نیاید که پیش آن ادراکها فنا شوند ولابه کردن ذوالقرنین که از صنایعش که در خاطر داری و بر تو کفتن آن آسان تر بود بکو

ذوالقرنینک جبل قافه واروب ای کوه قاف حقک عظمت صنعتندن بزه سویله دیدیکنده کوه قاف صفت عظمت حق تقریر و بیانه کلمز که انده ادراکات فنا بولور دیو جوابنده ینه ذوالقرنین نیازمند اولوب اول صنایع الهیه که مشهودکدر اندن تقریرکا آسان در بنی رد ایلمه دیو استخبار ایتدیکن بیاندر

رفت ذوالقرنین سوی کوه قاف ‌ ‌ دید او را کز زمرد بود صاف
کرد عالم حلقه کشته او محیط ‌ ‌ ماند حیران اندران خلق بسیط
کفت تو کوهی دکرها چیستند ‌ ‌ که به پیش عظم تو بازیستند
کفت رکهای من اند آن کوهها ‌ ‌ مثل من نبوند در حسن و بها
من بهر شهری رکی دارم نهان ‌ ‌ بر عروقم بسته اطراف جهان
حق چو خواهد زلزلهٔ شهری مرا ‌ ‌ کوید او من بر جهانم عرق را
پس بجنبانم من آن رک را بقهر ‌ ‌ که بدان رک متصل کشتست شهر
چون بکوید بس شود ساکن رکم ‌ ‌ ساکنم وز روی فعل اندر تکم
همچو مرهم ساکن و بس کارکن ‌ ‌ چون خرد ساکن وز و جنبان سخن
نزد آنکس که نداند عقلش این ‌ ‌ زلزله هست از بخارات زمین

ایتدی ذوالقرنین عزم کوه قاف ‌ ‌ کوردیکیم اولمش زمرد اتصاف
عالمک اطرافنی اولمش محیط ‌ ‌ ایتدی حیران آنی اول خلق بسیط
دیدی حقا کوهسن سائر جبال ‌ ‌ ساکه نسبتله دکل الا خیال
دیدی هر بر کوه رکلردر بکا ‌ ‌ اینک یوق انلرده بو حسن و بها
بنده هر بر شهره وار عرق نهان ‌ ‌ اول عروقه بسته اطراف جهان
استسه بر شهره کر حق زلزله ‌ ‌ امری ایلر عرقمی پر ولوله
ایلرم تحریک عرقم قهر ایله ‌ ‌ کیم اورکدر متصل اول شهر ایله
چونکه امر ایلر اولور ساکن اورک ‌ ‌ حال تسکینم کیدر بر امره دک
کورکه مرهم ساکن اما کارکر ‌ ‌ عقل ساکندن سخن واضح اثر
عقلی یوق برزمره دن بو در سخن ‌ ‌ زلزله اولدی بخارارضدن

موری بر کاغذی میرفت نوشتن قلم دید قلم را ستودن کرفت موری دیکر که چشم تیزتر بود کفت ستایش انکشتانرا کن که این هنر از ایشان می بینم موری دیکر که از هر دو چشم روشنتر بود کفت من بازو را ستایم که انکشتان فرع بازو اند

بر مور کاغد اوزره قلمک حرکت کتابتن کوروب قلمی مدح ایتدکده مور آخرک نظری اندن تیز اولمغله حرکت انکشتی کوروب بنانه تحسین ایله که هنر انلردن بدید ردیدکده اندن روشنا چشم برمور دخی بن بازونک مداحی یم که انکشتلرانک فرعیدر دیدی

که

مور کی بر کاغذی دید او قلم — گفت با مور دگر این راز هم
که عجایب نقشها آن کلک کرد — همچو ریحانزار و سوسن زار و ورد
گفت آن مور اصبعست آن پیشه‌ور — وین قلم در فعل فرعست و اثر
گفت آن مور سوم از بازوست — کاصبع لاغر ز زورش نقش بست
همچنین میرفت بالا تا یکی — مهتر موران فطن بود اندکی
گفت کز صورت مبینید این هنر — که بخواب و مرگ گردد بیخبر
صورت آمد چون لباس و چون عصا — جز بعقل و جان نجنبد نقشها
بیخبر بود او که این عقل و فؤاد — بی ز تقلیب خدا باشد جماد
یکزمان از وی عنایت بر کند — عقل زیرک ابلهیها می کند
چونش گویا یافت ذو القرنین گفت — چونکه کوه قاف در نطق سفت
کای سخنگوی خبیر و رازدان — از صفات حق بکن با من بیان
گفت رو کان وصف از آن هایل ترست — که بیان بروی تواند برد دست
یا قلم را زهره باشد که بسر — بر نویسد بر صحایف زان خبر
گفت کمتر داستانی باز گو — از صنایعهاش ای حبر نکو
گفت اینک دشت سیصد ساله راه — کوههای برف پر کرده ست شاه
کوه بر که بی شمار و بی عدد — میرسد در هر زمان برفش مدد
کوه برفی میزند بر دیگری — میرساند برف سردی تا ثری
کوه برفی میزند بر کوه برف — دمبدم ز انبار بیحد و شگرف
گر نبودی اینچنین وادی شها — تف دوزخ محو کردی مر مرا
غافلانرا کوههای برف دان — تا نسوزد پرده‌های عاقلان
گر نبودی عکس جهل برف باف — سوختی از نار شوق آن کوه قاف
آتش از قهر خدا چون ذره‌ایست — بهر تهدید لئیمان دره‌ایست
با چنین قهری که زفت و فایق است — لطف حق صد مرتبه زو سابق است
سبق بیچون و چگونه معنوی — سابق و مسبوق دیدی بی دوی
گر ندیدی آن ز نقصان توست — که عقول خلق زان کان یک جو است
عیب بر خود نه نه بر آیات دین — کی رسد بر چرخ دین مرغ گلین
مرغ را جولانگه عالی هواست — زانکه نشو او ز شهوت و از هواست
پس تو حیران باش بی لا و بلی — تا ز رحمت پیشت آید محملی
چون ز فهم این عجایب کودنی — گر بلی گویی تکلف میکنی
ور بگویی نی زندگی کردنت — قهر بر بندد بدان نی روزنت

برقرنجه کوردی کاغذده قلم — دیدی مور دیگره بو رازی هم
کیم قلم ایتدی عجایب نقشلر — همچو ورد و سوسن و ریحان تر
دیدی اول مور اصبعکدر اول هنر — بو قلم اولدی اکا فرع و اثر
مور ثالث دیدی بازودن عیان — کارپرداز نقوش اولسه بنان
بویله بویله کتدی سوز بالایه تا — مهتر موران ایدی اهل ذکا
دیدی صورتدن نه ممکن بو هنر — خواب و مرگ ایله اولور اول بیخبر
صورت اولدی چون لباس و چون عصا — عقل و جاندندر نقوش دلگشا
بی خبر ایدی او کیم عقل و فؤاد — اولدی بی تقلیب حق گویا جماد
بر زمان اندن عنایت اولسه دور — عقل زیرکدن قصور ایلر ظهور
چونکه گویا بولدی ذو القرنین انی — دیدی کوه قافه ممنون ایت بنی
ای سخنگوی خبیر و رازدان — حق صفاتندن بکا ایله بیان
دیدی وار اول وصف عالیدر عیان — کیمده قدرت وار انی ایده بیان
یا قلمده زهره وار میدر مگر — کیم صحایفده یازه اندن خبر
دیدی ایله مختصر بر داستان — قدرت و صنع الهیدن همان
دیدی اشته دشت سیصد ساله راه — برفدن طاغلر پر ایتمش اول آله
کوه کوه اوزره اولوب بیحد و عد — هر زمان برف ایله بولمقده مدد
برفدن بر کوه بر کوه اوزره تا — سردی برفی روان تحت الثری
اولمده هر کوهده برف شدید — قدرت بیچون باریدن بدید
اولمسیدی بویله وادیلر اگر — تاب دوزخدن اولوردم بی اثر
بیل جبال برف اولدی غافلان — اولمیه تا پرده سوز عاقلان
اولمسیدی عکس جهل برف باف — نار شوق ایله یناردی کوه قاف
اولدی آتش ذرهٔ قهر خدا — ایتدی تهدید لئام بد ادا
بویله فایق قهر ایکن اول نار حق — بر د لطف اولدی انک اوزره سبق
سبق بی کیف و کم اولدی معنوی — سابق و مسبوقی وحدت محتوی
اکلمزسک سنده در نقصان فهم — کیم عقول خلقدر مقهور وهم
سنده در عیب اولدی پاک آیات دین — چرخه واصلمی اولور مرغ گلین
مرغه جولانگاه عالیدر هوا — کیم هوادندر اکا نشو و نما
اول همان حیرتله بی لا و بلی — تا که رحمتدن گله محمل سکا
بو عجایب گرچه فهمکدن بعید — [illegible] دیرسک کافله بدید
لادیر ایسک قطع ایدرلا گردنک — قهر ایدرلا ایله بسته روزنک

پس همین حیران و واله باش وبس  تا در آید نصر حق از پیش وپس
چونکه حیران گشتی و گیج و فنا  با زبان حال گفتی اهدنا
زفت زفتست و چو لرزان میشوی  میشود آن زفت نرم و مستوی
زانکه شکل زفت بهر منکرست  چونکه عاجز آمدی لطف و برست

نمودن جبریل علیه السلام بمصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم بصورت خویشتن واز هفتصد پر او چون یک پر ظاهر شد افق را ابر گرفت و آفتاب محجوب شد با همه شعاعش

مصطفی میگفت پیش جبرئیل  که چنانکه صورت تست ای خلیل
مر مرا بنما تو محسوس آشکار  تا ببینم من ترا نظاره وار
گفت نتوانی وطاقت نبودت  حس ضعیفست وتنک سخت آیدت
گفت بنما تا ببیند این جسد  تا چه حد حس نازکست وبی مدد
آدمی را هست حس تن سقیم  لیک در باطن یکی خلقی عظیم
بر مثال سنک وآهن این تنه  لیک هست او در صفت آتش زنه
سنک وآهن مولد ایجاد نار  زاد آتش بر دو والد قهربار
باز آتش دستکار وصف تن  هست قاهر بر تن او شعله زن
باز در تن شعله ابراهیم وار  که از و مقهور گردد برج نار
لاجرم گفت آن رسول ذوفنون  رمز نحن الاخرون السابقون
ظاهر این دو بسندانی زبون  در صفت از کان آهنها فزون
پس بصورت آدمی فرع جهان  وز صفت اصل جهان اینرا بدان
ظاهرش را پشهٔ آرد بچرخ  باطنش باشد محیط هفت چرخ
چونکه کرد الحاح بنمود اندکی  هیبتی که که شود زو مندکی
شهپری بگرفته شرق وغرب را  از مهابت گشت بیهش مصطفا
چون زبیم وترس بیهوش بدید  جبرئیل آمد در آغوشش کشید
آن مهابت قسمت بیگانگان  وین تجمش دوستان را رایگان
هست شاهان را زمان برنشست  هول سرهنگان صارمها بدست
دور باش ونیزه وشمشیرها  که بلرزند از مهابت شیرها
بانگ چاوشان وآن چوگانها  که شود سست از نهیبش جانها
این برای خاص وعام رهگذر  که کنندشان از شهنشاهی خبر

پس همان اول واله وحیران یتر  نصر حق تا ساکه اوله راهبر
چونکه اولدک دنک وحیران فنا  پس لسان حال دیرکیم اهدنا
برق غلظت اولدی حیرت پرتوی  کندی غلظت اولدی نرم و مستوی
شکل غلظت منکر ایچون مستمر  چونکه عاجز سن شهودک لطف وبر

جبریل علیه السلام کندی صورت ملکیه سیله رسول اکرم وحبیب جلیل افندمزه صلی الله تعالی علیه وسلم نمایان اولوب یدییوز قنادندن بری ظاهر اولدقده افق مستور ومغلوب وآفتاب وشعاعی محجوب اولدیغیدر

فخر عالم دیدیکیم ای جبرئیل  صورت خاصک که خلق ایتدی جلیل
باکه کوستر اویله محسوس وعیان  تا اولم بن ساکه نظاره کنان
دیدی یوقدر طاقتک ممکن دکل  ضعف حس اولدی بشرده منفعل
دیدی کوستر تاکه کورسون بو جسد  کیم نه رسمه حس اولورمش بی مدد
آدمیده اولدی حس تن سقیم  لیک وار باطنده بر خلق عظیم
سنک وآهن کرچه بکزر بو تنه  اول صفتده اولدی لیک آتش زنه
سنک وآهن مولد ایجاد نار  بولدی آتش ایکی والددن قرار
اولدی آتش دستکار وصف تن  قاهر اولدی اول تنه هم شعله زن
اولدی تنده شعله ابراهیم وار  کیم اولور مقهور اندن برج نار
اولدی کور قول رسول ذوفنون  رمز نحن الاخرون السابقون
سنک وآهن ظاهرا سندانه بند  کان آهندن صفتده سربلند
آدم اولدی صورتا فرع جهان  لیک اصل اولدی صفتده بیکمان
ظاهری بر پشه یا خود مرغ فرخ  باطنی اما محیط هفت چرخ
چونکه الحاح ایتدی قلدی آشکار  هیبتن کیم کوهی ایلر سرمه وار
طوتدی شرق وغربی پس بر شهپری  هیبتی کرم ایلدی اول سروری
کوردی هیبت آنی مدهوش ایلدی  جبرئیل اولدم در آغوش ایلدی
اول مهابت قسمت بیکانه در  بو تلطف شیوهٔ جانانه در
شاهلر دیوان ایچنده برقرار  خیل سرهنکان اولور شمشیردار
دورباش ونیزه وشمشیرلر  هیبتندن لرزش ایلر شیرلر
الده چوکانهای وهوی چاوشان  کیم نهیبندن اولور شوریده جان
خاص وعام ایچون اولوب بو کر وفر  شوکت شاهیدن ایلرلر خبر

از برای عام باشد این شکوه
تا کلاه کبر ننهند آن گروه

تا من و ماهای ایشان بشکند
نفس خودبین فتنه و شر کم کند

شهر ازان ایمن شود کان شهریار
دارد اندر قهر زخم و گیر و دار

پس بمیرد ان هوسها در نفوس
هیبت شه مانع آید زان نحوس

باز چون آید بسوی بزم خاص
که بود آنجا مهابت یا قصاص

حلم در حلمست و رحمتها بجوش
نشنوی از غیر چنگ و نی خروش

طبل و کوس هول باشد وقت جنگ
وقت عشرت با خواص آواز چنگ

هست دیوان محاسب عام را
وان پری رویان حریف جام را

آن زره وان خود مر چالیش راست
وین حریر و رود مر تعریش راست

این سخن پایان ندارد ای جواد
ختم کن و الله اعلم بالرشاد

اندر احمد آن حسی کو غاربست
خفته این دم زیر خاک یثربست

وان عظیم الخلق او کان صفدرست
بی تغیر مقعد صدق اندرست

جای تغییرات اوصاف تنست
روح باقی آفتاب روشنست

بی ز تغییری که لا شرقیه
بی ز تبدیلی که لا غربیه

آفتاب از ذره کی مدهوش شد
شمع از پروانه کی بیهوش شد

جسم احمد را تعلق بد بدان
این تغیر آن تن باشد بدان

هم چو رنجوری و همچون خواب و درد
جان ازین اوصاف باشد پاک و فرد

خود نتانم ور بگویم وصف جان
زلزله افتد درین کون و مکان

روبهش گر یکدمی آشفته بود
شیر جان ما ناکه آندم خفته بود

خفته بود آن شیر کز خوابست پاک
اینت شیر زمار و سهمناک

خفته سازد شیر خود را آنچنان
که تمامش مرده دانند این سگان

ورنه در عالم کرا زهره بدی
که ربودی از ضعیفی تربدی

کف احمد زان نظر مخدوش شد
بحر او از مهر کف پرجوش شد

مه همه کفست معطی نور پاش
ماه را گر کف نباشد گو مباش

احمد ار بگشاید آن پر جلیل
تا ابد بیهوش ماند جبرئیل

چون گذشت احمد ز سدره و مرصدش
وز مقام جبرئیل و از حدش

گفت او را هین بپر اندر پیم
گفت رو رو من حریف تو نیم

باز گفت او را بیا ای پرده سوز
من براوج خود نرفتستم هنوز

گفت بیرون زین حد ای خوش فر من
گر زنم پری بسوزد پر من

حیرت اندر حیرت آمد این قصص
بیهوشی خاصگان اندر اخص

لیک خاص اولدی عوامه بو شکوه
ترک ایده تا کبر و کینی اول گروه

اوله انلرده شکسته ما و من
نفس خودبین ایتمیه شر و فتن

شهر اولور ایمن او دم کیم شهریار
قهر و عدلن ایده وقف گیر و دار

بد نفسلردن اولور ساکن نفوس
هیبت شاهی ایدر منع نحوس

لیکن اولدقده مرتب بزم خاص
انده اولمز نا مهابت یا قصاص

حلم ایچنده حلم ایدر رحمتله جوش
چنگ و نای ایلر صفا ایله خروش

طبل و کوسک صیتی هول وقت جنگ
لیک اولور مخصوص عشرت صوت چنگ

اولدی دیوانده محاسب عام ایچون
اول پری رولر حریف جام ایچون

جوشن و مغفر لباس جنگ و شور
اطلس و دیبا قبای عیش و شور

بو سوزک پایانی یوقدر ای جواد
ایله ختم الله اعلم بالرشاد

چشم پرنور نبی اولدی نهان
آکه حالا خاک یثربدر مکان

اول عظیم الخلق اولان پاکیزه سر
بی تغیر مقعد صدق ایچره در

وصف تندر جای تغییر و فنا
روح باقی آفتاب روشنا

صانمه تغییر اوله لا شرقیه
صانمه تبدیل اوله لا غربیه

ذره دن مدهوش اولورمی آفتاب
شمعه پروانه اولورمی یا حجاب

جسم احمده تعلق وار نهان
بو تغیر تن ایچون اولدی همان

سنده کور کیم درد و بیماری و خواب
جانده بو اوصافدن یوق اضطراب

قدرتم یوق ایتسم اما وصف جان
بیل اولور پر زلزله کون و مکان

بر نفس روباه کیم آشفته در
شیر جان بکزر که اولدم خفته در

خفته در اول شیر کیم یوق اکه خواب
شیر نرم اخلاق اما شعله تاب

خفته صورت کوسترر شیر ژیان
کیم انی مرده قیاس ایلر سگان

یوخسه عالمده کیمک وار زهره سی
کیم اوله نهب ضعیفان بهره سی

اولدی پیغمبر نظرده مست هوش
بحر ذاتی مهر کفدن ایتدی جوش

جمله کفدر ماه پر نور شرف
اولمسون گر اولمز ایسه مهده کف

پرگشا اولسه او محبوب جلیل
تا ابد بیهوش اولوردی جبرئیل

سدره دن کیم کچدی اول فخر الانام
کیم اولدی ایدی جبرئیل ایچون مقام

دیدی جبریله بنمله اول رفیق
دیدی یوقدر که بالایه طریق

دیدی تکرار گل بگا ای پرده سوز
چونکه اول کتمدم اوجه هنوز

دیدی حددن چو پرواز ایلرم
برق ایله سوزان اولور بال و پرم

حیرت اندر حیرت اولدی بو قصص
کیم اوله بیهوشی خاصانک اخص

پیشها جمله اینجا بازیست | چند جان دارکه جان پردازیست
بونده هر پیهوشی بازیدر عیان | سنده قاچ جان وار بو در بازار جان

جبرئیلا گر شریف و گر عزیز | تو نه پروانه ونی شمع نیز
گرچه ای جبریل وار عز و شرف | شمع و پروانه شعاری برطرف

شمع چون دعوت کند وقت فروز | جان پروانه نه پرهیزد ز سوز
ایتسه دعوت آنی شمع انجمن | جان پروانه صاقنمز یانمه دن

این حدیث منقلب را گور کن | شیر را بر عکس صید گور کن
بو حدیث منقلب مستور در | صیدی شیرک عکس صید گور در

بند کن مشک سخن پاشیت را | وامکن انبان قلماشیت را
بند قیل مشک سخن پاشنگ همان | ایله وار انبان عرفانک نهان

آنکه بر نگذشت اجزاش از زمین | پیش او معکوس و قلماشیت این
اولکه اجزاسی اوله موقوف ارض | اولدی قلماشی اکا بو رازی عرض

لاتخالفهم حبیبی دارهم | یا غریبا نازلا فی دارهم
بی خلاف ایله مدارای حبیب | انلرک دارینه گلدک چون غریب

اعط ماشاؤا وراموا ارضهم | یا ظعینا ساکنا فی ارضهم
انلری ارضاده قیل بخش مرام | چون سفرده قیلدک اول ارضی مقام

تا رسیدن در شه و در ناز خوش | راز یا با مروزی می ساز خوش
تا وصول شاه اوله بالاتفاق | مروزیله ایله ای رازی وفاق

موسیا در پیش فرعون زمن | نرم باید گفت قولا لینا
دعوت فرعونه ای موسی سکا | قول لین ایله لازمدر ادا

آب اگر در روغن جوشان کنی | دیگدان و دیگ را ویران کنی
روغن ایچره آب کیم جوشان اولور | دیگدان و دیگ اودم ویران اولور

نرم گو لیکن مگو غیر صواب | وسوسه مفروش در لین الخطاب
نرم گوی اول لیک ایدوب حق و صواب | اولمسون پر وسوسه لین خطاب

وقت عصر آمد سخن کوتاه کن | ای که عصرت عصر را آگاه کن
وقت عصر اولدی سوزک کوتاه قیل | عصرکی عصرک ایله آگاه قیل

گو تو مر گل خواره را که قند به | نرمی فاسد مکن طینش مده
قندی مدح ایت مردم گلخواره یه | ویره طینی نرم اولوب بیچاره یه

نطق جان را روضهٔ جانیستی | که ز حرف و صوت مستغنیستی
نطق جانه روضهٔ جاندر اگر | اولسه مستغنی حرف و صوت اگر

این سر خر در میان قندزار | ای بسا کس را که بنهاد ست خار
قندزار ایچره سر خر بر قرار | چوق کسان ایچون قومشدر بونجه خار

ظن مبر از دور کان آنست و بس | چون قچ مغلوب وامیرفت پس
دوردن ایلر اکا ظن وقوع | پس ایدر مغلوب کبش آسا رجوع

صورت حرف آن سر خر دان یقین | در رز معنی و فردوس برین
صورت حرف اول سر خردر یقین | باغ معناده چو فردوس برین

ای ضیاء الحق حسام الدین در آر | این سر خر را در بطیخ زار
ای ضیاء الحق حسام الدین عیان | طرح بطیخه سر خر قیل نشان

تا سر خر چون بر آرد از مسلخه | نشو دیگر بخشدش آن مطبخه
تا سر خر اوله رد مسلخه | نشو دیگر دره انکچون مطبخه

هین ز ما صورتگری و جان ز تو | نی غلط هم این ز تو هم آن ز تو
بزده صورت سندن اما فیض روح | یوق غلطدر جمله یه سندن فتوح

بر فلک محمودی ای خورشید فاش | بر زمین هم تا ابد محمود باش
مهر ممدوح فلکسن بی گمان | هم ابد ارض اوزره ممدوح اول همان

تا زمینی با سمائی بلند | یکدل و یک قبله و یک خو شوند
تا سمایه ارض هم پهلو اولور | یکدل و یک قبله و یک خو اولور

تفرقه برخیزد و شرک و دوی | وحدتست اندر وجود معنوی
محو شرک و تفرقه اولسه قوی | محض وحدتدر وجود معنوی

چون شناسد جان من جان ترا | یاد آرند اتحاد ماجرا
روحکی چونکیم بیلور روحم تمام | یاد ایدرلر اتحادی صبح و شام

موسی و هارون شوند اندر زمین | مختلط خوش همچو شیر و انگبین
پس ایدر موسی و هرون گزین | حسن آمیزش چو شیر و انگبین

چون شناسد اندک و منکر شود | منکریش پردهٔ ساتر شود
قلت عرفان ایله منکر اولور | پردهٔ انکار انی ساتر اولور

پس شناسایی بگرداند رو | خشم کرد آن مه ز ناشکری او
معرفت اندن چو روگردان اولور | خشم حق داغ دل کفران اولور

زین سبب جان نبی را جان بد | ناشناسا گشت و پشت پای زد
باعث اول روح نبی یه جان بد | بی تعارف ایلدی انکاری سد

این همه خواندی فرو خوان لم یکن | تا بدانی لج آن گبران کهن
فهم ایچون اول سوره خوان لم یکن | کشف اوله تا لج گبران کهن

پیش از انکه نقش احمد فر نمود / نعت او هر گبر را تعویذ بود
کین چنین کس هست تا آید پدید / از خیال روش دلشان می طپید
سجده میکردند کای رب بشر / در عیان آریش هرچه زودتر
تا بنام احمد از یستفتحون / یاغیانشان می شدندی سرنکون
هر کجا حرب مهولی آمدی / عون شان کرّاری احمد بدی
هر کجا بیماری مزمن بدی / یاد اوشان داروی شافی شدی
نقش او میگشت اندر راه شان / در دل و در گوش و در افواه شان
نقش او را کی بیابد هر شغال / بلکه فرع نقش او یعنی خیال
نقش او بر روی دیوار ار فتد / از دل دیوار خون دل چکد
آن چنان فرخ بود نقشش برو / که رهد در حال دیوار از دو رو
گشته با یک روی اهل صفا / آن دو رویی عیب مر دیوار را
این همه تعظیم و تفخیم و وداد / چون بدیدندش بصورت بر دباد
قلب آتش دید و در دم شد سیاه / قلب را در قلب کی بوده است راه
قلب میزد لاف اشواق محک / تا مریدا نرا در اندازد بشک
افتد اندر دام مکرش ناکسی / این گمان سر بر زند از هر خسی
کین اگر نی نقد پاکیزه بدی / کی بسنگ امتحان راغب شدی
او محک میخواهد اما آنچنان / که نگردد قلبی او زان عیان
آن محک که او نهان دارد صفت / نی محک باشد نه نور معرفت
آینه کو عیب رو دارد نهان / از برای خاطر هر قلتبان
آینه نبود منافق باشد او / اینچنین آیینه تا تانی مجو
آینه جوراستکو و بی نفاق / ختم کن والله اعلم بالوفاق

بعث احمددن مقدم خود تمام / نعتی تعویذ ایدی کفاره مدام
دیرلر ایدی بر نبی ایلر ظهور / طالعنیدر نور و اقبال و سرور
شوق ایله دیرلردی ای رب العباد / عن قریب ایله بزی رؤیتله شاد
ایلیوب نامیله استفتاح کار / هپ اولوردی دشمنانی خاکسار
ایتسه لر هر قنده حرب هولناک / انلره اولدی غیاث اول ذات پاک
قنده اولسه خستهٔ مزمن عیان / ذکری داروی شفا ایدی همان
نقشی اولمشدی انک سرّ و علن / انلره ورد دل و گوش و دهن
نقش پاکن قنده بولسون هر شغال / بلکه فرع نقش ایدی یعنی خیال
اولسه نقشی روی دیوار اوزره گر / جوش ایدر دیواردن خون جگر
ایتسه نقش فرّخی انده ظهور / پس دورییدن ایدر دیواری دور
اولدی چون اهل صفا یکروی بس / اول دورویی عیب اولور دیواره پس
جمله بو تعظیم و تفخیم و ولا / صورتن کوردکلرنده اولدی لا
آتشی چون کوردی قلب اولدی سیاه / قلب ایچون یوقدر قبول قلبه راه
کاری قلبک لاف اشواق محک / تا مریدانه ایده القای شک
دام مکرینه دوشر لر ناکسان / بوخیال اوزره اولور ظن خسان
اولمسه بو نقد پاکیزه اگر / نیچه سنک امتحانه میل ایدر
او محک استر ولیکن پیکمان / اولمیه قلب اولدیغی اندن عیان
اول محک کیم ایده اخفای صفت / نه محکدر او نه نور معرفت
عیب رویی ایتسه آیینه نهان / شخص زشتک خاطری ایچون همان
آینه اولمز منافقدر حذر / یعنی اول مرآتی کورمه معتبر
آینه استه راستکو و بی نفاق / ختم قیل والله اعلم بالصواب

تم الجزؤ الرابع ویلیه الجزؤ الخامس